

PROVERBELE ROMÂNILOR

*Floriferis ut apes in saltibus dulciora libant,
Omnia nos itidem depascimus aurea dicta,
Aurea, perpetua semper dignissima vita.*

LUCRETIU, III, p. 11—13.

*Un fenomen, o credință . . și eăă a
legendă; un basm, o păsăleă și eăă un
proverb.*

B. P. HĂȘDEŪ, Cuv. Bătr., II, XIX.

FIE-CARE EXEMPLAR VA PURTA ISCĂLITURA AUTORULUI

TÓTE DREPTURILE RESENVATE

PROVERBELE ROMÂNILOR

DIN

ROMANIA, BASARABIA, BUCOVINA, UNGARIA, ISTRIA și MACEDONIA

PROVERBE, DICȚTORI, POVEȚUIRI, CUVINTE ADEVĂRATE,
ASEMĂNĂRI, IDIOTISME ȘI CIMILITURI

CU UN

GLOSAR ROMÂNNO-FRANCES

DE

IULIU A. ZANNE

VOL. VI

OPERĂ PREMIATĂ DE ACADEMIA ROMÂNĂ

BUCURESCI

STABILIMENTUL GRAFIC I. V. SOCECŪ

EDITURA LIBRĂRIEI SOCECŪ & Comp.

1901

BIBLIOGRAFIE ROMÂNĂ ¹⁾

AUTORI CITAȚI

1. ÁCS (KÁROLY). — Magyar, Német, Olasz, Român, (Oláh), Csek-lot és Szerb beszélgetések otthon és uton. — Pest, 1859, Kladják Lauffer és Stolp.
2. ACSINTI URICARUL. — A doua domnie a lui Neculaș Alecsandru Mavrocordat V. V. în Moldova. — Cronicile României de Michail Kogălniceanu. — București, 1872, C. N. Rădulescu.
3. ADRIAN (I. V.). — Abecedar ilustrat. — Botoșani, 1870.
4. ALBINA. — Revistă, An. I & II. București.
5. ALEXANDRESCU (GRIGORE). — Suvenir chi impresii, epistole chi fabule. — București, 1947.
6. — Scrieri în versuri și prosă. — București, 1893.
7. ALEXANDRESCU (GR. I.). — Literatură și Știință. Director Dobrogeanu-Gherea, Vol. II, 1894.
8. — Studii asupra obiceielor juridice ale poporului român. Galatz, 1896.
9. — Badea Traian. Focșani, 1898.
10. ALEXANDRI V. & LASCAR ROSETTI. — Mică colecțiune de 89 proverbe culese de L. Rosetti pentru V. Alexandri, urmate de 156 proverbe extrase din *Povestea Vorbei*, manuscris din biblioteca Academiei Române.
11. ALEXANDRI (V.). — Opere complete. IX Vol. — București, 1875, Socecă & Comp.
12. — Poesii populare ale Românilor. — București, 1867, Tipografia lucrătorilor asociați.
13. — Diverse. — Convorbiri literare.
14. — Operele lui C. Negruzzi, Edit. Socecă. Prefață.
15. AMIRAS (A.). — Cronică anonimă a Moldaviei, 1662 — 1733. — Cronicile României de M. Kogălniceanu. — București, 1874, C. N. Rădulescu.
16. ANTIM IVIRENUL (MITROPOLIT). — Din didahiile ținute în mitropolia din București. Edit. Dr. I. Cornoș. Librăria Socecă & Comp., 1895.
17. ARSENIE. — Noua colecțiune de basme, I — II. — București, 1884.

¹⁾ La începutul ultimului volum se va completea, de va fi trebuința lista corespondenților și a autorilor citați.

18. ASAKI (G.). — *Fabule*. — Iași. 1862.
19. BADESCU (A.), *preot, c. Mărgineni, J. Prahova*. — *Etymologicum Magnum*, B. P. Hășdău.
20. BAÎCAN (E.). — *Vorbe bune (Binețe) întrebuințate la Români și adunate de*. — București, 1884.
21. BĂLĂȘEL (TEODOR). — *Învățător, c. Ștefănesci, J. Vâlcea*. — *Șezătore*.
22. BARONZI (GEORGE). — *Limba română și tradițiunile ei*. — Galați, 1872.
23. BELDIMAN (ALEXANDRU). — *Tragedia, sau mai bine a țice jalnica Moldovei întâmplare după resvrătirea Grecilor*. — *Cronicele Românilor*. Vol. III, de M. Kogălniceanu. București, 1874.
24. BENGESCU. — *Opere publicate în Convorbiri literare*, An. XI—XII.
25. BERTOLDO (VIAȚA LUÎ). — *Chrestomatia română și Literatura populară română de Dr. Gaster*.
26. BIBICESCU (I. G.). — *Poesii populare din Transilvania*. — București, 1893.
27. BIRLIE.
28. BOGDAN (N. A.). — *Povești și Anecdote*. — Șaraga, Iași.
29. BOLINTINĂNU (DIMITRIE). — *Ielele*, București, 1869. C. N. Rădulescu.
30. BOLLIAC (CESAR). — *Culegeri de mai mulți articoli*. — București, 1861.
31. BUJOR (P.). — *Nuvele*.
32. BURADA (TEODOR). — *Diverse*. — *Convorbiri literare și Revista pentru istorie, Arheologie și Filologie*.
33. CALENDARIU pe anul după Hristos 1829. — Buda, tipografia universității ungurești.
34. CALENDARIU pe anul după Hristos 1832. — Buda, tipografia universității ungurești.
35. CALENDARIU pe anul după Hristos 1841. — Buda, tipografia universității ungurești.
36. CALENDAR pe anul 1853. — Tipografia Româno-Francesă, Iași.
37. CALENDAR PENTRU TOTUL, profetic, amuzant și popular pe anul comun 1863. — București, Edit. Bălăceanu și Varta.
38. CALUGĂRENI (I.). — *Învățător, c. Movileni, J. Tecuci*. — *Etymologicum Magnum*, B. P. Hășdău.
39. CANDREA (AURELIU). — *Poreclele la Români*. — *Revista Nouă*, An. VII.
40. CANIAN (M.). — *Poesii populare*. — Șaraga Iași.
41. CANTA (SPĂTARUL ION). — *Letopisețul Moldovei*, — 1741 — 1769. — *Cronicele României*, de Mihail Kogălniceanu, Vol. III.
42. CANTEMIR (PRINCIPELE DIMITRIE). — *Divanul*. — Edit. Academiei Române, București, 1878.
43. — *Descrierea Moldaviei*. — Edit. Academiei, București, 1875.
44. — *Istoria ieroglifică*. — Edit. Academiei, București, 1883.
45. — *Evenimentele Cantacuzinilor și Brâncovenilor*. — Edit. Academiei, București, 1878.
46. CARAGIALI (I. L.). — *Teatru*. Edit. Socecă & Comp., București, 1889.
47. CARP (P. P.), c. *Țibănesci, J. Vashuiș*. — *Monitorul Oficial*, An. 1895, No. 183, p. 983.
48. CATARGIU (LASCAR), c. *Golășei, J. Covurluiș*. — *Monitorul Oficial*, An. 1894, No. 94.
49. CHIBICI-REVNĂNEANU (A.). — *Diverse*. — *Convorbiri literare*.
50. CIHAC (A. DE). — *Dictionnaire d'étymologie Daco-Roumain*, 2 Vol. Francfort s/M Ludolphe St. Goar, 1870—1879.

51. CODRESCU (TEODOR). — Uricaru. XXII volume. — Iași, 1852 — 1892.
52. COLUMNA LUI TRAIAN. — Revistă. — B. P. Hășdău, An. VII. 1876.
53. CONSTANTINESCU (BARBU). — Carte de citire prelucrată de învățătorii asociați Barbu Constantinescu, Lambrior, Aug. Laurian, St. Mihăilescu, I. Manliu. — Partea II, Ediț. XV. Socecă & Comp., 1892.
54. — idem. Partea III. Ediț. XII. — Socecă & Comp., 1893.
55. — Proverbele românești din colecțiunea Reinsberg-Düringsfeld.
56. CONSTITUTIONALUL, Dîar. — București.
57. CONVORBIRI LITERARE. — An. I — XXIX.
58. CORESSI. — Evanghelie. — Etymologicum Magnum, B. P. Hășdău.
59. COȘBUC (G.). — Balade și idile. — Socecă & Comp., 1893.
60. — Fole pentru toți. An. I.
61. COSTIN (MIRON). — Scrierile lui Nicolae Costin. — Cronicile României de Mihail Kogălniceanu, Vol. I & III, București, 1872 — 1874.
62. COSTIN (NICOLAE). — Scrierile lui Nicolae Costin. — Cronicile României de Mihail Kogălniceanu, Vol. I & II, București, 1872.
63. CRĂCIUNAȘ (GR.). — *Învățător în Transilvania*. — Etymologicum Magnum, B. P. Hășdău.
64. CRĂȘESCU (VICTOR). — Schițe și Nuvele. — H. Steinberg, București. 1893.
65. CRAINICEANU (DR. G.). — Diverse -- Convorbiri Literare. An. XXII.
66. CREANGĂ (ION). — Povești — Edit. Grig. G. Alexandrescu, 1890.
67. — Amintiri din copilărie și anecdote. Șaraga, Iași, 1892.
68. CRIȘIAN. (T.). — *Învățător, c. Cugieru, Transilvania*. — Etymologicum Magnum, B. P. Hășdău.
69. CRONICA ANONIMĂ. — Istoria țerei Românești de la anul 1809 încôce, continuată de un anonim. — Magazin istoric pentru Dacia, Vol. V, 1847.
70. DAME (FR.). — Nouveau dictionnaire Roumain-Français. Bucarest, 1893 — 1896.
71. DARIU (ION). — Gazeta Transilvaniei, 1898.
72. DELAVRANCEA (ST.). — Trubadurul. — Haimann. București, 1887.
73. — Sultănica. — St. Mihăilescu, București, 1885.
74. DIACONOVICI-LOGA. — Chemare la tipărirea cărților românești. — Buda, 1821.
75. DONCEV — Curs de literatură română, 1865.
76. DONICI (A.). — Fabule. Cartea I, Iași, la cantora Daciei literare. 1840.
77. — Fabule. Cartea II. Fără dată.
78. DOSOFTEIU. — Etymologicum Magnum, B. P. Hășdău.
79. DRAPELUL. — Dîar. București,
80. — Dîar. Bêrlad, J. Tutova.
81. DREPTATEA. — Dîar, Banat, 1895.
82. — Dîar. București.
83. DULFU (PETRE). — Revista Albina.
84. DUMITRESCU (AL.). — Galicisme, proverbe, maxime, barbarisme. — Carol Müller, București, 1894.
85. EMINESCU (M.). Diverse. — Convorbiri literare.
86. ESARCU (G.). — Monitor Oficial, No. 26. Feb. 1898.
87. EVENIMENTUL. — Dîar, Iași.
88. FILIMON (N.). — Ciocol vechi și noi. — Revista Română, 1861 — 1862.
89. FLONDOR (D-nu G. CAVALER DE). — Patria, Cernăuți, 1898.
90. FOLEA PENTRU TOȚI. — Revistă, București.

91. FRÂNCU T. & G. CANDREA — Rotacismul la Moľi și Istrien. — București, 1880.
92. FUNDESCU (ION C.). — Basme, Oraľi, Păcălituri și Ghicitori. — București, 1875.
93. GALLIN, NĂDEJDE, ȚIGHILIU și CANDREA. — Carte de citire, 1893.
94. GANE (N.). — Nuvele. — Convorbiri literare, 1875 — 1876.
95. — Poesii. — Șaraga. Iași.
96. — Diverse. — Convorbiri literare.
97. GASTER (DR. M.). — Literatura populară română. București. 2 Vol.
98. — Chrestomatia Română. 2 Vol. Leipzig — București. 1891.
99. — Țiganul ce 'și-a mâncat biserica. — Revista Tocilescu, I, 1888.
100. GAZETA POPORULUI. — Țiar, București.
101. GAZETA SĂTENULUI. — Revista, Datucescu Director.
102. GAZETA TRANSILVANIEI. — Țiar, Brașov.
103. GEORGESCU, *Inv c. Coșoreni, j. Ialomița*. — Etymologicum Magnum.
104. GHEORGACHI (AL DOILEA LOGOFET). — Condica obiceiurilor vechi și noi ale Domnilor Moldovei. — Cronicile României de Mihail Kogălniceanu, Vol. III, 1874.
105. GHICA (ION). — Amintiri din pribegia după 1848. — Socecă & Comp. București, 1890.
106. — Scrisori către V. Alexandri. — Socecă & Comp. București, 1887.
107. GIL. — Nuvele. — Convorbiri literare.
108. GLIGORE (POPA). — Legenda Duminice, an. 1600.
109. GOLESCI (CONSTANTIN DIN). — Adunare de pilde bisericesti și filosofice. — Buda. 1826.
110. GOLESCU (VORNICUL IORDACHE). — Pilde, povețuri și cuvinte adevărate și povești adunate de dumnealui Vornicul Iordache Golescu, fiul răposatului banul Radu Golescu. — Manuscris din biblioteca Academiei Române. Proverbele extrase din acest manuscris sunt trecute în PROVERBELE ROMÂNILOR, cu însemnarea: *Mss. I*.
111. — Copie întocmai a precedentului manuscris care se află depusă la biblioteca națională de la Iași. Proverbele extrase din acest manuscris sunt trecute în PROVERBELE ROMÂNILOR, cu însemnarea *Mss. II*.
112. GOVORA (PRAVILA DE LA). — Pravila bisericescă tipărită la 1640 la mănăstirea Govora. — Edit. Ion M. Bujoranu, București, 1855.
113. GRĂDIȘTEANU (PETRE). — Voința națională, An. 1895. — Gazeta Poporului, An. I, No. 192.
114. GRIG. — Nuvele. — Convorbiri literare.
115. GROSSMANN (S. I.). — Dicționar germano-român. — Iași. In cuiș de publicație.
116. HALLER (DR. JOSEPH). — Altspanische Sprichwörter und sprichwörtliche Redensarten aus den Zeiten vor Cervantes, Vol. 2. — Regensburg, 1883.
117. HARAM (VASILE). — Carte de lectură, 1894.
118. HĂȘDEU (ALEXANDRU). — Domnia Arnăutului. — Revista nouă, An. VII, No. 10 — 11.
119. HĂȘDEU (B. PETRICEIU). — Etymologicum Magnum Romaniae.
120. — Trei Crai de la Răsărit. — București.
121. — Ion Vodă cel cumplit. — București, 1865.
122. — Columna lui Traian, 1882 — 1883.
123. — Cuvinte din Bătrani. 2 Vol. — București, 1878.

124. HĂȘDEŢ (B. PETRICEICU). — Traian. — *Diary*, An. 1869, No. 63.
125. HELIADE RĂDULESCU (IÓN). — *Mémoire sur l'histoire de la régénération roumaine ou sur les événements de 1848*. — Paris. 1851.
126. — *Vocabular de vorbe străine*. — Bucureşti, 1847.
127. — *Tandalida*.
128. — *Biblioteca portativă*, LXV. — *Poesii inedite*. — Bucureşti, 1860.
129. HINŢESCU (I. C.). — *Proverbele Românilor*. — Editura Closius, Sibiu. 1877.
130. HODOŞ (ENEA). — *Poesii populare din Banat*. — Caransebeş, 1892.
131. HOITAN (R. N.). — *învăţător*, Cetatea din Codru, Sinaia. — Ploesci, 1898.
132. IANOV. — *Diverse*. — *Convorbiri literare*.
133. IARNIK-BĂRSEANU. — *Doine şi strigături din Ardeal date la iveală de Dr. Urban Iarnik şi Andrei Bărseanu*. — Bucureşti, 1885.
134. ICS. — *Paloda*, An. XIV, No. 27.
135. IDÉM. — *Dicţionar de proverbe în calendarul Românilor pentru 1892*.
136. IONESCU (I.). — *Carte de citire II*. — Joseph Göbl, Bucureşti.
137. — *Carte de citire, III*. — T. Ióniţiş şi I. Alcalay, Bucureşti.
138. IPSILANT V. V. (ALEXANDRU ION). — *Pravilnicésca condică a Domnului Ion Ipsilant*. — Bucureşti, 1841.
139. ISPIRESCU (PETRE). — *Legende sau Basmele Românilor*. — Bucureşti, 1882.
140. — *Snóve sau poveşti populare adunate din gura poporului de un culegător tipograf*. — Ediţia II. cu multe adause. Bucureşti, 1879.
141. — *Basme, snóve şi glume adunate din gura poporului*, de P. Ispirescu. — Craiova, 1898.
142. — *Pilde şi Ghicitori*, adunate de P. Ispirescu. — Bucureşti, 1880.
143. — *Pilde, fabule, ghicitori adunate de P. Ispirescu*. — Bucureşti, 1880.
144. — *Din poveştile unchişului sfătos, basme păgânesce întocmite de P. Ispirescu*. — Bucureşti, 1879.
145. — *Dicţori populare*, *Reviste pentru istorie, archeologie şi filologie*, An. I & II.
146. — *Basme, snóve, etc., de un culegător tipograf*. — Bucureşti, 1872.
147. — *Idem*. — În *Chrestomatia Română* de Dr. M. Gaster, Vol. II.
148. — *Diverse*. — *Convorbiri literare*.
149. JIPESCU (GLIGORE M.). — *Opincaru, cum iese şi cum trebuie să fie săteanu*. — Bucureşti, 1881.
150. — *Răurile oraşelor*. — Bucureşti, 1881.
151. — *Diceri în Lumina pentru toţi*, 1885.
152. JUNIMEA. — *Diary*. Bérliad, J. Tutova.
153. KOGĂLNICEANU (ENACHE). — *Diverse*. — *Cronicele României* de Mihail Kogălniceanu, Vol. III. 1872.
154. KOGĂLNICEANU (MIHAIL). — *Şedinţele divanului ad-hoc din Moldova*. — *Răspuns vornicului Alecu Balş*.
155. LAHOVARY (ALEXANDRU N.). — *Monitorul Oficial*. Şedinţa Camerii din 2 Decembrie 1884.
156. LAMBRIOR (A.). — *Convorbiri literare*, An. VIII — IX.
157. LAURIAN-MAXIM. — *Dicţionarul limbii Române*, 3 Vol. — Bucureşti, 1871 — 1876.
158. LITA (IOSIF). — *învăţător*. — *Etymologicum Magnum*.

159. LUCACIU (DR. VASILE), *paroh greco-catolic*, c. Şişesci, p. n. Felső-Banya, Ungaria. — *Gazeta*, I, No. 160.
160. LUMEA ILUSTRATĂ. — *Revistă*, An. II, 1894.
161. LUMEA NOUĂ. — *Țiar*, București.
162. LUMINA PENTRU TOȚI. — *Revistă*, Director Eniū Bălteanu, București, I, 1885.
163. LUPESCU (M.). — *Învățător*, c. Brosceii, J. Suciava. — *Șezătorea*.
164. MADAN (G.). — *Suspine*, București, 1898.
165. MAGASINUL ISTORIC PENTRU DACIA. — Volumul IV și V.
166. MAGIUNCA (S.). — *Etymologicum Magnum*, B. P. Hășdău.
167. MAIORESCU (TITU). — *Critice*, București, 1874.
168. MARIAN (S. FL.). — *Nascerea la Român*. — C. Göbl, 1892.
169. — *Nunta la Român*. — C. Göbl, 1890.
170. — *Înmormintarea la Român*. — C. Göbl, 1892.
171. — *Ornitologia poporană Română*, 2 Vol. Cernăuți, 1883.
172. — *Satire poporane Române*, Suciava, 1893.
173. — *Descănțece poporane Române*, Suciava, 1886.
174. — *Tradiții poporane Române în Bucovina*, București, 1896.
175. MATEI BASARAB V. V. — *Îndreptarea legii cu Dumnezeu care are totă judecata arhierescă și împărătescă de toate vinele preoțesci și mirenesci Pravila*, etc. — *Ediția* Ion M. Bujoreanu, București, 1885.
176. — *Pravila*. — *Studiu asupra elementelor grecesci în limba română*, de G. Murnu.
177. MAWR (DÔMNA E. B.). — *Proverbele Românilor* — București și London, 1882.
178. — *Analogous Proverbs in ten languages*. — London, Elliot Sock, 62, Paternoster Row. E. C. 1885.
179. MEISSNER C. & V. DOGAR. — *Prima carte de lectură*, II, Ploesci, 1894.
180. MELHISEDEC (EPISCOP). — *Revistă pentru Istorie, Arheologie și Filologie*, An. II, *Visita Episcopului Gr. Țamblac*.
181. MERA (I. T.). — *Diverse. Convorbiri literare*, An. XVI.
182. MIHĂILESCU (S.). — *Învățător*, Șezătorea, An. I.
183. MILESCU (SPĂATARUL NICOLAE). — *Cronica pe scurt a Românilor*. — *Cronicele României de Mihail Kogălniceanu*, Vol. I, 1872.
184. MONITORUL OFICIAL. — *Ședința din 2 Decembrie 1894*; No. 188, din anul 1895.
185. MUNTEANU (G. I.). — *Carte de lectură românească pentru clasele gimnaziale inferioare și reale*. — Brașov, 1861.
186. MURNU (G.). — *Studiu asupra elementelor grecesci în limba română*, București, 1895.
187. MUSTE (NICOLAE). — *Letopisețul țerei Moldovei de la domnia lui Istrati Dabija V. V. până la a treia domnie a lui Mihail Racoviță, V. V. atribuită lui Nicolae Muste, dieac stare de divan 1662—1729*. — *Cronicele României de Mihail Kogălniceanu*, III, 1874.
188. NĂDEJDE (DÔMNA SOFIEA). — *Fie-care la rîndul său*. — *Nuvele*. — Samitca, Craiova, 1895.
189. NAUM. — *Scrieri*. — *Dictionnaire Damé*.
190. NECULCE (ION). — *Letopisețul Moldovei*. — *Cronicele României de Mihail Kogălniceanu*, II, 1872.
191. NEGRUZZI (G.). — *Opere complete*, 3 Vol., Socecă & Comp., 1873.
192. NEGRUZZI (I.). — *Diverse*. — *Convorbiri literare*.
193. NOUTATEA. — *Țiar*, Iași, I, No. 75.
194. ODOBESCU (ALEXANDRU ION). — *Pravilnicăscă condică a lui Alexandru Ion Ipsilanti*.

195. ODOBESCU (ALEXANDRU ION). — *Scrieri literare și istorice*, 3 Vol. — Socecă & Co., 1887.
196. ODOBESCU-SLAVICI — *Carte de citire*. București, 1803.
197. OLLANESCU (DIM.). — *Teatru la români*. Socecă & Co.. București, 1897.
193. OMILIA DE LA GOVORA. — *Etymologicum Magnum*, B. P. Hășdău.
199. PALODA. — *Diar*, Bêrlad. J. Tutova.
200. PĂLTINEANU (GR.). — *Învățător, c. Țiubari, Transilvania*. — *Etymologicum Magnum*, B. P. Hășdău.
201. PANN (ANTON). — *Culegere de Proverbe sau Povestea Vorbei*. — Ediția Cucu, 1889, reproducere după cea de la 1847.
202. — *Proverburile sau povestea Vorbei*, 3 broșure. — București, 1852—1853.
203. — *Calendar pe anul 1848*.
204. — *Nădrăvăniile lui Nastratin Hoge*. — București, 1887.
205. — *Fabule și istorioare*. 2 vol. — Ediția I, București, 1841.
206. — *Înteleptul Archir și nepotul său Anadam*. — București, 1880.
207. — *O șezătoare la țară sau povestea lui Moș Albu*, partea I, București, 1851.
208. — *Idem*, partea II. — Ediția Lazăr. Craiova. 1890.
209. PANU (G.). — *Publicist*. — *Diarul Epoca*. — 1896—1897.
210. PĂSCULESCU (M.). — *La întâlnire sfaturi și diverse pentru toți*, de M. P. Misiotis. — Tipografia Lazăr, Craiova.
211. PATRIA. — *Diar*, Cernăuți, Bucovina.
212. PAUL (ION). — *Din Transilvania*. — *Folia pentru toți*.
213. POMPILIU. — *Diverse*. — *Convorbiri literare*.
214. POP (EM.). — *Învățător, c. Somcuțel-Mare, Ungaria*. — *Etymologicum Magnum*.
215. POP-FLORENTIN (ION). — *Diverse*. — *Convorbiri literare*.
216. POPESCU (AL.). — *Învățător, c. Cernica, J. Ilfov*. — *Lumina pentru toți*.
217. POPESCU (N.). — *Calendarul Basmelor*. An. 1881—1892—1883.
218. POPOVICI (G.). — *Convorbiri literare*. An. XXV.
219. REINSBERG-DÜRINGSFELD (IDA UND OTTO FREIHERN VON). — *Sprichwörter der Germanischen und Romanischen Sprachen*. 2 Vol. Leipzig, 1876.
220. REVISTA PENTRU ISTORIE, ARCHEOLOGIE ȘI FILOLOGIE, sub direcțiunea lui Grigoriu G. Tocilescu, 1892—1895.
221. REVISTA NOUĂ sub direcțiunea lui B. P. Hășdău, 1888—1894.
222. RIURENU (I. M.). — *Despre datoriile copiilor către părinții lor*. A cincea edițiune, București, 1887.
223. — *Nouă istorioare pentru copii*. — A patra edițiune, București, 1887.
224. — *Morala*. — Volumul IV din biblioteca portativă, București, 1860.
225. ROMÂNIA LIBERĂ, No. 838 din 15 Martie 1880. Moș Grăilă.
226. ROMANUL (MITROPOLITUL MIRON). — *Tribuna poporului*, Arad. Ungaria, I, No. 198, pag. 1043.
227. ROMÂNUL GLUMET, partea I, *Proverburile, ghicitori*. — Thiel & Weiss, București, 1874.
228. ROSETTI (LASCAR). — *Vești ALEXANDRI (V.)*.
229. ȘAGUNA (MITROPOLIT). — *Diverse*.
230. ȘAINĂNU (LAZĂR). — *Basmelor Române*. — C. Göbl, 1896.
231. — *Ielele, dînele, vîntoșele, frumoșele, șolmanele, măfestrele, mi-lostivele, zînele*. — București, 1886.

232. ȘAINEANU (LAZĂR). — Incercări asupra semasiologiei limbii române. —
— Revista pentru istorie, Archeologie și Filologie, Vol. VI, 1891.
233. — Elemente turcesc în limba Română. — Revista pentru istorie,
etc. An. II și III.
234. — Filosof-Filosofos. — Convorbiri Literare. — An. XXI.
235. — Dicționar universal al limbii Române. — Samitca, Craiova,
1896.
236. SALVIU (G. P.). — *Invățător. c. Smulțy, J. Covurluiă.* — Șezătorea.
237. SBIERA (ION AL LUI G.). — *Povești populare românesce.* Cernăuți,
1886.
238. SCHULLER (IOHAN KARL). — *Aus der Valachei: Rumänische Gedichte und Sprichwörter.* — Hermanstadt, 1851.
239. ȘEZĂTÓREA. — Revistă. Buda-Pesta.
240. ȘEZĂTÓREA. — Revistă. — Director A. Gorovei. Folticenî, j.
Suciava.
241. SEVASTOS (ELINA D. O.). — *Povești.* — Șaraga, Iași.
242. SILASI (DR. GR.). — *Renascerea limbii românesce în vorbire și
scriere.* — Ștein, Clușid, 1879.
243. — *Apologie.* Ștein. Clușid, 1879.
244. SIMA (GR.). — *Convorbiri Literare.*
245. SIMEON DASCALUL. — *Cronicele României, I. Apendice.*
246. SIMU (R.). — *Invățător, c. Orlat, Transilvania.* — Etymologicum
Magnum.
247. ȘINCAI DIN ȘINCA (GHEORGHE). — *Cronica Românilor, 3 Vol.*
București, 1886.
248. SION. — *Fabule,* București.
249. SLAVICI. — *Nuvel.* — *Convorbiri literare.* — An. 1875 — 1876.
250. SOLOMON. — *Pemilele lui Solomon extrase din Biblia de la 1688.* —
Soced & Comp.. 1896.
251. SPERANTIA (TEODOR). — *Anecdote populare, I.* — Ediția II. Ba-
silescu, București, 1892.
252. — *Alte anecdote populare, II.* — Ediția I. C. Sfetea, Bucu-
resci, 1890.
253. — *Tot anecdote populare, III.* — H. Steinberg, București,
1893.
254. STAMATI (G.). — *Musa.*
255. STANDESCU (DIM.). — *Basme și Snove.* — H. Steinberg, Bucu-
resci, 1894.
256. — *Alte Basme.* — H. Steinberg, București, 1893.
257. STOICESCU (ST.). — *Preot, c. Bălăcência, J. Ilfov.* — *Lumina
pentru toți.*
258. STURDZA (D. A.). — *Voința națională,* An. XII, No. 3278.
259. TEODORESCU (G. DEM.) — *Cercetări asupra proverbelor române.* —
București, 1877.
260. — *Poesii populare române.* — București, 1886.
261. — *Mitură lunare. Vircolaci.* — *Convorbiri literare.* — An. XXIII.
262. — *Vieta și activitatea lui Anton Pann.* — I. Göbl, Buc., 1893.
263. — *Operele lui Anton Pann.* — I. Göbl, București, 1893.
264. — *Incercări critice asupra unor credințe, datine și moravuri ale
poporului român.* — Tipogr. Petrescu-Conduratu, București,
1874.
265. TERA NOUĂ. — *Tomul III,* București, 1887.
266. THEODORESCU (G.). — *Invățător, Galați.* — Etymologicum Magnum,
B. P. Hășdău.
267. THEODORESCU (T.). — *Invățător.* — Șezătorea.
268. ȚICHINDEAL (DIMITRIE). — *Filosoficesc și politicesc prin fabule
moralnice învățătur.* — Buda, 1814.

269. TIMPUL — Dîar. — București.
270. TOCILESCU (GR.). — Veți Revista pentru istorie, etc.
271. — Diverse. — Convorbiri literare.
272. TOMESCU (V.). — *Învățător, c. Buda, J. Tecuci.* — Etymologicum Magnum, B. P. Hășdău.
273. TRĂILA (PREOT G.), *Temizóra.* — Etymologicum Magnum, B. P. Hășdău.
274. TRAIAN. — Dîar. Veți Hășdău.
275. TRIBUNA. — Dîar, Sibiu, 1885 — 1894.
276. TRIBUNA POPORULUI. — Dîar, Arad, Ungaria.
277. UNIREA. — Dîar, Blaj, Transilvania.
278. URECHI (VORNICUL GRIGORI). — Domni Moldovei, 1354 — 1594. — *Cronicele României de M. Kogălniceanu, Vol. I.*
279. URECHIA (V. A) — *Legende Române* — Socec & Comp., 1891.
280. — Diverse. — Convorbiri literare, An. XXI.
281. VĂCĂRESCU (ION). — Opere. — Etymologicum Magnum. — Convorbiri literare, An. XVIII.
282. VALENTINEANU (I. G.). — Cugetări, maxime, proverbe, anecdote. — București, 1890.
283. VARRON (C.). — Noptile lungi săi povești, fabule și anecdote. — București, 1877.
284. VASILE LUPU V. V. — Carte românească de învățătură de la Pravilele Împărătesci și de la altele giudețe cu dîsa și cu totă cheltuia a lui Vasile Voevodul și Domnul țării Moldovei. — Ediția I. M. Bujoreanu, 1885.
285. VOINȚA NAȚIONALĂ. — Dîar, București.
286. VOINȚA PRAHOVEI. — Dîar, Ploesci.
287. WANDER (K. F. W.). — *Deutsches Sprichwörter-Lexikon.* 5 Vol. — Brockhaus, Leipzig, 1867 — 1880.
288. ZILOT ROMÂNUL. — Cronica inedită. — Columna lui Traian, 1882. până la 1888.
289. — Scrieri inedite. — Revista pentru istorie, etc., An. II, 1885.
290. — Jalnica cântare. — Revista pentru istorie, etc. Vol. VI, 1891.

CORESPONDENȚI

291. ALBU (GH.), *elev la școala normală de învățători din Bêrlad, c. Schineni, J. Tutova.*
292. ALBU (M.), *elev la școala normală de învățători din Bêrlad, c. Ivesci, J. Tutova,*
293. ALBU (N.), c. Piatra, J. Némțu.
294. ALEXANDRESCU (GR. I.), *președinte de tribunal, Galați, J. Covurlui.*
295. ALEXANDRESCU (G.), *elev la școala normală de institutori din București, c. Alexeni, Ialomița.*
296. ALEXANDRESCU (P.), *elev la școala normală de învățători din Bêrlad, c. Mircesci, J. Vaslui.*
297. ALEXANDRESCU (A.), c. Hîrșova, J. Constanța.
298. ANTONESCU (I.), *elev la școala normală de învățători din Bêrlad, c. Plăinesci, J. Rîmniceu-Sărat.*
299. ANTONESCU, *elev la școala normală de învățători din București, c. Vâlcele, J. Argeș.*
300. ARBORE (ION), *inginer, J. Buzău.*
301. ARJOCĂ (D. I.), *învățător, c. Obârșia, J. Mehedinți.*

302. ARMEAN (I.), *student*, c. Zibot, comitatul Hunedioara, Transilvania.
303. ARSENEȘCA (ANICA), *servitoare*, București, J. Ilfov.
304. BĂLĂNESCU (GR.), *avocat*, c. Focșani, J. Putna.
305. BĂLĂNESCU (D-NA S.), c. Focșani, J. Putna.
306. BĂLĂȘEL (TEODOR), *învățător*, c. Ștefănesci, J. Vâlcea.
307. BALLY (COSTACHE), *proprietar*, c. Cărlomănesci, J. Tutova.
308. BALLY (DÔMNA CL.), c. Nicorești, J. Tecuci.
309. BALȘ (IORGU), J. Iași.
310. BANCÎU (ANICA), c. Topârcea, comit. Sibiu, Transilvania.
311. BĂNESCU (ION), *profesor*, c. Roman, J. Roman.
312. BĂNIȚA (GHEORGHE), *neguțător*, c. Vășcoi, comitatul Bihor, Ungaria.
313. BĂNIȚA (OULINA), *jurat*, c. Vășcoi, comitatul Bihor, Ungaria.
314. BĂNULESCU (GH.), *învățător*, c. Pietroșița, J. Dîmbovița.
315. BÂRSAN (A.), *student*, c. Corbi, comit. Făgăraș, Transilvania.
316. BÂRSAN (I.), *student*, c. Soarș, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.
317. BAȘOTA (A.), prin V. Forescu, c. Folticeni, J. Suceava.
318. BĂZĂVAN (G.), *elev din școala normală*, c. Craiova, J. Dolj.
319. BERBECE (I.), *student*, c. Sibiu-Bran, comit. Făgăraș, Transilvania.
320. BEREĂ (IORGU), *agricultor*, c. Urlați, J. Fălci.
321. BICA (G.), *student*, comit. Făgăraș, Transilvania.
322. BODEA (G.), *student*, c. Sîcătură, comit. Turda-Arieș, Transilvania.
323. BODNARIU (G.), *preot*, c. Bochia, comit. Arad, Ungaria.
324. BOGDAN (G.), *preot*, c. Cărpinet, comit. Bihor, Ungaria.
325. BOGDAN (PETRU), c. Băresci, comit. Bihor, Ungaria.
326. BOLDEA (I.), *teolog*, c. Crihalma, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.
327. BORZA (N.), *student*, comit. Alba-Inferioară, Transilvania.
328. BRATEIU *student*, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.
329. BRĂȚIANU (I. I. C.), *inginer*, Florica, J. Muscel.
330. BRATU (V.), *student*, comit. Alba-Inferioară, Transilvania.
331. BUDIȘTEANU (PAUL), *maior*, c. București, J. Ilfov.
332. BUDIȘTEANU (D-NA V.), c. București, J. Ilfov.
333. BUGARIU (T.), *preot militar*, Banat, Ungaria.
334. BUNGEȚIANU (preot C.), *învățător*, c. Coșovăț, J. Mehedinți.
335. BUNGEȚIANU (C. C.), *elev la școala de institutori din București*, c. Coșovăț, J. Mehedinți.
336. BURSĂȘIU (ILIE), *preot*, c. Șust, comit. Bihor, Ungaria.
337. CALIN (IORDACHE), *elev la școala de institutori din București*, J. Argeș.
338. CĂLIN (VASILE), *elev la școala de învățători din București*, J. Argeș.
339. CALOI (D-NA S.), c. Bêrlad, J. Tutova.
340. CANIAN (M.), *publicist*, c. Iași, J. Iași.
341. CATRINIU, *elev la școala normală de învățători din Bêrlad*, c. Rădău, J. Vaslui.
342. CHERECHEAN (TEODOR), *învățător*, c. Șiria, comit. Arad, Ungaria.
343. CHETAN (ALEXIE), *student*, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.
344. CHIRIAC (ION), *elev la școala normală de institutori din București*.
345. CIOCOIU (A.), *elev la școala normală de institutori din București*.

346. CIOÎCĂ (ATH), c. Strehăia, J. Mehedinți.
347. CIORICE (preot d.), *învățător*, c. Mereni, J. Olt.
348. COJOCARU (A.), *elev la școala normală de învățători din Bêrlad*, c. Țifesci, J. Putna.
349. COMĂNESCU (IOSIF), *student*, c. Codlea, comit. Brașov, Transilvania.
350. CONSTANTINESCU (I. N.), *agricultor*, c. Ciulnița, J. Ialomița.
351. CORBIȘ (GRIGORE), *agricultor*, c. Căndesci, J. Némțu.
352. CORCEA (AVRAM), paroh ortodox-oriental, c. Coșteiu, p. u. Făm, Banat, Ungaria.
353. COROIANU (MIHAI), *executor regesc*, c. Vașcoi-Băresci, com. Bihor, Ungaria.
354. COROIU A FILII (ION), *preot*, c. Băresci, comitatul Bihor, Ungaria.
355. COROIU (PARTENIE), c. Vașcoi-Băresci, comitatul Bihor, Ungaria.
356. COROIU A FILII (SAVETA), c. Vașcoi-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.
357. COSMA (D-NA MARIA), *învățătoare de Stat*, c. Vașcoi, comit. Bihor, Ungaria.
358. COSTACEA, *profesor*, c. Galatz, J. Covurlui.
359. COSTACHE (ION), *agricultor*, c. Gădiniș, J. Roman.
360. COSTIN (LASCAR), *avocat*, c. Banca, J. Tutova.
361. CREȚOIU (G.), c. Scăesci, J. Dolj.
362. CRISTEA (GAVRIL), *preot*, c. Forrêu, comit. Bihor, Ungaria.
363. CRISTESCU (C.), *sub-locotenent*, proverbe culese în c. Rucăr, J. Muscel și c. Valea-Rea, J. Vaslui.
364. CRUCEANU (DIM.), *elev la școala normală de învățători din Bêrlad*, c. Popeni, J. Tutova.
365. CURCUBETA (IORDAN), *student*, c. Vlădeni, comit. Făgăraș, Transilvania.
366. CURIERU (NICULAE), *agricultor*, c. Ținta, J. Prahova.
367. CUSIAN, *student*, c. Godinesci, comit. Hunediôra, Transilvania.
368. DAMÉ (D-NA EUGENIA), c. Bucuresci, J. Ilfov.
369. DANILESCU (C.), *elev la școala normală de institutori din Bucuresci*, c. Scundu, J. Vâlcea.
370. DANILESCU (PETRE), c. Craiova, J. Dolj.
371. DANCU (ALEXANDRU), *neguțător*, c. Băresci, comit. Bihor, Ungaria.
372. DIANU (C.), *revisor școlar*, J. Mehedinți și Argeș.
373. DONCA (I. I.), *elev la școala normală de învățători din Bêrlad*, c. Cârja, J. Tutova.
374. DORDEA (MARIA), c. Topârcea, comit. Sibiș, Transilvania.
375. DRAGAN (I.), *elev la școala normală de institutori din Bucuresci*, c. Coșula-Miletin, J. Botoșani.
376. DRĂGUESCU (DIM.), c. Bucuresci, J. Ilfov.
377. DRĂGUT (G. N.), c. Copăciôsa, J. Gorj.
378. DUMBRAVA, *elev la școala normală de învățători din Bêrlad*, c. Schineni, J. Tutova.
379. DUMITRESCU (MARIN), c. Bucuresci, J. Ilfov.
380. DUMITRESCU (I.), *învățător*, c. Gânciôva, J. Dolj.
381. DUMITRESCU (STEF.), *elev la școala normală de institutori din Bucuresci*, c. Balșu, J. Romanași.
382. DUMITRU (MARIN), *agricultor*, c. Moțăeni, J. Dîmbovița.
383. DUCA (TITUS), *inginer*, c. Tulcea, J. Tulcea.
384. EMANDI (G.), c. Bêrlad, J. Tutova.
385. ENESCU (H. D.), *învățător*, c. Zamostea, J. Dorohoi.

386. ENGEL (H.), *inginer*, c. Folticeni, J. Suciava.
387. FERCHILA, *student*, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.
388. FÊTU, *elev la şcoala normală de învăţători din Bêrlad*, c. Onesci, J. Bacău.
389. FLĂMÂND (C.), *student*, c. Borgo-Suseni, comit. Bistriţa-Năsăud, Transilvania.
390. FOCHIDI (ALEX.), *proprietar*, c. Urziceni, J. Ialomiţa.
391. FORESCU (VASILE), c. Folticeni, J. Suciava.
392. FRUMUŞANU (TITU), *avocat*, c. Tîrgu-Jiu, J. Gorj.
393. FURCĂ (N.), *inginer*, c. Bucureşti, J. Ilfov.
394. GABRIELESCU (ION), *inginer*, c. Tîrgovişte, J. Dîmboviţa.
395. GABUNEA (G.), *inginer*, c. Slatina, J. Olt.
396. GALDEŪ (A), *student*, comit. Turda-Arieş, Transilvania.
397. GÂRBOVICEANU (P.), *prof. seminar central Bucureşti*, colecţie de proverbe culese în comunele; Comaniţa (Olt), Drăgănesci (Vlaşca), Domnesci (Muscel), Dogu (Argeş), Amăresci (Vâlcea), Rătesci (Argeş), Şerbănesci (Argeş), Şuici (Argeş), Poenarii (Gorj), Pacionii (Muscel), Mosna (Dolj), Slăvuşa (Dolj), Tutana (Argeş), Costesci (Argeş), Boteni (Muscel), Creţeni (Vâlcea), Corbu (Olt), Vîrciorova (Mehedinţi), Luceni (Dîmboviţa), Furduesci (Argeş), Mogoşesci (Dîmboviţa), Dobresci (Muscel), Bălteni (Vâlcea), Schitu-Golesci (Muscel).
398. GELT (ANDREIU), c. Vaşcoi, comit. Bihor, Ungaria.
399. GEORGESCU (CRISTEA), *magistrat*, c. Huşi, J. Fălciu.
400. GEORGESCU (G.), *învăţător*, c. Goieşti, J. Iaşi.
401. GEORGHIŪ (CRISTE), c. Beiuşi, comit. Bihor, Ungaria.
402. GERLAN (G.), *matriculant*, c. Câmp, comit. Bihor, Ungaria.
403. GHEORGHIIŪ (DIM.), *elev la şcoala normală de institutori din Bucureşti*, c. Tecuci, J. Tecuci.
404. GHICA (N.), c. Bucureşti, J. Ilfov.
405. GLODARIŪ (ANICA), c. Topârcea, comit. Sibiu, Transilvania.
406. GOROVEI (ARTUR), *magistrat*, c. Folticeni, J. Suciava.
407. GRIGORESCU (ION), *elev la şcoala normală de institutori din Bucureşti*, c. Bucureşti, J. Ilfov.
408. GR... (D-NA ELENA), c. Bucureşti, J. Ilfov.
409. GROFŞOREANU (IULIU), *învăţător*, c. Galşa, comit. Arad şi B. Comloş, Ungaria¹⁾.
410. GROFŞOREANU (ION), *student*, c. Vasiova, comit. Torontal, Ungaria.
411. GROFŞOREANU (IULIA), comit. B. Comloş, Ungaria.
412. GURBAN (C.), *protopopul* Butenilor, comit. Bihor, Ungaria.
413. HARAM (VASILE), *învăţător*, c. Griviţa, J. Tutova.
414. HERESU (ION), *tipograf*, c. Arad, comit. Arad, Ungaria.
415. HERLE, c. Beiuş, comit. Bihor, Ungaria.
416. HINU (I.), *student*, comit. Făgăraş, Transilvania.
417. HOCIOTĂŪ (PIE), *student*, c. Selişte, comit. Sibiu, Transilvania.
418. HOLERGA, *student*, c. Sodu, comit. Sibiu, Transilvania.
419. HOLERGA, *student*, c. Magară, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.
420. HOVAŞLIŪ (ANT.), *student*, c. Aciliu, comit. Sibiu, Transilvania.
421. HRISTIDI, *student*, c. Buzău, J. Buzău.

¹⁾ Tote proverbele din comitatul Arad şi împrejurul lui au fost adunate de D-l Iuliu Grofşoreanu.

422. HUÎBAN (MARGHIOALA), c. Avramesci, J. Tutova.
423. IARCA (G.), c. Buzău, J. Buzău.
424. IFRIM (V.), *elev la școala normală de învățători din Bêrlad*, c. Corodesci, J. Tutova.
425. ILASEVICI (I.), *învățător*, c. Sîubeni, J. Dorohoi.
426. ILIEȘ (PETRE), *inginer*, c. Hațeg, comit. Hunedlóra, Transilvania.
427. IONESCU-GION, *profesor*, c. Bucuresci, J. Ilfov.
428. IONESCU (I.), *învățător*, c. Beciu, J. Olt.
429. IONESCU (G.), *învățător*, c. Beciu, J. Olt.
430. IONESCU (N. GH.), *învățător*, c. Mamornița, J. Dorohoi.
431. IORDĂCHESCU (C.), *elev la școala normală de institutori din Bucuresci*, c. Cristesci, J. Botoșani.
432. IORDAN (N.), *elev la școala normală de învățători din Bêrlad*, c. Tecucel, J. Tecuci.
433. IORGULESCU (I.), *învățător*, c. Baia-de-Aramă, J. Mehedinți.
434. ISTRĂTESCU (I.), *învățător*, c. Cobia, J. Dîmbovița.
435. IUTESCU (ST. ST.), c. Cătanele, J. Dolj.
436. IVAN (DUM.), *student*, c. Apoldul-Mare, comit. Sibiu, Transilvania.
437. JUVARA (D-NA Z.), c. Fedesci, J. Tutova.
438. JUVARA (D-NA P.), c. Focșani, J. Putna.
439. JUVARA (N.), *proprietar*, c. Popeni, J. Fălciu.
440. JUVARA (ALFRED), *student*, c. Bêrlad, J. Tutova.
441. JUVARA (HENRI), c. Bêrlad, J. Tutova.
442. JUVARA (D-NA A.), c. Bêrlad, J. Tutova.
443. JUVARA (D-NA MARIA), c. Sărățeni, J. Tutova.
444. KARKALECHI (N.), *inginer*, c. Cămpina, J. Prahova.
445. KOSTAKI (LUPU), c. Ciortolom, J. Tutova.
446. KRUPENSKI (D-RA SAFTA), c. Bețesci, J. Némțu.
447. LAMBRINO (D-NA SMARANDA), c. Găgesci, J. Fălciu.
448. LAZAR (D-RA SILVIA), c. Vascoi, comit. Bihor, Ungaria.
449. LINDE (D-NA LUȚA), c. Bêrlad, J. Tutova.
450. LUNGU (I.), Sebeșul-Mare, Transilvania.
451. LUPAN, *căpitan*, c. Fălciu, J. Fălciu.
452. LUPESCU (M.), *învățător*, c. Brosceni, J. Suciava.
453. LUZZATTO (D-RA P.), c. Iași, J. Iași.
454. MACHIDON (N.), *elev la școala normală de învățători din Bêrlad*, c. Nicoresci, J. Tecuci.
455. MACRI (D-NA CALIOP), c. Galatz, J. Covurlui.
456. MADAN (G.), proverbe din comunele: Chișeneu, ținutul Chișeneu, Valea Pêrului, ținutul Bender; c. Trușeni, ținutul Chișeneu; Costesci, ținutul Chișeneu, Basarabia.
457. MĂGURĂ (I.), *profesor*, J. Prahova.
458. MANAFU (N.), *învățător*, c. Vela, J. Dolj.
459. MANOILESCU (C.), *elev la școala normală de institutori din Bucuresci*, c. Cosmesci, J. Vaslui.
460. MĂRĂCINĂ (C.), *inginer*, c. Slatina, J. Olt.
461. MARCOVICIU (P.), c. Beluș, comit. Bihor, Ungaria.
462. MARDARE (I. S.), *elev la școala normală de învățători din Bêrlad*, c. Costesci, J. Tutova.
463. MARIN (ILIE), c. Bucuresci, J. Ilfov.
464. MARIN (IONACHE), c. Grădiștea, J. Vlașca.
465. MARINESCU (DOBRE), *învățător*, c. Pîrvu-Roșu, J. Argeș.
466. MARINESCU (ANDREI), *învățător*, c. Humele, J. Argeș.
467. MARINESCU (I.), *învățător*, c. Bradu-de-Jos, J. Argeș.
468. MARTINIAN (AL.), c. Bucuresci, J. Ilfov.

469. MATAK. *inginer*, c. București, J. Ilfov.
470. MATEESCU (BALACI), c. Șinca, J. Olt.
471. MATEESCU (N.), *învățător*, c. Movilița, J. Putna.
472. MEDEȘI (IÓN), c. Clnj, comit. Clnj, Transilvania.
473. MEISSNER (C.), *profesor*, c. Iași, J. Iași.
474. MICLESCU (D-RA EUFROSINA OAT.), c. Bêrlad, J. Tutova.
475. MICLESCU (G. G.), *locotenent*, c. Miclesci, j. Vasluju.
476. MICLOȘI (IOȘIF), c. Vașcoi, comit. Bihor, Ungaria.
477. MICU (G.), *agricultor*, c. Băsesci, J. Fălciu.
478. MICU (I.), *agricultor*, c. Băsesci, J. Fălciu.
479. MICULA (I.), *preot*, c. Vașcoi, comit. Bihor, Ungaria.
480. MIHAILESCU (E), *elev la școala normală de învățători din Bêrlad*, c. Băsesci, J. Fălciu.
481. MIHAILESCU (ZOE ȘI A.), *învățător*, c. Bușteni, J. Prahova.
482. MIHUȚĂ (PETRU), c. Vașcoi, comit. Bihor, Ungaria.
483. MIRCEA I.), *student*, c. Lovnic, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.
484. MIRON (N.), *elev la școala normală de învățători din Bêrlad*, c. Onesti, J. Bacău.
485. MOLDOVAN (I.), c. Săn-Miclaus, comit. Tîrnava-Mare, Transilvania.
486. MOLDOVAN, comit. Alba inferiôră, Transilvania.
487. MOSCUNA (AT.), *proprietar*, J. Gorj.
488. MOTAȘ (VASILE), *agricultor*, c. Adâncă, J. Dîmbovița.
489. MOVILĂ (MITICĂ), *proprietar*, c. Movileni, J. Covurlui.
490. MÜLLER (IGNAT), c. Vașcoi, comit. Bihor, Ungaria.
491. MUȘICESCU (GAVRIL), *profesor*, c. Iași, J. Iași.
492. N *** c. Găesci, J. Dîmbovița.
493. N *** *elev la școala normală de învățători din Bêrlad*, c. Schiopeni, J. Fălciu.
494. NECULESCU (D-NA EUFROSINA A.), c. Constanța, J. Constanța.
495. NEDEIANU, *student*, c. Craiova, J. Dolj.
496. NEGOESCU (ZAMFIR G.), *învățător*, c. Jideni, J. Rîmniceu-Sărat.
497. NICULESCU (RADU), c. Dienci. J. Olt.
498. NIȚĂ BIRJARU, c. Pitesci, J. Arg. ș.
499. NIȚESCU (IÓN), *învățător*, c. Viespesci, J. Olt.
500. NIȚULESCU (G.), c. Petculesci, J. Vâlcea.
501. OLARU (ILEANA), c. Crângu, J. Tutova.
502. ONIȘOR (GAVRIL), *profesor*. Proverbe adunate în c. Dobrovăț, plasa Crasna, J. Vaslui¹⁾.
503. — Colecție de proverbe adunată în județul Tutova. comunele Simila, Slobozia, Sirbi, Banca, Fedesci, Murgeni, Crângu, Délu-Mare.
504. OPREA (RUSU), c. Golcea-Mică, J. Dolj.
505. OPRESCU (M.), c. Balaci, J. Teleorman.
506. OȚOIU (J.), *teolog*. c. Aciliu, comit. Sibiu, Transilvania.
507. PALADE (V.), *student*, c. Câmpeni, comit. Turda-Arieș, Transilvania.
508. PAP (LIVIU), *învățător*, c. Covasinț, comit. Arad, Ungaria.
509. PAPP (PAUL), *avocat*, c. Beiuș, comit. Bihor, Ungaria.
510. PAPP (D-NA VETURIA), c. Beiuș, comit. Bihor, Ungaria.
511. PAPP (VASILIU). *protopop*, c. Beiuș, comit. Bihor, Ungaria.
512. PASCAL (MIHAI), *profesor*, c. București, J. Ilfov.

¹⁾ Indemnului și amabilității D-lui profesor G. Onișor datorez toate proverbele primite de la elevii școlii normale de învățători din Bêrlad.

513. PATRICIU (E. I.), *învățător-diriginte*, c. Smulți, J. Covnrluîu.
514. PETRESCU (I.), c. București, J. Ilfov.
515. PETRESCU (AT.), *inginer*, c. Curtea-de-Argeș, J. Argeș.
516. PETRIUCĂ (G.), c. Corna, comit. Alba-inferiôră, Transilvania.
517. PETROV (N.), *elev la șcôla normală de institutori din Bêrlad*, c. Codăesci, J. Vaslui.
518. PÎRVU, *elev la șcôla normală de învățători din Bêrlad*, c. Ivesci, J. Tutova.
519. POBORAN (G.), *institutor-diriginte*, c. Slatina, J. Olt.
520. POÎENARU (GR.), *inginer*, c. Focșani, J. Putna.
521. PONICI (D-RA E.), *institutore*, c. Cernavoda, J. Constanța.
522. POP, *locotenent*, c. Bêrlad, J. Tutova.
523. POP (P.), *avocat*, c. Beiuș, comit. Bihor, Ungaria.
524. POPA (D.), *învățător*, c. Sinaia, J. Prahova.
525. POPA (N.), *sumar*, c. Vêrzar, comit. Bihor, Ungaria.
526. POPESCU (EM.), *învățător*, c. Ciocănesci-Mărgineni, J. Ialomița.
527. POPESCU (N.), *agricultor*, c. Petroșița, J. Dîmbovița.
528. POPESCU (MATEIU), c. Clejani, J. Vlașca.
529. POPESCU-DOBRENI (I.), *învățător*, c. Dobreni, J. Ilfov.
530. POPESCU (CORNEL), *teolog*, c. Sibiș, comit. Sibiș, Transilvania.
531. POPOVICIU (MOISE), *student*, c. Covragiș, comit. Hunedioarei, Transilvania.
532. POPOVICIU (ZENO), comit. Sibiș, Transilvania.
533. POPOVICIU (M.), c. Rupt, comit. Hunedioarei, Transilvania.
534. POPOVICIU (D.), *învățător*, c. Cuvin, comit. Arad, Ungaria.
535. POPP (IOSIF), *notar*, c. Căbesci, comit. Bihor, Ungaria.
536. POSSA (C.), *elev la șcôla normală de institutori din București*, c. Huniulesci, J. Némțu.
537. PROCOPIESCU (TR.), *învățător diriginte*, c. Islaz, J. Romanași.
538. PUȘCARIU (I.), *student*, c. P.-Mêrului, comit. Făgăraș, Transilvania.
539. RĂDOIU (I.), *avocat*, c. București, J. Ilfov.
540. RĂDULESCU (MARIN), *elev la șcôla normală de institutori din București*, c. Slatina, J. Olt.
541. RÂMBU (V.), c. Brănesci, J. Dîmbovița.
542. RÊDNICU (I.), *doctor*, c. Vașcoi, comit. Bihor, Ungaria.
543. ROMAN (I.), *student*, c. Vima-Mică, comit. Solnocului, Ungaria.
544. ROMAȘCU (G.), *agricultor*, c. Urdești, J. Fălciș.
545. ROȘETOS (ION), *inginer*, c. Roman, J. Roman.
546. ROSETTI (D-NA EFROSINA), c. Filipeni, J. Bacău.
547. RUSU (NIC.), c. Ighisdorf, comit. Tîrnava, Transilvania.
548. SALA (VASILE), *dascăl grec-oriental în Vașcoi-Băresci*, comit. Bihor, Ungaria.
549. — Colecție de proverbe adunate în următoarele comune din comitatul Bihor: Vașcoi-Băresci, Drăgănesci, Beiuș, Negru, Păcălesci, Țigănesci, Lelesci, Sêbișu, Hinchirîș, Băleni, Totorenî, B. Lazun, Cusișu, Căcăcenî, Ghighișeni, Hotar, Lunca, Serbesci, Dumbravanî, Sêud, Ferice, Buntesci, Poeni sup. și inf, Guranî, Petrósa, Chișcoi, Brósce, Brădet, Măgura, Sudrigiu, Rienî, Zavoenî, Petrieni, Câmp, Coleni, Drihenî, Sust, Cămpeni, Băița, Lehecenî, Fênața, Sediștel, Sediște Talpe, Miziries, Cărpinet, Poiana, V. Seliște, V. Sohodol, Verzar, Pocola, Ds. Forrêșu, Vinteri, Holod, Saca, Dudureasa, Telec, Nimălesci, Merag, Tarcăița.
550. SALA (IULIANA), c. Vașcoi-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.

551. SALVIU (G. P.), *învățător*, c. Smulți, J. Covurlui.
552. ȘAGUNA (*Societatea de lectură* ANDREI), din Sibiu. Colecție de proverbe adunată și trimisă de membrii societății.
553. ȘANDRU (N.), *student*, c. Geoagul-de-sus, comit. Alba-Inferiără, Transilvania.
554. SĂRARIU (I.), c. Tighina, J. Vâlcea.
555. SCUREIU *Revisor Școlar*, c. Bacău, J. Bacău.
556. SILAGHI (S.), *teolog*, comit. Mureș-Turda, Transilvania.
557. SIMION (I. GH.), *elev la școala normală de învățători din Bêrlad*, c. Băsescl-Tămășeni, J. Fălciu.
558. SIMULESCU (I.), *student*, c. Miheleni, comit. Zarand, Transilvania.
559. SION (D NA PROFIRA), c. Bêrlad, J. Tutova.
560. ȘIȘMAN (CAT.), *învățătoare*, c. Adam, J. Tutova.
561. SORĂANU (FLOREA), c. Preajba-de-Pădure, J. Romanați.
562. SPERANȚIA (T.), *profesor*, c. Iași, J. Iași.¹⁾
563. STĂNCEANU (M.), *învățător*, c. Piria, J. Mehedinți.
564. STĂNESCU (ION), *elev la școala normală de institutori din Bucuresci*, J. Argeș.
565. STEFĂNESCU (LAZĂR), c. Perișani, J. Argeș.
566. STOIAN (VASILE N.), *agricultor*, c. Roșiori-de-Vede, J. Teleorman.
567. STOIAN (VASILE), c. Oltenița, J. Ilfov.
568. STRUGARIU (ISIDOR), *pădurar*, c. Vașcoi-Bărescl, comit. Bihor, Ungaria.
569. TACU (I.), *învățător*, c. Braniscea, J. Covurlui.
570. TARCUS (N.), *învățător*, c. Piscu, J. Covurlui.
571. TEODOR (LISAVETA), c. Bêrlad, J. Tutova.
572. TEODORESCU, *elev la școala normală de institutori din Bucuresci*.
573. TEODORESCU-KIRILEANU (S.), J. Suciava.
574. TEODORESCU (I.), *învățător*, c. Cotîrğaș, J. Suciava.
575. TEODORESCU (C.), *învățător*, c. Lipova, J. Vaslui.
576. TERE BENȚ (TRAIAN), c. Cocluba, comit. Bihor, Ungaria.
577. ȚIFANCA (ILEANA), c. Tîfu, J. Fălciu.
578. TILA (S.), *elev la școala normală de învățători din Bêrlad*, c. Brăhăsescl, J. Tecuci.
579. TITORIAN (I.), *profesor*, Basarabia.
580. TODAN (IONAȘU), *diac*, c. Bărescl, comit. Bihor, Ungaria.
581. TODER (VASILE), *agricultor*, c. Roșiori-de-Vede, J. Teleorman.
582. TOFELDEA (DIM.), comit. Alba Inferiără, Transilvania.
583. TOMESCU (G. I.), *învățător*, c. Broscari, J. Mehedinți.
584. TRIFU (ILIE), *elev la școala normală de institutori din Bucuresci*, c. Bucurescl, J. Ilfov.
585. TROFIN (N.), *normalist Vasile Lupu*, c. Glodeni, J. Suciava.
586. TROTEANU (C.), *elev la școala normală de institutori din Bucuresci*, c. Stăncesci, J. Botoșani.
587. ȚURĂ (HENCU), *perceptor*, c. Vașcoi-Bărescl, comit. Bihor, Ungaria.
588. TUTESCU (ST.), c. Catanele, J. Dolj.
589. TZINTZU (I.), *inginer*, c. Buzău, J. Buzău.
590. ULESCU (PANTELIE), c. Pătula, J. Mehedinți.

¹⁾ Tote proverbele primite de la elevii școlii de institutori din Bucuresci, s'aŭ cules după îndemnul și stăruința D-lui T. Speranția, profesorul lor.

591. URECHIA (v. A.), *profesor universitar*, c. Iași, J. Iași.
 592. URECHIA (MIRON), c. Drăgănești, comit. Bihor, Ungaria.
 593. VĂCARESCU (ION), *picher*, c. Măcin, J. Tulcea.
 594. VÂLCOF (ION), *elev la școala normală de institutori din București*, c. Craiova, J. Dolj.
 595. VARLAM (T.), *învățător*, J. Putna.
 596. VASILE (I.), *agricultor*, c. Vadu-Lat, J. Vlașca.
 597. VASILE A LUI STAN, c. Rucăr, J. Muscel.
 598. VASILIU (AL.), *învățător*, c. Tătărași, J. Suceava.
 599. VASILIU (INDREIU TÓDER), c. Sediștel, comit. Bihor, Ungaria.
 600. VEJA (I.), *profesor*, c. Alexandria, J. Teleorman.
 601. VERGATI (ELIODOR), *proprietar*, c. Balșa, J. Romanași.
 602. VESTEMEAN (N.), c. Riu-Sadului, comit. Sibiu, Transilvania.
 603. VOÎNESCU (ALEX.), *elev la școala normală de institutori din București*, J. Gorj.
 604. VULCĂNESCU (IULIU), *elev la școala normală de institutori din București*, c. Pelești, J. Dolj.
 605. WALNER-COSMA, c. Beiuș, comit. Bihor, Ungaria.
 606. WELTZ, *căpitan*, c. Constanța, J. Constanța.
 607. X***, *elev la școala normală de institutori din București*, c. Nănescl, J. Bacău.
 608. ZAMFIRESCU-DIACON (K. A.), *învățător*, c. Stiubieni, J. Drobeta.
 609. X... (D-NA EC.), c. Bêrlad, J. Tutova.
 610. ZANNE (D-NA SOFIA), c. București, J. Ilfov.
 611. ZANNE (D-RA ALEXANDRINA), c. București, J. Ilfov.
 612. ZANNE (D-NA VICTORIA), c. București, J. Ilfov.
 613. ZANNE (DIMITRIE), *arhitect*, c. Bolintin-din-Vale, J. Ilfov.
-

BIBLIOGRAFIE

PENTRU

DIALECTELE DIN ISTRIA ȘI MACEDONIA

AUTORI CITAȚI

1. BAGAVU (ANDREIUL AL.). — Carte de alegere scrisă în dialectul Macedo-Român. — București, 1887.
2. BOJADSCHI (MIHAI G.). — Γραμματική Ρωμανική ητα Μακεδο-Βλαχική υπο Μιχαήλ Γ. Μποϊατζή. București, 1863. Ediție identică cu cea din Viena, 1813.
3. GAZETA MACEDONIEI. — Piar. București.
4. LAURIAN & MAXIM. — Dicționarul limbii Române. — București, 1871 — 1876.
5. MIKLOSICH (DR. FRANZ). — Rumunische Untersuchungen: Istro und Macedo-Rumunische Sprachdenkmäher. — 2 broșure. Carl Gerold's, Wien, 1881 — 1882.
6. NENITESCU (ION). — De la Români din Turcia europenă. — Carol Göbl, București, 1895.
7. WEIGANI (GUSTAV). — Die Aromunen, ethnographisch-philologisch-historische Untersuchungen über das Volk der sogenannten Makedo-Romanen oder Zinzaren. Zweiter Band. — Volksliteratur der Aromunen. — Leipzig. 1894.
8. PAPAHAĞI (PERICLE). — In Zweiter Jahresbericht des Institut für rumänische Sprache, zu Leipzig 1895, publicat de Dr. Gustav Weigand.

CORRESPONDENȚI

9. BUIA (D-NA ATHENA), c. Ochrida, Macedonia.
10. CAPSALE (XENOFONTE), *student*, c. Pirlpe, Macedonia.
11. COYAN (I.), *director gimnaziu Ianina*. Mică colecție de proverbe adunate în Albania și Epir.
12. DAN (D.), *student*, c. Nevêsta, Macedonia.
13. DIAMANDY (VASILE), *profesor*, c. Mețova (Arminci), Macedonia.
14. GHIOCA (CONSTANTIN), c. Bitolia, Macedonia, prin d. Jeronimy.
15. GHICU (ILIE), *profesor*, c. Ianina, Epir.
16. IONESCU (CONSTANTIN), *profesor*, c. Nevêsta, Macedonia.
17. META (CONSTANTIN), *student*, c. Moloviște, Macedonia.

18. MILESCU (D. A.), *student*, c. Gopești, Macedonia.
 19. N. ST., c. Nijopole, Macedonia; prin d-nu Jeronimy.
 20. VULCAN (P.), *publicist*, Macedonia.
 21. ZUCA (G.), *student*. Mică colecție de proverbe din următoarele comune din Albania: Berat, Fieri, Elbasan, Permet, Cavaia, Durazzo, Cusina, Georgia, Covița, Ūlona, precum și diferite alte comune din Albania și din Epir.

SEMNE CONVENȚIONALE

- * Proverbe cunoscute personal de autor sau culese de dînsul.
 - △ Proverbe sătești.
 - Proverbe întrebuințate numai de literați.
 - Proverbe dubioase sau traduse din cele străine, cari însă nu s'aù depărtat din diferite motive.
-

PROVERBELE ROMÂNILOR

CAPITOLU XI

PROVERBE ISTORICE

ȚĂRI. — POPÓRE. — ORAȘE. — SATE. — LOCALI-
TĂȚI DIVERSE. — NUME PROPRII.

ABRUD

13111 **La Abrud unde'î aurul cel mult.**

T. FRÂNCU & G. CANDREA, *Ro-
tac.*, p. 69.

Numele de Abrud se dă, în Transilvania, unui afluent de-a dreapta Arieșului, pe malurile căruia e așezat orașul Abrud, precum și unei ramuri a munților Bihorului, între Arieș și Ampoiu. Acastă regiune este vestită pentru băile sale de aur și de argint.

ADAM ¹⁾

Vedî *Cap. XII, c. Adam.*

¹⁾ Tóte proverbele, privitoare la numele proprii din Biblie, se vor găsi în capitolul XII.

AGACHI

13112 * Δ Inghite, Agachi.

B. P. HĂȘDEŢ, *Etym. Magn.*,
p. 481. — S. I. GROSŞMANN, *Dict.*,
p. 136. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*,
p. 199, 237, 552, 750, 929, 1000,
& 1006. — GR. ALEXANDRESCU,
magistr., j. Putna. — A. GOROVEI,
c. Folticeni, j. Suciava.

1° A nu avé încotro, a înghiţi necazul; a paţi vre-o ruşine.

2° Se dice celor mîncacioşi şi băutori.

ION. — . . . şi acum de trei zile, o ţin tot una cu mesele şi cu lăutarii.

(*Se aude, în salonul cel mic, ciocnete de pahare şi chiote de veselie: să trăiescă Ghiţui! În sănătatea lui Ghiţui! Virat!*)

ION. — Gâl, gâl, gâl . . . *înghite, Agachi!* duşcă băiete! Par'că vîd c'or să cadă bolnavi, de mult ce 'nghit la sănătăţ! — V. ALEXANDRI, p. 552.

13113 * Δ Sîc, Agache, că te iea dracu.

V. IFRIM, *elev Scîl. Norm. Bêrl.*,
c. Corodesci, j. Tutova.

Veđi c. Trifon.

Veđi, că ai păţit şi tu; acuma ieşi dacă ai pe unde;
te ai dat de gol

AGOP

Veđi *Cap. XII, c. Sfîntu*
Agop.

ALBANES

Veđi *Arbineş.*

ALBU

13114 * Δ Vorba lui moş Albu.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Moroeni*
& *Cămpina, j. Dimboviţa.*

Se ȝice că Domnitorul Cuza, trec nd spre Pitești, primi nisce pl nger  din partea unor ȝ rani. Găsesce Vodă de vină pe primar, pe zapci , pe ispravnic  i 'i dojenesce pentru călcarea datoriei lor, voind chiar să pună alȝi slujba i în locul lor. Dar Mo  Albu, cu părul cărunt  i cu barba albă, strig  tare către domn : « Marite D mne, or  pre cine ve  pune nedrept ȝi tot o să mai fie, căci *a bătut v ntul de c nd e p m ntul,  i va bate v ntul c t va fi p m ntul.* » Vodă a înȝeles că a a este,  i d'atunci a rămas în poporul de la sate  i orașe ac st  vorbă, care a ajuns ȝicere.

ALEXANDRU

* Δ
13115 A fi Alexandru Machidon.

T. B L  EL, *preot, c. Stefanesc ,*
j. Vâlcea.

Adică om vitéz.

Alexandru Machedon a fost, după credinȝa poporului, un împărat mare de tot, cum n'a mai fost  i nici n'o să mai fie altul, c t o fi lumea  i p m ntu.

El a coprins lumea t t , s'a bătut cu furnicele, cu p s ri cu ciocul de fier, cu  meni cu două capete, cu  apte m ni  i  apte pic ore, cu  meni cu cap de c ine, cu  meni d'un cot, cu jum t ȝi de om  i cu c te ligh one t te. El a mers p n  la r iu,  i s'a cobor t p n  la  ad, căci a a a vrut D mne   cu el.

Ve i, pentru mai multe amănunte, *Alexandria*.

ALIMAN

13116 A ajunge la aliman.

B. P. H    , *Etym. Magn.*,
p. 872.

A nu mai fi chip de scăpare, a fi la mare str mt re.

Cuv ntul *aliman*, după D-l H    , s'ar trage din numele unei naȝie răsboinică germană, vestită în evul-m diu. aceea a *Alamanilor*.

Rhenumque ferox Alamanne bibebas
Romanis ripis.

SIDONIUS APOLLINARE.

AMERICAN

13117 * △ A se face American de tot.

G. I. TOMESCU, *inv. Turnu-Severin, j. Mehedinți.*

Vezi *Chinez.*

Celui care se preface că nu înțelege.

ANA

Vezi *Cap. XII, c. Ana, Pilat.*

13118 * △ Ana Bobana
Scóte puii iérna.
Și 'i pune pe vătraiu,
Și 'i mănâncă cu mălaiu;
Și o ieă de chică,
Și o duce 'n apă mică.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coștetu, Banat.*

Copiii dic, acéstă dicere, fetelor cu numele Ana.

Cuvîntul *Bobana* nu are nici un înțeles cunoscut, și se póte privi ca un nume propriu.

13119 * △ Bată'l maica Ana,
De la ușa oborului,
Cu muchia toporului.

V. RIMBU, *stud. c. Brănesci, j. Dimbovița.*

Blestem de muiere, fórte rar întrebuințat de bărbați.

ANA-FOCA

Vezi *Cap. I, c. Ana-Foca.*

ANAPOLE

13120 * Fug ca di Anapole.¹⁾

G. ZUOA, *stud. c. Turia, Epir.*

¹⁾ Fug ca de Nauplia.

Fug nebuni, fără să se mai uite înapoi.

Nauplia, Neapole di Romania a Italianilor, este un oraș și port fortificat însemnat, în fundul golfului cu acelaș nume, pe cóstele Moreei (Grecia).

ANCUȚA

* Δ
13121 · Chef Ancuțo că vine Radu.

ST. ST. TUȚESCU, *inv. c. Că-
tanele, j. Dolj.*

Veđi *Morico.*

La vorbe ne-potrivite.

ANDREI

Veđi *Cap. XII, c. Andrei.*

* Δ
13122 Rupe 'n două,
Dă și nouă;
Rupe 'n trei.
Dă și lui Andrei;
Rupe 'n patru,
Dă și celui de pe vatră.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j.
Putna.*

A se vedé No. 11767.

* Δ
13123 Andrei, Andrei,
Eū bolnavă și tu cei.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,
j. Vâlcea.*

Să ȑice în glumă:

1° Căud veđi sfātuindu-se, pe vre-o muiere, cu vre-un om ce'l chémă Andrei.

2° Femeilor care, de și cam bolnave, totuși le plac bărbați.

* Δ
13124 Andrei, Andrei,
Técă de ardei.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,
j. Vâlcea.*

Să ȕice, în glumă, celor ce'î chêmă Andrei.

ANGHELUȘA

13125 * Δ *Ėcă și mama Anghelușă.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

* Δ *A fi mătușă Anghelușă.*

T. BĂLĂȘEL, *preot, c Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Să ȕice în deosebî matușelor viclene, cari trec de mari vrăjitoarese, cari scot draciî și închiégă apele.

ANTINA

13126 * Δ *De când cu Antina.*

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adică de mult de tot.

Antina este numele ce se dă, de locuitori, unor ruine de la satul Recica, nu departe de Caracal, județul Romanați, lângă apa Tesluului.

În județul Romanați cărămida de o calitate superioară se numesce *antina*, după numele localității de mai sus unde se găsesc cărămiđi de origină romană sau *cărămiđi de Antina*, de unde *cărămiđi antine* și în fine *antine*.

«Comuna Recica sau Antina. Movila lui Alexandru și alte numeroase movile. Ruinele aparente ale unei întinse cetăți romane, cu ziduri de pētră și cărămidă, cu urlōe de lut pentru apeducte, cuptōre pentru cărămidă, etc. Căi romane cu diferite direcțiuni. În sarcofage, pe lângă schelete sunt vase, remășițe de vestimente și ornamente, și monete romane de la Antonini, până la Sever. Altar votiv al Nemesidei, al lui Jupiter tutator, al Dianeî Latoide; stele funerare Claudiei Amba, lui Antonius Nicanoris.» — AL. ODOBESCU, *Anal. Acad. X*, p. 332.

Numirea de *Antina* pare a proveni de la *Antonina*, după numele împēratului Antonin Caracalla.

Veđi *generalul* BAUER, *Memori*, p. 198; D. FOTINO, *Ist. I*, p. 153; LAURIAN, *Magasin Istoric*, II, p. 96; B. P. HĂȘDEŨ, *Etyrn. Magn.*, p. 1236.

Du temps de la reine Berthe.

Prov. Franc.

ARAP

Veđi Harap.

13127 **Pě Arap, cât de mult ěl veį spělă, tot
negru va rămâne.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 56.

Veđi Țigan.

Sě ȝice pentru cele ce nu sě pot schimbă după firea lor (GOLESCU).

«*Ar puté om negru să'șî schimbe pelea.*» — IEREMIA, 13. 23.

*Æthiops non albescit.*¹⁾

Prov. Lat.

À laver la tête d'un Maure on perd la lessive.

Prov. Franc.

*Chi lava il capo all'asino, perde il sapone.*²⁾

Prov. Ital.

*Quien lava la cara al asno, pierde el tiempo y el javon.*³⁾

Prov. Span.

*Einen Mohren kann man nicht weiss waschen.*⁴⁾

Prov. Germ.

*You kan not wash a Blackamoor white.*⁵⁾

Prov. Engl.

¹⁾ Etiopianul nu albesce.

²⁾ Cine spală capul măgarului, își pierde săpunul.

³⁾ Cine spală capul măgarului, își pierde vremea și săpunul.

⁴⁾ Un Maur nu sě pôte albi.

⁵⁾ Nu poțî să albesci un Maur.

- 13128 Arapul, de n'ar vedé pe tatăl său și pe moșul său negru, (el) s'ar omori.

A. PANN, I. p. 135. — HIN-
TÎRSCU, p. 120.

Pentru omul care e obicînuit cu necazuri și cu supărări.

- 13129 * A face buze de Arap.

Vezi No. 2814.

A lăsa buzele, a fi supărat.

ARBINES

- 13130 Arbineslu'i «gius me pingă.»¹⁾

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*,
p. 150.

Adică cam sărit.

- 13131 Arbineslu'i frati cu alâvdarea.²⁾

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*,
p. 150.

Arată firea lăudărosă a Albanesului.

- 13132 Arbineslu'i besă pri dzincîu.³⁾

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*,
p. 150.

Vezi *Judecător. Turc.*

Să nu te încređi într'însul.

- 13133 Arbineslu'i șuirat ș'a Greclui școp.⁴⁾

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Vezi *Aromân.*

¹⁾ Albanesul e jumătate de ghétă (cîobotă).

²⁾ Albanesul e frate cu lauda.

³⁾ Albanesul e: credință pe genuchî.

⁴⁾ Albanesului șuirat și Grecului părere (adică cuvînt spus).

Pentru a se arăta că Albanesul e mai priceput, mai deștept, mai ager la minte de cât Grecul.

ARDÉL

13134 * △ De când lumea și Ardélu.

T. BĂLĂȘEL, *preot. c. Ștefănescă,*
j. Vâlcea.

Adică vechiū, de demult.

«Apoi asta s'a pomenit *de când lumea și Ardélu*».

13135 * △ Cât Ardélu.

P. GÂRBOVICEANU, *prop. c. Păciotu, j. Muscel.*

* △
Cât lumea și Ardélu.

T. BĂLĂȘEL, *preot. c. Ștefănescă,*
j. Vâlcea.

Adică nici odata.

«Asta nu se pôte *cât lumea și Ardélu*»

«Porumbul ăsta nu se mai cõe *cât Ardélu*»

ARDELÉNCĂ

13136 * △
Cât e țera Ungurésă,
Cât e țera Românesă,
Nu e flóre pămîntencă
Ca fetița Ardeléncă!

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop. p.*
301.

Arată frumusețea româncelor din Transilvania.

ARÎE

Veđi *Cap XII, c. Arîe.*

AROMÂN

- 13137 Țe'l vrei Armânlu s-fați, maș ziclăr și hâmal nu!¹⁾

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*,
p. 153.

Arată firea îndemnatică, dar și mândră a Aromânului.

- 13138 Armânlu, ș-órfân s-hibă, tut pri celnic
va s-óaducă.²⁾

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*,
p. 150.

Arată firea mândră a Aromânului.

Ἵ Βλάχος καὶ φτωχός ἄν ἴνι, πάλι τσελνικας μιριζι.³⁾

Prov. Neo-Grec.

- 13139 Armânlu, pâni cu caș, când vai cadē
di somnu, va tragă mână.⁴⁾

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*,
p. 150.

Arată cât de mult îi place această mâncare.

Ἵ Βλάχος: πσυμι μι τηρηή, όταν θα νιστάξει, θα τραγάσι.⁵⁾

Prov. Neo-Grec.

- 13140 Armânlu tu djug, i vai cântă, i pâni vai
măcă.⁶⁾

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres*
p. 150.

¹⁾ Aromânul se face ce vrei, însă cerșetor și hamal nu.

²⁾ Aromânul, și sărac să fie, tot se pórta ca un notabil (proprietar).

³⁾ Aromânul, și dacă e sărac, tot se pórta ca un notabil.

⁴⁾ Aromânul, (când mânăncă) pâne cu caș, când va cadē de somn va trage mâna (nu va mânca).

⁵⁾ Aromânul când postesce nu va mânca pâne cu brânză.

⁶⁾ Aromânul când merge în sus, său cântă, său pâne mânăncă.

Arată cât de mult îi place Aromânului să mănânce.

Ἵ Βλάχος 'σ των ανήφωρο, ἡ θά τραγουδισι, ἡ θά
φαι.¹⁾

Prov. Neo Grec.

13141 Armânlu \tilde{n} -calăr (călar) i vai dórma, i
vai cântă.²⁾

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*,
p. 150.

Arată firea veselă a Armânului.

Ἵ Βλάχος καβάλα, ἡ θά χιμηθή, ἡ θά τραγουδή.³⁾

Prov. Neo-Grec.

13142 Armânlu noimă va!⁴⁾

I. COYAN, *prof. c. Elbasan, Epir.*

Veđi *Arbineș*.

Românul 'ți înțelege gândul numai dintr'un semn, făcut
cu capul său cu ochiul, pre când ómenii de alte nații
mai próste nu pricep așa de ușor. Veđi No. 13133.

ARMÉN

Veđi *Jidan*.

13143 * Masa Armanului și cuibul pupăzei.

I. BĂNESCU, *prof. c. Roman, j.*
Roman.

Adică două lucruri de o potrivă murdare, după cre-
dința Românului.

Poporul crede că Armanul este tot-dé-una gata a te
spurcă, că urinează întâi în ólă, și apoi îți face în ea
mâncare.

¹⁾ Aromânul când suc délul orî cântă, orî mănâncă pâne.

²⁾ Aromânul călare său dórme, său cântă.

³⁾ Aromânul călare său va dormi, său va cânta.

⁴⁾ Aromânul semn vré.

«Și ȃre-cine va mȃnca cu Armeni saũ, cu Pavlicheni saũ cu alți eritici ori-carii, saũ mai virtos cine va avȃ Iubov cu dȃnsiȃ, acestuia, grȃiasce iegia lui Dumneȃu, sȃ se lase d'acȃstia, și sȃ mȃrgȃ cȃtrȃ biserica curat. . . *Pravila de la Govora*, 30.

LEGENDȃ

Fugind odatȃ strȃbunul Armenilor de reul și frȃca unor dușmani, cel-ȃ urmareau, printr'o pȃdure, cȃlare pe un cal fȃrte slab, iatȃ cȃ pe cȃnd ȃnaintȃ el pe-un plaȃu fȃrte glodos și anevoios de cȃlȃtorit și pe cȃnd ascultȃ mai cu drag cucul, care cȃntȃ ȃntr'un desiș frunzos de se rȃsunȃ pȃdurea, numai ce se pomenesce ca armasarul lui cel voinic se trȃntesce d'o-datȃ cu dȃnsul ȃn mijlocul drunului, unde erȃ cea mai mare și mai cleȃsȃ tina.

Ce erȃ sȃ facȃ acum bietul arman? . . . cum sa fuga el mai departe ca sȃ nu-l ȃjungȃ dușmanii? . . . Pe jos nu putea, cȃci calea crȃ fȃrte rea, și apoi—mai avȃ și cȃte una alta cu dȃnsul ca omul drumeȃ. . . Decȃ nu-l rȃmase alta, decȃt ca sȃ se facȃ luntre și punte dȃrȃ-ȃi pȃte ridicȃ armȃsarul ȃn picȃore. Dar ȃn cȃuda și spre necazul lui cel mai mare, tȃtȃ silinȃ și ostenȃla lui remase ȃn zadar! . . . Cerca el, nu-l vorbȃ. tȃte mijȃcele cȃte l-au fȃst cu putinȃ, dȃrȃ dȃrȃ i se ridicȃ armȃsarul din glod, dar, pare cȃ erȃ lucru pocit, cu cȃt se opinteȃ mai tare ca sȃ-l ridice. calul cu atȃta se cufundȃ mai ȃdȃnc. . . Vȃȃȃȃȃ cȃ cu ridicȃtura n'o scȃte la capȃt, o lua la amȃgeli: scȃse ȃdicȃ dintr'o desȃgȃ nisce pastramȃ, erȃ dintr'alta vr'o cȃte-va boȃurȃ de hoștine, și dȃndu-se mai de-o parte spre uscat, le areȃ calului ȃi-l strigȃ pe nume ca sȃ vie la dȃnsele. Dar' de unde! . . . Calul, carula-ȃ curgea grȃsimea pe nas de ȃncȃlat și sdravȃn ce erȃ, cȃnd vȃȃȃȃȃ pastrama și hoștinele, ȃn loc sȃ sarȃ ȃn sus și sȃ alerge tot ȃntr'o fugȃ la dȃnsele, dȃbȃlȃzȃ urechile, plecȃ capul la pȃmȃnt și rȃmase neclintȃt locului.

Bietul Arman nu sciȃ acum singur e sȃ mai facȃ? . . . ce sȃ ȃncȃpȃ? . . .

Suflet de om nu se ȃflȃ ȃn ȃpropiere, care sȃ-l sarȃ ȃntru ajutor la dricul nevoei. Numȃi singur cucul cȃntȃ de se sfȃrmȃ, fȃrȃ ȃnsȃ sa-l pȃtȃ ceva ȃjutȃ. Ba! din potrivȃ, cu cȃt cȃntȃ cucul mai tare și mai frumos, cu atȃt pare cȃ calul sȃu se cufundȃ mai tare ȃn glod. . .

Și pe cȃnd acum credea armanul nostru ca sȃ ȃi lase *bijogul la Mama-huctului*¹⁾ și, cum va putea, cum nu va putea, sȃ se pornȃscȃ mai departe, cȃȃf n'avea cȃnd pierde mult timp, iatȃ cȃ vine o pasere pestrȃȃ, cu creștȃ ȃn vȃrful capului, care, spre marea lui bucurie, ȃi scȃpȃ odorul de peire; vine ȃdicȃ așȃ din ȃntȃmplare o pupȃzȃ și punȃndu-se pe o rȃmurȃ de copȃciȃ nu departe de unde erȃ calul cufundat ȃn glod, ȃncepe cu glasul ei cel restit și rȃtezatȃ cȃntȃ ȃn felul ei: *hup! hup! hup! . . . upupup! . . . hup! hup! hup! . . .*

Calul, cȃt de slab, de amȃrit și de ostenit erȃ, cum ȃuȃi pupȃza pupȃind, așȃ de tare se spȃrie de dȃnsȃ, cȃ de-odatȃ sȃri ca fript drept ȃn picȃore și eșȃ din glod.

Armanul, cȃnd vȃȃȃȃȃ cȃstȃ, bucuria lui nu erȃ prȃstȃ, . . . strȃnse erȃ pastrama și hoștinele la un loc, le puse ȃn desȃgi, desȃgiȃ ȃi puse

¹⁾ *Bijog*, fem. *bijȃgȃ* ȃnsemeȃzȃ un cal fȃrte bȃtrȃn, slab și urit. *Mama-huctului*, care se ȃude fȃrte adese-orȃ ȃn dicȃrile: «*ȃdu-te la Mama-huctului*», «*las'o M. huctului*», «*pare cȃ e M. huctului*», e o finȃȃ daco-mitologicȃ sinonimȃ cu *Mama-pȃdureȃ*.

pe cal și suindu-se apoi și el călare se porni mai departe. Iar drept recunoștință și mulțumită, că pasărea acesta l'a scos din cea mai mare nevoie și pe calul de la perire, se apucă și boteză pe pupăza mai cilibiș, numind-o cucul său cel adevărat

De aceea și de atunci apoi se numește pupăza de către Armenii cuc, pentru că prin dînsa a scăpat restreמושל lor de la nevoie. Căci pe când cucul cel adevărat a dis calului să se culce, cîntînd *cucu!* *cucu!* calul său s'a culcat și nici c'a voit să se scoale, pe atunci pupăza a strigat *hop! hop! hop!* și calul îndată a făcut *hop!* și s'a sculat.

S. FL. MARIAN, *Ornit.* II, p. 165.

Vedî S. FL. MARIAN, *Ornit.* II, p. 173 și B. P. HĂȘDEU, *Elym. Magn.* p. 1701.

În satirele poporane române adunate de parintele Marian, găsim la pagina 217:

Arman
Gogoman,
Noptea fură
Dîoa jură
Cu 'n cîolan de câne 'n gură.

* △
13144 Cine greșesce (greșesce), tot Armanul plătesce.

V. A. FORESCU, c. *Malînî*, j. *Sucîava*.

În vechime Armenii erau prizoniți, și când eră vre-o judecată, într'un Român și un Armean, acest din urmă eră în tot-de-una osîndit; acelaș lucru se întîmplă chiar dacă judecata eră și între alte nîmuri și Armenii. Aceștii din urmă purtau ponosul și primeaș pedlepșa.

* △
13145 Armanul plătesce glôba.

V. ALEXANDRI & L. ROSETTI,
Mss. — *Opînî*, ziar, I, No. 175,
— C. C. MICLESCU, c. *Miclesci*, j. *Vasluiu*. — A. JUVARA, c. *Bêrlad*, j. *Tutova*.

Acelaș înțeles ca la N° 13144.

* △
13146 Cal verde și Arman cu minte cine dracul a mai vîdut?

GAVR. ONIȘOR, prof. c. *Zorlenî*, j. *Tutova*.

*
Cal verde și Armén cu minte!

M. CANIAN, *public. Iași.*

*
Ai mai vădut cal verde și Arman cu minte?

IÓN CHIRIAC, *elev, Sc. Norm.
Inst. c. București, j. Ilfov.*

Vești Bulgar, Grec, Sirb.

Acelaș înțeles ca la N° 1387.

13147 * A fi Armén.

M. CANIAN, *public. j. Iași.*

Adică om spurcat.

ARMENESC

13148 [△] Cuc armenesc.

S. FL. MARIAN. *Ornit.*, II, p.
173. — I. CREANGĂ, *Amint.*

Pupăza, în rîs și batjocură, se numesce și *cucul Armenilor* sau *cuc armenesc*, de ore-ce, după spusa celor mai mulți Români, Armenii ție că pupăza îndemnă la deșteptare, la lucru și la joc strigând: *hop, hop, hop! hop, hop, hop!* pe când cucul îndemnă pre Români la culcare strigând: *culcă-te! culcă-te!*

13149 * Visită armenescă.

D-na Z. JUVARA, c. Fedesci, j.
Tutova.

Să țiece pentru o vizită din cale afară lungă.

ARMINDEN

A se vedé țiecerile de la No. 24 & 25.

ARVINTE

*
13150 E ca antereul lui Arvinte.

D-na Z. JUVARA, c. Fedesci, j.
Tutova.

Care se tot cârpesce și tot se rupe fiind cudesăvîrșire usat.
Să ȋce pentru acei cari strică un lucru vrînd să drîgă
pe un altul.

«PEPELEA.—Și ce faci tu acolo singurică?

MÂNDICA.—Cos.

PEPELEA.—Rochița ta de nuntă?

MÂNDICA.—Ba! antereu lui moș Arvinte...

PEPELEA.—Dar îl cârpesci? De cînd te sciîu alta nu faci. Mai dă
nnădi 'î-ai scos mînicele, ca să 'î puî spete.

MÂNDICA.—Acum 'î-am scos spetele, ca să 'î fac pôle.

PEPELEA.—Ha! ha! ha! O s'ajungă vestit în țără antereu lui Ar-
vinte, mânca 'î-ar guzani! — V. ALEXANDRI, *Teatru*, p. 824.

Acest personaj, devenit popular, a fost creat de Donici
prin fabula sa

ANTEREUL LUÎ ARVINTE

Arvinte cotele la antereu rosesse,

Dar n'a stat mult să socotască,

Și fără să 'î pese,

Se puse să 'î cârpescă;

Iar pentru petici de cârpit

Din mînecl a tăiat ca a patra parte,

Și antereul l'a gătit,

Cu mînecele așa scurtate.

În cât orî-care 'î vedea

De el rîdea.

Vădînd acesta el a ȋis, în gîndul său :

«Lăsați, că döră nu sunt așa de nătarău.

«Vr'un lucru mare nu 'î

«Să 'mî taîu eu la pôlele de pe la antereu,

«Și mînecele să le puî

«Mai lungi de cât eră.»

A ȋis și a făcut

Dar lumea se miră

Ca antereul lui eră acum pré scurt

Și nu s'asămănă nici cu un bun mintean.

* * *

Adese se întâmplă tineri de nēm,
 Cărî încurcând averea lor,
 Tot cu aceiași minte,
 S'o îndrepteze vor...
 Ș'ajung ca și Arvinte.

Donici a tradus această fabula dintr'o fabulă rusescă, a lui Kryloff, în care numele de Trisca este înlocuit prin cel de Arvinte.

Veđi, pentru mai multe amănunte, *Etymologicum Magnum*, p. 1782.

- * △
 13151 Bine ȑice moș Arvinte :
 Vai de cap unde nu 'i minte.

RETEGANU, *Pov. Arđ. V.*, p. 79.
 — ANDREI MARINESCU, *inv. c. Hu-*
mele, j. Argeș.

A se vedé No. 2853.

AVAȘOTE

- * △
 13152 Ca pe timpul lui Avașote.

G. I. IONESCU, *inv. c. Broscari,*
j. Mehedinți.

Despre acest Avașote se spune că, fiind în timpurile vechi, la moșia Broscari, împărțea moșia pe la locuitori fără sa ieă dijma cuvenită, și iar grâu treerat ăl împărțea fără scirea arendașului, în cât a eșit acel arendaș, cu mare pagubă, de pre acea moșie. Iar diintre locuitorii cari au fost mai îndrăsneți, mulți s'au îmbogățit.

Acastă ȑicere se întrebuințază când uu locuitor fura, cu nemiluita, pe vre un arendaș saū proprietar.

AVRAM

Veđi *Cap. XII, c. Avram.*

- * △
 13153 Avram și cu Isac,
 Amîndoi băgați în sac.

T. BĂLĂȘEL, *în r. c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Când doi îndragostiți sunt prinși asupra faptului.

13154 * Δ I-a luat Avram sporu(l).

I. ȘĂINEANU, *Dict.*, p. 68. —
E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU.
Inv. c. Smulți, j. Covurlui. — G.
POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*
V. HARAM, *c. Grivița, j. Tutova.*
— T. SPERANȚA, *c. Iași, j. Iași.*

1° Când unul a înghețat, móre de frig.

2° Când omul a dat peste o mare belea, o mare cum-penă.

3° Când l'a luat la bătae fără de veste.

4° Când i-a luat o pléscă, de la care speră mult.

5° Adică l'a îmbătat; Avram fiind cârciumarul. — T. SPERANȚA.

13155 * Δ A fi Avram.

T. BĂLĂȘEL, *preot c. Ștefănescă,*
j. Vâlcea.

A fi cam într'o ureche; om care nu pré ține socotélă de părerile altora; face numai ce 'i vine lui la socotélă.

Când unul, ședând la vre-o masa alésă, nu mai scie de rușine și mănâncă tot ce 'i iese înainte pe masă, i se ȕice, cam în glumă, cam cu tot înadinsul: *Mei Avrame* sau «*Te puseși ca Avram.*»

BABIC

13156 Coltuc de la Babic!

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p.
156. — IONESCU-GION, *Ist. Buc.* p.
216. — *Albina*, I, p. 1148. — *Vatra*,
I, No. 2.

Adică nimic.

Pe la începutul veacului nostru existaū multe cuptóre publice în Bucuresci, dar nici unul nu ajunsse la atâtă nume ca a lui Babic arménul. Acest brutar scotea pânea cea mai frumósă în tot orașul. De aceea toți boierii dau poruncă stolnicilor, când plecaū diminéșă după pâne, să

le aducă, negreșit, coltuc de la Babic. Prinsese Babic putere și făcuse bani cu coltucele, dar tocmai isvorul îmbogațirii 'i-a adus sărăcia. Toți boierii cereaș coltucele; Babic nu putea să le de tuturor. Ca să 'i impace, bietul armén trebuia să 'și bată capul, ziua și noaptea, cum sa scotă pânea numai coltuce. și totuși ocaua să fie deplină căci, dacă aga gasea pânea lipsă la cântar, țintuia pe brutar, cu piróne, în ușa prăvăliei, cu pânea lipsă de gât. Babic a pățit'o așa de câte-va ori. Ca să n'o mai pată, făcea pânea mai mare de o oca. El vedeà că pierde mereu, dar boerii cereaș coltuc. La urma și-a închis prăvăliele cari erau aședate: una la Och-Albi, în strada Văcăresci, No. 9 de astă-zi. și a doua în piața Sfântu Spiridon.

BABILON

Veți Vavilon.

* △
13157 Ca în turnul Babilon.

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari,*
j. Mehedinți.

Când este mare ne-înțelegere sau incurcatură între ómeni.

«Pentru aceea numele ei s'a chîemat Babel că Jehova acolo amestecă limba a tot pămîntul.» — MOISE, I, 11. 9.

C'est une vrai tour de Babel.

Prov. Franc.

BARNOVSKI

13157 b. Iérna lui Barnovski.

MIRON COSTIN, *Letop. Mold.*
I, p. 297.

Să ȕicea în vechime pentru o iérna fórte grea.

Se pomenesce den ȕilele lui o iérná ce căduse în luna lui Mart, cărei ierni îi ȕic: *iérna lui Barnovski Vodă*, până astă-ȕi.» — M. COSTIN.

Barnovski Vodă, care a domnit în două rînduri, era din némul Movilescilor.

BEDROS

- 13158 * Până la Hristos
Ese pielea lui Bedros.

M. CANIAN, *public. j. Iași*

Vezi *Sfînt*.

Până la cei mari te mănîncă cei mai mici.

BELU

- 13159 * Belu belesce,
Golescu golesce,
Manu jupuesce.

ION GHICA, *Scrisori*, p. 39. —
N° 44, c. *Găesci*, j. *Dîmbovița*.

Belu belesce,
Golescu golesce,
Chiriac pecetluesce,
Caragea: καλὰ! καλὰ!

ARICESCU, *Misc.* 48.

Arată jafurile boerilor de mai sus, sub domnia lui Caragea.

BIMBAȘA-SAVA

- 13160 A trăit ca Bimbașa-Sava.

L. ȘĂINEANU, *Infl. Orient.*, p.
LXXI & p. 51.

Adică bine, în belșug.

Bimbașa-Sava era un căpitan de arnăuți, de pe vremea Zavareî, vestit prin vitejia, luxul și dărnicia lui.

«Devotat Domnului fanariot Calimachi, și crescut în scôla Fanarului, Bimbașa Sava rămăsese simplu spectator până se asigură că Turcii vor învinge pe Ipsilante, și vor năbuși mișcarea lui Tudor Vladimirescu. Ast-fel mergând la Tîrgoviște, în tabăra lui Kihaiia-bei, îi jură credința împreună cu alte capetenii. Spre a 'și arăta devotamentul, îndată ce află despre fuga lui Ipsilante în Transilvania, ceru 2000 călăreți Turci, și împreună cu Arnăuții lui, se luară în góna'i. În județul Muscel, la Cărciuma-de-Pétra întâlnind o trupă de Greci, care nu putéu trece Dîmbovița, înecă o parte, la vre-o două-deci le tăia capetele și le trimise la Tîrgoviște; de aci pleca la monăstirea Cozia, amăgi pe cei 600 Arnăuți, cari se fortificaseră într'însa, și 'i trădă lui Kihaiia. După aceste fapte el se aștepta la mari răsplătiri, visând spătăria țereii romănesci. Dér Turcii considerându'l ca un trădător, îi pregătiau o mórte tragică. În ziua de 6 August 1821. Kihaiia care se afla în fosta locuință a familiei Văcăresci, astă-đi casele Prager, îl pofți să vie la dînsul împreună cu delibașa Mihaï, cu Ghencea și alți căpitani de Arnauți, spre a li se arăta meritate mulțumiri din partea Porții. În-brăcat strălucit, urmați de vre-o 25 Arnăuți, ei se presintară pe la 10 ore din ăi la palatul Turcului. În curte erau înșirați 300 delii, alți 60 în catul de sus. Când Sava voi să intre, delii traseră cu pistólele și îl culcară la pămînt, ca și pe cei l-alți tovarăși.» G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.* p. 484, unde se va găsi și un cântec istoric care reamintesce acésta tragică întîmplare.

BUCURAN

13161 * Δ A se bucură ca Bucuran.

T. PĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Să ăice unui om care se bucură pentru un lucru ôre-care.

BUCUREȘCI

Veđi *Ștoenesci.*

- 13162 * △
Bucurescî, Bucurescî
Punga scuturescî.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 64. —
C. MĂRĂCINA, *ing. c. Slatina*, j.
Olt. — MARGHIOLA HUȚBAN, c. A-
vrămescl, j. Tutova.

Bucurescî
Unde punga tot golescî.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 154.

Vorba țiganului.

Arată cât de scumpă e viața în oraș la Bucurescî.

- 13163 * △
M'ai umplut de Bucurescî!

A. COJOCARU, *elev Sc. Norm.*
Bêrl. c. Țîfescî, j. Putna.

Vezi *Brânză*, *Filipescî*.

M'ai pricopsit, m'ai umplut de brânză. Acelaș înțeles
ca la No. 8241.

- 13164 * △
Cel ce nu vede Bucurescii și nu încălecă
cal alb, nu scie ce e frumos în lumea
asta.

T. BĂLĂȘEL, *preot*, c. Stefănescî,
j. Vâlcea.

Arată cât de frumos e acest oraș.

- 13165 * △
La Bucurescî și câniî umblă cu covrigi
în coddă.

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari*,
j. Mehedinți.

Se dice, în deridere, celor ce plăcă după slujbe saū
după pricopselă în capitală.

- 13166 * △
Scie mai bine D-lui că vine de la Bu-
curescî.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*,
j. Putna.

Se ȝice, în bătae de joc, celor ce afirmă un lucru care nu se crede de cei-l-alȝi.

- 13167 * Δ Aici nu'ȝi la Bucuresci
Să te fudulesci.

I. POPESCU, *inv. c. Dobrenȝi, j. Ilfov.*

Se ȝice celor mȝndri.

- 13168 * Δ A merge la Bucuresci pe Lotru.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefȝnesci, j. Vȝlcea.*

Se ȝice cȝnd' cine-va nu sȝ duce unde sȝ laudȝ cȝ merge, ci într'o localitate cu totul ne-ȝnsemnatȝ.

- 13169 * Δ Nu mai daȝ prin Bucuresci cu el.

G. COȘBUC, *Epoca, 10 Februarie, 1898.*

Nu mȝ mai bucur de el. Joc de cuvinte asupra cuvȝntului Bucuresci.

- 13170 * Δ S'a ras cu briciu de Bucuresci.

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari, j. Mehedinȝi.*

A se vedȝ No. 7671.

- 13171 Δ Cu ce'ȝ bun să mȝ-o hrȝnesci:
Cu vin vechiu de la Pitești,
Cu pȝine de la Ploȝesci,
Cu haȝne din Bucuresci.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop. p. 623.*

Aratȝ produsele mai ȝnsemnate ale industriei ȝn aceste treȝ orașe.

BUGEAC

Veđi *Codrân.*

BULGAR

În deobște Bulgarii sunt priviți de Români ca o nație proastă. Acesta se poate vedea din nenumăratele anecdote și snöve în cari poporul arată lipsa de deșteptăciune a Bulgarilor.

Bună oră în snöva unde se spune că mai mulți Bulgari au găsit o cizmă și, ne-știind ce e, cel mai deștept dintr'înșii, după o matură chibzuire, a ăis, în cele din urmă, că trebuie să fie un toc de casma.

După părerea unui Român din c. Moroeni, j. Dâmbovița, ministerele din Bulgaria poartă următoarele numiri:

Iataganschii	dă	minister	Resbel.
Tejghetar	»	»	Finanțe.
Tirnacopu	»	»	Domenii.
Arpagico	»	»	Agricultura.
Ciomagate	»	»	Interne.
Cnigăte	»	»	Culte și Instrucție.
Gălcévata	»	»	Justiție.

* Δ
13172 Dracul a mai vădută cal verde, porc deochiat și Bulgar deștept.

E. I. PATRICIU, înv. c. *Smulți, j. Covurluțu.*

* Δ
Cine a mai vădută bivoli verde, porc deochiat și Bulgar deștept.

G. P. SALVIU, înv. c. *Smulți, j. Covurluțu.*

Veđi *Armân, Grec, Sîrb.*

Se ăice de un Bulgar când a făcut o neghiobie.

Român are o serie ne-sfîrșită de snöve în care se oglin-desce credința lui că Bulgarul nu e deștept.

SNÖVĂ

Intr'un an, e mult de atunci, fiind apele mari, trestia, papura și șovarul au fost înecate, și n'au dat nici o recoltă în bălțile de la gura Siretului.

Dedu Ivan, grădinar vestit în partea locului, porni cu flacăii săi de la grădină să culégă șovar de peste Dunăre. Cu această plantă se împletește căpa în funii și se lăgă multă marfă de grădinărie în mănuche, ca să vie bine la încărcat și la vinzare. Dedu Ivan, om mintos, cum sunt mulți în nému lui, cu gândul la câștig și la economie ca să nu plătescă luntrașilor multe parale, închiriază o luntre mică, încăpătoare pentru un singur om. De luntre lăgă o grindă; pune pe unul din ômenii săi să mănă luntrea, iar pe cel-l-altă îi pune călare pe grindă, legându-i pe toți la picătore, să nu alunece de pe grindă.

Pe malul stâng al Dunărei lucrul merse bine, pe la mijlocul Dunărei grinda se răsuci, și toți Bulgarii veniră cu capul în apă și cu opincele în sus. Luntrașul mâna mereu până la cel-l-alt mal.

Dedu Ivan, când băga de sémă bine, căta sa ajunsese la malul drept. Când îi vëdu cu opincele la sôre, se făcu foc. Numai de cât porunci la un alt flacău ce rămăsese cu dînsul să sară într'o luntre și să pornească numai de cât pe cel-l-altă flacău la lucru. Ce? acuma e vreme de uscat opincele la sôre! Ș'apoi să mai dăci cal verde și Bulgar cu minte.

SNÓVĂ

Un Bulgar găsisse o cizmă pe drum, și o duse la grădină. După ce o arătă la toți, nici unul nu știu ce lucru pôte să fie, și la ce slujesc. O vede și Dedu Ivan. El ca om priceput le dăse îndată: Bre! asta e toc de tîrnacop.

- * Δ
13173 Cal verde și Bulgar cu minte unde s'a mai vëduť?

G. BĂNULESCU, *inv. c. Moroent, j. Dimbovița.*

Acelaș înțeles ca la No. 13172.

- * Δ
13174 Bulgar cu minte, Ovreiu ne-înșelător și Grec prost unde s'a mai vëduť?

G. BĂNULESCU, *inv. c. Pietroșița, j. Dimbovița.*

Acelaș înțeles ca la No. 13173.

- * Δ
13175 Cap de Bulgar.

G. P. SALVIU, *inv. c. Smulții, j. Covurluțu.*

Cap di Vurgar (vurgărescu).¹⁾

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres., p. 179.*

¹⁾ Cap de Bulgar (bulgăresc).

Adică om prost lipsit de orî ce dréptă judecată.

* △
13176 Ce mî-e cap de Bulgar
Ce mî-e cap de morar!

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Veđi No. 12321.

Adică proști și unul și altul.

A fi morar și a avé cap de morar, în graiul poporului însemnéză a fi prost. Căci morarul avénd vecinic pèrul sbîrlit și plin de făină, ca și obrazul de alminterea, are o înfățișare próstă. Osebit de acésta stănd mereu în urletul mórei îi e capul zăpăcit. De aceea morarul e pus în rîndul proștilor. Aseménarea capului Bulgarului cu capul morarului, arată că cel d'întăiu e prost ca și cel de al doilea.

* △
13177 Bulgariî au luat Țarigradu cu prazu în mână.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Moroeni,*
j. Dimbovița. — N. MATEESCU, *înv.*
c. Movilița, j. Putna.

Ca să se aréte prostia Bulgarilor.

SNÓVĂ

Odată, în vremea veche, când ploua cărnați și ninge pe miriște, ce se gândiră, ce se socotiră Bulgariî, nu că se darăme Țarigradu și mai multe nu! Vorbiră, se plănuiră, și la lucru băete! Dedu Ivan, ca al mai bêtân și mai bătut la na-glavă, dete poruncă să se strîngă flăcăi tot unu și unu gata de resbel, căci veđi d-ta, resbel era să derăm Țarigradu! asta nu era o glumă!

La porunca lui Dedu Ivan, se strînse o ceată de flăcăi vîrtoși și viteji, cum numai în nêmu bulgăresc se pôte gasi.

Ce poruncă? întrebă flăcăii.

Să mergem la Țarigrad, să-l derămăm pè Turci, ca să-i prăpădim după fața pămîntului! răspunse cu coraj Dedu Ivan.

Să mergem! Să mergem! răspuseră flăcăii pe întrecere.

Bine, băeții aveai coraj, dar arme? tufă! Ce e de făcut? Cu ce or să derăme flăcăii Țarigradu? Cu palmele? Cu mâinile gòle? Asta nici nu e de vorbit barîm! La Țarigrad trebuie arme nu glumă! și Bulgariî nu vèduseră arme în ochi de când îi fătase ȧpa!

Ei, atunci ce e de făcut?

Să luăm ciomege mari, răspunse un flăcău, care era mai cu minte! Ași! ciomege! răspunse Dedu Ivan.

Ei, atunci? întrebare flacăii cu gurile cascade.

Apoi, tot eu să vă învăț, mă copii, ca al mai bătrân! Ia să luăm toți câte o legătură de praz, că uite ce e: la vreme de nevoe, avem și ce mânca și apoi prazu ustură și al dracului, când ai poeni Turcu cade jos numai de usturimea prazului! Și apoi ude mai puț că prazu e eften, și se gasece berechet pe la noi.

Bravoooooooo! strigară flacăiașii noștri, să trăiască Dedu Ivan!

Și se năpustiră toți pe grămețile cu praz și inhățara toți câte o legătură de praz, d'ale mar!, și la Țarigrad, băete!

Dedu Ivan, cu nadragii largi o luă înainte cu legătura de praz în cărcă, ca să dea coraj baetilor.

Și merseră, merseră mereu: o ți, două, nouă și adevărat câte nu sciu, dar sciu că era cât p'aci să mănânce tot prazu pe drum și să n'aibă cu ce sa se mai bată la Țarigrad, Dămne pazesce de una ca asta!

Dar norocu lui Dedu Ivan nu se deslîpea de el, cum nu se deslîpește apa de vidră: zăriră Țarigradu! Cum îl zăriră, Dedu Ivan făcu coraj baetilor: uite, mă băeți, Țarigradu, jucărie de copii, nu alt-ceva! N'avem ce de el pană în prânz! De prânz trag nadejde să mâncam în năuntru în Țarigrad. Ha!, mai îmbucați câte o lecută de praz, dar alegeți foile, că cu cotorele trebuie să ne batem.

Așa făcură baetii lui Dedu Ivan, făcură burțile doldora de foi de praz și luară cotorele la umăr, cum ar lua alții pușcile. Mă rog, ostași nu erau? Merseră gata de resbel la zidurile Țarigradului. Dedu Ivan se uita la ziduri și luă sama ca să vadă cam ce ar fi de făcut, cum adică să dea ordinu de atac. Să se pue cu prajii pe ziduri, aș! aud Turcii din năuntru, când s'or fărîma pietrele și pôte or eși de frică. Mai bine să împingă încet zidu peste Turci, ca să-i apuce pe toți să nu rămăe nici unu neturtit. Așa se gândi și dete ordin Dedu Ivan, ghinăralu al cu năglava plină de minte, ca curtea bisericii de epură, ca să pue toți flacăii spatele în zidul Țarigradului și sa împingă cu străjnicie, ca acum numai e glumă!

Flacăii se înșirară pe lângă zid și puseră spatele. Dedu Ivan se puse în capul rîndului și comanda voiculesce.

Udri bre!

Udri, Udri! răspunsără flacăii și se puseră pe împins. Și împingi, împingi al dracului, că nu e glumă de glumit și e trebă de făcut! Dedese Dumneșeu o buricică de ploita nôtepa și cum împingeară Bulgarii noștri, alunecându-le piciorole, făcura un lunecuș împrejurul zidului ca preț d'un pas și mai ceva. Dedu Ivan, priceput cum îl tîpărise mă-sa, socoti în mintea lui, că zidu se tîrîse de împingerea lor, prinse inimă și comandă mai cu temei:

Udri bre!

Udri, udri! răspunsără baetii care mai de care mai voiculesce! Și împingi, împingi! de socoteai că o sa le ție ochii!

Turcii din nauntru, tot auzind udri, udri, se suiră pe ziduri să vadă, ce drăcie o fi asta! Când zăriră nisce nătărăi cu spatele în zid începură a se cruci ca d'altă bală!

În zidul acela erau fântâni cu apă, așa făcute, că ți se părea că curge apă din zid.

Atunci Turcii s'au apucat și au făcut să curgă vin, în loc de apă, prin aceste fântâni. Bulgarii osteniți de atîta împingere au bătut la vin pană s'au îmbetat de tot și au adormit pe jos, la pămînt, ca butucii. Turcii eșind atunci din cetate i-au luat frumos, i-au pus la fiecare Bulgar în mână câte un praz. Și așa s'au trezit în urmă, și a ris lumea de ei. Și de atunci a rămas vorba: *Bulgarii au luat Țarigradu cu prazu în mână.*

13178 * △ Dacă nu ar fi fost Bulgarii, n'ar fi ađi lună pe cer.

T. BĂLAȘEL, *preot. c. Ștefănescu,*
j. Vâlcea.

În acelaș înțeles ca No. 13177.

SNÓVĂ

O ceta de Bulgari, cu Dedu Ivan în frunte, mergeau, nu știu unde păcatele or fi mers, pe un câmp mare. Era frumos, noapte, și lună ca ziua. Mergând voinicii noștri așa pe un drum, deteră de un puț părăsit. Când se uitară în el, zăriră chipul lunei în fundul puțului. Începură a se vâlcăra, că vai de ei și de ei! că a cădut luna în puț! Ce să facă, ce să drăgă, bieții de ei, să scota luna?

Tot eu să spui, mă copii, ce e de făcut: hai să aruncăm câncile în puț, să luăm luna și s'o aruncăm la loc pe cer», duse Dedu Ivan. «Așa să facem», răspunseră flacăii.

Aruncara toți câncile în fundul puțului și tot umblând cu ele prin apa deteră de ghizdurile fântanei și fipseră câncile în ele. Și tragî! și tragî de la puteri, caci socoteau că au apucat luna Și tot trăgînd ei așa, se rupseră ghizdurile, căci erau putrede și flacăii deteră pe spate, veldură lună pe cer cum își bătea joc de mintea lor, care n'o aveau. Atunci Dedu Ivan, al deștept ca ălea când dă în nomol, duse cu părere bună: «vedeți, mă flacăi, luna colo sus? Vedeți, noi o aruncaram, mă!»

«Ura a a a a a! să traiască Dedu Ivan!» răspunseră flacăii pe întrecere.

Și d'atunci până ađi a rămas vorba: «*Dacă nu ar fi fost Bulgarii, n'ar fi ađi lună pe cer.*»

13179 * △ Aî semănat piper ca Bulgarii sare?!

G. BĂNULESCU, *înv. c. Petroșița,*
jud. Dîmbovița.

În acelaș înțeles ca la No. 13178.

SNÓVĂ

Bulgarii au semănat sare, cređend că va răsări și va cresce ca toate cel'alte zarzavaturi.

Aî așteptat să răsare ca orîce buruiană din pămînt, dar cautând, aű veldut că lipsește sarea pe care o pusese ca semîntă în pămînt și aű pus pândari să păzescă, cređend că o fură hoții sau alt cineva. Pe cînd acești pândari păzeau, unul din ei adormind, pe capul lui s'a pus o cioră. Unul, care nu adormise, trage cu pușca în ciora, dar nemeresce tocmai pe pîndarul adormit. — El a cređut că ciora fură sarea din pămînt, fără să se gîndesca că ea se topește singura.

De atunci și pîna acum cred ămenii că sarea la Bulgari e mai scumpă ca 'n orîce țeră de cînd ei aű semănat sare.

13180 * \triangle Ești Bulgar.

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari, j. Mehedinți.*

Să ȝlice celui obraznic care vorbesce urît, rîu.

BULICHI

13181 * \triangle Ce a făcut Bulichi sub pod.

LASCAR COSTIN, *c. Bîrlad, j. Tutova.*

Respuns ce se da celui care te întreba ce ai făcut cînd nu ai făcut nimic, nici o ispravă.

Să înțelege de la sine ce lucru a putut face acel Bulichi sub pod.

Ȑicerea se ande în județele Vaslui, Bacău, Tutova și Tecuci.

BURCEA

13182 * \triangle Burcea ici, Burcea colea,
Burcea 'n dél la Casandra.

T. BALĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Să ȝlice unui om care, face ce face, și dă fuga tot unde 'i e lui aminte, așa că, cînd l'ai canta, el este tot unde 'i e drag.

BURILĂ

Vedî No. 3019.

BURNAZ

13183 * \triangle Par'că ai fi de pe Burnaz.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Tămășesci, j. Vlașca.*

Se ȝlice, ca o amenințare, cînd cine-va nu e măsurat

în mișcările sale și lovesce în interesele altuia; mai ales când cine-va a stricat holdele alt cui-va.

Burnazul e o câmpie în partea de sud a județului Vlașca, care sémănă, în multe privințe, cu Baraganul.

BUȘA

- *
13184 Ma ghine sclav tu Yeméne, di cât pără
tu punga al Bușa!')

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Pentru cel sgârcit.

Adică Bușa ține baniî strinși în pungă, mai cu îngrijire de cât se țin sclaviî (exilațiî) la Yemen.

BUZESCU

Veđi Căplesc.

- * △
13185 Din némul Buzescilor.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesc,*
j. Vâlcea.

Adica dintr'un ném vestit, însemnat.

LEGENDĂ

Mai înainte vreme ci-că navăleau Tătariî în țără la noi de jefuiau și robeau lumea. Odată, iar așa, Tătariî veniră și începură să prade și să robescă ce le eșă înainte. Vodă la noi era pe atunci *Mihaî Vitezul*. El nu suferi să fie țera prădata de nisce păgânî și ridică oștire și porni sa-î bată. Mai vitejî în totă oștirea, Mihaî Vitezul avé trei frați: *Buzescii*. Mihaî se izbi tare cu Tătariî pe câmpul dintre satul Strejesc și Stanesc, jud. Romanatî și Vâlcea. Aci frațiî Buzescii se arătară forte viteji și biruiră pe Tătariî.

Atunci Mihaî Vitezul dișe către Buzesci: «fraților fiind-că v'ați purtat vitejesce de am biruit pe Tătariî, iacă vë dau moșie de aici (din Strejesc, jud. Romanatî) și până unde s'o pișă Bălana mea mergënd spre Rimnic». Și așa plecând Mihaî Vitezul cu Buzescii în spre Rimnicul-Vâlcei, Bălana se pișă tocmă dincolo de satul Orlesc, pe drumul Rimnicului. Și așa Buzescii se făcură stăpânî pe bucata de la Strejesc, jud. Romanatî, și până la Orlesc în jud. Vâlcea în lățime, iar în lungime din apa Oltețului până într'a Oltului.

')} Mai bine sclav la Yemen de cât para în punga lui Bușa.

Pe această moșie unii din frații Buzesci: *Stolnicul Stroe Buzescu* a zidit schitul Stănești din com. Stănești-Vâlcea la anul 1602.

Aci se află mormîntul Stolnicului Stroe Buzescu, sub o frumoasă lespede de marmoră. Pe acesta lespede este sculptată figura Stolnicului Stroe Buzescu și a unui Tătar fiind în luptă amîndoi.

Stolnicul Stroe Buzescu a murit dintr'o rană căpătata în lupta cu Tătarii, cari veniseră să pue Domn pe Simeon Movilă.

Pe lespede sub care zac osemintele unuia dintre cei mai buni comandanți ai armatelor lui Mihai Vitezul, astăzi șed cu picîorele femeile sătence, cari merg sa se incline la acest schit vechiu, ați biserică de mir!

Biserica acesta este unică ca formă în tota țara, căci în amîndouă laturile are câte un pridvor cu colonada și intrarea în biserică este pe o latură, nu în față, cum e la toate bisericile.

Pisania acestei biserici s'a publicat de D-l Grigorie Tocilescu.

Pe câmpia Stanescilor se ved așî urmele meterezurilor, ce se dice că sunt făcute de Mihai Vitezul și frații Buzesci în luptele lor cu Tătarii. Se găsesc chiar și așî ghiulele de diferite mărimi prin pămînt cînd se ară cu plugurile pe aceste câmpii.

În comuna *Strejescii de jos* este zidita o biserică de către un *Constantin Buzescu* și soția sa *jupănița Maria*, la lét 1733 Mai 11, în zilele *prea înălțatului Impărat Carol al șeselea*.

Se crede că tot pe această vreme este zidita și biserica din com. *Strejescii de sus*, jud. *Romanași*, unde se află remășițele ultimului Buzesc: *Constantin Buzescu*, nepotul lui *Constantin Buzescu* cel ce a zidit biserica din com. *Strejescii de jos*. Pe lespede a acestui mormînt sunt sapate aceste versuri:

- *Buzescii cei din rechime pentru țără s'a jertfit.*
- *S'au sfîrșit acum prin mine, precum Domnul a voit.*
- *Căci odraslă bărbătească din nēmul meu n'a rămas,*
Ci numai femeiască două fice iubite las.
- *Rămîind spre pomenire nisce semne și lucrări,*
- *Nu mai dör din auzire și din alte întimplări.*
- *Osele cele trudite aicea se odihnesc*
- *Întru pămînt acoperite, de pētra ce le păzesc.*
- *Iată dar, iubite frate, cel ce vei vrē să cetesci*
- *Blagoslovind întru tōte pe Romānașii Buzesci.*
- *Smeritul Constantin Buzescu*
- *Sfârșitul nēmului său.*

1831 Ianuarie 31.

Tot frații Buzesci au zidit și schitul *Surpatele*, din județul Vâlcea, rezidit la anul 1714 de către Dōmna Maria, soția lui Constantin Basarab Brāncovēnu.

Tabela următoare da descendența actuală a acestor două fete a lui C. Buzescu.

BUZOENĂSCĂ

13186 * Δ A făcut'o buzoenăscă.

Ghibănescu, *prof. c. Iași*.

A luat'o rasna și tot a nimerit'o.

CĂCĂCEA

13187 * Δ Căcăcea fratele miresei cu căciula afumată.

P. Ispirescu, *Rev. Ist. I. p. 454*. — G. Onișor, *prof. c. Avrămesci, j. Tutova*.

A se vedé No. 6659.

13188 * Δ Joca Mucea cu Căcăcea.

M. Lupescu, *inv. c. Broscești, j. Suciava*.

* Δ
Jocă Mucea cu Căcăcea
Și le cântă Zgremburicea.

T. Bălășel, *inv. c. Stefănești, j. Vâlcea*.

A se vedé No. 10171.

CACOȚI

13189 * Δ De cât stăpân în Cacoți mai bine slugă în Broscari.

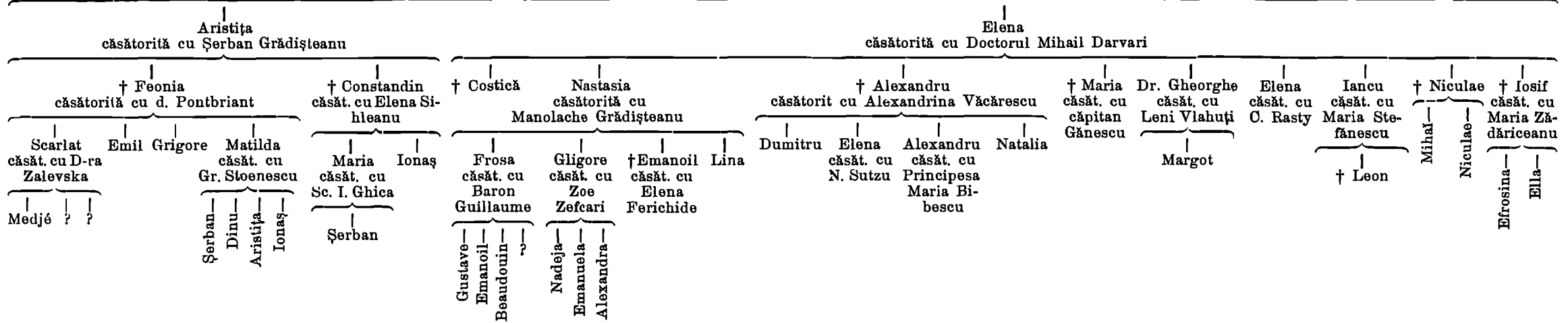
G. I. Tomescu, *inv. c. Broscari, j. Mehedinți*.

În comuna Cacoți, din județul Mehedinți, fiind locuitori puțin, drumuri rele, locuri de muncă pe coste și neproductive, oamenii sunt mai mult săraci.

CAIAFA

Vezi Cap. XII, c. Ana, Pilat.

Constantin Buzescu căsătorit cu Catinca Vlăduianu

CÂINENI

- 13190 * Δ A dărui ținutul Căinenilor și satul Corbenilor.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Adică a dărui pre cine-va cu mórtea. Căinenii și Corbenii sunt localități inchipuite, și se arată prin ele că cutare va fi omorît și dat la câini și la corbi.

CĂLĂRAȘI

- 13191 * Δ Mai vĕdut'ai nuntă 'n post
Cu fasole și cu borș?
Am vĕdut la Călărași
La bădița Gligoraș,
Cu fasole și cu praji.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

A se vedé No. 10502.

CĂLCĂI

- 13192 * Δ Este al lui Călcăi
De peste Ji;
Radu 'l chĕmă pe tat'sĕu.

P. GĂRBOVICEANU, *prof. Cl. VIII, Semin. Buc.*

In batae de joc pentru omul lăudăros.

CALE

Veđi *Cap. II, c. Cale, Flă-mând.*

- 13193 A pornit în cale lungă
Și va 'ndată să ajungă.

A. PANN, I, p. 82.

*A pornit în cale lungă
Și 'ndată va să ajungă.*

HINȚESCU, p. 22.

Veđi *Astă-qr.*

Pentru cel prost.

13194 Calea bătută este tot-dé-una cea mai scurtă.

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 179.

* Δ

Calea bătută e cea mai scurtă.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurlui.*

Vezi *Cap. II, c. Cale.*

Ce ești deprins a face, faci mai lesne. Făcând ca toți nu te expui a rătăci sau a greși. A se adăoga la No. 484.

* Δ

13195 Calea bună e cea mai scurtă.

NIC. MATEESCU, *înv. c. Molița, j. Putna.*

* Δ

Calea bună este cea mai dreaptă.

V. SALA, *dasc. c. Vașcoi-Buresci, comit. Bihor, Ungaria.*

Vezi *Cap. II, c. Cale.*

Acelaș înțeles ca la No. 485.

* Δ

13196 Umblă tot pe calea bătută.

IULIU GROFȘOREANU; *înv. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

Și ast-fel nu pôte greși și nu se pôte întâmpla nici un neajuns.

* Δ

13197 Iși face cale
Pe vale.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.*

1° Adica caută sa se apropie de ceva, caută pretexte de a ajunge la ce-va.

2° Caută să 'i trecă timpul de géba.

- 13198 * Când închisesci calea, prota Țiați punga
ș' tischiréua.¹⁾

C. IONESCU, *prof. c. Nevêsta,*
Macedonia.

1⁰ Cu înțelesul său firesc.

2⁰ Când te apuci de o trebă să ai ce trebuie ca să
isbutesci. De pildă nu te apucă de negustorie dacă nu
ai parale, s. c. l.

- 13199 * Calea stihimă nă-are.²⁾

C. IONESCU, *prof. c. Nevêsta,*
Macedonia.

Vezi *Cap. II, c. Drum.*

Când pleci nu știi ce să poți întâmpla; știi când pleci
la drum, dar nu știi când vei ajunge. A se apropia de
No. 605.

- 13200 * [△] A merge (fost) până la calea întorsă.

A. PANN, III, p. 141. — P. IS-
PIRESCU, *Rev. Ist.*, p. 228. — FR.
DAMÉ, I, p. 182. — C. TEODORE-
SCU, *inv. c. Cursesci, j. Vasluțu.*
— K. A. ZAMFIRESCU-DIAON, *inv.*
c. Stiubienii, j. Dorohotu. — I. BĂ-
NESCU, *prof. j. Roman.* — V. A.
LEXANDRI, *Teatru*, p. 723.

1⁰ Nu s'a dus departe și s'a întors.

«O înnoptat, nu mă vede nime?... acasă Tòdire (*vine spre casă*).
M'am dus până la calea 'ntòrsă, ș'am facut hațsa pe după gardu ji-
tăriei». — V. ALEXANDRI, p. 723.

2⁰ A scăpa de primejdie, de un rău și aceleași înțe-
lesuri ca la No. 13201.

- 13201 * A se opri la calea jumătate.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 338.

¹ Când pornesci la drum, Țiați întâiu punga și sôica de drum.

²⁾ Calea rămășag n'are.

A nu termina ce a început, sau a termina rău ce a început bine.

13202 * Δ Nu scie ce 'i cale pe vale.

D-na ZOE MIHĂILESCU, *inv. c. Bușteni, j. Prahova.*

Nu scie nimic.

13203 Δ Cale lungă și lătângă.

L. ȘĂINEANU, *Semas.*, p. 363.

* Δ Cale lungă să 'i (ne) ajungă.

Șezăt., II, p. 53.—N. POPESCU, *Calend.* 1882, p. 17.

Cale lungă și măi lungă.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 5. 125. 220.

Vezi *Cap. II, c. Cale.*

Se vor adaoga aceste variante la No. 490.

«Și se duse, și se duse Fet-Frumos *cale lungă depărtată care de aci înainte se gătesce, basmu măi frumos grădesce*, se duse până ajunse la o poiană frumoasă.»—P. ISPIRESCU, *Leg.* p. 108.

13204 * Cale bună ca bumbacul
Unde 'i ajunge să 'ți spargi capul.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 24.
—P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 455.

*Cale bună ca bumbacul,
Unde veți căde să 'ți spargi capul.*

LAURIAN & MAXIM, I, p. 337.

Δ Iară calea ca bumbacul
Tot-dé-una 'și rumpea capul.

S. FL. MARIAN, *Poes. Pop.* p. 268.

*
*Cale bună și bătută, môle ca bumbacul, unde
vei ajunge capul să ți 'l spargi.*

I. MARTINIAN, c. București, j.
Ilfov.

* △
*Cale bătută ca bumbacu
Să mergi pân la dracu.*

P. ILIEȘ, ing. c. Hațeg, Tran-
silvania.

Vezi *Drum*.

1⁰ Urare, în glumă, spre rău.

2⁰ Și mai ales să nu te mai întorci din cale.

13205 *Cale bună sprîncenată,
Cine te-o ajunge să te bată.*

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I, p. 455.

Călătorie sprîncenată.

V. ALEXANDRI, *Conv. Liter.*, III,
p. 273.

Acelaș înțeles ca la No. 13204.

Varianta a două este mai mult ironică.

*
13206 *A păzi (bate, ține) calea cui-va.*

LAURIAN & MAXIM, I, p. 338.

A'l aștepta, când trece, cu scop de a 'l vedé, de a'î vorbi, sau de a'î face rău.

13207 *A 'î stă calea cruce.*

LAURIAN & MAXIM, II, p. 1261.

A fi ne-hotărît, a nu scie ce să facă.

13208 *La séma calei.*

LAURIAN & MAXIM, I, p. 337.

Adică cu măsură.

«Argatul meu nu mănâncă mai *la séma calei.*»

13209 * A luă cale multă.

BARONZI, p. 42.

A înaintă.

13210 * △ A fi prea din cale afară.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovăț, j. Vasluțu.*

Adică pré mult, pré exagerat; pré grozav, pré pretențios, etc.

13211 * △ A pune (țera) la cale.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 86. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 266. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1381. — I. AL. LUI ȘBIERA, p. 242. — GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovăț, j. Vasluțu.*

A învăța cum să facă óre-ce; a îndrumă bine o afacere.

13212 * A o scóte la cale cu cine-va.

A. PANN, III, p. 44.

A duce o trébă la un bun sfîrșit, a face pre cine-va să înțelégă.

13213 * A găsi cu cale.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 212. 266.

Adică că e bine, drept ca să se facă.

13214 * A face cum e cu cale.

A. PANN, III, p. 46.

Adică cum e mai bine, cum trebuie, cum să cuvine.

CĂLMĂȚUIU

- 13215 * Δ Huțuțuiu
La Călmățuiu.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulț, j. Covurlui.*

Să ȋdice, de către o mamă, copiilor mici, când îi desmêrdă, jucându'î pe brațe.

Acêsta ar însemna ca copilul să crească mare, să se facă nalt.

Călmățuiu este, între altele, și un sat din județul Tecuci.

CĂLNIȘTEA

- 13216 * Δ Are să mai trêcă apă pe Călniștea.

P. GĂRBOVICEANU, *prof. c. Drăgănesc, j. Vlașca.*

Veȋi Gârlă, Pîriu, Vale.

Acelaș înțeles ca la No. 731.

Călniștea este un pîriu care curge în județul Vlașca, dându'și numele și unei plăși.

CALVIN

Veȋi Cap. XII, c. Calvin.

CĂPLESCU

- 13217 * Δ Căplesciî d'amîndoi
Și Buzesciî câte trei.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesc, j. Vâlcea.*

Să ȋdice pentru o cêtă de voînici vestiți.

«*Caplescii*» sînt doi frați viteji, în ôstea lui Mihaî Vitezul. Numele lor apare în balada populară: «*Radu Calomfirescu*», culêsă de D. T. Bălășel. Acêstă baladă se găsește și în colecția *Alexandri*. Însă varianta adusă de corespondentul nostru pârêndu-ne interesantă în multe privințe o dăm aci în întregul ei mai ales că e culêsă chiar din

localitățile unde au trăit și Buzescii, și anume de la lăutarul *Vasile Daragiu* din com. Luugescii, de lângă schitul Stănescii, jud. Vâlcea, comună ce se află în ținuturile de odinioară ale fraților Buzesci.

RADU CALOMFIRESCU

D'asupra Caranelor,
 Josu Măgurelelor,
 Tufele Dozescilor,
 Drumu Bucurescilor,
 Pe cea verde poeniță
 Multe corturi sunt întinse
 Cu măuge de alamă,
 Cu tărșuri de argint
 Ce n'am vădut de când sunt!
 Verde frunză ș'o lalea,
 Da în cort cine ședea:
 Ședea Domnul Mihai Vodă,
 Ședea cu boeri de vorbă,
 Cu Căplescii d'amîndoi
 Și Buzescii câte-și trei,
 Popa Stoica din Fărcaș
 Care sare șapte pași,
 Hoțu Fărcășenilor
 Scie sama oștilor
 Măre și-a răsböelor,
 Că s'a lăsat de popie
 Și de sfânta leturghie
 Și a plecat la mișelie,
 A lăsat tōca ne-tocată
 Leturghia ne-cântată,
 Și-a plecat la rēsboi să-mi bată.
 Și cu Nică Căpitanu
 Care a stăpănit divanu,
 Dă ține pizma cu anu
 Și mi-și bate cu tufanu.
 Frumösă masă 'ntindea
 Și mi-și bea și mi-și mânca,
 Dă niminea nu grija,
 Mihai Vodă ce-mi făcea:
 La plimbare mi-și eșă,
 Ochii la vale și-arunca,
 Cam la vale, mai la vale,
 Cam dinspre Söre-rēsare,
 Greu întunerec se vede.
 «Pulbere de drum să fie,
 «Sus mai sus că s'o 'nălța,
 «Cu norii s'o amesteca
 «Și tot mi s'o lumina;
 «Iar d'o fi cētă din cer,
 «Jos mai jos că s'o lăsa,

«Pe vai mi s'o 'negura
 «Și tot mi s'o lumina!»
 Așa Voda mi-și vorbea.
 Nicl cuvîntu nu sfîrșa,
 Iacă Radu ca sosa:
 Să veți Radu Calomfirescu.
 Da nu vine cum se vine,
 P'un pușor ne 'nvătă
 De trei ani ne 'ncălecat,
 Cu sulița 'ncrucișata,
 Sabia 'n băeri lăsată.
 In cap far' de comănac,
 Din greu răsboi mi-a scapat.
 La Mihaï Vodă mergea.
 Frumôsă masa 'ntindea,
 Vodă la masă 'l poftea:
 Radu din gură grăia:
 D'alei, Dămne, Mihaï Voda!
 «N'am venit ca să manânc,
 Și-am venit ca să mă rog,
 «Să-mi dai ôste 'ntr'ajutor,
 «Să scot rob de la Tătari.
 «Că scii, Vodă, ori nu scii,
 La noi în sat
 «A pradat de mî-a svîntat,
 «A prădat d'a pustiit,
 Prietenii, megiașii,
 «D'albi de coconășii
 Și negri de țigănașii!
 «D'albai mândrulița mea,
 Car' m'am cununat cu ea
 «Din copilăria mea.
 «Dă mie pe cin' să-mi dai:
 «Pă Căplescii d'amindoi,
 «Și Buzescii câte-și trei,
 Popa Stoica din Fărcaș
 «Care sare șapte pași
 «Și cu Nică Căpitanu
 «Care a stăpănit divanu
 «Și ține pizma cu anu
 «Și mi-și bate cu tufanu.»
 Mihaï Vodă ce-mi făcea:
 In mîna Radului îi da,
 Da furiș cu ei vorbea:
 «Hoților Căplescilor,
 «Căinilor Buzescilor,
 «Popo Stoico din Fărcaș
 «Care saî tu șapte pași,
 «Și tu Nică Căpitanu,
 «Care ai stăpănit divanu,
 «Voî cu Radu să vă duceți,
 «In răsboi să mi-l băgați,
 «Singur să mi-l lăsați
 «Și 'ndărăt să mi-ți veniți
 «Să beți să vă veseliți.»
 Radului bine-i părea,
 La Tătari cu ei pleca,

De resboi s'apropia
 Și din gura mi-și graia :
 «Fraților Caplescilor,
 «Și cu voi, Buzescilor,
 Popo Stoico din Farcaș
 «Care saî tu șapte pași,
 «Și tu, Nicî Capitanu,
 «Care ai stăpânit divanu,
 «Care îmi bați cu tufanu
 «Și mi-ți ții pizma cu anu,
 «D'o fi rîndu pe cinci mie,
 «Creș ca mi-o fi numai mie,
 «D'o fi șirêgu pe șapte,
 «Să tăiem toți din dreptate.
 «Să tăiați voi mărginile,
 «Să tai eu mijlôcele,
 «Ca le sciî sorôcele,
 «De la mine ce o scăpa,
 «De la voi sa nu scape :
 «Nicî în cer, nicî în pamînt,
 «Nicî în Ierbă verde,
 «Nicî în gaură de șarpe!»
 Verde frunză d'asunie,
 Venea Sôrele 'n chindie,
 Tăia Radu șapte mie
 Și Nedea nu se mai scie!
 Nicî pe Nedea nu-l gasea,
 Dară Radu ce-mî făcea,
 Cu d'amăruntu 'l căta
 Și 'ntr'un beclu că mi-l gasea,
 Și-așa din gură'i graia :
 «Nedeo, Nedeo, sluga mea,
 «Nu sciî, ochii s'a mpăejenat,
 «Nu sciî, sabia 'n sânge s'a spurcat,
 «Că de Caplescî n'am mai dat,
 «Nu sciu, frate, i-am tăiat
 «Și ne-am umplut de păcat
 «Că tot noi frate i-am chemat.»
 Nedea din gură graia:
 «Taci, frate, nu ți așa,
 «Că Caplescîi te-au lăsat
 «Cu Sôre nescapătat,
 «Nicî în resboi n'au intrat,
 «Și nicî un Tatar n'au tăiat.»
 Radu sta și mi-și ofta,
 Și la maică-sa mergea:
 «Maică, măicuța mea,
 «Toți Tatarîi i-am tăiat,
 «Și de mândra mea n'am dat?»
 Maică-sa îi răspundea:
 «Radule, fecîoru malchiî,
 «Mândra ta ți-a luat'o:
 «Sărai d'un Mărzac bătrân,
 «Bătrân, maică, și cam spân,
 «Cu trei fire în barbă,
 «Și cu trei în mustața,
 «După còde a innodat-o

«Și pē cal a aruncat-o,
 «Și cu ea ca mi-a plecat:
 «Departe, departe,
 «Unde Dunărea cotesce
 «Și tufișn se răresce,
 «Acolo Mârzac sosesce.»
 Radu sta și asculta
 Și de la ficițl oftă
 Și cu calu mi-șl vorbea:
 «Murgule, murguțu meu,
 «Dăruit de taica al meū!
 «Mai poțl tu la bătrânețe
 «Cum pnteal la tinerețe?
 Murgu sta și asculta
 Și din grațu așa grăia:
 «D'alel, stapâne,
 «Stăpâne!
 «Poci mai mult la bătrânețe
 «Cum puteam la tinerețe.
 «Când eram la tinerețe
 «Mi-era carnea ca rōua
 «Și vīna ca cureaua,
 «Dar acum la bătrânețe
 «Mi-este carnea ca fieru
 «Și vīna ca oțelu!
 Dară Radu ce-mī făcea:
 Cu trel chingl il închinga
 Și pē el încăleca,
 Cu gārbacin l'atingea:
 La sfīrcu sulaciuluțl,
 Unde-ī păsu murguluțl.
 Și când Radu il repeza:
 Rupea brazde ca de plug
 Se minuna și-un nebun.
 Inaintea Mârzaculuțl mergea
 Savaț Cale
 D'o prānzare.
 Pe Mârzac il aștepta,
 Și când Mârzacu sosea
 De departe il protapea:
 «Mēl, Mârzace, d-ta,
 «Ce al tu cu mândra mea
 «Car' m'am cunutat cu ea
 «Din copilăria mea?»
 Către mândra iar grațu:
 «Mândră, mândrulița mea,
 «Cum pe mine m'al urit
 «Și cu Mârzacu al plecat?»
 Mândra cu lăcrămī plāngea
 Și din gură răspundea:
 «Nu țice, frate, așa
 «Că mī-e proclētu stāngacīu:
 «Când mi-o da cu stānga
 «T'o rēpune viața.»
 Radu așa dac'auđa
 Māna la saxana băga,
 D'o maciuchiță scotea

D'o sută și cincî oca
D'o purta la saxana,
Drept în sus o arunca,
Cu norii o amesteca
La trei ceasuri că venea,
În peptu Mărzacului o repeza,
După cal îl povîrnea,
Furca peptului îl rușea.
Frumos capu îi taia,
La mândrulița mergea,
Còdele îi desnoda.
După cal o dohora
Și cu ea că mi-și pleca.
La Mihaî Vodă mergea:
«Bună ziua, Mihaî Voda!
«Mulțumescu-ți, Radule,
«Mei, Calomfirescule!»

Mihaî Vodă ce-mi făcea:
Frumoasă masă 'ntindea
Și din gură mi-și grăia:
«Seți la masă, Radule,
«Mei Ca'omfirescule,
«Să bem să ne ospetăm,
«Tot cheful să ni-l facem!»

Radu la masa ședea,
Odată din masă lua,
Odata din ploscă bea,
Și 'ncepea d'a pircota.
Mihaî Voda ce-mi făcea:
La Căplesci că porunceă:
«Căinilor, Căplescilor,
«Hoților. Buzescilor,
«Ce stați, frate, vă uitați
«Și pe Radu nu-l duceți
«În còda alestenui,
«Pe cea ghiață alunecòsă
«Dorma nu se pomenescă?»

Căplesci mi-l lua
Și pe ghiață mi-l ducea.
Radu mi-se deștepta,
Mâna la brîu mi-și puneă
Paloșu nu-l gasea.
Dacă vedea și vedea,
Cizma din picior trăgea,
Cu cizma se apêra
Până din cărimli sârea.
Dacă vedea și vedea.
La un gard că năvălea
Mâna p'o proptea puneă
Și din pămînt mi-o tragea,
De șapte palme din pămînt
Și de șapte din ghiață
Care face patru-spre dece:
Da din cui că n'o putea
Și din gură blestema:
«Să moră ne mânecat
Și de popă neîfertat,

«Cine pune proptea cu cui la gard
 «Că pe mine ma taia!»
 Numa capu că i-l lua,
 Intr'o tipsie îl punea,
 La Mihaî Vodă îl ducea.
 «Buna ziua, Mihaî Vodă,
 «Cam c'o flóre,
 «Cam c'o naranză,
 Cam cu capu Radului
 Calomfirescului!»
 Mihaî Voda ce-mî facea:
 D'o maina bătrâna şi-avea,
 După soba mi-şi şedea,
 Şi-î legana coconu
 Şi-î scărmena bumbacu.
 Maica măculiţa mea,
 «Să mori tu nemânecata
 Şi de popa neiertata,
 «Ca nu mi-ai spus cu dreptate,
 «Ca Radu mî a fost frate,
 «Şi mi-am taia mîna dréptă!»
 «Ba pe tine nu te erte,
 Ca eu ţi-am spus pe dreptate,
 Că Radu ție ți-a fost frate
 «Şi ți-ai tăiat mîna dréptă »
 Mihaî Voda dac'auļa,
 Mult rău, mare, că-l pareă
 Tron de cêră mi-î faceă,
 Patru-deci de popi strîngea
 Şi pe el ca-l îngropa:
 La mînastirea Domnêscă
 Pentru ca să pomenêscă
 La boeri ca dumneavôstră,
 Măre şi s'o pomeni,
 Cât Sorele pe cer va fi.

CARAGEA

Vezi *Belu*.

13218 * △ A fi după legea lui Caragea.

T. BALĂŞEL, *preot, c. Stefanesci,*
j. Vâlcea.

Se dice despre vre-o fapta ne-leguită ce o fac cu deosebire cei bătrâni, pe temeul usurilor vechi.

Adesea-orî auđi în popor: E, moşule! asta e după legea lui Caragea, acum nu mai merge».

13219 * Să fură ca în (pe) vremea lui Caragea.

I. GHICA, *Conv. Liter. XV, p.*
86; Scrieri, p. 39.

Alusie la ne-dreptățile și hoțiile ce se săvârșeau sub acest Domn, care pe lângă altele a urcat birurile de 1500000 la 3700000 lei.

A se vedé în Ion Ghica, câtă imaginație avea acest Domn fanariot, în asemenea materie ; dar găsisese și unelte bune.

Vorba mergea în treă că :

*Belu belesce
Golescu golesce
Manu jupuesce !*

Să povestesc că un boer, pe care 'l dojenise Vodă pentru nisce hoții din care nu 'i dăduse o parte îndes-tulătoare, îi răspunse : κλέπτω, κλέπταις, κλέπτει, adică : fur, furî, fură. Iar Caragea, în loc de a'l pedepsi pentru atâta îndrăsnelă, l'a îmbracat în caftan de boer cu barbă.

13220 * Δ Par'că e de pe vremea lui Caragea.

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari,*
j. Mehedinți.

Acelaș înțeles ca la No. 13219.

13221 * Δ De la Caragea.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Adică de demult, diu vremea veche. Să ȓice pentru un obicei vechiu.

13222 De când cu bēșica lui Caragea.

Vatra (ziar), I, No. 2.

Pe vremea Domniei lui Caragea-Vodă, nisce Francezi s'aũ ridicat cu balonul din București, și au mers până la Cioplea, lângă satul Dudeschi. Bucureștenii aũ vedũt atunci pentru întâia oră un balon, deci le-a rămas în minte ca un mare eveniment.

13223 Ciuma lui Caragea.

ION GHICA, *Scrisori*, p. 29.

Pe vremea acestui Domn, Țera-Românească a fost bân-tuită, într'un mod atât de îngrozitor, de această bolă, în cât această Țicare a rămas de pomină.

CARAMAN

13224 * Artisêsce de la Ghîasulî, s'macă ș' Ca-ramani?¹⁾

I. COYAN, *prof. c. Iania, Epir.*

* *Artirisêsce de la Caraman, s'macă Ghisulî?*²⁾

ILIE GHICU, *prof. c. Abela et Perivoli, Epir.*

1° Pentru cei lacomi cari caută, pe întrecute, să 'și însușească tot ce le stă în mână, ne-lăsând nimic în urmă.

2° Rămâne ce-va de la bogat ca să se sature și să-racul.

Caraman, nume ce se dă cânelui negru; *Ghîasulî* sau *Ghisulî* nume ce se dă cânelui vergat sau pătat.

CARANSEBEȘ

13225 * Dai sochitela la mine, mer la Curunsebeș.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Se ȝice în glumă când vre-nn servitor își părăsesce stăpânul.

SNÓVĂ

Odată o Săsóică era băgată la un boer servitóre în casă. Stăpână-sa nu se ocupa de cât de mode și lăsa totă greutatea casei în spinarea bieteî servitóre. Ea se plânse de mai multe ori stăpânului său de acésta. Stăpân-u-său ca s'o mângăe, îi răspundea adesea ori: vėd și eú că ești destul de bărbată, alergî în sus, alergî în jos cocónei și ești prea strîmtorată.

¹⁾ Prisosesce de la Ghîasulî ca să mănânce și Caraman?

²⁾ Prisosesce de la Caraman să mănânce Ghisulî?

Servitorea mai răbdă cât mai răbdă, dar vădându-se îngreunată în serviciul peste puterile ei, merse într'o Ți la cocona și îi Țise cu glas smerit:

«Sarut munile la draghe cocona! Domnu o Țis: «larghe în sus, larghe în jos la cocona, numaî la tine strimpt!» nu pote rabde la mine, pre mult! *Țai sochitela mer la Curunsebeș, draghe Dòmue!*»

CĂRARE

VeȚi *Cap. II, c. Cărare, Drum.*

* Δ
13226 A umblă pe șepte cărări.

GAV. ONIȘOR, *Junimea, (Berlad), II, No. 36.*

* Δ
A merge pe nouă cărări (poteci).

G. POBORAN, *înst. c. Slatina, j. Olt.*

VeȚi *Cap. II, c. Cărare.*

Acelaș înȚeles ca la No. 502.

* Δ
13227 Pe cărarea bătută nu cresce ierbă.

GR. POÎENARU, *îng. j. Putna.*

Adică folóse nu poți dobândi de cât dacă întreprinȚi afaceri în direcȚiuni ne cercetate de alȚii.

* Δ
13228 A'și pierde cărarea.

V. ALEXANDRI, *Teatru, p. 1729.*
— D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j. Tutova.*

A'și pierde rostul, a se abate din calea bună și dreptă.

«RUFINESCĂ. — . . . Martine, ce creȚi tu c'ar Țice când m'ar vedea aci?

MARTIN. — Sciu eũ?... pôte că s'ar mai însenina la faȚă . . . că așa 'i omul *când țși pierde cărarea.*» — *Sgârcitul risipitor, p. 1729.*

CÂRJALIU

VeȚi *Cap. IX, c. Cârjalii.*

CARNIOLA

- 13229 Carle nu face bire ên Cargnia, nu'l face nanca ên Friul.¹⁾

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*
I, p. 10.

Omul rău e pretutindenî acelaş.

Chi non fa ben in Cargna, gnanca in Friul.

Prov. Istr.

CARPAȚI

- 13230 * Δ Vedeti voi, caprelor, edera din Carpați?
Voi o să o mâncați.

I. POPESCU, *înv. c. Dobreni, j. Ilfov.*

Când cine-va făgăduesce fără a se ține de cuvînt sau ce nu pôte da.

CASANDRA

Vedî *Burcea.*

CATANE

- 13231 * Δ Că doar n'o să 'mî mai bată toba 'n Catane.

ST. TUȚESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj*

Vedî *Toba.*

A se vedé la No. 10900.

Numeróse localități în județele Muscel, Vâlcea, Argeş, Teleorman, Dîmbovița, pórta o asemenea denumire.

În deosebî în județul Dolj satul Catane, în plasa Balta.

¹⁾ Care nu face bine în Carniola, nu 'l face niê în Friul.

13232 * △
 Hora, hora morile!
 Ale cui sunt morile?
 Ale lui ban Cataran!

T. BĂLĂȘEL, *inv. c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Când vorbești de moșii sau acareturi ale vre unui om vestit și putred de bogat.

Acastă ȝicere se ȝăsesce în următorul joc popular, cules în comuna Ștefănesci, din Vâlcea:

Se strîng mai mulți copii, se leau de mîini și formeză o horă însă; într'un loc această hora este desprinsă, formînd cu modul acesta un șir lung, încovrigat, ca hora. Copiii din amîndouă capetele șirului sînt amîndoi cel mai deștept și cel mai mari din ceta. Ei stau față în față și cel din drepta (flancul drept) ȝice:

Hora, hora morilor!

Cel din stînga flancul stîng rîspunde întrebînd:

Ale cui sunt morile?

Cel din drepta rîspunde:

Ale lui Ban Cataran!

Cel din stînga întrebă:

Ce dă de vamă?

Cel din drepta rîspunde:

Un cățel

Și-un purcel

Și pe cutare de picior!

Când ȝice și pe cutare de picior, arată și numesce pe copilul din drepta convorbitorului seî din capul flancului stîng. În acest timp cel din capul flancului drept, împreună cu tot șirîgul după el trece pe sub mîinile prinse ale celui din capul flancului stîng și a celui numit ca să-l ȝea de picior. Cu modul acesta acestui din urmă i se încrucișeză brațele și remîne cu fața în afară a horei, iar cu spatele înăuntru, cu mîinile ȝiindu-se bine de cei de lîngă el.

Cel din flancul drept vine iar în fața celui din flancul stîng și iar începe:

Hora, hora morile!

Și așa se continuă până ajunge iar la:

Și pe cutare de picior »

ȝicînd acesta numesce și arată pe cel de lîngă el cu mîinile încrucișate. În acest timp cel din capul flancului drept împreună cu tot șirîgul după el trece pe sub brațele celui cu ele încrucișate și ale celui numit a doua ora. Cu modul acesta doi din drepta celui din flancul stîng vin cu brațele încrucișate la pept și fețele în afară. Cel din flancul drept începe din nou convorbirea și operația până când se încrucișeză brațele tuturor cîpîilor din horă, fiind toți cu fețele în afară.

Și așa se sparge ocul.

CATARGIŢU

- 13233 * CatargiŢu te-ai dus, CatargiŢu te-ai întors.

I. BĂNESCU, *prof. c. Roman, j. Roman.*

Când unul vorbeşte lucruri mari şi face mică sau chiar nimic.

Când Mihaî Vodă Sturdza s'a suit în scaun, toţi alergau să 'l hiritisescă şi să capete câte ce-va după obicei.

Un CatargiŢu ore-care a bătut de multe ori scările palatului Domnesc. I s'a tot făgăduit, dar nu s'a ales cu nimic. În cele din urmă, vedând că nu izbuteşte s'a întors în oraşul lui unde un prieten l'a întâmpinat cu vorba: *CatargiŢu te-ai dus, CatargiŢu te-ai întors*; şi vorba a rămas şicere.

- 13234 * A fi de soîul Catargiului.

M. CANIAN, *public. j. Iaşi.*

Adică de soîu bun.

CATINCUŢA

- 13235 * Δ CatincuŢo und' te duci
Numa 'n iee şi 'n papuci.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j. Tutova.*

Să şicse fetelor şi nevestelor fudule, şi celor numite Catinca.

CATRINA

- 13236 * Δ La Catrina la përete
Este un puŢ cu apă rece
Cine bé de dor îi trece.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănesci, j. Vâlcea.*

Locuțiune proverbială din cântece populare ce se dice fetelor frumoase care le cheamă Catrina, cu înțelesul că sărutatul guriței lor răcoresce sufletul, însetat de dor, al flacăilor.

CAZAC

Cazaci sunt priviți de popor ca un fel de oameni mari și voinici.

«Sunt Cazaci de nămul lor Ruși, remășițe din oștenii a Cnezilor Rusesci, pre cari cu îndelungate vremi supuinđu-l Craii Leșesci, și cădend și Chiovul, scaunul Rusiei, pre mâna Leșilor, ei pre Nipru în gîos și pre de ceea parte de cēsta parte trăiașu sub ascultarea Crailor Leșesci, slobodî de vecinătate, în chipul oștenilor, cu hrană slobodă pre Nipru, ori cu vinătoria, ori cu pescăria, până la pragurile Niprului, unde are Niprul în trei locuri praguri, așa diu firea locului făcute, și cade apa de pre stânci, ce sunt în fundul apei, la locul mai gîos. Care locuri nici un felu de vase a trecere nu pot, fără vasele lor; și acele, încă cu mare grijă trec; și de multe ori pre uscat trag vasele pînă trec acele praguri și așa trăiașu până în zilele lui August Craiu.

«Acel Craiu Leșesc, vîdendu-l oameni cu viață dreptă de oșteni, 'i-au tras și la lege, și le-au făcut și căpitenii cu tocmală, și în rîndul său să fie volnici a se bulucire și a se oștire împotriva Tătarilor, ca o pază să fie crăiei Leșesci. Că dodeiașu Tătarii la marginea țărilor și pre atunci. Și pentru că erau sprinteni și sîlbateci le-au dîs *Cozac*, adecă *căprași* (care nume și la Leși), adecă *capră sîlbatică*; sau că înmblănd ei la câmp pentru capre sîlbatece și 'n luncele Niprului, le-au venit acest nume de atunci, de le-au dîs *Cozac*, adecă *căprași*. Care nume, și la Leși, la o samă de ôste, ales stēgurilor ce sunt mai sprintene, le dîc stēguri Căzăcesci și până astă-đi. — MIRON COSTIN, *Letop.* I, p. 313.

* △
13237 A fi cazac.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescu*,
j. *Vâlcea*. — L. ȘĂINEANU, *Dict.*,
p. 155.

1° A fi om voinic, făcut bine la trup și bine legat.

2° Om aspru și cumplit. — L. ȘĂINEANU.

* △
13238 Măi cazace, căzăcele,
Ce cați nôptea pînă argele ?

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari*,
j. *Mehedinți*.

Se dice celui ce umblă nôptea după mândre.

CAZAÎCĂ

13239 * Δ A fi cazaică.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănesci,*
j. *Vâlcea.*

Adică femei vrednică.

CERNA

13240 * Δ Ca apa de pe Cerna.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari,*
j. *Mehedinţi.*

Adică limpede, curat.

Rîu ce izvoresce în Mehedinţi, trece pe marginea ţerei
şi se varsă în Dunare, lângă Orşova. În vechime s'a numit
Ruşava, apoi Tierna.

CETATE

Vedî *Drac, Fugă, Gură,*
Nebun.

13241 Cetatea când flămîndesce
Dă vrăjmaşi să stăpînesce.

IORD. GOLESCU, *Mss. II, p.*
78.

Adică cel ce n'are ce mîncă, sluga să face altuia
(GOLESCU).

13242 *
Cetatea în munte
Nu se poate ascunde.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j.*
Putna.

Adică cei mari nu se pot ascunde, nu pot rămîne ne-
băgaţi în sémă, şi sunt vecinic în primejdie.

13243 Bate, bate, che forteza va cadaț gîos.¹⁾

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*
I, p. 7.

Cu stăruință isbutim în tot-dé-una.

13244 * Δ A fi (tare) ca cetatea.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, j.
Putna. — T. BĂLĂȘEL, *preot*, c.
Stefănesci, j. *Vâlcea*.

A fi tare anevoie de pătruns.

Să ȋdice despre o grădină, o casă, o curte sau ori-ce
alt acaret tare, bine clădit și bine ȋnchis,

CHESAR

Veȋi Dumneȋeȋ

13244 b. Ce ȋaste ȋmpărătesce ȋmpărătului, ȋară ce
ȋaste a lui Dumneȋeȋ lui Dumneȋeȋ.

Pravila de la Govora, p. 89.

*Daȋi ale Chesarelui Chesarelui, și ale lui
Dumneȋeȋ lui Dumneȋeȋ.*

ANTIM IVIRĖNUL, *Didahiile*, p.
30.

Veȋi Dumneȋeȋ.

Adică fie-căruȋ ce i se cuvine.

*Daȋi Cesarelui cele ce sunt ale Cesarelui, și lui
Dumneȋeȋ cele ce sunt ale lui Dumneȋeȋ.*

MATEI, 22, 21; *Cap.* 17. 25;
Rom. 13. 7; MARCU, 12. 17.

CHIMIȚĂ

13245 * Chimiȋă.

A. CANDREA, *Por. Rom.*, p. 305.

Unui sărac care se ȋmbracă ca o brezaȋe, după nu-

¹⁾ Bate, bate, că cetatea va cădē jos.

mele, unui individ care trăia odinioară în București, și care, fiind cam sărit, se îmbrăca în fel de fel de colorii, și era vestit pentru dragostea ce i inspirose o persoană cu totul însemnată.

CHINEZ

* Δ
13246 A se face Chinez.

Vezi *American*, *Inglez*.

M. CANIAN, *public. j. Iași*.

Pentru cel care se preface că nu înțelege.

CHINEZESC

*
13247 A vorbi chinezesce.

S. I. GROSSMANN, *Dict.*, p. 178.

*
Asta'i limbă chinezescă.

G. I. TOMESCU, *inv. c. Turnu-Severin, j. Mehedinți*.

Când vorbesci ne-înțeles.

CHIŢORENÎ

* Δ
13248 De la Chiorenî aproape de Orbenî.

Vezi *Orbenî*.

G. BĂNULESCU, *inv. c. Runcu, j. Dâmbovița*.

Să ȕice de cine-va care nu vede bine un lucru, trece pe lângă dinsul fără a'l zări.

Chiorenî și Orbenî suut localități închipuite.

CHIRA

* Δ
13249 Are Chira socotélă.

Vezi *Ac*.

G. P. SALVIŰ, *inv. c. Smulȕi, j. Covurluiu*. — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 302; *Conv. Liter.*, XII, p. 24.

Aceleași înțelesuri ca la No. 11002.

«Ivan atunci se cam pricepe ce ar fi asta.

— Apoi stai dar! că *are Chira socotă*!», cum ved eu! și odată începe a striga puternic:

— Pașol na turbinca, ciorti!

Atunci diavoli odată încep a se cărăbăni unul peste altul în turbină, de par'că'i aducea vîntul.» — I. CREANGĂ.

CHIRANDA

13250 *[△] A umblă șuvaî Chiranda.

TEODORESCU-CHIRILEANU, *înv. c. Brosceni, j. Suciava.*

A umbla numai marginile, fără nici o trébă.

Cuvîntul Chiranda are și înțelesul de femeie șirătă și *cam bună de picior.*

CHIRIAC

Vedî *Belu.*

CHIRIȚĂ

Vedî *Uliță.*

13251 * Par'că'i cucóna Chirița.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

Pentru o femeie ridicolă în portul și în vorbele ei, ca c. c. Chirița din teatrul lui V. Alexandri.

CHITUȘCĂ

13252 *[△] Chitușcă, Chitușcă,
Gaură de pușcă,
Cacă și mușcă.

T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Ștefănescu, j. Vâlcea.*

Să șice în bătae de joc celnî ce'l chiémă Chitu, al cărui dimiuntif este Chitușcă.

CINCU-VODĂ

13253 *[△] De când cu Cincu-Vodă.

P. GÂRBOVICRANU, *prof. c. Drăgănesci, j. Vlașca.*

Se întrebuintează pentru a arăta vechimea lucrurilor ; mai cu seamă când cine-va vorbește din vechime se ține că a început de la Cincu-Vodă.

↳ Nu se scie cine o fi fost acel Cincu-Vodă.

CÎUBĂR-VODĂ

13254 *[△] A fi de pe vremea lui Cîubăr-Vodă.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănesci, j. Vâlcea.*

A fi din vechime, de când eră lumea proustă.

Ciupor, general Ungur, trimis de Huniad împotriva lui Petru III, fu ocârmuitorul său Domnul Moldovei numai puține zile pe la 1449. Despre el spune legenda că ar fi fost mâncat de guzganî.

13255 *[△] Par'că'i pe vremea lui Cîubăr-Vodă.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscu I, j. Mehedinți.*

Să ține când slujbașii nu pră sunt cinstiți.

13256 Să trage de la Cîubăr-Vodă, care l'a mâncat guzganii.

V. ALEXANDRI, *Teatru, p. 951.*

Pentru cel fricos.

CÎUCÎULEA

13257 *[△] Geru lui Cîuciulea.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurlui.*

Un ger de scapără lemnele și pietrele.

CÎURILĂ

Vești No 3019.

CLENI

13258 * Δ Cât e de la Cleni la Măcișeni să nu crești pe Dumneșeu.

I. TACU, inv. c. Braniscea, j. Covurlui.

Vești Corni.

Când se strică vremea de odată și pe ne-așteptate.

SNÓVĂ

Marele boer D. Iamandi avea casă în satul Măcișeu, iar o vie bună și o mără de vînt la punctul Cleni, departe de sat ca de doi kilometri.

Intr-o zi frumoasă de vară, pe după amiază, plecă boeru cu trăsura la vie la Cleni. Vremea era foarte frumoasă, ceea-ce înșelă pe boer să plece numai într'un antireu lung subțire. Isprăvind trebile plecă spre casă. La jumetatea drumului o dată se porni o plöe grozavă cu grindină, în cât șuroiul ce curgea pe vale, eră să ducă pe boer cu trăsura cu tot. Cu mare greutate ajunse la curte. Acolo găsi pe rezășul Iftime, din satul Smulți, omul său de afaceri, ce aștepta sosirea boerului. Cum intră în casă boerul, care era ud până la ôse și tremura ca varga,mise către sluga lui: «Măi Iftemi, măi! cât e de la Cleni la Măcișeni să nu crești pe Dumneșeu.» De atunci a rămas prin satele vecine această gicătore.

CLÓNȚA

13259 * Δ Sède ca baba Clónța (Cleónța).

RUSU OPREA, c. Goicea-Mică,
j. Dolj. — P. VELESCU, c. Pătule,
j. Mehedinți.

1° Pentru femeile leneșe cari ca și cloța (cloșca), stau totă ziua jos și numai poruncesc fără să facă ce-va.

2° Se mai dice ômenilor urîți, fetelor și femeilor, supérate, precum și celor pré mult modești.

«Stă de o parte ca baba Clónța și nu dice nimic.»

- 13260 * Δ Tórceți, fete, tórceți, c'a murit Baba Clónța.

B. P. HAȘDEŪ, *Etym. Magn.* p. 2275.

Veđi a Tórce.

Acéstă locuțiune proverbială din Ardél este întemeiată pe un basm în care Baba-Clónța, lungă, secă, ghebósă, cu nisce dinți lungi ca și colții de la greblă, e totuși o fință mititica bine făcătoare care ajută altă dată la lucru pe fetele cele nenorocite (RETEGANUL, *Pov.* p. 51—59).

- 13261 * Δ Baba Clónța
Trage cu nojița,
Róde beșinița.

T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Se ȝice în batjocură babelor celor știrbe.

COCORU

- 13262 * Δ La piscu Cocorului
La cârciuma Ștefului.

T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Se ȝice când e vorba de vre-o cârciumă vestită.

Cocorul e o comună în județul Argeș, unde se fac mai multe bilcîuri anuale.

COGĂLNICEANU

- 13263 * Δ Doi-spre-ȝece cocostîrci pe casa lui Cogălniceanu.

G. P. SALVIŪ, *înv. c. Smulț, j. Covurlui.*

- * Δ Opt-spre-ȝece cocostîrci pe casele Cogălniceanului.

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.* —
E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulț, j. Covurlui.*

Când cine-va e bătut tare de i se încurcă limba în gură, atunci alții ca să rîdă de el îi ȝice: «Haî, ia ȝi repede: *doi-spre cocostîrci...*,» și cel bătut dacă nu p te ȝice, atunci cei-l-alȝi rîd de se prăpădesc.

CODR N

13264 Cinci Tătari de Crimea ajung mai mult de c t ȝece de Budȝiac; și cinci Moldoveni mai mult de c t ȝece Tătari de Crimea;  r  cinci Codreni ¹⁾ bat ȝece Moldoveni.

DIM. CANTEMIR, *Ist. Moldav.* p. 135.

Cinci Tătari de Crim plătesc mai mult de c t ȝece de Bugeac; și cinci Moldoveni biruiesc pe ȝece Tătari de Crim; ear cinci Codreni, adică Thighicenii, bat pe ȝece Moldoveni.

BARONZI, p. 59. — HINȚESCU, p. 185.

Arata vitejia proverbială a Codrenilor.

«A treia (republică in Moldova) este Tigheciul, in ȝintui Falciiilor, o padure situată la confinele Tatarilor din Budȝiac. Cel mai tare propugnacul al Moldaviei  ntre Prut și Basarabia. Locuitorii dau Domnului un mic tribut pe an. Ei toȝi sunt c l reȝi, și, mai de mult, erau la numer p n  in opt miu de  meni,  r ast -ȝi abia fac două miu. In virtutea belica întrec pe toȝi Moldovenii, in c t se ȝice și ast -ȝi despre ei proverbul: *Cinci Tătari de Crimea ajung mai mult de c t ȝece de Budȝiac; și cinci Moldoveni mai mult de c t ȝece Tătari de Crimea;  r  cinci Codreni* (așa se numesc Tigheci nii in Moldavia), *bat ȝece Moldoveni*». — D. CANTEMIR, p. 135.

Alt codru, dincolo de Prut, la marginile Basarabiei, ce se ch m  Tigheciu, coprinde in lăuntru mai la trei-ȝeci de miliare italiene, și este pentru Moldoveni apărarea cea mai tare contra Sciȝilor, cari de multe ori o au atacat, dar nici odata o au luat-o. Copacii de ȝi sunt f rte  n lȝi, dar aș  sunt de ȝeȝi,  nc t nici un pedestru nu poate aa străbată, fără numai pe poteci cari sunt sciute numai de locuitori. Mai înainte se numără pe acolo peste 12 miu de locuitori, cari erau oștașii cei mai viteȝi in totă Moldova,  r  acum după resbelele și caderile cele multe de abia au ramas două miu. Aceștii  meni au cu Tătarii megieșii de la Budȝiac, o  nv lela, că pre tot anul să le dă o sumă de gr nȝi, pentru că, in Basarabia, mai tot-d -una este lipsă de

¹⁾ Aș  se numesc Tigheci nii in Moldova. — Nota lui Cantemir.

lemn. Acestă învoală o pazesc și până în ziua de astăzi forte. Era când Tătarii voiesc sa calce preste tocmela și să iea lemn mai mult, care de multe ori se și întâmplă, atunci locuitorii se apără cu mâna într'armată, și de multe ori înving pe Tătari.» — DIM. CANTEMIR, *Descr. Mold.* p. 30.

COLȚEA

13265 * Cât turnul Colței (Colțea).

G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 55. — IONESCU-GION, *Ist. Bucur.* p. 181. — L. ȘĂINEANU, *Rev. Ist.* II, p. 679.

Cât Colțea de mare.

A. PANN, I. p. 53. — S. I. GROSSMANN, *Dict.* p. 248.

Adică mare, nalt.

Nalt cât turnu Colței.
 «Îndrugă la laude cât turnu Colței.
 Minciună cât Colțea de mare.»

«Unul dintr'acești Colțea din secolul XVII a zidit biserica de lemn care se afla «de la tirgul de sus înainte» cum dic documentele. Ba chiar sunt documentele de la Șerban-Vodă Cantacuzino cari precizează lucrul și scriu: biserica lui Colțea clucerul. Pe fiul acestuia anume Radu Colțea îl numesc la 1707 Mihail Spătarul Cantacuzino «fericitul întru pomenire Radu Colțea.»

«Radu Colțea este fericit întru pomenire pentru că, împreună cu învățatul Spătar, a contribuit a se face de piatră biserica cea de lemn a lui Colțea Clucerul. Biserica a fost făcută înainte de 1715. La această dată s'a făcut marele zid înconjurător și s'a terminat Turnul Colței, nemurit de atunci de Bucurescenii în locuțiunea așl din ce în ce mai puțin întebuițată: «înalt ca turnul Colței.»

Sulzer ne spune că la facerea turnului au lucrat soldații Suedezi, cari rățăceau prin Bucuresci după bătălia de la Pultava. La porta cea mare, adaogă tot Sulzer, erau zugrăviți în îmbrăcăminte neîtească, doi soldați în mărime naturală.

Turnul Colței s'a dărâmat la 1802 Octobre 14, într-o Marți la ora 7 din zi, adică la ora 1 p. m. când s'a surpat foișorul cu turnurile de jos și cu un colț de zid până în foișorul de piatră, și au dărâmat patru chilii în rind. Primejdia însă nu sa întâmplat căci nu se afla nimeni în chilii, fiind toți la Vlădică Zigno.» — IONESCU-GION, *Ist. Bucur.* p. 180—181.

Resturile acestui turn s'au dat la pământ la anul 1887, pentru a se face alinierea stradei Colțea, în fața spităluului cu același nume.

13266 * A furat (vîndut) turnul Colței.

Când ți se aruncă o învinuire de necreștut.

Il a volé les tours de Notre-Dame.

Prov. Franc.

13267 Clopotul Colței.

Vatra (ziar) I, No. 10, p. 318.

Adică lucru netrebnic; nimic.

Clopotul din turnul Colței a fost așezat de spătarul Cantacuzino. Când s'a dărîmat turnul în 14 Septembrie 1802, în urma unui cutremur de pămînt, clopotul cădînd din turn s'a știrbit și a stat în grădina spitalului până la 1843 când veni în țără Domnul Știrbei. Atunci clopotul a fost ridicat în turn, și l'a tras, știrbit cum eră, în onórea primului Domn ales, fără să fie impus de Turci. În urmă clopotul a fost iarăși scoborit. Ađi clopotul zace trîntit în grădina Primăriei și ajuns proverbial, ca un lucru netrebnic.

Auđi prin mahalalele Bucurescilor.

— Ce avere o fi avînd Nae a lui nea Dumitrache?

— Avere? *Clopotul Colței.*

— Ce a dat jupân Alecu, zestre fetei sale?

— *Clopotul Colței.*

— Ce ți-a venit moștenire după răposatul unchiu-tău?

-- *Clopotul Colței.*

CONSTANTIN

13268 * Δ Dine, Dine, Constantine,
Intôrce-te 'ndêrêt la mine.

*T. BĂLĂȘEL, preot, c. Ștefănescă,
j. Vâlcea.*

Sê dice în pofida femeilor părăsite de amanții lor.

CONSTANTINOPOL

Veđi Pol.

CORNİ

- 13269 * Δ De la Corni până la Măcișeni să nu crești pe Dumnezeu.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți,*
j. *Covurluiu.*

Vezi *Cleni.*

A se vedé înțelesul și origina la No. 13258.
Măcișeni, sat în județul Covurluiu, formeză o comună cu Corni și Urlesci.

CORNUL-CAPRII

- 13270 * Δ Par'că fulgeră la Cornul-Caprii.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari,*
j. *Mehedinți.*

Când unul vorbește urît.

COSÎNZÉNA

- 13271 * Δ Cosînzéna.

P. ISPIRESCU, *Leg. p. 23. — I.*
ȘĂINEANU, *Dicț. p. 223.*

Idealul frumuseței femeesci.

În credințele populare Iléna Cosînzéna este o țină feciőră, cu părul de aur, având Sórele ca frate.

«*Iléna Sînziana*, cosiță de aur, câmpul înverdesce, florile 'nfloresce.»
P. ISPIRESCU.

«*Iléna Cosînzéna*, din cosiță flórea 'l cîntă, nouă împěrați ascultă.»
P. M. *Conv. Lîter.*

COSTACHE

- 13272 * Δ Beleaua lui Costache o trage Iordache.

AL. VASILIU, *înv. c. Tădărași,*
j. *Sucțava.*

Când face un Român vre-o pozna ȃre-care și pășesce
saa trage altul pentru dînsul.

COTEA

13273 Până dă peste Cotea.

GR. JIPESCU, *Opinc.* p. 31.

Până dă de belea, de bucluc, peste dracu.

«Da, de! rumănu'î tot rumân. Dă carte fuge, fuge dă bine și de lu
mină, *până dă peste Cotea.*» — GR. JIPESCU.

COVEI

* Δ
13274 A învățat carte
Pe departe,
Și condei
Pe la Covei,
Și plaivas
Pe la Islaz,

ST. TUȚESCU, *înv. c. Catanele,*
j. Dolj

Vedî *Carte.*

Acelaș înțeles ca la No. 11435.

Covei este un sat în comuna Catanele, jud. Dolj; Islaz,
un port destul de însemnat în jud. Romanați.

COZIA

* Δ
13275 Dacă la Cozia pică la Bistrița plouă.

T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

1° O suferința, o nenorocire se resimte și mai departe.

2° Dacă unul nu-și póte satisface poftele, altul n'are
ce mîncă.

3° Arată starea de ruină în care zac mai tóte mōnăsti-
rile din țeră.

Mōnăștirea Cozia s'a numit în vechime *Nucet* dupa

care apoi și-a primit numele de Cozia de la muntele *Cozia* ce se află în jud. Argeș, peste Olt și anume în dreptul mănăstirei.

Cozia este un cuvânt slav, și înseamnă Căprioră. Vezi la cuvântul *Cozac*.

Acastă mănăstire este zidită de Voevodul țerei Românești: Mircea cel Bătrân, supranumit cel Mare, la anul 1386. Ea este zidită pe temelia unei alte biserici ridicată de moșul lui Mircea: Radu-Negru (Tugomir Basarab).

Legenda spune că odată Mircea, fiind bătut de Unguri, se culcă și adormi amărît în sufletul său, chiar pe locul unde ați e mănăstirea. El vedu în vis icóna sfinței Treimi, care-i grăi să mERGă din nou împotriva Ungurilor pe care-i va bate, cu condițiune ca în urmă să zidescă o biserică pe locul unde dORME acum. Mircea sculându-se din somn se încredu visului, făgădui că va zidi o biserică, și ridică armele din nou contra Ungurilor pe care-i băt看 la muntele Paserea. După aceea puse de zidi o biserică mare și frumoasă, chiar pe locul unde visase, punând altarul bisericei pe locul unde i-se arătase icóna în vis. Mircea impresură biserica cu ziduri tari, zidi case și o dăru cu multe moși. Ast-fel Cozia deveni ca o cetate tare, de unde Mircea prin ómenii sEi observa tóte mișcarile Ungurilor.

Aci la Cozia Mircea înălță un frumos foișor, care se păstrează până astă-zi. În acest foișor Mircea ședea de multe ori cu curtenii sEi de ospeta privind măreția munților și vitejia Oltului. care isbea și isbeșce neîncetat cu valurile sale zidurile Coziei!

În biserica cea mare se păstrează mormîntul Voevodului Mircea Cel Bătrân, sub două mari lespezi, pe care abia se pÓte citi cuvîntul «*Mircea*» restul inscripției fiind cu totul ștersă. Tot în această biserică se află mormîntul călugăriței Teofana, muma lui Mihai Vitezul, care pe mirenii se numea Teodora. Pe pÉtra de pre acest mormînt se află următÓrea inscripție:

«Prestávita raba Bojii (Adormit róba lui D-deu) călugărița Teofania, muma reposatului Miluul Voevod și fie-sa Florica Dómnă și fie sEú Nicolae Voevod Nevoie. Și au scris în zilele lui Iw. Radu Voevod lét 7114 .

În această biserică avem următÓrele chipuri zugrăvite pe pereți:

1) Mircea Voevod, ctitor jivonacealnicii sfetei Troițe (fundatorul începétÓrei de viață sfinței Treimi).

2) Mihai Voevod (fiul lui Mircea).

3) Jupân Drăghici Cantacuzino velicai spătar.

4) Jupana Păuna.

5) Jupân Șerban Cantacuzino velicăi nacélnic (mare căpetenie a reparației).

Ceva mai departe, și în afară de zidurile mănăstirii Cozia, se află biserica numită Bolnița, zidită de Petru Cercel, fratele lui Mihaî Vitézul, la anul 1584.

Aci se află înmormîntat Marcu Vodă, fiul său.

În această biserică, zidită în stil bizantin din cărămidă ne-tencuită, se află următoarele portrete.

1) Petru Voevod.

2) Marco Voevod.

3) Rucsanda (dómna lui Petru).

4) Zamfira fica lor.

5) Mircea Voevod.

6) Mihaî Voevod.

7) Jupan Stroe velicăi spătar.

Mônăstirea Cozia a fost martoră a multor evenimente istorice și mult sânge s'a mai vărsat în zidurile ei.

Așa la 1739, când cu războiul dintre Turci și Nemți, Turcii pătrunseră în Cozia, jefuiră și luară în robie multe familii boeresci care se află adăpostite aci, între care și familia Jienilor.

La 1788, Turcii, ajutați de armata română sub comanda lui Nicolae Mavrogheni Vodă, bătură la Cozia pe Nemți, comandați de prințul Coburg. În anul 1821, după uciderea lui Tudor Vladimirescu, eteriștii lui Ipsilante fiind bătuți la Drăgășani, la Zăvideni, fură urmăriți până la Cozia unde se închiseră în număr de 400. Turcii după ce au pătruns în năuntru, îi trecură pe toți prin ascuțișul săbiei, scóseră ochii sfinților. profanară mormintele lui Mircea și a celor l'alți, cređend că vor găsi aci comori ascunse și deteră foc mônăstirei, prădând și jefuind totul

* △

13276 Cât muntele Cozii!

T. BĂLĂȘEL, înv. c. Ștefănesci,
j. Vâlcea.

1° Adecă nici odată.

2° Arată ceva foarte mare.

* △

13277 A se auđi cât clopotul Cozii.

T. BĂLĂȘEL, înv. c. Bogdănesci,
j. Vâlcea

Adică a se auđi din depărtare mare.

LEGENDĂ

Când a zidit Mircea Vodă mănăstirea Cozia a hotărît să-î dăruiească multe moșii frumoase și mari.

Așa Mircea Vodă puse de-î turnă un clopot, mare cât o clae de fin, și-î așeză ca să-î tragă, și până unde s'o auzi rametul clopotului, până acolo să fie stăpână mănăstirea.

Dar, vezi voia lui Dumnezeu nu fu așa. El nu vru să robască la mănăstire atâta sumedenie de lume. D'ala, când vrură să tragă clopotul, n'apucară să-î misce bine și clopotul, hop! scăpă în Olt și să îngropă în nisip și în apă, de nu se vedu.

Și a pus Mircea Vodă multă lume să încerce să scotă clopotul, dar nimic n'a folosit, l'a fost cazna de géba, căci în Olt a rămas până în ziua de azi, dór tórtele ci-că i-se mai vэд пэ vreme de secetă, când Oltul scade.

COZIANU

13278 *△ A trage Cozianu.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

A bate vântu de la Nord.

În părțile din préjma orașului Rîmnicu-Vâlcea, și anume în comunele de la sudul mănăstirei Cozia, vîntul de la Nord se numește *Cozianu* fiind-că vine spre muntele Cozia. Așa că locuțiunea: «*A trage cozianu*» este întrebuințată numai în prejurul orașului Rîmnicului-Vâlcea.

CRAÎOVA

13279 Bate toba în Moldova
Și s'aude la Craïova.

B. P. HĂȘDEU, *Etym. Magn.*, p. 2728.

*△
*Bate toba la Craïova
De s'aude în Moldova.*

M. CANIAN. *public. j. Iași.*

Arată lăfîrea repede a unei veste.

Acest proverb reamintescе resunetul invasiunelor tă-tărescî, sau mai în urmă rusescî, de câte ori dușmanul trecea Nistrul, și mai târziu Prutul.

CRAIŢOVÉN

13280 * A fi CraiŢovén.

G. COȘBUC, *Epoca*, febr. 1898.

A fi bețiv. Joc de cuvinte cu vorbe: crai.

CREMENE

13281 * △ Umblă ca în satul lui Cremene.

D-na E. SEVASTOS, p. 37. — G. ONIȘOR, *prof. c. Zorleni, j. Tutova*.

* △ A fi în țirgul lui Cremene.

K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *înv. Știubienii, j. Dorohoi*.

Satu lui Cremene.

V. ALEXANDRI, *Teatru*, p. 693.

Satu lui Cremene, fără câni și fără jitari.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 47.

Ca în satu lui Cremene.

V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 62 & 1469.

* △ Par'că'i în țera lui Cremene.

E. D. PATRICIŢ, *înv. c. Smulții, j. Covurlui*.

Veđi *Sat*.

Umblă cum îi place, fără grijă și fără frică de nimeni.

«Te primblî prin sat fără beț, *ca în satu lui Cremene*». — V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 62.

«— Dacă strîg în sat: Ha! la culesu popușoiului mă! ei îmi răspund: du-te dracului pomană mă!

«— Care vra să dică satu ista 'i bine numit *satu lui Cremene*». — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 693.

C'est la cour du roi Pétaud

Prov. Franc.

13282 Mănâncă ca în târgul lui Cremene.I. CREANGĂ, *Pov.* p. 63.

Se țice celui care, stând la masă în mijlocul mai multora, mănâncă singur fără să poftescă și pe cei de față.

«Era o dată o babă și un moșneg. Baba aveă o găină și moșnegul un cocoș. Gaina babei se oua de câte două ori pe fie-care ți, și baba mânca o mulțime de ouă, iar moșnegului nu'i da nici unul. Moșnegul într'o ți perdu rabdarea și țise:

«Măi babă, *mănâncă ca în târgul lui Cremene*. Ia dă-mi și mie nisce ouă, ca să-mi prind pofta măcar». — I. CREANGĂ.

CRESU**13283 *□ Cresu.**L. ȘĂINEANU. *Dict.* p. 230.Veți *Criș*.

Om putred de bogat.

*C'est un Crésus.**Prov. Franc.***CRIM**Veți *Codrîn*.**CRIȘ****13284 A fi bogat ca Criș.**A. DE CIHAC, II, p. 83. —
V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 712.Veți *Cresu*.

Acelaș înțeles ca la No. 13283.

13285 Crișu (el).V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 45.
577. 736. 743. 813. 842 843. 912.
1292.1^o Acelaș înțeles ca la No. 13283.

- Averea mea se suie la 10000 ₮ venit.
— *Crișu el.*

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 577.

2° Om voinic.

Cu acelaș înțeles, Românul întrebuițează cuvîntul *crișan*.

«Ce 'n colo 'n colo, dă la unirea lui Cuza, deliū și *crișan*». — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 140.

3° Adică șiret, pehlivan.

«Am făcut'o pe Lucșița să primescă. S'a cain fasolit la început, dar, la sfîrșit, s'a îmblîndit ca o melôră, și m'a dat mâna s'o sărut. Am sărutat'o dincolo de cot... *Crișu eū !*» — V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 813.

CUCOVA

Veđt *Chichiva*.

CULA

13286 *^Δ Fuge Cula, da nu spune vina.

V. SALA, *dasc. c. Negru, comit. Bihor, Ungaria*.

Pentru cel care nu vré să se recunoscă vinovat.
Cula, adică Nicolae, Niculae.

CUNDURI

13287 *
Ce azore ai trî porțe al Cunduri că e
ne-arnită ?¹⁾

C. IONESCU, *prof. c. Nevêsta, Macedonia*.

Ce'ți pasă ție de un lucru străin, care nu te privesce.
Pentru ce să'l critici ?

¹⁾ Ce zor ai dacă porța lui Cunduri e ne-măturată ?

CUNIȚCHIE.

13288 Iérna lui Cunițchie.

NIC. COSTIN, *Let. Mold.*, II, p. 30.Veđi *Barnovski*,

Pentru o iérna grea.

«Norocul țerei s'a tîmplat, că au cădut iérna fórte mare, cât se pomenesce *iérna lui Cunițchie*, și mulți s'au înecat în Prut, fugind de Tătari ca să scape; unde sosiașu la Prut, acolo sáriașu din mal, și dașu sáring din mal cu cal cu tot, și așa periașu». — N. COSTIN.

Acel Cunițchie era hatmanul Cazacilor, și comanda óstea cázácescă și cea moldovenésca în luptele de la Cășla, Tobac și Valcănesci, împotriva Tatarilor, sub domnia lui Duca-Vodă.

CUREA

* △
13289 Curea spătaru,
Neagoe văcaru.

T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Ștefănesci*,
j. Vâlcea.Veđi *Gheorghe*.

Să ȝlice în glumă celui ce te întreabă cine a făcut cutare sașu cutare lucru.

*— Cine trecu p'aci?

*— *Curea spătaru, Neagoe văcaru*

CURTEA-ARSĂ

Veđi *Craiu*.

13290 Craiu de Curtea-Arsă

IONESCU-GION, *Ist. Buc.* p. 128.

A se vedé No. 9913.

CURTEA-VECHE

Veđi *Craiu*.

13291 * Δ Craiu de Curtea Veche.

BARONZI. p. 44. — *Valra*, I, No. 2. — *Albina*, II, No. 3, p. 85. — IONNESCU-GION, *Ist. Buc.* p. 125.

A se vedé No. 9912.

CURUNSEBEȘ

Veđi *Caransebeș*.

CUZA

13292 * Δ L'a ras cu briciu lui Cuza.

I. TEODORESCU, *inv. c. Cotîrğaș*,
j. *Sucîava*.

Veđi a *Rude*.

1⁰ Adică cu un briciu ne-tăios.

2⁰ L'a ras bine, l'a potcovit.

13293 * Δ Când era Cuza
Ardea focul și spuza.

T. BĂLĂȘEL, *inv. c. Ștefănesci*,
j. *Vâlcea*.

Se ȝice aretând fierberea ce domneă în țără, în timpul lui Cuza.

Poporul ȝice :

Când era Ghica,
Să sburleă përu și chica;
Când era Știrbei
Araî unde vreaî;
Când era Cuza
Ardea focul și spuza;
De când cu Carol întâîlă,
N'are lumea căpetălu.

Poporul pomenesce cu multă sfințenie numele lui Cuza. Adese-ori se aude în popor : «Sfinte să fie ósele Domnului Cuza! El ne-a scăpat de clacă și robie. Bogda-proste Domnului Cuza, am casa mea, grădina mea, am țarina mea. Dacă îmi plătesc dăjdiile guvernului fac ce vréu!»

13294 * Ocaua lui Cuza,

M. CANIAN, *public. j. Iași.*

Adică oca mare, nu ca cea de astă-zi.

«I-a dat cu ocaua lui Cuza, adică mult».

13295 * △ A fi Cuza.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănesci,*
j. Vâlcea.

1° A fi om mare, de ném.

2° A nu 'i fi tēmă de nimeni.

DAMOCLE

13296 □ Sabia lui Damocle.

L. ȘĂINEANU, *Dicț. p. 245.*

Pericol iminent în mijlocul unei prosperități aparente.

L'épée de Damoclès.

Prov. Franc.

DAN

13297 Dan, Dănișor, care mestică mămăliga
'n ulcior, o mestică cu fusu și o scôte
cu spițelnicu.

GR. JIPESCU, *Opinc., p. 127.*

Pentru cel prost.

13298 △ Ș'așa mare, vere, frate,
Numai Dan n'avu dreptate.

GR. JIPESCU, *Rêur. Oraș., p*
271. 273. & 275.

Când nu poți căpăta de nicăeri dreptate.

DĂNILĂ

13299 Dănilă.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1357.
1728.

1° Om darnic.

Joc de cuvinte de la *a da, darnic*; în acelaș mod s'au creat numele proprii: Gerilă, Setilă, Sgârcilă, etc.

«Mare minune Dòmne! cum s'a prefăcut deșese lunî; de unde eră Sgârcilă, s'a prefăcut *Dănilă*.» — V. ALEXANDRI, *Teatr.* p. 1728.

2° Un prost.

«Pare-mi-se că ecă un *Dănilă*.» — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1357.

DAVID

Vedî *Cap. XII, c. Saul*.

DEDEA

Vedî *Cap. XII, c. Dedea*.

DEDU-IVAN

13300 * △ A fi Dedu-Ivan.

L. ȘĂINEANU, *Dicț.* p. 251. —
T. BĂLĂȘEL, *inv. c. Ștefănesci, j. Vâlcea*.

A fi prost peste fire; a fi nepriceput în tôte.

SNÓVĂ

Odată o cêtă de Bulgari, în frunte cu Dedu-Ivan, plecară să se plimbe pe un câmp frumos. Tot mergend ei așa pe câmp se întâlneau cu un epure. Bulgarii se luară după el, dar epurile dete fuga într'un tufiriș și îi perdură urma.

Cum să facă ei, cum să drégă să pue mâna pe epure? Și începură a se ciocovi. Dar Dedu-Ivan, ca cel mai cu cap lemise: stați, mă băeți, să vă învăț eu cum să găsim epurile. Hai a casă să ne luăm tîrnăcôpele și să venim să scötem tufe din pămînt și atunci epurile rămâne în câmp și-l luăm ca din strachină!

Bravo! răspunseră copiii, să trăiescă Dedu-Ivan!

Și o raseră toți de fuga a casă de-și luară tîrnăcôpele. Și așa cu tîrnăcôpele la spinare, o porniră la câmp, sa scôță tufirișul din pămînt, ca să prindă epurile. Pe drum, unul din băeți începu a se lăuda că tîrnăcopu lui e mai ascuțit ca al altuia. Altu că e mai ascuțit al lui, și așa mai departe, așa că se luară toți la cêrtă, ținînd fie-care că tîrnăcopul lui e mai ascuțit ca al tuturor. Era cât p'aci să se în-caere și să-și dea unu altuia cu tîrnăcôpele în cap. Tocmai atunci aduse Dumnezeu un blet de popă. Trecea p'acolo calare c'o lăpă cu mînzul după ea.

«Ce faceți băeți aci? Ce păcatele aveți de stați să vă dați cu tîrnăcôpele în cap.

Nu-mi spuneți mie să vă împac eu?

Și-l spuseră popii, băeții Bulgari, totă tărășenia de la cap până la sfîrșit.

După ce isprăviră de spus popa le dîse cu glas dulce: «și numai d'atîta lucru vă certați, tată? Apăi asta e lucru lesne de împăcat. Ia scôteți toți tîrnăcôpele din cîde și le băgați colea în desagi la mine și eu să fug cu iapa, cât oi putea, și tîrnăcopu, el d'o fi mai uscuțit tale desagi și cade jos, și atunci se vede care e mai ascuțit.»

«Așa sa facem răspuneră bucuroși Bulgarii! și umplură desagi popii de tîrnăcôpe.

Popa se puse pe fugă cu iapa și se duse, se tot duse până nu se mai vîdu și înderăt cu tîrnăcôpele nu s'a mai întors nici până în ziua de azi!

Și Bulgarii rămaseră cu buzele umflate ca nisce bătute de Dumezeu!

Dar cum face, cum drege, că rămîne mînzul iepi încurcat în niște tufe, și Bulgarii îl prinseră și se sfătuiră cum sa-l omîre, ca să rămîne popa păgubaș de mînz. Dar cum să-l omîre? Nu plesnea capu pe nici un Bulgar la asta!

Tot Dedu-Ivan, sireacu! ca el mai cu cap îl învătă și aci: sciti, mă, cum să-l omîm?

«Cum? întrebare cu gurile căscate flăcăii.

Lucru lesne, răspunse Dedu-Ivan, hai să ne desbrăcăm toți de tôte ce sunt pe noi și să le punem pe mînz, ca să mîră turtit sub ele.

Bravo! Dumnezeu să lungescă zilele lui Dedu-Ivan, răspuneră flăcăii desbrăcându-se de haîne!

Și așa încărcară mînzul popii de haîne, legându-le bine frumos pe el. Când îi deteră drumul, mînzul o șterse după iapă cu haîne cu tot și ei rămaseră în cămășile cu care eșiseră din mîsa!

«Ptiu! la dracu! dîse Dedu-Ivan, veți măaaa! se duse mînzul! dacă mai punem și izmenele mele îl doboră și murea turtit!

Apoi de ce nu le puseși mă? firea! al dracului și afurisit cu tivga ta? răspuneră toți Bulgarii și poc! poc! toți câte o cîdă de tîrnăcop în capu lui Dedu-Ivan; îl învătăseră minte să spue și pe lumea aî-laltă.

Și așa Dedu-Ivan rămase acolo ca să-l cînte clîncele!

D'atunci rămase vorba: ești cu minte ca Dedu-Ivan!»

DÉLU-MARE

13301

Vinu de la Délu-Mare
Cînd beți, căciula vă sare.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop*
p. 171.

Arată bunătatea și tăria vinurilor din aceste podgorii vestite, din județul Prahova.

DÉLU-MITROPOLIEI

13302 * Délul Mitropoliei e mare.

I. ARBORE, c. *Bucuresci*, j. *Ilfov*.

Așa spune cine-va când se supără pe un altul.

Se mai țice: «*Dacă ești supărat dă-te de trei ori peste cap, și 'ți va trece.*» De aci s'a născut țicerea de mai sus.

13303 * A urca Délul Mitropoliei.

P. ISPIRESCU, *Snóve*, p. 44 & 48.

A cere despărțenia, desfacerea căsătoriei.

Inainte despărțeniile se pronunțau de Mitropolit, cununiile fiind un act cu totul religios.

DÉLU MUIERII

13304 * Δ Bate vîntul din Délu Muierii.

G. I. TOMESCU, *înv c Broscari*, j. *Mehedinți*.

Délu Muierii se află în județul Dolj, și pentru că, ori de câte ori în timpul ernoii bate vîntul de acolo, trebuie să ningă, fiind direcția vîntului băltăreț, a rămas țicerea, pe care locuitorii din partea locului o întrebuintează când ved pe cine-va vorbind cu folos.

DESPA

13305 * Δ A fi Despa.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c Ștefănesci*, j. *Vâlcea*.

Vedî *Despina*.

Să țice celor ce 'și iewă aere de cocóne mari, pretințînd să te porți cu ele ca și când ar fi cine scie de ce ném mai ales.

«Că n'ai fi tu Despă! Par'că ești Despă!» ziceri ce se aud forte des prin poporul din județul Vâlcea.

* △
13306 A ședé ca Despa.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Să zice celor ce se rușinează de muncă, preținzând să li se de toate pe d'a gata.

DESPINA

Vedî *Dospina*.

DÎMBOVIȚA

Diaconul PAUL DE ALEPPO în descrierea călătoriei lui Macarie, patriarhului Antiohiei, prin țările române în secolul al șapte-spre-decelea zice :

«Bucureștii sunt foarte mari. Acum câțiva ani ei conținea mai mult de șese mii de case; au patru-deci de biserici și monăstiri, iar *faimoasa gârta Dîmbovița* trece prin mijlocul lor.»

În A. DEL CHIARO, *Istoria delle moderne rivoluzioni della Valachia*, citim la pagina 9 și următoarele :

«E' Bucuresti di forma quasi rotonda ; il suo circuito è certamente, assai grande ; il numero però degli Abitanti non corrisponde alla grandezza del luogo, perché le Case vi sono rare e tutte in isola, avendo ogni Casa il suo Cortile con Cucina, e Stalla ; e separatamente il Suo Orto con diversi Alberi di frutta, il che rende una vista assai gioconda e dilettevole. Non è però, che talvolta anche à miei giorni, non visi sieno contati da 50000 Abitanti. Non vîsono fontane, e quei pochi pozzi hanno l'acqua assai grossa, e cattiva : a questo difetto però supplisce la *Dembovizza* (che in due rami annassia Bucuresti) le di cui acque riescono assai leggiere e salubri. Ha questo Fiume la sua origine da' Monti di Ruccher presso a' Confini della Transilvania, e le acque sue cristalline che vanno innassando le radici di quei Monti, producono saporitissime Trote.»

*
13307 Dîmbovița apă dulce,
Cine-o bé nu se mai duce.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 94.
— P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 155. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 666. — IONNESCU-GION, *Ist. Buc.*, p. 296.

Arată în adevăr bunătatea Țării Românești, însemnând că ce străin vine aici, nu se mai duce înapoi, îndulcindu-se de ea (GOLESCU).

Vezi IONESCU, *Carte de Citire*, II, p. 277.

13308 Dimboviță, apă rece,
Cine-o bé de dor îi trece.

IONNESCU-GION, *Revista Nouă*.

Acelaș înțeles ca la No. 13307.

DINA

13309 * Δ
Asară plecai la Dina
Și mă 'ntîlnii la Catrina.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Să ȑice în pofida celor ce aũ amante multe.

DINU

Vezi *Constantin*.

DIU

13310 * Δ
A se face popă la Diĩ.

T. BĂLĂȘEL, *inv. c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Adică a nu se face popă fiind prost. Să ȑice celor proști cari vor să se preoțescă.

Se dà în vechime numele de Diu, orașului Vidin.

Când vré să 'și bată joc de vre-un aspirant la preoție, doi inși încep următorul dialog:

— Gheorghe să face popă, mă!

-- Unde?

— La Diĩ!

— Dar la dracu!

— Ȑeũ la el!

Diul a fost multă vreme fabrică de preoți pentru mult încercata noastră țară, cu deosebire pentru Oltenia. Pe acele vremuri eră destul să scii pe din afară Tatăl Nostru ori Creștu, și erași popă gata, dacă nu te duceași cu mâna golă la Vlădica al Diului.

SNOVĂ

I

Pe vremea de demult pe când se făcea popiș la Diu, se strinseră mai mulți inși, care învețaseră câte un Tatăl nostru pe din afara și care aveau niște barbe până la briu. Făcură rost de ce va gălbiori, încălecarea pe cai și o luară spre Diu. Ajungând aci, Dunărea eră mare și nu se vedea neam de luntre cu care să trecă la Diu. Ce să facă, ce se drăgă; vorbiră ca cei mai curagioși să treacă înnot Dunărea și cei mai slabi de ingeri să rămăe cu caii și baniș sa-î de celor de or trece Dunărea, ca să-î de Vlădicăi pe câte o carte de popie pe numele lor.

Așa făcură. Se aruncară în Dunăre și trecura la Vlădica cu gălbiori. Vlădica îi hirotonisi preoți îndată, în schimbul galbinilor frumosi. Cei noi hirotonisiți sarutând pôlele Vlădicăi îi spuseră că mai sunt vre-o câțiva peste Dunăre rămași la cai, dar baniș i-a trimes Vlădicăi ca să 'i facă și pe ei popi. Vlădica primi baniș și dișe: sa fie și ăia popi! și carțile de popie fură gata.

II

Un candidat la preotie merse cu gălbiori la Vlădica al Diului ca să 'l facă popă. Noul hirotonisit rugă apoi pe Vlădica sa 'i hirotonisască popa și pe măgarul său, căci pe magar a intrat Hristos în Ierusalim. Vlădica se împotrivi. Atunci popa întorse magarul cu cōda în spre Vlădica, făcându-se ca și cum ar pleca. Vlădica băgă de sēmă că la cōda dobitocului era o pungă cu galbeni atirnată. Iute întorse pe preot, și pe loc îi facu și măgarul popă și 'l luă punga.

* Δ
13311 De la Diu
Și pân' la Jii.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănesci,*
j. Vâlcea.

Să dișe arătând un teritoriu întins, o distanță lungă.

* Δ
13312 Bate vîntul de la Diu.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari,*
j. Mehedinți.

1° Adică de la S-E; începutul iernei, a gerurilor.

2° Treburile nu merg bine, începe a se strica treaba.

13313 * △ A bate ca la Dii.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

1° Să ȋdice c nd lovesci în ce-va tare, resistant.

2° C nd bați pe cine-va tare de b c .

13314 * △ A st  ca pașa al Diului.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Ved  *Rușcru.*

Să ȋdice unui om care face pe boeru, ne-muncind nimic,
ne-turbur ndu-se de ce-va.

13315 * △ A fi ca Diul.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

A fi tare, resistant.

Să ȋdice despre o casă bine zidită, despre o curte sa 
o grădină bine închisă, etc.

DOBRA

13316 * △ Bate toba la Moldova,
Se m rit  dod  Dobra.

T. BĂLĂȘEL, *c. Bogd nesci, j.*
Vâlcea.

Să ȋdice, în glumă, c nd se m rit  vre-o fată b tr n 
și urită, și cu deosebire c nd se m rit  vre-o văduvă.

13317 * △ Bate toba la Moldova
C'a murit mătușa Dobra.

P. G RBOVICEANU, *prof. c. He-*
r sc , j. Ilfov.

C nd se face larmă mare pentru o m rte sa , într'un
mod mai general, pentru o  nt mplare de o mică  nsem-
n tate.

13318 * Δ A fi Dobra.

T. BĂLĂȘEL *inv. c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Să ȋdice unei femei grósă la corp, ne ȋcioplită, și așa
făcută că nu are nici un vino 'n cóce.

DOBRE

13319 * Δ E de nēm mare și are rude, în piață, pe
Stan lăutarul și Dobre cimpoerul.

G. BĂNULESCU, *inv. c. Puctoșa-*
Moșteni, j. Dîmbovița.

Veȋi *Nēm*

A se vedé înȋelesurile de la No. 10394.

*Il est gentilhomme, son père allait à la chasse
avec un fouet.*

Prov. Franc.

13320 * Δ Dobre Carașol
Care dă fuga prin pîrjol
Cu capu gol.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Să ȋdice, în glumă, celor ce 'i chēmă cu numele de Dobre.

13321 * Δ Arde Dobrea, nu sē teme;
Daca 'i spuî începe a geme.

P. GĂRBOVICEANU, *prof. c. Băl-*
teni, j. Vâlcea.

Pentru cel prost.

DOBROGÉN

13322 * Δ Dobrogén Crai,
Baun ghinărar.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Bogdă-*
nesci, j. Vâlcea.

Să ȋdice unuî om care se laudă în vitejie, dar care e cam sărit din minȋi.

* Δ
13323 Hai, Dobrogenu!

T. BALĂȘEL, preot, c. Ștefănescu,
j. Vâlcea.

Să ȋdice unuî om voinic, corpolent. «*Hai Dobrogenu! Hai Dobrogencă! Dobrogên, nu glume!*» sunt ȋciceri ce se aud foarte des în popor.

DOBRUȘA

* Δ
13324 La Dobrușa
Unde a perdut popa căldărușa.

T. BALĂȘEL, preot, c. Valca-Dobrușei, j. Vâlcea.

Arată reaua configuraȋie topografică a valei Dobrușei, din județul Vâlcea; și ȋdicerea se întrebuintează aproape exclusiv de locuitorii după această vale plină de coste, rîpi, prăpăști, din care cauză, cu deosebire în vremuri ploioase, abia se pôte pătrunde într'însa.

În vechime aceste locuri, spun bătrânii, erau acoperite cu păduri seculare foarte anevoie de străbătut. Aȋ din acele păduri abia a mai rămas niște lișteguri.

În gura văei, într'o poziȋie frumoasă se găsește o bisericuȋă de lemn înălȋtată la anul 17300 (1792) ȋdice-se de niște Sêrbi ce ședeaș pe atunci în această localitate. În apropierea bisericeuȋei, se spune de bătrânii că a fost un puȋ în care a sărit o horă întregă de fete și neveste, de frica Turcilor, cari veniseră să le robescă, chiar în ȋliua de Paști, când jucaș în horă.

În fundul văei Dobrușa, cam la trei kilometrii de bisericuȋă de lemn, se găsește «schitul Dobrușa.» De cine e zidit acest schit, nu se pôte sci cu precisiune, este însă probabil că acest schit e mai vechiu de cât Domnia lui Mihai Vitezul.

Iată pisania ce se mai găsește la această biserică:

«*Acastă sfântu și dumnezeiască biserică carele este hramu Vovedeniî hramu Măiceî preciste s'a gasit zidită din temelie de reposatul ctitor* 1) *dar după întîmplările vremilor*

1) Aci e loc gol lăsat, nepus nimic.

n'au fost ajuns numiții cititorii ca să o înfrumusețeze cu zugrăvitu încă și stricat fiind s'au prefăcut de Prea Sfinția sa Părintele reposatu Ștefan episcopu Rîmnicu și s'a început a se zugrăvi în zilele prea blagocestivi Imperatesei noastre Ecaterina a totă Rusia și în zilele Prea sf. sale Kirio Kir Partenie episcopu Rîmnicu la leat 1771 și s'a isprăvit de zugrăvit în zilele Prea sf. Părintelui episcop Kiro Kir Kesarie al Noului Severin 1774 însa această zugrăvélă este cu totă cheltuiala smeriților eromonahî Daniil și a lui Dragomir ereu fiind la această sfîntă mîndăstire egumen Isaia eromonah ot sfînta episcopie a Rîmnicu. 1774.»

Sub această pisanie se găsește scris tot de aceeași mînă:

«Din puțin meșteșug ce am făcutam eu robul Dragomir lui ereu zugrav puțin ajutor Nicolae ereu erodiacon Rafail zugrav erodiacon Dumitrașco Petru ncenic și calfă».

Afară, pe peretele despre sud, se găsesc două cărămîdi în zid puse în dungă, cu fețele în afară, pe care se găsesc următoarele inscripții: «Vecinică să fie pomenirea. Prefăcuta și înolită mîndăstirea Ipiscopu Ilarion leat **xcı**

«Au fost isprarnic betrânul Daniil ot Bistrița leat **xcz.**

Un leat mai vechiū de cît cele din inscripții se găsește pomelnicul bisericei, și anume leatul 7182=1674. cînd «boerîi Bengeșcîi» au închinat sfînta mîndăstire metoh la sfînta Episcopie a Rîmnicului. Un alt leat și mai vechiū este leatul 7102 pus lângă figura ce represinta pe episcopul Ștefan zugravit în tinda bisericei ca ctitor, adeca leatul 1594, cînd s'a prefacut biserica.

Așa dar această biserică mai trăise o viața până la 1594.

În această biserică avem portretele următorilor ctitori:

1) Ștefan episcopul Rîmnicului care a prefăcut mîndăstirea.

2) Kesarie episcopul Rîmnicului.

3) Partenie episcopul Rîmnicului.

4) Daniil eromonah proegumen, ctitor de obște.

5) Dragomir ereu ot Sutești ctitor.

6) Isaia eromonah fiind egumen.

7) Alt Dragomir ereu.

8) Preda erița.

9) Neacșa erița.

10) Ilinca erița.

Inscripția după clopotul bisericei arată ca e cumpărat de catre Isaia eromonah și jupân Saru.

Biserica este zidită din cărămidă netencuită cu mortar de var. Ea a avut două turle, dar au fost dărîmate căci din

cauza greutatei lor se crăpase zidul bisericeii. Ea a fost pardosită cu cărămizi mari patrate, din care se mai găsesc și azi.

LEGENDĂ

Dămult-dămult, în vremea veche într-o noapte o Dămna cu trei copii după ea, gonită de nisce vrășmași, cari vreau s'o omore și pe ea și pe copiii ei se infundă prin pădurile cele betrâne care ereau pe valea unde e azi biserica. ca să scape de la mărte și ea și copiii ei. Ea merse și se opri tocmă în locul unde este azi biserica. Aci erau niște copaci cu hălângi de aguți în ei, așa că dacă te suia în ei, nu te mai putea vedea nimeni. Ea se opri aci, se rugă lui Dumnezeu s'o scape de la mărte cu copiii, că dacă o va scapa va face o biserică chiar în locul acela. După ce se ruga lui Dumnezeu cum știu ea, se sui cu copiii sus în copaci și se pitulă acolo în halănga aguridărilor. Vrășmași care o căuta s'o omore veniră chiar până sub acei copaci, dar nu o putură vedea. Și așa aceea Dămnă scăpa cu viață și ea și copiii ei. Ea puse atunci de zidi, chiar în locul unde scăpase, un altar de biserică. În colo n'a mai zidit nimic, căci Dămna aia fiind bătrâna a murit, dar a lăsat la feciori cu jurământ ca ei să isprăvescă biserica.

Așa au făcut. că feciorii făcându-se mari și aducându-și aminte de vorba mamei lor, au luat bănet mult, au încălecat caii și au plecat să găsească altarul zidit de mama lor și după multa stradanie l'au aflat părăsit. Se spune din bătrâni că în acel altar crescuse un copacel. care de trei ori ajunsese de bolta și se încovrigase îndărăt, așa că se umpluse altarul și sub el o ursă făcuse puil.

Acei feciori au pus de au zidit apoi biserica deplin. Și fiindcă pe mama lor o cheamase Dobra, au zis bisericeii «biserica Do rușă» de la care apoi s'a numit și piriul și valea tot Dobrușa și Dobrușa a rămas până azi.

Legenda spune că biserica aceea iar s'a prăpadit și a fost zidită de nisce călugări, cari scapaseră de robie tot pe valea Dobrușa.

Se cunoște chiar și azi locul unde a fost făcută și arsă cărămida din care s'a zidit această mănăstire.

Chiliele care erau împrejurul bisericeii s'au distrus cu totul, abia se mai ved temeliile din pământ. — «T. BALĂȘEL.

DOCHIA

13325 * △ A fi baba Dochia.

T. BALĂȘEL, preot, c. Ștefănești,
j. Vâlcea.

1° A fi betrână peste fire.

2° Se zice și celui ce e îmbrăcat în multe și grose vestimente.

Următorea legendă, culésă în județul Vâlcea ne dă origina dicerei:

LEGENDĂ

A fost în vremea veche, de mult, de când minte nu se ține, o babă bătrâna-bătrână. Pe haba asta o chemă pe nume, «*Dochia*». Ea n'avea alt meșteșug în viața ei de cât ciobănia. Ea își avea turma ei de oițe, pe care le pascea toța vara prin plașurile munților cărunți. Aci ea ședea de cum se desghieță ghiețurile și se topeă zăpada, până începea să flocăe zapada.

Baba asta era grozav de înțepata: ea nu cura oue nimului în lume, ea nu scia ce e frica în lume. Mă rog, nu crescuse prin munți cu urși cu lupi și cu câte alea toate? O țirișoră s'o fi supărat cum-va, și era foc și pirjol de ea, de sa pazască Dumnezeu sfântu! nu mai avea ladă cu ea și pace bună!

Ce-i vin pantaralele o dată babil, că se apucă la colți cu Făurare și Mărțisor; nu, ca:

«Pe Făurar
Să-l tragă prin găunar,
«Și pe Mărțisor
«Sa-l traga prin curșor!

Adeca, cum am dice mai pē limpede, își bătea joc de puterea aștor două luni aspre: Faurar și Mărțitor.

Bine, sa ne tragă pe unde îți place ție, numai sa te ție curelele, dăsera Faurar și Mărțisor, și hai sa ne apucam la volnicie, să vedem care pe care, ca urma alege.

Hai la volnicie! dăse baba Dochia. Cum se dăse, sa și gati de luptă: își lua nouă cojocă mară ciobanescă și se înbraca cu toate. Își luă turma de oi și se sui la munte.

Pe la Faurare
Când e geru tare.

Apoi dăse către Faurar: hai, volnicule, slobode-ți sașețile viforose și înghețose, să-ți veđ puterea; că, de unde nu, apoi scii remășagul te trag prin găunar.

Se puse Faurare pe lucru, își adună toate puterile și slobodi în lume nisce geruri de îngheța ăla la foc și paserea pica din sbor făcută tocă! Lemnele se despicaū, petrele crăpau de atăta amar de ger!

Ași! să-i pese ceva adica, babei Dochiei? Te-o feri sfântu! Ea nu se scărțuma de loc în cojocăle ei mară și flocăse. Și se reshoi flacau Făurar cu baba Dochia cât îi placu, dar nu folosi nimic. Baba Dochia remase tot baba Dochia: țanțose și îndracită, cum eră din nainte!

Trecuse Făurar mai tot și baba Dochia întinse mâna prin cojocă lui Făurar, dicându-i:

Hei! flăcăiaș Făurar,
Te-am tras prin găunar!

Făurar puse cōda între piclōre, lasă ochii în jos de rușine și înghiți gogemite nod.

Frate-său Mărțisor, vedēndu-l înrușinat de cotorōnța de babă, nu-l rabda inima, merse la Faurar și îi dăse: sa-mi fie cu iertaciune frate-meū:

Făurare
Că mi-ești frate mai mare;
Dar n'a mințit ăl d'a dă:
Dă mare, mai mare
Dar minte n'are.

Veđ că doar treț zile ți-a mai ramas și hodorōga ăia de babă nici

habar n'are de tine! Ție nu ți-e rușine, voinic ce te afli, să te înrușineze o cotorônță ca ea? Numai prăpădi ale treî Țile de ți-a rămas, că nu te tae capu ce să faci, dă-mi-le mai bine mie și ai să vezi ce am să lucrez afurisitei alea de babe. De mî-o scăpă din mână să fiu caine în patru labe, auzi tu?

Făurare numai Țise nici cîrc! dete frate-său Mărțișor ale treî Țile de-î mai rămasese și se trase la o parte, ca să vadă ce are să facă frate-său.

Mărțișor luă ale treî Țile de la frate-său Făurar, și facu 31 de Țile căci până aci Făurar avea 31 de Țile și Mărțișor 28.

Ha! hăbo, și cu mine, să vedem amîndoi cum om scote-o la căpătău!

Numai de cât, Mărțișor, sunt gata de luptă, dar să n'o scrintesci și tu ca frate-tău, că scii prinsorea: Mărțișor te trag prin curișor.

Vrednică să fii să mă tragi, numai să te vedem, te mai lovesce chelia ca frate-meu Făurar?

Baba Dochia se gati de luptă și Mărțișor al nostru o porni în Țiua dintăi cu o plõe strasnică, d'alea de te pătrunde până la ôse, așa că făcu cojocu babei al de d'asupra mai lung de cum era cu vre-o două palme, îl făcu bôrță de apă!

Baba Dochia Țise rînjind: heî, flăcăiaș Mărțișor, cu astea vreî tu să scapi de curișor? Căîi ca tine în pod la mine! Na, lapăd un cojoc, dar mai am opt cojocșe tot unu și unu! Și baba pusă pe mărăcinî un cojoc.

A două Ți o porni tot cu plõe. Și plouă și plouă, d' socoteaî că s'a spart ceru, nu alt-ceva.

Baba Dochia pusă pe mărăcinî alt cojoc.

A treia Ți tot plõe sdравănă.

Alt cojoc puse baba pe mărăcinî.

A patra Ți plõe cu lapoviță.

Alt cojoc jos după baba.

A cincea, a șesă și a șaptea Ți tot plõe cu slôtă dete Mărțișor.

Al cincelea, al șaselea și al șaptelea cojoc fură lăpădate. Baba o sfecli și vëdu că s'a îngroșat gluma cu atăta prapăd de plõe.

A opta Ți baba lăpădă alt cojoc rămânend doar cu unu.

A noua Ți dete Mărțișor al nostru o zapadă mare grozav și apoi lasă un ger de plesneau lemnele, de socoteaî, ce mănîe Dumnezeuască o fi cașut în lume!

Baba Dochia remasă numai într'un cojoc, răbdă, răbdă mereu până când o dată o răsbi cîntea și haiti! lăpădă potcovele și se făcu stan de pîtră și ea și cateaua ei și tôte căte avea. Și lumea spune că șade și acum încremenită în ai pustii de munți.

Și așa a ris dracu de cojocu babei!

Mî-a învețat'o Mărțișor minte să se mai apuce și altă-dată la colți.

După Dl Coșbuc numele de Dochia din acastă legendă solară vine de la sfînta ce cade pe Țiua de 1/14 Martie și adică S-ta Evdolia.

* △
13326 Baba Dochia își scutură cojocșele.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Când ninge în Țilele *babelor*.

DOICIM

13327 * Δ A fi Doicim.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Să ȋdice mai ales ómenilor slăbănogí carí 'și fac vacul
mai mult pe patul de mórte.

Doicim este titlul unei balade poporane, culesă în ju-
dețul Vâlcea de T. Bălășel, și care se află în colecția lui
V. Alexandri sub numele de Doucilă.

Acest Doicim fusese în viața lui tot bolnav. El atât de
mult zăcuse în cât :

Ficații 'i putredise,
Mațele 'i muce lise,
Prin piele te sprevedeaí,
Dalbe óse de 'i vedeaí

Și așa de rău îi putredise carnea în cât :

Unde facea urma
Căde bucățica.

DOLOFEIU

Veđi Vo. 3019.

DOROFTEIU

Veđi No. 3019.

DOSPINA

13328 * Δ A fi Dospina.

T. BĂLĂȘEL, *inv. c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Veđi *Dospina*.

Acelaș înțeles ca la No. 13305.

* *Că n'ai fi tu Dospina. Par'ca ai fi Dospina ; ȋdiceri ce
se aud fórte în gura poporului din județul Vâlcea.*

13329 * Δ A ședé ca Dospina.

T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Acelaș înțeles ca la No. 13306.

DRĂGĂNESCU

13330 * Δ Îl iubesc ca pe Drăgănescu, și l'aș băgă de pěr în sîn.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Petroșița,*
jud. Dîmbovița.

Veđi *Drag, Pěr, Sîn.*

Când arată unul că nu iubescce pre cine-va.

Drăgănescu, este omul drăgăstos tuturilor; vine de la cuvîntul *drag*.

DRĂGĂȘANI

13331 * Δ La Drăgășani și sfinții sunt cu nasurile roșii.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Arată că în această localitate sunt foarte mulți bețivi.

Podgoriile Drăgășanilor, în Vâlcea, sunt foarte întinse și renumite pentru vinurile cele multe și bune ce produc. Cu deosebire în anii de belșug vinurile sunt pe toate drumurile de bătae de joc. Toți beu vin cu otele în loc de apă și fără nici o socotelă. Sunt omeni, în aceste părți, cari dorm cu plosca cu vin la cap, din care beu peste nopte ori de câte-ori le vine sete. Sunt mulți cari nici nu mai beu apă când au vin. Din cauza beției părinților foarte mulți copii se nasc epileptici.

13332 * Δ Să te păzescă Dumnezeu de bețivii de la Drăgășani.

T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Acelaș înțeles ca la No. 13331.

- 13333 * Δ Pe pod pe la Drăgășani
Tare 'mî fugе d'un târtan.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Bogdănesci,*
j. Vâlcea.

Se țice evreilor în batjocură.

Acéstă locuțiune se póte esplica în felul următor :
tómna, când e belșug de vinuri la Drăgășani, vin mulți
negustori evrei de fac cumpărări de vinuri și se póte ca
vr'unul din ei să fi supérat vr'un negustor român, care
'l-a dăruit pe evreu cu niscaiva scatólce, după cum
se vede din cântecul următor :

*Pe pod pe la Drăgășani
Tare'mî fugе d'un Târtan,
Cu gîubéua la spinare
Cu céfa plină de palme.
Ei! șubi, șubi, șubi!
Tarătuma tacî moi!
Lipa-ba, lipa-ba!
Lipa buțo, laso, laso!
Ei! dârdam, dârdam
Spune Dumuta că nu'î așa?*

DRĂGHICÎ

- 13334 * Δ Ce mai țici
Nea Drăghicî?

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefăncesci,*
j. Vâlcea.

1° Când unul e înfundat și nu mai are ce zice.

2° Se țice, și în glumă, celui ce'l chiémă Drăghicî.

DRĂGOIU

- 13335 * Δ N'am loc ca Drăgoiu în óste.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari,*
j. Mehedinți. — T. BĂLĂȘEL, *preot,*
c. Ștefănesci, j. Vâlcea.

Veđi Óste.

Ácelaș înțeles ca la No. 10518.

13336 * △ I-abătut ca lui Drăgoiu de ôste.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Bursucuni, j. Covurluiu.*

Veđi *Ôste.*

Acelaș înțeles ca la No. 10519.

DRAGU

13337 * △ Dragule de unde vii?

T. BALĂȘEL, *preot, c. Ștefănești, j. Vâlcea.*

Se ȝice întrebând pe cine-va de unde vine.

LEGENDĂ

Odiniôră a fost un hoț vestit, cu numele de Dragu care a hoțit și a trăit mult în județul Vâlcea. El a fost un fel de haiduc. Betrânii spun că el a trăit cam pe vremea lui Tutorin. Era de nēm din satul Gângulesci, jud. Vâlcea. Cuibul său și-l avea prin pădurile cele vestite ale Mamului, din jud. Vâlcea.

Când s'a apucat de hoție și-a luat de tovarași pe frate-său Angheluță, pe Ion din satul Dozesci, jud. Vâlcea, pe Florea din Floresci, jud. Doljiu și pe vëru-său Stan din Cârlogani, jud. Romanați. Dragu era căpitanul lor, el era mai priceput, Angheluță a fost un om foarte voinic: el sarea peste trei buți puse în rînd, când se repedea în fuga.

Odată au făcut o călcare la un clocoi bogat din jud. Teleorman, de la care au luat bănet mult nesocotit. întorcându-se înapoi, au trecut prin dreptul satului Voicesci, prin apropierea Dragașanilor. Plecând de aci spre pădurile Mamului și anume în spre valea Dobrușei în sus s'au oprit în crângul numit Putreda, care cade în com. Zlatăreii. Odihnindu-se aci, vëd trecënd în spre dëlul cu vii. numit Dobrușa, un om cu desagi încărcați de merinde, el sula în dël la vie unde își avë crama plină cu buți cu vin. Cerënd și ei ceva demâncare, omul le-a dat bucuros cât le-a trebuit. întrebându-l că unde merge, le-a spus că sus în dël la vie. Dragul l'a întreat, ca pôte să le aduca și lor ceva vin să be? Omul le-a spus că le aduce și suind în dël repede s'a coborît înapoi cu un urciur mare cu vin pe care l'au bënt tot. Dup'ăia Dragu a întreat pe om dacă ei au în satul lor biserică. Omul, care era din Voicesci l'a respuns că n'au. Atunci Dragu l'a dat o traistă plină cu galbeni și la pus de s'a jurat ca cu banii aia să facă o biserică mare și frumoasă în satul lui. Omul s'a ținut de vorbă și a făcut cu banii Dragului o biserică frumoasă în Voicesci, punënd și pe Dragu ca ctitor. Această biserică a durat până mai anii trecuți când a fost preînnoita.

Dragu avë o ibovnică pe care o chemă Stanca, a popii Radului din gura văei numită Bălaci, de lângă Gângulesci, jud. Vâlcea. Odată, ce-i

vine lui Dragu, își iea ibovnica și pe frate-său Angheluță și merg în Cârlogani la vărul-său Stan și se ascund într'un pădul, unde au ședut mai multe zile.

O dată mergând cumnată-sa, nevasta vărul-său Stan, cu vadră să iea apă de la o fântână de pe piriul Beica, o întâlnește Trocan, căpetenia puterii, și o cercetă, nu cum-va a vedut ea nisce omenișă și așa? Ea mormăie de făgăduelile lui Trocan și spune că Dragu este în pădul la ei acasă. Atât îi trebui lui Trocan și numai de cât pădulul fu înconjurat de puteri. Angheluță sări din pădul și voind să scape fu împușcat. Dragu, însă, se legă singur și se dete în mâinile puterii, care îl duse la Spătarul din Craiova, de unde apoi trebuia trimes la Domnie.

Aici, cum îl vedu cocona Spătarului, se amoretă de el și ceru soțului său să se puie la mijloc pentru iertarea lui și să-l iea vizitiu. Spătarul gelos, puse îndată de-i tăia capul. Dragu alergă fără cap un conac pe stradele Craiovei până a muri. Auđindu-se la Domnie că spătarul a tăiat capul Dragului și nu l'a trimes viu, puse de perdu și pe Spatar.

De la Dragu, spun bătrânii, au rămas mulți bani îngropați prin pădurile Mamului, din care s'au și mai găsit de unii oameni.

DRAGU

Verde frunză asmițu
 Dragule de unde vi?
 De la țirg de peste Ji.
 Verde frunză bob năut
 Dragule ce-ai țirguit?
 N'am țirguit mai nimic:
 Numai aur și argint
 Și vr'o cincî oca de plumb
 Să duc la băeți în crâng,
 Că-s băeți fără de minte
 Prăpădesc la glonțe multe
 Daū la semn și merg nainte,
 Sunt copiii crudici
 Prăpădesc ierba cu ei.
 Și mai are Dragu, are,
 Tovarăși pe cine are:
 Pe Ion de la Dozesci
 Și pe Florea din Floresci,
 Dragu mi-e din Gângulesci,
 Angheluță strejă mare
 De-l păza la dēmăncare
 Diua pe nemăzu mare
 Să nu se bage de sēmă.
 Ibovnica Dragului
 Fata popii Radului
 Din gura Bălăciului,
 Măncă capu Dragului.
 Verde frunză și-o lălea
 Da Dragu ce mi-și făcea:
 Se ducea de se trăgea
 La o codă de vâlcea
 Resărit'a d'o viorea
 Păzesce Dragu la ea

Mi-o păzesc cu fiinta
 Să n'o rupă cine-va
 Să intre Dragu 'n belea.
 Ibovnica Dragului
 Stanca pe nume o chemă
 Fata popii Radului
 Cu dămâncare plecă
 Dîna pe nemézu mare
 Să nu se bage de sémă.
 Cu Trocan mi-se 'ntîlnea
 Și-asa din gură o 'ntreba :
 Und' te duci cu demâncare
 Dîna pe nemézu mare ?
 Hôță ca Dragu era,
 Ea din gură răspundea :
 Verde frunză arțăraș
 Are talca un purcâraș
 Și mă duc cu dămâncare
 Că ne-a spus că numai are.
 Stanca la Dragu mergea
 Frumos masa i-o 'ntindea
 Și din gură așa 'l spunea :
 Ce am auzit eu de tine
 Ca mâine ți-auz de nume,
 Iea pușca și lataganu
 Și mai ești pe la maidan
 De sparie pe Trocan.
 Ai! căinele și dușmanu
 Că ține pizma cu anu.
 Ia mai iea d'ale pistole
 Și mai ești pe la mîidane
 De mai sparie cătane
 Că numai vești dămâncare.
 Da Dragu ce mi-și făcea,
 Când așa că și-auzea :
 Se trăgea de se ducea
 Un văr pe lume și-avé
 Stan pe nume mi-l chema
 Acolo cum mi-și mergea
 Intr'un pătîl se suia
 Trei zile că mi-și ședea.
 Cățeuă cumnata-sa
 Vădra 'n cap că și-o lua
 Și la apă mi-și pleca
 Cu Trocan mi-se 'ntîlnea
 Și așa din gură 'l dîcea :
 Ești poteră de zăvoi
 Dragu e 'n pătîl la noi.
 Trocan ce mi-și făcea
 Când așa că mi-auza :
 Măna 'n pozînar băga
 D'un galbîor mi-și scotea
 Și 'n vadră 'l arunca.
 Și la Dragul mi-și mergea
 Ocol pătîlului da
 Și așa din gură dîcea :
 Dă-te Dragule legat

Nimic nu mi-ești vinovat.
 Da Dragu ce mi-și făcea :
 Prin pățul mi-se plimba
 Și din gură mi-și grăia :
 Verde frunză de năut
 D'ar fi Dragu vr'un volnic
 N'ar lăsa armele 'n crâng
 Lasă singur la colnic
 Făr' de beț făr' de nimic !
 Și vorba dacă firșă
 D'o fringhioră cerea
 Singurel mi se lega.
 Dară Trocan ce-mi făcea
 Jos din pățul că mi-l da.
 Și din gură mi l ruga :
 Haî, Dragule dumnêta,
 Ia spune averea ta,
 Că eu drumul mi ți-oî da.
 Cum să 'ți spuîu averea mea,
 Căci eu sunt în mâna ta ?
 Eû mi-am pus'o 'n curătură,
 Vr'un sărac să mi-o găsească,
 Cu ea să se arănescă,
 Pe Dragu să pomenescă.
 La Craiova mi-l ducea
 Tot orașu mi-l plimbă,
 Și capu că mi-l tăia
 La Domnie mi-l ducea.

V. DARAGIŪ, c. *Lungesci*, j.
Vâlcea.

DRUM

Veîi *Car*, *Cărăuș*, *Cap. II*,
 c. *Drum*.

- 13338 Cel-ce (cine) umblă pe drum, cu gândul
 a-casă își pierde căciula în tîrg.

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 174 ;
 I, p. 114. — HINȚESCU, p. 67.

Se va găsi înțelesul la No. 6198 unde țicerea este
 dată greșit.

- 13339 Când pleci la drum scii, dară când ai
 să te întorci nu poți sci.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p.
 458. — FR. DAMÊ, I, p. 395.

Căci multe se pot întimplă până la sfîrșit.

În vechime, când drumurile erau atât de proște și de nesigure, această ȋdicere trebuia să se aplice și mai bine de cât aȋi.

* Δ
13340 Drumul capăt n'are.

V. SALA, dasc. c. Drăgănescă,
comit. Bihor, Ungaria.

Veȋi Cap. II, c. Drum.

Acelaș înȋteles ca la No. 605.

* Δ
13341 Drumul oblu'i pare vale.

G. POBORAN, inst. j. Olt.

Pentru cel bét.

* Δ
13342 Pě drum vė duc,
Pě drum v'aduc.

T. BĂLĂȘEL, preot, c. Ștefănescă,
j. Vâlcea.

1° Sė ȋdice când cine-va merge cu vitele la pășune și sė întorće repede cu ele la obor, tot flămănde.

2° Când faci o călătorie fără folos.

* Δ
13343 Drumu e de călătorie.

D-na Z. JUVARA, c. Fedescă, j.
Tutova.

Veȋi Călȋtor.

Sė ȋdice celui ce ȋi-e voiea să plece. Veȋi No. 11322.

«Ei, daca pleci? drumu e de călătorie.»

* Δ
13344 Când omul își pierde drumul e bucuros
să găscă (macar) cărarea.

V. A. FORESCU, c. Folticeni, j.
Suctava.

* Δ
Dacă prăpădescă drumul ești bucuros și de
cărare.

G. P. SALVIU, inv. c. Smulȋ,
j. Covurluȋu.

* △
Cine a rătăcit drumul e bucuros și de
cărare.

E. I. PATRICIU, inv. c. Smulți,
j. Covurlui.

Vezi Cap. II, c. Drum.

Când unul a decăzut, e bucuros să aibă măcar cu ce
să-și ție ȃdilele. Vezi No. 606.

13345 * Să nu lași drumul mare pentru cărare.

P. BUDIȘTEANU, c. București, j.
Ilfov.

Vezi Cale.

Acelaș înțeles ca la No. 484.

13346 * △ A pierdut și drumul și cărarea.

V. A. FORESCU, c. Folticeni, j.
Suceava.

Nu mai scie ce să facă; îi merge rău de tot.

13347 * △ Omul, când își pierde drumul, nu găse-
ște nici cărarea.

GAV. ONIȘOR, prof. c. Banca,
j. Tulova.

Pentru cel care a apucat'o rău și nu o mai pôte în-
dreptă.

13348 * △ A luat'o îndată din drum pe cărare.

ALFRED JUVARA, c. Popeni, j.
Fălci.

Pentru cei cari o apucă de odată rău.

13349 * △ La drum mănâncă omul ce găsește că
Dumnezeu iertă păcatele.

P. BUDIȘTEANU, maior, j. Ilfov.

Vezi Babă.

A se vedé înțelesul de la No. 2708.

Pentru cel care nu caută la sărbători nici la nimic, ci tot muncesce.

13350 * Δ E rău când cine-va eși perde drumul.

G. P. SALVIȚĂ, *inv. c. Smulți, j. Covurlui.*

Când își pierde rostul, când a apucat'o rău.

13351 Umblă pe drum cu alaiu
Ș'a-casă n'are malaiu (mălaiu).

A. PANN, I, p. 160. — HINȚESCU, p. 194.

* Δ
Umblă pe drum cu alaiu
Și în casă n'are mălaiu (malaiu).

H. D. ENESCU, *inv. c. Zamostea, j. Dorohoiu.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — A. PANN, *Edit. 1889*, p. 173.

Pentru cei fuduli și săraci.

13352 * Δ Nu 'și ține drumul, ce apucă pe de lături.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna.*

1° Celui ce lucrează deosebit de cei ce'l înconjură.

2° Merge spre regres.

Il ne suit pas le droit chemin.

Prov. Franc.

13353 * Δ Merge pe alătura cu drumul.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți, j. Covurlui.*

* △

Alătura cu drumul.

N. MIRON, elev, Sc. Norm. Bêrl.,
c. Onesti, j. Bacău. — EM. POPE-
SCU, învă. c. Ciocănesci-Mărgineni,
j. Ialomița.

Vezi Cap. II, c. Drum

Acelaș înțeles ca la No. 13352.

* △

13354 Cine merge pe alătura cu drumul cade
jos.

GH. MIHALACHE, învă. c. Șen-
dresci, j. Tutova.

Cine lucră deosebit de cei-l'alți o pate.

* △

13355 Vorbesce alătura de drum.

G. POBORAN, inst. j. Olt.

Spune ne-adevăruri.

* △

13356 Cine umblă pe toate drumurile nu ajunge
nicăiri.

D-ra ECAT. ȘIȘMAN, învă. c. A-
dam, j. Tutova.

Cine se apucă de multe odată nici una nu isprăvesce,
nu isbutesce.

* △

13357 Drumul drept te duce la țintă, cotiturile
(ocolurile) te fac să rătăcesci.

V. A. FORESCU, c. Folticeni, j.
Suciava.

Vezi Cap. II, c. Cals.

Acelaș înțeles ca la No. 485.

* △

13358 Drumul bătut nu trebă (sic) lăsat pentru
cela dinga sat.

V. SALA, c. Cărpinet, comit. Bi-
hor, Ungaria.

Dacă ai avut purtare bună până acum, nu o părăsi pentru un ceas de plăcere.

- 13359 * Δ Cine merge pe drumul vechiu nu se teme de morțe.

GH. MIHALACHE, *înv. c. Șendresci, j. Tutova.*

Vezi *Cale.*

Acelaș înțeles ca la No. 484.

- 13360 * Δ Drumul lung cu greu se trece.

GH. MIHALACHE, *înv. c. Șendresci, j. Tutova.*

Căci ești expus la multe primejdii.

- 13361 * Δ Drumul strîmb îți pare mai lung.

G. MIHALACHE, *înv. c. Șendresci, j. Tutova.*

Este însă mai în tot-dé-una mai sigur.

- 13362 * Δ Drumul drept îți pare lung.

GH. MIHALACHE, *înv. c. Șendresci, j. Tutova.*

Căci este adese-orî mai greu de urmat, și în tot-dé-una mai monoton.

- 13363 * Δ Adese-orî drumul ce vrei să scurtezi e cel mai lung.

V. A. FORESCU, *c. Folticenă, j. Suciava.*

Vezi *Cale.*

Acelaș înțeles ca la No. 485.

- 13364 * Δ Nici tu, nici drumu.

T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Vezi *Cap. II, c. Drum.*

Să ȋdice c nd îndemni pre cine-va să m rg   ute pe drum. A se ved  No. 607.

- 13365 *   Sta  în drum  i m  g ndesc,
Cum s'o mai  nnemeresc.

T. B L  EL,  nv. c. *Stef nesc *,
j. *Vâlcea*.

Să ȋdice c nd nu ai nici un rost de cele ce trebuie în vi   , c nd nu scii pe ce cale să o  ei ca s'o nemeresc  mai bine.

- 13366 *   Drum bătut (ca curul popei).

G. P. SALV U,  nv. c. *Smul *,
j. *Covurlu *.

- *   *Drum bătut ca  ed tu popii.*

G. MADAN, c. *Tru en *,  in. *Chi- ene *, *Basarabia*.

Ve i *Cap. II. c. Drum*.

Acela   n eles ca la No. 614. Bătut are aci  n elesul de plin, rotund, neted.

- 13367 *   Drum bătut ca bumbacul
Unde'i ajunge să ' i spargi capul;
Drum bătut ca fuiorul
Unde 'i ajunge să ' i rupi piciorul.

C. MANOILESCU, stud. *Sc. Inst.*,
c. *Cosmesci*, j. *Vaslui *.

Ve i *Cap. XI, c. Calz*.

Acelea i  n elesuri ca la No. 13204.

- 13368 Tu aripidin   i br sca alag  ¹⁾.

PER. PAPAHA I, *Zweit. Jahres.*,
p. 151.

¹⁾ La vale  i br sca  est s  alérgă.

Pentru o treabă ușoră pe care orî și cine o pôte îndeplini.

13369 Umblă drumurile în rînd
Podinile numărînd.

A. PANN, l.
ȚESCU, p. 51.

— HIN-

Veđi *No. 613*.

Pentru cel leneș sau cel care umblă în zadar, fără nici un scop.

13370 * Δ A 'l scôte la drum de boi.

TEODORESCU-CHIRILEANU, *inv.*
c. *Broscești, j. Suctava*.

A sărăci din pricina altora.

13371 * Δ Să duce călare pe cîma drumului.

G. P. SALVIŢ, *inv. c. Smulț, j.*
Covurluiu.

Adică umblă pe jos.

13372 * Δ Nu scie nici să trecă drumul.

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscești,*
j. Mehedinți.

Celui fără minte.

13373 * Δ O pornit cu altu pe drum.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobro-*
văț, j. Vasluiu.

A 'și lua tovarăș într'o afacere.

13374 * Δ Pe ici 'ți-e ('ți-a fost, 'mî-e) drumul.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 30. 78.
109. 129. 163. 226. 249. 290. 302.
318. 373. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*,
p. 202. — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p.
42. — G. POBORAN, *inst. j. Olt*.

Veđi *Cap. II, c. Drum*.

Acelaş înţeles ca la No. 612.

«Cîobănaşul însă îşi scote calul din nomol, şi în învălmăşelă, se strecură binişor, şi *pe ici   e drumul*; plec   şi    l  s   cu buzele umflate, cu brațele   ncruci  ate şi   uer  nd a pagub  .» P. ISPIRESOU, p. 249

13375 *   A '  i lua drumul.

T. B  L    EL,   nv. c. *Stef  nesc  *,
j. *V  lcea*.

A plec   de unde se afl  .

13376 *   Intinde-o la drum.

D-na Z. JUVARA, c. *Fedesc  *, j.
Tutova.

Acelaş   nteles ca la No. 13375.

13377 Na, la drum !

T. B  L    EL, *preot*, c. *Stef  nesc  *,
j. *V  lcea*.

Nu bate c  mpii, merg   pe calea cea bun  .

13378 *   Taie ' i curmu
  i ' i d   drumu.

G. POBORAN, *inst. j. Olt*.

Nu pune piedic   omului, las  'l s   plece.
Curmu desemn  z   aci c  da scurt   a dovl  cului.

13379 *   S   g  tesce de drum.

G. I. TOMESCU,   nv. c. *Broscari*,
j. *Mehedin  i*.

E apr  pe s   m  r  .

Faire son paquet.

Prov. Franc.

13380 * △ Asta nu se ieà din drum.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurluțu.*

Ce-va fără să te aștepti.

13381 * △ A i se închide drumu.

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Vezi *Cărare.*

Aceleași înțelesuri ca la No. 501.

13382 * △ A umblă pe trei drumuri.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurluțu.*

Vezi *Cărare, Cap. II, c. Drum.*

A fi bêt. A se vedé No. 611.

13383 * △ A'si ține drumul.

ION AL LUI SBIERA, *Pov., p. 142.*

1° A se porni înainte pe calea apucată.

2° A nu se abate de la hotărîrea luată.

13384 * △ A 'și căută de drum.

ION CREANGĂ, *Pov., p. 25 & 286.*

Aceleași înțelesuri ca la No. 13383.

13385 * A 'i stă în drum.

ION AL LUI SBIERA, *Pov., p. 108.*

1° A'l opri.

2° A'l împiedica de a face ce voesce.

13386 * \triangle Drum bun.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Vezi *Cap. XI, c. Cale.*

Adică poți pleca sănătos.

13387 * \triangle A se da la drum.

G. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovel, j. Vas'utu*

Vezi *Brasdă.*

Aceleași înțelesuri ca la No. 467.

13388 * \triangle A rămâne pe drumuri.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j. Tutova.*

1° A rămâne orfan.

2° A rămâne sărac.

13389 * \triangle A bate drumurile.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Vezi *No. 631.*

Să ȕlice celui ce umblă mult pe drumuri și cam în zadar.

DUCA-VODĂ

13390 A muri de Duca-Vodă.

NIC. COSTIN, *Letop. Mold., II, p. 23.*

Adică din pricina lui Duca-Vodă.

«Ce le-au căutat boierilor a aștepta vreme, la care vreme peste nadejdea lor le-o dedese Dumnezeu, precum vei ceti mai jos. Eră alți boeri ce mai rămăsese, Chiriac Sturza vel-Spătar, Contș Stolnicul, Iorga Cărăcaș Spătar al doilea; aceștia *au murit de o bôld ce'ȕ dicea Duca-Vodă*, adecă de supărul Ducăi-Vodă; eră alți cari au fost mai rēmas, în mare nevoie și super și strinsore de bani.» — NIC. COSTIN.

DUCIPAL

13391 * △ A fi Ducipal.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefanescu,*
j. Vâlcea.

Să ȋdice unuȋ cal voȋnic ȡi frumos, plin de agerime.
* D. Bălășel a cules ȋn judeȋul Vâlcea următorele cre-
dinȋe referitore la Ducipalul luȋ Alexandru Machidon.

DUCIPAL

«Ducipal a fost numele caluluȋ luȋ Alecsandru Machidon. Acest cal avea ȋn frunte un corn de aur. Nu suferea să ȋncalcece altul pe el, de căt ȋmpăratul Alecsandru. Când a mers cu stăpănu seu la *Ivantie*, el a sorbit de treȋ orȋ apă d'a vie, de care curgeă din belșug la picȋorele acestuȋ fericit *Ivantie*, de acea el n'a murit nicȋ până aȋȋ ȡi nicȋ n'are să mai mōră vre-odată. El traesece ȋn ostrăvele Mărilor ȡi când ȋȋ vine dor de stăpănu sēȋ, necheza de se cutremură pămȋntu de la o margine până la alta. La vremea de apoȋ el va necheză cu atăta putere ȋn căt se va cutremură pămȋntul aȡa de tare că va săȋri din ȡȋȋni !»

C'est un Bucéphale.

Prov. Franc.

DULUȚĂ

13392 * Să te ducȋ, DuluȚă.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 52. — A.
GOROVEȋ, *c. Follicentȋ, j. Suctava.*

A se duce DuluȚă.

P. ISPIRESCU, *Leg*, p. 79.

Să fugȋ, DuluȚă.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 46

1° Arată fuga cui-va.

2° Despre un om fricos care fuge ȋdupă ce a făcut pozna.

«Când aprăpe, aprăpe să pun mână pe ȋnsul, 'ȋ-am pierdut urma
ȡi să te ducȋ DuluȚă.» — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 52.

DUMITRU

Veđi *Cap. XII, c. St. Dumitru.*

13393 [△] De la Sân-Petru la Sân-Medru.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*,
p. 253 & 256.

A se vedé la No. 266. b.

13394 ^{* △} Měi Dumitre,
Bată-mi-te,
Ce-ai mâncat
De te-ai umflat?

T. BALĂŞEL, *preot, c. Ştefănesci,*
j. *Vâlcea.*

Sě dice, în glumă, celui ce'l chîemă Dumitru, când
mai este şi gros la trup.

Iată întregă această đicală aşa cum se aude în judeţul
Vâlcea.

Mei Dumitre,
Bată-mi-te,
Ce-ai mâncat,
De te-ai umflat?
Şapte pite ş'un pitoiu,
Şi-o copale de gunoiu,
Şi-o funie de usturoiu,
Şi-un picior de piţigoiu.

DUNĂRE

Veđi a *Strigă.*

A se vedé *Dunarea în literatură şi tradiţiuni* de Papadopol-Calimah, în *Analele Academiei Române, Seria II,*
Tom. VII, Secţ. II.

13395 ^{* △} Fuge đioa de bivoli, iar nóptea trece
Dunărea.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j.*
Putna.

Veđi *Đi.*

Acelas înţeles ca la No. 89.

13396 * Δ₁ Înșiră de pe apa Dunării.

E. I. SALVIU, *înv. c. Smulți, j. Coruțușu.*

Veđi *Sâmbădă.*

Adică basme, povești, lucruri de mirare și de ne-credut.

13397 * Δ₁ Cară apă 'n Dunăre.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.*

Veđi *Apa.*

Duce unde e de prisos, face o muncă zadarnică. A se vedé No. 400 & 401.

Γλαῦκος εἰς 'Αθήνας.¹⁾

Prov. Elin.

*Mari aquam addere.*²⁾

Prov. Lat.

13398 * Δ₁ Numai Dunărea scia
Câte țera suferia.

NEC. D. MATEI, *c. Dobrenț, j. Ilfov.*

Arată cât de mari erau odinioara suferințele Românilor.

13399 * Δ₁ Dunărea e mare, însă câte odată scade
fôrte mult.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari, j. Mehedinți.*

De și cine-va este fôrte bogat, dar tot va mai puté sărăci și vice-versa.

¹⁾ Cucuvele la Athena (a duce).

²⁾ A adăogă apă mărci.

- 13400 * Δ Strigă de la munte să 'l audă de la Dunăre.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*,
j. Putna.

Vedî a Strigă.

Acelaş înţeles ca la No. 6017.

- 13401 * Δ Te trec Dunărea.

T. BĂLĂŞEL, *preot*, c. Stefănesci,
j. Vâlcea.

Să şlice celui ce te supără peste fire, însemnând cea mai mare pedepsă.

- 13402 * Δ Suge-te ar şerpii Dunărei.

T. BĂLĂŞEL, *preot*, c. Stefănesci,
j. Vâlcea.

Blestem popular.

- 13403 * Δ Dunăre (tereü).

N. MANAFU, *inv.* c. Vela, j.
Dolj.

Vorba *tereü* are, în limba poporului, idea de mulţime şi aprópe ce-va fără margine. Se aude: *pădure tereü, terei de pădure*, când e vorba de o pădure foarte întinsă; *apă terei*, când a plouat mult sau s'a revărsat un rîu.

Sau când pădurea e de ne-strabătut se şlice numai *Dunăre de pădure*. Când o apă a înecat totul se şlice: *afură e Dunare*.

Ambele cuvinte exprimând fie-care în parte ideia de marime, poporul le alătură pentru a exprima această idee cu o îndoită putere.

- 13404 * Δ A se face Dunăre (de mânia).

V. A. FORESCU, c. Folticeni, j.
Suctava. — G. POBORAN, *inst.*, j.
Olt.

Dunăre de mânios.

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 141.

* △

A se face Dunăre turbată.

L. ȘĂINEANU, *Dicț.*, p. 286. —
G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A se supără foarte tare.

«Dar scii că m'ai ars, haidele, di se parintele Duhu, luându 'și
tălpășița, *Dunăre de mânios.*» — I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 141.

*

13405 N'o fi cât Dunărea?

Adică n'o fi lucrul așa de mare, așa de greu.

* △

13406 Să curgă ca Dunărea și tot nu 'i ajunge.

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscarț,*
j. Mehedinți.

Vezi *Olt.*

Celui ne-sățios.

*

13407 Nicî în Dunăre nu găsește apă.

DIM. MOVILĂ, *j. Corurluiu.*

Nu e vrednic de nimic.

△

13408 Cine bate Dunărea
Nu mi-l bate muiera.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 122.

Omul bărbat e stăpin în casa lui; când iea nevestă
se însoră nu se mărită.

RADA

.
.
.

Bărbat oiu luă
Care s'a află
Dunărea se 'note
Redicând din cote,

În picioare stând
 Buzdugan purtând.
 Nime nu s'afle
 Care cuteză
 Din cei cazacii¹
 Negustori de viț.
 Ear un argățel
 Tînăr, volnicel,
 Pe loc s'apucă
 De se încercă.
 Dunărea trecea
 Și ear s'ntorcea
 Din cote 'notând,
 În picioare stând,
 Buzdugan purtând.
 Rada 'nveselia
 Și ast-fel grăia:
 «Vin volnicule,
 Argățelule,
 Pe tine te vrei
 Bărbat să te ieși,
 Că 'i o ȱicetore
 De însurătore:
 Cine bate Dunărea
 Nu mi-l bate muerea!»

* Δ
 13409 Nu se spală nici cu apa Dunărei.

E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU,
 înv. c. Smulț, j. Covurluțu. — T.
 BĂLĂȘEL, înv. j. Vâlcea.

Veđi *Bahlutu, Prut*.

A dà unuia o batjocură în cât să nu se mai pótă scăpă multă vreme de învinuirea ce i s'ar aduce.

* Δ
 13410 C'un găinaț de cióră nu se spurcă Dunărea.

G. P. SALVIU, înv. c. Smulț, j.
 Covurluțu.

Veđi *Mare*.

Pentru un lucru de nimic nu se strică o trebă saű o afacere mare. A se vedé No. 852.

¹) Negustori din Rusia care cumpără vin din țără și-l trec peste Prut.

13411 [△] Are să trecă multă apă pe Dunăre.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți,*
j. *Covurluiu.*

Veđi *Gâră, Piriu, Vale.*

Adică ceia ce plănuesce cine-va că ar puté face acum,
nu sē va puté face de cât mult mai târziu. A se vedé
No. 731.

*Il passera jusque-là beaucoup d'eau sous les
ponts.*

Prov. Franc.

DUȚĂ

13412 * Trage 'i Duță,
Că 'i descultă.

Veđi *Descult.*

A se vedé variantele și înțelesurile de la No. 7029.

ELIMP

13413 * Nu s'easpăre Elimplu di neuă.¹⁾

C. ZUCA, *stud. c. Băeșă, Epir.*

Veđi *Cap. XI, c. Oș.*

Adică vitezul de pericol.

ENACHE

13414 * [△] A luă pe Enache în cap.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți,*
j. *Covurluiu.*

A se imbetă.

¹⁾ Nu sē sperie Olimpul de zăpadă.

13415 * Δ Nu 'i el de vină, ci Enache.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți,*
j. Covurlui.

Omul bét greșind ce-va i să pôte ierta, caci nu lu-
creză cu mintea curată.

ENE

Veđi *Pofă.*

13416 * Δ Ene, Ene
Cu trei dughene!
In una lulele,
In una tabac,
Și 'n una căcăt.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți,*
j. Covurlui.

Acelaș înțeles ca la No. 7264.

13417 * Δ Veni Ene
Pe la gene.

I. STĂNESCU, *inv. j. Argeș.* —
T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

* Δ A venit moș Ene (*Ieni*) pe la gene.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist. I, p.*
235. — Șezăt., II, p. 51. — ANDREI
MARINESCU, *inv. c. Humele, j.*
Argeș.

* Δ A venit moș Ene
La gene.

ST. TUȚESCU, *inv. c. Catanele,*
j. Dolj.

Enache se pune pe gene.

I. CREANGĂ, *Conv. Liter. IX, p.*
284; Pov., p. 6.

Sé ȝice când îți vine somn, când unul pirotéza.

EȘII

13418 * Δ Cine duce bani la Eșii? Tu și eă!

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulț,*
j. Corurliu.

Se ȝice, când unul vroesce să se laude că are o autoritate óre-care saă un titlu, când în realitate nu e nimic.

Înainte vreme, când visteria țerei era la lași, percep-torii, cari pe atunci se numiaă vornici, trebuia să ducă bani acolo. Insa singuri cu bani nu se putéu duce, fiindu-le îngrijă pe drum, și mai luaă cu ei încă un om, care era dat din partea satului. Acel om, care întovărășa pe vornic, se credea, în sat, că are și el o putere, o autoritate; căci adesea îl aușlia pe la cârciume, mai cu sémă la beție, lăudându-se și adresându-se către vornic: «Mai! cine duce bani la Eși? Tu și eu!

EUROPA

13419 * Δ Nu te jucă cu Europa 'n bumbi.

C. TEODORESCU, *înv. c. Lîpova,*
j. Vasluu.

Nu te măsură cu unul mai mare și mai puternic de cât tine, că te vei căi.

EVA

Vedî *Cup. XII, c. Eva,*
Glița.

13420 * Δ Tăcênd Eva și-a umplut sacul.

V. SALA, *dasc. c. Hinchiriș,*
comit. Bihor, Ungaria.

1° Cu tăcerea ești mai folosit în tot-dé-una.

2° Înțeles pornografic.

FAGAȘ

Veđi *Cap. II, c. Făgaș.*

13421 * Δ A nu ești din făgaș.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Veđi *Cap. II, c. Făgaș, Ozaș.*

Acelaș înțeles ca la No. 616.

FARAON

13422 * Δ A fi Faraon.

A. CANDREA, *Rev. Nouă VIII*,
p. 467. — S. FL. MARIAN, *Satire*,
p. 228. — T. BĂLĂȘEL, *inv. c. Ste-*
fănesci, j. Vâlcea.

1° A fi negru, întăciunat ca dracu.

2° Să ȋdice în batjocura țiganilor.

Poporul crede că Faraonii sunt o specie de draci împelițați. Ei locnesc în ale mării pustii și își aű locuințele în fundul apelor. Sunt faraoni de ambele sexe, de aceea să și prăsesc.

Veđi legenda la cuvîntul *Țigan*.

Moldovanul rise
Și pe urmă ȋdise:
— Măi țigane
Faraone.
De ce nu aveți și voi
O biserică ca noi?

Pors. Pop.

FEFELEI

13423 * Avocat de la Fefelei.

Avocat prost, care nu scie dreptul.

Fefelei este un sățisor în imediata apropiere a orașului Mizil.

FELIȘAN

13424 * Δ Ca la Felișan.

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari, j. Mehedinți.*

Se dice ori de câte-ori cositorii cosesc voinicesc.

Despre Felișan se spune că dînsul a tocmît vre-o Țece cositori ca sa-i cosescă prin curte plătindu-le cîte doi lei, cum umblă Țiua. Și apoi s'a pus în lucru de dimineță din resăritul sôrelui. Și cum prin curtea sa ce era împetrită nu se găsea de fel nici o buruiană, în cît acești cositori trăgeau cu cösele în zadar. Sunetul care se aude la cosit, produs de sgomotul côselor, acești ômeni îl făceau din gură. Băteau cösele la timpul lor, odihneau și prânzeau la timpul cerut.

FICHETESCI

13425 * Δ Ie'ți drumu la Fichetesci.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Haide, plécă.

FILIP

Vedî *Cap. XII, c. Filip.*

13426 * Δ Șterge-o, Filipe!

IUL. GROFȘOREANU, *inv. c. Gașa, comit. Arad, Ungaria.*

Vedî *a Sterge.*

Cînd îndemnăm pe unul să pună mîna pe ce-va.

SNÓVĂ

Unui popa nu 'i plăcea să 'i lese mîna ce ved ochii. Umblând odată cu Iordanul, și sciînd ômenii năravul lui unu a pus în cuhnă, la în-

demână, un fer roșu. Popa cum îl vede, țice cântând, către dascalul seu «*sterge o, Filipe!*» Acesta îl bagă în traista, se arde la mână, traista a gaurit'o și ferul a cădut jos.

FILIPESCI

13427 Mă umpluși de Filipesci (Hilipesci).

P. ISPIRESCU, *Opinc.*, p. 127.

M'ai umplut de Filipesci.

BARONZI, p. 86.

*△

A umplé de Filipesci.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — LAZAR ȘĂINRANU, *Dicț.*, p. 325.

1° Mi-ai dat bani calpi, cari nu au curs.

2° Mi-au spus lucruri cu totul neînsemnate.

3° A pricopsi pe cine-va (ironic).

4° A'i da mai nimic.

5° Adica de bóle lumesce sau cum se mai țice, bóle boeresce. Acest din urmă înțeles este mai rar.

«Îți vorbesc, bine Moșailă, după cât mă duce capul: de ți-o plăcea, binc mi-o păre; dă nu, *mă umpluși de Hilipesci*, c'asa o să 'ți țic.» — GR. JIPESCU, *Opinc.*

La Filipesci de Tîrg, în Prahova, se ține un tîrg septemănal însemnat. De óre-ce în tîrg negustorii, spun multe minciuni, ca să 'și pótă trece marfa; de aci s'a născut ȝicerea.

În acelaș mod s'au format ȝicerile: *a spune brașóve, a fi brașóven.*

FIRA

*△

13428 Fată bărbată ca Doica Fira.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.*

Pentru fetele cele leneșe.

DOICA FIRA

Doica Fira cea lăudata,
De trei ani neperiată,
Când ea mi se peria
Șapte sate năradea
Cu securi și cu topore
Ca paduchii să 'i omoră.

* * *

Doica Fira spala lână,
Doi feciori o țin de mână,
Doica Fira mână vaci
Șapte-deci o țin de craci.

* * *

Doica Fira torcătore
Aruncă-câlții 'n cuptore,
Torce-un fus
L'arunca 'n sus,
Torce donă
Besă nouă.

* * *

Doica Fira țesătore,
Doica Fira lucratore,
Țesă-un cot
L'aruncă 'n pod.
Țesă-o natră
Besă-odată.
Printre ițe, printre spată
Trece ȧapa 'mpedicata,
Printre sul, printre răsboiu
Trece caru cu opt boi.

* * *

Doica Fira pusă pânza,
Pusă pânza, când dă frunza:
O pusa pe la Florii
Ș'o sfinși la Sân-Vasii
Și 'i sē parn că grabi.

Pe aria cântecului acestuia jocă feciorii și *descântă* vorbele de sus.

FLÓREA

13429 * Δ Tacī fá, Flórea țiganca.

P. DANILESCU, înv. *Salcuța, j. Dolj.*

La una care vorbesce urît.

FLORII

Vezi *Cap. I, c. Florii*.

- 13430 * Δ Cum va fi în ziua de Florii va fi și în
ziua de Paști.

*Șezătore, I, p. 192. — I. BĂNESCU,
prof. j. Roman.*

Vezi *No. 126*.

Țicere meteorologică.

- 13431 * Δ La Florii se be mărtișorul.

*D. POPA, inst. c. Bucești, j. Te-
cutu.*

Obiceiul de a-și atârna fetele la gât, în ziua de 1 Marte o monedă de aur, de argint sau vre-un cinci parale găurit este în tota Țera-Românească.

În satul Bucești fetele, după ce au purtat mărtișorul, se adună patru-cinci la un loc, la una care le e tuturor prietenă, în ziua de Florii, și, din baniș pe cari i-au purtat la gât cumperă portocale, cofeturi, zahar, vin și petrec între ele. După acesta se duc la horă. Din acest obicei, care de alminterea nu există pretutindeni, s'a nascut și țicerea.

FOCȘANI

- 13432 * Δ Ați aci, mâine 'n Focșani,
Poimâine la Botoșani.

*I. POPESCU, inv. c. Dobreni, j.
Ilfov.*

- * Δ Ați aici, mâine 'n Focșani.

*T. BĂLĂȘEL, inv. c. Bogașnești,
j. Vâlcea. — M. CANIAN, public. j.
Iași.*

Vezi *Agr.*

Se ȝice de un om care cutreeră țera, fară sa'șî facă un căpătăiu statornic. A se vedé No. 47.

FOLTEA

- 13433 — Da tu, Folteo, ce-ai mânca ?
— Apă aș bé.

Veđi a *Mâncă*

GR. JIPESCU, *Reur. Oraș.*, p. 113.

A se vedé No. 8689.

FOTÎE

- 13434 * Tot în via Fotiî bate pétrea.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 69.
— GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*,
j. *Putna*.

Veđi *Șatră, Vie*.

Sě ȝice când necazurile cad tot pē un obraz (GOLESCU).

FRANCEZ

Românii cred că Francezii sunt cei mai veselî ómeni și că ei se bat în resboîn, cu Englezii, cu apă fiértă pe sus, adică în aer.

FRANGOLE

- 13435 Cât ai ȝice: cîrc, Frangoleo.

V. ALEXANDRI, *Teatru.*, p. 606.
844 & 1000.

Cîrc, Frangoleo.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 844 &
1000.

Veđi a *ȝice*.

Acelaș înțeles ca la No. 5136.

FRĂSINA

13436 * △ Chișcă-mă, Frăsino.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți,*
j. Cuvurliu.

Veđi a *Plf. a.*

A se vedé la No. 5687 variantele și deosebitele înțelesuri.

FRĂȚILĂ

Veđi No. 3019.

FREANȚ

13437 * △ Sănătate, Freanț!

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu,*
Banat.

Arată fuga, îndepărtarea unuia care a comis vre-un rău.
ntimplarea urmatore, după cum se povestesc, a dat
nascere glicerei.

SNÓVĂ

Un Coșteant¹ venind de la Vêrșet pe piclôre își face socôta cum ar putea ajunge mai în grab la moșia sa departe, dincolo de comuna Coșteiu. Mergând pe drum ajunge la locul unui Nemiț care lucra la encuruz, și pe care-l cunoscea Românul. În drum era cocia²) cu caii legați la șireaga din nainte; cai buni și frumoși. Nemițu săpa și era cu dosul către cocie. Românul nu-și bate mult capu ci mi se pune, întorce caii, îi prinde la cocie. apoi se sule în ea, apucă frînele și sbicini și, întorcându-se către Nemiț, îi strigă: «*Sănătate, Freanț*»³). Nemițu cu numele Freanț strigă după Român să stee, să nu-l ducă caii cu cocia. Dar, de unde! Românul s'a dus în trébă'i, a ajuns la moșie, s'apoi au dat drumu cailor, cari au venit iarăși la stăpânul lor.

FRIUL

Veđi *Carniola.*

¹) Locuitor din Coșteiu.

²) Trăsură, căruță.

³) Franț = Francisc.

GAHIȚA

Veđi *No. 3019.*

- 13438 * Δ După ce e slută apoi o chiemă și Gahița.

V. A. FORESCU, c. *Folticeni*, j. *Suciava*.

Veđi *Urit*, *Vărsat*.

Acelaș înțeles ca la No. 6230.

GALAȚII

- 13439 Hi! opt un cal, că nu's departe Galații.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți*, j. *Covurluiu*. — I. CREANGA, *Pov.*, p. 108.

Veđi *Albă*.

Să șice când vrei să glumesci pe socotela unei vite slabe, ce o are unul la căruța dându'i cu biciul.

GAȘPER

- 13440 * Gașper.

A. CANDREA, *Rev. Nouă*, VII, p. 469. — DIM. OLLĂNESCU, *Teatr. Rom.*, p. 29.

Poreclă ce se dă țiganilor.

Gașper este o corupție a numelui *Gaspar* sau *Gașpar*, unul din cei trei crai de la resărit: Melchior, Baltazar și Gaspar. Acest Gaspar ar fi fost, după legendă, împăratul Arabiei. și în jocul vicleimului se reprezintă ca un Arab.

Pe lângă acești trei crai, celelalte personaje ale vicleimului sunt: Irod, Ofițerul, Pruncul, doi Elini (soldați), Paiața și Moșul.

De la Gașper, vine femininul *Gașperiță*, poreclă ce se dă țigancelor.

GĂUJAN

- 13441 * Δ A fi Găujan.

T. BĂLĂȘEL, *preot*, c. *Stefanesci*, j. *Vâlcea*.

Să ȋdice unuȋ om gros la trup, ȡi cam ne-cȋoplit, care mȃnȃncȃ ȡi bȃ mult fȃrȃ sȃ aȋbȃ saȡ.

Adese-orȋ sȃ aude ȋn popor : «*Ce me Gaujane, nu te mȃi sȃturaȡi ?*»

GȃULEA

13442 * \triangle A fi Gȃulea.

T. BȃLȃȡEL, *preot, c. ȡtefanesci,*
j. Vȃlcea.

Acelaȡ ȋnȡeles ca la No. 13441.

GAVRIL

13443 Dupa dȃnsul, Gavri!e!

I. CREANGȃ, *Pov.*, p. 215.

Adicȃ fuge dupȃ cine-va.

«ȡi cȃnd sȃ ȋeȡȃ din grȃdina, ȋecȃ ursul se trezesce ȡi *dupȃ dȃnsul, Gavri!e.*» — I. CREANGA.

GȊMȊN

13444 * \triangle Innourȃzȃ la GȊmȊn.

G. I. TOMESCU, *ȋnv. c. Broscarȋ,*
j. Mehedinȡi.

Prin GȊmen, Mehedinȡenieȋ, ȋnȡeleg cȃma Balcanilor, care se zȃresce de la ei, ȋn depȃrtare, peste Dunȃre.

Orȃ-cȃnd, ȋn timpul vereȋ, se vȃd nourȋ ȋn acea parte, nu trece fȃrȃ sȃ plȃie.

Sȃ ȡice ȋn genere cȃnd se pregȃtesce ce-va.

Se va observa cȃ ȋn afarȃ de judeȡele Vȃlcea, Gorj ȡi Ialomiȃ, ȋn Mehedinȡi, lȃngȃ Dunȃre, un dȃl pȃrta numele de *Gemena*.

GHEORGHE

Vedî *Cap XII, c. S-tu
Gheorghe.*

- 13445 Δ Spre Sfântu Gheorghe se ieà mana vitelor.

Șezatòre, I, p. 128.

Vedî *Cap. I, c. S-tu
Gheorghe.*

A se vedé No. 261.

- 13446 * Δ Să vèd pe Sfântu Gheorghe în palmă !

*E. I. PATRICIU, inv. c. Smulft,
j. Covurluțu.*

Vedî *Cap. I, c. S-tu
Gheorghe.*

Sè crede a fi o țicere a țiganilor. Adică ei fiind goi, și ne-avènd ce le trebue, o duc fòrte greù iérna, așù cã aștéptă cu mare ne-răbdare primavara ; și când sè vèd la Sfântu Gheorghe ca și cum aù scăpat dè tóte nevoele.

A se vedé variantele de la No. 260.

- 13447 * Δ Gheorghe, Gheorghişor,
Vin la doica puişor.

*T. BĂLĂŞEL, preot, c. Stefănesci,
j. Vâlcea.*

Sè ȝice de fetele saù nevestele celor ce 'i chiémă Gheorghe.

- 13448 * Δ Gheorghe, Gheorghelaş,
Vin la doica drăgălaş.

*T. BĂLĂŞEL, preot, c. Stefănesci,
j. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 13447.

- 13449 Gheorghe.

Vatra, I, No. 4, p. 156.

Pentru omul șiret, drăcos.

Nu te face Gheorghe ; nu fi Gheorghe.

GHEORGHÎȚĂ

- 13450 * Δ Fata lui popa Gheorghîță,
Din vale din Ialomiță.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Să ȝlice în gluma fetelor de popă.

- 13451 * Δ Gheorghîță
Vătaf de temniță.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Să ȝlice, în glumă, celor rînduiți mai mari peste ce-va.

GHEORGHÎȚĂ

- 13452 * Δ Cum aș face, fă Gheorghîță,
Ca să 'ți pun mîna la țîță?

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Se ȝlice fetelor și nevestelor ce le chiémă Gheorghîță.

GHERGHINA

- 13453 * Δ Chef, Gherghino.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Veȝi : *Ancuța, Ma-*
rica.

¹⁰ La vorbe ne-potrivite.

²⁰ Când cine-va face saū pretinde ce-va care nu 'ți
convine.

GHERGHIȚĂ

Vezi *Vișă*

«I Luoghi adunque di maggiore importanza, dove si manda qualche Nobile per Capitano in ciascuno di essi, sono i sequenti: Tergovisto, Cernetz, Focsiani, Plojest, *Ghierghizza*, Rnschi de Vede.» — DEL CHIARO, *Ist. Rev. Valach.*, p. 15.

13454 O viță în Gherghița și alta în Ialomița.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 8.
— HINȚESCU, p. 202.

Să Țice pentru cele fôrte rare, și depărtate una de alta (GOLESCU).

Două localități, mai însemnate, au purtat în țără numele de Gherghița.

În vechime se numea ast-fel un oraș, spre Buzău în sus, unde Ungurii, urmărind o bandă de turci au măcelărit'o întrégă la anul 1575.

Astă-Ți mai pörtă acest nume un tîrgușor din Prahova, însemnat prin răscolă Călărașilor asupra lui Alexandru Vodă la 1623.

Este de creȚut că proverbul care ne ocupă se referă la tîrgușorul din Prahova, unde și astă-Ți sunt podgorii însemnate.

13455 Sciũ să merg și cu o rötă la Gherghița.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 100.

Adică sciũ să traiesc și cu puȚin (GOLESCU).

13456 * Hîrȥa-pîrȥa La Gherghița.

1° Când un lucru se face greũ, cu chiũ cu vai.

2° Când umbli pentru un lucru de nimic.

GHERLA

13457 * Δ A pune la Gherlă.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovăț,*
j. Vashutu.

Adică la închisóre.

Oraşul Gherla, în Transilvania, era vestit prin închisórea sa, chiar în secolul al-şapte-spre-decelea, de i s'a dus vestea şi în Moldova.

GHIANI

- 13458 *
— Calimera, Ghiani!
— Dządă scot.¹⁾

ILIE GHICU, *prof. c. Perivoli & Samarina, Epir.*

Aceleaşi înţelesuri ca la No. 6035.

Ἐγὼ σκόραδάσοι λέγω, σὺ δὲ κρομμὶ ἀποκρινεῖς.²⁾

Prov. Elin.

*Ego tibi de aliquis loquor, tu respondes de cepis.*³⁾

Prov. Lat.

— Καλησπέρα, γέρο.

— Κουκιά σπέρω.⁴⁾

Prov. Neo-Grec.

— *Acsúm heir olsum!*

— *Balic avlúrim*⁵⁾.

Prov. Turc.

GHIASULI

Veđi Caraman.

GHICA

- 13459 *△
Când eră Ghica
Se sburleă përu şi chica.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănesci, j. Vâlcea.*

¹⁾ Bună ziua, Ióne. — Scot (taŭu) trunchŭu de brad.

²⁾ & ³⁾ Îŭi vorbesc de usturoŭu, iar tu imŭi rëspunđi de cëpă.

⁴⁾ Bună séră moşule. — Semăn bob.

⁵⁾ Bună séră. — Pesce prind.

Acastă ȝicere nu să p te aplica de c t lui Alexandru Ghica care a domnit în Ț ra-Rom nesc  de la 1834 la 1841.

C nd era Ghica
Se sburlea peru  i chica ;
C nd era  tirbei
Ara  unde vrea  ;
C nd era Cuza
Ardea focul  i spuza ;
De c nd cu Carol  nt i 
N'are lumea c p t i .

13460 Voiea D-tale ca la banu Ghica.

B. P. H ȘDE , *Etym. Magn.*,
p. 2406.

*
Voie la dumn ta ca la banu Ghica.

Ești liber de a face ce vrei.

GHINCU

13461 *^Δ Ține-m , Ghincule.

GAV. ONIȘOR, *prof. c. Avr nesc *,
j. Tutova.

Să ȝice într'un mod ironic celui care se laudă că va face ce-va care întrece puterile sale.

G OTO

13462 — Bună dzu , G oto !¹⁾ — Dza  scot.

PER. PAPAHAĞI, *Zweit. Jahres.*,
II, p. 153.

Ve i *Surd.*

Acela   n eles ca la No. 603 .

¹⁾ Bună ȝiua G oto. — Scot (ta u) trunchiu de brad.

GIURGÎU

13463 * Δ A auđi câniî în Giurgîu.

CARAGIALI, *Conv. Liter.*, XIII, p. 248. — IUL. VULCĂNESCU, *elev*, *Sc. Inst. c. Peleşti, j. Dolj*. — I. ANTONESCU, *c. Vâlcele, j. Argeş*. — C. BUNGETIANU, *precot, c. Cosovăţ, j. Mehedinţi*.

* Δ De auđi căniî în Giurgîu.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 47 & 262. — P. GĂRBOVICEANU, *prof. c. Heresci, j. Ilfov*. — AL. VOÎNESCU, *j. Gorj*. — CĂLIN ÎORDACHE, *stud. j. Argeş*. — I. IORGULESCU, *înv. c. Baia-de-Aramă, j. Mehedinţi*. — G. POBORAN, *inst. j. Olt*. — G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroşiţa, j. Dimboviţa*.

* De aude căţenu în Giurgîu.

P. DANILESCU, *c. Craiova, j. Dolj*.

1° Când unul a primit o palmă sdravănă peste obraz, de 'î ţine urechile.

«Inima îi dete brânci, şi ea nu se putu opri, ci îl sărută. Aleodor, cum se deşteptă, îi trase o palmă *de auđi căniî în Giurgîu*.» P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 47.

2° Arată frica, gróza.

Obiceiul de a se da, mai ales la Giurgîu, câniî prin tărbacă, a putut da naştere primului înţeles.

Cel de al doilea provine neapărat din frica pe care o inspiraŭ Turcii, cari atâta amar de vreme au stăpănit acest oraş.

13464 * Δ A auđi cocoşii în Giurgîu.

B. P. HĂŞDEU, *Etym. Magn.*, p. 2109. — *Albina*, I, p. 1300. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurlu*. — T. BĂLĂŞEL, *precot, c. Stefănesci, j. Vâlcea*.

Acelaș înțeles ca la No. 13463 § 1.

GLĂVĂNESCI

13465 * Par'că ești de la Glăvănesci.

GAV. ONIȘOR, c. Berlad, j. Tutova.

Adică prost. De la cuvîntul rusesc, vechiu slav și bulgăresc, *glava*, adică cap.

GLIGA

13466 * [△] Țice Gliga, tace Eva.

V. SALA, dasc. c. Beluș, comit. Bihor, Ungaria.

Cînd poruncile unuia nu sunt ascultate.
Gliga este un diminutiv de Grigore, Gligore.

SNOVĂ

Odată s'a dus un prieten la altul. După ce s'aî ospătat ei mai mult timp la Ion, a venit altă dată rîndul lui Ion să se duca la prietenul său Gliga. Eva, soția lui Gliga, nu pregătise nimic de ale gurei.

Sosind ceasul cinei, Gliga Țice: *Măi hei,¹⁾ adă-ne cina*. Au tot așteptat ei după cină.

De la o vreme Țarași Țice Gliga: *Măi hei, adă-ne cina*. Tot în zadar, ca Eva nu avea urechi pentru o așa vorbă.

Așteptă ei, așteptă, pînă ce Ion Țice către prietenul său: :*Țice Gliga, tace Eva,* și a plecat ne-mîncat.

GLIGORAȘ

Veđi Căldăraș, Nuntă.

GLIGORE

Veđi Aghîtasnă.

¹⁾ *Hei*, se Țice către femeii, mai ales în partea Beiușului.

GODINESCÎ

- 13467 * [△] A mâncat o bătaie ca la bilciu la Godinescî.

*Semin. Centr. Buc., Cl. IV, prin
P. GÂRBOVICEANU, prof. c. Cloșani,
j. Mehedinți.*

Adică o bătaie soră cu morțea.

La bilciuri se întâmplă în tot-de-una bătaie, în urma pungășiiilor, bețiilor, etc.

Bilciul de la Godinescî, sat în j. Golj, plăiul Vulcan, este cel mai mare bilciu din apropierea Cloșanilor.

GOG

Vezi Goga.

- 13468 Căcuța al Gog va s'facă.¹⁾

*PER. PAPAĞI, Zveit. Jahres.,
p. 175.*

A se vedé No. 6655.

Er schiff't im Winde.

Prov. Germ.

GOGĂ

- 13469 * Nu s'face Gogă preft.²⁾

G. ZUGA, stud. c. Permet, Albania.

* Nu s'face Gogu preftu.³⁾

ILIE GHICU, prof. c. Pericoli, Epir.

¹⁾ Căciula lui Gog o să facă.

²⁾ Nu să face Goga preot.

³⁾ Nu să face Gogu preot.

Nu o să'ți placă. Nu o să poți să mă înșeli.
Gog, Goga și Gogu sunt deosebite diminutive pentru Gheorghe.

GOGOMAN

- 13470 * A fi Ștefan
Gogoman.

M. CANIAN, *public. j. Iași.*

Adică prost.

GOLĂȘEI

- 13471 * Δ A vărat la Umbrăresci și acum iernăză
la Golășei.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți,
j. Covurlui.*

Să ȑice unuia care a intrat gol în iernă, și acesta
fiind că e leneș, și 'i-a plăcut vara mai mult să dórma
la umbră.

Umbrăresci și Golășei sunt două sate cam sărăcacióse,
în județul Covurlui. Sunt departe unu de altu cam de
patru kilometri.

GOLEA

- 13472 * Δ Golea ici, Golea colea,
Golea 'n margine de sat
In cel cătun afumat.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,
j. Vâlcea.*

Să ȑice când cauți pe cine-va, care nu știu unde șede.

GOLESCU

Veȑi c. Belu, Vacă.

- 13473 Din vacile Golescului.

IORD. GOLESCU, *Mss. II, p. 88.*

Inseamnăza soiu bun (GOLESCU).

13474 Golescu golesce.

ION GHICA. *Scrisori*, p. 39. —
ARICESCU, *Miș. de la 48.* — N***
c. *Găesci, j. Dîmbovița.*

A se vedé înțelesul la No. 13159.

GOLIA

«Intr'acest an au zidit Vasilie Vodă și lăudată monastirea în orașul Iașilor, întâiu sub nume a trei învețători bisericeî, ce se dîce: *Trii Sreătitelii*; mai pre urmă, a doa monastire, ce se cliemă *Golia*, făptură cum se vîd peste tôte monastirile aice în țără mai iscusite. Golia se dîce pre nume unui boleriu anumea Golăea, carele pre acel loc zidise o bisericuță inică de pîtră. Și intru acești anî aû adus Vasilie Vodă și mōștele Sfînteî Preacuvioșe Paraschiveî, în anul 7148 (1640), a cărei Sfînte viēța și den ce locuri au fost, și cum aû petrecut cu mare Dumneădare, vei ceti la Octombrie în 14 zile.» — MIRON COSTIN, *Letop.*, I, p. 310.

* △
13475 A trăi cât zidul Goliei.

I. CREANGA, *Pov.*, p. 224. — N.
BOGDAN. *Pov.* — P. GÂRBOVICEANU,
Semin. Buc. Cl. VIII.

A trăi cât Golia.

S. NĂDEJDE, *Nuv.*, p. 197.

* △
A trăi cât Golia în Eși.

E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU,
inv. c. Smulți, j. Covurlu.

Adică mult.

«Dar babeî par'că nici nn'î pasa, și se așteptă să trălescă *cât și zidul Goliei*. — N. BOGDAN.

«Să scii, Ivane, că de-acum înainte ai să fii bucuros să inorî, și ai să te tîrîi în brînci după mine, rugându-mă să'ți iēu sufletul, dar eu am să te las să trălescă *cât zidul Goliei* și cetatea Nēmțului, ca să veđi tu cât e de neșferită viēța la așa de adînci betrînețe.» — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 324.

13476 *△ A fi bun de Golia.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1186.
— D-na Z. JUVARA, c. *Fedesci*, j.
Tutova.

Bun de închis la Golia.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 357.

Alică nebun.

La Golia, în Iași, se află un spital pentru nebuni.

GORDIAN

13477 *□ A desface nodul gordian.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 424.

A rezolvi o grăutate într'un mod repede, fără multă zabavă.

Alusie la mijlocul întrebuințat de Alexandru Machedon pentru a rezolvi, în favoarea sa, oracolul care făgăduise imperiul Asiei celui care va fi în stare să desfacă nodul care legă jugul de oștia carului lui Gordius, care se pastră în templul lui Joe din Gordium.

GREC

Vezi Arbines, Bulgar, Dumneșcu.

«Așjidere, la acea gâlcăvă prins'au Fliondor Armașul la gazdă pre un Grec, anume Mavrodin Paharnicu, și l-au bătut, și l-au desbrăcat, de l-au lăsat numai cu cămeșă, și l-au pus pe un cal, înderept cu fața spre cîda calului, și l dedese cîda în mîni de o ținea în loc de freu, și l ducea prin mijlocul tîrgului la Copoș, la plimbare; și l privia tot norodul dîoa amădădi mare, și l dîceu fîcîorii ce l duceau: «*Di, Grece: cal murg la fîntîna Bordî.*» Eră el nu puteă dîce cal murg la fîntîna Bordî, ce dîcea: «*Alogo murgu sto funtîno Bordî.*» Eră slugile lui Fliondor îi dan palme și l dîceau *Di, Grece. bine; nu dîce așa!*» Acest fel de zeefet frumos i-au făcut. Și, după ce au venit Cantemir Voda, iar l-au mai bătut, și l-au surgunit. Era apoi, Duca Voda, iar au venit în țeră, de au fost Visternic mare: și mai pe urmă iar l-au prius Antioh Vodă Cantemir, și l-au jăcnit și l-au pus și în ocnă. Și la Mihaî-Vodă iar au venit în țeră, de au trăit până ce au murit de betrân, și nu s'au mai putut curăți țera de dînsul! Așjidere tîmplatu s'au și alt Grec, la mazilia lui Antonie Vodă Ruset, anume Palaloga,

de l-au luat cu pelea, gol, din feredeş şi pre acela, de se pomenesc până astăzi. Şi la Alexandru Vodă Iliş iar, ce au păţit Batişte, şi alţii! Şi la alţi Domni: şi în ţera Muntenesca de câte ori, în câte-va rinduri s'au timplat Grecilor de au păţit ne-cinste şi rentate, şi nu s'au mai putut curăţi aceste donă ţeri de dinşi!

Aşa socotesc eu, cu firea mea acastă prosta: când a vré Dumne-deu să facă nu fie rugină de her, şi Turci în Țarigrad să nu fie, şi lupii să nu mănânce oile în lume, atunce pôte nu vor fi nici Greci în Moldova şi în ţera Muntenescă; nici or fi boierî, nici or putea mânca aceste donă ţeri cum le mănâncă. Era alt léc n'au remas cu conderul meu să mai pomenesc ca să pot găci. Focul îl stingi, apa o ezeşti şi o abaţi pe altă parte, vîntul când bate te dai în lături într'un adăpost şi te odihnesci, sôrele intră în nuori, nòptea cu întunerecul trece şi se face iar lumia, eră la Grec milă, sau omenie, sau dreptate, sau ne-vicleşug, nici unele de aceste nu sunt, sau frica lui Dumnezeu. Numai când nu pôte să facă rău se arată cu blândeţe: eră inima şi firea, tot cât ar pute, este să facă reutate. Cataţi de ce-ţiţi la hronograful grecesc, de ve încredinţaţi şi mai bine, pe când au fost Grecii puternici, şi Impărăţia era a lor, ce făceau pre atunce, şi ce lucraî.» — ION NECULCE, *Letop. Mold.* II, p. 228 & 229.

Acesta (Grigorie Calimah Vodă) luând dominia holtei, fiind înca domn tatal seu, aice s'au însurat. viindu'i domnă, de la Țarigrad, fata lui Alexandru Mavrocordat. Şi fiind domnul tiner, Grecii, Dracescii toţi şi cu alte nêmurî a lor, îl purtau după voia lor, şi mâncau ţera cum le eră voia; şi boierii Moldovei cu nemică nu puteai să se împartăşescă, de rênul Grecilor. Şi încă din domnia tătâne-sêu se făcuse o dajde nouă cu nume de aglutorinţă, dără mai ușoră. Eră în zilele lui, se îngrenese cu some mari: şi în zilele acestuia găsind cu ôreşicare faptă de nebunie pre un Ilie Cantacuzino, mai fîra vina l-au tăiat capul, şi mai găsind pe un boier moscal, ce âmbლა tiptil ca să gasescă ômeni de ôste, arnăuţi, şi alţi straini, prindendu'l şi dicend că ar fi cerşit, în postul cel mare l-au tăiat capul. Şi boierii pămîntenî, de multa supărare, au fugit la Sultanul Tatăresc, şi cu mijlocirile Sultanului şi a Hanului, se mai potolîa simetia Grecilor. Şi domnind doi ani, s'au mazilit şi au venit, domn Grigorie Alexandru Ghica Voevod.» — ION CANTA. *Letop.* III, p. 191 & 192.

13478 ^{△ *} Grecul e capră rîiosă.

Semin. Buc. Cl. VI, prin P. GÂRBOVICEANU, prof.

Adica e mândru, şi sarac să fie. A se vedé No. 1584. Urmetórea legenda e în legatură cu dicerea de faţa.

DUMNEDEU ŞI SFÂNTU PETRU

În veacul de demult, pe când eră lumea bună, nu cum e acum, umblau sfinţi pe pămînt.

Odată, Dumnezeu a luat pe Sf. Petru şi s'a dus cu el prin lume, ca să-l arâte tot ce este în ea.

Mergend amîndoi pe drum, iata că întălnesc un Grec. Dumnezeu a dis atunci lui Sf. Petru:

Petre, scóte maţele ástuî om, să le spell bine şi apoi să i le puî la loc.

Sf. Petre s'a apucat de a tăiat pe Grec și 'i-a scos mațele, le-a spălat bine, și pe dos și pe față cum 'i-a ȑis D-ȑeu, și, cȑnd sȑ le pue la loc 'i-a trimis Dumneȑeu un somn Gren, cȑ au adormit și aȑ venit cȑniȑ de au mȑncat mațele Greculiȑ. Cȑnd s'a pomenit Sf. Petru, și a veȑut cȑ nu sunt mațele, s'a dus și a gȑsit o caprȑ, 'i-a scos mațele, le-a spelat, și le-a pus ȑn grec; apoi l'a cusut la loc.

Dumneȑeu care vedea tȑte astea, ȑndatȑ s'a aretat și a ȑntrebat pe Sf. Petru ce a fȑcut; și el a respuns cȑ 'i-a spȑlat mațele precum 'i-a spus. Dumneȑeu 'i-a ȑis atȑncȑ cȑ sȑ ȑicȑ omuliȑ sȑ se scȑle de jos; și Sf. Petru a ȑis: «*Sȑcȑld-te*», și omul s'a sculat.

Apoi D-ȑeu i-a spus sȑ-i ȑicȑ sȑ vorbȑscȑ, și Sf. Petru i-a ȑis: «*Vorbesce omule*» și Grecul a ȑnceput a sbȑierȑ cȑ și capra: *behee, behee*.

Atȑncȑ Dumneȑeu l'a ȑntrebat: «*Ce ai fȑcut Petre?*» și el i-a ȑis: «*ȑertȑ-mȑ, Dȑmne — Șezatȑreca*.

- * Δ
13479 Grecu'i bȑlȑ lipiciȑsȑ
Ce pȑtrunde pȑn'la ȑse!

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 90.

Arata ura pre care Greciȑ aȑ ȑnsuflat'o Romȑniliȑ, pe cariȑ storceȑ atȑt de rȑu sub domniile fanariȑȑiliȑ.

- *
13480 Grec cu limba nȑgrȑ.

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescȑ, j. Tutova*.

Adicȑ țigan.

- * Δ
13481 Un cap ai și ȑla sȑc,
Par'cȑ ar fi cap de Grec.

T. BALȑȘEL, *prcot, c. Ștefȑnescȑ, j. Vȑlcca*.

Sȑ ȑlice celor proști.

- * Δ
13482 Grec, Grec capu sec, și tata și mama.

ALFRED JUVARA, c. *Bȑdescȑ, j. Fȑlcȑu*.

Acelȑș ȑȑȑeles cȑ la No. 13481.

- * Δ
13483 Grec galantomȑ, Ovreȑu prost și țigan cȑnstit
nu sȑ pȑte.

P. BUDIȘTEANU, c. *Bucureșci, j. Ilfov*.

Arată firea ne-darnică a Grecului.

13484 * \triangle A mânca ca Grecul, cu ochelari.

G. BĂNULESCU, înv. c. *Moroeni*,
j. *Dimbovița*.

Adică mult.

Unii Români cred că Grecii, măncăcioși dar tot-de-odată și sgârșiți, mănâncă la masă cu ochelari, căci ast fel li se par îmbucăturile mai mari, și mănâncă mai puțin.

13485 * \triangle A fi mănăcicios ca un Grec.

G. BĂNULESCU, înv. c. *Pietroșița*,
j. *Dimbovița*.

Acelaș înțeles ca la No. 13484.

13486 * \triangle Îți place . . . ca Grecului alămăea.

G. BĂNULESCU, înv. c. *Moroeni*,
j. *Dimbovița*.

Adică îi place mult, Grecul obișnuind să pună lamăe în multe bucate.

13487 * \triangle La masă Grecul are lămăe.

G. BĂNULESCU, înv. c. *Moroeni*,
j. *Dimbovița*.

Ca să mănânce mai puțin.

Se ține că Grecul da, fie-cărui copil, câte o jumătate de lămăe, când se pune la masă, pentru ca aceștia, strepezindu-li-se dinții, să mănânce mai puțin.

13488 * \triangle Grecu 'și-a aprins ciubucul de la candela din biserică.

G. BĂNULESCU, înv. c. *Moroeni*,
j. *Dimbovița*.

Arată obrăznicia lui pe care o împinge până la lipsă de respect pentru cele sfinte.

- 13489 * Δ Două lucruri nu s'aū vĕđut în lume : cal verde și Grec cu minte.

D-na Z. JUVARA, c. Fedesci, j. Tutora.

- * Δ Cal verde și Grec cu minte nu s'a vĕđut.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* I,³ p. 455. — V. FORESCU, c. Folticeni, j. Suciava.

- * Δ Cal verde și Grec cu minte cine dracu o mai vĕđut.

GAVR. ONIȘOR, prof. c. Dobrovĕț, j. Vasluu.

Vedĭ Armen, Bulgar,
Cal, Sîrb.

Acelaș înțeles ca la No. 1387.

- 13490 * Sĕ poftesc ca Grecii la pușcărie.

T. SPERANȚĂ, III, p. 188 & 189.
— I. ARBORE, *ing. j.* Buzĕu.

- * Sĕ poftesc ca Grecii la temniță.

V. ALEXANDRI, *Tcatr.*, p. 966.
— GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, j. Putna.

- * Sĕ înghie ca Grecii la temniță.

V. A. FORESCU, c. Folticeni, j. Suciava.

- * Δ Sĕ îmbie ca Grecii la temniță.

AVR. CORCEA, paroh, c. Coșteiu, Banat.

- * Sĕ îmbiază ca Grecii la pușcărie.

G. I. TOMESCU, *înv. c.* Turnu-Severin, j. Mehedinți.

Când omul nu se poate hotărî să intre unde-va.
 Arată îndoiela la un lucru pe care trebuie să'l facă.
 A se vedea T. SPERANȚA, *Anecdote*, III, p. 188, snova
 privitoare la această ȋdicere.

- 13491 [△] Grecul e vidră spurcată,
 Este fiară 'nveninată.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*,
 p. 479.

Arată reutatea 6menilor de această naȃie.

- 13492 [△] Grecu'i fiara dușmănosă.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 90.

Acelaș înȃeles ca la No. 13491.

Femme grecque, vin grec, vent grec.

Prov. Franc. XVI-e Siècle.

- 13493 [△] Grecu'i limbă veninosă.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 90.

Adică rău de gura, intrigant.

Il n'y eut jamais Grec de malice net.

Prov. Franc.

- 13494 Gumarlu tu gumaraȃga6i, și Greclu tu
 grădină cseană.¹⁾

DR. WEGAND, *Zweit. Jahres.*,
 p. 157.

Grecul lacom și sgărcit, se folosește bucnros de bunu-
 rile altuia.

¹⁾ Măgarul în spină, și Grecul în grădină străină.

13495 Greclu ș-arhund, aľiu va mpută.¹⁾

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*,
p. 157.

Veđi *Aromân.*

Cacĭ Greculuĭ   place mult usturoiul. Acesta  ice la r ndul lui de Aromân: 'O Βλ χος  ρχων κ'  ν γυν , π λιν
πριττ ς μυριτ ς.²⁾

13496 Greclu s'te umpl  ș'cu d re, nu 'l-apr ch ie
 u't  a  casă.³⁾

ANDRE  AL BAGAV, *Cart. Aleg.*,
p. 99.

Poetul latin  ice de asemenea: *Timeo Danaos et dona
ferentes.*

Li plus traiteurs⁴⁾ sont en Gresce.

Dit de l'Apostole, XIII-e Siècle.

GRÉCĂ

13497 Ca Gr ca:  ș-dada-  ear  Arm n .⁵⁾

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*,
p. 158.

1°  ice Grécă pentru a lingu i pe Aromâni.

2° Pentru cel care să lauda cu ce '  convine.

Κ ι μ να-μ.  ταν Βλ χ .⁶⁾

Prov. Neo-Grec.

GRECESCE

Veđi *Inimă.*

¹⁾ Grecul boer de ar fi tot pute a usturo u.

²⁾ Rom nul boer de ar fi, tot mir se a c c r z  de   e.

³⁾ Grecul să te umple  i cu daruri, nu' l apro ia unde '  a  casa.

⁴⁾ Traître = trădător, vicle .

⁵⁾ Ca Gr ca:  i mama mea era Arom n .

⁶⁾  i mama mea era Arom n .

13498 * A vorbi grecesce.

Adică a fi bét.

13499 * \triangle A şedé grecesce.

P. DANILESCU, c. Craiova, j. Dolj. — T. BALĂŞEL, înv. c. Ste-făneşti, j. Vâlcea.

1° A stă jos, cu picioréle împleticite şi genuchii în afară.

2^a A fi bine aşealat unde-va. Veđi No. 3624.

Ţeratul când vede pe cine-va şedënd cu picioréle în-covrigate sub el, ăice că stă ca la cuşniţă, înţelegënd prin cuşniţă, atelherul fierarului.

13500 * A împuşcă cu pat de puşcă grecesc.

M. CANIAN, public. j. Iaş.

Acelaş înţeles ca la No. 10098.

13501 * Măncare grecéscă.

A se vedé la No. 8770.

13502 * Bucate grecesci.

GR. POÎENARU, îng. j. Putna.

Veđi *Bucate*.

A se vedé la No. 8269.

13503 * \triangle Noduri grecesci.

P. DANILESCU, c. Panaghia, j. Dolj.

S'aude, de multe ori, ăicetőrea: *înghite noduri*, şi anume *noduri seci*. Un copil care suspină, un ăigan saŭ un căne flămând, care se uită la o masă încărcată cu tot felul de bucate, îngbite noduri seci. Eî suferă în tăcere.

În zilele de grea cumpenă, când li se lăsase numai ochii ca să plîngă, o fi înghițit multe noduri bietu Român, ba turcesci, ba rusesci, până și grecesci. Cele grecesci pôte că au fost cele mai grele de înghițit și de aceia au rămas singurele de cari mai pomenim.

GRIGORE

Vezi *Aghiazmă*.

GRIVA

* Δ
13504 E departe Griva de iepure.

P. ULESCU, c. *Patulele*, j. *Mehedinți*. — G. BANULESCU, inv. c. *Pietroșița*, j. *Dîmbovița*.

Vezi *Câne*.

Pe lângă înțelesuri date la No. 1531, această gîcire se întrebuintează când vrem să arătăm că unul s'a cam depărtat de adevăr.

* Δ
13505 A ajuns Griva epurile.

AVR. CORCEA, paroh, c. *Coșteiu*, *Banat*.

1° S'a apropiat timpul ca să de sémă de cele faptuite.
2° S'a apropiat timpul de a împlini ce-va.

GROZĂVESCI

13506 Ai moșii în Grozăvesci?

G. COȘBUC, *Epoca*, febr. 1898.

Despre omul care se grozavesce.
Grozăvesci este un sat închipuit.

GUDĂ

Vezi *Cap. X*, c. *Guda*.

* Δ
13507 Guda.

T. BĂLĂȘEL, inv. c. *Stefănesci*, j. *Vâlcea*.

Porecla care se da femeilor răutaciöse.

Este de obște cunoscută zicerea: *un câine de om*, când e vorbă de un om răutăcios, fără milă. Cîobanii și țărani dau numele de Guda mai mult cățelelor rele; de unde, mai în urma, s'a aplicat femeilor răutăcioase.

D-l Bălășel a auzit de la Ion S. Boureanu, din comuna Panaghia, jud. Dolj, următoarea poezie poporană, în care Guda este o cățea foarte deșteptă, care vorbește cu cîobanii și e atât de șirătă în cât prinde pe vestitul haïduc, Fulga.

O variantă a acestei poezii, în care cățea se numește Dolca, se găsește în colecția lui V. Alexandri.

GUDĂ

Șraltă verde și-o lalea.
Costea 'n strugă de intra,
Peste oi ca se nîta,
Oile își pricepea
Și cîobani or spunea:
Băeți voi n'ați priceput
Oile n'ați cunoscut?
Lapte nu e la măsură
Nici lapte la 'nchegătură
Orî ca lupii ne-a 'nșelat
Orî că Fulga ne-a furat.

* * *

Costea mânios pleca,
Pe-un mîidan că se suia,
Odată chiot că-mî da.
Și-mî da chiot haiducesce
Și-mî întorcea unguresce,
Răsuna padurî rapesce.
Și toți căiniî aduna
Dara Guda ce-mî facea?
Ea binișor că-mî venea
Cam din cap apologat,
Vedea bine c'a stricat,
Cîstea la ea rîu cata
Cu cujba o otînjea
Dară Guda-î răspundea:
—«Stapâne, stăpân al meu,
A bătut nn vînt cam rîu.
A batut vînt și cu plîe,
Noi ne-am bagat în dudah,
A batut vînt și cu bură,
Te-ai culcat în bătatură,
Lucru mare nu-mî era,
De-mî tăiai o meluşea,
Să ei pelea după ea,
S'o puî în spinarea mea.
Am slujit la tatăl teu,
La tatal tată-ai-teu

Și ei nu mi-au căutat rău
 Și-n mine a'a dat așa
 Da, da-mi un fole de lapte
 Să mă 'nțepenesc la spate.
 Și-apoi ete după mine
 Să țieu ira oilor,
 Poteca haiducilor,
 Ca sciū sēma codrilor.
 Costea după ea se lua
 Și îndată ajungea
 La piriul cel mai rece,
 Unde-arar voinic o trece.
 Aici Guda ce-mi făcea?
 Când de hoț odată da...
 Și odată schilălăea.
 Costea tare că-mi striga:
 —Ține-l, Gudo, nu-l mânca,
 Până nu-l a judeca,
 Că te miri c'ar fi păcat
 Să mōra nejudecat.

GUȚA

13508 A poftit leica Guța la mere acre.

ENȚU BĂLTEANU, *Lumina*, I, p.
86.

Vedī *Cap. VII, c.*
Măr.

Acelaș înțeles ca la No. 8831.

HAIM

13509 * Haim bé și Șulem plătesce.

M. CANIAN, *public. j. Iași.*

Vedī a *Bē.*

Acelaș înțeles ca la No. 8103.

HANAAN

Vedī *Pământul Făgăduin-*
ței.

13510 * Ca și Ovreiī în Hanaan.

VARRON, p. 9.

Să resfață în bunătăți.

HÂNCU

A se vedé NICOLAE COSTIN, II, p. 7; ION NECULCE, II, p. 197; N. MUSTE, III, p. 6; AMIRAS, III, p. 100.

13511 * Δ Vodă vra și Hâncu ba.

V. ALEXANDRI & L. ROSETTI, *Mss* — V. ALEXANDRI, *Teatru*, p. 216. — A. GOROVEI, c. *Folliceni*, j. *Sucțava*. — V. FORESCU, c. *Folliceni*, j. *Sucțava*. — E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți*, j. *Covurlui*.

* Δ Vodă ra și Hâncu ba.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, j. *Putna*. — I. TACU, *inv. c. Brăneasa*, j. *Covurlui*.

Vodă vré, dară (dar) Hâncu (Hâncu) ba.

G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 68. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 169. — HINȚESCU, p. 203.

* Δ Vodă vré, Hâncu ba.

PETRU DANIILESCU, c. *Craiova*, j. *Dolj*. — E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți*, j. *Covurlui*.

1° Arată deosebirea de păreri, desbinarea între două persoane.

«Ei se vede că i s'o aprins călcăile după fata ispravnicului, și fiind că *Vodă vré și Hâncu ba*... o furat fata, ca mai bine.» — V. ALEXANDRI, *Teatru*, p. 216.

2° Se ȝice când unul mai mare a ajuns să cerșescă voința unuia mai mic; când un inferior are mai multa putere de cât mai marele său.

«Eră în al treile an a domniei lui (Duca-Vodă, s'au redicat Orheenii și Lăpușnenii cu ôste pre Duca-Vodă, pentru urăciunea Grecilor, mai ales pentru Cuparesci, oștindu-se capităniile acelor ținuturi Hâncul, și Durac Sărdarul, și cu alții. Aă venit cu ôste în Iași, strigând pe

Grecii să 'i prinda sa 'i omore. Fugit'au toți boierii în țera Muntenescă: era Duca-Vodă vedând că s'au redicat atâta țera asupra 'i, au eșit cu totă casa lui din curte și au purces în gios. Eră Hâncul și cu alții de al săi, au intrat în curtea domnăscă, și prin casele boieresci, și prin tîrg, și prin dughenile neguțitoresci, jăcuind și stricănd tot ce au găsit. Duca-Vodă de odată au trecut peste Dnuărea, dănd cale acei adunături nebune. Și de acolo dănd scire la Imperăție, 'i-au venit poroncă de au luat Tatarii, câți 'i-au trebuit, și trimetînd Duca-Vodă la Alexandru Vodă Buhuș Sărdarul de au venit din țera Muntenescă, de unde eră fugit cu alții boieri, și trimetîndu'l cu Tatarii, au lovit pe ăstea Hăncescilor la Epurenii, și 'i-au batut, și 'i-au risipit. Pradat'au Tatarii ținăturile acele, și pre mulți 'i-au și robii. Eră pre câți 'i-au prins, din capete, pre toți 'i-au spinzurat, și 'i-au înțepat Duca-Voda dacă s'au întors peste Dunare. Eră mare era, ca așași eră s'au facut acea zarva: ce de Domn nu s'au putut apropia să 'i facă vre-un rău. Eră pre lînga cei vinovați au perit mult norod nevinovat, și așa s'au potolit acea zarva. *Numai de poveste au rămas de atunci, întru pomenirea omienilor, numele Hăncescilor, aice în țera pînă asta ăi.* — NIC. MUSTE, *Letop. Mold.*, 11, p. 6 & 7.

«Atuncea în domnia a treea, vrut'au Duca-Voda să platăscă slujba ce 'i-au făcut Hâncul, pre care mai sus l-am pomenit în domnia a doua, că au trimes de au adus pe feciorul Hăncului pe Donia, de unde eră trăitor, și 'i-au taiat capul în Tîrgu-Frumos, în curțile cele domnesci, ne-fiind vinovat: ce fără judecată 'i-au omorît.» — N. MUSTE, *Letop.*, 111, p. 20.

ION NECULCE. *Letop.* II. p. 197 — 198, după ce povestese această răscolă a Orheenilor și Lăpușnenilor, sub comanda Hăncului și Serdarului Durac, încheie, ca și Nicolae Muste cu următoarele cuvinte: «*Numai numele Hăncescilor au rămas întru pomenirea omienilor de atunci pînă astăzi.*»

* △
13512 Vodă ăice ba, totă lumea ăice ba, numai Hâncu ăice da.

I. IACU, *inv. c. Braniscea, j. Corulutu.*

1° Când e ne-unire în familie, între tovarasi de negoț, etc.

2° Când o cărmuirea abuză de puterea sa.

SNÓVĂ

Maî de mult, judecata cea maî înaltă era Divanul Domnesc. Se ăice ca eră un boer, anume Hâncu, care făcea partea din acest divan.

Acel Hâncu, ori cine spuneă ceva, el ăicea ca se pôte. Maria Sa Voda dada sfîră în țară sa se gasăscă un Român, carele să încredințeze pe boerul Hâncu, că nu tot cea ce se vorbesce pôte să fie ade-

vărat așa. — Un Român din țera de jos mergând cu judecată la di-
vanul Domnesc afla de porunca Mariei Sale. — În ziua aceea eră prânz
la Curte. — Rezeșul nostru spuse vatafului de paharnice, ce 'l era
prietin, că el va încredința pe boerul Hâncu să dică o dată că nu se
pôte. Vataful făcu cunoscut lui Voda. — Maria Sa porunci să aducă
pe rezeș. — Pe atunci era obiceiul pe la mesele boeresci de se aducea
câte un glumeț ce ședeă în picioare la ușă, care spunea tot felul de
glume și tămașaguri: boerii 'l lasa să se întindă la vorbă cât de mult.
— Următorul dialog începu între rezeș și Hâncu :

— Maria Ta și cinstiți boeri Dumnevoastră, că trăesc la țără, an
casă aproape de Siret.

— Să pote.

— Intr'o zi m'am dus cu ogarii la vânătoare de iepuri.

— Să pote.

— Eram calare pe-o épă albă.

— Să pote.

— Am stirnit un iepure.

— Să pote.

— L'am gonit, l'am tot gonit, până au ostenit și ogarii și alba.

— Să pote.

— Mai îl sosiam; am vrut să 'l dau una cu biciul, dar am scăpat
biciul și nu l'am mai gasit; de degrabă tăiai o ramură de rechită.

— Să pote.

— Dădui una cu rechita în alba, care fiind asudată, rechita se prinse
și crescă o rechită lungă, dreaptă și naltă până la cer.

— Se pote.

— Lasău iepurele și mă urcau pe rechita în sus până la torțile
cerului.

— Să pote.

— Mă apucau cu mâna de torțile cerului și me suu în cer.

— Se pote.

— Me preumblaui în cöce, mă preumblaui în colo până ce ajunseu
la Dumnezeu Sfântul.

— Să pote.

— Dumnezeu ședeă la masă și mancă borș de pesce; me pofti la
masă și manca și eu bine, că tare m'ei mai era fomie, mai ales după
atâta trândă și ostenelă.

— Se pote.

— După ce manca și bēni bine, lui lui dīna bună de la Dumnezeu
Sfântul, și plecau să mă întorc iarăși pe pământ.

— Să pote.

— Sosit la torțile cerului, când colo ce se vezi! Alba mea se daduse
după pascut și se depărtase de nu mai era nicăeri, nici rechită, nici
nimic.

— Se pote.

— Ce se mă fac atunci? mă uita în sus, mă uita în jos, alba ni-
căeri și pace bună.

— Norocul meu, mai la o parte de torțile cerului era vr'o câte-va
clăi de fcn, pentru caii lui Sfântul Ilie și ai lui Sfântu Gheorghe.

— Să pote.

— Alergai la un meșteșug. Incepu să fac o funie dintr'o clae de
fcn. Făcu dar o funie lungă, lungă de tot, apoi incepu să mă cobor.
C'o mână mă țineam și cu una suceam, și așa m'am coborât jos pe
pământ.

— Să pote.

— Când me coborî jos pe sfântul pământ în locul năde lăsasem pe
alba mea pascând, știți ce găsi? Gasi o turmă mare de oi ce le
păsca un om.

- Să pôte.
- Sciți d-văstră cine era acel om?
- Toți mesenii ascultați cu mare sfințenie.
- Acel om era tatăl lui Hâncu.
- Spui minciună, asta nu se pôte, isbucnesce de odata Hâncu, în mijlocul risului stîrnit de acest răspuns ne-obicinuit al bătrânului boer.

13513 * Δ **E** *voinicul Hâncului.*

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Mărașesci, j. Mehedinți.*

* Δ
Voinicul Hâncului
Să cacă 'n mijlocul câmpului.

ST. TUȚESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj*

* Δ
E *voinicu Hâncului*
Se cacă 'n mijlocu câmpului,
Și 'l cară în căciulă la margine.

T. BALĂȘEL, *preot, c. Ștefanesci, j. Vâlcea.*

* Δ
Voinicu Hâncului
Se cacă 'n fundu patului,
Și 'l dă cu căciula 'n jos
Să nu'i pae puturos.

T. BALĂȘEL, *înv. c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

* Δ
E *voinic d'ai Hâncului*
Chiuie în mijlocul câmpului.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Besdău, j. Dimbovița.*

În batjocura celui nevoiaș și lăudăros.

Se întrebuintează de un bătrân către un copil sau un flacău mult mai tîner de cât diusul; nici odată de bătrân către bătrân, nici odată către o femeie.

Dicătorea este foarte întrebuințată în județele Mehedintși, Vâlcea, Dolj, etc. însă poporul nu știe nimic despre acest Hâncu.

HANGERLIŢ

13514 Ca ierna de la Hangeriul.

ZILOT ROMÂNUL, *Columna*, 1883 — 83. p. 275. — B. P. HĂȘDEU, *Etym. Magn.*, p. 2536. — IONESCU-GION, *Ist. Bucur.*, p. 631.

Vezi *Barnovski*.

Pentru o ierna osebit de grea.

«Ierna acasta au fost din cele osebite, ca și zapada naprasnica au cadut, și viscole deosebite și geruri au fost. Pentru aceea au ramas de se pomenesc: ierna de la Hangeriul. — ZILOT ROMÂNUL.

Hangerliu, fanariot care a domnit în Țera-Românească de la 1797 la 1799.

13515 * Δ Umblă hoînaci ca Hangerii (Hangerlii).

P. DANILESCU, *inv. j. Dolj*

Țerani au dat numele de *Hangerii* sau *Hangerlii*, soldaților pradatori de ai lui Hangerliu, care a domnit în Țera Românească, la finele secolului al opt-spre-decelea. Acest Domn a despusat țera în felurimi de chipuri. După vâcărît, care ajunsese de ne-suferit, el scose peste cinci milioane de lei. În urmă fu mazilit și muri spînzurat.

După cum, înainte de el, cetele de pasvangii, ale lui Pasvantoglu pustiiseră cumplit Oltenia, tot așa și Hangerlii, cari după calificativul de *hoînac*, înțelegem că umblau vagabonși după pradă, jefuiri timp de doi ani Țera-Românească.

Țerani îi pomenesc și astăzi. Când vorbesc de niscaiva hoși de nopți, îi numesc *Hangerii* sau *Hangerlii*.

HARAP

Vezi *Arap*.

Harapii, crede poporul, sunt nisce oameni mari, rămași din Jidovi, negri și cât se poate de pociți la făptură. De

alt-fel, cântecele populare descriu Harapii destul de lămurit:

In oraș în București
Nemerit'a
Poposit'a
D'un Harap
Negru, cîndat:
Trupul lui ca butia,
S'a 'ngrijurat Domnia,
Ochiî în cap ca talernul
S'a 'ngrijurat vistiernul.
D'abî dințișorii lui
Sciî fearăle plugului.
Picîorele ca nleiu
Măna lui ca pîtineiu,
Deștele
Mosîorele,
Unghiile
Secerile!
De mîncare el ce are:
Păine din uîonă cuptîore,
Puî de bivîl malacel
Eșă 'n vară d'un vițel,
Mîncă, un se pîegnustă,
Nonă butî de viu goleă.
.

Și aiurea:

Harap saugiăc
Cu solzi după cap,
Par'că sunt de drac,
Cu barbă de țap.
Cu musteți de rac,
Unde-l ved pe diusu,
Nu poeu ține risu.

13516 * Δ A fi Harap.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A fi negru, urît.

HARCA

13517 * Δ A fi Harca.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Drăgășani,*
j. Vâlcea.

A fi vitéz renumit.

Acastă țicere se întrebuintăza mai mult în părțile din

prejurul Drăgășanilor. Ea își are origina în următoarea legenda poporana culeasă de T. Bălășel în comuna Stefănescu, din județul Vâlcea.

LEGENDA

Pe câmpia ce se întinde la apusul Dragașanilor a fost ci-că în vremea de demult o batălie grăznică între Turci și creștini. Turcii erau ca frunza și ca ierba și creștinii numai o mână de oameni.

Turcii au tocat ca pe varza pe toți creștinii; n'a mai rămas nici picior. Doar unu singur rămăsese; pe el îl chema Harca. Se pitulase ast vitéz într-o casa, ce se afla în locul acela, încuiase ușa pe din lantru și începu a da în Turci și a-i doborî la pământ, ca pe grâu când îl cosesci. Și așa dă-i și da-i! Turcii o sfeclisera că aci o sa le zacă matasea la toți, și începu a striga: Aman Harca! Nu ca la epuri, Harca, nu! Dar Harca nici habar n'avea de amanul lor, îi culcă la pământ de-i svintă!

Turcii atunci începură a navali ca frunza și ca ierba la casa unde era încuiată Harca și o făcura praf din praf!

Harca o toegi spre deln Șutescilor, care era mai apròpe, unde gândea c'o să scape de Turci, dar nu putu scapà, căci Turcii îl prinseră și-l tălăra capu.

Și d'atunci a remas vorba: *A fi vitéz ca Harca!*

Creștinii, despre care se vorbește în această legenda, sunt Grecii Mavrofori (eteriști) ai lui Ipsilante, pe care poporul din jurul Drăgășanilor îi numesce «*Porojani*», căduți în lupta de la 1821. În memoria acelor Greci, între care erau amestecați și mulți panduri de ai lui Tudor Vladimirescu, s'a ridicat un frumos monument de către colonia grecăscă diu Țera, 'prin staruințele Colonelului Papazoglu. Acest monument este în apropiere de gara Drăgășani. chiar pe câmpul unde s'a dat bătălia.

Bătălii întru Turci și Eteriști s'aun mai dat și în comunele Călina, și Zavideni din Vâlcea, dupa care apoi Mavroforii s'aun retras, în numer de vre-o patru sute, în monastirea Coziei unde au fost uciși până la unul.

HÂRLĂŨ

* △

13518 Nătărău
De la Hârlău.

D na Z. JUVARA, c. Fedesci, j.
Tutova. — l. BANESCU, prof. j.
Roman.

Pentru omul prost.

Hârlău, orașel în județul Botoșani, a fost reședința

domnescă la 1624 sub Radu Mihnea care 'și-a strămutat aci scaunul domniei, din cauza că la Iași arsese palatul domnesc. In acest oraș a și murit.

Vezi BOGDAN, *Povești*, pag. 56.

13519 * Δ Hârla-Boto-Eși.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți, j. Covurlui.*

O țicere în care cine-va se laudă ca poate țice, într'un singur cuvînt, trei orașe de odată ; adica, Hârlau, Botoșani și Iași.

HERȚA

13520 * Ca în codru Herței.

Vezi *Padure, Vlăsie.*

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1255.

Ne a sărăcit, ne a despuiat de tot ce avem.

Codrul Herței, în județul Dorohoi, era, la începutul secolului al nou-șpre decelea un vestit locaș de hoți.

«Al, vai! păcatele noastre! chiconu Hagi-Petichi ne-o calicit *ca în codru Herței.*» — V. ALEXANDRI.

HOGEA

13521 * Δ Hogea Spătaru și Gheorghe lăutaru.

V. A. FORESCU. *c. Mălini, j. Suctava.*

Se răspunde celui care întreabă cine vine, vechind că vine cine-va.

Să țice că au fost doi lăutari cu aceste nume, vestiți în Moldova.

HOLBURĂ

13522 * Ca în satul lui Holbură

IANOV. *Conv. Liter.* — L. ȘAI-NEANU, *Dict.*, p. 381.

Vezi *Cremene.*

Arata lipsa de orînduiea; loc unde fie-care face ce vrea, fara ca sa fie oprit de cine-va.

C'est la cour du roi Pétard.

Prov. Franc.

HONȚ

- 13523 * Δ Honț fără holde,
Cucuruz ca 'n palmă.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Se dice Sașilor, în batjocură.

Honț prin corupție pentru *Hans* (*Hant*), adică *Ión*, nume foarte obicinuit la Sași.

HOREZ

- 13524 * Δ Să te păzescă Dumnezeu de politica de
la Horez.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Să dice în tot județul Vâlcea în pofta oamenilor din tirgul Horezului cari, ne-având așa mari căpetenii printre dînșii, fac politica cum se pricepe, și mai mult de cârciumă.

HORȚA

- 13525 Δ Horia be la crijmă 'n del!
Domnii fug toți din Ardél.

AL. ODOBESCU, *Op.*, p. 553.

- * Δ
Horia be la cârșmă 'n del!
Ungurii fug din Ardél.

P. ILIEȘ, *c. Hatzeg, Transil-*
vania.

* △

Horia bé la făgăddă!
Hunii fug fără de hinteă.

P. SUCIU, *inv.*, Transilvania.

Ursu Nicalae Horîa, născut pe la anul 1730, la Albac, din purinți iobagi, fu unul din capiî revoluției ardelenene de la 1784. Prins de Unguri fu ucis în torturi la 1785.

HOTAR

Veđi a Fugi, Iepure.

În vechime se proceda în modul următor la stabilirea hotarelor.

La fie-care punct mai însemnat, unde direcția liniei de hotar se schimba, se ducea unul sau mai mulți flăcăi sau fete tinere, și, după ce li se arăta semnul de hotar, piētra, copac sau movilă, erau bătuți în lege chiar acolo. Bietul copil nu uita nici odată ce pățise și unde fusese batut; ast-fel ca proprietarul moșiei îl avea în tot-dé-una de mărturie pentru locul unde se pusese semnul de hotar.

Un asemenea obiceiū a existat și în alte țeri, în deosebi în Franța.

Românii aū astă-đi următorele obiceiuri și credințe privitoare la hotar.

Când se face un hotar, sătenii ce se află acolo, se lovesc cu capetele de el, și afurisesc pe acel care ar îndrăsni să'l strice.

Hotarul, fiind blestemat nu e bine să cultivi ce-va pe el, nici chiar să cosesci iērbă ce ar crește pe el.

Casa sau alte olate, nu e bine să le clădesci pe hotar, căci îți va merge rău; îți vor muri copiii, vitele, etc; vei avē bōle multe în familie, vei sărăci și ți se va stinge ruda.

La hotare se aruncă tōte scăldăturile și tot felul de moșmōnde sau vraje, ce se fac de babe ómenilor bolnavi, și de aceea nu e bine să calcî pe hotar.

Când se fac lécuri de epilepsie, se îngropă pe hotar o pisică négră, de vie, și se dă drumul unui cocoș negru.

* △

13526 Tōte aū un hotar în lume.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.*

Adică aū o margine, un sfîrșit.

13527 * Δ A pune hotar pe cine-va.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Adică a'l omori lasându'l în loc de hotar.

Să ȋdice mai ales când doi inși se cêrtă pe un hotar.
Acum te puî hotar, adică: acum te omor.

13528 * Δ A umblă șapte hotare.

T. BĂLĂȘEL, *inv. c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

*
A veni desculț șapte hotare.

Adică a umblă mult.

13529 * Δ Hai, tată, să'ți arêț hotarele.

V. ALEXANDRI, *Teatr., p. 623.*

* Δ
Vino, tată, să'ți arêț hotarele.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Veȋi *Tată.*

Acelaș înțeles ca la No. 10848 și următoarele.

A HOTĂRI

13530 * Δ A hotări pre cine-va.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

A'l opri de a mai face, și în viitor, cea ce a făcut pâna acum, și cum se mai ȋdice, *a'l mărġini.*

HOTIN

13531 * Δ Când tragi clopotele la Hotin s'aude la Ismail.

TITUS DUNCA, *c. Chișeneț, Basarabia.*

Veȋi *Crațova.*

Arată cât de repede și de departe se respândesce o veste.

Hotinul și Ismailul sunt două orașe din Basarabia, așezate cel dintâiu pe lângă Nistru, iar al doilea pe marginea Dunărei.

HUNIE

13532 * Δ Tocmai ca pe Hunie e pe aici.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari, j. Mehedinți.*

Arată un drum greu.

Hunia e o costă foarte accidentată între comunele Hinova și Broscari din județul Mehedinți. Se crede că pe aci au trecut Hunii când au năvălit în țară.

HURIAȚ

13533 * Piñisia Huriațlu ș'alasă'l si s' cămăru-sescă.¹⁾

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Țăranii greci, cari singuri își dau numele de Huriați, sunt foarte proști. Dacă ai laudat vre-odată pe unul, se mândrește în dreapta și în stânga de nu'i mai ajungi nici cu strămurare la nas.

IACUBA

13534 * Δ De când Iacuba.

ION A. PATRICHE, *c. Smulți, j. Corurlu.*

Adică de demult.

Ion A. Patriche, moșneg de 70 de ani, ne-a dat următoarea legendă:

¹⁾ Laudă pe Huriaț și lasă'l să se fălăscă.

LEGENDĂ

Iacuba a fost un pașă turcesc, ce 'și avea urdia lui aședată în localitatea numită astăzi Puțeni jud. Tecuci. Aci își are el cetățuia. Din armata lui se alegeau gelari¹⁾, cari cutreerau satele prin prejur și făceau fel de fel de răutăți.

Iacuba a sălășluit aci cu urdia lui până când vin Muscalii de peste Prut. El merge cu urdia turcescă și întâmpină pe muscali pe valea Jeravatului, jud. Tutova. Aci Turcii bat de o cam dată pe Muscali, dar luându-i Cazacii pe la spate îi câșălesc de ajunsese sângele, pe vale, la glesna gonitorului.

De atunci a stîrpit pe Turci de pe aceste locuri, fugind câți au ramas cu pașă cu tot.

La Puțeni e și astăzi un mare stilp de stejar, de pe atunci, și care e al unui general rusesc ce ar fi murit de cînmă.

Ce vechime a fi de atunci nu s'a putut dovedi. Dar aproximativ cam 6 rinduri²⁾ de oameni au trecut.

IALOMIȚA

Vezi *Gherghița*, *Viță*.

- * △
13535 Câte flori pe Ialomița
La lelița pe alțiță.

T. BĂLĂȘEL. inv. c. Ștefănesci,
j. Vâlcea.

Adica multe.

Să ȋdice fetelor și nevestelor celor ce au costume frumoase, cusute cu felurite flori.

Acastă ȋdicere, cu ore-cari schimbări, se găsește și în balada populară *Radu de la Greci*, din colecția D-lui Bălășel :

Câte flori pe Ialomița
La Radu pe sabiuța.
Câte flori pe Tilorman
La Radu pe fatagan...

IANOȘ

- *
13536 Talmeș-balmeș
De la cumetru Ianoș.

GR. POÎENARU, îng. j. Buzeu.

A se vedea la No. 9309.

¹⁾ Făcători de rele.

²⁾ Generații.

- 13537 * \triangle Săracu Ianoș, cum a murit cu luleaua în cur!

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Olt.*

Să ȋdice celui ce ne pretinde ce-va care e în folosul său și în paguba noastră.

De pildă, când cine-va cere un preț mare pe un lucru prost, atunci i se răspunde, în glumă, prin ȋdicerea de mai sus.

- 13538 * \triangle Ianoș
Pațoș
Curpuțel.

T. BALĂȘEL, *preot. c. Ștefănesci, j. Olt.*

Să ȋdice, în glumă, Ungurilor.

Acastă ȋdicere își are origina în următorea glumă populară din județul Vâlcea.

SNÓVĂ

- Care ești, tu, mă, aci?
- Eă suntem.
- Care ești, mă?
- Eă suntem, Tomnu ¹⁾ Ianoș Pațoș cūrpuțel ²⁾, care șade la Tutescu ³⁾ meșteșugar Covaci. Trimise cōconița scutire cu plapome maringine ghirole.

IAȘI

Vedă *Eș.*

- 13539 * \triangle Nōpte bună, că tata 'i la Iași.

X*** *stud. c. Schtopenț, j. Fălciu.*

A se vedé înȋelesul la No. 9588.

¹⁾ Domnu.

²⁾ Fierar.

³⁾ Dudescu.

IBRIAM

- 13540 Cîoc sealeam de la jupân Ibriam, că 'și-a făcut căciula șalvari.

P. ISPIRESCU. — L. ȘĂINEANU,
Semas., p. 360 & 459.

Vezi *Căciulă*.

La vorbe ne-potrivite.

ICIU

- 13541 * Δ Aî dat de nod
Ca Iciu la pod.

ST. ST. TUȚESCU, *înv. c. Catanele*,
j. Dolj.

Nu mai are încotro, i s'a înfundat, a buclarisit'o.

IENCEA

- 13542 * Δ A fi Iencea
Săbiencea.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescă*,
j. Vâlcea.

A fi om frumos și vitéz.

Sub numele de Iencea Săbiencea circulă în județul Vâlcea următoarea baladă poporană, care se află în colecția D-lui Bălășel, și din care reproducem aci începutul.

Sus pe drumul Dinlăi,
Dinlăi, Udriulăi,
Plimbă-mi-se plimbă : ●
Iencea
Săbiencea

Cu murgu trăgînd de friu
Cu saiana 'nșiptă 'n brîu.
Și-așa cum se plimbă,
Greu din inimă ottă,
Și așa că mi-și grăia:
Verde frunză bob nănt,
Mare prinsore am făcut:
Că eu, mare, oîu sărnta
Pă Iana
Beligrădăna,
Pă ea dă n'olm sărntă
Capu mi-s'o reteză.
Câte fete 'n Beligrad

Pă toate le-am sărutat
 Numai una 'mă seăpat
 Tot Iana
 Beligrădăna
 Nepoțică d' Împărat
 Fată de Letin bogat.

IEREMIE

Veđi *Irimie*.

IERUSALIM

Veđi *Rusalim*.

13543 *△ Vine plôia de la Ierusalim.

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari*,
j. Mehedinți.

Când în timpul verei e belșug, cresc ciupercile de pădure (minătărcile), se ȝice că plôia vine de la Ierusalim, adică de la locurile sfinte.

Să ȝice, în deobște, când ne merge bine în ori-ce treba.

IFRIM

Veđi *Aghiasmă*.

IGNAT

Veđi *Porc*.

13544 *△ Nu se mai ingrașe porcul în ȝiua de Ignat.

BALACI MATEESCU, *c. Șuica, j.*
*Olt. — X*** c. Nănesct, j. Bacău*.

Veđi *Porc*

În rîsul celor ce vor a face o trebă când timpul nu mai îngădue.

În ȝiua de Ignat (20 Decembrie) se taie porcii cari s'aū ingrașat în vederea sêrbătorilor Crăciunului.

S'a faire poissonnier la veille de Pâques.

Prov. Franc.

13545 *[△] 'I-a venit Ignatul.

C. TEODORESCU, *înv. c. Pungesci,*
j. *Vasluiu.*

Își așteaptă Ignatul.

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Adică mortea.

ILÉNA COSINZEANA

Vedî Cosinzeana.

ILIE

Vedî Cap. I & XII, Sfântu
Ilie, Ion.

13546 *[△] Are și el omenie
Ca cățeaua lui Ilie.

V. SALA, *dasc. c. V. Sclîște,*
comit. Bihor, Ungaria.

Nu 'și cunoșce lungul nasului.
Cățeaua lui Ilie a mâncat slanina vecinului.

13547 *[△] Ca cojocul lui Ilie.

IORD. GOLESCU, *Mss. II, Asem.,*
p. 60. — GAVR. ONIȘOR, *prof. c.*
Dobrovăț, j. Vasluiu.

Care face minuni.
Profetul Ilie când s'a suit în cer a lăsat cojocul său
lui Eliseu.

Există o snovă cu pațenia lui Sfântu Ilie, dar nu am
putut-o afla.

13548 *
La Ilie 'n prăvălie
Jocă șorecii 'n călcăe,
Jocă și mărturisesc
Că nici mălaiu nu găsesc.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesc*
j. *Vâlcea.*

1° Să ȋdice celor ce'î chéma Ilie.

2° Negustorilor saraci carî nu au nimic în pravălie.

13549 * △
Ilie, Ilie.
Gaură pustie.

T. BĂLAȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Să ȋdice, în glumă, celor ce'î chéma Ilie.

13550 *
Ilie
Sarailie.

Acelaș înțeles ca la No. 13549.

13551 * △
Ilie
Pălărie,
Șede 'n vîrfu coșului
Și descântă moșului.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu,*
Banat.

Ȋdic copiii, pruncilor cu numele Ilie.

13552 * △
Ilie, Ilie,
D'o află de la Domnie,
Vine și te ieă 'n tîrlie!

T. BĂLAȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Acelaș înțeles ca la No. 13550.

INGLEZ

Românul crede că Inglezul e tare în dinți, și că se bate pe sus, în resboiu, cu Francezii cu apă fêrtă.

13553 *
A se face Inglez.

Veȋi *Chinez.*

Adica a se face ca nu pricepe.

ION

Veđi *Fată, Vorbă, Yan.*

13554 Moș Ion scie, el să vie să spue.

A. PANN, III, p. 153.

Veđi *Mără.*

Acelaș înțeles ca la No. 7390.

13555 * Δ Vorbi și nenea Ion
Că este și el om.*Scol. Norm. Cl. VII, prin. P.*
GÂRBOVICEANU, *prof.** Δ Vorbi și nea Ion
Că și el e om.ST. ST. TUȚESCU, *înv. c. Cătănele, j. Dolj.* — A. GOROVEI, *c. Folticeni, j. Suceava.** Δ A vorbit și Ion
După horn,
Că și el e om.D-na Z. JUVARA, *c. Fedescu, j. Tutova.** Δ Las să vorbescă și Ion,
Căci și el îi om.TEOD. CHIRILEANU, *înv. c. Brosceni, j. Suceava.* — G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroșița, j. Dâmbovița.* — P. DANIILESCU, *c. Sălcuța, j. Dolj.*

* Aî trântit'o cucine Ione.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

* A vorbit și nea Ion.

M. CANIAN, *public. j. Iași.*Veđi a *Vorbi.*

1° Spuse și el o vorbă hodoronc-tronc, fără să se lo-
vască.

2° Când ore-cine se amestecă în vorba altora, fără să
fie întrebat sau băgat în seamă. A se vedea No. 6489.

Numele «Ion» fiind unul din cele mai dese la țărani,
e lucru firesc ca oamenii proști să se nemerescă mai mult
cu numele acesta. Sunt mulți oameni care vorbesc multe,
le tocă gura în fier totă diulică; meliță să le fie gura
și tot ar mai avea răgaz. Astor fel de oameni li-se ȑice:
cicale, cleanțe sau coțofene. Nea Ion nu face parte din
ceta ăstora. Flecarii într'o adunare mai dau gură; unul
însă, privesce de departe, scărpinându-se în cap. Când
dă să începă și el vorba, flecarii îl opresc:

— Ho, mă, nu lătră ca cățeaua la lună, că nu te ascultă
nimeni. Atunci el tace și inghite săracul.

Apoi când mai vine vorba despre ceva, el nu pȑte să
rabde și începe iar; cei-l-ăȑi însă nu-l lăsă:

— Tacȑ, mă, nu-ȑi băga și tu nasul. . . .

— Ba lasă-l, mă. . . *să vorbască și nea Ion că și el e
om, îi ȑice altul în rȑs.*

* △

13556 — Sărăcie und' te duci?

— La Domnu Ion su(b) butȑ.

T. BĂLĂȘEL, inv. c. Ștefănescȑ,
j. Vâlcea.

Când vre un om bogat sărăcesce.

Sărăcie, ce-ăȑ cu mine ?
M'am avut cu tat'to bine
Și-o să mă am și cu tine !
Sărăcie, fugȑ la dracu,
Tacȑ din gură ca'nȑi sparg capu !
Sărăcia und'te duci
La Domnu Ion su(b) butȑ.

Poes. Pop.

* △

13557 Mămaliȑă, mȑi Iȑne,
Cȑt de rea, da numai mare !

TEODORESCU-CHIRILEANU, inv.,
c. Brosceȑ, j. Suciava.

Vedȑ *Mămaliȑă*.

Acelaș înȑeles ca la No. 8637 unde se vor găsi și alte
varianȑe.

- 13558 * Δ Doi băeți cu pălărie,
Unu Ion și cu Ilie.

T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Ștefănești,*
j. Vâlcea.

· Când vești doi băeți de aceeași etate și în acelaș port.

- 13559 * Nu te prinde, Ióne, că e nóptea mare.

M. OPRESCU, *c. Balaci, j. Teleorman.*

Vești *Nópte.*

Pe lângă înțelesul dat la No. 202, șicerea se mai întrebuințază pentru omul încăpăținat, care face gură mare și nu vře să asculte pe nimeni.

- 13560 * Δ Ion, Ion
Cu capu gol.

T. BĂLĂȘEL, *prvot, c. Ștefănești,*
j. Vâlcea.

Sě șlice, în glumă, celui ce 'l chémă Ion.

- 13561 Cască, cască, nea Ióne.

Românul Glumeș, I, p. 24.

Când unul trântesce o prostie.

- 13562 * Δ Ióne, Ióne,
Galaóne.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănești,*
j. Vâlcea.

Acelaș înțeles ca la No. 13560.

- 13563 * Δ Tot Ion mă chiémă.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari,*
j. Mehedinți.

Nu pierd nimica.

De o fi una, de o fi alta, *tot Ion mă chiémă.*

- 13564 * Δ Fie popă cine o fi și pârcalab cine o vré,
neica Ion tot logofăt.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari*,
j. *Mehedinți*.

1° Acelaș înțeles ca la No. 13563.

2° Celui care 'și face datoria nu 'i pasă nici de autori-
tăți nici de nimeni altul.

- 13565 * Ion, Ion, Ion
Treî coconî din Babilon.

IORD. GOLESCU, *Mss. II*, p. 7.—
PETRESCU, *ing. c. Curtea de-Argeș*,
j. *Argeș*.

Să ȝlice, în bataie de joc, pentru cei ce să potrivesc
la prostie și la nume (GOLESCU).

Este și un joc de copii în care se întrebuinteză și
acesta ȝlicere.

- 13566 * Δ — Scólă, Ióne, de fă foc.
— Baiu, că nu pot.
— Scólă, Ióne, la mâncare.
— Unde'î lingura mai mare ?

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu*,
Banat.

Veȝî *Lucru. Mâncare*.

A se vedé înțelesul la No. 8756.

- 13567 * Δ A fi nea Ion.

T. BALĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci*,
j. *Vâlcea*. — P. DANILESCU, *c. Săl-
cuța, j. Dolj*.

A fi prost.

- 13568 * Δ Doar nu mă chiémă nea Ion !

SAV. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovet*,
j. *Vaslui*.

Nu sunt prost, îl pricep bine.

IONĂ

- 13569 * △ Ionă, Ionă,
Naiba te scosă 'n poiană!

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănești,*
j. Vâlcea.

Să ȋdice c nd te  nt lnesc  cu vre-o fată ori nev sta
frum s ,  i prin i slabiciune de ea.

IONEL

- 13570 * △ Ionel, Ionel,
Cur fetele după el,
Că g ndesc că'  un inel.
Nu '  inel, nu '  inel,
Ci '  mândru de Ionel.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coștetu,*
Banat.

Le ȋlic, cei mai mari, b e ilor frumoși.
Se  nlocuesce  i cu alt nume ca: *Avramel, Iosumel, etc.*

IONI  

- 13571 * △ P n  s rele se 'nal  
Ioni   ab  se 'ncal  ;
De la u   p n la pat
Ob ielele t te cad.

ST. STOICESCU, *preot, c. B l -*
c nca, j. Ilfov.

Ve   a se G  ti, a se
 nc l a.

A se ved   n elesul de la No. 7208.

- 13572 * △ Deschide-te, punguli  ,
Să plătim lui Ioni  .

GAVR. ONI OR, *prof. c. Banca,*
j. Tutova.

Ve   *Pungă.*

A se ved  No. 12601.

IORDACHE

Veđi *Costache*.

13573 Iordache Burtă-Verde.

S. I. GROSSMANN, *Dict. Germ.*,
p. 227.

Aceleași înțelesuri ca la No. 2806.

IORDAȘIM

13574 * Δ Cine te-a bătut, Iordașim
Tarmambile Cardașim?T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Stefănesci*,
j. Vâlcea.Veđi a *Batz*.

A se vedé înțelesul la No. 9734.

13575 * Δ Cine te-a bătut, Iordașim, și n'a dat mai
abitir?T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănesci*,
j. Vâlcea.Veđi a *Bate*.

A se vedé înțelesul la No. 9735.

IORGOVAN

13576 * Δ Par'că ară Iorgovan.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari*,
j. Mehedinți.

Alusune probabilă la valul lui Traian care trece prin comuna Broscari, de și cei bătrâni povestesc că cei mai bătrâni de cât dinșii ar fi vędut pe Iorgovan tragënd o brazdă cu plugul. la care erau înjugați nisce bivoli mari.

A se vedé G. Dem. Teodorescu, *Poes. Pop. Iovan Iorgovan*, p. 415—420.

IOV

Veđi *Cap. XII, c. Iov*.

IPATE

- 13577 * Popa Ipate
Dă oca pe spate,
Și face cu mâna,
Să mai dea una.

T. SPERANȚIA, c. Iași, j. Iași.

Ipate
Care dă oca pe spate,
Și face cu mâna,
Să 'i mai aducă una.

I. CREANGA, *Pov.*, p. 150.

Acelaș înțeles ca la No. 12390.

IRIMIE

- 13578 * △ A nimerit ca Irimia cu oiștea 'n gard.

I. TZINTZU, *ing. j. Buzău*. — C. TEODORESCU, *inv. c. Dôgele, j. Vaslui*. — GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Ghermanesci, j. Tutova*. — ALFRED JUVARA, c. Popeni, j. Fălciu.

- * △ A nimerit'o ca Ieremia (Eremie) cu oiștea în gard.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobroveș, j. Vaslui* — G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari, j. Mehedinți*.

Vezi *Ivan*.

1° A greșit; nu a nimerit'o bine, nu a potrivit'o cum trebuie.

2° S'a pacalit.

Ci-că Irimia, un om din satul Hogeia, comuna Dôgele, fiind bêt și mergând spre sat cu căruța cu doi cai, nu a lăsat pe tovarășul său să mâne caii; ci luând el hăturile în mână, în loc să țină drumul a cârnit oiștea tocmai într'un gard, lângă porta țernei, și de atunci a iemas vorba cu *Irimia care dă cu oiștea în gard*.

IRINA

13579 * Δ Pe lângă că e urită o mai chêmă și Irina.

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea,*
j. Dorohoi.

A se vedé înțelesul la No. 6231.

IROD

Vedî *Cap. XII, c. Irod.*

ISAC

Vedî *Avram.*

ISAIA

Vedî *Cap. XII, c. Isaia.*

ISALNIȚA

13580 * Δ Ca la Isalnița.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari,*
j. Mehedinți.

Comună în județul Dolj. Alușie la munca voinicescă a locuitorilor ei.

ISLAZ

13581 * Δ A învățat carte
Pe departe,
Și condei
Pe la Covei,
Și plaivas
Pe la Islaz.

ST. TUȚESCU, *înv. c. Catanele,*
j. Dolj.

A se vedé No. 11435.

ISMAIL

Veđi *Hotin*.

ISPAS

- 13582 * \triangle Ispas
Lapte gras.

T. BALĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. *Vâlcea.*

Să ȃdice în glumă celui ce 'l chêmă Ispas.

Ispasul, adică ȃiua Înălțarei Domnului cade vara, când e ierba mai dulce și plină de mizgă. În acest timp vitele daň laptele cel mai bun și unsuros. De aci trebuie să se fi născut ȃicetorea de mai sus.

ISRAEL

- 13583 * Prin tine peirea ta, o Israel!

Când unul pate vre-un ne-ajuns, nu din pricina altuia, ci chiar din vina lui.

ȃicere luată din Biblie.

ISTRATE

- 13584 * \triangle — Buna ȃiua, mēi Istrate.
— Doi boboci de rață, frate.
— Mēi Istrate, tu ești surd?
— Mai trecu unu c'un cârd.
— Bată-te Dumnezeu, năpruiu.
— Nițică cânepă ȃiceam să'mi puî.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Besdea-*
du, j. Dîmbovița.

1° Pentru cel care răspunde alte trântii; tu îi spuî una și el răspunde alta.

2° Pentru cel care nu vré să înțelégă; îi spuî una și el alta crede.

A se vedé la No. 6035 celelalte variante.

Ἐγὼ σκόραδάζου: λέγω, σὺ δὲ κρομμὺ ἀποκρίνεις.¹⁾

Prov. Elin.

Ego tibi de aliis loquor. tu respondes de cepis.²⁾

Prov. Lat.

13585 * Δ **A fi nea Istrate.**

C. DANILESCU, *înv. c. Scundu,*
j. Vâlcea.

Om cu care nu te poți bine înțelege.

IȚIC

13586 * Δ **Dă'l în punga lui Ițic.**

G. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți,*
j. Covurlui.

Adică dă'l dracului, lasă'l ciorilor; ȧea'ți nădejde de la un lucru.

IUDA

Veđi Cap. XII, c. Iuda.

IVAN

Veđi Fată, Moldovan.

13587 * Δ **Dăi nas lui Ivan,
Că se sue pe divan.**

GAYR. ONIȘOR, *prof. c. Dobro-*
văț, j. Vaslui.

* Δ *Da'i nas lui Ivan,
(Și) el se sue pe divan.*

ANDREI MARINESCU, *înv. c. Hu-*
mele, j. Argeș.

¹⁾ & ²⁾ Iți vorbesc de usturoiu, tu 'mi răspunđi de cėpă.

* Δ
*Daî nas lui Ivan,
 Se sue pe divan.*

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi,
 j. Covurluiu.*

* Δ
*Dacă dai nas lui Ivan,
 El se sue (sue) pe divan.*

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 323; *Conv. Liter.*, XII, p. 51. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurluiu.* — T. BĂLĂŞEL, *înv. c. Stefănescu, j. Vâlcea.* — VÎLCOF, *stud. Craiova.*

Veđi Vas.

Arată obraznicia unui om de nimic, când îl bagî în sémă.

«— Ei, ei! Dômn! ăise apostolu Petru, veđi de ce s'a mai apucat acum Ivan al Sfinţiei-Tale? Bine a mai ăis cine a ăis: «*dacă dai nas lui Ivan, el se sue pe divan*». — I. CREANGA, p. 323.

Origina ăicerei este bulgarăscă. Un proverb rusesc sună ast-fel: *pune un țeran la masa, el va pune picerele pe masă.*

Cui plus licet quam par est, plus vult quam licet.¹⁾

Prov. Lat.

Non introdur l'asino in sala, che poi ti munderà fuori e della salla e della camera.²⁾

Prov. Tosc.

Meti Gallo en mi cillero, hizose mi hijo y mi heredero.³⁾

Prov. Span.

¹⁾ Acel căruia îi permiși mai mult de cât merită, vré mai mult de cât îi dai voe.

²⁾ Nu băga măgarul în tindă, căci pe urmă te va da afară și din tindă și din odaie.

³⁾ Am adus un Frances pe lanul meu de grâu, se făcu fiul meu și moștenitorul meu.

*Who is allowed more liberty, than is reasonable.
will desire more than is allowed.¹⁾*

Prov. Engl.

- 13588 * △
Nu da obraz lui Ivan
Că se sue pe divan.

LASCAR ROSETTI & V. ALEXAN-
DRI, *Mss.* — D-ra TINCA ȘIȘMAN,
în v. c. Adam, j. Tutova.

Acelaș înțeles ca la No. 13587 sub formă de povață.

- 13589 * △
Popa bat și Ivan niică gustat.

GAVR. ONIȘOR, în v. c. Schiopeni,
j. Fălciu.

Vedî Bît.

A se vedé înțelesul la No. 8145.

- 13590 * △
A nimerit'o ca Ivan cu oiștea 'n gard.

C. IORDĂCHESCU, în v. c. Cris-
tesci, j. Botoșani.

Vedî Irimie.

Acelaș înțeles ca la No. 13578.

- 13591 * △
Ivan
Ăl bun de divan.

T. BALĂȘEL, preot, c. Ștefănesci,
j. Vâlcea.

Se ȝice dracului de către ómenii și femeile vrăjitoarese.

- 13592 *
Incepe de la Ivan și ajunge la Adam.

D-na Z. JUVARA, c. Fedesci, j.
Tutova.

Pentru cei ce lungesc vorba, o poveste, începând, cum
se ȝice, de la descălicare.

¹⁾ Acel căruia îi dai mai multă libertate de cât se cuvine, va dori mai
mult de cât i se dă.

IVĂNUȘ

- 13593 * Δ Ivănuș
Cu cununa de paiuș.

MARINA BĂLĂȘEL, c. *Stefănesci*,
j. *Vâlcea*.

Se ȋdice, în glumă, celui ce'l chêmă Ivănuș.

Acéstă ȋdicere se guesce și în următóarele recitațiuni
de copii:

Hei Lunae,
Hei Plavae,
Muciu bate
Bubiú bate
Câte vaci siut adunate,
Și-ale mele
Și-ale tele,
Și-ale Ragii din pădure.
Ragea ragea,
Țiganií fugea:
Cu cimpoe
Cu sdrâmbóe.
C'o fi cofea
Da ce mal era:
Doi puí de cetea
Cum făcea,
Cum facea:
Tiri-tiriatița
Pě còdă șofranița
Unde jóca *Ivnuș*
Cu cununa de paiuș.
Eși Stane din celar
C'uite popa măcelar
Cu sângele 'ntr'un găvan.

JIANU

- 13594 * Δ Jianu de peste Jií
Lasă fete cu copii.

TUDORA LĂZĂROIU, c. *Bogdă-
nesci*, j. *Vâlcea*.

Să ȋdice bărbatului care se ține de crailicuri.

Acéstă ȋdicere se guesce în următorul cântec poporan:

Colea 'n vale 'n dedețel
 Frumos dărmie un Jienel,
 Mă duc maică după el.
 Ba tu, maică, nu te duce,
 Ca nu e voinic în cruce,
 Că nu e voinic curat,
 Nicî în cruce botezat
Mi-e Jianu de la Ji
Lasă fete cu copii;
 Câte fete sunt pe Ji
 Tote aș rămas cu copii.
 Hoțule de peste Ji
 Nu minți fata că vii!
 Hoțule din Mehedinți
 'Mi luași fata cu dămiașii!
 Hoțule din Slătioare
 Mi-o făcuși cu burta mare!

13595 * △ A fi Jianu vreme rea.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Lungesci,*
j. Vâlcea.

Să glice unui om voinic și vitéz.

Măi copii cu flinta lungă,
 Fiți deștepți și nu dormiți.
 Vă păziți să nu v'ajungă
 Poterașii iscușiți.
 Ce ne pasă de 'ntîmplare,
 Vie cum îi va plăcea,
 N'avem noi căpitan mare
 Pe *Jianu vreme rea?*
 S'arătăm că 'n haiducie
 Find Iancu căpitan
 Nu n'e frică de urgie,
 Nicî măcar de Cîrc-Serdar!
 Haldeți vie, Iancu vie,
 Mai curînd sa n'adormim,
 Numa 'n luptă să ne ție,
 Poterii mormînt să fim!
 Mei delii cu chica lungă
 Și la brîu cu iatagan,
 Când trasnesce cade 'n luncă
 Și stați față cu Satan!

Acastă poezie, culăsa de D-l Bălășel, în comuna Lungesci, nu pôte fi poporană. Ea însă se cântă mult prin județul Vâlcea, pe o arie haiduceseă.

JIDAN

*Vezi Croban, Jidov, Ovreii,
Sfânta Maria, Turc.*

Jidanu e privit de popor ca o liftă spurcată, mai ales în ce privește religiunea. Să crede că Evreii se împartășesc la Pascele lor, cu sânge de creștin. Pentru a-l pute do-bândi ei prind atunci câte un copil de creștin, și 'l arunca într'un butoiu bătut cu cuie de fer eșite pe din lăuntru. Punându-se butoiul în mișcare, copilul este sângerat. Alta dată îl întepă sub unghii cu țepuși de fer.

Jidaniî sunt foarte înșelători; se și spune că evreul nu mănâncă până nu înșelă pe un creștin.

Evreul are un miros greu, fiind-că nu este botezat. Unii creștini chiar aprind tămâe în urma unui Evreu, când 'i-a venit în casă.

Jidaniî, de obicei, au pistrui pe obraz. Românul atribue acesta următoarei întâmplări.

SNÓVA

Jidaniî, după ce au restignit pe Isus Hristos și acesta a murit, s'au pus la masa ca să mănânce, de bucurie. La masă aveau un cocoș fferț și alte bucate. Ce 'i vine minia în gând și dice: «Atunci mai învie Hristos când va învia cocoșul ăsta de pe masă». Cocoșul atunci odata se scôlă colea în strachina și, când a bătut din aripi să cânte, a sărit stropitură din strachină, peste Jidanî. Așa că stropiturile de pe obrazul lor sunt de pe atunci remase, spre semn ca ei au ucis pe fiul lui Dumnezeu; și le vor avea din nēm în nēm.

CREDINȚE

I

Racul este bine-cuvîntat de Dumeđeș, pentru că el ar fi furat cu 'iul ce Jidanîi aveau să înfigă în mîna Mîntuitorului, pus pe cruce. De aci vine ura și albinerea de rac a Jidanilor, pre când creștinilor le e permis a mîncă raci și în post. — LAURIAN & MAXIM, I, p. 372.

II

Pe când umbla Dumnezeu pe pămînt, a ajuns la o crîșma. Intră înlăuntru. Jidanîi ascusesse pe o jidancă sub o covată și întrebă pe Dumnezeu să ghicescă ce 'i acioio. «Ia un porc» ... Când rădică covată, iese o scrôfă. De atunci ei nu mănâncă carne de porc, nici pe-cele care are slanina ca porcul. — *Șezătore*, I, p. 181.

- 13596 * △ Să mănânci la Jidan și să dormi la Armén.

B. P. HĂȘDEU, *Etym. Magn.*, p. 1701. — DEM. BEREĂ, c. *Vutcani. j. Fălciu.* — I. BANESCU, *prof. j. Roman.*

La jidan să mănânci, dar să nu dormi singur noaptea.

A. COSMA, *Conv. Liter.*, XXIII, p. 151.

- * △ *La jidan să mănânci dar să nu dormi.*

- * △ *Să nu te culci la jidan și să nu mănânci la Armén.*

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Rătesci, j. Argeș.*

Vezi *Armén.*

Românul crede că bucatele jidanului sunt foarte curat gătite, dar casa lui reu grijită și murdară. Are o credință opusă în ce privește Arménul.

A se vedea în *Pravila de la Gorora*. § 30 cum s'a schimbat credințele în această privință.

- 13597 * △ Jidan și curat nu se poate.

I. TACU, *inv. c. Braniscea, j. Covurlu.*

Se dice mai ales la oraș.

În sprijinul acestei credințe se povestesc următoarea anecdotă.

Alexandru Cuza, înainte de a fi Domn, a fost ispravnic la Covurlu. Eră mai ales foarte aspru cu străinii și înșelătorii, dar în deosebi cu Jidanii. Odată daduse ordin poliției, că, ori-ce Jidan se va găsi murdar, să i se taie pîla de la haine. Un comisar mai zelos, întilni în plătă un jidan care cădea în categoria celor coprinși în ordinul ispravnicului, trase sabia și cu totul că Evreul se ruga: *Moi, lasă haina, moi, că glodul aista 'i de la ispravnicul cela-l-alt, îl reteza pîla de la caftan.*

- 13598 * △ Fierbi un Jidan și ese doi Greci; fierbi un Armén și ese trei Jidani.

G. P. SALVIC, *inv. c. Smulft, j. Covurlu.*

Vezi *Ovreu.*

Adică Jidanul întrece pe Grec și Arménul pe Jidan,
cu șiretenia.

- 13599 [△] De cât slugă la Jidan
Mai bine la oi cioban.

Șezătore, Poes. Pop., I, p. 71.

A se vedé înțelesul la No. 10687.

- 13600 * [△] Jidanu când câștigă întâiu își dă foc du-
ghenii.

*GAVR. ONIȘOR, prof. c. Putesci,
j. Tutova.*

Adică e ne-cinstit ca negustor.

- 13601 * [△] Jidanul cu balabusta
Sunt ca lăcusta.

Z. ARBURE, Basarabia, p. 470.

Pe unde trec, unde se așeală e foc și pîrjol.

- 13602 Jidanul, până n'o înșela într'o ți, nu se
ține om.

IDEM, Calend. Rom., 1892.

Vezi Ovreiu.

Arată lipsa lor de cinste și de omenie.

- 13603 * [△] Jidanul a vrut să mîergă și el odată ca-
lare și atunci s'a întîmplat să fie Săm-
bătă.

*V. A. FORESCU, c. Folticeni, j.
Suciava.*

- * [△] Jidanul odată a vrut să incalece și atunci
a fost Sâmbătă.

*GAVR. ONIȘOR, prof. c. Gher-
manesci, j. Tutova.*

Vezi Ovreiu.

Când unul încercă și el odata să facă ce-va și nu is-
butesce.

13604 *△ Jidanul pe ce a fost nu dă nimic.

D-na Z. JUVARA, c. Fedesci, j. Tutova.

*
Pe trecut, și ce era să fie, Jidanul nu 'ți dă nimic.

DIM. ZANNE, arlăt. c. Bolintinu-
din vale, j. Ilfov.

*
Jidanul nu dă nimic nici pe trecut, nici pe viitor, ce numai pe prezent.

V. A. FORESCU, c. Folticeni, j. Suciava.

Când unul ne vorbește de ce a avut sau ce va avea în viitor, arătându-se că nu 'i putem da de cât pe garanție bună, ci nu ne mulțumim cu făgădueli și altele asemenea.

13605 *△ Jidanu (e) tot Jidan.

M. CANIAN, public. j. Iași. —
G. P. SALVIU, inv. c. Smulți, j. Covurlui.

Ori-cât s'ar ridica, tot nu se poate lepăda de apucăturile lui strămoșesci.

13606 * Jidanul plătesce.

M. CANIAN, public. j. Iași.
Vezi *Armin*.

Acelaș înțeles ca la No. 13144 & 13145.

13607 *△ Cunosci ca Jidanul la porci.

A. CIOCOTU, elev. Sc. Norm. Inst.,
j. Dorohou.

Adică nu te pricepi de loc.

13608 *△ Jidan botezat.

GR. ALEXANDRESCU, magistr. j. Putna.

Adică creștin cu apucături rele.

* Δ 13609 Jîdanul e dator cu trei țile la țigan.

BERHA KAUFMAN, c. Bêrlad, j.
Tutova. — G. P. SALVIU, înv. c.
Smulț, j. Covurlui.

* Δ Tot jîdanul datoresce cu o țî a țigan.

E. I. PATRICIU, înv. c. Smulț,
j. Covurlui.

Când vrei să înjosești pe jîdan față de țigan.

CREDINȚĂ

Țiganiî se trag din Faraoni, cari erau un popor tare. Ei robise pe Jidani, și 'i supusese la tot felul de cazne. Așa se ȝice ca 'i puneau să treere cu piclôrele sticla sfărmată și amestecată cu spinî. S'a în-țimplat, nu se scie cum, ca Ôvreiî să scape din robia țiganilor. Aceștia vroiau însă să 'i mai țină măcar trei țile.

Jidaniî s'au rugat să le dă drumul, rămânend datorî ca acele trei țile să le facă ori-când vor putē, chiar și pe lumea cea-l-altă. De aci a remas ȝicerea: *jîdanul e dator trei țile la țigan*, și din acēstă pricină se crede că jidaniî nu pot vedē cu ochiî bnuî pe țiganî.

* Δ 13610 Are cap de Jidan.

Șezătôrea, I, p. 219. — E. I. PA-
TRICIU, înv. c. Smulț, j. Covurlui.
— M. CANIAN, public. j. Iași.

1° Umblă cu înșelaciune, după gheșefturi.

2° Spre a lua în ris pe unul care se crede deștept și în realitate e prost.

* Δ 13611 Par'că se bat Jîdaniî în gura lui.

D-na ECAT. ZANNE, c. Fedesci,
j. Tutova.

* Δ Par'că se bat Jîdaniî la gura lui.

G. P. SALVIU, înv. c. Smulț, j.
Covurlui.

Veđi Turc.

Vorbesce repede și cam ne-deslușit.

- 13612 Δ Jidanul cu barbă roșie
Duce pe dracul la poște.

S. FL. MARIAN, *Poes. Pop.*, p. 211.

*Jidanul cu negră barbă
Duce pe dracu la ierbă.*

BARONZI, p. 85. — HINȚESCU, p. 84.

Este mai mult o păcălitoră.

- 13613 $\ast \Delta$ Când or veni Jidaniî de la secere.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Bursucani, j. Covurluiu.*

Adică nici odată.

JIDOV

Vedî Mad, Mesia.

- 13614 Δ De la Sânta Maria-Mare până la Sânta
Maria-Mică, dacă nu cade brumă, se
împut Jidoviî.

S. MANGIUCĂ, *in Etym. Magn.*, p. 363.

A se vedé înțelesul la No. 264.

- 13615 Δ Pitpăduchi! pitpăduchi!
Că la Jidovi pe spinare
Fac păduchiî masă mare,
Pitpăduchi! pitpăduchi!

S. FL. MARIAN, *Ornit.*, I, p. 317.

Ca să arate cât de murdară e această nație.

LEGENDĂ

Đice că Jidoviî dintru început nu erau, ca acumia, plini de tôte
bunătățile, nu se află tôte averea creștinilor pe mâna lor, ci ei erau
așa de nemernici, așa de rufundoși și, să mă iertați de cuvînt prost,

aşa de încărcăţi de pădunchi, că nici un creştin, nici un om de omenie nu era în stare să se apropie de dînşii căci, cum se apropiă, îndată se âmplea de podoba de care erau ei plini.

Ochiul-boului vedînd aceştia, şi voind a feri pre cei-l-alţi ômeni ca să nu se âmple de podoba jidovescă, cum zaria pre vre un jidov în apropierea vre nui creştin, îndată începea a strigă :

Pitpădunchi ! pitpădunchi !
Ca la Jidovi pe spinare
Fac pădunchi masă mare,
Pitpădunchi ! pitpădunchi !

Adica *păziţi-vă de paduchi*, căci Jidovii sunt aşa de plini de dînşii, încât ca fac masă mare pe spinarea lor.

Jidovii, ca Jidovii, nu putura răbda strigatele Ochiul-boului, măcar ca acestea erau destul de drepte, ci ei mâniindu-se pre dînsul, pentru că îi face pădunchioşi, îl luară pe fugă, voind sa' l prindă şi să l omore.

Da Dumneleu nu l-a lăsat pre Jidovi ca să 'şi ajunga scopul, ci el a facut aşa ca Ochiul-boului acuş să se ascundă într'un loc şi acuş să iasă într'altul. să âmble cum va voi pe lînga om, dar nime să nu l pōta prinda, şi dacă ar vrē să l prindă sa' l sara în ochi. Şi Ochiul-boului, nu numai atunci, ci el şi acuma, când vede pe vre un Jidov, strigă :

Pitpădunchi ! pitpădunchi !
Ca la Jidovi pe spinare
Fac pădunchi masă mare,
Pitpădunchi ! pitpădunchi !

Şi vai Dōmine, bine ar mai fi cînd, mai ales Români noştri, s'ar feri de Jidovi ca dracu de tîmăe, căci aceştia într'adever, după ce l despōie de tot ce au, după ce l aduc la sapă de lemn, trebuie să se ncarce de tōte nevoile şi să devie mai răi, mai cotrenţoşi, şi mai flămîndi de cum au fost Jidovii la început.

13616 * △ A fi rupt din Jidovi.

TUDORA LĂZĂROIU, c. *Bogdănesci, j. Vâlcea.*

Adică om voinic, corpolent.
Citim în *Sezătōre*, III, p. 29:

LEGENDĂ

Jidovii l-au închis Dumneleu între nisce munţi mari dē nu mai pot eşi de loc, că ei ar prăpădi lumea numai în vr'o donē-trei zile, să mai pōtă işi. Da la vremea d'apoi *Antihirs* are să l scōtă d'acolo, şi cu ei are să prăpădescă lumea.

Poporul crede că noi nu ne tragem din Jidovi. Noi suntem făcuţi d'al doilea, căci jidovii au fost o lege spurcată, şi noi suntem lege curată.

13617 * △ A fi Jidov.

T. BALAȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Acelaș înțeles ca la No. 13616.

LEGENDĂ

Jidovii au fost nisce ômenî grozav de mari. Așa au fost de mari, în cât pașlau dintr'uu munte într'altul. Noi, ăștia d'acum, suntem ca nisce musce pe lângă Jidovi.

Odată o fată de Jidov se duse pe un câmp și acolo gasi nisce ômenî d'ai noștri arând pămîntul. Fata îi luă în pîla pe toți: ômenî, plug, boi și tôte și se duse cu ei la mămă-sa dîcîndu-i: «mamă, eu găsii colea nisce musce, sgârîiau pămîntul.» Mămă sa îi dîse: «Du-te, mamă și-î pune de nude i-ai luat, căci ăștia au să stapînescă pămîntul.»

Jidovii sî încontrau cu Dumneșu nu vreau să se supue lui de loc. De aia și D-șeu a hotărît sa-î pîrdă după lume. Și așa a dat Dumneșu un potop mare în lume și s'au înecat toți Jidovii. Doar unul rămăsese. El puse un picior într'un munte, și altul într'alt munte, și cu mîinile se apucase de tîrtele cerului și sta așa, habar n'avea el de apă. Atunci Dumneșu, ca sa-l prapadîscă, a trimes mulțime nenumărata de muște și i'a umplut tot trupu. Doi viermi mari i'a trimes D-șeu la talpile picîtoarelor și a iuceput să i rîdă carnea. Atunci Jidovul, de mare mîncarime a dat să se scarpine unde îl mînceau viermii și muscele și hap scăpăta între munți în apă, și dete ortul popei!

Și d'atunci a rămas de are omul scălîmînt în talpa piciorului, unde au mîncat viermi.

D'atunci a rămas ca viermi să mînânce trupul omului cînd mîre, și să l mînânce și de viu, cînd e pecătos.

A se observa asemănarea acestei legenda cu legendele următoare din mitologiile antice sau din Biblie și anume: În Ramayana lupta Țeilor cu Rakshasașii conduși de regele lor Bavana care își avea reședința în insula Lanka (Ceylan).

În mitologiile eline și latine, lupta Țeilor cu Titani.

În Biblie revolta unei parte din îngerî împotriva lui Dumneșu și luptele acestora cu îngerii rămași credincioși.

13618 * △ De cînd cu Jidovii.

Conv. Liter., XXI, p. 524. —
T. BALAȘEL, *înv. c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Adica în vechime, de cînd erau ômenii mari, jidovi.

13619 * △ Jidovul rătăcitor.

L. ȘĂINEANU, *Dicț., p. 447.*

Om care nu pôte stà la un loc.

C'est le Juif errant.

Prov. Franc.

JIDOVESC

13620 * \triangle Cot jidovesc.

Sczătorea, IV, p. 175.

A se vedé înțelesul la No. 11655.

13621 * \triangle Muncă jidovescă.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 207. — *Conv. Liter.*, XI, p. 524. — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU, *inv. c. Smulți, j. Covurlui.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adică o muncă mare, grea.

Poporul crede că clădirile, cele remași din vechime, sunt facute de Jidovi.

A se asemăna cu: *murs cyclopeiens, travail d'Hercule, travail de Titan.*

«Din nou se puse pe muncă, *muncă jidovescă*, se svîrcolea omul în dreapta și în stânga, năptea o făcea di, dă și din mână și din picior, cum se dice, și folos nici cât negru sub unghie.» — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 207.

JIA

Veđi Pod.

JIU

Vedî Cap. XI, c. Călcâi, Diă.

JIVU

13622 * \triangle Ți'i, boerule, ca lu(i) Jivu.

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari, j. Mehedinți.*

Când cine-va nu merită acest titlu.

Să zice că în comuna Bogova, din județul Mehedinți, trăia un țăran care nu pre avea averi, în cât cel-alți să 'i dică boer. De aceea el, care dorea cu totul acest titlu, da câte un lârdeu de bëntură la sateni, numai să 'i dică așa. Cel-l-alți, orî de câte-orî se adunau mai mulți, nu aveau alta de făcut, spre a obține ce-va de beut, de cât sa'l cinstescă cu numele de boer și bëntura era pe masa.

JUDEȚ

13623 * Δ A plăti un județ.

T. BĂLAȘEL. *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

A fi lucru rar, de bună calitate, scump.

KRUP

13624 * A fi Krup.

Adică a fi bét.

Acéstă zicere a început să fie întrebuințată mult prin mahalalele Bucureștilor, și nu este de cât vechiul: *a fi tun*, în care numele vestitului industrial German înlocuiesce obiectului fabricațiunei sale care a lătit atât de mult faima sa prin lume.

LĂPUȘNÉNU

13625 Ura Lăpușnănescă
E peire boerescă.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 175.

Alexandru Lapușnénu, care domni în două rînduri în Moldova, fu dușman de mórte al boierilor. El ucise la ospet, patru-deci și șapte de boieri și muri, în cele din urmă, otrăvit de boieri, la 1568. Să zice, însă fără vre-o probă hotărîtore, ca Dómna sa, Ruxandra, a fost partașă la făptuirea acestui omor.

LAZĂR

Vezi Cap. XII, c. Lazăr.

LEAH

Vești *Moldoven.*

LEAȘCĂ

13626 * \triangle Leașcă.E. I. PATRICIU, *învr. c. Smulți,*
j. Covurlui.

Să ȋdice de femeea care nu mai scie nici de post, nici de biserica, nici de obiceiurile creștinesci.

LETIN

13627 * \triangle A fi Letin.P. DANILESCU, *c. Craiova, j.*
Dolj. — T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ste-*
fănesci, j. Vâlcea.

Adică om spurcat, fără lege, fără Dumnezeu.

În popor se crede că Letinii sunt o nație de ómenî cari nu aũ pereche, de spurcați ce sunt; mai spurcați ca Ovreiî și ca Turciî. Tóte națiile aũ un Dumnezeu. o lege. Letiniî însă nu aũ nici lege, nici Dumnezeu. Letinul nu se închină la nimic. El e în stare să savîrșască tóte crimele, tóte relele, fără milă, fără frică de păcat!

Poporul în cîntecele sale vorbesce ast fel despre Letin:

Letinu bogat,
Săvaî câinele spurcat.
Mi-e la cruce ne 'nchinat
Și de lege lăpădat,
Și dă blagă mi-e bogat,
Ovreiũ ne botezat!

E aprópe de mintea omului că acest Letin nu póte fi decăt o corupție din *Latin*, adică catolic.

V. Alexandri ne spune însa, într'una din poesiile sale poporane, că Bogdan, fiul lui Alexandru Lăpușnénu, cere părintelui său să se însóre:

«Taică Dómne din Domnie,
Voe dă-mî se iéũ soție
Ursita ce'mî place mie.

Ea nu'i fată de 'mperat
 Și'i chiar de *Litën* bogat
 Și de lege lepădat.
 Da'i feciôră ca o stea
 Mândră ca o păsărea,
 Dulce ca o floricea.
 Și sufletul meü o vré!*

Aci e vorba de un Litvean, adică locuitor din Litvania.
 E însă probabil că Alexandri a schimbat de la sine
Letin în *Litën*, de ôre-ce pretutindenî poporul pronunță
 Letin.

Fôrte adese se aude în popor: *ce Letin de om!* *ce Letină de muiere!* sinonime cu: *ce căine de om!* *ce cafea de muiere!*

LETINESC

13628 *[△] A se duce în țera letinescă.

T. BALĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

A merge într'o țeră depărtată.

LICSANDRU

13629 Licsandru inimă rea.

GR. JIPESCU, *Revu. Oraș.*, p. 112

1° Pentru un om rău.

1° Arată și supărarea.

LIDËR

A se vedé proverbul și legendă la No. 10022.

LIFTĂ

13630 *[△] A fi liftă spurcată.

G. POBORAN. *inst. j. Olt.* — T
 BALĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

*
Liftă.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 82.

Vezi *Letin, Litfa*

Om fără lege, fără Dumnezeu.

Om de altă religie de cât cea ortodoxă.

De la numele locuitorilor Litveniei, provincie din fostul regat al Poloniei, cari au fost adese ori în luptă cu Moldovenii și erau catolici. A se vedea NECULAE COSTIN, *Letop. Apendice*, p. 381—383.

Românii de alminterea au dat acest nume și Ungurilor, cari erau catolici ca și Litfenii, și mai în urmă tuturilor popoarelor de orice religie alta de cât cea ortodoxă. Vezi în această privință la cuvântul *Litfa*, exemplul citat.

LITĂ

13631 Lită cu frate-său Ghiță.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 41.

Se zice pentru cei ce se potrivesc la naravnii (GOLESCU).

LITEN

13632 [△] Litenu 'i om vicien.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 80.

Rutenii întorc complimentul Românilor despre cari zic :

*Egi hiba Volohu rieriat?*¹⁾

Să nu 'l vinzi nici la Litén
Că Litenu 'i om vicien.

Poes. Pop.

¹⁾ Ce și Valahul are credință?

LITFĂ

13633 Litfă.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1019.
— L. ȘAINEANU, *Dicț.*, p. 473.

Vezi *Litiă*.

Acelaș înțeles ca la No. 13630.

ȚIC. — Mie nu 'mî pasă che am bani.

IORGU. — Du-te dracului cu bani 'ți cu tot, *Litfă* afurisită.

ȚIC. — Mă duc, dar să știu che am să mi 'ntorc cu tota Agie, ca se te ridic pe sus.*

Iorgu de la Sadagura, p. 1019.

LIVIE

13634 Silită căsătorie
E frigură de Livie.

A, P'ANN, II, p. 152. — S. FL.
MARIAN, p. 39.

A se vedé înțelesul la No. 9849.

LOCUSTĂ-VODĂ

13635 Lăcustă-Vodă.

GR. URECHE, *Domn. Mold.*, I.
p. 200.

Porecla ce s'a dat lui Ștefan Vodă al VI-lea, care a domnit în Moldova de la 1538 până la 1540.

«In zilele acestui Domn, Ștefan Vodă, au fost fomete mare și în țera Moldovă și la țera Ungurască, că au venit locuste multe de au mâncat totă rōda. Și pentru aceea l-au poreclit și l-au ȑis *Lăcusta-Vodă*. Iară mai apoi urându l totă curtea și boierii, s'au vorovit o sēmă de boieri din curtea lui, anume Gănescii și Arburescii, și la așternutul lui, unde se odihnea, l-au omorît în cetatea Sucevei.» — GR. URECHE.

LOT

Vezi *Cap. XII, c. Lot*.

I.OTRÉN

13636 * Δ A fi Lotrén.

T. BALĂȘEL, *înv. c. Bogdănesci, j. Vâlcea.*

A fi om voinic, corpolent și vitéz care nu scie de frică.
Următórea poesie poporană a fost culésă de D-l Bălășel
în comuna Bogdănesci, din Vâlcea.

Foițica Iasomie
Cântă cuce numaî mie.
C'o să plec la haîducie ;
Că de mult n'am fost haîduc
Dar la vară iar mă duc.
Și-o să strig din vîrf de dël
Cine nî-e *voinic Lotrén*
Vie să-l puî capitan
Să-î dan arme, să-î daî cal.
Vie să l puî arămbașe
Peste patru decî și șase.
Arambașe de voinicî
Peste patru decî și cincî.
Vai. sârac de malca mea,
N'am voinicî de saina mea :
Să-mî pörte durdulița,
Să-mî umble umblătura,
Să-mî puîe mîna pe durda,
Să-mî bage glônțe cu pöla,
Și praful cu chivëra,
Și să-mî stê, la foc să-mî dë
Să rușescă pajiștea.

Poes. Pop.

LOTRU

13637 * Δ Voinic de Lotru
Cu gâtul ca tortu.

IUL. VULCĂNESCU, *c. Pelesci, j. Dolj.*

Sê dice la haîmanale.

LUGOJ

Veđi Sasca.

LUPU

- 13638 Lup te chiemă, și lup ești,
Lupii dar ce prigonesci.

C. NEGRUZZI, I, p. 281.

Dicere satirică la adresa lui Lupu Balș, ministrul trebilor din năuntru al Moldovei, la 1841.

A se vedé scrisórea lui C. Negruzzi.

MACEDONIA

- 13639 * Sara Macedonieî.

I. NENIȚESCU, *Rom. Turc.*, p. 29. — XENOF. CAPSALE, *stud. c. Pîrlepe, Macedonia*.

Așa numesc cei-l-alți Români pe Fărșeroți.

MACHEDON

Veđi *Alexandru*.

MĂCIȘENI

Veđi *Cleni, Corni*.

MAD

- 13640 * □ Tot acolo ești unde e (și) jidovul de la Mad.

T. CHERECHEAN, *inv. c. Șiria, comit. Arad, Ungaria*. — IUL. GROSȘOKEANU, *prof. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria*.

Când după multă trudă te întorci tot de unde ai plecat.

SNÓVĂ

Jidanul a plecat la tîrg. Pe drum voind să 'și aprindă luleana, s'a întors cu spatele spre vînt, care 'l bătea în față. Iar, după ce 'și-a

aprins luleaua a mers mai departe, adică în direcția în care a fost când și a aprins luleaua. Și ast-fel că a ajuns acolo de unde plecase, adică acasă.

Atât snóva cât și ȕicerea sunt împrumutate de la Unguri.

Ott vagy, a hol Mádi jidó.

Prov. Ung.

MAGHERU

13641 * Δ De când cu Magheru.

T. BĂLAȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Adică de mult timp.

Mulți ómeni, bătrâni astăzi, au făcut parte din trupele de voluntari ale generalului Magheru, cu deosebire din județul Vâlcea, unde 'și aședase tabăra. Mulți din ei, își aduc aminte cât eră de blând acest general, cum în îndreptă cu mâna când greșeau, și cum le comanda: *bete!* adică, drepti!

MĂGURELE

13642 * Δ Adio, Măgurele!

T. BĂLAȘEL, *com. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Să ȕlice când îți ieși ȕloa bună de la vre-o localitate, sau vre-un lucru óre-care pe care 'l pierdi.

De pildă ai rugat pe cine-va să 'ți dé un lucru, să 'ți facă o trebă, dar, la timp, te-a uitat, n'a îndeplinit făgăduiela, atunci ȕici, dând din cap: *adio, Măgurele!*

MAHOMET

Vedî Cap. XII, c. Mahomet.

MAHALA

- 13643 A plecat prin mahalale
Să umble ca haïmanale.

A. PANN, III. p. 5. — H. ȚEȘCU,
p. 147.

Pentru cei cari umbla fără nici un rost.

MAÏDAN

- 13644 A află meidean.

NIC. COSTIN, *Letop.* II, p. 83.

A are medean.

ENACHE COGĂLNICEANU, III, p.
227 & 244.

Adică libertate saă prilej de a face saă de a spune
ore-ce.

«La vorovele lui Nicolai Voda *aflase meidean* și vreme a vorbi reă
de boieri.» — NIC. COSTIN, p. 83.

«In zilele acestui Domn, pre mult *medean* aveau boierii cei mari.
fiind boierii Greci, inspaimantati din țera romănescă, și așa, atât Dom
nul cât și boierii Greci, aratau o mare dragoste asupra pamintenilor.»
— EN. COGĂLNICEANU, p. 227.

«*Avend* și miniștrii Mariei Sale mult *medean*, făcend ce le eră
voia, căci Măria Sa nu pre scia rindul ca să ocărnuiescă.» — EN. CO
GĂLNICEANU. p. 244.

- *
13645 A eși la meidan (maïdan).

CRONICA ANONIMA. p. 144. — *Rev.*
Ist. III. p. 202. — L. ȘĂINEANU,
Dict., p. 486.

*
A scôte un lucru la maïdan.

GR. JIPESCU, *Reur. Oraș.*, I.
206. — FR. DAMĂ, III, p. 10.

A se da pe fața, a se descoperi, a eși la ivela.

«Bochncuri de acestea *eșia la meidan.*» — *Cr. Anon.*

13646 A ajunge la maïdan.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 84.

Adică a isbuti.

«Dar ca s'ajungem la maïdan ne trebuie mulți bani, multă lume și sudore.» — GR. JIPESCU.

MAMU

13647 * Δ Mă duc în codru Mamului.AL. VOÎNESCU, *j. Gorj.*

Când plăcă vre-o mamă unde-va și copilul o întreabă unde se duce, ea răspunde ast-fel.

Codru Mamului se află în județul Vâlcea, în imediată apropiere de mănăstirea de maici cu acelaș nume.

MANDA

Veđi *Sanda, Tanda.*13648 * Δ S'a măritat lelea Manda.GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Acelaș înțeles ca la No. 10255.

MÂNDRILĂ

Veđi *No. 3019.*

MANEA

13649 * Manea să trăieșcă.

*Toți boierii să mără, numai Manea să trăieșcă.*I. HELIADE, *Scris. Eril.*, p. 319.

Pentru unul care se îngrijese numai de sine.

Manea, a fost un nebun, protejatul Banului Dim. Ghica, care vecinic avea această vorbă în gură.

A se vedé, pentru mai multe aménunte, D. OLLĂNESCU, *Teatr. Rom.* I, p. 64.

*
13650 Manea.

Poreclă ce se dă omului prost, timp.

MANOLE

* △
13651 Mai bine să cađi din picioare de cât de pe monăstirea lui Manole.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurlui.*

Acastă ȓicere se rapórtă la căderea din slujbă; adica, mai bine să cađi dintr'o mică slujbă de cât dintr'una mare.

Monăstirea lui Manole este bine înțeles cea de la Curtea de Argeș.

* △
13652 A fi meșteru Manole.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănesci, j. Vâlcea.*

A fi meșter vestit, ca acel care a ridicat biserica de la Curtea-de-Argeș.

*
13653 Manoli cu sbórele adară anoghî ș'ca-toghî.¹⁾

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Pentru cei cari se laudă cu multe, saú de la care se așteptă multe, și nimic nu fac.

MÂNTULÉSA

Biserica Mântulésa, cu hramul S-ții Voevođi, s'a zidit,

¹⁾ Manole cu vorbele clădesce și de-asupra (pămîntului) și de desubt.

în Bucurescii, la 1732, de către jupân Manta precupețul și soția sa Stanca.

13654 * Din gardul Mântulesei.

Albina, I, p. 1264. — IONNESCU-
GION, *Ist. Buc.*, p. 200 & 343. —
Timpu, No. 1453.

Vezi *Ilôia*, *Răzôia*.

Adică de unde nu'î.

În mahalaoa de astăzi cu acest nume își avea odinioara locuința văduva lui Manta. Fiind mulți câni în partea locului cine trecea, rupea câte un par din gardul Mântulesei ca să se apere de aceste dobitoce. Aă tot rupt până când, la cele din urmă, gardul a fost distrus cu totul, ast-fel că trecătorii nu mai aveau de unde sa iea cu ce să se apere.

MANU

Vezi *Belu*

MARA

13655 * Tute le are Mara, feregelu i lipsésce.¹⁾

¹LIE GHICU, *prof. c. Perivoli*,
Epir.

Vezi *Zamfirica*.

Când cine-va e lipsit de mijloce și vré să se apuce de lucruri mari.

MARCU

13656 * Te jocă ca Marcu Parparel.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Bêrlad*,
j. Tutova.

E mai șiret de cât tine.

¹⁾ Tôte le are Mara, feregea 'î lipsesce.

MĂRCUȚA

13657 * A fi bun de Mărcuța.

Vezi *Golfa*.

Adică a fi nebun.

Mărcuța este un spital de nebuni, pe lângă satul cu acelaș nume din comuna Pantelimon, județul Ilfov. Alăturarea de spital se află o monăstire zidită la 1587 de Dan vel logofăt.

MARGINE

13658 Margine.

Cron. Anonimă, apud Davé, III, p. 25.

Adică sfârșit.

Cum va eși lucrul, cum se va isprăvi treaba.

«Nu știu la ce *margin*e va să-l iasă.» — *Cron. Anon.*

13659 * A ține (bate) tot marginele.

1° A nu umbla cu inimă deschisă, a căuta să înșele.

2° A se feri, a se codi.

MARIA

Vezi *Cap. I, c. Maria Egipteană, Sfânta Maria*.

13660 * [△] Par'că ar fi baba Maria lui moș Radu.

P. DANILESCU, *inv. c. Sălcuța, j. Dolj*.

E urît, saș vorbesce, să pörtă urît.

13661 * [△] Maria
Care a căcat ieaa.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănescu, j. Vâlcea*.

Să ȝlice, în batae de joc, fetelor călôse și murdare.

MARGHIÓLĂ

13662 * Tronc, Marghiólă!

Vedí *Marica*.

La vorbe ne-potrivite.

MARICA

Vedí *Copil, Iloră, Nuntă*.

13663 * △ Top Marica lui Năstase și cu Stan al lui Coman.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Șerbănescu, j. Argeș*.

Când doi tineri se dau în dragoste.

13664 Una, două la Marică,
Mucii tot la ea îi pică.

A. PANN, II, p. 107.

Vedí *Muc*.

A se vedé înțelesul la No. 5540.

13665 * △ Chef, Mărico!

T. BĂLAȘEL, *preot, c. Ștefănescu, j. Vâlcea*.

* △ Chef, Marico! corcove acre.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Ploștina, j. Mehedinți*.

* △ Chef, Mărico! 'n dragavei.

ST. ST. TUȚESCU, *înr. c. Catanele, j. Dolj*.

* Chef, Mărico! 'n brebenei.

P. DANILESCU, *c. Craiova, j. Dolj*.

Vedí *Ancuța, Gherghina*.

La vorbe ne-potrivite. Spuse și el vorba hodoronc tronc, fără să se lovască, o trînti ca nuca 'n pîrete.

«Nea Marin are o dróie de copil. De abia s'a sculat de la masa și copilul cel mic cere mîncare. — *Chef, Marico!* îi răspunde nevêsta lui nea Marin, adica cu alte cuvinte: ce mîncare e asta acum! asta nu e o vorbă!

13666 * Δ Tronc, Mărico!

IORD. GOLESCU, *Mss.* II. p. 71.
— C. NEGRUZZI, I. p. 246. — V.
ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 267. 268.
573. — EM. POPESCU, *înv. c. Cîocănesci-Mărgineni, j. Ialomița*. —
AL. VOINICESCU, *j. Gorj*. — E. I.
PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Co-*
vurluiu.

Tronc, Marico!

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 159;
III, p. 128.

* Δ Tronc, Marîucă!

M. LUPESCU, *înv. c. Broscești,*
j. Suciava.

* *Hodoronc-tronc, Mărico!*

GR. POIENARU, *c. Focșani, j.*
Putna.

* Δ Tronc, Marico, că 'fî-am dres'o.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroșița.*
j. Dîmbovița.

Tronc, Marico, mere acre (acri).

P. ISPIRESCU, *Leg.* I. 1872, p.
165. — HINȚESCU, p. 102.

* Δ O dete tronc.

EM. POPESCU, *înv. c. Cîocănesci-*
Mărgineni, j. Ialomița.

Veđi *Iască, a Lovi*.

Să ȝlice pentru cei ce aruncă o vorbă de nimic, o vorbă prôsta ȝi nu la vremea ei (GOLESCU).

La vorbe ne-potrivate, saũ fără ȝir, saũ când unul o ieà rasna spunând o vorbă greȝita.

La vârsta de douē snte opt-deȝi de anȝi, tatal men, vȝdându-se flăcân tomnatic, se însură cu jupâneșă Marica, minunată femeie, grôsă ȝi frimôsă dar cam prostănă, ȝicând adesea nisce vorbe chisnovate la care tatal men respundeă: *trone, Marico!* -- C. NEGRUZZI, I, p. 246.

Αὐτὸς ἀπῆτοον.

Prov. Elin.

Falces postulabam.

Prov. Lat.

13667 * Δ Sic, Marico!

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulȝti, j. Covurluțu.*

Veȝi *Horă, Nuntă.*

La vorbe ne-potrivate.

13668 * Vîno Marico, eȝi Marico.

Când ducem pe un altul dupa placul nostru.

MĂRILE-NEGRE

13669 * Δ A trece Mările-Negre.

T. BALĂȘEL, *preot, c. Stefănesci, j. Vâlcea.*

A se departă spre a nu se mai întorcel.

MARIN

13670 Aferim, popa Marin!

LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 6. — B. P. HĂȘDEU, *Etym. Magn.*, p. 433.

Ca aprobare: fôrte bine, de minune.

MARIȚA

Vedî *Copil.*

MARTIN

Vedî *Cap. I, c. Sfîntu
Martin.*

- 13671 * Δ Jăcă bine, moș Martine,
Să'ți daū mîere de albine.

AL. ODOBESCU, III, p. 236.

Vedî *Urs.*

A se vedé înțelesul la No. 2578.

- 13672 Moș Martin.

L. ȘĂINEANU, *Dicț.*, p. 497.

Nume ce se da ursului. A se vedé *Etym. Magn.*, p. 1149—1150, origina numelui de Martin pe care Româniî îl daū urșilor.

MĂRIUCĂ

Vedî *Marica.*

- 13673 * Δ Dă cheile Măriucăi.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Bălăbă-
nesci, j. Tutova.*

Adică da-te legat, dă-te pe mîna cuî-va.

MATEÎ

Vedî *Copil, Cap. I, Sfântu
Matei.*

- 13674 Fă'l-eî dē teiu,
Și pune'î numele Matei.

IORD. GOLESCU, *Ms.* II, p. 73.

*

*Fă'l de teiu
Și'i pune numele Matei.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*,
j. Putna.

*Fă om dintr'un lemn de teiu,
Și îl botéză Matei.*

A. PANN, I, p. 80. — HINȚESCU,
p. 89.

Să ȋdice în bataie de joc la lucruri próste (GOLESCU).
Și mai ales la omul prost.

13675 * Δ

*D'aoleo, nene Matei,
Rógă-te d'ale fomei
Să jupoe nescai tei.*

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci*,
j. Vâlcea.

Să ȋdice în glumă celor ce'i chémă Matei.

13676 * Δ

*Matei, Matei,
Técă de ardeiu.*

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci*,
j. Vâlcea.

Acelaș înȋeles ca la No. 13675.

MATALE

Veȋi *Câine*.

MATRACUCA

13677 *

De când e Matracuca.

D-na L. LINDE, c. Bêrlad, j.
Tutova.

*

De pe vremea lui Matrăcucă.

M. CANIAN, *public. j. Iași*.

Adică de demult. de când moșii verși.

13678 * **Matracucă.**

Femeie de nimic, proastă sașă gura spartă.

MATUSAL

Vezi *Cap. XII, c. Matusal.*

MEDEAN

Vezi *Mașlan.*

MEHEDINȚEN

13679 * Δ **Mehedințen cu douăzeci și patru de masele.**

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari, j. Mehedinți.* — T. BĂLAȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Vezi *Oltin.*

Adică om voinic, cu vlagă.

MEHEDINȚI

13680 * Δ **A fi voinic Mehedinți.**

T. BĂLAȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Om viteză care nu se teme de nimeni și de nimic.

MEIDAN

Vezi *Mașlan.*

MELINTE

13681 * Δ **Cu minte
Ca cățaua lui Melinte.**

C. TEODORESCU, *inv. c. Pungesci, j. Vaslui.*

Să ȋice despre omul tăcut și șiret.

Cățena lui Melinte tăcea și se repețea de mușcă pe oricine se ducea la stăpânul ei. N'avea prietenii nici pe vecini.

MELONA

- 13682 * Trî mucîlu mighiripseă, ș-Melona dădea cōda! ¹⁾

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

A se vedé înțelesul la No. 10709.

MERICA

- 13683 * △ A fi de la Merica.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănesci, j. Vâlcea.*

Să ȋice despre un obiect rar și minunat.
Merica pentru America.

- 13684 * △ A se duce în Merica.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănesci, j. Vâlcea.*

Adică într'o țeră departată.

MESDRAIA

- 13685 * △ Sărace cucuruză, că te-am sēmēnat în Mesdraia și te-am aflat în Țeripaia.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.*

Mesdraia face parte din comuna Vărădia, comitatul Timis, în Banat. Teripaia e comuna din comitatul Torontal.

Porumbul se face mult în comitatul Torontal, de unde

¹⁾ Pentru slugă găteaui, și Melona (nume de căpea) dădea din cōdă!

trebuie sa'l cumpere și locuitorii din jurul Vărădiei cari, cu toate că'l sémână și'l lucrăză cu sirguință, dar rare-ori se bucură de o buna recoltă.

MGNEI

13686 * \triangle S'a prostit ca Mgnei zapciu.

ST. ST. TUTESCU, *înv. c. Catanele, j. Dolj.*

Veđi *Mieř, Mihař.*

Spun țeraniî că a fost un zapciu peste fire de prost, cu numele de Mgnei.

Se întrebuintăză, ȝlicerea când cine-va își iese din ale lui, când un om la început părea deștept dar în urmă se arată prost.

MIEI

13687 * \triangle S'a prostit ca Mieî zapciul.

P. DANIILESCU, *prof. c. Craiova, j. Dolj.*

Veđi *Mgnei, Mihař.*

Acelaș înțeles ca la No. 13686.

MIHAI

13688 * \triangle Mihaî săracu
Care a sărăcit pe dracu.

C. C. BUNGETIANU, *stud. c. Cosovăț, j. Mehedinț.* — VILCOF, *stud. Craiova, Dolj.*

1⁰ Pentru omul care se crede că scie multe și nu scie nimic.

2⁰ Când unul se face grozav, fără să fie.

13689 * \triangle Mihaî, Mihaî,
Hoț de cai!

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescț, j. Vâlcea.*

Să ȋdice ȋn glumă celui ce 'l chemă Mihaȋ.
Copiii obiceiuesc a recitā următorile versuri:

Mihaȋ. Mihaȋ,
Hoȋ de caȋ!
Noptea fură,
Ȋiua jură
C'un cacat ȋn gură.

13690 * Δ S'a prostit ca Mihaȋ zapciul.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Cloșani, j. Mehedinȋ.*

Veȋi *Muzic, Mier.*

Acelaș ȋnȋeles ca la No. 13686.

13691 * A fi Mihaȋ.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedescȋ, j. Tutova.* — M. CANIAN, *public. j. Iași.*

* Δ *Ȋi'ȋ Mihaȋ și lasă'l ȋn pace.*

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Cloșani, j. Mehedinȋ.*

Adică a fi prost.

MIHAȚ VITEZU

13692 * Δ Mihaȋ Vitėzu
Călare pe brėzu.

P. BUDIȘTEANU, *j. Ilfov.* — T. BALĂȘEL, *preot, c. Ștefănescȋ, j. Vâlcea.*

Să ȋdice celor fndulȋ și lăudăroșȋ peste mėsura.
A se vedė B. P. Hășdėn, *Cuvinte din Bėtrăni, II, p. 5 & 6.*

13693 * A ȋncălicat (ȋncălecat) pe brėzu
Ca (un) Mihaȋ Vitėzu.

G. DEM. TEODORESCU, *Cercet., p. 63.*

Acelaș ȋnȋeles ca la No. 13692.

Vezi în V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 214. *Cântecul lui Mihai Vitezu.*

MIRA

13694 * Δ A se miră ca Mira.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Să ȝice celui ce se miră lung de orȝ-ce lucru.
Mira este un nume ce se dă la femeȝ.

MIRANCEA

13695 Mirancea bé, Mirancea plătesce.

BARONZI, p. 52.

A se vedé înȝelesul la No. 8106.

MIRCEA

13696 *
Mircea, Mircȝogă,
Pasere ológă,
Căreiaȝi lipsesce o dógă.

Să ȝice, în butae de joc, celor cu numele de Mircea.

MIRCEA-VODĂ

13697 * Δ De când cu Mircea-Vodă.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Adică de demult.

MITRA

13698 * Δ A rămas ca Mitra gătită.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broșcarȝ,*
j. Mehedinȝi.

Veȝi *Sulta.*

Adică în zadar.

Despre Mitra se spune că a fost o mirăsă; și nunta, de la ginere, ne mai venind, de ore-ce acesta renunțase a o mai lua în căsătorie, ea a rămas gătită, în acea Ți, în zadar.

MISIR

13699 * Δ A fi de la Misir.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescă,*
j. Vâlcea.

Să ȡice despre o stofă frumoasă și scumpă.

Stofele subȡire de in, lucrate în Egipt (Misir) erau vestite la Romani.

MOGOȘ

13700 * Δ A fi Mogoș.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescă,*
j. Vâlcea.

A fi om îndrășneț, cam obraznic în glume; cu caracter cam sucit.

MOISE

Veȡi *Cap. XII, c. Moise.*

MOLDOVA

Veȡi *Craiova.*

13701 * Δ Atăta pagubă în țera Moldovei.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedcsă, j.*
Tutova.

* Δ Atăta rău în țera Moldovei.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulȡi,*
j. Covurlui.

Veȡi *Pagubă.*

Când vrei să arăȡi o nepăsare.

MOLDOVÉN

Veđi *Codrén*.

- * △
 13702 Tata rus,
 Mama rusă,
 Numai Ivan
 Moldovan.

D-na Z. JUVARA, c. *Fedesci*, j. *Tutova*. — V. A. FORESCU, c. *Folțiceni*, j. *Suctava*. — GR. POENARU, j. *Putna*. — D-na SOFIA NADEJDE, *Nuv.*, p. 34.

Când un străin se dă ca Român de la descălera.

- 13703 Rusu 'i ursu,
 Turcu 'i lupu,
 Leahu 'i vulpea,
 Iar săracul
 Moldovénul
 Când e ôie,
 Când e vacă.

B. P. HAȘDEȘ, *Basarabia. Cu-
 vint. Bctr. II.*

Adică tot Moldovénul e prada celor-l-alte nații.

- * △
 13704 Moldovan, cap de boă.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți*,
 j. *Covurluțu*.

Să șice celui care nu se pricepe la nimic.

Rușii se servesc de această șicere, când vor să insulte
 pe vre-un Moldovén.

- * △
 13705 Dă-mi, Dômne, mintea Moldovanului cea
 de pe urmă (șice Evreu).

D-na Z. JUVARA, c. *Fedesci*, j. *Tutova*. — E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți*, j. *Covurluțu*. — GR. ALE. XANDRESCU, *magistr.*, j. *Putna*. — C. TRODORESCU, *inv. c. Dôgele*, j. *Vasluiu*. — N. GH. IONESCU, c. *Mamornița*, j. *Dorohoi*.

*Să 'Ńi dé Dumneđeă mintea Moldovanului
cea de pe urmă.*

C. NEGRUZZI. I, p. 251.

Veđi *Pagubă, Român.*

Când unul vede, pré târđiű, că a greşit într'o afacere.

«Bine Ńic Cazaciű Leşilor: După paguba Leavul înŃept.» MIRON COSTIN, I, p. 266.

E fórte cu putinŃă ca Ńlicerea cazăcěscă să fi dat nas-cere cuvintului moldovenesc.

Il faut se défier du premier mouvement.

Prov. Franc.

Il secondo pensiero è il migliore.¹⁾

Prov. Ital.

La segunda idea suele ser mejor.²⁾

Prov. Span.

Die besten Gedanken kommen allezeit hinterdrein.³⁾

Prov. Germ.

Second Thoughts are best.⁴⁾

Prov. Engl.

MOLDOVENESCE

13706 * △ A o luă moldovenesce.

GAVR. ONIŞOR, c. DobrověŃ, j. Vaslui.

Veđi *Romănesce.*

Adică repede, fără înconjur, cu putere, etc.

«Dacă 'l aşa să o leau eu moldovenesce.

¹⁾ Al doilea gând e cel mai bun.

²⁾ A doua idee este cea mai bună.

³⁾ Cele mai bune idei vin tot-dé-una pe urmă.

⁴⁾ Ideile de al doilea sunt mai bune.

MOȘII

Moșii, târgul bucurescén, care se ține în Mai-Junie, a fost înființat de Matei-Basarab, după bătălia de la Obor (26 Octombrie 1631) în potriua lui Radu-Vodă, feciorul lui Alexandru Vodă din Moldova, spre pomenirea celor căzuți în această luptă.

* Δ
13707 A căută cofe de Moși.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți,*
j. Corurulu.

Vezi *Cofă.*

A se vedé înțelesul la No. 6937.

Δ
13708 In ȡiua de Moși se cărcă lut pe lut, și
Dumneȡeu rȡde de toți.

Șezătorea, I, p. 128.

A se vedé înțelesul la No. 185.

MOȚOC

Vezi *Pagubă.*

*
13709 A cere capu lu(i) Moțoc.

Adică pedepsirea, depărtarea, alungarea din slujbă, nimicirea, etc. a cui-va.

Vornicul Moțoc, unul din boierii lui Alexandru Lăpuș-nenu, a fost dat, de acest Domn, pe mâna poporului care l'a ucis.

A se vedé C. NEGRUZZI, I, p. 137—166, amănunte asupra acestei anecdote istorice.

MUCEA

* Δ
13710 Jócă Mucea
Cu Căcăcea
Și le cântă Zgremburicea.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

A se vedé înțelesurile de la No. 10171.

MUCENICI

Veđi *Cap. I, c. Mucenici*.

MUNTÊN

* △

13711 Muntên cu limba négră.

D-na Z. JUVARA, c. *Fedesci*, j. *Tutova*. — E. PATRICIU, inv. c. *Smulți*, j. *Covurlău*.

Omul aspru și care înjură rău.

Dic Moldovenii locuitorilor din Țera-Românească.

Aceste calificative puțin prietenose pe cari locuitorii din ambele părți ale țerii și le aruncă câte odata, diferau în vechimea. Citim în cronicarii că, pe acele vremuri, Moldovenii făceau pe Români: *gligani*, iar aceștia la rîndul lor le spuneau: *repași*.

* △

13712 Povestea (vorba) Muntênului.

I. ROSSETTOS, *ing. j. Roman*.

Acelaș înțeles ca la No. 12574.

MUREȘ

* △

13713 Mureș, Mureș, apă lină,
Cin'te bé tot s'înstreină.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci*, j. *Vâlcea*.

S'începe de cei ce sunt siliți să se înstreineze, ne-putînd locui pe valea Mureșului din cauza asupririlor și necazurilor.

Veđi legenda la cîvîntul Olt.

* △

13714 Nu s'î spală el cu cîtă apă e în Murăș.

IUL. GROȘOREANU, *dasc. c. Gal-
șa, comit. Arad, Ungaria*.

Veđi *Dunăre, Prut*.

Adică nu se desvinovățește de o învinuire ce i se aruncă.

MUȘAT

13715 Mușat.

AUREL CANDREA, *Rev. Nouă*,
VII, p. 305.

Pentru omul prostolan.

MUSCAL

13716 * Δ Muscalu, de și 'i creștin,
Dar sēmēnă a păgân.

BADEA CIOBANU, c. *Dădilor*, j.
Vlașca.

Arată cât de mult a avut să sufere Românul în timpul trecerei armatelor rusești prin țară.

Badea Ciobanu este un țăran de opt-șecă de ani trecuți, din județul Vlașca.

13717 * Δ A cădē Muscal pe capul cui-va.

IUL. VULCĂNESCU, *stud. c. Pelesci*, j. *Dolj*.

* Δ A ședē Muscal.

T. BĂLAȘEL, *preot, c. Ștefănesci*,
j. *Vâlcea*.

A ședē fără a munci, numai pe mâncare.

Amintire din vremea ocupațiunilor rusești, când soldații străini erau încartierați pe la locuitori, cari erau siliți să le de tot ce aveau mai bun ca mâncare, case, etc.

13718 * Δ A fi Muscal.

T. BĂLAȘEL, *preot, c. Ștefănesci*,
j. *Vâlcea*.

A fi om care mănâncă și 'și ține viața din munca altuia, fara să de în schimb ce-va.

Adese-orî se aude în popor: *ce Muscal eşti! A venit Muscal pe capu meu! Ce Muscal o mai fi şi asta în casa mea.*

A se observa că în cel din urma exemplu, cuvîntul Muscal are înţelesul de belea, supărare.

13719 * De când Muscalii cu cîdă.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 380 & 761.

Adică de demult.

13720 * Δ A bé ca un Muscal.

T. BĂLĂŞEL, preot, c. Stefănesci, j. Vâlcea.

A bé mult, mai ales spirtose.

Boire comme un Polonais.

Prov. Franc.

13721 * Δ A fi (roşu) ca un Muscal.

T. BĂLĂŞEL, preot, c. Stefănesci, j. Vâlcea.

Se şice ómenilor cu perul roşu saũ roşii la fuţa.

13722 * Δ Vin Muscalii.

G. POBORAN, inst. j. Olt.

Sẽ şice când e ierna grea de cade multă zăpadă.

13723 * Δ A fi prăpăd ca la Muscal.

T. BĂLĂŞEL, preot, c. Stefănesci, j. Vâlcea.

A fi mulţime nenumărată.

În popor sã crede că Muscalii sunt aşa de mulţi în cât tóte popórele, cele de alt ném, nu fac la număr cât Muscalii. Tóte naţiile de s'ar pune pe Muscal nu'l pot bate, atât sunt de mulţi. Când face Muscalul câte un resbel, nici nu aud toţi Muscalii, atât de întinsă este împărătia lor.

MUSCĂLESC

13724 * \triangle A da palme (ghiolduri) muscălesc.

T. BALĂȘEL, preot, c. Ștefănesci.
j. Vâlcea.

* \triangle
A da bătaie muscălescă.

Când băți sau lovești pe cine-va fără milă, și așa de rău în cât crede că nu mai scapa din mână'ți.

MUSCEL

13725 * \triangle Ușurel
Ca la Muscel!

P. ȚĂRBOVICEANU, prof. c. Leț-
cesci, j. Muscel.

Când se joacă hora numita briulețul, flacăii din hora comandă din când în când: *Ușurel, ca la Muscel!* Spre îndemn ca să joce ușurel, cum joacă flacăii din partea locului.

NADOL

13726 * \triangle A fi Nadol.

T. BALĂȘEL, preot, c. Ștefănesci,
j. Vâlcea.

A fi om varvar, fără lege, fără suflet, fără milă.

Un om mănâncă carne în posturi, i se dăce *Nadol*: altul își bate nevêsta, copiii său pe un alt semen al sên, e *Nadol*; altul lovesce animalele fără mila, e *Nadol*: altul omorâ un cap de om, i se dăce *Nadol*.

«Ce *Nadol* de om! Ce *Nadôla* de femei!» sunt cuvinte ce se aud fôrte des la popor.

Locuitorii din Anatolia sunt vestiți pentru sêlbăticia și cruđimele lor.

NAÎE

13727 * \triangle A se avé bine cu Naie.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescu,*
j. Vâlcea.

A trăi în mare sărăcie, a fi dedat cu sărăcia, a se avé bine cu ea.

Intr'un mod glumeţ poporul face din ne-avere pe n'are, *naie*.

13728 * \triangle A fi intrat Naie 'n pungă.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănescu,*
j. Vâlcea.

A fi punga gólă, a fi om sărac.

13729 * \triangle Dacă e Naie
In copaie!

P. GĂRBOVICEANU, *prof. c. Pucioşa, j. Muscel.*

Acelaş înţeles ca la No. 13728.

13730 * \triangle Nu te lăsă Naie, doar ai face.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Turnu-Severin, j. Mehedinţi.*

Când cine-va să laudă că are să facă óre-ce.

NAN

13731 * \triangle Nicî cu Nan, nicî cu Bran.

* \triangle Nu'î pasă nicî de Nan, nicî de Bran.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coştein, Banat.*

Adică nicî unul, nicî altul. Nu'î pasă de nimeni. Arată nepăsarea, ne-atîrnarea de alţii.

13732 * Δ Unde a dus mutu iépa și Nanu cârlanu.

ST. ST. TUȚESCU, *înv. c. Cătănele, j. Dolj.*

Veđi *Mut, Surd.*

Acelaș înțeles ca la No. 5594.

Au diable Vauvert.

Prov. Franc.

13733 * Δ A dat Nan
De gavan.

A. PANN, I, p. 168. — D-na Z. MIHĂILESCU, *înv. c. Bușteni, j. Prahova.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — HINȚESCU, p. 44.

1⁰ A pățit'o cât de bună, e strîmtorat, a dat de unul
ca dînsul.

2⁰ S'a săturat. — *J. Prahova.*

13734 * Δ Are să mai vie ăl Nan la găvan.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 233.

Acelaș înțeles ca la No. 6839.

13735 Caută Nan iépa și el călare pe ea.

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 25; I, p. 85. — HINȚESCU, p. 54.

Cată Nan pē iépă, și Nan călare pē iépă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 23.

* Δ *Cată Nan iépa și el călare pe dînsa.*

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 165. — *Rev. Ist.* II, p. 144. — D-na Z. MIHĂILESCU, *înv. c. Bușteni, j. Prahova.*

Veđi *Lulea, Măgar, Stan.*

1⁰ Să țiece pentru cei fermecați (GOLESCU).

2° Acelaş înţeles ca la No. 2082.

3° Pentru cei proşti. — A. PANN.

SNÓVĂ

Ci-că un om care avea şese cai, vrând odată să'i numere ca să se încredinţeze dacă nu s'a pierdut vre-unul, nu'şi puté găsi socotélă, căci tot uită să numere şi iépa pe care sta călare. A trebuit ca un călător să'l scôtă din nedumerire.

Il cherche son âne et il est monté dessus.

Prov. Franc.

NASTASE

Veđi Marica.

13736 * △
Nici nu'mă pasă
De Nastasé,
De Nechita (Nichita)
Nici atâta.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 40. — C. TEODORESCU, *inv. c. Lipova. j. Vasluiu.* — GR. ALEXANDRESCU, *j. Putna.* — E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulţi, j. Covurluiu.* — X***, *c. Mănesci, j. Bacău.*

*
*Nu'i pasă
De Nastase.*

M. CANIAN, public. Iaşi.

Veđi Erićă, Nechită.

1° Pentru omul ce nu'i pasă de nimeni şi de nimic.

2° Când vrem să arătăm ne-păsarea unui om ne-chibzuit în trebile lui.

NASTRATIN-HOGEA

13737 * △
Negustoria lui Nastratin-Hogea, ce cum-
pără câte două ouă d'o para şi vindea
câte nouă.

IORD. GOLESCU, Mss. II, p. 47.

Să gîce pentru cei ce vînd mai ieftin de cît cum cumpăra, adică în pagubă (GOLESCU).

13738 * Socotéla lui Nastratin-Hogea.

Veđi *Simigiu*.

Acelaș înțeles ca la No. 12880. Veđi A. PANN, *Nastratin-Hogea*, p. 61.

DIN TOCMELA NEÎNȚELEȘĂ BANÎ DÂND RĂMĂI FĂRĂ CASĂ

Nastratin-Hogea adesea, după cele ce făcea,
Aici se îmbogățea, îndată și aici iar sărăciă:
Ast-fel dar el iar odată, sărac după cum eră,
Ne-avînd de cheltuielă nici măcar chioră para,
Se tot socoti în sine cum ar face vr'un mijloc
Prin vre-o năsdrevănie să de iar peste noroc!
Și așa vine îndată la nevasta sa dîcînd:
Dragă! Iecă îți dai în scire ceea-ce am pus de gînd,
Eu gîc să vindem casa și să luăm ce-va banî,
De cît să umblăm în vreme flămîndînd tot și golani,
Vai de mine! ea îi dîse, apoi nude să ședem?
Vrei să rămănem pe drumuri și parale să avem?
Ba nu! Hogea îi răspunse, voiu opri din loc cevași
Numai pe cît să ne facem un cît de mic bordeiaș,
Nevasta 'n contră se puse, în fel de chipuri ne-vrînd,
El iar altele îi dîse și s'o vîndă tot cerînd,
În cele mai de pe urmă el cu a o mîngîia
O înduplecă prea lesne ca să voiescă și ea
Deci sciînd el aci 'n satu-i pe ôre-care bogat,
Fără să mai zăbovescă la dînsul a alergat,
Și s'o cumpere, 'i propuse. un preț prę ușor cerînd.
Bogatul vîdînd că cere pe dînsa un preț mic atît
Ca s'o ăa cu tîtă voia fu gata numai de cît;
Și de și lui într'atîta ieftină i s'a părut
Dar tot dori să i mai lese din preț ce-a cerut.
Hogea îi mai scădu prețul, capete nu îl ținea.
Că ori pe cît să o vîndă, lui tot bine îi venia,
Și către bogatul dîse: las p'acest preț, dar îți spuîu,
Că în peretele casei voiu să bat și eu un cuiu,
Căre cuiu de tot-dé-una să se numescă al meu,
Șalt de el să nu s'atingă de cît numai singur eu.
C'un cuvînt, numai pe dînsul că s' stăpîn și eu să dîc
Și încolo să n'am voie să mă ating de nimic.
Bogatul vîdînd că casa chilipir o cumpăra,
Nu se gîndi mai departe, de și 'ntăiu se apăra,
Dar vîdînd că Hogea nu vrea s'o vîndă în alt-fel,
Dîse 'n sine ce-o să fie să aibă un cuiu și el!
Și lăsînduse în voia i îndată o cumpăra
Cu contract, cu întărire și banî îi număra
Bătu și Hogea 'n perete un cuiu cum s'a învoit,
Ca și în zăpis, cuiul lui Nastratin s'a numit,

Mutându-se dar în casă bogatul cumpărător,
 Ca să păstreze și cuțul Hogeia rămase dator:
 Așa Hogeia într-o noapte când toți dormia s'a sculat
 Și la casa cea vîndută îndată a alergat,
 Strigând și bătând în ușă: să'i deschidă mai curînd
 Și bogatul din lăuntru, cine este? întrebând.
 Hogeia, eu sunt, îi răspunse. Dar ce vrei? l'a întrebat,
 Voiu să'mî văd cuțul, răspunse, de l'ați întrebuințat,
 Se sculă 'n grabă 'i deschise, Hogeia se uită zicînd,
 Te vădui ast' noapte în visu'mî ce-va de cuțul atîrnînd,
 Dar vî culcați nu e nimica cum vîd, visul m'a 'nșelat,
 Ci păziți ca nu vr'odată să iêsă adevărat.
 Altă dată iarăși Hogeia la miez de noapte viind,
 Începu să bată 'n ușă când se afla toți dormind.
 Cumpărătorul de casă, cine este a 'ntrebat,
 Eu sunt en! Nastratin-Hogeia către dînsul a strigat.
 Dar ce vrei, l'a întrebat ier, răspunse el: voiu să'mî puîn
 Chiulaful ce îl port ziua acile 'ntr'al meu cuîn.
 Că în bordeiul meu nu e nici un cuļu unde să bat,
 Și nu voiu să'mî văd chiulaful a sta pe jos aruncat.
 Cumpărătorul de casă îi zise: apoi ce fel.
 Tot așa o să-mî vii noptea? veți bine, răspunse el;
 N'avem condiția asta? să fiu stăpîn pe al meu?
 O să vii ziua și noptea și când voiu voi ei.
 Care va să zică? dară cumpărătorul a zis;
 Mi-am dobîndit eu beléue cu tine cu forme 'nscris!
 Nici o belea zise Hogeia: ce te supără uu cuîn?
 Și că vii câte odată ce-va pe dînsul să puîn?
 Altă dată veni Hogeia, o frînghie 'n mîni avînd,
 Și 'ncepu de cuļu s'o lege către al casei zicînd:
 Ați nevasta spală rufe și vii frînghia s'o 'ntînd
 Din cuțul meu de aicea și de bordeiul să o prînd.
 O vai de noi! începură al casei a se vîita;
 Ce păcate ne goniră să cumpărăm casa ta!
 Că ne ametești cu cuțul ce'l socotem bagatel:
 Și acuma n'avem pace necăjindu-ne cu el:
 Intr'o zi ier veni Hogeia, în mînă cu un bojoc:
 Și'l atîrnă 'n cuîn zicînd că 'n bordeiul-și n'are loc.
 Ast-fel Hogeia tot-dé-una cu una ș'alta viind
 Și pî cel ce'l vîndu casa tot-dé-una necăjînd,
 Ne-avînd alt ce mai face fiind nevoiți ast-fel,
 Intr'o zi de supărare zise: frate! către el
 Dă'mî bani pe jumătate din ceea ce'ți numărai,
 Și'ți iea înapoi casa că nu mai am de tine trai.
 Voîn fi cîit în viață de ce însu'mî o făcuî
 Că m'ai onorî cu zile cu pustiul tîu de cuîn.
 Nastratin știea pî bine încă de când 'i vindea
 Că bogatul cu paguba înapoi o să 'i-o dé,
 Dar tot făcea ce-va nazurî țîindu-se cam semeț,
 Zicînd eu cheltuii bani (ca să'i mai seacă din preț).
 Cumpărătorul îi zise, dă-mî dar numai pe un sfert:
 Și încolo a treia parte cu tot sufletul țî-o iert.
 Ei! așa tot se cam pôte, îi răspunse Nastratin,
 Că voîn găsi mi se pare să'ți număr atît puțin.
 Și așa cumpărătorul ceru cu paguba sa
 Să scape de supărare și casele a'i lăsă:

De cât să sté să mai umble în dandanale, judecăți,
După réua sa tocmélă: sciînd că n'are dreptăți
Iar Nastratin se alese și cu casa și cu banî
Ne-mai avênd să se plângă că sunt săraci și golanî.

A. PANN, *Nastratin*, p. 60.

*Trompuz a zo compodi an amonenn
Per ar buoh no zo kuet choas perneinn.¹⁾*

Prov. Breton.

* Δ
13739 Odată a sburat o rață friptă lui Nastratin-Hogea.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovăț, j. Vasluțu.*

Veți *Gâscă.*

Acelaș înțeles ca la No. 1883.

NĂTĂFLEȚĂ

* Δ
13740 Pică păra mălăieță
In gura lui Nătăfleță.

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari, j. Mehedinți.* — A. GOROVEI, *j. Suciava.* — G. P. SALVIU, *inv. c. Smulți, j. Covurluțu.*

Veți *Pară.*

Om stângăciu, lenevos, murdar și prostuț; care nu'și
caută interesele ci așteptă ca binele să'i vină de-agata.
A se vedé origina la No. 981.

*Leneșul pune mână în strachină dară cu anevoie
o duce la gură.*

Prov. Solom. 26. 15.

NĂTĂFLETE

* Δ
13741 Nătăflete.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coștețu, Banat.*

¹⁾ Calculase prețul untului înainte de a fi cumpărat vaca.

Un om greoiu și nepăsător în mișcările sale.

NATANAIL

Veți *Cap XII, c. Filip.*

NATE

13742 * \triangle Nate, tu unde te uiți acolo dai; păi dar.

I. POPESCU, *înv. c. Dobreni, j. Ilfov.*

Pentru cel prost și nătâng.

NAȚIE

13743 * \triangle A fi de altă nație.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Despre cel care, în fapte și în vorbe este cu totul deosebit de noi. De pildă despre cel care mănâncă carne în posturi.

13744 * \triangle A fi de nație spurcată.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

A fi om răutăcios, cu moravuri rele.

13745 * \triangle A fi nația lui Dumnezeu.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

A fi om blând, bun.

13746 * \triangle A fi nația dracului.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Acelaș înțeles ca la No. 13744.

13747 * Δ A fi nație blagoslovită (bună).

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Acelaș înțeles ca la No. 13745.

13748 * Δ A fi nație rea.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Acelaș înțeles ca la No. 13746.

NEACȘĂ

13749 * Δ Ori colo, ori colea tot Neacșă mă chêmă.

I. VULCĂNESCU, *stud. c. Pelești, j. Dolj.*

Pentru cel care nu pierde nimic din valórea saă din cîntea lui, ori în ce poziție s'ar află.

13750 * Δ După ce e urîtă o mai chêmă și Neacșa.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Ploștina, j. Mehedinți.* — G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari, j. Mehedinți.*

Celei ce, după ce e urîtă din fire, mai are și purtare rea. A se mai vedé înțelesul de la No. 6229.

NEACȘU

13751 * Δ După ce e urît îl chêmă și Neacșu.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

A se vedé înțelesul la No. 6230.

NECHITĂ

Vedî *Frică, Nastase.*

- 13752 * Δ
 Nici n'am frică
 De furnică,
 De Nechită (Nichită)
 Nici atătă.

S. MIHĂILESCU, *Şezetóre*, I, p.
 218. — E. I. PATRICIU, *înv. c.*
Smulţi, j. Covurlui.

Acelaş înţeles ca la No. 13736.

NECOPOEA

- 13753 * Δ
 A se vedé Necopoea.

T. BALĂŞEL, *preot, c. Stefănesci,*
j. Vâlcea.

Să şdice celui ce şede rău jos, adică ast-fel că i se
 vede ceia ce nu ar trebui să se vadă.

NECULAE

Veđi Sfântu Neculae.

NEDEEA

Veđi Cap. XII, c. Nedeea.

NEDELCA

Veđi Cap. XII, c. Nedeea.

NÉGĂ

- 13754 * Δ
 După ce e négră o (mai) chémă şi Négă.

A. PANN, I, p. 4. — BARONZI,
 p. 56. — HINŢESCU, p. 120. — I.
 MARINESCU, *înv. c. Bradu-de-jos,*
j. Argeş. — M. STĂNCEANU, *înv. c.*
Pîria, j. Mehedinţi.

Veđi Neaşa.

A se vedé înţelesul de la No. 5609.

13755 **Négă**
Suie-te 'n telégă.

HINȚESCU, p. 120.

* △

— *Suî, Négă,*
In telégă?

— *Io m'oîu sui*
Dar un picîor tot l'oîu tîrăi.

I. GROFȘOREANU, *prof. c. Gașa,*
comit. Arad, Ungaria.

Pentru cel îndărătnic care nu se lasă a fi povățuit de alții.

13756 * △ **Asta'î Négă care o albit pe dracu.**

M. STĂNCEANU, *înv. c. Pîria, j.*
Mehedinți.

Vezi *Negru.*

Pentru femeile cele rele.

13757 * △ **A fi ca Négă-Rea care s'a înecat pe apă în sus.**

G. BĂNULESCU, *înv. c. Besdeniu,*
j. Dîmbovița.

1° Pentru o femeie saună un om, care e nevoieș și care la orice treabă începe, nu are deosebicie și tocmai cînd e aproape să isprăvescă face o greșală, saună dintr'un lucru de nimic strica tot ce făcuse.

2° Pentru omul lipsit de noroc.

Négă-Rea a un pleonasm de ore-ce négă arată în tot-de-una o ființă reîntăcioasă.

13758 * △ **A fugi ca de Négă-Rea.**

P. GĂRBOVICEANU, *prof. c. Șuici,*
j. Argeș.

Ca de o muiere rea, ca de dracul.

13759 * \triangle Nêga-réua.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 336.
— P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 327. —
GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 83; *Reur.*
Oraș., p. 188. — A. CANDREA, *Por.*
Rom., p. 304. — GAV. ONIȘOR, *prof.*
c. Dobrovăț, j. Vasluu. — G. PC-
BORAN, *inst. j. Olt.* — T. BĂLĂ-
ȘEL, *preot, c. Stefănesci, j. Vâlcea.*

Un om superator, care se ține scaun de tine și nu ți
dă pace cu nimicurile lui, fiind după toate și îndărătnic.

Șade ca *Neaga-Réua* (*nagaraua*) pe capul men. G. POBORAN.

«A se ține ca *Neaga-Réua* de cine-va. T. BĂLAȘEL.

«Ce socotiți, boeri dumnévostă, să facem cu Țugulea ăsta. El ne
a scapat de *Nega-réua* ala de smeoică, și de al sel. — P. ISPIRESCU,
p. 327.

Neaga, Nêga-Réou
Sparge mahalaoa.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 108
II, p. 96.

13760 * Nêga dracului.

P. DANIILESCU, *j. Dolj.*

Veđi *Gudă.*

Adica femei rea.

Pare că babelor le e dată mai mult această porecla:
baba nêga îndracită. . . De aci a trecut și la bărbăți. Moș
Negu e bătrânul urît și prost.

Se mai aude și *Negră* în loc de *Nêga*. Să scie ca co-
lorea *negră* aparține în deosebi spiritelor rele. Mama pa-
durei e îmbrăcată în negru. Samodioa are numai dinții
albi, în colo toate pelea îi e *negră*.

13761 * \triangle N'o luă ca Nêga.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți,*
j. Covurlui.

* \triangle
Nu fi Nêga.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Zorleni.*
j. Tutova.

Nu fi rău, nu fi al dracului.

13762 A fi Nêga.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 834.

Adică dracul.

• ARVINTE. — Bree! aista'i Nêga!... popa belea. » V. ALEXANDRI.

13763 Este gol Nêgă.

HINȚESCU, p. 120.

A fi ca și dracul.

NEGRU-VODĂ

13764 * Δ De când cu Negru-Vodă.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Adică vechiu, de mult; de o vîrstă înaintată.

13765 * Δ De la Negru-Vodă.

G. POBORAN, *inst. j. Ol.*

Despre un lucru statornic din vechime, despre un
uz vechiu.

13766 * Δ A spune de la Negru-Vodă încóce.

P. GÂRBOVICIANU, *prof. c. Hârșă,*
j. Prahova.

Când unul povestescă ore-ce începînd pré de sus.

NÉGU

13767 * Δ S'a mîniat Nêgu pe sat
Și trei zile n'a mîncat.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Besdeadu,*
j. Dimbovița.

△ *

*S'a mâniat Nêgu pe sat.**A. POPESCU, c. Pietroșița, j. Dimbovița.*

Vezi Vacă.

Acelaș înțeles ca la No. 13077.

* △

13768 *Aî priceput și tu cât a priceput ciomagu lui Moș Nêgu.**P. GÂRBOVICEANU, prof. c. Cloșani, j. Mehedinți.*

Adica nu aî priceput nimic.

13769 *Asta 'i Nêgu
Cu toiagu.**P. GÂRBOVICEANU, prof. c. Herăscă, j. Ilfov.*

Când lovesce cine-va pe un altul.

Se aude și în următorul joc de copii:

Un copil ține mâna môle. Un altul îl apucă de mâna, o mișcă încet de vre-o două ori, apoi a treia oră o sgu-
duie tare și lovesce cu ea pe unul din copiii care șed
alături, sau chiar pe acelaș copil. Odată cu mișcare mâ-
niî, copilul dice ast-fel:

Mâna, mâna frântă
Cine mi te-a frânt.
Nêgu, Nêgu
Cu toiagu.

Lovirea se face la pronunțarea ultimului cuvînt.

NÊMȚ

Vezi Lulea.

Nêmțul e privit de poporul român ca omul cel mai meșteșugar
din lume. Cu Nêmțul nici o dată să nu te apuci, că el a rămas și pe
dracu. Nêmțul a scos în lume câte mașinariî toate. Dar, vezi d-ta, el
n'ar putea sa le facă din puterea lui și le face cu puterea dracului,
că el e tovarăș cu dracu. Că uite cum e istoria:

Ci-că în țera Nemțasca, acolo în lăuntru e o peșteră mare într'un
munte. În peștera aia e un cuib drăcesc, unde șed mulți draci. Dracii
ăștia, știu multe și minunate meșteșuguri. Nêmții dnc, acolo în pes-

tera, pe tot anu câte dece bacți de ai lor ca să învețe câte un meșteșug nou.

Dracii îi învață pe câte dece câte un fel de meșteșug. La anu, însă, nu le dă drumu la toți hăteii, dă drumu numai la noue și p'âl d'al decelea îl opresc ei. Așa ca bacții toți învață meșteșugurile, dar nu șein care din ei or rămâne în sama dracilor.

Și așa au învețat Nemții toate meșteșugurile din lume, ei fac triniturile, telegrafurile, și câte mașinării toate. Dar ce crezi d-ta, că le-au învețat ei din capul lor? Ferița sfântu! Toate mașinările au ceva din partea dracescă în ele. Alt cum-va, cum adicătile socotești d-ta că ar merge singure mașinile, nește fiară cu foc în ele? Și cum crezi că se duce ea pe sîrmă, vorba, de aici la București?

Dracu, nenșorule, dracu e la mijloc!

Dracu mișcă mașinile, dracu e care duce vorba pe sîrmă! Că vezi d-tu, ați a eșit dracu pe pământ, el e tare și mare, omeni mai mult după dracu se fac. pe Dumnezeu l'au uitat demult-demult! Copilu de mititel se pomenește în gura cu dracu, pe el îl pomenește la orice vorbă, căci numai de el aude vorbindu-se în lume. Pe Dumnezeu îl pomenesesc numai când îl injura! D'ăia nici Dumnezeu numai vrea cu lumea! Pomii s'au uscat, viile pașijderea, porumbii și alte bucate nu se mai fac, căci Dumnezeu dă o dată prea mare secretă și odată prea multe ploii. Și din reu tot în mai reu o să mîrgă vremurile, căci a eșit dracu pe pământ și vremea de apoi s'a apropiat! O să fie vai de copiii noștri, care or rămâne în urma noastră, noi am trăit cum focu am trait pana acum. — LIXANDRA G. DRAGUȘIN, c. *Bogdanesci*, j. *Vâlcea*.

13770 A pune tot ca Némțul.

G. I. TOMESCU, înv. c. *Broscari*, j. *Mehedinți*.

Când, la masă, nu aduci pe rînd bucatele ci toate de odată.

«Ce mîncări ai, pune tot ca Némțul.»

- * △
13771 — Vai sărace Némțule
Cum ești cură sdranțele!
— Las să cure
Că's destule.

V. SALA, dasc. c. *Vașcou, comit. Bihor, Ungaria*. — DIDINA ZANNE, c. *Bogdanesci, j. Ilfov*.

Căci adese-orî Nemții umblă cu hainele strențuite.

- *
13772 Némțu crede 'n bătură
Ș'Unguru 'n înjurătură.

G. I. TOMESCU, înv. c. *Turnu-Severin, j. Mehedinți*.

Arată firea fie-carei din aceste nații.

13773 * Δ Ține ca Némțul cu tarara.

IUL. GROFȘOREANU, *prof.*, c. B.
Comloș, comit. Torontal, Ungaria.

Acelaș înțeles ca la No. 10831.

Origina acestei ȝiceri se află la No. 10831, ci nu trebuie cantata, precum cred unii, în jocul *drei șrit*, foarte obicnuit la Némți.

13774 * Δ Cănele Némțului mănâncă și mere pădurețe.

D-na E. B. MAWR. p. 88. — C.
BUNGEȚIANU, *înv.* c. Cosorș. j.
Mehedinți.

A se vedé înțelesul și origina la No. 1483.

13775 * Δ Lasă-te, cum s'a lăsat Némțu de ismene.

AVR. CORCEA, *paroh*, c. Coșteiu,
Banat.

Némții, așa se ȝice, umbla fara ismene.

ȝicere însemnéza, a se lasă de ce-va ce nu e ne-apărat trebuincios, precum a facut Némțu care nu pörta de cât pantalonii saü cioreci, fara a mai avé ismene pe sub ei.

13776 * Δ Îi Némț botezat fôrfece.

GAVR. ONIȘOR. *prof.* c. Banca,
j. Tulova.

Adică Evreu, taiat împrejur.

13777 * Δ Némț
Cotoflént.

AVRAM CORCEA. *paroh*, c. Coșteiu,
Banat.

Sé ȝice Némților, în bătaie de joc.
Copiii striga după Némți:

Némț cotoflént
Dă 'i cu curu 'n șant,
Mâncă pită de săcară,
Și sê besă pân 'astară.

13778 Unde pune Némțu mâna, își ieă Dum-
neđeū mila.

G. COȘBUC, *Universul*, Apr. 1900.

Pe Némț îl judecă Românul om fără milă, ne-îngăduitor.

13779 * △ Némțu 'i prost că spune drept.

AVR. CORCEA, *paroh*, c. Coșteiu,
Banat.

Românul ține pe Némț de prost, timp, hăbăuc, de
óre-ce nu scie scăpă înte de o încurcătură, spunând de
pildă un ne-adevăr.

Prin această dicere Românul nu înțelege că nu trebuie să
spui adevărul, dar că sunt împrejurări în care e o ne-
ghibie să 'ți dai gândul pe față.

NÉMTU LA TÎRG

Un Némț s'a dus cu o vacă la tîrg, ca să o vîndă. Vine un Român
care voia să cumpere o vacă, și vîdînd vita Némțului o cantă în toate
părțile, și îl întreabă de preț. Némțu 'i cere mult.

— Dar nu veđi că vaca 'i mică, îi află ocă Românul.

Némțu 'i răspunde:

— Da el este mic numa patrin.¹⁾

— Ș'apoi veđi că nici nu 'i mîncătore, îi mai ȑice Românul.

— Apoi dacă n'are tinți, el nu poți munca.²⁾

— Hm! și veđi bine, mēi Némțule, că 'i și tare slabă vaca.

— No, apoi tu chind fu pitég³⁾ nu fi slab? răspunde Némțul li-
niștit.

— Ba că bine mî-o lăndași, mēi Némțule, rămăi cu sănătate.

Și 'și-a căutat Românul o vacă în altă parte, iară Némțu a rămas
cu vaca ne-vîndută.

13780 * △ Spune drept ca Némțu.

AVR. CORCEA, *paroh*, c. Coșteiu,
Banat.

¹⁾ Bêtrân.

²⁾ dinți, ea nu pôte mânca.

³⁾ Betég = bolnav.

Spre lauda Nemților.
A se vedé No. 13779.

13781 * Δ Merge drept ca Némțu.

GR. JIPESCU, *Reur. Oraș.*, p.
113. — T. BĂLĂSEL, *preot, c. Ste-*
fănesci, j. Vâlcea.

Adică strîmb.

Se ȝice când cine-va e bét, și vrënd sa mérga drept
pe o potecă, o brodesce tot cu oiștea 'n gard, ca Irimia.

13782 * Δ A sta drept ca Némțu.

G. BĂNULESCU *inv. c. Pietroșița,*
j. Dâmbovița

Căci Némțu sta înfipt, par'că, după vorba lui Heine, ar
fi înghițit bețul cu care 'l batea odinióră.

13783 * Δ Némț puturos,
Lasă pușca jos.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci.*
j. Vâlcea.

Se ȝice unuî om fricos, precum și Nemților, în bătae
de joc.

13784 * Δ Némț puturos
Ieà pușca de jos,
Și împușcă ratele
Și le mîncă mațele.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Sé ȝice Nemților, în batae de joc.

13785 * Δ Némț gol,
Imbrăcat pistol,
Și la cârciumă dator.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Sé ȝice Nemților meșteșugari.

13786 * Δ De când (cu) Némții cu códă.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 761.
— VARRON, p. 5. — AL. ODOBESCU,
Opere. — T. BALĂȘEL, *preot*, c.
Stefănești, j. *Vâlcea*.

Adică de demult.

Până la sfârșitul secolului trecut soldații Némții își împleteau pelerul.

13787 * A se face Némț.

*
A fi Némț.

M. CANIAN, *public. c. Iași*.

Vezi *Chinez*, *Englez*.

Acelaș înțeles ca la No. 13246.

13788 * Δ Tace ca Némțul.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Ră-*
tesc, j. *Argeș*.

Némțul nefiind vorbăreț, după cum crede Românul.

13789 * Δ A păzi ca Némțul.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Vir-*
ciorova, j. *Mehedinți*.

Să ȋdice copiilor când sunt trimiși cu vitele la ierbă,
și li să poruncesce să le pazescă bine.

Să scie că Némțul este foarte conștiințios și ascultător.

13790 * Δ A apucat (luat) luleaua Némțului.

E. I. PATRICIU, *inv. Smulți*, j.
Covurluțu. — A. GOROVEI, c. *Siliș-*
tea, j. *Suciuva*. — P. GÂRBOVI-

CEANU, *prof. c. Heresc*, j. *Ilfov*.

Vezi *Lulea*.

A se vedé înțelesurile și variantele de la No. 7272,
7273 & 7274.

Jouer de la flûte des Allemands.

Prov. Franc.

13791 * **A fi Némț fără cățel.**

M. CANIAN, *public. j. Iași.*

Lucru rar, care nu se vede.

NEMȚESC

Vedî *l'un* a.

13792 * △ **Are cur nemțesc.**

IULIU GROFȘOREANU, *prof. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

Se țice despre omul rupt la fole, care are dureri de pânțec cu scaun des și subțire.

13793 * △ **Vorbesce nemțesce.**

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți, j. Covurlutu.*

S'a îmbetat.

13794 * △ **A fi cald nemțesc.**

D-na Z. JUVARA, *c. Fcdesci, j. Tutova.* — G. P. SALVIU, *inv. c. Smulți, j. Covurlutu.*

Adică frig. Cuvîntul *nemțesc cald*, însemneza frig.

SNÖVÄ

Se țice că un țeran, pe o ierna grozavă, mergînd cu sania pe un drum, a ajuns un străin îmbracat în nisce hăinuțe foarte subțiri, și l'a luat în sanie. Țeranul mergînd se tot întorcea de pe capră și l'întreba pe străin: «Nu ți-i frig?» dar el răspundea mereu: «cald! cald!»

Țeranul liniștit a tot mînat înainte. Când a ajuns la destinație și s'a dat jos din sanie, a vedut că străinul murise de frig. Tocmai pe urmă s'a vedut că străinul acela era un Némț, care nu scia românește și când țicea el «cald» voia să arate că îi este foarte frig.

De atunci a rămas vorba: *cald nemțesc*.

NEMȚESCĂ

Veđi *Fungă*.

- 13795 * Δ Merge înainte ca pajura (pajera) nem-
țescă.

I. I. C. BRĂȚIANU, c. *Florica*,
j. *Muscel*. — GR. POIENARU, *ing.*
j. *Putna*.

A se vedé înțelesurile la No. 10528 & 10529.

- 13796 * Δ Tarara nemțescă.

P. IPSIRESCU, *Snová*, 1879, p.
116. — VARRON, p. 66. — T. BĂ-
LĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea*.

A se vedé înțelesul de la No. 10831 și 13773.

NÉMȚU

- 13797 Δ Cât cetatea Némțului.

I. CREANGĂ, *Por.*, p. 324.

Veđi *Golra*.

Adică mult.

NESPĚLATU

- 13798 * Δ Nespělatu.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci*,
j. *Vâlcea*.

Pentru un om trupeș și cam bătaios, cam pe-o urechie.
Între căpitaniî pandurilor. pe cari 'i adunase Tudor
Vladimirescu, găsim și pe unul cu numele de Nespălatu.
C. Boliac, în poesia sa, *Domnul Tudor*, pomenesce de
acest căpitan.

NETOT

- 13799 * Δ A fi nětot (netot).

T. BĂLĂȘEL *preot, c. Ștefănesci*,
j. *Vâlcea*.

Pentru omul ne-rușinat care vorbește ocară, înjura și drăcue. Se țice omului murdar în fapte, în vorbe, în îmbracaminte, cu peru nepieptenat, murdar pe corp, care duce o viață sêlbatecă, de animal. <Ce netot! <Ce netôta! se aude pré des în popor.

Sub numele de *netoți*, poporul ne spune că exista mai înainte vreme un soru de țiganî nomađi. Ei erau d'o fire fôrte rea și scârbôsă, omorau, furau, jefuiau, etc. Ei umblaă mai mult despoiați, toți cu rișchitoare în mâini. Și ierna umblaă tot despoiați, însă cu cioburi cu foc în mâini. Ômenii aveau mare frică de netoți, căud îi ocneau, fugeau mîncînd pămîntul și se ascundeau, care pe unde putea.

NICĂ

- * Δ
13800 Nică căpitanu
Care bate cu tufanu.

T. BĂLAȘEL, *preot, c. Ștefanesci,*
j. Vâlcea.

Să țice celor pe-o urechiă, vecinici gata să se încaere.

NICHITĂ

Veđi *Frică, Nechită.*

NICOLAE

- * Δ
13801 Din pricina lui Nicolae (Nicolai) urii pe
Sfântu Nicolae (Nicolai).

A. PANN, *Ediț. 1883, p. 106;*
II, p. 113. — P. GĂRBOVICEANU.
prof. Sc. Inv. Cl. VII.

*
Di arëu lu Cola, angîuri ș'Sân Nicola! ¹⁾

Veđi *Cap. XII, c.*
S-tu Nicolae.

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Arată o ură ne-întemeiată. De pilda, un Turc ți-a făcut vre-un ne-ajuns și urăsci pre toți Turcii, s. c. I. Veđi B. P. Hășdëu, *Etym. Magn., p. 1630.*

¹⁾ Din pricina lui Cola (adică Nicola), înjurî și (pe) Sfântu Nicolae!

- 13802 * △ Nicolae
Puî de gae.

T. BĂLAȘEL, *preot, c. Ștefănești,*
j. Vâlcea.

Locuțiune proverbială ce se ȑice, în glumă, celor ce'î chemă Nicolae.

Următorele versuri, în care se găsește această ȑicere, sē recităză de către copii în județul Vâlcea :

Nicolae
Puî de gae.
Sue'n pod
Cacă'n nod,
Pe spinare
Galbinare.
Pupa m'ai în găunare.

Altă variaanta :

Nicolae
Puî de gae,
Da'mî un puîn
Să nu te spuî,
Că te pune mîta'n cuîn.
Și te mîncă cu fîsul.

NICULAE

Veȑi *Mălaru.*

- 13803 * △ Nicolae
Căciulă de oîe.

Sē ȑice, în bătae de joc, celor cu numele de Niculae.

- 13804 * △ Niculai
Zamă de mălai.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobro-*
văț, j. Vasluiu.

Veȑi *Mălar.*

Adică Niculae e fără duh. Veȑi No. 8630.

NIMROD

Veȑi *Cap. XII, c. Nimrod.*

NIȚĂ

- 13805 * Să înțelege Niță cu tată-său pe întunerec.

II. JUVARA, c. *Giurgiu*, j. *Flasca*.

Când unul își închipue că a înțeles ce l'a spus un altul, dar, la drept vorbind, l'a înțeles rău sau chiar de loc.

NOE

Vești *Cap. XII, c. Noe*,
No. 1726.

NOVAC

- 13806 * Δ A fi Novac.

G. POBORAN, *inst. j. Olt. — T.*
BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănesci, j.*
Vâlcea.

Să ȋdice unui om trupez, care e și foarte harnic la muncă.

- 13807 * Δ Nu se mai satură Novac.

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari*,
j. *Mehedinți*.

Celui ce mănâncă mult.

- 13808 * Δ A se pune ca Novac.

MATEI POPA, c. *Stefanesci, j.*
Vâlcea.

Vești *Iorgovan*.

Să ȋdice celui ce se apucă cu temeiul de o tréba óre-care.

Un om care se năpustesce pe muncă, i-se ȋdice ca *s'a pus ca Novac*. Altul când se aședă la masă și manăncă cu plăvii, i-se ȋdice că *s'a pus ca Novac!* Și așa mai departe se ȋdice tutulor ómenilor ce se apuca cu vrednicie de orí-ce lucru.

Se povestesc că a fost în vremea veche un om mare, rupt din Jidovi, pe care îl chemă Novac. Acest om s'a

pus de a tras o brazdă cu plugu de la răsărit până la apus; la plug n'aŭ tras boi, dar a tras el. Brazda se vede și acum pe la juunatatea țerei și-i ȝice *brazda lui Novac*.

OANCEA

13809 [△] Din gardul Oancei.

Vedî *Măntul'sa*, *Războia*.

I. CREANGA, *Pov.*, p. 244.

Acelaș înțeles ca la No. 13654.

«Fata împăratului Roșu nu se capetă așa de lesne cum crești tu. Din gardul Oancei ȝi a da-o împăratul dacă n'ou fi și eu pe-acolo. — I. CREANGA.

OCNA

13810 * [△] Să te păzască Dumnezeu de sărăcia de la Ocnă.

T. BĂLĂȘEL, *preot*, c. *Stefanesci*, j. *Vâlcea*.

Acastă ȝicere este foarte veche și se întrebuintă mai mult odinioară, pentru a se aretă ca orășeni de la Ocnele-Mari sunt săraci.

OCNÉNU

13811 * Ocnénu.

D-na Z. JUVARA, c. *Fedesci*, j. *Tutova*.

Nume ce se dă vîntului de Vest, în partea de mijloc a Moldovei.

OGAȘ

13812 * [△] A eșit din ogașe.

ILIE HOCIOTĂU, *stud. c. Seliște*, comit. *Sibiŭ*, *Transilvania*.

Vedî c. *Făzaș*.

Acelaş înţeles ca la No. 13421.

OLEA

13813 * \triangle Olea face ôle, Basaraba i le sparge.

T. BALĂŞEL, *preot, c. Stefanesci,*
j. Vâlcea.

Se ştie când unul face un lucru şi altul vine de îl strica.

Acastă şicere este foarte veche. Ea se păstrează în graul poporului din mahalaua Cetăţuia, ce ţine de oraşul Rîmnicul-Vâlcei, lângă care este biserica Cetăţuia, pe vârful unui del foarte repede.

Următoarea legenda, referitoare la această şicere, se păstrează până astăzi în graul poporului din mahalaua Cetăţuia, din Rîmnic.

BASARABA ŞI OLEA

În vremurile vechi, în chiliile bisericii Cetăţuia, şedea un Domn numit *Basaraba*. El avea acolo sus la biserica tunuri şi ostaşi ca să se apere la caz de nevoie de orice vrăşmaşi.

Ăst Basarabă era în mare vrăşmaşie cu un alt Domn anume *Olea*, ce se aşedase în mănăstirea Fedeleşoiu de peste Olt, ce este în dreptul Cetăţuiei, ceva mai spre nord. Olea avea şi el tunuri şi ostaşi. Basaraba şi Olea, de vrăşmaşi ce erau, sloboşiau de multe ori tunuri unul asupra altuia cu gând să se omore, ca să rămâie unul stăpân peste totă ţera. Basaraba, însă era mai dibaciu de cât Olea, şi-i făcea mare paguba în zidurile Fedeleşoiului. Şi pentru acesta dibacie a Basarabului, poporul scormise acest cântec:

*Olea face ôle,
Basaraba i-le sparge,
Olea ôle a făcut
Basaraba i-le a spart.
Olea ôle o mai face,
Basaraba i-le-o sparge.*

Şi acest cântec îl cântau toţi Cetăţenii pentru cinstea şi lauda Basarabului. Chiar şi copiii îl cântau pascând vite pe poienile din prejurul acestei biserici.

Aşa se spune, ca nişce fetiţe şedean cu găştele la pôlele delului, în vârful caruia este biserica, — şi cântau împreună:

*Olea face ôle,
Basaraba i-le sparge.
etc. etc. etc.*

Se întâmplase că tocmai atunci Basaraba se plimba pe culmea dealului. Auzind fetiţele cântând cântecul acesta, le a ascultat cu mult

drag, fără să fie vedut de ele. După ispravirea cântecului, Basaraba le a chemat la odăile sale și le-a dat câte o tîpsie cu galbeni și câte o pereche de cercei frumoși și scumpi.

Este de notat, ca acest cântec îl știu și pâna ađi locuitorii din Cetațuia. Asemenea sînt bătrîni, care pretind a ști cînd era surpat de tunul lui Olea colțul biseriței.

Remîne a se cerceta cine a fost Basaraba și cine Olea.

Biserica Cetațuia este zidită pe urmele unei alte biserițe foarte veche, în care ȑice-se că s'ar fi celebrat cununia lui Radu de la Afumați. Tot aci se spune că ar fi fost în vechime un castel al Basarabilor, locul fiind anevoios de strabătut.

Parte din istorici pretind că în biserița cea veche de aci ar fi fost asasinat Radu de la Afumați, împreună cu fiul seî Pîrvu, de catre sateliții lui Moise Basarab la 1529.

Alții însa susțin ca Radu de la Afumați a fost asasinat în paraclisul Episcopiei din Rîmnicul-Vâlcei, chiar în momentul cînd se savîrșia cununia fiului seî Vlad cu Despa, fiica postelnicului Dragan, care fu ucis cu Radu împreună.

În catunul *Olteni*, com. *Bujoreni*, ce este ceva mai spre nord de R.-Vâlcei, este o biserică veche zidită pe la 1492 de catre Mitropolitul Eftimie și Episcopul Mihail. O legenda ce se păstreza în granul poporului din catunul Oltenii, ne spune ca au fost uciși în altarul acelei biserici un Domn cu fiul seî unde se ascusesera de frica unor dușmani. Ei spun că au vĕlut pînă mai de curînd sîngele acelu Domn pe zidul altarului.

Acésta parere este împartășita și de fostul episcop al Rîmnicului Ghenadie Enacénu, care susține, că după tôte probabilitățile aci a fost ucis Radu de-la Afumați, nu în Cetațue sau în Episcopie.

OLT

LEGENDĂ

Mureșul și cu Oltul au fost doi flăcăi frați buni, care semĕnau unul cu altul ca done picături de apă. Ei trăiau amîndoi prin munți înțelețuicîndu-se cu vinătorea.

Odată, aști doi frați: Mureșul și cu Oltul făcură o prînsore ca sa se culce amîndoi la un loc, și care s'o deștepta mai întăi, să plece ori în cotro o vrea, și al d'o remănea adormit, să 'l cante cînd s'o deștepta, ca să se vadă, care e mai deștept din ei.

Facură prinsorea și se culcară unul lângă altul, cap la cap.

Oltu ceva mai sburdav ca Mureșu, fu mai ostenit și adormi buștean, de să fi tăiat lemne pe el și n'ar fi simțit. Mureșu mai domol din fire, se culcă și dormi mai ușor și se pomeni mai întâi. Cum se deșteptă, pleca ușurel de lângă frate-său și o luă în spre scăpetat, își apucă pas și-și vedu de drum.

Când se deșteptă Oltu și vedu că frate-său Mureșu nu e nicăeri și că el a ramas de rușine, o lua necăjit foc spre méza-ți, resturnând în drumul lui munții cu brații, făcând o larmă grozav de mare, urlând ca un turbat de mare ciudă.

De atunci a rămas că Mureșu merge ușurel de tot, lin; pe câta vreme Oltul a ramas de merge viforos, făcând un sgomot cât nu se mai poate.

CREDINȚE.

Când Oltul urlă tare, cere cap de om. Să te pazești atunci de apele lui, ca de óla malaifului.

Când Oltul murmură ușor și placut, e semn ca va ploua.

Când Oltul curge liniștit, e semn că va fi vreme frumosă.

Când se va înneca vr'un om în Olt, se vor porni ploii cari vor ține multe zile.

După o credință, foarte răspândita între locuitorii din jurul Oltului, în Olt se înneacă pe totă ziua câte un om sau barim dobitoc.

13814 * Δ Trage Oltu la matcă și mojicu la tēpă.

I. DUMITRESCU, înv. c. Gânciora,
j. Dolj.

* Δ
Oltu la matcă, omu la tēpă.

T. BALĂȚEL, înv. c. Ștefănești,
j. Vâlcea.

Vedî Cap. II, c. Apă,
Mojic, Tēpă.

Acolăș înțeles ca la No. 10305.

Se întrebuintează de țărani când vre-unul din ei trântesce câte-o vorbe neplăcută celor-l-alți.

Il n'est vilain qui ne faict la villenie.

Prov. Franc. XVI-e Siècle.

13815 * △
Marea
Cu sarea,
Și Oltul
Cu totul.

GR. POENARU, *ing. j. Putna.*
— P. GÂRBOVICEANU, *prof. Sem.*
Centr. Cl. VIII.

* △
A făgădui marea
Cu sarea
Și Oltul
Cu totul.

GR. JIPESCU, *Răur. Oraș., p.*
265. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist. III,*
p. 380. — DIM. POPOVICI, *inv. c.*
Cuvîn, comit. Arad, Ungaria. —
I. BANESCU, *prof. j. Roman.*

Acelaș înțeles ca la No. 858.

«Sa'î dai marea cu sarea și Oltul cu totul și tot nu se satură.»

Sallustiu. vorbind de Catilina, spune: *Maria montes-*
que polliceri caput.

13816 * △
Oltu
Cu totu.

T. BALAȘEL. *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Nimic, sa'î aprópe nimic; adică, a făgădui mult și a
nu da nimic.

«I-a dat de zestre Oltu cu totu.»

13817 * △
Ca apa Oltului.

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari,*
j. Mehedinți.

Adica mult.

«Să vină ca apa Oltului și dacă nu vré Dumnezeu tot de gēba.»

13818 * Δ Nicî Oltul nu'l satură.

G. I. TOMILESCU, *înv. c. Broscari,*
j. *Mehedinți.*

Vedî *Dunăre.*

Unui ne-sățios, care e prě lacon.

13819 * Δ Par'că aruncî în Olt.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. *Vâlcea.*

Să ȃice de ce-va ne-sățios. De pilda cȃnd într'o clădire
intră mult material, saŃ cȃnd lucrezi la ce-va fură spor.

13820 * Δ Nu mă spěl de el nicî cu apele Oltului.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. *Vâlcea.*

Vedî *Dunăre, Prut.*

Cȃnd faci vre-un ne-ajuns unui om care nu te lasă în
pace pȃnă nu 'șî-a rěsbunat în ori și ce chip.

13821 * Δ A'î curge Oltu în gură.

G. POBORAN, *înst. j. Olt.*

* Δ
A'î cură Oltu în gură.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. *Vâlcea.*

Î merge bine, are venituri mari și ne-înterupte.

13822 * Δ Cȃnd s'o întorce Oltu înapoi.

G. POBORAN, *înst. j. Olt.*

Adica nicî odata.

13823 * Δ Lăsa te-aș (da te-aș) de malu Oltului!

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. *Vâlcea.*

A dori mórtea, peirea cui-va.

13824 * Δ Te trec Oltu!

T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Veđi *Dunăre.*

Să ȓice celui care te supără peste fire, însemnând cea mai grea pedepsă.

13825 * Δ A'î veni să sară în Olt.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A fi pré necăjit, a 'și chema mórtea.

13826 * Δ De-ar fi Oltu cât de adînc, tot o să trec
să mă duc.

T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Când unul se hotăresce la un ce greu de făcut, fără a se uita la nimic.

13827 * Δ Matca Oltului
Pe vatra focului.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Blestem popular. Însemnă o nenorocire mare, sau cel puțin o sărăcie gróznică.

13828 * Δ A dà fuga la Olt.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Să ȓice celui care înnebunesce, care își pierde mințile.

13829 * Δ A fi ca Oltu.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Despre o apă mică, când vine mare după nisce ploă.

OLTÉN

13830 * Δ Oltén cu două-șeci și patru de măsele.

Acelaș înțeles ca la No. 13679.

13831 A fi Oltén cu gura plină de măsele.

BARONZI, p. 42.

Acelaș înțeles ca la No. 13830.

ONOFREI

Veđi *Sfântu Onofriu*.

ORAȘ

13832 * Δ La oraș șed câinii cu colaci (covrigi) în
códă.

G. P. SALVIŪ, *inv. c. Smulți,*
j. Covurluiu.

Veđi *Câine*.

Așa se răspunde celor cari susțin că la oraș e mai
bine ca la sat. Veđi No. 1529.

13833 * Δ În vestit oraș al nos
Mulți șoreci odată o fos.

T. BĂLAȘEL, *preot, c. Stefanesti,*
j. Vâlcea.

Țicală din Transilvania, ce se întrebuintăza în batjo-
cura Sașilor.

13834 La orașul ce se vede călăuză nu trebuie.

A. PANN, *Ediț. 1889, p. 155;*
III, p. 125.

Veđi *Sat*.

La cele de față n'avem trebuința de nici o arătare.

ORBENI

13835 * Δ De la Orbeni.

T. RĂLĂȘEL, *preot, c. Stefanesti,*
j. Vâlcea.

Vezi *Chioreni*.

Să ȋdice în bataia de joc, celui care nu a vȃlcut un lucru
unde erȃ pus, de și se aflȃ pe împrejur, sau a trecut pe
lȃngȃ el.

Orbeni este o localitate închipuita.

ORÉVA

13836 * Δ A trece și de Oréva.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A se duce departe.

Du-te, neȃca, nu ședȃ
Nu tragȃ nȃdejdea mea,
Cȃ nadejdea de la mine
E ca sȃrma de subȃire;
Cȃnd o pui pe marȃcine
Tragȃ de ea și nu sȃ ține.

* * *

Du-te, du-te nu ședȃ
Ca de-oȃn stȃ a blestemȃ
Ai trece de Oréva . . .
.
Mi se prind blestemele,
Și 'ȃi-o veni numele.

ORODEL

13837 * Δ Ca la Orodol.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari,*
j. Mehedinȃi.

Adicȃ cu hȃrnicie.

Orodelul e un sat, în județul Dolj, unde oamenii sunt muncitori și harnici.

OROPIA

Vedî *Europa*

13838 * Δ Să trăiescă totă Oropia.

T. BALĂȘEL, preot, c. Ștefănesci,
j. Vâlcea.

Urare ce se țice în popor, cu înțelesul: sa trăiescă tot cei cari fac parte din familia noastră.

Poporul pronunța *Oropia* în loc de *Europa*.

OSMAN

13839 * Δ A fi Osman al nebun!

T. BALĂȘEL, preot, c. Ștefănesci,
j. Vâlcea.

Se țice unui om cu minți cam nebune, care are nisce apucături nebune ce nu se potrivesc cu ale celor-l'alți.

Acastă țicere este usitată mai ales în comuna Ștefănesci din jud. Vâlcea.

În această comună, se povestesc că în vechime a fost trăind într'un bordei, în virful unui dël, un Țigan turcesc, anume Osman: El nu pré aveà dógele tóte; erà cam sarit din țitîni. Pretindea să-ı țică oamenii «*Imperate*. Căroră îı țiceaă «*Imperate*. le făcea fel de fel de lucruri de lemn, caci era lemnar; căroră îı țiceaă *Osman*, când puneà mâna pe ei, le umplea cefa de pumnî, țicându-le: *Lu Olt, căne, de-te spăla!*

El nu mîncà nimic gatit de femeile românce, caci țicea că sunt spurcate. Mîncà numai ce-și pregătea singur, cu mâinile lui. Așa, mămăliga și-o făcea el singur, își fierbea ouele, verdețurile, etc. Vasul, dacă îl împrumuta de la Român, se ducea cu el la gîrlă de-l spăla cu apă și nisip, până îl făcea ca nou, apoi fierbea în el, caci țicea că Românul e căne.

Și de la el a rămas vorba: «*Ca Osman al nebun!*»

OSMAN-PAȘA

- 13840 * ^Δ Ca Osman Pașa
Care a căcat cămașa.

T BĂLAȘEL, *preot, c. Stefănescu,*
j. Vâlcea.

Se țice vre unui om care a mâncat o trântela de la cine-va.
Acastă țicere este scornită de ostașii cari au luat parte
la resboiul de la 1877-78, contra Turcilor, când Osman
Pașa uitase capul, uitase tot, de frica ghiaurilor de Ro-
mâni.

OU

- 13841 * Ca si s' aspărea Oulu di neauă, s' asdra
'nă tămbare.¹⁾

I. COYAN, *prof. c. Perivoli, Epir.*

Vedî *Elimp.*

Omul mare, însemnat, vitéz, nu se sperie de nimicuri,
de critici, de amenințări, chiar de primejdii.
Oul este cel mai înalt munte de lângă Perivoli.

OVREÎCĂ

- 13842 * A fi Ovreică.

M. CANIAN, *public. j. Iași.*

1° Fricósă.

2° Murdară.

Βρωμει ὁ Ἑβραις καὶ ἡ τὸνχη του, βρωμοῦν καὶ
τὰ καλὰ του.²⁾

Prov. Elin.

OVREÎŢ

Vedî *Grec, Uvreiă.*

¹⁾ Dacă se speria Oul de zăpadă (neună) se făcea tambură.

²⁾ Pute Ovreiul și norocul lui, put și averile lui.

Ovreii au restignit pe Domnul Hristos, de aceea sunt blestemați sa nu aibă țară și sa umble în lume, din loc în loc.

La vremea de apoi Antihîrsu¹⁾ are să se nască din fată de Ovreu.

Ovreiul, pe lumea cea-l-altă, intra în iad fara judecata.

* △
13843 Ovreiul, până nu înșelă, nu mănâncă.

A. PANN, *Ediț.* 1889. p. 19;
I, p. 68. — BARONZI, p. 59. — HIN
ȚESCU, p. 138. — H. D. ENESCU,
înv. c. Zamostea, j. Dorohoiu.

*Ovreiul nu mănâncă până nu o înșelă pe
un Român.*

P. ISPIRESCU, *Snove*, p. 83.

Veđi Fidă.

Acelas înțeles ca la No. 13602.

În județul Dimbovița se țice că Ovreul e *hoț de țiuu*,
căci, cu șosele cu mometele, el înșelă pe Român țiuu 1 e
amădăi.

*
13844 Un Ovreiu înșelă doi Români, un Grec
doi Ovrei, și un Armén patru Greci.

P. BUDIȘTEANU, *c. Bucuresci, j.*
Ilfov.

Veđi Fidă.

A se vedé la No. 13598.

Un proverb maghiar țice: *dintr'un Sêrb poți scôte patru
Ovrei și cinci țigani.*

13845 Odată vrură Ovreii să se călătorască și
să întimplă Sâmbătă.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 11.

Veđi Fidă.

1° Să țice pentru cei fără noroc (GOLESCU).

2° Când unul se apucă de o trebă în afară de vreme.

¹⁾ Antihristu.

Ἡθελήσας ὁ Ἑβραῖος νά καταλλικέψῃ καὶ ἔλαχῃ
Σάββατο.¹⁾

Prov. Elin.

- 13846 * Odată a ū vrut Ovreii să plece la seceră
și s'a întimplat să fie Sâmbăta.

*
Ca Ovreii Sâmbăta la scere.

P. BUDIȘTEANU, c. *București, j.*
Ilfov.

Vedî *Jidan.*

Acelaș înțeles ca la No. 13845.

- 13847 * Δ
Barbă de Ovreiu,
Scrie cu condei,
Iea 'l de pěr și dă 'i.

T. BALĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Să ȝice în batjocură Ovreilor.

- 13848 * Δ
Se întorc ca Ovreii de la secerat.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari,*
j. Mehedinți.

Adică superăți; amăriți, acestora, de bună séma, ne-
plăcându-le munca pré obositóre a câmpului.

- 13849 * Δ
Ca Ovreiul perciunat.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Turnu-*
Severin, j. Mehedinți.

Pentru omul care cauta su înșele.

- 13850 * Δ
A fi Ovreiu.

T. BALĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Adică om fără lege, păgân, spurcat.

¹⁾ A vrut Ovreiul să mērgă călare și s'a întimplat să fie Sâmbătă.

PĂCALĂ

- 13851** S'a întâlnit în drum Pacală (Păcală)
Cu frate său nea Tândală.

A. PANN, I, p. 88. — HINȚESCU,
p. 138.

* △

S'a găsit Păcală cu Tândală.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți,*
j. Covurlui.

Când se întâlnesc doi cari se potrivesc în ale glumelor,
sau cari sunt de o potrivă neroși.

Tândală și Păcală sunt două personaje din povești, unul
prost, cel de-al doilea păcalesce pe cei-l-alți, dar cam
fără să vră, nefind nici el pré deștept.

- 13852** * △ Cine a aușit de Păcală, cunósce și pe
Tândală.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Mo-*
goșesti, j. Dimbovița.

Pentru cei ne-despărțiți.

- 13853** * △ Păcală judecă pe Tândală.

I. POPESCU, *inv. c. Dobreni, j.*
Ilfov.

Adică un prost pe un altul de séma lui.

- 13854** * △ Plânge plânsul lui Pacală.

V. SALA, *dasc. c. Vașcoi, comit.*
Bihor, Ungaria.

Pentru o nenorocire, o pagubă de care tragi un folos,
de care te bucuri.

SNÓVĂ

Tândală își gasește amicul chefuind și îl întreabă:

— Ce-ai pățit de chefuesci, ori a'ți câștigat losul cel mare la loterie?
— Nu, răspunse Păcală, dar 'm'a ars casa, și bé și tu... de te
veselesce. Socră-mea era acolo, ne-putând fi scăpată, a murit arsă
în flacări.

13855 * \triangle A fi Păcală întreg.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari*,
j. *Mehedinți*. — T. BĂLĂȘEL, *preot*,
c. *Stefănesci*, j. *Vâlcea*.

Să ȕice unui om cu care nu o mai scoȕi la cale, ori-ce
ai face. Tu ȕici una, el face alta.

13856 * \triangle Asta 'i întocmai ca a lui Pacală cu popa.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari*,
j. *Mehedinți*.

* \triangle A fi ca Pacală cu popă.

T. BĂLĂȘEL, *preot*, c. *Stefănesci*,
j. *Vâlcea*.

1° Acelaș înȕeles ca la No. 13855.

2° Se ȕice de doi ómeni cari merg pe un drum, trăiesc
într'o casă, ori s'au apucat de ce-va în tovarășie și nu
se pot înȕelege de loc între dînșii.

13857 * \triangle Ai ajuns ca Pacală cu oile.

D. CIORICE, *preot*, c. *Mereni*, j.
Olt.

Când cine-va tace mai mult de cât se cuvine.

13858 * \triangle Ca oile lui Păcală.

I. IORGULESCU, *înv. c. Bala-de-
Aramă*, j. *Mehedinți*.

Adică jocă, sare fără să vré.

Să scie că Pacală ȕicea așa de bine din fuer în cât
când începea sa cânte jucau, nu numai oile, dar chiar și
marăcinii.

PADINA

13859 * \triangle Nu mai vine Dumneȕeu pe Padină.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari*,
j. *Mehedinți*.

Padina, odinioară plațul cel mai bogat în vii din județul Mehedinți, acum s'a uscat de filoxera. Podgorenii cred și spun că acesta este o pedepsă de la Dumnezeu.

PĂMÎNTUL FĂGĂDUINȚEI

13860 * A trăi ca în pământul făgăduinței.

Vedî *Hanaan*.

Adica bine, în belșug.

«Cu adevărat acolo curge lapte și miere.» — MOISE, *Numerii*, 13, 25.

PANAIT

13861 * Δ Ușa, Panaite!

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulți*,
j. *Covurluiu*.

Vedî *Ușă*.

Acelaș înțeles ca la No. 8011.

PANCÎOVA

Vedî *Vârșef*.

PANCU

13862 * Δ A fi Pancu.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefanesti*,
j. *Vâlcea*.

A fi un nerod; om fără saț, care mănâncă tot într'una.
Adese-orî se aude în popor: *me, Pancule, nu te mai saturași?*

PANDILĂ

13863 * Δ A prins milă din sindrilă
Și dor din Pandilă.

IUL. VULCANESCU, *stud. c. Feclești*, j. *Dolj*.

Când prinzi milă de un prost, său nesimțitor, care nu face să 'ți fie milă de dînsul.

PANGRATIE

13864 * \triangle A fi nea Pangratie.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefanescu,*
j. Vâlcea.

Să ȋdice unu om prostovan.

PANTELIMON

Vedî *Cap. XII, c. Sfântu*
Pantelimon.

13865 Căți orbî și schiopî la Sfântul Panteleimon.

IORD. GOLESCU, *Mss. II, p. 37.*

Să ȋdice pentru cei ce primesc pē orî-ce prost și sārăc (GOLESCU).

La Pantelimon, asil în apropiere de București, se primesc orbî, schiopî, etc.

Ȋdicerea însă nu e românească și o simplă traducere din grecesce.

Ὁπου κοιτᾷς κ'ὄπου τυφλός, στὸν ἄγιον Παντελεῖμονα.

Prov. Grec.

13866 * \triangle Dómne Sfinte Pantelimóne !

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Avramescu,*
j. Tutova.

Când veȋli o pocitură de om.

PAPUC

13867 * \triangle Judecata lui Papuc.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulȋ,*
j. Covurlu.

Pentru o judecată próstă.

SNÓVĂ

Odată unuia i se întâmplă ca un vițel să-și prinda capul într-o ôlă mare, pe când voia să bea apă. Acum se gândea ce e de făcut, ca să scotească capul vițelului dar nici ôla să n-o strice. Căcă, sucsesce, nu pôte. Se hotărăse, în cele din urmă, să meargă la Papuc, care era socotit de om deștept în sat, ca să i ceară sfat. Acesta îl sfătui să taie capul vițelului ca să nu strice ôla. Omul face așa, dar capul tot nu eșea. Cere a doua ôra sfat: că ce e de făcut, ca acum nu eșe capu tăiat din ôlă? — Strică ôlă, sfătuesce Papuc. Omul strică ôlă și scote capul. Așa că bietul Român nu se alegea nici cu ôlă nici cu vițel după jumătatea lui Papuc.

13868 Ôstea lui Papuc-Hogea-Hogegariul.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 249.

Să ție de ômenii sdrențeroși.

PAPURĂ-VODĂ

«Înțelegând Stefăniță Voda ca trece Constantin Voda Nistrul la Sorocea, aș eșit cu ôstea sa la Colcești, peste Pînt, și au pus taberă acolo. Însă, ôstea eră pră puțină că țera, într-acea fîmetă eră într-acel an, căt mâncau ômenii papură care o nșcan și o măcinau de făceau pâne; și pră acca fîmetă poreclă țera pră Stefăniță Vodă de i țiecă *Papură-Vodă*. Însă vremile și voia lui Dumnezeu nu sunt în voia Domnilor.» — MIRON COSTIN, *Letop. Mold.*, I, p. 369.

Acest Domn, sub numele de *Papură-Vodă*, a ajuns legendar ca și *Ciuber-Vodă*.

13869 De când cu Papură Vodă.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 497, 633 & 758. — *Conv. Liter.*, XXI, p. 13.

* △

*De pe vremea lui Papură Vodă.*M. CANIAN, *public. j. Iași*.

Adică de demult.

TALPĂ. — Ghiuț bătrân, eu ?

GHIFTIŢ. — Bătrân... da cum ? nu-ți ai mâncat mălăul de când *Papură Vodă* ?V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 633.

13870 * △ Par'că 'i în țera lui Papură Vodă.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți,*
j. Covurlui.

1⁰ E săracie mare.

2⁰ E absolutism. — *J. Covurlui.*

PARPAREL

Vezi *Marcu.*

PASCĂL

13871 * △ A fi dascălu Pascăl.

G. POBORAN, *înst. j. Olt.*

Se dice în gluma cântăreților de biserică.

13872 * △ Dascăle
Pascăle
Luat'ai pe behehe?

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănești,*
j. Vâlcea.

1⁰ Acelaș înțeles ca la No. 13871.

2⁰ Întrebând pe cine-va dacă o luat ore-ce, după cum era înțelegerea.

SNÓVA

Măi înainte vreme erau într'un sat un popă și un cântăreț de biserică, care aveau obiceiul pilitului. Da ce pilit, nenisorule! Furau al dracului vite, și ori-ce le cadeau în ghiare. O dată se vorbiră să fure o capră a unui biet de creștin. Cădu beleana pe bietul dascăl, pe care îl chema Pascăl, ca să sterpelască capra omului din obor. Dascălu, ce sa faca bietu, nu putea eși din ordinul popei, hotărî să se ducă să fure capra.

Era într-o Sâmbătă seara, când dascalu încăleacă pe o iapă ce o avea, și plecă cu gând să fure capra și s'o arunce pe iapă, ca să pôtă fugi mai lute.

Dar nu i-se înprinsu bietului dascăl, caci, tocmai când se caznea se lege capra pe iapă, iese și hoțul de păgubași îl ia și capra și iapa și-i mai dete pe d'asupra și o focăială țepănă, ca să-i piără pofa de capră. Și cum scăpă, bietul dascal cu pėru vilvoi, o razmă taman acasă fugind și înjurind pe popa care îl trimisese.

A doua zi fiind Duminecă merse la biserică, mai mult turbat de

snopela ce pățise nóptea. Popa cum îl vede, începu sa ȝica din altar, prefăcându-se că cânta :

Dascale
Pascale
Luat' ai pe behehe ?

Das'alu respunse p'acelaș glas :

Ba, dracu sa te lea,
Ca pe lângă behehe al tei
Am pierdut și pe ihoho al meu!

PASTOLACHE

Veđi Postolache.

PASVANGIU

13873 * **Pasvangiū.**

FR. DAMÉ. III, p. 198. — L.
ȘAINEANU, *Dict.*, p. 598.

Veđi Cârjaliū.

1° Adica zurbagiu.

2° Jefuitor.

Dupa numele soldaților lui Pasvantoglu, Turc din Vidin, care se răsculă în contra Sultanului, și cu cetele sale pustii ambele maluri ale Dunării de la 1797 la 1802.

PASVANTȚE

13874 * △ **A fi Pasvantie.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci.*
j. Vâlcea.

Să ȝice unui om cu dógele cam lipsă, rău la fire.
Pasvantie pentru Pasvantoglu. Veđi No. 13873.

13875 * △ **Nu mai e timpul lui Pasvante.**

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari.*
j. Mehedinți.

Când unul se arată fudul și reutăcios.

PATRIE

A se vedé FUSTEL DE COULANGES, *La cité antique*, pagina 230 și următoarele.

13876 Patria omului este acolo unde 'i e bine.

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 147;
III, p. 119.

«Acastă țicere nu este a noastră, și mai românește spune Jipescu, în graiul său osebit: *Portu, deprinderile, mâncarea, jocurile, cântecile, țera, limba să nu le schimbe nici pe auru din lume. Să hîie grămada de bani cât casa asta, și să nu se uite la bani: că avuția o face ușor sănătosu și voiosu, da pămîntu strămoșesc nu mai găsește, vorba dîluia*»¹⁾.

«Trimisesé cărțile sale pe la margine de slobođii, de curiaŭ ômenii în țără de preste Nistru, și din țera Muntenescă, și de preste Dunăre din țera Turcescă. Și sfătulaŭ boierii să'i mînte acei ômenii de la margine mai înlăuntrul țerei, pentru să nu pôta lesne a trece iar preste Nistru. La aceste răspundeă Nicolai Vodă, cu nu ține pe om locul ce mila». — NIC. COSTIN, *Letop. Mold.* II, p. 84.

Πᾶσα γῆ πατρις.²⁾

Prov. Elin.

*Queris terra patria.*³⁾

Prov. Lat.

PATRU-DECÎ ȘI OPT

* □ **13877** Mai lasă din patru-decî și opt.

IULIU GROFȘOREANU, *prof. c.*
Galșa, comit. Arad, Ungaria.

Pentru omul care nu vré să lase nimic din ce crede că este dreptul lui.

Este vorbă de revoluția de la 1848. Vorba românească nu este de cât o traducere a unei țiceri unguresci.

¹⁾ Opincarul, p. 122.

²⁾ & ³⁾ Ori-ce țără e patria.

PĂUNICA

- 13878 * △ — Haï Păunico la lemne.
— Aoleo, piciór'le mele !

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Bogdănescă,*
j. Vâlcea.

Să ȝice muerilor leneșe, cari în tot-dé-una ȝăsesc teiu de curmeiu când e vorba de lucru ; iar la petreceri sunt vecinic gata.

Următórele cântece poporane zugrăvesc ast-fel de femeï.

— Frunďă verde bob năut
Haï nevastă la prășit.
— Měi bărbate aï 'nebunit,
Nu veđi c'am îmbolnăvit ?
— Șî-altă verde bob năut
Haï nevastă la bėut.
— Bogdaproste, mi-a trecut,
Fă 'nainte că te-ajung
Cu azimă și puî fript.

Com. Ștefănescă, j. Vâlcea.

— Haï Păunico la apă,
— Aoleo mă dóre capu !
— *Haï Păunico la lemne,*
— *Aoleo piciór'le mele !*
— Haï Păuno la bėut
— Fă 'nainte că te-ajung.
— Haï Păunico la nuntă
— Staï bărbate să-mi ȝau cărpă.
— Haï Păuno la rachiū.
— Staï bărbățele că viū.

Com. Bogdănescă, j. Vâlcea.

PAVEL

Veđi *Cap. XII, c. Sfântu Petru.*

- 13879 * △ Iar s'a 'ncins pïelea pe Pavěl ?

ST. TUȚESCU, *înv. c. Catanele,*
j. Dolj.

Adică caută bătae.

PENES ÎMPĚRAT

* Δ
13880 A fi Peneș Împărat.

Adică om mândru și îndrăzneț.

PEPELEA

* Δ
13881 Pepelea.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți,*
j. Covurlui.

1° Adică prost, om de neînțeles.

2° Tipul spiritului glumeț și răutăcios.

* Δ
13882 Cuiul lui Pepelea.

Punctul slab, de care se poate lega cine-va într'o afacere, ca să ne aducă vre-o supărare într'o afacere.

Făcând alusie la această vorbă, poetul a zis: «*Feresce-te, Române, de cuiu străin în casă*».

A se vedé D-na E. SEVASTOS, *Pepelea*, p. 144, și V. ALEXANDRI, *Teatru, Arvinte și Pepelea*.

Pepelea și'a vîndut casa lui Arvinte păstrîndu-și numai un cuiu, bătut în peretele unei odăi, cu dreptul de a acăța, când va voi și ce va voi, de acest cuiu.

PETRACHE

* Δ
13883 S'a 'nsurat Petrache!

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Banca, j. Tutova.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Veđi a se *Insură*.

A se vedé înțelesul la No. 10125.

* Δ
13884 O să ajungă la Petrache.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari, j. Mehedinți.*

Adică la închisóre.

Să ȋdice ca un óre-care Petrache a fost director al a-restuluĩ din Severin, de 'ĩ-a rēmas numele de pomină.

PETRE

Vedĩ *Cap. I* ~ *XII, c.*
Sfântu Petru.

13885 Ca Petre cu cheia și Pavlu cu sabia.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II. p. 24.

Să ȋdice pentru cei cumpliți, când unul închide și al-tul neide (GOLESCU).

PILAT

Vedĩ *Cap. XII, c. Pilat.*

PİRLE

13886 * Δ Ține-te, Pırleo.

EM. POPESCU, *inv. c. Ciocanesci-Margineni. j. Ialomița.*

* Ține'te, Pırleo, că te rupi (rēu).

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 53. —
I. ARBORE, *ing. j. Buzeu.*

* Δ Să te țui, Pırleo.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 12. 79.
209. 319. — L. ȘALNEANU, *Dict.*,
p. 617. — E. I. PATRICIU, *inv. c.*
Smulți, j. Corvuhuu.

Să te păzesci, Pırleo.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 361.

Vedĩ *Nópte, Pânză.*

1⁰ Să ȋdice spre îmbărbatarea aceluĩ care a intrat în greutăți.

2° Arată o stare proastă, de care e mai bine să fugi.

«Tot așa e. vere, și națlea cărlea Ț lipsesc trebuincioșii; Țea schio petă tot-dé-una, și când țera n'are nici de unii, ologesce repede, și d'or mai hi ntr'insa și ômeni leneși, stricați, nevoiași, atunci țin'te, Pîrleo, că te rupi rău!» — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 33.

3° Arată o fuga repede.

«Fiul împăratului remase cu gura căscată uitându-se la ea și la minunea cum de se lăsase și se ridicase copacul, apoi rupend'o d'a fuga, *sa te păzesc Pîrleo*, că îl sfîrîla călcăele de Țute ce se duceă». — P. ISPIRESCU, *Ley.*, p. 361.

4° Celui supăracios, în batjocură.

Alexandru Mavrocordat, sub domnia carnea, în 1783, un foc mare mistui o parte a Iașilor, primi după această nenorocită întîmplare porecla de *Pîrlea-Voda*.

A se vedé C. NEGRUZZI, I, p. 246.

13887 * △ Tunde-o Pîrleo!

T. SPERANȚIA, I, p. 192. — E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulță, j. Co-vurluu.*

Când unul, fiind reținut de un altul, a scapat cu fuga. E sinonim cu: *spala putina*.

13888 * △ A se duce Pîrle.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 909.

Veđi *a se Duce*.

Acelaș înțeles ca la No. 5187.

«Pană și Florin, un argat ne-cioplit, cât l'ai încălicat p'o minciună, *se duce Pîrle*, de nu'l mai poți ține». — V. ALEXANDRI.

«Atunci Țepa *să te cam duci Pîrleo* și s'o ascuns». — I. SBIERA, *Pov.*, p. 60.

13889 * Du-te Pîrlei!

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 838 & 1152. — I. BANESCU, *prof. j. Roman.*

Du-te dracului, plăca.

«Da *du-te Pîrlei!*... au!?! să vînd eu stăpîna mea care m'o crescut!» — V. ALEXANDRI, p. 1152.

PÎRTIE

13890 * A'i da 'n pîrte (pîrtie).

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1729.

A află adevărul, lucrul cum este.

«In zadar mă gîndesc, și ear mă rîzgîndesc,... nu pot *sa'î dau în pîrte!* boierul are ce-va! tot de mîrte vorbește». — V. ALEXANDRI, p. 1728.

PÎRȚOTIN

13891 * Δ A fi Pîrțotin.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefunesci, j. Vâlcea.*

A fi un om ușurel, flecar.

«Ce *Pîrțotin* de om, ce *Pîrțotină* de mulere».

Este și un arbore ce pîrtă numele de pîrțotin.

PITESCÎ

13892 * Țolu pe chîoru, și iewa'ți drumu la Pitescî

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

A se vedé înțelesul la No. 7928.

13893 * Δ Cotolanul ca pe dește, nădejdea la Pitescî.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Pa-ciôtu, j. Muscel.*

Cînd nu se face porumb, adică cînd e cotolanul ca pe degete, să te gîndescî să cumperi la oraș.

PLENIȚĂ

Veđi *Cap. XI, c. Poiana.*

PLEVNA

13894 * Δ Par'că ești de la Plevna.T. BALAȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.Să ȝice unu om trențuros, cu haînele sfașiate pe el,
de sémănă par'că ar fi ciuruit de glônțe.

PLOESCÎ

13895 De roșu, roșu! de acru, acru! de Ploesci,
Ploesci! chef nenai.A. PANN, I, p. 113. — P. ISPI-
RESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 159.

A se vedé înțelesul la No. 8058.

POD

Veđi *Nerod, Cap. VI, c.*
*Pod.*13896 * Δ Scară la cer și pod peste mare nu sê pôte.GR. POIENARU, *ing. j. Putna.** Δ
Trei lucruri nu se pot pe lumea asta: scară
*în cer, punte peste mare, și mēduvă în fer.*G. P. SALVIŢĂ, *înv. c. Smulț, j.*
*Covurluțu.*Veđi *Cap. XVII, c.*
Punte.

Pentru cele peste putință.

- 13897 * △ Când la chingă, trosc pîrîu,
Când la pod, Jijia ruptă.

GAYR. ONIŞOR, *prof. c. Bălăbănesci, j. Tutova.*

Veđi *Cap. X, c. Chingă.*

Celui care vorbeşte pe ne-gândite.

- 13898 * △ Unul nu găseşte pod pe apă, altul nu
găseşte apă de băut.

V. A. FORESCU, *c. Folticeni, j. Suciava.*

A se vedé înţelesul la No. 8074.

- 13899 A'i aşterne un pod de argint.

B. P. HĂŞDEU, *Etym. Magn.*,
p. 1611.

Veđi *Inamic.*

A ajunge la un scop prin bani sau mituirî.

«Greci, sciindu'si puţinătatea, cu gîna nu'î întisiia, ca nu cum-va nevoia să'î întorcă în vitejie, ce mai virtos, cum se dice cuvîntul, *pod de argint*, pentru ca mai pre lesne în corăbiî să sae, *le aşterneă.*» — DIM. CANTEMIR, *Cron. II*, p. 389.

- 13900 * △ La un cap de pod ne vom întilni vre
odată.

V. A. FORESCU, *c. Folticeni, j. Suciava.*

Ameninţare. Te voiu prinde odată la vre-o strîmtore,
şi vei primi pedepsa ce ți se cuvine.

Póte să fie şi o alusie la puntea rafului.

POD

Veđi *Inginer.*

- 13901 * A bate podurile.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 127.
— P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p.
451.

Veđi *Inginer.*

A umbla fără căpătăiu și fără lucru.

13902 * Un bate-poduri.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 127.
— BARONZI, p. 96.

Om care 'și pierde vremea pe drumuri, ne-căutându'si de lucru, un pierde-vară.

PODINE

Veđi *Cap. XI, c. Drum*
& *No. 613.*

POGHIRCĂ

13903 * [△] Asta o scie și Poghircă de la Botoșeni.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Pogana,*
j. Tutova.

Pentru un lucru sciut și de cel mai prost.

POIANA

13904 * [△] Poiana cu fênurile,
Plenița cu vinurile.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Poiana și Plenița sunt două comune din județul Dolj, renumite una pentru fênețele și a doua pentru vinurile ce produce.

POLI

Veđi *Preot.*

13905 * 'Ntrebândalui omu s'duce până în Poli! ¹⁾

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Veđi *Orb.*

¹⁾ Intrebând omul se duce până în Constantinopole!

Multe află omul și de la alții; să nu se încredă cineva prea mult în știința și puterile sale.

A se vedea și înțelesurile de la No. 5639.

Sciscitantes Trojam pervenere Graeci. ¹⁾

Prov. Lat.

Qui langue a, à Rome va.

Prov. Franc.

Mit Fragen kommt man durch die Welt. ²⁾

Prov. Germ.

13906 * Chiri Polia tri un ac! ³⁾

I. COYAN, *prof. c. Perivoli, Epir.*

1° Când ce-va s'a prăpădit cu totul.

2° Când din ne-băgare de sémă saă din nerođie nu putem găsi un lucru cu totul ne-însemnat și fără valoare.

13907 * Aua da, 'n Poli s'eavde. ⁴⁾

G. ZUCA, *stud. c. Fieri, Albania.*

Vedî *Hotin.*

Acelaș înțeles ca la No. 13531.

POPESCI

13908 * Hoț din Popesci.

I. IONESCU, *j. Rîmnicu-Sărat.*

Ast-fel spun Rîmuiceniî locuitorilor din Popesci, care după dinșii sunt răi și puțin cinstiți.

¹⁾ Întrebând Grecii ajunseră la Troia.

²⁾ Cu întrebări nimeresci prin lume.

³⁾ Peri Constantinopole până la un ac.

⁴⁾ Aci dă, la Constantinopole se aude.

POPOR

A se vedé B. P. HĂȘDĂU, *Cuvinte din Betrâni*, II, p. 185—187.

13909 * □ Vocea poporului e vocea lui Dumnezeu.

REINSBERG-DÜRINGSFELD, II, p. 314.

Arată dreapta judecată a poporului.

Vox populi, vox Dei. ¹⁾

Prov. Lat.

Voce di popolo, voce de Dio. ²⁾

Prov. Ital.

Volkesstimme, Gottesstimme. ³⁾

Prov. Germ.

POR

13910 * A avé bogățiile lui Por împărat.

Veqî *Criș.*

A fi foarte avut. Acest Por împărat, despre care se vorbește în *Alexandria*, este Porus, rege din Indiî, care a fost învins de Alexandru Machedon.

POSTOLACHE

13911 * △ A fi Pastolache (Postolache).

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

A fi cam pe o ureche.

¹⁾ Vocea poporului, vocea lui Dumnezeu.

²⁾ Vocea poporului, vocea lui Dumnezeu.

³⁾ Vocea poporului, vocea lui Dumnezeu.

POTECĂ

- 13912 * Δ A merge pe dece poteci.

IUL. VULCĂNESCU, *Sc. Inst. c. Peleşci, j. Dolj.*

Veđi *Cap. II. c. Că-rare.*

A fi bét. A se vedé No. 13226.

PROBAJINIÎ

Veđi No. 243.

PRUT

- 13913 * Δ Pune căpăstru în Prut şi iese calul.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Murgeni, j. Tutova.*

Pentru cel prost.

- 13914 * Δ Nici cu Prutul nu se sterge (spală).

GRIG. *Conv. Liter.*, XXI, p. 251.
— T. SPERANŢĂ, I, p. 85. — D-na
Z. JUVARA, *c. Fedesci, j. Tutova.*
— E. I. PATRICIU & G. P. SALVIŢ, *inv. c. SmulŢi, j. CovurluŢu.*

Veđi *BahluiŢu, Dundre.*

Ca să arête batjocura ce a primit-o cine-va de la un altul.

«Zugrăvea pe popă de nu'l spăla tot Prutul.»

- 13915 * Δ Multul cu multul,
Cum curge Prutul.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Zorleni, j. Tutova.*

* Δ
Multul
Cu Prutul,
Şi sarea
Cu marea.

E. I. PATRICIU, *inv. c. SmulŢi, j. CovurluŢu.*

Veđi *Ol.*

Nesațiu de avere; arată un dar însemnat, și totuși nu e mulțumire.

13916 * \angle Slut
La Prut.

V. ALEXANDRI & I. ROSSETTI,
Mss. — V. ALEXANDRI. *Teatr.*, p.
234. — E. I. PATRICIU. *inv. c.*
Smulți, j. Covurlui. — GR. ALE-
XANDRESCU. *magistr. j. Putna.* —
M. CANIAN, *public. j. Iași.*

Întimplare proastă; vestire despre ce-va încurcatura în-
tr-o afacere.

Tóte încursiunile Tatarilor, mai târziu toate invasiile
rusesce, prevestitoare de omoruri, de jafuri, etc., venind
tóte de peste Prut, au dat naștere acestei țiceri.

«M'o cunoscut!... *slut la Prut!*» — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 234.

Prutule, riu blestemat!
Face-te-ai adinc și lat
Ca potopul tulburat!
Mal cu mal nu se zărească,
Glas cu glas nu se lovêasca.
Ochi cu ochi nu se agîtinga
Pe a ta pânză cât de lungă!
Locuștele când or trece,
La ist mal să se înnêce!
Holericile când or trece
Pe la mijloc să se înnêce!
Dușmanii țării de-or trece
La cel mal să se înnêce.
Iar tu 'n valurile tale
Se 'i tot duci, se 'i duci la valc,
Pân' la Dunărea cea mare
P'ân' în Dunărea și 'n marc!

Poes. Pop.

13917 * \triangle Cătu'i Prutul.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți,*
j. Covurlui.

Cât e Prutul și pământul.

S. FL. MARIAN, *Tradiț.*, p. 350.

Adică nici odată, mai mult pentru viitor.

13918 * De când Prutul.

V. A. FORESCU, c. *Folticenii*, j. *Suciava*.

Adica nici odată, mai ales pentru trecut.

«De când Prutu nu s'a veđut așa ceva.»

PUNTE

Veđi *Bejiu*, *Cruce*, *Drac*,
Inamic, *Luntru*, *Munte*, *Raiu*,
Scară.

13919 * Δ A trece puntea.

Veđi *Drac*, *Gârliă*.

N. JUVARA, c. *Popenii*, j. *Fălciu*.

Acelaș înțeles ca la No. 729.

13920 * Ce nu tăcsesci, până s-treși ariful (puntea) ¹⁾ ?

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*
p. 173.

Veđi *Drac*.

Adică până treci de o greutate, de o primejdie.

13921 * Punte pristi amare nu s'adară ²⁾.

I. COYAN, *prof. c. Ianina*, *Epir*.

Veđi *Cap. XI*, c. *Pod*.

Lucru peste putință.

13922 * Cari șuță pi la punte cama avînia a-giunge ³⁾.

COST. IONESCU, *prof. c. Nevêsta*,
Macedonia.

Veđi *Drum*.

¹⁾ Ce nu făgăduesci până să treci rîul (puntea)?

²⁾ Punte peste mare nu se face.

³⁾ Cine ocolesce pe la punte mai curînd ajunge.

Maî bine maî încet dar cu siguranță.

PUȚENI

13923 * Δ A trecut pe la Puțeni.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulț, j. Covurlui.*

Pentru ce-va care miróse urît.

Să ȑice maî cu osebite la caruțele cu pește próspet, ce umbla prin sate, și cam au început a mirosi.

Puțeni e un tirgușor în județul Tecuci.

RADA

13924 * Δ Strig pe móșa Rada
Mâncă'i ei grămada.

T. BĂLĂȘIL, *preot, c. Ștefănesc, j. Vâlcea.*

Când chemam pe unul și răspunde altul.

Acéstă ȑicere se afla în următórea păcălélă poporană :

— Me, Gheorghe?

— Aud ?

— Nu te strig pe tine.

Strig pe móșa Rada.

Mâncă'i ei grămada.

13925 Tir mi-e baba Rada, tir mi-e Ra da baba!

IORD. GOLESCU, *Ms. II, p. 69.*

* Δ Orî Rada baba, orî baba Rada.

IUL. VULCANESCU, *c. Pelesc, j. Dolj.*

* Δ Orî că ȑici baba Rada, orî că ȑici Rada
baba, e tot una.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari, j. Mehedinți.*

* △

Ce mi-e Rada Badea, ce mi-e Badea Rada!

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 25; I, p. 85. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* II, p. 148. — G. BANULESCU, *inv. c. Pietroșița, j. Dimborița*. — CĂLIN IORDACHE, *stud. j. Argeș*.

Ce mi-e Rada Bada, ce mi-e Bada Rada!

HINȚESCU, p. 158.

Veđi *Stan*.

1° Insemnăză o asemănare la înțelegere, adică tot aceea înțelegere (GOLESCU).

2° Adică e tot una, tot una 'mă face.

*C'est bonnet blanc et blanc bonnet.**Prov. Franc.***13926** **Baba Rada.**GR. JIPESCU, *Reur. Oraș.*, r. 188.

Om prost, om de nimic, fără nici o valoare.

«Mulți baba Rada și Nêga-reă se fălesc pe toate potecile că sunt mari.» — GR. JIPESCU.

RADU

Veđi *Maria*.

* △

13927 **Desbracă-te, Radule, și îmbracă-te, gar-
dule.**FÊTU, *stud. c. Onesci, j. Bacău*.

A se vedé înțelesul la No. 7025.

13928 **După ce nu e frumos, apoi îl chiêmă și
Radu!**

DR. JOSEPH HALLER, I, p. 264.
— REINSBERG-DÜRINGSFELD, I. 1.
161.

Reu peste reu. Veđi înțelesul la No. 6231.
Prin alusie la Radu cel Frumos.

13929 * △ Popa tócă,
Radu jócă.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semin.*
Cl. VI.

Pentru cei cari uită a face un lucru, său nu 'l fac la vremea lui

13930 * △ A fi Radu veci.

T. BĂLĂȚEL, *preot, c. Ștefănești,*
j. Vâlcea.

Să ȝlice unu om betrân peste fire.

13931 * △ A fi al lui Radu Jócă-bine.

T. BĂLĂȚEL, *preot, c. Ștefănești,*
j. Vâlcea.

Să ȝlice celu ce te întreba al cui ești.

— Al cui ești ?
— Al lui Radu Jócă-Bine.

13932 * △ A fost călare, s'a dus tare, Radu 'l-a chemat.

G. BĂNULESCU, *inv. c. Pietroșia,*
j. Dîmbovița.

1° Să ȝlice când cine-va nu a înțeles ce a spus altul, o poveste sau o întâmplare. Înțeles foarte obișnuit în j. Dîmbovița.

2° Acelaș înțeles ca la No. 13933.

13933 * △ Radu 'l (mă) chiémă!

Radu 'l a chemat!

D-na V. BUDIȘTEANU, *c. Bucu-*
curești, j. Ilfov. — E. I. PATRICIU,
inv. c. Smulț, j. Covurlui.

Vezi *Cap. XI, c. Călcar*

1° Când un lucru a disparut fără veste; când un om pleacă de odată și repede; când cine-va e dat afara dintr'o slujbă.

2° Când unul nu mai vrea să scie, nu se mai amesteca.

3° Om țănoș și supăracios.

13934 * Δ Am dat de Radu.

I. BUNESCU, *j. Teleorman.*

Am dat de rău, am pațit'o.

13935 * Tot nea Radu.

M. CANIAN, *public. j. Iași.*

Adica tot un drac.

RĂSTOCĂ

13936 * Δ Nebunul de la Răstocă
Tot el cântă, tot el jică.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Co-
păcel, j. Vâlcea.*

* Δ
*Nebuna de la Răstocă
Tot ea cântă, tot ea jică.*

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Co-
mănița, j. Olt.*

Când cine-va vorbește fără să fie ascultat; tot el spune
glumele, tot el râde.

RĂZOE

13937 * Δ Din gardul Răzoei.

D-na EL. SEVASTOS, p. 47. —
Epoca. IV, No. 342. — *Țimpul*,
No. 1453. — C. C. MICLESCU, *c.
Miclesci, j. Vaslui.* — GR. ALE-
XANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Vezi *Ilăra, Mântuleasa.*

Adică de unde nu e.

A se vedé origina la No. 13654. Numele proprietarei gardului variază după localități.

«Când colo, ȧa bivolul *din gardul Razóei.*» D-na ELENA SEVASTOS.

RĂCHITEL

13938 * Par'că 's popii de la Răchitele.

PETRE ISPIRESCU, *Snóve*, p. 94.

Pentru cei cari béu tutun mult.

A se vedé snóva referitoare în Ispirescu.

RECITA

13939 * Δ Acuși mergi la Recita după fier.

AVR CORCEA, *paroh, c. Coștelu, Banat.*

Recita e un oraș de munte, în Banat, cu bai de fer și turnatorii vestite. Acolo se întâmplă adese ori nenorociri, de unde s'a născut ȧicerea ce însemnéza: a merge la o nenorocire și chiar la mórte.

Se mai ȧice despre cei ce putimesc rău de bóle cronice.

REGE

13940 * Δ A fi Regep cel nebun.

T. BĂLAȘEL, *preot, c. Ștefanesci, j. Vâlcea.*

Se ȧice celui ce răcnesce ca un nebun.

RÎMNIC

13941 * Δ A fi blestemul Rîmnicului.

T. BĂLAȘEL, *preot, c. Bujoreni, j. Vâlcea.*

Se ȧice celui ce nu dă înainte de loc; ori-ce ar munci, ori-ce ar face tot rău îi iese.

Următorea legenda, culésă în Bujoreni, căt. Oltenii, județ. Vâlcea, ne dă origina ȝicerei:

LEGENDĂ

În vremea veche, venind un Domn ca să scape de mörte în orașul Rîmniculuț, a intrat într'o biserică, socotind cu gândul că doar n'or cuteza vrajmașii să-l omöre taman în lăcașul lui D-șeu, unde nici Turcii nu te-ar tăia. Dar n'a fost așa, ca vrajmașii dându-i de urmă au intrat în sfânta biserică cu sabiile în mână și au ucis pe bșetul Domn, chiar în altarul sfintei biserici, stropind cu sînge pre sfântul pristol. Și Rîmniceniț n'au fost și ei harnici să-și scape și ei pe Domnul lor din mână gâșilor, și l'au părăsit în mână lor de l'au ucis tâlbăresce.

Pe vremea aia la Rîmnic era un vlădică bun la Dumnezeu, el nu mânca carne, pește, lapte, oue și nimic de dulce și unsuros, mânca doar röde din ponii, bureți după câmp și tragi și numai atât cât să-și ție viața, nu din destul. Ast Vlădica, când a așdit că Rîmniceniț au suferit de s'a ucis Domnul lor chiar în sfânta biserică, a blestemat în sfânta leturghie, îmbrăcat în odajdiș, orașul Rîmniculuț, ca să nu mai dă înainte. Și d'atunc și biserica din Oltenț nu mai are parte de popi, caei nu trăesc mult popi de se fac pe numele ei, și nici că Rîmnicu nu mai dă înainte; macar că e un oraș vechiu, el tot mic și să racăcios este.

Rîmnicul-Vâlcea a ars în mai multe rinduri, împreuna și cu episcopia, și Rîmniceniț au atribuit aceste nenorociri vechiului blestem al episcopului din Rîmnic.

ROMA

13942 ('E)ntrebandu se vire èn Roma.¹⁾

Dr. FR. MIKLOSICH. *Rum. Unter*,
I, p. 8.

Vezi *Orb, Poli*.

Acelaș înțeles ca la No. 5639.

*Sciscitantes Trojam pervenere Graci.*²⁾

Prov. Lat.

Qui langue a, à Rome va.

Prov. Franc.

*Dimondando, si va a Roma.*³⁾

Prov. Ital.

¹⁾ Intrebând ajungă la Roma.

²⁾ Intrebând Grecii ajunseră la Troia.

³⁾ Intrebând ajungă la Roma.

*Mit Fragen kommt man durch die Welt.*¹⁾

Prov. Germ.

13943 'En o zi nu fost Roma facuta.²⁾

Dr. FR. MIKLOS.CH, *Rum. Unter.*,
I, p. 8.

A se vedé înțelesul la No. 105.

On n'a pas bâti Paris en un jour.

Prov. Franc.

ROMAN

13944 * Δ Par'că 'i mîiaua lui Roman.

P. GÂRBOVICLANU, *prof. c. Ră-*
tesci, j. Argeș.

*
Caută trist ca meaua lui Roman.

G. I. TOMESCU, *inv. c. Turnu Se-*
verin, j. Mehedinți.

* Δ
Stai ca mîiaua (mneaua) lui Roman.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Mă-*
răsesci, j. Mehedinți.

Se aplica, în derîdere, celor ce canta triști și supărați.
Despre acest Roman se dice că a avut cele mai multe
oi, însa din cauza relei îngrijiri a rămas numai cu una;
tôte cele-l-alte au murit. Oia rămasa, cantă vecinic foarte
trista, fiind pôte și ea bolnavă.

13945 * Δ Te purecă mîiaua lui Roman.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Adică acum te lovesc, te bat.

¹⁾ Cu întrebări nimeresci prin lume.

²⁾ Intr'o zi nu a fost Roma făcută.

ROMÂN

*Veđi Apă, Bărbat, Beție,
Căciulă, a Cheltui, Copil, Cuñu,
a Da, Alână, Prier, Rac.*

Dam aci câte-va ziceri ale straiunilor despre Român¹⁾
Intr'un manuscript din secolul XII-lea, reprodus în
Cuvinte din Bêtrâni. II, p. 185, și care coprinde caracte-
ristica zoomorfică a mai multor popóre se arată că:
«Grecul e vulpe, Bulgarul boă, Românul pisica, Ungurul
panteră...»

Boemii

Oho! snad Valah viru ma?

Oho! doară Valahul are și el o credință.²⁾

Dalmații

S Vlahom do pô zdile, a od pô njome u glavu.

Cu Valahul mănâncă blidul pânu la jumătate și de la
jumătate aruncă il în cap.

Germanii

Auf Walachen und Kürbistöpfe ist kein Verlass.

Să nu te încrezi nici în Valah, nici în tigră (consi-
derata ca vas).

Grecii

Βλάχος 'στὸ βουνὸ, αἰγαλὴ θήλασσα.

Românul pe munte, marea liniștită.

'Απὸ μακρότερα Βλάχε τὴν ταγῆ.

Mai de departe, Române, cu porunca.

'Εσκοτώσαν ἓνα Βλάχο, 'ς τὰ παπούτσια μου τὸ γράφω.

Am ucis un Român, pe talpa papucului meu o scriu.

Ἐφερ' ὁ Βλάχος τὸ τυρί.

A adus Românu brânză.

*Κόφει ' ὁ Βλάχος τὸ τζαρούχι καὶ ὅπου θῇ ' ἄς βγῇ ἡ
μύτη.*

Românul croiesce opinca, și vârful iese unde o ieși.

¹⁾ O lucrare completă asupra acestui subiect se va publica deosebit.

²⁾ Străinii dau numele de Valah tuturilor popórelor de viță latină. Ast-fel
că acest proverb de pildă se póte aplica atât Românilor din Moravia, cu
care Bohemii au putut veni în atingere, cât și Italianilor sau Francezilor.

Ξέρ' ὁ Βλάχος τ' ἔχ' ὁ τραστος (ἡ πῆρα).

Scie Românul ce are în truistă.

Ὁ Βλάχος, ἄν δέν τοῦ πάρουν τὸ σκλαδι, δέν πληρώνει τὸ κορυμέρκι (τελώνει ἀπὸν δικαίωμα).

Românul, dacă nu i se ieă cojocul, nu platesce vama.

Ὁ Βλάχος, ἄρχων κ' ἄν γενῇ, πάλιν περιτξαῖς (προβάιον κόπρον) μυρίζει.

Românul, boer de ar deveni, tot miróse a caș (căcaréză de ôie).

Ὅλο τοῦ Βλάχου το τυρί τυρόπητα, νά γινῇ.

Tótă brânza Românului plăcintă să se facă.

Πρόμα, Βλάχε, τίς ταγή.

Pré de vreme, Române, cu porunca.

Τοῦ προνίμου νόημα, καὶ τοῦ Βλάχου σύρισμα.

Înțeleptului e de ajuns un semn, și Românului o flue-ratura.

Polonesii

Zarobit jak król Iun ne Wołoszczynie.

I se întâmplă ca Regelui Ión în țera Valahilor.

Valahia tumulus Polonorum.

Valahia mormintul Polonilor.

Zu króla Olbrochta pogineše szlachta.

În timpul Regelui Albrecht șleahta a perit.

Kokosza wojna.

Resbelul gainilor.

Rutenii

Ci tzigán, ci Voloh, vsio to odno: sobuciaia viera.

Fie țigan, fie Român, tot acelaș lucru: credință de căne.

Ege hiba Volohu vieriat?

Ce, și Românul are credință?

Sașii

Er hat sie verlassen, wie Sanct-Paul die Blöck.

Îi a parăsit ca Sântu Pavel pe Român.

Der Eanger, Blöck och der Zegun

Daót seny gor lastig legyt!

Der Jantschi fleacht den gâônzen dâôg,

Der Moi dâônzt mat den botu nôch,

Der Kere der gît nâktig.

Frații noștri: Ungurul, Românul și Țiganul sunt ómeni cîndați! Ianchi (Ungurul) umblă haïmana totă ziua, Měi

(Românul) jăcă cu băta lui, Kere (Țiganul) umblă des-pulăat.

Român cacă fên! Țice Némțul.

Némțu ica și bagă 'n șîn. Răspunde Românul.

Sârbii

Ni u ticvi suda.

Ni u Vlaku druga.

Din Valah tot așa de prietin cum e vasul făcut din tivga.

Čad caje Vlah ba, po undac netie bilie drugaci.

Când Românul Țice ba, să nu'l mai contraȚici.

Slatchi Vlasi

Co o rassi.

Ii Vlașnițe

Co smocvițe.

Dulci 's Români ca nucile, și Românele ca smochinele.

Ungurii

Oláh csak sültve jó : akkor is a fene egye meg.

Românul numai fript e bun, și atunci sa'l manânce dracu.

Oláh után szokik a diszno.

Porcul se învață de la Român.

Az Oláh czinyé-mintyé.

Românul e ține-minte.

Olyan mint az Oláh málé.

E ca malăul Românesc.

Oz Olák Romai salag.

Românul e sgară Romană.

Erölteti mint az Oláh ökrét.

Silesce ca Românul boii lui.

Erös mint az Olák eczet, kilencz itcze egy fozet.

Tare ca oțetul Românului, nouă oca pentru o fierătură.

Nyikorog, mint az Oláh szekere.

Scârție ca carul Românului.

Ott hagyta, mint Szent Pál az Oláhokat.

L'a lăsat acolo, ca Sântu Pavel pe Român.

Valogat, mint az Oláh vadkörteben.

Alege ca Românul în pere pădurețe.

Zöld lovat, okos Oláhot és kedves anyóst bajos találni.

Cal verde și Român cu minte și sócră drăguță anevoie se găsesce.

Az Oláhnek szörös a nyelve.
 Limba Románului e pĕrósă.
Az Oláh elveti a szörűt, de a természetet nem.
 Românul își lasă perul, dar năravul nu.
Adjon isten minden jót: szolgáljon a magyarnak az Oláh,
Német, Tót!
 Dee Dumneșeu ca Românul, Némțul și Slavul, să
 slujescă Maghiarulul!
Belül a haja, mint az Oláh kecskénak.
 Pe din lăuntru e pĕrul, ca la capra Românului.
Kitör belőle Oláh vér.
 Isbucnesce din el sânge Românesc.
Megtanítlak Oláhuň nevetni.
 Te învăț să rîdi Românesc, (adică să plângi).
Nem mind Oláh, a mi oláhkodik.
 Nu fie-care Român gândesce câte ce-va
Myöszörög mint az Oláh dűda.
 Gâtae ca cimpoșul Românului.
Rosabb az Oláh cigányul.
 Mai reu Românul ca țiganul.
Szuszog mint az Oláh dűsnő a buzában.
 Grohaesce ca porcul Românului în grău.
Az Oláh eb dűsnő nélkül.
 Românul e căne fără porc.
Felfuták, mint az Oláh dudát.
 L'a umflat, ca Românul cimpoșul.

*** 13946 Românul nu pĕre.**

I. G. VALENTINEANU, p. 7.

Arata credința ne-clintită ce o are Românul în țăriă
 și vitalitatea nĕmului seu.

**13947 Românului îi greu până se apucă de
 trĕbă că de lăsat îndată se lasă.**

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 199.

Arata lipsa de stăruință a Românului în urmărirea
 unei idei, unei întreprinderi, unei munci ôre-care.

**13948 Când Românul 'și viră cȑda
 Némțu își sdrelesce nȑdă.**

IONESCU-GION, *Bin. Public (ziar)*
 II, No. 217. 1880.

Adică Românul birue, întrece pe Némț.

13949 * Δ Romănu'i beșina dracului.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.*

Țicare de care se folosește mai ales pătura cultă română din Ungaria, despre țăranul român, vrând să arăte că acesta e rău și nerecunoscător de binefacerile primite.

13950 * Δ Românului poți să'i iei cu de-a sila, dar să'i dai nu.

Sem. Buc. Cl. VII. prin P. GÂRBOVICEANU, prof.

Vezi *Cap. XVII.*

Nu poți face omului bine cu de-a sila.

13951 * Δ Pescăria Românului, sărăcie curată.

TR. PROCOPIU, *înv. c. Islaz, j. Romanați.*

A se vedé înțelesul la No. 10559.

13952 * Δ Acest nume de Român
Insemnăză că'i stăpân.

I. POPESCU, *înv. c. Dobrenă, j. Ilfov.*

Acest proverb, afirmă D. Popescu, că l'a auzit de la nisce moșnegi vorbind despre trecutul țerei noastre.

13953 La plug se cunósce Românul.

BARONZI, p. 66. — HINȚESCU, p. 163.

Acelaș înțeles ca la No. 12539.

13954 La joc și la beție se cunósce Românul

BARONZI, p. 206.

Vezi *Beție.*

A se vedé înțelesul la No. 10152.

13955 * Δ Romănu'î baie de aramă.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovăț, j. Vashuiu.*

Veđi Meserie

Adica producător, harnic. Nu are în tot-dé-una aur sau argint, dar ce-va mai marunțel vecinic.

13956 * Δ Românul par'că e cu capu 'n sac, de ce s'apucă tot îndērēt dă.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Poienari, j. Gorj.*

Dice țeranul desnădejduit, veđlënd că, ori-ce ar face, tot rău îi merge.

13957 * Δ Românul cât rădică un sac de paie îi al dracului.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovăț, j. Vashuiu.*

Sē đice, în glumă, mai ales de cutre femeî, bărbaților mai înaintați în vîrstă.

13958 * Δ Boerul când îi e fôme se primblă, Românul flueră, iar țiganul cîntă.

I. TACU, *înv. c. Braniscea, j. Covurlui.*

A se vedé înțelesul la No. 8490.

13959 Țiganu mănâncă când are, Românul când îi e fôme și boeru când vré bucătaru.

P. BUDIȘTEANU, *c. București, j. Ilfov.*

A se vedé înțelesul la No. 8715.

13960 * Cu Românul și cu lăutaru trebuie să te cinstesci ca să te cînstescă.

P. BUDIȘTEANU, *c. București, j. Ilfov.*

A se vedé înțelesul la No. 8362.

- 13961 * △
— Scapă-mă, Dómnne!
— Dă din mâni, Române.

G. ALEXANDRESCU, *magistrat, j. Putna.*

Ajută-te singur, nu așteptă scăparea ta de la alții.

- 13962 * △
Dă'mi, Dómnne, gândul Románului ăl de pe urmă.

ILIE HOCIOTĂ, *stud. c. Seliște, comit. Sibii. Transilvania.*

Dă'î, Dómnne, mintea Románului a din urmă.

D-na E. I. MAWR, p. 73.

Turcul ȝice: Dă-mi, Dómnne, gândul Románului cel din (de pe) urmă.

BARONZI, p. 51. — HINȚESCU, p. 43.

- * △
Dă'mi, Dómnne, mintea cea mai de pe urmă a Románului (ȝice Jidanul).

S. FL. MARIAN, *Tradiț. Pop.*, p. 121. — C. IORDĂCHESCU, *c. Cresțesci, j. Botoșani.* — E. I. PATRICU, *inv. c. Șmulți, j. Covurlui.*

- * △
Dă'mi, Dómnne, mintea Románului după urmă.

IUL. GROFȘOREANU, *prof. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

- * △
Mintea Románului a din urmă.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteleu, Banat.*

Veđi Moldovan.

Când unul vede, pré târliń, că a greșit într'o afacere.

Déjiez-vous du premier mouvement.

Prov. Franc.

Il secondo pensiero è il migliore. ¹⁾

Prov. Ital.

La seconda idea suele ser mejor. ²⁾

Prov. Span.

Die besten Gedanken kommen allzeit hinterdrein. ³⁾

Prov. German.

Seconda thoughts are best. ⁴⁾

Prov. Engl.

13963 * △ De acea Românul nostru nu se pricop-
sesce nici odată.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari,*
j. Mehedintși.

Când unul nu isbutesce într'o afacere.

13964 * △ Cum îi șede Românului mai bine.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Cârja,*
j. Tutova.

Când unul este bêt.

13965 * △ Sănătate 'n Români, mörte 'n Țigani.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coștetu,*
Banat.

Veđi Țigan, Ovrei.

E o ȝlicere pe care o rostesc Români, primăvara când
mănâncă mai întâiu urzici.

¹⁾ Al doilea gând e cel mai bun.

²⁾ A doua idee e cea mai bună.

³⁾ Cea mai bună idee vine în tot-dé-una pe urmă.

⁴⁾ Ideile cari vin al doilea sunt mai bune.

13966 La voe bună Români s'adună.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1559.

Adică la petreceri.

13967 [△] Romănu în țera străină,
Duce dorul și suspină.V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 147.

Simțul de naționalitate și iubirea de patrie sunt așa de adânc întipărite în inima Românului, ca pentru el străinătatea e neagră, fără lumină. Sorele nu l'încălțesc pe pământ străin.

13968 * [△] Romănul ține minte.V. SALA, *dasc. c. Păculesci, comit. Bihor, Ungaria**Romănul ține minte rău.*T. FRÂNCU & CANDREA, *Rotac*, p. 151.

Nu uită nici bine nici rău ce i s'au facut, și plătesc dușmanului, la vremea potrivită, cu vîrf și îndesat.

Acésta dicere ne vine de-a dreptul de la Romani cari diceau: *Senatus populusque Romanus beneficii et injuriarum memor esse solet.*

*Az Oláh czinyé-mintie!**Prov. Mag.*13969 * [△] Romănul scie multe suferi, dar nu uită.V. SALA, *dasc. c. Țigănesci, comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaș înțeles ca la No. 13968.

13970 * [△] Romănul tace și face.V. SALA, *dasc. c. Vașcoi-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

* Δ
*Românul e tăcut,
 Dar e de temut.*

V. SALA, *dasc. c. Colescă, comit. Bihor, Ungaria*

Arată firea ne-sgomotôsă dar hotărîtă a Românului de dincolo.

13971 Δ *Românul cât trăesce, tot crește.*

GR. JIPESCU, *Opincar, p. 16.*

Adică e crudac, ne-copt, ne dat cu capul de multe, ne pățit.

13972 De trebă ca un Român.

ION PAUL, *Fôta p. tofl, I, p. 91.*

Țicere din Ungaria care ne reamintesce ca, în ori-ce împrejurare, *lauda de sine pute.*

13973 * Δ *A fi Român verde.*

BARONZI, p. 48.—G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari, j. Mehedint.*
 —T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănesci, j. Vâlcea.*

*
Român verde ca stejarul.

B. P. HĂȘDEU, *Etym. Magn., p. 1789*

Veđi *Cap. IV, c. Om.*

Adica cu vloga, vonnic, vitéz, fără frică de ce-ra. A se vedé No. 4379.

13974 * Δ *Român verde ca găinațul găscei.*

GAYR. ONIȘOR, *prof. c. Zorleni, j. Tutova.*

* △ *Român verde ca găinau de găscă.*

T. BĂLĂȘEL, prof. c. Ștefănesci,
j. Vâlcea.

Vezi Cap. IV, c. Om.

Să ție, în batae de joc, celor nevoiași și lăudăroși.
A se vedé și No. 4380.

13975 * △ A fi Român, nu glumă.

T. BĂLĂȘEL, com. Ștefănesci, j.
Vâlcea.

Acelaș înțeles ca la No. 13973.

13976 * △ A fi Român vechiu.

T. BĂLĂȘEL, preot, c. Bogdănesci,
j. Vâlcea.

Adică țigan.

«Ăsta nu' țigan, măi, e *Român d'al vechi.*»

13977 * A fi Român nou.

Adică Evreă.

ROMÂNESC

Vezi Țăra-Românească.

ROMÂNESCE

13978 * △ Ce, nu ști românesci?

T. BĂLĂȘEL, preot, c. Bogdănesci,
j. Vâlcea.

Adică nu înțelegi ce ți spun?

Să ție ómenilor celor ne-înțelegători, ne-ascultători
îndărătnici, cărora le ție să facă ce-va și nu vor.

13979 * △ A spune românesce, în ochi.

GR. JIPESCU, *Lumina*, I, p. 263.
— G. POBORAN, *inst. c. Slatina*,
j. Olt.

Adică fără a ocoli adevărul, tot ce scie, în mod cinstit și cu gândul de a face bine.

A se asemăna cu vorbele din limba franceză : *être franc*, *parler franchement*, etc.

13980 * △ A spune verde, românesce.

AVR. CORCEA, *paroh*, c. Coșteiu,
Banat.

Acelaș înțeles ca la No. 13979.

ROMÂNICĂ

13981 * △ A fi Românică.

T. BALĂȘEL *preot*, c. Ștefănesci,
j. Vâlcea.

Adică a fi țigan.

Țiganul ȝice de obicei Românului *Românică*, cȃ semn de respect, de lingușelȃ. Romȃnul iȃ întȃrce numele ca un fel de batjocurȃ.

13982 * △ Las' c'ȃșa oiȃ ȝice, Romȃnico !

T. BALĂȘEL, *preot*, c. Bogdȃnesci,
j. Vȃlcea.

Se ȝice în ris Țiganilor, vrȃnd sȃ le areȃi prostia lor. Origina acesteȃ ȝicȃtori trebȃe cantatȃ în urmȃtȃrea snȃvȃ :

SNÓVȃ

Un țigan merse odata la Olt, sȃ se scalde și el sa vadȃ nu cum-va o mai albi ceva ? Aci dete peste un om carȃ ședea cu undiȃ sȃ prindȃ peșce. Țiganu cum vedȃ al om la peșce, nicȃ una nicȃ dȃnȃ :

Sȃ dea D-deȃ, Romȃnico, sȃ prindȃ o fȃȃ și jumȃtate ! Fȃȃ s'o opresci tu, și jumȃtatea sȃ mȃ-o dai mie !

Romȃnul lȃșȃ ușȃrel undiȃ jos, și puse mȃna pe Faraon și dȃ-

trânteală! Și mi-ți-l zmotoci nițel, așa până osteni al Român de mâini și mi-ți-l 'ntrebă: așa scii tu, cîora, să vorbesci?

Da cum sa dîc, Românico, cum să dîc?

Să fi dîs și tu: sa dea D-deu să prindî un sac și-un tureac; tureacu țî-l dam ție, și sacul îl oprîm eu.

Las' c'asa oî dîce, Românico, las' c'asa oî dîce!

Țiganului îi peri pofta de scaldat și plecă zăpăcit de trânteală peste câmp. Merse ce merse și dete de nisce ômenî carî trăierau la grîn.

Sa dea Dumne-deu să faceți un sac și un tureac de grâu, sacul să-l opriți voi, și tureacu sa mi-l dați mie, grăi țiganul.

Stăi aci sa țî-l dăm, răspunseră ômenil, și inhățară pe țigan de ierba capului! Și dă-l și dă-i trântelă ca la hoții de cai! Așa scii tu să vorbesci, cîora?

Da cum sa dîc, Românico, cum să dîc?

Sa fi dîs și tu de colo: să dă D-deu să cărați cu carele, să se tocască obezile, să se rupă osiile! Că-ți dam și ție o bucată de pâine nouă.

Las' c'asa oî dîce, Românico, las' c'asa oî dîce!

Țiganul plecă și mai merse ce mai merse pîna se întîlni cu nisce ômenî ce duceau un mort la grîpă.

Sa dă D-deu să cărați cu carele, să se tocască obezile, să se rupă osiile, grăi țiganul.

Românii îl umfără din nou pe țigan și-l mai tîrnuiră o ropota întrebându-l; așa scii tu să vorbesci, impelițatule?

Da cum sa dîc, Românico, cum să dîc?

Să fi dîs și tu: «Dumne-deu să-l țerte!» că îți dam și ție un ciocan de rachiu și o felie de pâine.

Las' c'asa oî dîce, Românico, las' c'asa oî dîce!

Plecă țiganul cum putu, ca va. de păcatele lui, și iacă pe drum se întîlni cu o nuntă. Țiganul își lua caciful din cap și începu sa dîcă printre nuntași: «Dumne-deu să-l țerte!»

Audi, audi! al dracului încarbunat, ce dă din el! Ia să-l luăm la trei pazesc, dîseră nuntașii și-l luară la refec de-l merseră fulgi ca de găina bércă!

Haoleo! lasați-mă, mâncav'aș... da cum să dîc, Românico, cum să dîc!

Sa fi dîs și tu, Ținc afurisit, să fi dîs: huii! hui! hui! să fi dat un chiot voinicesc și îți dam și ție de închinat odată de două ori din ploscă.

Las' c'asa oî dîce, Românico, las' c'asa oî dîce!

Nunta trecu și țiganu își vîdu de drum ca va! de păcatele lui. Iacă se întîlnesc cu o turma mare de porci. Când ajunse în mijlocu porcilor, țiganu își aduna toate puterile și dete un chiot voinicesc cât putu cl de tare. Porcii se spîriară și se respîndira toți în toate părțile ca făina orbilor, de nu se mai sciu porc cu porc!

Purcarii tăbăriră pe pielea țiganului și i-o tăbăciră frumos și-l făcura iepure scăpăt.

Da cum să dîc, Românico, cum să dîc?

Să fi dîs și tu: Să-i mîncăți sănătoși și era pace!

Las' c'asa oî dîce, Românico, las' c'asa oî dîce!

Mai mergînd nițel pe drum, iacă, — să țertați, să vă fie obrazu ciustit, — vîdu un om căcîndu-se. Țiganu se apropie de el și în loc sa-l dă bună ziua, îi dîse frumușel: Să-l mîncăți sanătos, Românico!

Al om repede își legă nădragii și lua numai de cât pe țigan după rachiul. Si-l dete o scărmanata bunicică, ca să ție minte să mai dîcă și altă dată așa.

Da cum să dîc, Românico, cum dracu sa mai dîc?

Să fi pus și tu mîna la nas și să fi dîs: inuuu! cum pute! și să-ți fi vîdu de drum.

Las' c'așa oi țice, Românico. las' c'așa oi țice!

Merse țiganu cât merse, ca vaî de capu și de țilelele lui, și ajunsę într'un oraș. Aci înemeri tocmai pe ulița măcelarilor și pescarilor. Cum iutră aci, puse mâinile la nas și începu a țice:

Îuuuuu! cum pute! Îuuuuu! cum pute de rău!

Măcelarii și pescarii pusera mâinile pe bîetul țigan și mi-l tabăcira cum le plăcu lor, până când nusciu dacă l-o fi mai remas oscior sdravăn!

Țiganu scăpa cum scapă, cu carne cu ôse, și o ștersă încolo prin țîrg. Ce-o mai fi pațit nu sciû să ve mai spui, că eû l'am pierdut 'lin ochi, bată-l cine l-o mai încaera!

RUGINÓSA

13983

*

Ai înțeles

Cine pórtă fes?

Chelbóla

De la Ruginósa.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*, c.
Focșani, j. Putna.

A se vedé înțelesul la No. 7049.

RUS

Veđi a Cîntă, Ican, Mol-
dovan.

URSU 'I FĂCUT DIN RUS

Când âmbila Dumneđen cu Sfântu Petru pę pămînt, s'aû dus la o móră. Când să intre, un Rus ce eră acolo, își întorse cojocu pe dos și se puse dupa ușa. Cum intră Dumneđen, el începu a mormai ca să 'l sperie, Dumneđen îi țice: «Urs te-ai făcut, urs să fi!» și așa a remas din acel timp. — *Șezat*, p. 181.

Când mi-eră Oltu Turcesc.

Puteam sa mă arănesc.

Când omoram câte-nu Turc

Nu puteam bauî să 'l duc.

Dar de când mi-e muscălesc,

Nu pocl să me aranesc,

Totî muscaliî buldușesc,

Și nici frăută nu găsesc.

Poes. Pop., din Vâlcea.

În popor se crede ca Muscaliî sunt pieze rele și când vin în țera va fi omul sarac; din potriua când vin Turciî, în țera va fi omul îmbelșugat.

13984 * Îi vine a cântă ca Rusului.

GR. I. ALEXANDRESCU, *magistr.*,
j. *Putna*.

A se vedé la No. 9812 înțelesul și origina acestei điceri.

13985 * Rusul și porcul, porcul și Rusul.

A. CANDREA, *Rev. Nouă*, VIII.
p. 472. — M. CANIAN, *public. j.*
Iași.

Arată firea grosolana și nepăsătoare a Rusului.

SNÓVĂ

Un Rus aveă număi un firfrig de 16 țarale. El cumpera de opt parale un sfert de pâne și de opt parale brânza, și voi sa o mănânce, chiar pe taraba brânzarului. Sorele ardeă grozav; brânza, întinsă la sore, începú să fugă pe tarabă. Rusu. la început, voi sa alégă vermișorii cari mișunau într'insa. Băga insa de sémă că rămâne pré puțină brânza nemișcatore, adună totul la un loc, frământă brânza bine și să pune liniștit să mănânce. Băgénd de sémă ca un verine se duce meren pe tarabă, strigă de odată: «Nazat, ca și tu ai tras la cântar.»

13986 * △ Rusu se închină dar cu ochii pe sub pat.

IUL. VULCĂNESCU, *stud. c. Fe-*
lescú, j. Dolj.

Tot-dé-una gata să fure.

13987 * △ A fi Rus.

T. BĂLAȘEL, *preot, c. Ștefănești*,
j. *Vâlcea*.

Sé đice unui om roșu la fața și la per.

RUSALIM

13988 A cere stele fripte și smochine rupte din pomii Rusalimului.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 129.

A se vedé înțelesul la No. 293.

RUSCÎUC

13989 * Δ Par'că 'i pașa dîn Ruscîuc.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți,*
j. Covurlui.

Veți *Diu.*

Să ȝice de unul care stă mândru, resturnat pe o rină
saŭ pe spate, într'un pat saŭ într'un jeț, și așa de ne-
păsator ca și cum nu ar aveà nevoie de nimeni.

RUSÉSCĂ

13990 * Δ Suferă de gălbănare rusască.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți,*
j. Covurlui.

Veți *Gălbinare.*

A se vedé înțelesul la No. 5296.

13991 * Δ Aghîasmă ruséscă.

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 139.
— D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j.*
Tutova.

Adică rachiū.

13992 * Δ Cafea rusască.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți,*
j. Covurlui.

Adică vin saŭ rachiu.

RUSESCE

13993 * Δ A'i trage rusesce.

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari.*
j. Mehedinți.

Adică a bé multe spirtóse.

RUSIA

- 13994 * Δ Las cuscria la pustia,
 Hai cu neica la Rusia.

I. ARBORE, *ing. j. Buzău*.

A se vedé înțelesul la No. 9947.

SABAR

- 13995 Δ Săbărel cu apă rece,
 Cine bé de dor îi trece.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*,
 p. 304.

Veđi *Dîmboviță*.

Uită tot și nu se mai duce, placându'i localitatea precum și ómenii.

- 13996 * Δ Săbărelul mititel
 S'a 'ncuibat dragostea 'n el.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea*. — G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 305.

Acelaș înțeles ca la No. 13995.

SAFTA

- 13997 * Δ A pățit'o Safta noastră.

C. BALLY, *com. Cărlomănesci, j. Tutova*.

Veđi *Calfă*.

Acelaș înțeles ca la No. 11329 unde se va găsi și origina đicerii.

SĂFTICĂ

Veđi No. 3019.

SALOMON

Veđi *Cap. XII, c. Salomon.*

SAMSON

Veđi *Cap. XII, c. Samson.*

SANDA

Vezi *Tanda.*

13998 * Δ S'a întilnit Sanda cu Manda.

ATH. CIOICA, *c. Strehaia, j. Mehedinți.*

Când, din întâmplare, se întilnesc doi ómeni proști, și încep a flencâni, unul o vorbă, altul alta. Țeraniî din Mehedinți le mai spun că sunt sporoditori.

SĂRINDAR

13999 CĂți nebunî la Săringar.

IORD. GOLESCU, *Mss. II, p. 37.*

Arată unde trebuie să se trimită cei nebunî, pentru că, din vechime, pe nebunî la această biserică ei trimitea de le citea (GOLESCU).

Biserica Săringarului, în Bucuresci, zidită de Matei Basarab, póte în locul altei biserice mai veche, a fost dărîmată la 1896. Lângă biserică se află, în secolul al sépte-spre-đecilea, un spital pentru nebunî care, cu timpul, s'a strămutat la Icónă, apoi la Malamuc lângă Gherghița și în cele din urmă la Mărcuța.

SAS

14000 * Δ Sas
Cu lindina 'n nas.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefunesci, j. Vâlcea.*

Să đice, Sașilor, în bătaie de joc.

- 14001 * △
Sas, Sas,
Facere-ai o bubă la nas.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănesci,*
j. Vâlcea.

Acelaş înţeles ca la No. 14000.

Acastă dîcere se află în următoarele versuri ce se recită de copii:

Sas, Sas,
Facere-ai o bubă la nas!
Nici să cîcă,
Nici să spargă,
Să se facă cât o varza!

- 14002 * △
Sas
Cotofleant.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănesci,*
j. Vâlcea.

Acelaş înţeles ca la No. 14001.

SASCA

- 14003 * △
Bani ca la Sasca şi bătae ca la Lugoj.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu,*
Banat.

În Sasca, oraşel de munte din Banat, fiind judecătorie cercuală se dau pedepse în bani, iară la Lugoj, centrul administraţiei municipale din Caraş-Severin, se dau odinioară pedepse corporale.

SAT

Vezi *Cap. IX, c. Bărbat,*
Cîne, a se Mânia, Mîră,
Pecat, Urechite.

- 14004 **Vai de satul acela când ajunge curul**
cap şi l.... pîrcălab.

Vezi *Cur.*

IORD. GOLESCU, *Mss. II. p. 81.*

Adică de norodul acela când cei proști ajung mari (GOLESCU).

14005 La satul ce se vede călăuză nu ne trebuie.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 39.

* △ *La satul ce se vede călăuză nu trebuie (trebuie).*

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 25; I. p. 85. — HINȚESCU, p. 169. — V. A. FORESCU, c. *Folticeni, j. Suciava.*

* △ *Când se vede satu e de prisos călăuza.*

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

*Când orașul, saū satul, se vede, într'un zadar
căznesci pe omeni să'ți fie călăuză.*

C. DIN GOLESCĂ, I, p. 42.

* *Hora țe s'vede călăuză nu va.¹⁾*

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

* *La hora țe s'vede, calea nu se 'ntrebă.²⁾*

A. AL BAGAV, *Cart. Aleg.*, p. 54. — D. DAN, *stud. c. Nevêsta, Macedonia.* — XENOF. CAPSALE, c. *Pirlepe, Macedonia.*

* *Hora ți s'vede nu va călăuză.³⁾*

CONST. IONESCU, *prof. c. Nevêsta, Macedonia.*

Vedî Oraș.

Adică la cele de față n'avem trebuință de-nici o arătare (GOLESCU).

¹⁾ Satul ce se vede călăuză nu vré.

²⁾ La satul ce se vede, calea nu se 'ntrebă.

³⁾ Satul ce se vede nu vré călăuză.

14006 * \triangle Când se vede satu nu măi trebue căruța.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Când ajutorul e de prisos.

14007 În sat nu ne lasă și 'ntrebăm de casa popii.

IORD. GOLESCU, *Mss. II, p. 16.*

* 'N hóră nu'l vrea ș'hilia preftului căftă.¹⁾

C. IONESCU, *prof. c. Nevêsta, Macedonia.*

* În hóră nu'l apróchiă, ș-va la casa preftului.²⁾

ILIE GHICU, *prof. c. Perivoli, Epir.*

* Aua nu'l vor 'n hóră, ș'el 'ntrebă trî casă preftului.³⁾

I. COYAN, *prof. c. Elbasan, Albania.*

1° Se dice când cele măi micî nu ne sînt slobode, și noi cerem cele măi mari (GOLESCU).

2° Când cine-va vine ne-poftit într'o adunare.

A se vedé și No. 10573.

14008 * \triangle Nu'l primesc în sat și el întrébă de casa vornicului.

C. NEGRUZZI, I, p. 248. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulț, j. Co vurlu.*

Vedî *Pîrcălab.*

Acelaș înțeles ca la No. 14007.

¹⁾ În sat nu'l voia și el fata preotului cerea.

²⁾ În sat nu e primit, și vré la casa preotului.

³⁾ Aici nu'l vor în sat, și el întrébă de casa preotului.

- 14009 * Δ Câte mițe'n păclie
Atâtea sate o să scie.

AVR. CORCEA, *paroh*, c. Coșteiu,
Banat.

Când nu se păstrează taina asupra unei întâmplări,
unei știri, etc.

Mițe, fire de păr sucite la un loc.

Păclie, haine mare de asupra făcuta din păr de ôie,
fără mânecă și care se pòrtă prin ger, peste cojoc.

- 14010 * Δ De cât frumoșa din sat strein, măi bine
sluta din satul têu.

V. A. FORESCU, c. Folticenț, j.
Suciava.

Veđi *Nevéstă*.

Acelaș înțeles ca la No. 10428.

- 14011 * Δ Tòte se fac și se desfac prin gura sa-
tului.

GR. I. ALEXANDRESCU, *magistr.*
j. Putna.

Veđi *Cumătru*.

Dar măi ales casele ómenilor.

- 14012 * Δ Ferescă Dumneđu pe om de gura sa-
tului.

V. A. FORESCU, c. Folticenț, j.
Suciava.

Să nu intri în gura lumei că e foc.

- 14013 * Δ Unde scui pă un sat se face un lac.

I. POPESCU, *inv.* c. Dobreni, j.
Ilfov.

Veđi a *Scui pă*.

Acelaș înțeles ca la No. 5904.

14014 Căți sătenî în sat, atâtea și bordeie.

IORD. GOLESCU, *Ms.* II, p. 37.

Adică câte obraze, atâtea și păreri (GOLESCU).

14015 * △ Câte sate atâtea bordee (bordeie).

P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 178; *Rev. Ist.*, II, p. 144. — HINȚESCU, p. 169. — G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari, j. Mehedinți*. — D-na E. B. MAWR, p. 72. — BARONZI, p. 71. — ANDR. MARINESCU, *înv. c. Humele, j. Argeș*. — G. POBORAN, *inst. j. Olt*.

* △
Câte sate și bordee
Atâtea obicei.

I. BĂNESCU *prof. j. Roman*.

* △
Câte sate, atâtea bordee,
Și 'n bordee atâtea obicei.

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 173.
— D-na Z. MIHĂILESCU, *înv. c. Bușteni, j. Prahova*. — A. GOROVEI, *c. Folticeni, j. Suciava*.

*
Cathe hóră ș'zaconlu. ¹⁾

CONST. IONESCU, *prof. c. Ne-
vésta, Macedonia*.

Veđi *Bordeiu, Cap. Om*.

Când se aude ce-va nouă, ne-obicinuit.

*Autant de pays, autant de guises.**Prov. Franc.**Tanti paese, tanti usanze.* ²⁾*Prov. Ital.*¹⁾ Fie-care sat și obiceiul (lui).²⁾ Câte țări, atâtea obiceiuri.

En cada tierra, su uso ¹⁾.

Prov. Span.

So manches Land, so manche Sitte ²⁾.

Prov. Germ.

So many countries, so many customs ³⁾.

Prov. Engl.

14016 * Δ **Maî bine cap la sat decât cîdă la oraș.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 107.

— ANDR. MARINESCU, *inv. c. Hu-*
mele, j. Argeș.

Adică maî bine mare între pușini, dă cît mic între mulți (GOLESCU).

14017 * Δ **Satul arde și baba se péptenă.**

V. A. FORESCU, *c. Dorna, j. Suciava.*

* Δ *Satul arde și baba se chieptenă.*

GR. PĂLTINĂNU, *c. Țințari, Transilvania, apud B. P. HĂȘDEU.*

Satu plînge, baba se péptină.

G. I. MUNTEANU, p. 31.

Vedî a sî Pîeptenă,
Tătar.

A se adaogă la No. 7581.

14018 **Satul mic și rotocol** ⁴⁾
Iî daŭ și curînd ocol.

A. PANN, I, p. 112.— HINȚESCU,
p. 170.

¹⁾ In fie-ce țera, obiceiul sîŭ.

²⁾ Cum e fie-care țera. așa fie-care obicei.

³⁾ Idem.

⁴⁾ Hințescu scrie: rotogol.

* △

*Satu fiind mic, lesne îi dă ocol.*GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j.*
Putna.

Pentru bețivi.

14019 Satul mic îl ajunge podvóda des.¹⁾A. PANN, I, p. 113. — B. P.
HĂSDĂU. *Etym. Magn.*, p. 629.—
HINȚESCU, p. 169.

Pentru bețiv; îi vine repede rîndul la băt.

14020 * Dă sat să vorbești,
Dă nume să te feresci.IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 117.
— FR. DAMÉ, IV, p. 20.Adică să nu pomenim numele celui ce-î defăimăm fapta,
ci numai fapta să o grăim de rău (GOLESCU).*Nomina odiosa sunt.*²⁾*Prov. Lat.*14021 * △ De cât meșnița din alt sat, mai bine ser-
bușca din satul tău.E. I. PATRICIU, înv. c. *Smulți*,
j. Covurluiu.

* △

*Îți pare (e) mai bună sêrbușca din satul
altuia, de cât meșnița din satul tău.*G. P. SALVIȚ, înv. c. *Smulți*, *j.*
*Covurluiu.*Mai bine să ieși, în căsătorie, o fată mai rea și din sa-
tul tău, de cât una mai lăudată dar din alt sat, căci pe
cea d'întâiu o cunoci mai bine.

Se mai țice și fetelor cari țin să iea flăcăi din alt sat.

¹⁾ Hințescu scrie: podóba!²⁾ Numele sunt odioase.

Meșnița e mai gustosă ca serbușca. Meșnița se face din păsat de meiu și lapte fert, iar serbușca din huru-iala de popoșoiu și zer fert. Una e dulce, alta e acră.

14022 Mai bună e hula din satul tău, de cât lauda din satul străin.

S. FL. MARIAN, *Nunta*, p. 49.

Acelaș înțeles ca la No. 14021.

14023 Cine plăcă în sat rămâne ne-mâncat.

AL. DUMITRESCU, p. 121.

Să ne mulțumim cu ce avem și să nu alergăm după lucru străin.

Qui va à la chasse perd sa place.

Prov. Franc.

14024 * Până's te 'nvătă hora, te mănăcă câni. ¹⁾

V, DIAMANDY, c. *Mejova, Macedonia*.

Adica până te cunosc ómeni, multe trebuie să rabdi.

14025 * Nu este hora fără mărmințe. ²⁾

ILIE, GHICU, *prof. c. Abela, Epir.*

Unde sunt mai mulți ómeni adunați nu pot lipsi betivi, hoți, etc.

14026 Un sat fără câini.

IORD. GOLESCU, *Mss. II*, p. 12.

Sat fără câini.

GR. JIPESCU, *Opinc*, p. 85.

¹⁾ Până să te cunoscă satul, te mănăcă câni.

²⁾ Nu este sat fără morminte.

Adica un norod fără ocrotitori (GOLESCU).

14027 * Δ Nu e sat fără câine.

V. A. FORESCU, c. *Folticeni*, j. *Suciava*.

* *Hôră fără câni nu este.*

D. DAN, *stud. c. Nevêstu, Macedonia*. — META COSTANTIN, *stud. c. Moloviște, Macedonia*.

Acelaș înțeles ca la No. 14026.

14028 Că că 'i hōra fără câni, ținmaga nu cār-tēscī. ¹⁾

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*, p. 177.

Să fim modești dar prudenți.

14029 Aî găsit un sat fără câini și umbli cu mâinile în șolduri.

IORD. GOLESCU, *Mss.*, II, p. 1.

A găsit sat fără câni, se plimbă fără beț.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 130.
— I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 23; *Conv.* XI, p. 184.

* *A găsit sat fără câini, și umblă fără beț.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna*.

* Δ *A găsit sat fără câini (și) se plimbă fără cîomag.*

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 228. — BARONZI, p. 55. — *Semin. Buc. Cl. VII*, prin P. GĂRBOVICIANU, *prof.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

¹⁾ Cu toate că e satu fără câni, nu strică cîomagul.

* Δ *Găsesce sat fără câni, umblă fără ciomag.*

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 19; I, p. 68. — HINȚESCU, p. 68. — V. ALEXANDRI & LASCAR ROSETTI, *Mss.* — H. D. ENESCU, *inv. c. Zamostea, j. Dorohol.*

A află sat fără câni și a se plimbă fără bêt.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 1063.

* *Află hóră făr di câni s'priinnă fără cîumag.¹⁾*

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopești, Macedonia.*

* Δ *A găsit sat fără câni.*

V. A. FORESCU, *c. Folticenii, j. Suciava.* — E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți, j. Covurlui.*

* Δ *A intrat în sat fără câni.*

K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *inv. c. Știubieni, j. Dorohol.*

Să ȝice pentru cei ce, ne-găsind împotrivorii, își fac mendrele lor (GOLESCU).

Când unul își bate joc de mai mulți.

14030 * Δ *A intrat badea ca într'un sat pustiū.*

V. A. FORESCU, *c. Stănișora, j. Suciava.*

Fără nici o împotrivire.

14031 * *Tine ș'mine ș'totă hóră.²⁾*

XENOF. CAPSALE, *c. Pîrlepe, Macedonia.* — META CONSTANTIN, *c. Moloviște, Macedonia.*

¹⁾ Găsesce sat fără câni, se plimbă fără ciomag.

²⁾ Tu și eu si tot satul.

Când scie totă lumea un lucru care se crede tănuit.

- 14032 S'a mâniat rău pe sat
Și trei zile n'a mâncat.

A. PANN, III, p. 17. — HIN-
ȚESCU, p. 69.

Veđi *Vacar*.

Acelaș înțeles ca la No. 13077 unde se află și o snovă privitoare la această ȝicere.

- 14033 *[△] Ce scie un sat, nu scie un om singur.

D-na Z. JUVARA, c. *Fedesci*, j.
Tutova.

Nevesta e rea și bărbatul nu scie.

- 14034 *[△] Satul tot vorbesce și el se nădăjesce.

V. SALA, *dasc. c. Vașcoi*, comit.
Bihor, Ungaria.

Acelaș înțeles ca la No. 14033.

- 14035 *[△] A umblă în sat
După căpăt.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănești*,
j. *Vâlcea*.

Când unul cerșesce prin sat ce'i trebuie.

- 14036 Descalecă iute,
Încalecă, du-te,
Sat nu face.

A. PANN, II, p. 47. — P. ISPI-
RESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 160. —
HINȚESCU, p. 45.

Grăbesce când ai ce-va de făcut.

- 14037 *[△] A (nu) face sat cu cine-va.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p.
178. — HINȚESCU, p. 45. — FR.
DAMÉ, IV, p. 20. — GAVR. ONIȘOR,
prof. c. Dobrovăț, j. Vasluțu.

A (nu) stă multă vreme cu cine-va la un loc.

«*N'am să fac sat cu dînsul*».

14038 * A face sat unde-va.

A sta mai mult, a se stabili unde-va.

14039 * Sat.

Adică mult.

Un *sat* de ômeni.

Are un *sat* de rufe murdare.

14040 * Lipitôrea satului.

V. ALEXANDRI, *Teatr.* — V. SALA, *dasc. c. Băresci, comit. Bihor. Ungaria.*

Cămătar fără suflet.

14041 * △ A fi gura satului.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 1313.
— A. CANDREA, *Rev. Nouă*, VII,
p. 406. — S. I. GROSSMANN, *Dict.*,
p. 153. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Vezi *Gură*.

A vorbi mult, a sporoji.

14042 * A intrat în gura satului.

Toți îl vorbesc de rău.

14043 * △ Stă satu 'n gura lui.

A. GOROVEI, *publ. j. Suciava.*

Vorbesce mult și rău de tot.

14044 * △ Poșta satului.

M. LUPESCU, *înv. c. Broșteni, j. Suciava.*

Vezi *Stație*.

Acelaş înţeles ca la No. 12558.

14045 * Δ A fi din satu cu ómenii.

T. BĂLAŞEL, *preot, c. Slefănesci,*
j. Vâlcea.

Să lice, în glumă, drept răspuns, celui ce te 'ntrebă
de unde eşti şi nu vrei să'î spuî.

14046 * Δ A umblă în şapte sate.

T. BĂLAŞEL, *preot, c. Bogdănesci,*
j. Vâlcea.

Să lice celui care, ne-având capătăiu. umblă diu loc
în loc.

14047 * Δ A umblă din sat în sat.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j.*
Tutova.

Acelaş înţeles ca la No. 14046.

SAUL

Vei *Cap. XII, c. Saul.*

SAVA

Vei *Bimbaşa Sava.*

SÊRB

14048 * Δ Cal verde şi Sêrb cu minte nu s'a vëgut.

G. I. TOMESCU, *într. c. Bros-*
carî, j. Mehedinţi. — D-na Z. MI-
HĂILESCU, *într. c. Buşteni, j. Pra-*
hova.

*
Cal verde şi Sêrb cu minte!

I. ARBORE, *ing. j. Buzău.*

* Δ
*Dracu o mai vădut cal verde și Sêrb cu
 minte.*

V. SALA, dasc. c. B. Lazun, comit. Bihor, Ungaria. — IUL. GROF-
 ȘOREANU, c. B. Comloș, comit. A-
 rad, Ungaria.

* Δ
Cine a vădut cal verde și Sêrb cu minte ?

AVR. CORCEA, paroh, c. Coșteiu,
 Banat.

Vedî Armên, Bulgar,
 Grec.

Să ȋice Sêrbilor, când greșesc câte ce-va. A se vedé
 o variantă la No. 1387.

*
 14049 Sêrb cu minte, Grec politicos și Brașo-
 vén parolist n'am vădut.

T. CONSTANDINESCU, c. Runcu
 & Pêtra-Iepet, j. Dîmbovița.

Acelaș înțeles ca la No. 14048.

D-l Bănulescu, învățător, a cules acéstă ȋicere din gura
 răposatului Tache Constandinescu, vechiu căpitan de
 plașu, căpitan de vamă, numit și Tache Căpitanul, mort
 la adînci bătrînețe.

* Δ
 14050 Sêrbu bleotu
 Care dă cu cotu.

Lum. p. Toș, I, p. 514. — ST.
 STOICESCU, preot, c. Bălăcénca, j.
 Ilfov. — T. BĂLĂȘEL, preot, c. Ste-
 fănesci, j. Vâlcea.

* Δ
*Sêrbu bleotu
 Dăi cu cotu,
 Dăi în pat,
 Dăi sub pat.*

ST. TUȚESCU, înv. c. Catanele,
 j. Dolj.

*Sêrbul bleot
Dă cu cot.*

P. ISPIRESCU, *Basme*, p. 79.

Se ȋdice Sêrbilor, în bătaie de joc.
A se vedé snóva de la No. 8679.

* △
14051 A perdut Sêrba zevelcă
Și-o cată Sêrbu cu leuca.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,
j. Vâlcea.*

1° Acelaș înȋeles ca la No. 14050.

2° Se ȋdice și dē muierile cari se îmbată, și ajung în-
tr'asa stare în cât își pierd podóbele.

Sêrbele pórtă fuste și zuvelce fórte scurte, de le ajung
abia până la genunchi.

* △
14052 — Cralaviciu Marcu
N'ai vȋȋut pe dracu?
— Ba l'am vȋȋut în tîrg
Călărind pe-un Sêrb.

V. SALA, *dasc. c. Vașcoi, comit.
Bihor, Ungaria.*

Sē ȋdice Sêrbilor, în bătaie de joc.

*
14053 A fi Sêrb.

G. COȘBUC, *Univ.*, Aprilie 1900.

Veȋi *Sêrbesce*.

Celui ce vorbesce hodoronc-tronc.

SÊRBĂ

Veȋi *Sêrb*.

SÊRBESC

* △
14054 Măncare sêrbescă.

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari,
j. Mehedintȋ.*

A se vedé înțelesul la No. 8771.

SÊRBESCĂ

- 14055 * Δ Ori-cine nu scie a bate cu piciorul la sêrbesca.

V. A. FORESCU, c. *Folticeni*, j. *Suciava*.

Pentru cel care nu scie să facă ôre-ce.

SÊRBESCE

- 14056 * A vorbi sêrbesce.

Acelaș înțeles ca la No. 14053.

SETILĂ

- 14057 * Δ Setilă.

L. ȘĂINEANU, *Dicț.*, p. 739.

Personagiū din basme.

Pentru un om vecinic însetat. Porecla ce se dă bețivilor.

SEVASTOPOL

- 14058 * Δ I-o tras ca la Sevastopol.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulții*, j. *Covurluiu*.

Arată că unul a primit o bătae sdravănă de la un altul. Dicere rămasă ca amintire a resbelului din Crimeea.

SGABERCEA

- 14059 * Sgabercea.

D. C. OLLĂNESCU, *Teatr. Rom.*, I, p. 63.

Să ȋdice bărbatului mic la trup, spân și cu pretenții de eleganța.

A purtat acest nume un fel de mascariciu care ținea de curtea boerilor Dudesci pe la începutul vécului trecut, și de la care a ramas această ȋdicere.

SGAÎDARAC

14060 * [△] Când m'oiu face popă la Sgaîdarac.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Drăgănesci, j. Vlașca.*

Adica nici-odată. Să ȋdice când cine-va să apucă de o trebă peste putintă a să face.

Sgaîdarac e porecla unui cătun pendinte de comuna Tîrnova-de-jos, numit Tunaru-Mereni. Acest cătun e sărac în totă puterea cuvîntului, și nu are nici biserică, nici școlă, nici primărie. De aceea ômenii cred că acest cătun nu va aveă, cât o fi lumea, asemenea lucruri.

SIMION

Veȋi *No. 268.*

ȘLEAH

Veȋi *Car.*

14061 Pe șleah.

V. ALEXANDRI, *Tcatr.*, p. 706.

Veȋi *Șleah.*

1° Adică a spune verde, curat.

2° De a dreptul, fură a ocoli.

«Îȋi spun curat, *pe șleah*, că 'mî ești drăguță și că mă usuc de dorul teu.» — V. ALEXANDRI.

ȘLEAŨ

Veȋi *Car.*

14062 * Pe șleaŭ.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 271. — FR. DAMÉ, IV, p. 72. — G. POBORAN, *inst. j. Olț.*

Veȋi *Șleah.*

1⁰ Adică verde, curat.

«Și, ca să nu mai ocolim, ți-oiu spune românește, *pe șleaă...*» —
P. ISPIRESCU.

2⁰ De-adreptul, fara a ocoli.

«A merge *pe șleaă.*»

SMARANDA

14063 * A se face de rîsul Smarandei chiorei.

C. I. CREANGĂ, *căpitan*.

Vezi *Curcă, Rîs*.

A se face de rîsul unui om de nimic.

STAN

Vezi *Cap. I, c. Astă-gî, Nastase*.

14064 * △ E de nēm mare, și are rude, în piață,
pe Stan lăutaru și Dobre cimpoeru.

G. BĂNULESCU, *inv. c. Puctôsa & Moțăent, j. Dîmbovița*.

Vezi *Boer*.

Aceleași înțelesuri ca la No. 10394.

*Il est gentilhomme, son père allait à la chasse
avec un fouet.*

Prov. Franc.

14065 Unde masă și pahare
Acolo și Stan călare.

IORD. GOLESCU, *Mșș. II, p. 13*.

Vezi *Masă*.

A se vedé înțelesul la No. 8796.

14066 *[△] Orî Stan orî căpitan.

BARONZI, p. 60. — HINTESCU, p. 180. — P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 167. — V. A. FORRESCU, c. *Foliticeni*, j. *Suciava*. — GR. POIENARU, j. *Putna*. — G. P. SALVIŪ, c. *Smulți*, j. *Covurluiu*. — T. BĂLĂȘEL, *preot*, c. *Stefanesci*, j. *Vâlcea*. — ST. TUȚESCU, *inv.* c. *Catanele*, j. *Dolj*.

Aceleași înțelesuri ca la No. 9838.

Βασιλεὺς ἢ ὄνος.¹⁾

Prov. Elin.

*Rex aut asinus.*²⁾

Prov. Latin.

Roi ou rien.

Prov. Franc.

14067 *[▽] Ađi Stan, mâine căpitan.

Veđi *Serd.*

A se vedé înțelesul la No. 36.

*Hodie Cæsar, cras nihil.*³⁾

Prov. Latin.

Hier vachier, hui chevalier.

Prov. Franc.

*Oggi mercante, domani riandante.*⁴⁾

Prov. Tosc.

*Heute Herr, morgen Knecht.*⁵⁾

Prov. Germ.

¹⁾ & ²⁾ Rege sau măgar.

³⁾ Ađi Cesar, mâine nimic.

⁴⁾ Ađi negustor, mâine călător.

⁵⁾ Ađi stăpân, mâine slugă.

- 14068 * Caută Stan iépa și Stan călare pe ea.

Veđi *Lulea, Măgar,*
Nan.

Aceleași înțelesuri ca la No. 13735.

- 14069 * △ A nemerit'o ca neica Stan cu oiștea în gard.

D-na Z. MIHĂILESCU, înv. c.
Bușteni, j. Prahova.

Veđi *Gard, Irimie, Ican.*

Aceleași înțelesuri ca la No. 13578.

- 14070 Ce mî-e popa Stan, ce mî-e Stan popa.

BARONZI, p. 59. — HINȚESCU, p.
180.

Veđi *Rada.*

Acelaș înțeles ca la No. 13925.

- 14071 * Stan saū Bran.

I. NEGRUZZI, *Conv. Liter.*, II, p.
44.

Tot una e, și nimica tot.

- 14072 * △ Ține-te, Stane, că 'i nóptea mare.

EM. POPESCU, înv. c. *Ciocănescu-*
Mîrgineni, j. Ialomița.

Veđi No. 202.

Să dice, spre îndemn, ca să luptăm cu putere.

- 14073 * △ Nu te prinde, Stane, că e nóptea mare.

AL. DUMITRESCU, p. 131. — G.
BĂNULESCU, înv. c. *Pietroșița, j.*
Dîmbovița. — D. ZANNE, *arch.*, j.
Ifov. — AL. MARTINIAN, j. *Ifov.*

Veđi No. 203.

1° Când se prinde cine-va la un rēmașag.

2° Acelaș înțeles ca la No. 14072.

SNÓVĂ

Stan se pune la pândă, sa 'și prință nevêsta cu ibovnicul ei, cu care'l înșelă. Temându-se ca nu pôte păzi tótă nôptea, de cu sêră ce-l-alți ômeni de credință îl spusera: *Nu te prinde, Stane, că e nôptea mare.*

* △
14074 Sterge-o, Stane,
Că mânânci bastône!

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescu,*
j. Vâlcea.

1° Sê ȝice în glumă celor ce-l chemă Stan.
2° Sê ȝice cu deosebire celor ce sânt dascalî de biserică.

SNÓVĂ

În vremea veche era pe aici pe la noi, auȝi, un popă și cu un dascal. Pe dascal îl chema pe nume Stan. La o sfânta Bobotêză plecară amîndoi cu botezul prin sat, după obiceiul nostru. Pê druui, ce sê sfătuiră, ce sê vorbira, ca: orî ce-or vedea pus reu la vr'un creștin, ei să pue bine. Și anume dascalu se însarcina să strîngă lucrurile furate în traistă.

Mergênd la un creștin, popa veȝu pe o laviță o bardă scôsă din coddă gata, dôr s'o bage în traistă și pusă bine grozav, la îndemînă, ce mai e vorba! Popa socotind că dascalu n'o fi veȝut'o începu a cânta cu glas sus:

Iordane, Iordane,
Sterge barda, Stane,
Că mânânci bastône!

Dascalu însă veȝuse barda mai din nainte, și vrênd s'o bage în traistă, îl arse reu la mână și-i găuri și traista, așa fusese de arșă barda. Pasa-mi-te, hoȝu de creștin scia mai din nainte obiceiul popii și-al dascălului și ca să-i sature de furat, arse barda în foc și a pus-o la îndemînă într'adins.

Dascalu cu mâinile fripte și cu traista găurită, mai auȝind și pe popa îndemnându-l s'o la, îi respunse pe acelaș glas:

O șterseȝ
Și mē fripseȝ,
Și în disaȝi că n'o prinseȝ.
Sfîr o lual, sfîr se duse,
Lua l'ar dracu p'al de-nî ȝise!

* △
14075 Eū sūnt Stan al lui fecior,
Care face mămăliga 'n urcior.

Veȝi Dan.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Să ȋdice celor proști, uevoiași și săraci.

A face mămăligă în urcior, iusemueză a o face ast-fel în cât să uu pôtă fi luată cu iulesnire, să fie luată cu economie, cu legumelă, de pildă ca diu urcior, de unde se scôte cu auevoie un lucru virtos.

Acêsta locuțiune se găsește în următorele versuri, ce se recităză de copii:

*Eă sunt Stan al lui Fecior
Care face mămăliga în urcior
Și bagă copiii în fiară
Să nu se ară la ghiarē.*

* △
14076 A fi Stan Pățitul.

HINȚESCU, p. 180. — I. CREANGA, *Pov.*, p. 139. 179; *Conv.* XI, p. 34. — P. ÎSPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 165; *Rev. Ist.* III, p. 379. — IUL. GROȘOREANU, c. *Galșa, comit. A-rad, Ungaria.* — E. MAWR, p. 27. — BARONZI, p. 95. — E. I. PATRICIU, *Inv. c. Smulți, j. Covurlutu.*

Să ȋdice despre un om care a pățit multe în viața lui și priu urmare scie multe, e om cu judecată.

Origina acestei ȋdicetori trebuie căutată în următorea poveste populară:

POVESTE

A fost odată, ca nici odată, dacă n'ar fi, nu s'ar povesti, pe când se potcovea purecile cu noue-zeci și nouă de oca de fer la un picior și călcăiul 'i rămânea tot gol și sbura în slava cerului și i-se părea că e tot ușor. A fost pe vremea aia un om sărac-sărac, așa de sărac că n'avea după ce bē apa. El n'avea pe lumea cu lumina de cât doi flăcăi, o sticlă golă și o funie de tei. Pe flăcăi îi chema: p'al mai mare Ion și p'al mai mic Stan. Trăi, cât trăi bietul om, ca val de el, sărac lipit pământului, de ce cătai, aia nu gaseai la el, bată-l bruma! Dar tôte au un capēt în lumea asta, veni vremea să dea și el ortul popei, să lapede potcovele și să scape d'atâta amar de sărăcie, care îi glojdorise oșele cât trăise sub sōre.

Pē patul morții își blagoslovi copiii și le lăsă cu limbă de mōrte, ca să nu se certe pe avere, ca să se mai dea în judecați pe la tri-bunale, să-și cheltuiască banii pe la avocați, ci să-și împartă averea ce le rămâne ei între ei ca frați. Tu, Iōne, fecioru tatii ăl mai mare, să te mulțumesci cu funia de tei și să dai frate-tēu celui mic, lui Stan, sticla și așa să vē împăcați și să trăiți ca nisce frați buni ce sunteți. Bietul om muri pe brațele copiilor lui, care îl și îngropară îndată la umbra unui copac mare, unde-i săpară o grōpă adincă. După ce-l îngropara, Ion dete frate-sēu Stan sticla și opri pentru el funia de tei, după cum orînduise tatăl lor. Aști doi baeți își luara

partea de avere și pleacă în lume după hrană, să se arănască cu averea lor fie-care cum l'o învăța Dumnezeu.

Așa făcură.

Stan luă sticla și plecă cu ea în mână la un oraș. Pe drum îl lovi o fîme grozava, de-l venea sa mînuance și pămînt sîrat, dar n'avea cu ce-l sîra. Rîbdă cum putu până la oraș. Aci trase la o brutărie unde vîdu pîne multă. Jupăne, nu mai pociu, mor de fîme! Aș vrea să-ți dau sticla asta p'o pîne, că n'am parale să ți-o plătesc acum. Când oi face parale, vii și îți plătesc pînea și imi iau sticla. Ba aia n'o mai fac, băete, caută-ți cu Dumnezeu, eu nu pociu da pîne pe sticle d'alea, răspunseră chirigii, ce nu cum-va îl cumperi tu? Ba nu, dar vream să vî rog sa-mi dai să beau și eu odată, și pe ce oi bea v'as da sticla asta, căci sînt mai mort de fîme și de sete. Ahaaaa! ți-sa rimbotit la vin să bei de gîba! Las că n'avem ce face cu sticla ta. Du-te la fîntînă de b_e apă să-ți trecă pofta de vin.

Bietul Stan înghiți iar în sec și-și vîdu de drum înainte, cu sticla în mână. Mai merse, ce mai merse și se proțapi în drum cu frate-său Ion, venea și el tot la tîrg cu funia de tei.

Ce mai spui, frate Ione?

Rău, frate Stane, colindai șapte sate cu funia asta și nu-mi deteră nimeni nici o fărămitura de mămăligă pe ea! Numai poclu de fîme, am mai belit ochii, ca de capră înneacă! Me duc acum priu orașu ăsta, dîr oi capîta ceva pe ea.

Ba, mulțumesc lui D-șeu, cî mîncai de m_e sîturai și sticla ni-te-o tot sticla! Tu, cu funia aia nu faci nici p_e dracu în oraș, ce, o să lege boeril croznia cu lemne, cu funia ta? mî fac eu pomană cu tine, îți dau sticla mea și dă-mi tu funia. Cu sticla asta, ori und' te-î duce în oraș și ei cere de mîncare, îți dă cît vrei. fără să-ți cete plată.

Bodaproste, frate-meu, că murîm păcatelor de fîme, mai mare pomana îți făcuși cu mine!

Stan, ridînd pe sub mustață, luă funia de teiu și plecă spre o padure mare. Cum ajunse în marginea pădurii, vîdu o iapă albă, păscea iarba p'acolo. Fie, ce-o fi, dîse Stan în gîndul lui, o să fur și eu iapa asta, dîr d'oi lua p_e ea cît să m_e veș și eu sîtul odată! Se duse numai de cît la ea, și trup! trup! trup! trup! prinse iapa și o legă cu funia. Se duse cu ea în pădure la un lac mare s'o adape. Trăgînd de ea s'o ducă la baltă, nu-și cum îi veni în gură și dîse așa, fără să scie ce dîce:

•Hart alba,

•Sa luăm balta!

N'apucă să dîcă bine vorba și unde mi-ți eși un drac înpelițat din baltă și-l întrebă: ce dîci, m_e Stane, că fei balta? Stan prinse la curaj ce o fi, dîse în gîndu lui, și începu a dîce:

•Hart alba

•Să luăm balta!•

Ce tot dîci, m_e Stane, nu spui? întrebă dracu iar.

Ani să iau balta asta, să ve las p_e uscat, răspunse Stan sumeșin-du-se,

Dracu se duse în fundu lacului, la Tartacotu el bătrân, și i spuse tăvăneala cu Stan.

Tartacotu îi dîse: du-te la el și luați-vă la fuga pe întrecere și dacă te-o rămănea a lui să fie balta, și noi ne-om lua tarăbutele d'aici.

Dracu eși numai de cât la Stan și-i dîce: mă Stane, dacă ești tu așa voinic, hai să ne luăm la fugă pe întrecere și dacă n'ai rămăne a ta să fie balta.

Vai de capu tîu de izinit! Cu tine adeca sa-mî prînj eu mintea? Eu te las cale de trei poște departe de mine! Dar, ca să îți fac pe voie, hai de te lea cu un copil al meu la întrecere. El e mic, numai de trei zile facut și mă învoiesc ca dacă l'oi întrece pe el, să-ți las balta tîe.

Și Stan sî duse cu dracu la o lîsa de marăciun. De-te cu un cio-mag în lîsă și eși un epure. Uî-te copiln, ia-te cu el la fuga. Dracu fugi, epurile fugi! Și epurile de ce vedea pe dracu după el. de ce fugea mai lute. Dracu rămase în urmă cât dai cu praștia.

Dracu să întorse la Tartacot înrîșinat și-i spune. ca s'a luat la întrecere, cu un copilaș al lui Stan numai de trei zile și tot l'a rămas, de nu l'ar fi mai vîdut de loc de n'ar fi fost brîz în cîda.

Du-te de-i spune lui Stan să ve luați la luptă și dacă te-o trînti el, sa fie balta a lui.

Dracu veni numai de cât la Stan și-i dîse: hai să ne luăm la luptă și dacă m'ai trînti, a ta sa fie balta.

Ptiu! bată-te pîrdalnicu să te bată, nevoia lumin! Adeacă c'o spîr-căiala ca tine, cu un Dîmne apară ca tine să ne apuc la luptă? Vai de tine și de tine, prăpăditule! Eă când oi da cu tine de pamiut, aci îți zace matasea, vin de te ia cu pătura d'aci, numai rămăi zdravăn și-mî pare reu de tine, pipirnicitul, că te vîd tîner! Da ca, sa-ți fac pe voie, hai de te ia la lupta cu un moș al meu, e coala într'o vîezuina. zace de nouă ani, e mai mort și mă mulțumesc, dacă l'ai trînti barin p'ala. eă vî las voă lacul și eu mî-oi cata cu D-șeu! Și Stan se duse cu dracu la vîezuina unui urs. Stan începu a striga din gura vîezuinei: mai traesci mă, moșule? Ursu începu: mor! mor!

Morî, nu mori, eși afară de te ia la luptă cu băiatu asta.

Ursu eși și puse labele pe dracu. care ședea în gura vîezuinei. Când îl străuse odată în brațe și-l lăpêda de pamiut, sî începu a învîrti pamiutu cu dracu, dî socotea că a dat alte alea peste el, așa de cu sete îl trîntise ursu. Dracu o rase de fuga iar la Tartacot și-i spune totă șiretenia, cum se luase la lupta cu moșu lui Stan și cum îl trîntise de socotea că nu mai scapă cu suflet.

Tartacot îi dîse: Ia șina asta de fer de o mie de oca și du-te cu ea la Stan și care ăți arunca-o mai în sus, să rămăneți stapăni pe baltă.

Dracu eși cu șina de fer la Stan și-i dîse: veți tu mă Stane șina asta?

O veți, da ce?

Ciue o aruncă mai sus din noi amîndoi, ala se rămăie stapău pe lac.

Bine, așa să fie, ia aruncă-o tu întăi.

Dracu o aruncă de dimineața și veni șina îndăret jos tamau la prânz.

O lua și Stan dar ce o luă, că n'o lua de loc, că n'ar fi putut nici s'o misce diu loc; dar puse mîșuile în șolduri și începu a se uita în cer și a face cu mîna în spre acolo, ca cum ar fi facut vr'un semn cui-va.

Da ce te uiti în sus și faci cu mîna, mă Stane? întrebă dracu.

Ei. ce faci! Me uît ca am un frate fierar în cer și știu ca-î trebue fier, îi fac cu mîna să se dea mai la o parte, ca o să-î arunc șina asta.

Ba aia o fi vorba! respnuse dracu înhațând șina de fier și sbu-ghindu-o cu ea în lac!

Tartacot când auți ce vrea să faca Stan, se înfricoșă și dișe iar dracului: du-te la Stan și spune-i, că 'i dăm un burduf de galbeni, numai să ne lase în pace.

Dracu eși iar la Stan și-i spuse că-i da un burduf de galbeni, numai să le lase balta lor.

Bine, o sa-o fac și p'asta, că mi'e milă de voi, dar sa mi-i duci tot tu acasa.

Ti-i duc. Și dracu luă burduful la spinare iar Stan încalecă pe apă. Merșeră amindoi până nazăriră dedeaparte o casă acoperită cu țiglă. Dracu întreba pe Stan: ce se vede colo, mă Stane?

E casa mea, mă drace, acolo mergi cu banii.

Da de ce e roșie pe d'asupra, me Stane?

E roșie, fiind-că e acoperită cu piei de drac.

D'apoi la colțu ala de ce n'ai pus, că veți că nu e acoperită acolo?

Apoi acolo am de gând să pun pielea ta, me drace!

Dracu cum anți așa, poc! cu burduful de pământ și p'ici ție drumu, băete! Și fugea dracu de-î scapăran călcăiele, par-că scapase diu pușca!

Stan lua gălbiorii și mi-i așază frumos cu burduful pe lapa, merșe și se cărabăni într-un sat cu omeni buni, își cumpără o moșioră, își facu căsuța buna și găsimd o fată frumousă și cu minte se însură.

La nuntă la ei am fost chemat și eu. M'am împodobit cu o rogojină cu mâneci, mi-am luat picioarele la spinare și am pornit-o la nuntă cu calcăiele înainte, ca sa numai fie nici dracu ca mine. La nuntă eu n'am pus alergator, le caram apa cu cîrnu de la o gîrlă.

Basmu, Basmi

Cum îți plesui.

Basmu de ola nouă

Cîrnu ți se facu în două

Basmu de ola veche

Cum ți se fac pereche.

Și încalecăi p'un cărbune

Și ve spusei d'ale bune,

Încalcai p'o prajină

Și ve spusei o mincînă.

* △
14077 La ori-ce trébă
Pe Stan-Pățitul întrebă.

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 28; II, p. 4. — *Semin. Buc. Cl. VII. prin P. GĂRBOVICEANU, prof.* — V. SALA, *dasc. c. Vașcoi, comit. Bihor, Ungaria.* — HINȚESCU, p. 192.

* △
Când vrei să începi vre-o trébă
Pe Stan Pățitul 'l întrebă.

G. BĂNULESCU, *inv. c. Pietroșița, j. Dîmbovița.*

Adică întreabă și pe cei cu experiență, pe cei pricepuți.

- 14078 Mai multe scie Stan-Pățitul de cât toți
cărturarii.

BARONZI, I. 67. — HINȚESCU, p.
180.

Adică experiența întrece adese-ori învățătura.

- * Δ
14079 E de pe vremea lui Stan-Pățitul.

G. BĂNULESCU, *inv. c. Pietroșița,*
j. Dîmbovița.

Scie multe, e om cu experiență.

- * Δ
14080 Stan.

P. DANIILESCU, *c. Sălcuța, j.*
Dolj.

1° Om pațit, cu experiență.

2° Om guraliv și mincinos.

Ești din ai lu Stan = a'î pățit'o.

A'î dat peste a lui Stan = a'î pățit'o.

Nu fi Stan = pățit.

Mă, Stane, me! = înțelegându-se că vorbește cu un pățit.

STANA

Vedî a *Fugi*.

- 14081 Toți banii
In *punga* Stanii.

IORD. GOLESCU, *Mss. II, p. 70.*

- * Δ
 Baniî
 In curu Stanii.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescu,*
j. Vâlcea.

1° Să ȋdice c nd t t  averea ne-o prăpădim cu mu e-
rile (GOLESCU).

2° Adică nicăeri. Să ȋdice c nd nu ai bani. — *J. Vâlcea.*

- * Δ
14082 Baba Stana
Sor cu mama.

G. BANULESCU, *inv. c. Pietro-
șița, j. Dîmbovița.*

* △

*Lelea Stana
E sor cu mama.*

G. BĂNULESCU, *înv. c. Besdeadu,
j. Dîmbovița.*

Când cine-va se pretinde rudă cu cine-va de la nouă
némuri.

14083 Am gândit că iewă pe Stana
 Ș'am luat pe Satana.

HINȚESCU, p. 179.

*Am gândit să iewă pe Stana
Ș'am fost luat pe Satana.*

A. PANN, II, p. 111.

Veți a *Fugi.*

Când unul se plînge de femeea cu care s'a căsătorit.

14084 Nu cred c'o fi Stana noastră
 Cum o credeți Domnia-vastră.

A. PANN, II, p. 142. — HIN-
ȚESCU, p. 180.

Când vre unul sa vorbescă rău despre o femeie.

* △

14085 Stana
 Coțofana.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,
j. Vâlcea.*

Să ȋdice, în glumă, celor ce le chêmă Stana.

Acéstă ȋdicere se găsește în următoarele versuri, ce se
recităză de copii:

*Stana coțofana,
Scôte pui tîmna,
Și'î lovesce bruma,
Și'î mănâncă ciurma.*

STANCA

Veți *Vorbă.*

- 14086 * △ Altă Stancă, leică vorbă.

P. IȘPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 176; *Rev. Ist.*, I, p. 230. — HINȚESCU, p. 180. — I. MARINESCU, *inv. c. Bradu-de-Jos, j. Argeș.*

Acelaș înțeles ca la No. 6384.

- 14087 * △ Lumea móre de Tătari,
Stanca bé cu lăutari.

P. GÂRBOVICEANU, *prof.*, *Sc. Norm., Inv. Cl. VII.*

A se vedé înțelesul la No. 8110.

- 14088 * △ După Stanca și un colac.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Ploștina, j. Mehedinți.* — A. VR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.*

Vedî *Colac.*

După ce am pățit un necaz, un rău și mai vine îndată altul tot asupra noastră.

2° Făcând unui un bine mai poftesce și altele.

- 14089 * △ Mână, Stanco, mână,
Că nu ești bătrână.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Adică iubesc, căci ești tinără.

Acastă ȝicere se întâlnește în multe cântece poporane:

*Mână, Stanco, mână,
Cu bicișorul de lâna,
Că nu ești bătrână,
Mâna, mână și iar mână.*

STANCIU

- 14090 * △ A fi vaca Stanciului.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

A fi prost peste fire.

STANCU

- 14091 * Δ Stancu țiganu,
Bate cu ciocanu.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Se țlice, în glumă, țiganilor ferari.

- 14092 * Δ A rămâne pelea și osu
Ca pe Stancu bățăiosu.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescu,
j. Vâlcea.*

Să țlice celui foarte slab, care are numai piele și osul pe el.

STĂNICĂ

- 14093 * Δ Intr'un papuc ș'o opincă,
Lipa, lipa, nea Stănică.

A. PANN, *Ediț. 1889, p. 45; I, p. 155.* — HINȚESCU, *p. 140.* — DOBRE MARINESCU, *inv. c. Pîrvu-Roșu, j. Argeș.*

Veđi *Pantof.*

Acelaș înțeles ca la No. 7495.

STĂRMINA

- 14094 * Δ Să trecem Stărmina și vorbim noi.

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscară, j. Mehedinți.*

Adică să trecem greutatea, hopul, primejdia.

Stărmina, costă vecină cu Hunia (veđi acest cuvînt), acoperită cu păduri seculare unde se adăposteau mulți tâlhari, în cât cîlătorul nu eră sigur de vieteță cînd umblă prin aceste locuri.

STEFĂNESCI

- 14095 * △ A'î cârpi una pe după Ștefănesci.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

A'î bate în lege.

STIRBEI

- 14096 * △ Pe vremea lui Știrbei
Puneai plugu unde vrei.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broșarii, j. Mehedinți.*

- * △ Când era Știrbei
Araî unde vrei.

T. BALĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Adică pe vremea Domnului Știrbei era pământ în de-ajuns. fiind locuitori mai puțini. Țeranul, de și da dijma din zece una și facea ore-care claca, dar puneă plugul în moșie unde vrea, și avea patulul cu porumb tot plin.

- 14097 * △ A petrece ca pe timpul lui Știrbei.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Valea Marcului, j. Mehedinți.*

Adică bine, în belșug.

- 14098 * △ Legaîu cinci, mai am cinci, și apoi să
puîu pe Știrbei cu ochii la foc.

G. BĂNULESCU, *înr. c. Besdeadu, j. Dimbovița.*

SNOVĂ

Nise hoți voiau sa între în casa unui om bătrân, de care se bănuia că ar fi având parale. Pe când ei ascultau la ușa aud pe bătrân dicend: *Legaîu cinci, mai am cinci și apoi să puîu pe Știrbei cu ochii la foc.* Hoții auzind așa au creșut că uncheașul a legat deja (cinci alți tâlhari și că după ce va lega și p'ăi cinci pe care îl mai are, va pune pe Știrbei cu ochii la foc. Ei tocmai se aflau cinci la numer

și căpitanul lor era unul numit Stirbriu. La anul acestora au fugit cu toți, scăpând bietul bețărâ de moarte prin enervările acestea. Dar ce era. Bătrânul moșueag se sculase din noapte, își făcuse focul, care lumina și se încălța, vorbind singur: *legaiu cincî, adică s'a încălțat la un picior cincî degete*: *mai am cincî*, adică mai avea de încălțat picioru ăl l'alt cu cincî degete și *apoi să pui pe Stirbriu cu ochii la foc*, adică după ce se va încălța și la acel picior să 'și pue tucinlețul căldarușa la foc ca să și facă mămăligă. Tucinul lui era știrb și i-a dîs Stirbriu.

STOENESCÎ

- 14099 * Δ Fruntea 'n Bucurescî
Coda 'n Stoenescî.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Dragănescu, j. Vlașca.*

Arata o mulțime ne-numerata.

STOÎCA

- 14100 * Δ Popa Stoîca din Farcaș
Care sare șapte pași.

T. BALĂȘEL, *inv., c. Lungescu, j. Vâlcea.*

Pentru preoți, cari mai buni ar fi de armata de cât de preoție.

Popa Stoica, a fost de fel din jud. Romanați și anume din com. Fărcaș, de unde și numele de *Fărcășanul*. Acest viteț preot, vedlându-și țera așa pângarita de către Turci, a crezut că își va servi patria și legea mai bine încingînd sabia. El a ajuns unul dintre cei mai ageri căpitani ai lui Mihai Viteazul.

Poporul nici până azi n'a uitat numele acestui preot-erou, ci îl pomenește adese ori în cântecile sale:

*Popa Stoica din Fărcaș
Care sare șapte pași;
Hoțu Fărcășenilor
Știe sama oștilor
Mare și-a resboelor;
Ca s'a lasat de popie
Și de sfînta leturghie
Și a intrat în miliție
Tae Turci câte o mie*

Și Tatarî nu se mai scie.
 A lăsat tîoca ne-tocată,
 Leturghia ne-cîntată,
 Si-a plecat la răsboi să-mî bată,
 A lasat cîocanele
 Și-a ndrăgît pistolele.

14101 Inainte, popă Stoico!

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 102.

Să ȝice spre îndemnare la ori-ce (GOLESCU).
 Veȝi B. P. HĂȘDEȚ, *Cuvinte din Betrîni*, I, p. 83.

STRĂIN

14102 * Δ Mila streinului Ca umbra spinului.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.*

Cîntec devenit ȝicere, care arată lipsa de iubire adevărată a străinilor, între care e chemat cine-va să vie-tuască.

14103 * Δ Străinul tot-dé-una te lovesce și te chinuesce.

I. POPESCU, *înv. c. Dobreni, j. Ilfov.*

Acelaș înȝeles ca la No. 14102.

14104 * Δ De cât unêlta străinului mai bine robul Turcului.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Casimcea, j. Tulcea.*

Să te feresci de a fi unêlta străină, să nu te faci cîdă de topor.

14105 * Δ Urma străinului s'o arȝi cu nouă care de lemne.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Arată răutățile de tot felul ce le a suferit Românul dă la străini.

14106 Cine caută spre străin înstreinat va rămâne.

I. G. VALENTINEANU, p. 7.

Să ții cu ai tei, și cu obiceiurile lor.

14107 * Δ Streinul nu te încălzește.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Corurulu.*

Să nu aștepți de la mâna altuia; folosul ce 'l poți avea este când muncesci singur.

Ildén vefä, zehârdén şifü ! ¹⁾

Prov. Turc.

14108 * Xenlu xen este ²⁾.

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Acelaș înțeles ca la No. 14102.

14109 Δ E streinul
Ca pelinul,
Nu 'ți scie dorul și chinul.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*,
p. 285.

Acelaș înțeles ca la No. 14108.

14110 * Axenlu ti scarchină iu nu ti macă ³⁾.

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeși, Macedonia.*

Nu scie ce 'ți trebuie și ce dorești; nu te caută la păsurile tale.

¹⁾ (Nu speră) nici de la străin credință, nici de la venin vindecare.

²⁾ Străinul străin este.

³⁾ Străinul te scarpină unde nu te mănâncă.

14111 * Δ **Lucru(1) străin nu ține de cald.**

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 74; III, p. 101. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 235. — I. G. VALENTINEANU, p. 30. — P. GÂRBOVICEANU, *prof. Scol. Norm. Cl. VI & VII.* — EM. POPESCU, *inv. c. Ciocănesci-Mărgineni, j. Ialomița.* — DOBRE MARINESCU, *inv. c. Pîraru-Roșu, j. Argeș.*

* Δ **Lucru strein nu ține de cald.**

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți, j. Covurluiu.* — GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovăț, j. Vasluiu.*

Lucru străin nu ține cald.

HINȚESCU, p. 93.

Veđi *Avere, Hațuc.*

1° Lucrul, care nu 'ți aparține, nu 'ți folosește.

2° În doosebi de lucrul furat nu te poți folosi. — *J. Covurluiu.*

STROE

Veđi *Străin.*

14112 * Δ **Bate toba
La Moldova,
Că 'și mărită Stroe fata.**

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Bogdănesci, j. Vâlcea.*

Veđi *Doba, Dobre.*

Când se mărită vre-o rămășița de fată, care a dat cinstea pe ocară.

Acastă țicere se află și în următoarele versuri ce se reciteză de către copii:

*Bate toba
La Moldova,
Că 'și mărită Stroe fata.
I-a mâncat cotoiul urda,
N'are cu ce-i face nunta,*

SUCIĂVA

14113 * Δ Nimeresc orbii Suciava.

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 107. —
AL. LAMBRIOR, *Conv. Liter.*, VIII,
p. 69. — C. TEODORESCU, *inv. c.*
Lipova, j. Vashutu. — M. CANIAN,
public. j. Iași.

Vedî Brăila. Orb.

Aceleași înțelesuri ca la No. 5639

Sciscitantes Trojam pervenere Græci. ¹⁾

Prov. Lat.

Qui langue a, à Rome va.

Prov. Franc.

Dimandando si vâ a Roma. ²⁾

Prov. Ital.

Mit Fragen kommt man durch die Welt. ³⁾

Prov. Germ.

ȘULEM

Vedî Haim

SULTA

14114 * Armase ca Sulta cu ucnălu. ⁴⁾

I. COYAN. *prof. c. Ianina., Epir.*

*
Ș'armase ca Sulta cu ocnălu. ⁵⁾

ILIE GH. TU. *prof. c. Abela, Epir.*

Vedî 10709 & 13698.

¹⁾ Întrebând Grecii ajunseră la Troia.

²⁾ Întrebând ajungî la Roma.

³⁾ Cu întrebări nimerescî prin lume.

⁴⁾ Rămase ca Sulta cu sulimanul (roșu).

⁵⁾ Și rămase ca Sulta cu sulimanul.

Pentru cel care rămâne pacălit. înșelat în așteptările sale.

În Epir, dar mai ales în Albania, fetele obicinuiesc, în zilele de sărbători să 'și vopsescă părul și degetele cu un fel de suliman roșu. Își poate ușor închipui cine-va cât de mult trebuie să ție fie-care fată, ca părul ei să fie bine vopsit în ajunul nunței sale.

Să povestece că Sultana, o fată tineră și frumoasă, trebuind să se mărite a doua zi, s'a vopsit de minune părul. Sosesce și ziua mult așteptată, dar de nuntă nici vorba în casa Sulteî, căci ginerele se resgândise și nu mai vré să se însore. Astfel ca biata Sulta s'a ales numai cu părul vopsit, rămânând și de poveste.

TĂCHIA

14115 *[△] Urzesce ca Tăchia.

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari, j. Mehedinți.*

Când începî rău un lucru, și mai ales pré în mare. Când se întinde omul mai mult de cât îl iertă puterile.

A fost în Broscari, și nu de mult, căci copii de ai ei mai sunt încă în viață, o femeie, numită Tăchia. Să ăice că odată 'i-a cumpărat soțul ei bumbac, să facă și ea pânză. Însă ea s'a pus și l'a urzit tot pe gard, și așa de lungă pânza, în cât nu venea lățimea ei de cât o palmă, plus că urzise și pe cel ce trebuia să'l bată. Vădînd femeile ca a greșit rău, au pus'o de a adunat totul și au învățat'o să opréscă bumbacul mai mult de jumătate, și să urzescă pânza scurtă, potrivit cu bumbacul ce aveu.

TANASE

14116 *[△] A fi Tanasé.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j. Tutora.* — E. I. PATRÎCU, *inv. c. Smulți, j. Corulutu.*

Adică prost. Să ăice unuia când nu pricepe ceia ce'i spuî.

14117 * \triangle A se face Tanase.

EPOCA (*ziar*), IV, No. 664. —
G. P. SALVIU, *înv. c. Smulți, j. Covurlui*. — M. CANIAN, *j. Iași*.

A se face prost; a se preface că nu înțelege ce-i spus.

14118 * \triangle Nu fi Tanase.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobro-
veș, j. Vaslui*.

*
Nu fi teleleu Tănase.

M. CANIAN, *public. j. Iași*. —
ONIȘOR, *prof. c. Murgeni, j. Tu-
tova*.

* \triangle
Nu te face Tanasă.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurlui*.

Acelaș înțeles ca la No. 14117.

14119 * \triangle Tiuliuliuc Tanasă.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna*. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurlui*.

Ca să arăte neroșia cui-va.

14120 * \triangle A umblă teleleu Tanasă.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 320. — I. BĂNESCU, *prof. j. Roman*. — A. GUROVEI, *c. Folticești, j. Suciava*.

Adică fără nici o ispravă.

«In ôste am fost numai de sbucium: hais haram, cea haram! De atunci încôce *am umblat*, șa așa, *teleleu Tanasă*». — I. CREANGĂ, p. 320.

14121 A murit Tanasă bărbierul.

JUNIMEA (*ziar*), III, No. 15.

Nu mai sunt folósele de odinióră.

- 14122 * Δ
Nici nu'mi pasă
De Tănăsă;
De Nechita
Nici atâta.

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulț,*
j. Coviurlutu.

Aceluș înțeles ca la No. 13752.

TANDA

- 14123 Rîde Tanda dă Manda.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 63.

Adică cel scârbos de cel scârnav, cel mucos dă cel urduros, cel trențeros dă cel dăspuiat și c. l. (GOLESCU).
A se vedé mai multe variante la No. 5775.

- 14124 * Δ
De la Tanda pân la Manda.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coștelu,*
Banat.

Veđi *Aua.*

A umblă în zadar, a nu se alege cu nimic.

- 14125 * Δ
S'a 'ntilnit Tanda cu Manda (Sanda).

ST. TUȚESCU, *înv. c. Catanele,*
j. Dolj.

Când doi inși sunt de o potrivă proști.

SNÓVĂ

Tanda, un netot ca toți ne-cîopliți, plecă odată să se însore. Dar nimenea nu se uită la el. A umblat el destul, și pe unde 'și-a întercat dracul copiii, dar de gēba. Unii îi spuneau că n'are noroc, alții că 'i-a făcut cineva de urit, alții c'a mîncat pîne uitate, și cîte altele.

În sfîrșit dete peste o netăntolă, pe care o chemă Sanda, prîstă de dă în gropi. De cāt n'ai ce'i face: cum e sfîntul și tāmăla. La logodnă pîrinții ei o învêțară să nu vorbēsca nimic, pînă s'o isprăvi totul. Dar ... de gēba, cā s'a dat de gol.

Cum veniră pejișorii, ea s'a băgat după horn și a început să mănânce mămăligă cu măcriș.

Ginerile, tam-nesam, crezând că face și el glumă cu Sanda, îi zise :
 — Și de ce te îndopli ca găsclele cu ierbă, Sândișo ?
 — Ce ierbă, măi netotule; tu poți ai mai mâncat de când ești legumă ca asta ?
 — A... sa bé, să bé, răspunse ginerile.
 Adică tot vorba de demult: *s'a întâlnit Tanda cu Manda.*

14126 * Δ Nu'i Tanda ci'i Manda.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 566.
 — I. CREANGA, *Amint.*, p. 108.—
 E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți, j. Covurlui.*

Adică nu e ce'ți spun eu, ci e ce spuî tu. Și când, la urma urmei, și una și alta e acelaș lucru, e tot una.

— Nu sê dice Mecet, ci Catihet, tată, răspunse Ion rușinat.
 — Na, na, na, Măria Ta! par'că astă grijă am eu acum? vorba cea: *nu'i Tanda ci'i Manda*; nu'i tefu belefu. ci'i belefu tefu... de curmei. — I. CREANGĂ.

C'est bonnet blanc et blanc bonnet.

Prov. Franc.

14127 * Δ Cum Tanda, cum Manda.

E. I. PATRICIU & G. P. SALVIŢ, *inv. c. Smulți, j. Covurlui.*

* Δ *Cum e (îi) Tanda așa e (i) și Manda.*

V. A. FORESCU, *c. Folticeni, j. Suceava*. — K. A. ZAMFIRESCU-DIACON, *c. Stiubieni, j. Dorohotu.*

Când doi se potrivesc, sunt de o potrivă proști.

14128 * Tanda Manda (trei lei bucata).

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Vezi *Turc.*

Acelaș înțeles ca la No. 14127.

14129 * Δ Ce mi-e Tanda, ce mi-e Manda.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j. Tutova.*

Acelaș înțeles cu la No. 14127.

TÂNDALĂ

14130 * \triangle Tândală cu Păcală.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Acelaș înțeles ca la No. 13851.

Tândala este un om leneș, murdar, care tândălesce, târhanesce, face lucrurile de mare silă, de mare nevoie.

TÂNGĂLĂ

14131 * \triangle Tângălă
Cu Mângălă.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

1° Să ȋdice când se întîlnesc doi nătăfleți.

2° Să ȋdice unor oameni căloși peste fire, murdari, le-
neși, etc.

Tângălă e un fel de Tândala.

Mângălă, om murdar. de la mînzălélă, mînzălos.

ȚANI

14132 Țani cu Gani.

IŢN NENIȚESCU, *Rom. Maced.,*
p. 337.

Veȋi *Vru, u*

Să ȋdice despre două persoane strîns legate.

ȚAPU

14133 * \angle Nu'ȋ mai bate capu
După Nicu Țapu.

GAVR. CUNISOE, *prof. c. Dolro-*
văț, j. Vaslui.

Nu mai umblă după un ștrengar care bate și sare tôte
gardurile.

TĂRTĂCUȚĂ

- 14134 * Δ Tărtăcuță
 Al de se face mătă.

T: BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănești,*
j. Vâlcea.

Să ȋdice de un om care stă ghemuit, întocmai ca o pisica când stă la pândă, la șoreci.

Tărtăcuță se ȋdice și unui doivlecel ca pumnul de mic.

TĂTAR

Veȋi *Codrin.*

Poporul crede că Tătarii au fost nisce ómenı mări, voinicı, și la chip opăciȋi ca în chipul dracului, buzaȋi și cu pėrul creȋ. Ei erau ruȋi din Jidovi. Unul singur luă o vacă în spinare sau o aruncă peste gard.

Tătarii erau ómenı rėi, mult mai rėi ca Turciı. Ei măncau și carne de om. Prădau lumea, dar mai mult robeau fetele și nevestele cele frumóse, tătărăócele lor fiind grozav de urite.

A se vedé în Ionescu-Gion, *Istoria Bucurescilor*, pag. 13 amănunte asupra Tătarilor, luate din Mss. No. 227 al Academiei Române.

- 14135 *
 — Tată, am prins un Tătar!
 — Lasă'l și vino 'ncóce.
 — Apói nu mă lasă el pe mine.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr j.*
Putna.

Veȋi a *Lăsă.*

A se vedé înȋelesul la No. 5386.

- 14136 * Δ Țera pıere (pere) de Tătari,
 Și el bé cu lăutari.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 105;
 II, p. 118. — HINȚESCU, p. 185.
 — P. GĂRBOVICERNU, *prof. Scol.*
Norm. Cl. VII.

*Țera pîere de Tătari,
P*** bē cu lăutari.*

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 95.

*Țera pîere de Tătari,
Hâncu bē cu lăutari.*

PALODA (*ziar*) Dec., 1893.

* Δ
*Lumea mîre de Tătari,
Stanca bē cu lăutari.*

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Scol
Norm. Cl. VII.*

* Δ
*Țera mîre de Tătari,
Sdrônța pune lăutari.*

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefanescu,
j. Vâlcea.*

*
Țera geme de Tătari și baba se pîeptenă.

A. MARTINIAN, *j, Ilfov.*

*Veđi a Bē, a se Găti,
Légân, a se Pîep-
tenă, Sat.*

Sē ȝice cānd, în primejdiile cele mari aflāndu-ne, noi
atunci ne înveselim și mai ales muierile (GOLESCU).

*
14137 *Doar nu vin Tătari.*

*Conv. Liter., XXI. p. 521. —
LAZĂR ȘAINEANU, Semas. Rev.
Ist. II. p. 69.*

*
Doar nu dați Tătari.

V. ALEXANDRI, *Teatr., p. 283.
713 & 902. — M. CANIAN, j. Iași.*

Veđi Turc.

Cānd unul sē grăbesce, fuge fără nici o pricină mai
însemnată.

«Eacă venim, venim; mai încet vornice, că nu dai Tătarii!» — V. ALEXANDRI, p. 713.

Grôza pe care au inspirat-o Tătarii se cunoște și din următorul obicei rămas pe la țară.

Sunt nisce gândaci negri cari se adună pe câmp, la baligă de cal prospătă, și o scormonesc. Dacă le strigi atunci: Tătarii! Tătarii! gândaci încep a fugi și a sbura, care în cotro apucă; pe când dacă nu le strigi așa. stau pe loc și 'și ved de lucru.

14138 Par'că 'l alungă Tătarii (din urmă).

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 50.
— B. P. HAȘDEU, *Etyim. Magn.*,
p. 962.

*
Par'că vin Tătarii.

A. DE CIHAC, II, p. 404.

Acelaș înțeles ca la No. 14137.

14139 *[△] Par'că 'i în țera lui Han Tatar.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți,*
j. Covurlui.

Face ce vré, nu ascultă de nimeni.

14140 *[△] E mai rău ca pe vremea lui Han Tatar.

G. BĂNULESCU, *inv. c. Plătra*
Iepii & Bădeni, j. Dimbovița.

E nesiguranță și jaf.

14141 * De pe vremea lui Han Tatar.

M. CANIAN, *public. j. Iași.*

Pentru un om amarnic.

14142 *[△] O iernă de a lui Han-Tatar.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți,*
j. Covurlui.

O iernă cumplit de grea.

«Câte grade de frig va fi fost nu pot sci, fiind că n'am obiceiul de a căuta la termometru; dar știu atâta că eră un ger de a lui Cînculea și o iernă de a lui Han Tătar» — N. A. BOGDAN, *Și nouă și vechi*.

14143 * \triangle A fi Tătar.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefanesci, j. Vâlcea*.

A fi păgân, om rău, varvar.

14144 * \triangle A fi Han Tătar.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefanesci, j. Vâlcea*.

A fi om rău peste fire, păgănu păgănilor.

14145 * \triangle Du-te în Han Tata!

D-na CATINCA LAMBRINO, *c. Fădesci, j. Tutova*. — D-na ZOE MIHAILESCU, *înv. c. Bușteni, j. Prahova*.

Adică du-te dracului.

14146 * \triangle A fi ale Tătarilor.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefanesci, j. Vâlcea*.

Adică ale străinilor.

«De ce 'ți bați joc de lucrurile acestea, că doară n'ar fi ale Tătarilor.»

14147 * \triangle Ce Tătarii!

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurlui*.

Când vroește să arete o mirare; că nu scie ce să fie sau ce să se fi întîmplat.

14148 * Δ Tătar.

D-na Z. JUVARA, c. Fedesci, j. Tutova.

Adică vîntul de la răsărit.

TĂVĂLICIU

14149 * Δ A dà peste căpitan Tăvăliciu.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIŢ, *inv. c. Smulţ, j. Covurlui.*

Adică a fi bătut.

TÉCĂ

14150 * Δ Badea Tēcă
Gură sécă.

V. SALA, *dasc. c. Sebişu, comit. Bihor, Ungaria.*

Vorbesce vorbe góle.

14151 * Δ Tot de aĩ lu(i) Tēcă,
Sépte p'o iépă.

I. ANTONESCU, *inv. c. Vâlcele, j. Argeş.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Om slab, sărac, sgârcit.

14152 * Δ Toţi de aĩ lu(i) Tēcă,
Loviţi cu leuca.

MARIN RĂDULESCU, *Scol. Inst. c. Slatina, j. Olt.*

* Δ Tot de aĩ lui Tēcă.

V. RÎMBU, c. Brănesci, j. Dîmboviţa.

Pentru cei proşti.

TELELEŬ

- 14153 * Δ A âmblă Teleleŭ și Trifon încolo și încóce.

S. FL. MARIAN, c. *Sucłava, Bucovina*.

Pentru cei ce 'și pierd timpul în zadar.

TELEORMAN

Veđi *Vlașcu*.

ȚENCHIU

- 14154 * A dà din țenchiu în țenchiu.

G. POBORAN, *inst. j. Olt*.

Veđi *Țanc*.

Ada din colț în colț, a se frămintă de necaz, a nu scie cum să facă s'o brodésca, să scape de strîmtóre, din încurcătură.

«Țenchiuul sau hotarul turcesc.» — NIC. COSTIN, *Letop.* I. r. 409.

«Așa aŭ nemerit țenchiuul sĕu Ión Voda.» — GR. URECHE, *Letop.*

ȚÉRĂ

- 14155 * Δ Cel din țéră străină póte spune câte 'i va plăcé!

C. TEODORESCU, *inv. c. Lipova, j. Vasluu*.

Când unul ne spune lucruri de necređut.

A beau mentir qui vient de loin.

Prov. Franc.

- 14156 * Δ Țéra 'i plină de nevoi
Și vulturii fur la miei.

NEC. D. MATEI, c. *Dobreni, j. Ilfov*.

Când cei mici sunt asupriți și jefuiți de cei mari.

* △
14157 Cum este țera așa și obiceiurile.

*Semin. Buc. Cl. VIII prin P.
GĂRBOVICEANU, prof.*

Vezi Obiceiu.

Acelaș înțeles ca la No. 12378.

* △
14158 Țera taie scara.

*GAVR. ONISOR, prof. c. Simila,
j. Tutora.*

Puterile statului, sau celor mai puternici, îți taie poftetele.

* △
14159 Cine umblă din țără în țără nu e om.

P. GĂRBOVICEANU, prof. c. Casimcea, j. Tulcea.

Omul are o patrie, un nēm, de care e dator să se țină nedeslipit.

△
14160 Să fii tot-dé-una la mijloc de masă și la colț de țără.

V. ALEXANDRI, Poes. Pop., p. 190.

E mai bine să fie cine-va la colț de țără și la mijloc de masă.

P. ISPIRESCU, Leg. I, 1872, p. 179. — HINȚESCU, p. 14.

Să te silești să fii tot-dé-una la mijloc de masă și la colț de țără.

C. NEGRUZZI, I, p. 247.

* △
Stai tot-dé-una la mijloc de masă și la colț de țără de vrei să o duci bine.

E. I. PATRICIU, înv. c. Smulți, j. Covurlui.

* △

Stăi la mijlocul mesei și la capătul țării.

V. A. FORESCU, c. *Dorna*, j. *Suciava*.

La cap de țără să 'ți faci casă, și să 'ți alegi loc la mijloc de masă.

A. PANN, *Argîr*, p. 11.

Tot-de-una la colț de țără să 'ți faci casă, și să 'ți alegi loc la mijloc de masă.

A. PANN, II, p. 147.—HINȚESCU, p. 29.

Vezi *Masă*.

A ține la cinste dar a fi gata a da dosul.

La colț de țără ești ferit de venirea ne-așteptată a dușmanului, odinioară Turc, Tătar, Rus sau Polon, la mijloc de masă ești la locul de cinste și prin urmare bine servit.

Acastă gîcire a rămas din timpul năvalirilor străine.

* △

14161 *La cap de masă și la colț de țără.*

A. GOROVEI, c. *Folicea*, j. *Suciava*.

Acastă variantă, care se deosebesc de toate cele cari s'aun trecut la No. 14160, are totuș același înțeles.

* △

14162 *Bună țără, rea tocmelă.*

IORD. GOLRSCU, *Ms.* II, p. 86.
P. ISPIRESCU, *Leg.* I, 1872, p. 104, *Rev. Ist.*, I, p. 458. HINȚESCU, p. 185. I. G. VALENTINIANU, p. 7. GR. JIPEȘCU, *Bucur. Oraș*, p. 280. — HELIADE-RĂDULESCU, p. *Mouvement* 48, p. 67. — AL. POPESCU, *Inv.* c. *Cernica*, j. *Ilfov*.
G. POBORAN, *inst. j. Ol.* — P. GÂRBOVICIANU, *Cl. VI, Scol. Norm. Inv.* G. DEM. TEODORESCU, *Cerchet.*, p. 45.

* △

*Bună țără rea tocmală.*V. A. FORESCU, c. *Stănișoara, j. Suciava.*

Sé ȝice pentru cea rea ocârmuire la o țără bună (GOLESCU).

«Ce *tocmălă* să hie la o ôste ce eră ca un roġu fără matcă.» — MIRON COSTIN, *Letop.*

«Cēla ce nu face la boeria lui după *tocmēlile* și naravurile ce-au fost mai de demult, aceiġ boeriġ, ce face alte obiceiē după voia sa, acele sē chġamă cā gresēce cu înșelaciune.» — V. LUPU, *Prav.*, p. 59.

«De vor veni la mănăstire, de vor luă *tocmēla* călugărăscă, aceia să fie slobođi dentru tôte. — V. LUPU, *Prav.*, p. 105.

Decġ pentru ce de 'nceput omul și mulerea 'i-aġ facut Dumneđē. . . datu s'au muleriġ o *tocmălă* ôre caria a se vedē, ca diinsa în tôte lunile vēđutele la arētarele face încēperia ce ēste.» — V. LUPU, *Prav.*, p. 115.

«Mulerea mai painte până nu se va curăġi, de *tocmēla* ce 'i iaste, prescurġ sa nu facă.» — V. LUPU, *Prav.*, p. 116.

«Preotul de va face orġ-ce după *tocmēla* sfinġilor părinġi . . . unil ca aceia să fie lepădaġi.» — V. LUPU, *Prav.*, p. 119.

«Drept aceia și cēle *tocmēlă* carele cu îndelungat obiceiū s'au ispitit, și s'au păzit de multă vrēme sūnt de trebă, iară nu mai puțin ci ca și înveġăturile și lēga ce e scrisă. — V. LUPU, *Prav.*, p. 143.

«*Tocmălă* sau cartea iaste drēpta sfătuire a omului care va să facă la môrtea lui ispravă întru bucatele lui și le împarte cum va.» — V. LUPU, *Prav.*, p. 252.

Din ȝicere ca și din exemplele de mai sus reiese cā în vechime cuvġntul *tocmălă* aveă înțelesul de organizare, regulă stabilită, obiceiū pămġntului, testament, sorôce, etc.

Ne mai dându-se astă-đi cuvġntului *tocmălă* nici unul din aceste înțelesuri, se adeverește ast-fel vechimea ȝiceriġ de faġă.

* △

14163 *Țăra 'i mică, țăra 'i tare,*
 Și dușmanul spor nu are.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p. 173.

Unirea și dragostea tutulor pentru o patrie, chġiar dacă acēstă e mică, o apără de orġ-ce lovitură a dușmanilor.

14164 *△ Fie pâinea (pânea) cât de rea,
Tot mai bună în țera mea.

I. G. VALENTINEANU, p. 48. —
V. A. FORESCU, c. *Folticeni*, j.
Suchava. — C. TEODORESCU, înv. c.
Cursesci, j. *Vaslutu*. — T. BĂLĂȘEL,
c. *Stefănești*, j. *Vâlcea*.

*
*Fie pâinea cât de rea,
Tot mai bine în țera mea.*

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p.
382; *Conv. Liter.*, XXI, p. 567.
— G. CREȚEANU, *Cântec-Străin*.

*Fie pâinea cât de rea,
Numai fie în țera mea.*

LAURIAN & MAXIM, I, p. 546.

Omul, cât de sărac ar fi, tot e mai fericit în pământul
său, de cât bogat fiind și între străini.

Ὁ πατριδος αὐτῷ καπνὸς λαμπρότερος ἐφθίσεται
τοῦ παρ' ἄλλοις αὐρὸς.¹⁾

Lucian.

*Patriæ fumus igni alieno luculentior.*²⁾

Prov. Lat.

*Meglio pane e aglio in casa mia, che lessa e
rosto in casa d'altri.*³⁾

Prov. Tosc.

*Unser Rauch ist besser, als des Nachbarn Feuer.*⁴⁾

Prov. Germ.

¹⁾ Fumul din patrie se pare omului mai plăcut de cât focul de aïurea.

²⁾ Fumul din patrie e mai plăcut de cât focul străin.

³⁾ Mai bine pâne și usturoiu în casa mea, de cât prăjitura și friptură
în casa altuia.

⁴⁾ Fumul nostru e mai bun, de cât focul străin.

Dry bread at home is better, than roast-meat abroad.¹⁾

Prov. Engl.

14165 Fie pâinea cât de próstă
Tot se chiémă țera noastră.

LORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 71.

△
*Maî bine pâne maî próstă
Să se dîcă 'n țera noastră.*

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*,
p. 285.

Arată dragostea cea mare ce trebuie să avem către țera noastră (GOLESCU).

14166 △ De cât în țără streină
Cu pită și cu slănină,
Maî bine în satul tîu,
Cu malaiul cât de rău.

S. FL. MARIAN, *Nunta, Trans.*,
p. 48.

△
*De cât în țără străină,
Cu colac de grău amănă,
Maî bine în satul tîu,
Cu pâne de mălaiu rău.*

*Poes. Pop. Bucovina, apud B.
P. HĂȘDEU, Etym. Magn., p.1015.*

Acelaș înțeles ca la No. 4165.

14167 △ D'ar fi pânea cât de bună
Tot se face cleiu în gură
Dacă e 'n țără străină.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*,
p. 285.

¹⁾ Pânea gólă în casa ta e maî bună, de cât friptura străină.

* Δ

*Fie pâinea cât de bună, nu e bună 'n țără
striină.*

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Adică prin străinii nu poți fi tihnit, chiar dacă ai avea
tote bunătățile din lume.

14168 * Δ

*Singur în țără striină
Unde nu e dor și milă.*

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Acelaș înțeles ca la No. 14167.

14169

*Vai săracă țără,
Cum ai ajuns de ocară!*

V. ALEXANDRI & LASCAR RO-
SETTI, *Mss.*

Adică când unul a ajuns de ocară.

14170 * Δ

Țăra e largă!

T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Să ȝice arătând că ești liber sa faci ce vrei, să te așezi
unde vrei, să 'ți alegi pe cine vrei, căci: *țăru e largă*, ai
unde și de unde.

14171 *

Stăm prost cu țăra.

DIM. ZANNE, *c. București, j.*
Ilfov.

* Δ

Stău rău cu țăra.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulțu,*
j. Covurlui.

1° Când unul nu 'și face datoria. Se ȝice mai ales de
unul mai mare către inferiori.

2° Arată lipsa de bani.

14172 * \triangle Din țera lui Vodă.

T. BĂLĂȘEL, preot, c. Ștefănesci,
j. Vâlcea.

Răspuns glumeț ce se dă celui ce te întreabă de unde ești.

14173 * \triangle A plăti un colț de țără.

T. BĂLĂȘEL, preot, c. Ștefănesci,
j. Vâlcea.

Să ȋdice despre un lucru scump, bun, rar în felu lui.
De pildă o fată frumoasă.

14174 * \triangle A plecă în țără.

G. POBORAN, inst. j. Olt.

A plecă din loc în loc, fără să scii anume unde mergi.
«*Me duc în țără,*» se ȋdice de Români transilvăneni,
cu înțelesul că se duc în România.

14175 * In șapte țări.

P. ISPIRESCU, Leg., p. 63.

Adică în multe locuri, departe.
«Se cununară făcând o nuntă de se duse vestea în
șapte țări.» — P. ISPIRESCU.

14176 * \triangle A umblă din țără în țără.

D-na Z. JUVARA, c. Fedesci, j.
Tulova.

A nu 'și găsi locul de adăpost și de odihnă.

14177 * \triangle A se pune cu țera.

T. BĂLĂȘEL, preot, c. Ștefănesci,
j. Vâlcea.

Veȋi *Europa*.

A se apucă de o luptă nepotrivită din care trebuie
neapărat să iasă învins.

14178 * Δ Vîntură țeră.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurluiu.* — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1536.

Vedî *Lume.*

Om ne-statornic, svînturatic.

14179 Cap de țeră.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 152.

Lucru însemnat, greu de făcut, etc.

«Ia lasă, bade Ipate, lasă; nu te mai puneă și D-ta atâta pentru te nîlerî ce și mai nemica, că doar n'are să fie un cap de țeră.» — I. CREANGĂ, p. 152.

14180 * Δ Doar nu 'î țera de jaf.

D-na Z. JUVARA, c. Fedesci, j. Tutova.

Doar nu 'î țera 'n jac.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 719.

Cînd cerî saŭ vreî să ieî un lucru care ți se refușă.

RÊSVRĂTESCU. — Fâcalire de leliță, cere plată o guriță.

SUSANA. — (respingîndu'l). Da cată'îi de drum, omule. *Doar nu'î țera 'n jac.*

RÊSVRĂTESCU. — Țera nu'î de jac, dar, tu 'mî ești pe plac, pre le-gea me! — RUSALILIE, p. 719.

14181 * Δ A pune țera la cale.

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 154. — GR. JIPESCU, *Rcur. Oraș*, p. 284. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurluiu.*

1° Acelaș înțeles ca la No. 13211.

«Vai de țera cînd ajunge s'o pue copiii la cale.» — I. CREANGĂ.

2° In deriderea unuîa care crede că a făcut o mare ispravă.

14182 * [△] Cu una cu două nu poți țera la cale.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți,*
j. *Covurluțu.*

Când un lucru nu se face tocmai ușor, cum se crede.

14183 * [△] A da țărilor ocol.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănesci,*
j. *Vâlcea.*

Să ție de omul care umblă mult.

Firei malcă blestemată
Că nu m'ai făcut d'o fată,
Să șed cu tine pe vatră.
Ți-ar fi casa măturată
Și vatra plină de apă;
Și m'ai făcut d'un fecior
Să dau țărilor ocol.

Poes. Pop.

14184 * A fi de la țără.

GR. ALEXANDRESCU, *magist. j.*
Putna.

Adică prost, bădăran, mojic.

14185 Ho, țără!

V. ALEXANDRI, *Teatr., p. 393.*

Adică stai, tacî mojice, bădăranule.

ȚERA ROMÂNESCĂ

14186 * [△] Hatîrul și păduchia nu ies nici odată din
Țera Românească.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c.*
Domnesi & Costesci, j. Vâlcea.

Adică totul se face în țără prin hatîr, iar nu după buna dreptate.

- 14187 * Δ La Dumneđeũ și la Țera Românească
totul este cu puțință.

NIC. MATEESCU, *înr. c. Morilița,*
j. Putna.

*La Dumneđeũ și în Țera Românească tôte
sunt cu puțință.*

Voința (ziar) XII, No. 3199
& 3418.

Când se întîmplă ce-va de mirare, de ne-cređut.

Tout arrive en France. ¹⁾

Prov. Franc.

- 14188 Țera Rumânească, curvă bătrână.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 95.

Adică dă multe ce a pațit, ca o curvă, nu se mai sperie
dă nimic (GOLESCU).

ȚĂRIPAÎA

Veđi Mesdrața.

TERPENTIN

- 14189 Terpentin, Terpentead
Tot un fleac.

Sentinelă (ziar) Bucovina, No.
2999.

Să ție pentru Ruteni, în bătae de joc.

ȚIGAN

*Vezi Balamiș-Balamuș, Bi-
serică, Cort, Credinșă, Cum-
pă, Cur, Dumneđeũ, Greu,
Jidan, Masă, Turc.*

¹⁾ Veđi: *Mémoires de Lenet*, édit. Michaud et Poujoulat, p. 413.

CREDINȚE

Țiganu e rudenie cu dracu, d'ăia e așa tare de rabdă la ger și focu nu-l pîrlesce, n'are urît și frică mez de mez de nopțe dormind pe sub corturi.

Pe ce pune mâna Țiganu, se spurcă. Așa că dacă e lucru de mîncare să-l lepești, dacă e vr'un vas sau alt ceva, orî să-l arzi în foc, orî să-l speli în patru-șeci de ape și să-l aiezmuiesci cu aiazmă de la Boboteză.

Cu Țiganu nu e bine să mînânci dintr'o strachină, orî să bei dintr'un pahar, căci te spurci.

Dacă s'ar fi întîmplat să ți-se culce un Țigan în pat, orî barim să-ți șadă pe un scaun, ieși blînde patului orî scaunul și le pîrlesci pe foc, și numai după aia să te mai culci în patul acela, orî să mai șești pe scaunul acela, căci alt-fel te pîngăresci.

Dacă va intră vr'un Țigan în vre-o biserică, trebuie tîrnosită d'al doilea.

Dacă ar ciupi vr'un Țigan vre-o femeie Romîncă, să tae și să lepede carnea ciupită de Țigan, căci carnea aia e spurcată.

Dacă ar fi apucat vr'un Țigan vr'o femeie Romîncă numai de că-masă, să tae și să lepede petecul acela, căci e spurcat.

Cu Țiganu nu e pomană, orî cei-ai da, cea ce-i dai, îi dai că n'ai ce dracu te face, că te scôte din minte afară cu cerutu.

La Țiganî nu e bine să dai ceva de pomană, că ți fură cîora puiei de la cloșcă.

Ingeru, p'ăl d'a cădut beleaua să fie tovaroș Țiganului de la botez până la mörte, șade departe de Țigan patru-șeci de pași, că Țiganu pute al dracului a căine plouat și plînge mereu bîetul inger.

Cînd möre Țiganul, Dumneșeu îi ȧea miru al mare și botezul, și-l bagă d'a dreptul în ȧad.

Din Țigan nu se pöte face popă, căci și-a mîncat biserica, mîncar'ar crapăt, doar numai dacă i-o lua nouă piei după trupu lui și o mai trîi se face popă la creștini. Biserica Țiganilor a fost de zid și a Romînului de caș, ușile de slaninî de porc, lacătul un purcel fript. Țiganii a rimnit la biserica Romînilor și au cerut să schimbe. Romînu a vrut să schimbe cu condiție ca sa le fie Țiganii lor robî cât o fi lumea. Țiganii au vrut și așa și d'ăia ei au fost robî la Romîni. Țiganii lacomi al dracului, s'au năpustit pe biserică și în trei zile a și mîncat'o, mîncat-i-ar pămîntu.

Țiganu are piezi bune: dacă îți ȧasă înainte îți va merge bine, vei căștigă în drumul care îl faci.

Nu e bine să fi naș Țiganului, căci pe lumea ai-l'alta s'agață de tine de te trage la ȧad, sa te cînstescă. El te ar resbi, și te ar băgă în ȧad de bună samă. dacă ar fi mai slab ingeru tēu.

Ca să nu se mai dedoche și să nu-l mai ȧea frigurile, copilul mic îl dai să sugă la o Țigancă.

Cu Țiganu nu e păcat: poți să-l faci orî ce-i vrea; căci toți Țiganii din lume nu fac cāt un creștin al lui Dumneșeu.

Cînd merg Țiganii la biserică, ei trebuie să stea în urma Romînilor și să ȧea anaföră în urma lor.

La cimitir, Țiganii trebuie îngropați de bașca, ca să nu se amestece ösele lor cu ale Romînilor.

La mcșele publice, cum la nunți, la cumetrii, la pomeni, etc. ei trebuie să stea în cöda mesii, orî la altă masă de bașca; nu amesteacăți cu Romîni.

Turcul, Övreiul și töte națiile din lume sînt mai curate de cāt Ți-

gani, căci dacă se botéză din ei se pôte face popă, dar din Țigau te-o feri sfântu!

A se vedé tot la T. BĂLĂȘEL, în *Șezătórea, I*, p. 213. *Credințe privitoare la țigani și Șezătórea, III*, p. 34—39.

LEGENDĂ

I

Moș Adam a avut fete mai multe cu una de cât băeți. Băeții s'au însurat și au luat fie care câte o fată și a mai rămas una stingheră. Ea a mers la tată-seu și l'a întrebat: dar eni ce să fac, tata? Moș Adam i-a răspuns: de, fată tălcăi, eu n'am nici o putere, dacă a vrut Dumnezeu așa cu tine, umblă și tu de-colo până colo printre celelalte.

Ea așa a făcut, a început a umbla din barbat în barbat ca fleoștele din Țina de ață. Și din ea se trag toate curvele din Țina de ață.

După câtă-va vreme, surorile ei n'au mai suferit-o, și au luat-o la gonă dintre ele. Ea atunci s'a dus la marginea mărilor, și-a făcut un bordei acolo și se ținea cu un Faraon, care ieșea din apă în toate nopțile la ea. Ea a făcut cu Faraonul mai mulți copii, toți negri și urâți în chipul dracului. Dinăști copii se trag Țiganii din Țina de ață. D'ata le și Țice Țiganilor lumea «*Faraoni*».

II

Un Român, demult-demult, se îmbetase rău, caduse și adormise buștén lângă un drum, așa că nu scia de capul lui, era mai mult despotat, ca vai de el. Nu știu cum se brodi, că trecu pe acolo un fecior de ai lui care era cel mai mare. Ast fecior, cum îl vedu așa de dichisit, începu să se riță de el: lă o balegă de vacă și mi-ți-l mâui bine frumos eu ea peste tot trupu, de-l făcu să riță și draci de el. Apoi el se pitulă în nisce tufe p'aci p'apropie, ca să vadă cum au să riță omenii care or trece pe drum, când l'or vedeă așa bleșcăit cu balegă. Nu trecu mult și trecu pe drum fecioru cel mai mic al omului acela, care, cum îl vedu, îl scapă să plângă de ciudă că ajunsese tată-seu așa. Îl coperi frumos cu șuba de pe el, îl deșteptă și îl duse la o gîrlă unde îl spală de balega, îl premeni și îl luă acasă. Nu știu cum face, nu știu cum drege, că vede și pe frate-seu pitulat în tufe. Atunci îi dete în gând că el, nu altu, s'a ris de tata al lor, și-i spuse lui tată-seu.

Acesta, cum auți de uua ca asta, îl blestemă a lemne sēcî: să se aléga prafu și pulberea de el, să fie de ris la lumea întregă și cum l'a batjocorit pe el, de l'a făcut negru de balegă de sus până jos, tot așa să fie el nēm de nēmu lui negru ca balega și slugă să fie la frații lui ai mai mici, el să pörte numai sdrēnțele fraților lui, haïne noi sa n'albă în veci!»

Și așa a rămas în veci, că Țigani e negru ca o balegă de parcă e curat dracu. Risu și batjocura lumii este el, că totă lumea ride și își bate joc de Țigan. Prafu s'a ales de el, că n'are cer, n'are pămînt și până nu s'or mîlôgi pe la alții n'au ce mănca. Sdrēnțele pörta pe ei, căci petec de petec nu se ține pe ei.

Unii Țic că tatal era Noe iar fecioru cel blestemat s'a numit *Ham* și din el se trag Țiganii din Țina de ață.

III

Sunt trei feluri de blestemuri asupra Țiganilor. Țiganii urîți, buzați și întăcîunați, ca curat dracu, sunt blestemați de calugări, după vremea de când erau robi pe la mănăstiri. Țiganii cei negri, cărora le mai dice și *Țigan de vatră*, care știu să lucreze fieru, sunt blestemați de la Ham. Iar *Țiganii de lae*: ursarii, laeții zavrăgiți, nătoși, etc. și toate nemurile de Țigan, care umblă din loc în loc călări pe cai și pe măgari, care șed pe sub corturi și sunt urîți ca face-ți-ai cruce, sunt blestemați d'un sfânt. Și uite cum e povestea.

Țiganii ăștia aveau și ei mai de mult o cetate nude ședean și erau bogați. Odată, ce-i vine lui D-deu trimete la ei un sfânt, să vadă ei cum o mai duc, cum mai trăiesc. Țiganii auzind că vine la ei un sfânt și socotind în mîntea lor că sfântu, dacă l-o vedea pîrlit, caliciți și săraci, o să le dea avere, ei l-au eșit înainte schimonosiți ca toți dracii: mînjiți cu carbuni pe ochi, sdrențuroși, călări pe măgari care pe deșălate, care cu șeile fără oblănci și fără scări, care încălecați pe măgari d'anderetelea cu fața în spre cîda măgarilor, cu copiii băgați prin desagi și în feluri de feluri de chipuri, cum nici dracului nu l-ar fi dat în gând.

Bietu sfânt când a vădit așa nēm de Țiganii opaciți și sluiți în clipu dracului, și înțelegînd șiretenia Țiganilor, ca un sfânt ce eră, îi blestemă: «Fiilor. să fiți blestemați și de mine și de D-deu sfântu din cer, să rămâneți nēm de nēm vostru cum sînteți acum, nici mai bine nici mai rău, cum adică ați tras singuri, nesiliți de cineva!»

Și așa au rămas și rămași or fi. până în pânzele albe, batu-l-ar D-deu de sēc!

IV

Când au răstignit pe Domnul Hristos, Jidovii au trimis la un Țigan ferar să facă patru cuc de fer, pe care să le bată în palmele și picîorele Domnului Hristos. Țiganu, da-l-aș dracului de pomană, în loc de patru a făcut cinci pirone de fer și Jidovii p'al d'al cîncilea l-au batut în inima Domnului Hristos. Atunci Domnul Hristos l-a blestemat: «Să-l ardă para focului și pe lumea asta și pe cea-laltă și ei țertare să nu albă, ci cu Tartoru dracilor în iad să lacnăscă.

A se vedă legende sau snöve despre țigani: în S. Fl. Marian, Ornitologia, I, p. 330 & II, p. 33; în C. Negruzzi, I, p. 233 și în cele trei volume de anecdote ale D-lui T. Speranția.

Porecele ce se dau țiganilor sunt fără sfîrșit. Eată câte-va dintre acestea: *Cîoră*, *Cioroiu*, *Bataur*, *Baragladină*, *Coțofană*, *Harap*, *Grangur*, *Danciu*, *Graur*, *Graurică*, *Faraon*, *Gasper*, *Ciaurel*, *Cioromină*, *Tare'i ôheș*, *Impelițat*, *Incroșniat*, *Intăcînat*, *Român vechiu*, etc.

14190 *△ Țiganul nu-i om.

E. I. PATRICIU, înv. c. Smulți,
j. Covurluțu.

Să ȕice când vrei să ȕiei un țigan în batjocură, arătând că nu are nici una din însușirile mai de sēmă ale omului, și că e de rîsul și de batjocura lumei.

SNÓVĂ

La început, când D-ȕeū făcu lumea, s'aū dus tôte nēmurile de ōmenī sã cēră cãte ceva de la D-ȕeu, sau bine cuvîntarea pãrintescă.

Mai întăi sē duse Turcul, și întrebându-l D-ȕen cã ce voesce, el rēspunse: bine Dōmne! «De bine sã ai parte», rēspunse D-ȕeū. Venind și Romānul și întrebîndu-l D-ȕeū ce voesce, rēspunse ca și Turcul: bine Dōmne. — «Apoi binele la luat Turcul.» — Dar eū? — «De dar sa ai parte, darnic sã fi», rēspunse D-ȕeū. Venind și Țiganul. D-ȕeū 'l întrebă ce vroesce? el rēspunse: bine D-ne! — «binele l'a luat Turcul.» — Dar eū? — «Darul l'a luat Romānul.» — Ce rîs și batjocura e asta? — «De rîs și batjocură sã fi», rēspunse D-ȕen. Și de atunci Țiganul e luat în rîs și batjocorit de toȕi și Romānul ȕice: *Țiganul nu'ȕ om.*

A se vedē N. BOGDAN, *Povești*, p. 160.

14191 * Δ Țiganul nu e ca omul.

V. A. FORESCU, c. *Stănișōra*, j. *Suc̕ava*.

Acelaș înȕeles ca la No. 14190.

14192 * Δ Țiganul numai din depărtare e om.

NICOL. RUSU, c. *Ighisdorf*, comit. *Tîrnava-Mare*, *Transilvania*.

Acelaș înȕeles ca la No. 14191.

14193 * Δ Doi ōmeni și un țigan.

E. I. PATRICIU, inv. c. *Smulȕi*, j. *Covurlutu*.

Vrēnd sã înjosēsca pe un țigan ce caută a sē pune în rînd cu cei-l-ăȕi ōmeni.

«Am vēȕt trecēnd doi ōmeni și un țigan.»

14194 * Δ Toȕi țiganiī nu plătesc cāt un creștin.

G. P. SALVIȔ, inv. c. *Smulȕi*, j. *Covurlutu*.

Ca sa arăți ne-însemnătatea țiganului.

* Δ
14195 S'a bășit Românul și a dat suflet țiganului.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescu,*
j. Vâlcea.

Să ȕlice în deridere țiganilor, arătându-se prin acesta
ca sunt ființele cele mai blestamate și ticăloșe, cari nu
pot fi puse în rîndul celor-l-alți ómeni

14196 Țiganul, când a ajuns Domn, întăiu pe
tată-său a spînzurat.

IORD. GOLESCU, *Mss. II, p. 95.*

* Δ
Țiganul, când a ajuns împărat,
Intăiu pe tatăl său (l')a spînzurat.

A. PANN, *Ediț. 1889, p. 79 ;*
III, p. 28. — I. G. VALENTINEANU,
p. 39. — P. SALA, dasc. c. Beiuș,
comit. Bihor, Ungaria. — P. GĂR-
BOVICEANU, prof. Sem. Buc. Cl.
III. — HINȚESCU, p. 186.

* Δ
Țiganul, când s'a vădut împărat,
Intăiu pe tată-său a spînzurat.

P. ISPIRESCU, *Leg. I, 1872, p.*
166. — I. POPESCU, inv. c. Do-
brenă, j. Ilfov.

* Δ
Țiganul când se vede împărat întăiu pe tată-
său spînzură.

E. I. PATRIGIU, *inv. c. Smulț,*
j. Covurlui.

*
Când țiganul s'a făcut împărat
Intăiu pe tată(l) său (l')a spînzurat.

BARONZI, p. 63 & 64. — REINS-
BERG-DÜRINGSFELD, I, p. 78 —
Dr. JOSEPH HALLER, I, p. 157. —
V. A. FORESCU, c. Folticeni, j.
Suctava.

* △

Țiganul, când a ajuns mare, întâiu pe tată-său l'a omorît.

I. DUMITRESCU, *înv. j. Dolj.*

* △

*Țiganul, când a ajuns împărat,
Întăiu pe tată-său l'a tăiat.*

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari,
j. Mehedinți.*

*Țiganul, când aș împărățit, atuncea 'ș'aș
spînzurat pre tatăl său, și aș tăiat pre
mumă-sa, ca să sparie țeru cu ei.*

DIM. ȚICHINDEAL, *Fab.*, p. 111.

Ghițul vasilie, tată-su ninte 'și tălie.¹⁾

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*,
p. 180.

Să Țice pentru cei cumpliți, către însuși ai lor, când
ajung omeni mari (GOLESCU).

Adică bogatul ridicat dintre nevoiași, și tot-de-una fu-
dul, mai ales cu prietenii și rudele de alta dată.

SNÓVĂ

Fost-a fost un strănepot de a lui Faraon, în ce țară nu se scie, și
ajunse să fie iarăși înălțat la împărăție.

Când se sui el pe tron, înconjurat de toți logofeții, cei mari și pu-
ternicii țerei, se apropie și tata-său de dînsul și îi Țice încetinel :

« — Dragu tati! dragu tati! Iea sama să nu dai pe tépa ta țigă-
nésca, ca ne festesci nêmul și nu ne-am mai putea câștigă pânea cu
ciocanul! mai cere și tu minte de la alții cu împrumut, că doar îi
sci cum să te porți îperatesce!

Ciaurica împărat îi respunse :

« — Să n'ai grijă tată! și ca să-ți arăt că sciū să atăpânesc pre
bine pe supușii mei, iaca poruncesc să te pună pe tine în juveț!

Cum a Țis s'a și făcut, — și de atunci nêmul țigănesc nu-și mai
găsesce pereche de istețime pe lume » — N. BOGDAN.

¹⁾ Când țiganul devine rege, întâiu taie pe tată său.

Pentru trei lucruri se clatesce pământul și al pătrulea nu'l poate suferi: de va împărăși sluga și nebunul de se va satură de bucate....

Prov. Solom. Biblia 1688, XXX, 20.

Vilain enrichy ne cognoist parent ne amy.

GABR. MEURIER, XVI-e Siècle.

*Il villan nobilitato
Non conosce il parentado. ¹⁾*

Prov. Ital.

Quando el villano està rica, ni tiene pariente ni amigo. ²⁾

Prov. Spav.

Ein reicher Bauer kennt seine Verwandten nicht. ³⁾

Prov. Germ.

14197 **Pe țiganul, de'l veî spělà,
Tot negru va rămâneà.**

BARONZI, p. 63 & 64. — HINTESCU, p. 186. — Dr. GASTER, Liter. Pop., p. 214. — D-na E. B. MAWR, p. 105.

Vedî Arab.

Acelaș înțeles ca la No. 13127.

Ar puté om negru sa'sî schimbe pelea?

IEREMIA, 13. 23.

A laver la tête d'un More on perd la lessive.

Prov. Franc.

*Τὸν ἀράπη καὶ ἄν λευκάῃης,
Ἄδικα τὸν κόπο χάνεις.*

Prov. Neo-grec.

¹⁾ Țăranul boierit nu'și cunoșce rudele.

²⁾ Când țăranul se boieresce, se lepădă de rude și de prieteni.

³⁾ Un țăran bogat nu'și cunoșce rudele.

- 14198 * Δ Cât sopen îi trece, pe țigan tot nu'l poți albi.

V. A. FORESCU, c. *Mălini, j. Suciava.*

Acelaș înțeles ca la No. 14197.

- 14199 * Δ Țiganu 'i ca și căldarea ne-spoită.

GAVR. ONIȘOR, prof. c. *Dobro-veț, j. Vasluu.*

Ca să ridă de fața lui arămie.

- 14200 * Δ Țiganul, cu minciuna mănâncă purceaua.

V. IFRIM, *Scol.-Norm. Berl. c. Corodesci, j. Tutova.*

Când prin șiretenie și înșelăciune dobândesci ore-ce.

- 14201 * Δ — Măi țigane, a murit tat'teū!
— Aoleū! și luleaua mea la el!

G. BĂNULESCU, inv. c. *Besdeadu, j. Dîmbovița.*

Țiganului 'i-a fost de lulea, nu de tată-său care a murit.

- 14202 * Δ Țiganul a cerut și el la popă un sfânt, ca să'l prăznuască (pôtă prăznui).

V. A. FORESCU, c. *Dorna, j. Suciava.*

Cine dese-orî face petreceri, și cheltuesce, la sfîrșitul anului se ușurează la pungă.

SNÓVĂ

Un țigan avea un nume, ce nu se găsea între sfinți. Vădînd el că fie-care țeran din sat prăznuiesce pe sfîntul a cărui nume îl pîrtă, a cerut și el popii un sfânt ce să-l prăznuască; și popa 'i-a dat pe Sfîntu Ion. Pînă la sfîrșitul anului prăznuind țiganul de vre-o douăspre-zece orî pe sfîntul ce i se dase (nascerea, botezul, tăierea capu-

lui lui S-tu Ion, etc.), a alergat iarăși la popa și l'a rugat să' l'iea pe Sfântu Ion și, dacă se pôte, să' l' dă alt sfânt care nu se prăznuiesce de cât odată pe an.

- 14203 * [△] Țiganu nici odată nu'și are topor bun la casă de și îi meșteșugar.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovăț, j. Vasluiu.*

Veđi Ciubotar, Cizmar, Croitor.

Acelaș înțeles ca la No. 11594.

- 14204 * Sănătatea o-aū ș'ghifțili, ma imnă cu curlu afoară.¹⁾

I. COYAN, *prof. c. Perivoli, Epir.*

Când îndemnă pe cine-va la muncă, și el îi dăce sănătate să fie, și dacă lucrul nu se face astă-đi se va face mâine, i se răspunde prin dăcerea de mai sus, dându'i să înțelégă că nu e de ajuns ca cine-va să fie sănătos, mai trebuie să muncescă dacă vré să aibă ce' l' trebuesce.

- 14205 * Di la ghiftu aloat? ²⁾

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

- * Di la ghiftu caftă aluat? ³⁾

V. DIAMANDY, *prof. c. Mețovo, Macedonia.* — ILIE GHICU, *prof. c. Perivoli, Epir.*

La o cerere ne-potrivită; când ceră un lucru de la unul care nu' l' pôte avé.

- 14206 Băgară ghiftul pri thron, el căfta ș'a-monia.⁴⁾

I. COYAN, *prof. c. Perivoli, Epir.*

¹⁾ Sănătatea o aū și țigani, dar umblă (merg) cu curul afară (gol).

²⁾ De la țigan aluat?

³⁾ De la țigan caufă (să obăii) aluat?

⁴⁾ Băgară pe țiganul pe tron, el căută și nicovala.

Ghiftul ș'vâsilîe, amonea ș'câftă. ¹⁾

Dr. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*,
p. 179.

Omul orî cât s'ar ridică tot trage la tēpă.

La chaque sent toujours le hareng.

Prov. Franc.

14207 Ghiftul ș'celnic, la cărbuni va'li hibă
minte.²⁾

Dr. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*,
p. 180.

Acelaș înțeles ca la No. 14206.

Grecul atribue țiganilor următorea dîcere :

Καλὰ πένδε κάρβουνα, χι περὶα χιλία πρόβατα. ³⁾

Prov. Neo-Grec.

14208 Adjumsim ș' noi ghiftîli ma laiû di Greçîli.⁴⁾

Dr. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*,
p. 180.

Așa spun țiganii din Preveza. Laudă țigănēscă.

Χ 'ιμῖς ι γιφτι κατίνδεσσαι. χιροτιρι αρ-τους Γρεχ. ⁵⁾

Prov. Neo-Grec.

14209 Plôie cu sôri, ghiftîli în pâzari.⁶⁾

Dr. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*,
p. 180.¹⁾

Să dîce, ca să rîdu de țiganî, când plouē și luesce
tot de odată sôrele.

¹⁾ Țiganul și rege, nicovala și-o caută.

²⁾ Țiganul și notabil (să ajungă), la cărbuni îi va fi mintea.

³⁾ Mai bine (să ai) ciuci cărbuni, de cât o mie de oi.

⁴⁾ Am ajuns și noi țiganii, mai negri de cât Grecii.

⁵⁾ Idem.

⁶⁾ Plôie cu sôre, țiganii în piață.

Le diable bat sa femme et marie sa fille.

Prov. Franc.

- 14210 * Ca s' fâțeà tuti muscile mîiere, vreà s' mǎcǎ ș' ghiftîli cu ciubana.¹⁾

ILIE GHICU, *prof. c. Perivoli, Epir.*

S' fâțeà muscile tuti nǎri, vreà u mǎcǎ ghiftîli cu ciubana.²⁾

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres., p. 170.*

- * Ca si scuțeà tuti muscile mîiere va u m'cǎ ghiftîli cu lingura.³⁾

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

- * Cara scoteà tute muscile mîiere, erǎ s' mǎcǎ și ghiftîli.⁴⁾

ILIE GHICU, *prof. c. Băesa, Epir.*

Veđi Muscǎ.

Dacǎ toți ar fi bogați, averea nu ar aveà nici un preț; dacǎ toți s'ar puteà pricopsi nu ar fi nici un merit să ajungǎ sus.

Dicerea arată meritele celui care a parvenit unde mulți rîvnesc dar unde nu toți pot ajunge.

- 14211 * ^Δ Țiganul dǎ cu ciocanul și capetǎ banul.

ILIE HOCİOTĂU, *stud. c. Seliște, comit. Sibiu, Transilvania.*

Veđi Ban.

¹⁾ Dacă făceaū tôte muscile mîiere, ar mânca și țiganiū cu lingura mare (ciobănescǎ).

²⁾ Dacă ar face tôte muscele mîiere, ar mânca o țiganiū cu lingura mare.

³⁾ Dacă ar scôte (face) tôte muscele mîiere, ar mânca o țiganiū cu lingura.

⁴⁾ Dacă ar scôte tôte muscele mîiere, ar mânca și țiganiū.

A se vedé înțelesul la No. 11148.

A se vedé la cuvîntul *Brôsca* legenda care ne dă origina acestei ȝicerî.

- 14212 *^Δ De la țigan cãrbuni și de la Ungur pîtenî
sã nu cumperî.

V. SALA, *dasc. c. Vașcoî-Bãresci, comit. Bihor, Ungaria.*

Nu vei dobândi un lucru de la unul care are ne-apêrat
trebuintă de dînsul.

- 14213 *^Δ Crapă pietrele de frig și țiganiî în ilic.

GAYR. ONIȘOR, *prof. c. Murgeni, j. Tutova.*

Pentru cel lipsit cu desãvîrșire.

- 14214 *^Δ Țiganului nu 'i e frig, numai ar frige
clisã.

V. SALA, *dasc. c. Vașcoî, comit. Bihor, Ungaria.*

Când unul nu vré sã arête cã e dorit de un lucru.

SNÓVĂ

Era iernã: ger de trosneaî lemnele. Un țigan tremurã de frig, și 'i erã fôme. Vêdendu 'l un Român ȝl întrebã: «Mêi țigane, ce ai dori tu, acuma, mai mult; sã mănânci orî sã te încãlȝesci? — Hei! hei! Românico, aș vré sã frig clisã¹⁾, și sã stropesc pãnica cu untura ce curge din ea.»

- 14215 *^Δ Țiganul cãntã de fôme.

GAYR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovăț, j. Vashutu.*

A se adãogã, ca variantã la No. 8490.

¹⁾ Slãninã.

- 14216 * Δ Boerul când 'i e fôme se plimbă, țiganul
fuera, țăranul își bate nevêsta.

D-na Z. JUVARA, c. Fedesci, j.
Tutova.

A se vedé înțelesul la No. 10889.

- 14217 * Δ Țiganu mănâncă când are, Românu când
îi e fôme și boeru când vré bucătaru.

Maior P. BUDIȘTEANU, j. Ilfov.

A se vedé înțelesul la No. 8715.

- 14218 * Δ Tot țiganul
Își laudă cîocanul.

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 141;
III, p. 106. — BARONZI, p. 55. —
HINȚESCU, p. 186. — D-na E. B.
MAWR, p. 42. — REINSBERG-DÜ-
RINGSFELD, I, p. 442. — V. ALE-
XANDRI, *Teatr.*, p. 347. — C. NE-
GRUZZI, I, p. 249. — P. ISPIRESCU,
Leg. I, 1872, p. 174. — V. SALA,
*dasc. c. Ferice, comit. Bihor, Un-
garia.* — AVR. CORCEA, *paroh, c.*
Coșteiu, Banat. — *Semin. Buc. Cl.*
VIII, prin P. GĂRBOVICEANU, prof.
— E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți,*
j. Covurluțu. — D-ra TINCA ȘISMAN,
înv. c. Adam, j. Tutova. — GAVR.
ONÎȘOR, *prof. c. Dobrovăț, j. Vas-*
luiu. — ION ROMAN, *c. Vinca-Mică,*
comit. Solnocului, Ungaria. — C.
TEODORESCU, *înv. c. Pungesci, j.*
Vasluiu. — V. A. FORESCU, *c. Fol-*
ticești, j. Suctava.

Tot țiganul
Își laudă cîocanul.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 70.

- * Δ Tot țiganul
Își laudă cîocanul
Dar mi-te eă barosul.

C. ALEXANDRESCU, c. Alexeni,
j. Ialomița.

* △

*Tot țiganul
Își laudă ciocanul;
Dar eă barosul meă
Că e mai greă.*

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Șerbănești, j. Argeș.*

* △

*Tot țiganul
Își laudă ciocanul
Și țiganca nicovala.*

Semin. Buc. Cl. VII prin P. GÂRBOVICEANU, prof.

* △

*Tot țiganu
Își laudă calul.*

KÁROLY ÁCS, p. 82. — Șezătorea, I, p. 220. — V. SALA, *dasc. c. Buntesci, comit. Bihor, Ungaria.* — IUL. GROFȘOREANU, *c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

*

Cathe ghiftu 'ș-lavdă amonea.¹⁾

ILIE GHICU, *prof. c. Băeșa & Abela, Epir.*

*

Cathi ghiftu ș-alavdă çirlu a lui.²⁾

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopești, Macedonîa.*

Cathi ghiftu çirlu ș-alavdă.³⁾

DR. WEIGAND, *Zveit. Jahres., p. 179.*

Veđi Ghiftă, Țigancă.

Adică fie-care ale sale și le laudă, cum meșteșugul său, marfa sa, știința sa și c. l. (GOLESCU).

Adică când unul se laudă singur.

¹⁾ Tot țiganul își laudă nicovala.

²⁾ Tot țiganul își laudă ciurul lui.

³⁾ Tot țiganul își laudă ciurul.

POVESTEA VORBIÎ

Mergînd la bîlcîu un țigau,
 Se 'utilui cu un țeran,
 Și stînd se rugă de el,
 Dicîndu 'i: mei românel?
 Tot mergi la el bîlcîu în dîl
 De ce nu 'mî lauți ăst cal?
 Fă 'l tînăr, fă 'l mînzuleț,
 Ca sa 'l pocî vinde pe preț.
 Fă 'mî ăst bine, românel!
 Ca 'ți-oî ilrege vr'un cîurel,
 Orî 'ți-oî pune vr'un potlog,
 Laudă'l, așa mă rog!
 Țeranul fiind iar un
 Dăi de palavre cam bun,
 Șalta trîbă ne avînd
 Cîu țigann în bîlcîu mergînd,
 Stătu cu el la obor
 Să 'i fie lăudător.
 Și zăbovind el cîtrvaș
 Iacă vine ș'un gîmbaș.
 Care era iar țigan,
 Gîmbaș fără nici un ban,
 Privi calul coalea, ici,
 Ii dă de încerc uu bicîu,
 Și la dinți dacă 'l cătă,
 Ce imî cerî, îl întrebă,
 P'astă mîrțogă de cal,
 Ca sa 'l arunc după mal?
 Românul ce aci stă
 Și la dînsul asculta.
 Ce? jupăne, dîse el,
 Nu te uita că 'i ast-fel,
 Uite, sbîră ca un zmeu,
 N'am banî că l'așî lua eu.
 •Intrece pe armăsarul,
 •N'are ce 'i face ogarul.
 Să 'ți spuîu drept păcat că 'l vinde.
 Dar nici dînsul nu îl prinde,
 •Că nu 'i scie merchezul.
 •Și să 'i pipăe luî miezul
 El e stăpân, cum veți bine,
 •Și nu îl scie ca mine.
 •Mergi cu el la vîntîtoare
 •Și uite, îți fac prinsîore,
 •Epurile în pîrlitură,
 •Daî cu el pîn arătură
 •Și în fuga lui a mare
 •Îl prinți cu mîna calare.
 Țigannul ce l'a adus
 Și să 'l laude l'a pus,
 Cum căsca gura la el
 Și îl auți ast-fel,
 Dîse: dîu! uite aici,
 D'ar calul fi mei cum dîci,

Că e armăsar și mânăz,
Pre legea mea, nu îl vînd.
Dar gîmbașul neaș hot,
Deprins la așa negoț,
Stăi, dîse, să 'l încerc eu,
Să 'mî dau și cuvîntul meu.
Și cum l'a încălecat,
Drept la Gîurgîu a plecat.
El a rămas așteptînd
Cine scie pînă cînd,
(Lăudărosul rîdînd
Și vîndătorul plîngînd),
Și săracul păgîmbaș
Tot căutînd pe gîmbaș,
Il găsi după un an
În cărciuma unui han.
Și ducîndu 'l în obești
La ispravnic cu dovești
Pentru calul cel furat,
Ispravnicul l'a întreat:
Ce ești țigane? — gîmbaș.
— Dar calul cum îl furași?
— Să mă bată Dumnezeu
D'oi fi furat calul eu,
Calul ăstă e vinovat,
El pe mine m'a furat.
— Auđi, auđi, cal mișel!
Cum te-a putut fura el!
— Coconașule! să 'ți spuñu,
Eu vrînd pe el să mă puñu
Să fac împrejur un cerc,
Să vîđ cum e, să 'l încerc,
Eu cum l'am încălecat
Spre Gîurgîu a apucat,
Și fugi! fugi! pogoră urci!
Ca să me vîndă la Turci,
Cînd la Gîurgîu ne-am vîđut
El turcesce n'a sciut,
Ci cît sciam eu nișel
Ceat, pat, l'am vîndut pe el.

A. PANN.

Chaque potier rante son pot.

Prov. Franc.

Ogni zingaro lodo il suo cavallo.¹⁾

Prov. Ital.

Cada ollero alaba su puchero.²⁾

Prov. Span.

¹⁾ Tot țiganul își laudă calul.

²⁾ Tot olarul își laudă oia.

E jêť Zign lôft sai Rôsz.¹⁾

Prov. Săseșc

Jeder Krümer lobt seine Waare.²⁾

Prov. Germ.

Every pedlar praises his needles.³⁾

Prov. Engl.

Minden czigány a maga lovát dicséri.⁴⁾

Prov. Magh.

Každij cykán svého kone chválí.⁵⁾

Prov. Ceh.

Свакій чыганняъ свога коня хвали.⁶⁾

Prov. Sérb.

14219 * Δ
Nici răchita pom de bute,
Nici țiganul om de frunte.

GR. MIHALACHE, *inv. c. Șendresci, j. Tutova.*

* Δ
Nici răchita pom,
Nici țiganul om.

C. TEODORESCU, *inv. c. Dăgele, j. Vasluu.*

Acelaș înțeles ca la No. 10306, aplicat în deosebi la țigan.

¹⁾ Tot țiganul își laudă calul.

²⁾ Tot negustorul își laudă marfa.

³⁾ Tot boccegiu își laudă acul.

⁴⁾ Tot țiganul își laudă calul.

⁵⁾ Tot țiganul își laudă calul.

⁶⁾ Idem.

- 14220 * Δ Nicî salcîa (salca) nu'î ca pomul
Nicî țiganul nu'î ca omul.

I. PUȘCARIU, c. *P. Mărului*.
comit. *Făgăraș, Transilvania*. —
I. OTOIU, teol. c. *Aciliu, comit.*
Sibiî, Transilvania. — M. RUSU,
c. *Ighisdorf, comit. Tîrnava, Tran-*
silvania.

Acelaș înțeles ca la No. 14219.

- 14221 * Δ Nicî tata Domn,
Dar nicî țiganul om.

GH. MIHALACHE, inv. c. *Șen-*
dresci, j. Tutova.

1° Când vrei să 'ți bați joc de un țigan. Vezi și la
No. 14190.

2° Intr'un mod mai general când privim pe unul ca
mult mai mic de cât noi.

- 14222 * Δ Țiganu tot țigan, și 'n ȕiua de Pasci.

P. GÂRBOVICEANU, prof. *Sem.*
Buc. Cl. VII. — MARIN RĂDULESCU,
Sc. Inst. c. Slatina, j. Ol. —
ST. ST. TUȚESCU, inv. c. *Catanele,*
j. Dolj.

* Δ Țiganu e țigan și în ȕiua de Pasci.

T. BĂLĂȘEL, preot, c. *Stefănesci,*
j. Vâlcea.

* Țiganul e tot țigan, chîiar și în ȕiua de
Pasci.

GABRIELESCU, ing. *j. Dimbovița*.

Acelaș înțeles ca la No. 10313.

Următorea snová arată că firea omului nicî educația
nu o pôte schimba.

SNÓVĂ

Un călugăr găsi într'o bună diminetă în împrejurimea mănastirii,
un copil de curînd născut. Călugărul îl luă și hotări să-i dea o cres-

cere sfântă, departe de sgomotul lumii. Baiatul creștea repede și dovedea multa pricepere în felul de a face slujba. Călugărul era foarte mulțumit de purtarea lui. Într-o zi îi zise: Hai cu mine, să ne plimbăm prin lume. Călugărul plecă și arăta copilului tot ce el nu văduse.

— Ce sînt astea, taică părinte, întrebă copilul vădînd vr'o câte-va fete care mergeau puțin înaintea lor.

— De taică, n'ai știut că astea sînt draci?!... auzi... să fugim tăicuțule... și-ți acoperi fața călugărul. În cele din urmă călătoria se sfîrșește și iacă-l ajunși la mănăstire. Călugărul creșdînd că face plăcere băiatului, îl întrebă:

— Ei... taică te-am plimbat destul prin lume, cum ți s'a părut, frumoșe ori ba?

— Ba, ce mai frumoșe, taică părinte...

— Dar dacă ar fi vorba, să te cinstesc, ce-ai vrea să-ți cumperi?

— Să-mi cumperi un dracșor de-ăia...

*Rustica turba nescit suos deponere mores.*¹⁾

Prov. Lat.

Vilain ne fera jü beau fait.

Prov. Franc. XVe Siecle

*E vilu semper tal el rusteru.*²⁾

Prov. Ital.

*Der Bauer bleibt ein Bauer, auch wenn er schläft
bis Mittag.*³⁾

Prov. Germ.

14223 * Δ In ziua de Blagovește
Toți țiganiî mîncă pesce.

D-na Z. JUVARA, c. Fedesci, j.
Tutova. — D-na ZOE MIHĂILESCU,
înv. c. Bușteni, j. Prahova.

La Blagoveștenie sau Buna Vestire tot omul mîncăa
pesce, până și țiganiî.

Să țiece dacă unul dobîndesce ce-va atunci când acest
lucru nu mai are nici o însemnătate.

¹⁾ Ceta țărănească nu știe să 'și lase obiceiurile.

²⁾ Țăranul în tot-de-una așa va rămîne.

³⁾ Țăranul rămîne țăran, chiar dacă dorme până la două-spre-zece.

14224 * Δ Cu țiganu nu e pomană.

D-na Z. JUVARA, c. Fedesci, j. Tutova. — T. BĂLAȘEL, înv. c. Ștefănesci, j. Vâlcea.

Căci în iad e născut și în iad se va întorce.

14225 * Δ Scie țiganul
Ce e șofranul ?

G. DEM. TEODORESCU, Cercet., p. 32. — E. I. PATRICIU, înv. c. Smulți, j. Covurlui. — V. A. FO-
RESCU, c. Folticeni, j. Suciava.

* Δ
Țiganul
Scie ce'i șofranul ?
Îl vede pe tarabă
Și dice că'i otravă.

A. GOROVEI, publ. c. Folticeni,
j. Suciava.

*
De unde scie țiganul
Ce este șofranul !

Vedî Cîrban, Mocan,
Șofran, Țîran.

A se vedé înțelesul la No. 12315.

Vilain ne set qu'esperons valent.

Prov. Franc.

Was versteht ein Bauer vom Safran. ¹⁾

Prov. Germ.

14226 * Δ Țiganul nu scie ce e șofranul dar nici
boeru meșnița.

D-na TINCA ȘIȘMAN, înv. c. A-
dam, j. Tutova.

¹⁾ Ce scie țîranul de șofran.

Dacă cel mic nu cunoșce unele lucruri, dar și cei mare la rîndul lui nu le scie pe toate.

14227 Traista săracului e traista țiganului.

I. T. MERA, *Conv. Liter.*

Vezi *Sărac.*

Acelaș înțeles ca la No. 12740.

Πτωχὸς πῆρα οὐ συμπλαταί.¹⁾

Prov. Elin.

*Mendicorum oculi semper inanes.*²⁾

Prov. Lat.

*Bettelsack ist bodenlos.*³⁾

Prov. Germ.

14228 * Țiganul fură și jură.

I. BANESCU, *prof. j. Roman.*

Arată îndrăsnéla și lipsa lui de rușine.

14229 * Țiganul până nu fură nu se (să) ține om.

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 19; I, p. 68. — BARONZI, p. 59. — HINȚESCU, p. 186. — H. D. ENESCU, *inv. c. Zamostea, j. Dorohoi.* — *Sem. Buc. Cl. VIII, prin P. GĂRBOVICEANU, prof.*

Vezi *Țidan.*

Pentru omul rău narăvit, și mai ales pentru țigan.

14230 Țiganul până nu s'o jură nu se ține om.

IDEM, *Calend. Rom. 1892.*

Acelaș înțeles ca la No. 14229.

¹⁾ Sacul cerșetorului nu se umple.

²⁾ Desagii cerșetorului (sunt) în tot-dé-una goi.

³⁾ Sacul de cerșit nu are fund.

- 14231 Cum e țiganul
Așa și ciocanul.

S. I. GROSSMANN, *Dicț.*, p. 20.

Veđi *Turc.*

Pentru cele potrivite. De pilda: cum e omul și afacerile lui, cum e stapânul și sluga, după muncă și plata, s. c. l.

- 14232 * Δ Cu popa și cu țigan tot-dé-una să trăești bine.

N. MACHIDON, *elev. Scol. Norm. c. Nicorești, j. Tecuci.*

Cu țiganul ai trebuință la chef și la veselie, cu popa și la bune și la rele.

- 14233 * Δ Bașca Româniî, bașca țiganii.

T. BALĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Adică fie-care cu tréba lui, fie-care cu némul lui.

- 14234 * Țigan și om de tréba unde s'a mai vęđut.

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Ca să arată firea lor cea rău nărvită.

- 14235 * Δ Crau! țigane, 'n dél la vie,
Că s'a copt aracii,
Și te-a mai luat dracii.

T. BALĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Veđi *Viz.*

Sę ęlice în bătae de joc țiganilor, dându-se a înțelege că ei să mănânce aracii nu struguri. Sę ęlice mai ales iérna.

- 14236 * Δ Pofțim, țigane, de mănâncă lup de-a gata.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulț, j. Covurlui.*

Luarea în rîs a celui ce cantă plêscă, adică cantă să i se atribue lui o lucrare făcută de un altul.

- * Δ
14237 Aveaŭ, țiganiŭ, aveaŭ
Aveaŭ pe dracu să'î ieă.

T. BĂLĂȘEL, preot, c. Ștefănescă,
j. Vâlcea.

Se ȕice în bătae de joc Țiganilor.

Acéstă locuțiune o găsım în următorele versuri glumețe, ce se recităză în fața Țiganilor:

*Aveaŭ, Țiganŭ, aveaŭ,
Aveaŭ pe dracu să-l ieă,
Aveau o iepă orbă
O băgară într'un lac s'o fiərbă.
Făcură nisce linguri gavădate
Pe curu meu mesurate.
Sorbiră, Țiganŭ, sorbiră,
Păna când îngalbiniră,
Mai înot Țigane dupa bucăți
Că zama e de isvor.*

- * Δ
14238 Țiganul 'și-a mănecat norocul.

E. I. PATRICIU, inv. c. Smulți,
j. Covurlui.

Arată traŭl lor necăjit, și face alușie la biserica lor de caș, din poveste, pe care 'și-a mănecat'o.

- * Δ
14239 Měi, țigane, dacă vrei
Poți să intri în bordei.

T. BĂLĂȘEL, preot, c. Ștefănescă,
j. Vâlcea.

Să ȕice, în batjocură, țiganilor, de către cei ce sciŭ următorea poveste, arătându-se mai ales că numai siliți să țin de lucru.

*Căldu Radu dacă trece
Mi-ți începe vîntu rece.
Da Țiganu ce făcă:
D'un ploconăș mi-și făcă
Și la coconu mergeă:
Bună ȕiua, mēi cocône!*

Mulțumescu-ți, măi țigane!
Am venit c'un ploconas
Ca să-mi dai d'un dorobanț
Să mă silăscă la spate
Până bordeiaș mi-ofu face.
Ploconasu ca i-l luă
Și d'un dorobanț îi dă,
Nici trei zile nu treceă,
Și bordeiul se găteă
Dorobanțu îl dicea:
*Măi Țigane, dacă vrei,
Poți să intri în bordel.*
Bodaproste, măi fârtate,
Că mă folosiți de casă
Da mă burdușiți de spate.

- 14240 * △ Stați cu țiganu înveți țigănesce, cu turcul
turcesce, cu nēmțul nemțesce.

M. STĂNESCU, *inv. c. Piria, j. Mehedinți.*

Vezi *Chior*.

Acelaș înțeles ca la No. 5047.

- 14241 * △ Plecă Țiganu la móră
C'o caruță și-o iepșoră,
Doue rôte nu-s d'asară.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ionescu-Minculescu, j. Vâlcea.*

Se dice în batjocură Țiganilor.
Acastă locuțiune se găsește și în următorul cântec:

*Plecă Țiganu la móră
C'o căruță și-o iepșoră
Doue rôte nu-s d'asară
Și iepșora e cam clioră.
D'aules
Bules!
Scârțai, móră, clone!
Luate ar dracu mort
Cu diplă cu tot!*

* * *

Să întilni clioră cu clioră,
Să cinsteau din donicioră
Cu apșora de la móră
Și pișat de iepă clioră!
D'aules
Bules,

Scârțai, Mande, clonc!
Bonc, Țigane, bonc!
Lua-te-ar dracu mort
Cu cobză cu tot!

* * *

Intr'un vîrf de moviliță
Mî-a ouat o bivolița
Și clocesce o măgarită,
Scôtă pui de prepelița.

D'aules

Bules,

Scârțai, Mande, clonc!
Bonc, Țigane, bonc,
Lua-te-ar dracu mort
Cu nădragî cu tot!

* * *

Plecă Țiganu la mōra
Sa-mî facă d'o coliviōra,
Coliviōră de pasat
Ca ta-s'o a rēposat.

D'aules

Bules,

Scârțai, Mande, clonc!
Bonc, Țigane, bonc!
Lua-te-ar draciî mort
Cu opincî cu tot!

* * *

Plecă Țiganu în sat
La părintele proțap,
Bună ziua, părințele,
Lua-te-ar draciî, mei Țigane!

D'aules

Bules,

Scârțai, mōră, clonc!
Bonc, Țigane, bonc!
Lua-te-ar draciî mort
Cu tobă cu tot!

* * *

Să-mî fie cu fertaciune
C'am să-ți fac d'o rugăciune:
Să-ți dau părintele un ort
Că să-mî cântî pe tata mort.

D'arles

Bules,

Bonc, Țigane, bonc!
Scârțai, Mande, clonc!
Lua-te-ar draciî mort
Cu lulea cu tot!

* * *

Ba să-mi dai un leu și-un zlot
 Să-ți cetesc mortu de tot.
 Ba l'o lua dracu și mort,
 Nu facea un leu și-un zlot,
 Când era el viu, dar mort?
 D'aules
 Bules,
 Scârțai, mără, clonc!
 Bonc, Țigane, bonc!
 Lua-te ar dracu mort
 Cu traistă cu tot!

* * *

Și-o tuli Țiganu afara
 Cu căciula subțioară
 Turtita făcută pană.
 În vale, Țigane, 'n vale,
 C'a murit o iepă mare,
 Ocaua patru parale
 Să faci lui tat-t'o pomană!
 Danles
 Bules,
 Scârțai, mără, clonc!
 Bonc, Țigane, bonc!
 Luat-ar dracu mort
 Cu amnar cu tot!

14242 *△ A face ca Țiganu când a greșit pe ta-s'o
 din călălă.

T. BĂLĂȘEL. preot, c. Ștefănești,
 j. Vâlcea.

Se ȝice celui ce se apucă de un lucru la care nu se
 pricepe și neputându-se face, aruncă vina într'altă parte,
 întocmai ca ȝiganu.

Origina acestei ȝiceri trebuie cautată în următorea snóvă
 populară:

SNÓVĂ

Odata Domnul Hristos mergea cu Sfeți Petre pe un câmp. În mar-
 ginea unei păduri vede o ceta de Români și o lae de Țigani. Domnul
 Hristos și sfeti Petre, traseră d'adreptu la ceta Românilor. Aci între
 Români eră un uncheaș bătrân-bătrân! De bătrân ce eră, abia mai
 putea să se miște din loc. Domnul Hristos porunci de făcură Români
 un băjan de foc, de să te încălȝesci la el cale de trei ȝile. Cum se
 aȝiȝă focul. Domnul Hristos aruncă pe uncheașu în foc. Români
 înmărmuriră, când vedură una ca asta, dar nu îndrăzniră să ȝică nici
 circ! Arseră lemnele cu uncheaș cu tot până începă a se potoli
 focul. După ce se potoliră niȝel cărbuni, Domnul Hristos răscoli prin
 cărbuni cu toiagul și scose din foc un copil ca de 12 ani. Uncheașu
 întinerise!

Vătafu de la laea Țiganilor, văduse și el minunea care o făcuse Domnul Hristos, și socotindu-se că și el o să facă ca să întinerescă tată-s'o, porunci Țiganilor lui de făcură și ei un gogemit^a foc și aruncară pe Țiganu ăl bătrân în el. Arseră lemnele împreună cu Țigan cu tot. Vătafu puse de stinse focu cu apă, dicând că îl căleşce, ca să-l facă și mai tare ca pe ăl de-l făcuse Domnul Hristos. După ce se potoliră cărbunii, Vătafu începu a scormoni prin carbuni ca să scotă pe tată-s'o, dar găsi numai câte o sburătură de os făcut scrum. Țiganu arsese de se făcuse cenușe.

Atunci vatafu punând mâinile în șolduri, țise de colo: «*L'am greșit din călătă!*»

- * △
14243 A face nazuri ca Țiganu de mazăgă de anine.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescu, j. Vâlcea.*

Se țice unu om năsfiros, care face nazuri la ori-ce lucru.

- * △
14244 (Du-te) unde a dus mutu iépa și țiganu cârlanu.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semin. Buc. Cl. VI.*

Veți Mut.

A se adaoga această variantă la No. 5594.

- * △
14245 A pățit ca țiganu, când s'a culcat în tindă ca să scurteze din cale.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Veți Tindă.

Arată prostia omului, lipsa lui complecta de judecată.

SNÓVĂ

Un Țigan odată, vrea să plece a doua zi până într'un loc. Săra ce se gândi el, ce se răzgândi: nu, că să mă culc în tindă, ca să mai scurtez din cale. «Și așa țiganu eși din casă și se culcă în tindă. Dar dimineța când se sculă își aduse aminte că nitasă luleaua în casă, intră în casă de și-o luă, și apoi își vădu de potecă, cu gându că își mai scurtase din cale dormind în tindă.

A se vedé la No. 7911 alte variante a aceleași snóvă.

- * △
14246 Ți-a eșit țigan în cale!

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți, j. Covurlui.*

Vrînd să arăți că unuia îi merge bine în o trebă. Românul crede că o asemenea întîmplare îți aduce noroc.

* 14247 La țigan stup și la popă porci.

C. MĂRĂCINĂ, *ing. c. Slatina, j. Olt.*

A căuta un lucru unde nu pôte fi, a cere ce-va celui care nu 'l pôte avé.

Popa nu are trebuință să crească porci, căci fie-care creștin îi dă dintr'al său, când se întîmplă să taie vre unul.

* △ 14248 A 'și da în petec ca țiganu.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Banca, j. Tutova.* — G. BĂNULESCU, *inv. c. Pietroșița, j. Dimbovița.*

* 'Ți-ai dat în petic ca țiganul.

IOBD. GOLESCU, *Mss. II, p. 95.*

Vezi *Petic.*

Adică ai eșit din orînduîelă, n'ai păzit buna orînduîelă, ci ai urmat după năravuri țigănesci (GOLESCU).

De pildă: a 'și da arama pe față, a'și arêta cusururile; țiganul, ori cât îi ai da, tot mai cere, său nu pôte până nu fură.

Când cine-va se abate din șirul vorbei, și cam începe să se laude, său cere ce-va fără rost, s. c. l.

Toți țiganii umplă îmbrăcați din petece furate, cusute la un loc și făcute haine. Prin urmare, de câte-ori cine-va nu e cinstit și vré să amăgescă său să fure, își dă în petec ca țiganu.

* △ 14249 Țiganul când a ajuns la mal atunci s'a innecat.

A. PANN, *Ediț. 1889, p. 133; II, p. 86.* — B. P. HAȘDEŢ, *Etym. Magn., p. 630.* — V. SALA, *dasc. c. Poeni Sup. comit. Bihor, Ungaria.*

* △

Țiganul la mal se înneacă.

BARONZI, p. 58. — HINȚESCU, p. 186. — V. SALA, *dasc. c. Vagcoi, comit. Bihor, Ungaria.* — E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți, j. Covurlui.* — C. TEODORESCU, *inv. c. Cursesci, j. Vaslui.*

* △

A se înneacă de la mal, ca țiganul.

V. A. FORESCU, *c. Brosceni, j. Suctava.*

* △

S'o (a) înneacă ca țiganul la mal.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovăț, j. Vaslui.* — E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți, j. Covurlui.* — M. LUPESCU, *inv. c. Brosceni, j. Suctava.* — *Sem. Buc. Cl. VIII, P. GÂRBOVICEANU, prof. — St. St. TUȚESCU, prof. c. Catanele, j. Dolj.*

Vezi *Mal.*

Să Țice când unul, tocmai la sfârșit, nu scote o treabă bine la capăt.

«Să nu te înneacă ca țiganu la mal.» — Șezăt., II, p. 72.

«Ca cela care s'a înneacă la mal.» — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 405.

A se vedé în T. Speranția, I, p. 241, snova care a dat nascere Țicerei de față.

* △

14250 *Apa trage la matcă și țiganul la tēpă.*

MARIN RĂDULESCU, *Scol. Inst. c. Slatina, j. Olt.*

* △

Va veni apa la matcă și țiganu la tēpă.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Zorlenă, j. Tutova.*

Acelaș înțeles ca la No. 10305.

Il n'est vilain qui ne faict ta villenie.

Prov. Franc. XVI-e Siècle.

- 14251 * Δ S'a căcat Românul 'n móră
Și l'a dat țiganu afară.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Să Ȋice în batjocura țiganului, dând a se înȧlege cȧ țiganul e gata să facȧ cele mai scȧrbóse slujbe Românului.

- 14252 * Δ A fi deprins (cu nevoile) ca țiganul cu
scȧnteile (scȧnteile).

Șezȧt., I, p. 218. — GAVR. ONI-
ȘOR, *prof. c. Dobrovȧș, j. Vaslui.*
— E. I. PATRICIU, *inv. c. Șmulȧ,*
j. Covurhuiu. — V. A. FORESCU, *c.*
Folticeni, j. Suciava. — C. TEO-
DORESCU, *inv. c. Cursesci, j. Vas-*
lui.

- * Δ A fi învȧȧat ca țiganu cu schinteile.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu,*
Banat.

- * S'a învȧȧat ca țiganul cu scȧnteia.

- * Δ Ca țiganu cu scȧnteile.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

A pȧȧit și scie multe. S'a dedat cu rȧul, cu belelele,
cu nevoile, și nu sȧ teme de cele ce vin peste ȧnsul.

- 14253 * Δ Ȭi învȧȧat ca țiganu cu cȧocanu.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu,*
Banat.

Acelaș înȧeles ca la No. 14252.

- 14254 * Δ Ca țiganul cȧnd a spȧnzurat întȧiu pe
tatȧ-sȧu.

CȧLIN IORDACHE, *stud. j. Argeș.*

Pentru mojikul ridicat care se mândresce față cu rudele
și prietenii lui de odinioară.
A se vedé No. 14196.

* △
14255 Măi țigane, mă-ta móre,
Bagă'i deștu'n cur s' sê scóle.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Sê dice în batjocura țiganilor.

* △
14256 Nu te-ai întilnit c'o gâlcă murgă, c'o iepă
în burtă, c'un ciocan călare, c'un ți-
gan la briu.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Besdeadu,*
j. Dâmbovița.

Un țigan, cautând pe altul, întâlnește un Român pe
care 'l întreabă, în grabă, *daca s'a întâlnit c'o galcă murga,*
etc.

Se aplică când vești pe cine-va vorbind sucit saū de
a-n dósele.

* △
14257 Și-a mâncat credința ca țiganu(l) biserica.

A. PANN, I, p. 51. — HINȚESCU,
p. 40. — BARONZI, p. 58. — G. BĂ-
NULESCU, *înv. c. Pietroșița, j. Dîm-*
bovița. — P. GĂRBOVICIANU, *prof.*
Cl. VIII, Semin. Buc. — P. ISPI-
RESCU, *Leg. I, 1872, p. 166.*

* △
Și-a mâncat cîntea ca țiganu biserica.

D-na Z. MIHĂILESCU, *înv. c. Buș-*
tenț, j. Prahova.

* △
Și-a mâncat omenia ca țiganul biserica.

V. SALA, *dasc. c. Poțana, comit.*
Bihor, Ungaria.

Veđi *Cînte, Credință,*
Omenie.

Când un om a perdut credința, omenia, cîntea de
care se bucură.

Ómenii cred că țigani au făcut o biserică de caș și când îi-a răsbit fîmea au mîncat-o.

DE CE N'AŬ ȚIGANIÎ BISERICĂ

A fost odata ca nici odata
 Un moș ș'o baba și o nepotă.
 Dar blata fată,
 Ce n'avea mîină și n'avea tata,
 D'a sa junețe vrînd sa profite
 Cata un june să se mîarite.
 Ast june însă n'a întîrziat
 Și'n ochii fetii s'a aretat.
 Țigan ca dînsa era și el,
 De acel sînge, de acel fel.
 S'ajung la vorbă și într'o sîera,
 La sfat țiganii se adunară,
 Unul dintr'înșii cel mai bătrîn,
 Cu mîinte multa și vechiî Român,
 În adunarea cea țigănescă :
 «Copii, le dîse, voi sciți prea bine,
 Și nu se cade s'avem rușine,
 De adevîrul ce voiî să dîc,
 Dar nuî nimic.
 Caci ast rîu fie orî cît de mare,
 Are îndreptare,
 Numal voi însă să vreți să fiți
 Cu toți nniți,
 Ca împrenna,
 Lucrînd la fapta ce creî că-i bună
 Să se îndrepteze rîul, de care
 Aî țigăniimea sufere tare;
 Așa dar rîul de care dîc
 E că țiganii cînd se însoră,
 Orî cînd se nasce orî și cînd mor,
 N'au biet și diușii o micuță
 Bisericuța,
 Să-și facă rostul,
 Să-și ție postul.
 Și tîta legea cum au Româniî
 Și chiar paganiî:
 Ci tot-de-una ei sunt siliți
 Și nevoiți:
 Sa aibă a face cu popî streinii
 De prin veciniî
 Lucru ce face să se ivîsca
 O catastrofă panțigănescă
 Caci le es tîte mîereu pe dos
 Și trîba mîerge de sus pe jos
 Ca să lipsîsca dară o dată
 Rîul de care
 Panțigăniimea cea apăsată,
 A se dîm astă-đi mîană cu mîana,
 Să nviem iara legea bătrînă

Și chiar îndată să ridicăm
 Biserica unde să ne închinăm,
 Copiii noștri să-i botezăm,
 Parinții noștri să-i îngropăm,
 Pe junii noștri să-i cununăm,
 Cu Dumnezeu să ne 'mpăcăm
 — Bravo! strigara într'o unire
 Țiganii 'n culmea de fericire,
 Ideia asta e minunată
 Și trebuie pusă pe cale 'ndată,
 Dar vrem să scim
 Din ce materii o să zidim
 Biserica noastră cea țigănească,
 Ca să trăiescă,
 Și ca să ție la vînturi rele,
 La foc, la ploaie și timpuri grele;
 De lemn s'o facem, nu e mijloc,
 Căci lemnul poate s'arză de foc;
 De fer s'o facem, nu e de șagă,
 Căci fierul poate trăsnet să tragă;
 De zid s'o facem, zidu se strică
 Și se dărîmă, se mbucatică.
 Din voi care e mai cu minte,
 Să potrivească două cuvinte,
 Acel să aibă dreptul a face,
 Biserica noastră ori cum îi place,
 Ș'acela poate să-i fie naș.
 De var, de piatră! de gard! de caș!
 — Bravo! strigara într'o unire
 Țiganii în culme de fericire.
 Atunci pornira la cășărie,
 C'era aproape de țiganie!
 Și cumpărară tot cașul, care
 Eră prin târle, pentru vinzare,
 Lucrară 'n stînga, lucrară 'n dreapta,
 Și într'o lună slîrșiră fapta.
 Mândri Țiganii acum privea,
 L'a lor zidire, ca la o stea.
 Câte-va sate apropiate,
 Și alte mult mai departate,
 Veniră acolo, ca să se mire,
 D'acea frumôsă, mândră zidire.
 Ce folos iusă, bieții Țiganii
 Că cheltuiau atâtea bani.
 Vădu cu durere că într'o zi
 Toți începură a flămîndi
 O pară chioră nu mai aveă,
 Nici să lucreze nu mai putea.
 Căci din ei nîi preoți erau,
 Alții iar efort se socotău,
 Unu egumen, altu dichiu,
 Unu dintr'înșii mai calemgîu
 A vrut să trecă de secretar.
 Avînd sub dînsu ș'un arhondar.
 Ast-fel că bieții țigani s'afară
 În risc de fîme cu toți se plară.
 Și ca să scape d'astă peire

Dau toți năvală într'o unire
Ca nise fiare ca lupi turbați,
Căini morți de fîme înversunați,
Ș'asa mîncară, nîm infernal,
Bieta biserică de cașcaval!.

A. PANN, *Argîr.*, p. 28.

Cititorul va găsi în Revista pentru Istorie și filologie, anul 1883, un articol al D-l Dr. Gaster, cu istoricul diferitelor publicațiuni privitoare la această snovă.

Conclusia d-lui Gaster este că povestea românească despre biserica mîncată se pôte explica admitîndu-se că la țigani, ca și la Hanifa, un trib al Bacriților, și la secta creștină a Collyridienilor, a existat odată: saū un idol făcut de materii comestibile, saū turtă cu chipul întipărit; mîncarea bisericeii, din cauză de fîmete, ne fiind de cît un adaos născocit în urmă, cu scopul de a'și bate joc de țigan.

D-l Gaster încheie studiul d-sale spunînd că: «ceea ce nu putem să nu observăm, este că nu am putut găsi pînă acum aceeași poveste și la poporele ce locuiesc în vechiul imperiu bizantin, cu tôte că numai aci s'a putut nasce. Dar acesta nu vré să ȕică, că nu există de loc acolo. Pînă acuma în genere, afară de fôrte puține excepțiuni, nu s'a dat nici o atențiune limbei, și mai puțin legendelor, credințelor și obiceiurilor țigănescii. Căutînd cine-va cu dinadinsul, pôte că o va regăsi și acolo, și atunci chiar ipoteza din urmă va fi justificată».

În asemenea împrejurări păreră d-lui Gaster va rămîne o simplă ipotesă.

Vom observă însă că în limba latină de la finele imperiului saū de la începutul evului mediu, găsim în Du Cange cuvinte ca :

MANCUS id est contractus, debilitatus, mutilatus vel imminutus. (*Glossæ Isonis Magistri*).

Si autem totum brachium mancum fuerit, ut nihil cum eo facere possit... *Lex. Ripuer. tit. 5 § 4.*

MANCARE, mutilare, membro privare in *Lege Alamanni. tit. 12. 13. 14.*

La Francesii: *manquer, manchot.*

La Români:

«Caută catastisiile vistieriei care le dedese el mîncă.» — *Cronic. Anonimă*, p. 144.

Vacă *mancă* saū *vacă mîncă* (Moldova) pentru o vacă careia îi lipsesce o țîță de la uger.

«Cu acești nădragi *mânci* nu se pôte îmbrăcă omul». — LAURIAN & MAXIM, *Glosar*, p. 401.

«Copil *manc*». — LAURIAN & MAXIM, II, p. 229.

Cuvîntul *manc* sau *mânc* avînd la noi, ca și cuvintele de aceeași rădăcină în toate limbile neolatine, înțelesul de «defect, lipsă» e mai mult ca probabil că Românii, vîdînd că, dintre toate popóarele cu cari au venit în contact, numai țigani nu au nici o religie, și că sunt *mânci* de biserică, au dis în cele din urmă printr'un joc de cuvinte ușor de înțeles, că, acest nîm de ómeni și-au *mîncat* biserica. În acelaș ordin de idei Românii Ardeleni își bat joc de Sașii, protestanți, și cari prin urmare nu au sfinți, spunînd că 'i-au mîncat. A se vedé Columna lui Traian, 1882—1883, snóva, *Cum au perdut Sașii pe Sfinții lor*, culésă de P. Ispirescu. A se vedé de asemenea S. FL. MARIAN, p. 223; VARRON, p. 52; Dr. GASTER, *Archiv. Ist.*, An. 1883.

* △
14258 Aî mai vîdút popă din țigan!

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți*,
j. *Covurluiu*.

* △
Dracul a mai vîdút țigan popă și nuntă
Mercuria.

G. P. SALVIŢ, *înv. c. Smulți*, j.
Covurluiu.

Cînd unul vré să arate că un lucru peste putință sa se facă.

* △
14259 A păți'o ca țiganu cu fringhia (cingetórea).

V. SALA, *dasc. c. Lelesci*, comit.
Bihor, Ungaria

'Și-a rupt nasu, 'și-a perdut omenia.

SNÓVĂ

Țiganu cînd a mers la cumétu sîu, după ce s'a săturat s'a pus și la jucat, dar el, al naîbei, furase cingetórea (fringhia) cumétrei sale preotesel) și jucînd, de la un timp i s'a vîlút capétul care teșeă din sîn. Un băețandru a tras de cingetóre și l'a prins cu furatul, ast-fel că țiganul a rămas de rușine, cu tóte că a cîntat să se apere de o asemenea urită învinuire.

14260 * Δ Rēmānī ca țiganul fără găscă.

V. SALA, *dasc. c. Petrileni, comit. Bihor, Ungaria.*

Adică păcălit, înșelat.

Nu am putut afla snóva care neapărat a dat naștere acestui proverb.

14261 * Δ O murit de fóme ca țiganu între pānī.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovăț, j. Vashuțu.*

A se vedé înțelesul la No. 8493.

14262 * Δ De-a-valma
Ca țiganii tómna.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Crevedia, j. Ilfov.*

Când plécă Romāniī mai mulți la o muncă, saū fetele și flăcăii la hora.

Țiganii obicīnuesc a se tocmī de-a-valma la muncă.

14263 * Δ A'ī fi milă
Ca țiganului de pilă.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Bo-lintin-din-vale, j. Ilfov & c. Drăgănesci, j. Vlașca.* — NIC. MATE-ESCU, *inv. c. Movilița, j. Putna.* — AVR. CORCEA, *paroh, c. Coștețu, Banat.* — C. TEODORESCU, *inv. c. Lipova, j. Vashuțu.*

* Δ A avé milă
Cu țiganu(l) de pilă.

IULIU GROFȘOREANU, *dasc. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.* — T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Când nu ai milă de loc de ce-va saū de cine-va, căci țiganul n'are milă de pilă, frecând'o pe tóte fiérele.

Sé dice în deosebī pentru ginere și sócră.

* △
14264 A nimerit ca țiganul la împărat.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Ți-
șina, j. Vlașca.*

Când o brodesci rău.

SNÓVĂ

Țiganiî s'au vorbit odată sa ducă și ei plocon Împăratului un gă-
van cu lapte acru, și s'au învoit, când vor intra pe ușa să țină: *nuu,
să trăiesci Măria Ta!* altul, *să trăiescă Măria Sa Dômnă!* altul, *și
Domnițele!* altul, *și Beizadelele!* altul, *și Mitropolitul!*

Cel d'întău Gasper, vataful lor, cum păși pe ușa, s'a buimăcit și'n
dirdoră colo, a scapat, de tremurată, vasul din mână, când a dat cu
ochii de împărat, și bombani tărîcel: *Ei! fire-ai al dracului,* altul *și
Măria Sa Dômnă!* și pe rînd cu toții: *și Domnițele! și Beizadelele!
și Mitropolitul!*

A se vedé GR. JIPESCU, *Opincar*, p. 101; N. A. BOGDAN,
Pov., p. 62; T. SPERANȚIA, I, p. 55.

*
14265 Pun țiganiî de mămăligă.

H. JUVARA, *c. Bêrlad, j. Tutova.*

Când te manâncă în cur.

*
14266 Îi sporesce ca laptele țiganului.

N. A. BOGDAN, *Pov.*, p. 138.

A se vedé la No. 8594 înțelesul ținerei și snôva care
i-a dat nascere.

* △
14267 Cêrcă ca țiganul marea cu degetul.

C. TEODORESCU, *înv. c. Cursesci,
j. Vasluțu.*

Vedî Mare.

A se vedé înțelesul la No. 855.

* △
14268 Trece ca țiganul prin raiu.

IULIU GROFȘOREANU, *înv. c. Gal-
șa, comit. Arad, Ungaria.*

Când unul trece pe lângă om fără să țină ce-va, și
chiar fără să'i fie permis să trecă pe acolo.

SNÓVĂ

Trecând țiganul pe lângă raflu și-a aruncat căciula înăuntru. A cerut să i se permită să intre ca sa-și scotă căciula. Odata intrat n'a mai vrut să iasă.

A se vedé T. SPERANȚIA, II, p. 74, *Jidanul în raflu*.

* △
14269 A face planu
Ca țiganu.

T. BĂLĂȘEL, preot, c. Ștefănesci,
j. Vâlcea.

Veđi *Nastratin-Hoșea*.

Când plănuiești ce-va în zadar.

SNÓVĂ

Un țigan mergea odată pe un câmp. Trecând pe lângă o tufă, vedu în ea un iepure culcat, care dormea dus. Țiganu se opri lângă tufa și începu a-și face ast-fel planul, vorbind singur: «astă-đi am sa mănânc carne de iepure; dar uite cum o să-l gătesc. Jumătate am să-l fac friptura, și jumătate am să-l fac fertură, în care am să pu o mână de ardei pisat, de la nașu, și când ođu mănca să străfig, să fac hapticu! hapticu!»

Iepurele speriat de hapticul țiganului, o rase de fugă, lăsând pe graur cu buzele umflate și cu planul facut de gēba.

D'atunci a ramas vorba: a face planu ca țiganu.

* △
14270 Face ca țiganu când s'a dus la naș-seu
cu plocon.

G. I. TOMESCU, inv. c. Broșcar, j. Mehedinți.

Pentru cel care se pōrtă prostesce.

SNÓVĂ

Un țigan avēnd să se ducă pe la naș' seu după obicei, între alte merinde luase și un bădărau de lapte bătut. Pe drum vede într-o parte un iepure și pe loc își face socotēla că bun ar fi și acesta de dus ca plocon la naș. Și așa se lea după el în gōnă mare. Și cum alerga după iepure, de odată se împedica, și bădăraul ce ținea în spate se varsă după capul lui, ast-fel că în puțină nu rămāne aprōpe nimic merindea ce voia să ducă la naș. Vedēnd că nu 'l-a mers bine s'a întors înapoi.

14271 * Δ A se mută ca țiganu cu cortu.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.*

A se vedé înțelesul la No. 6972.

14272 * Δ A nimerit (brodit) ca țiganul Miercurea la stână.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroșița, j. Dîmbovița.* — R. N. HOÎTAN, *Cetat. Codru, p. 19.* — D-na Z. MIHĂILESCU, *înv. c. Bușteni, j. Prahova.* — P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Rătesci, j. Argeș.*

* Δ A nimerit'o Miercurea la stână.

D-ra TINCA ȘIȘMAN, *înv. c. Adam, j. Tutova.* — GABRIELESCU, *j. Buzău.*

Vezi Stână.

Pentru cei ce nimeresc rău un lucru. Când unul se apucă de o treba și nu scie timpul priincios.

SNÖVĂ

Țiganul sciind că la stână e brânză, lapte și altele, a plecat și el la munte, fără să se gîndescă când ar trebui să plece ca sa fi acolo în Ți de dulce. Dar el a ajuns la stână tocmai Miercurea când și baciul și toți ciobanii posteau, ast fel că bietul țigan a plecat îndarăt a-casă flamând.

A se vedé GR. JIPESCU, *Reur. Oraș., p. 260 și Șesătorea, V, p. 81.*

14273 * Δ A nimerit'o (s'a dus) ca țiganul Vinerea la stână.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Murgeni, j. Tutova.* — Maior P. BUDIȘTEANU, *j. Ilfov.*

Acelaș înțeles ca la No. 14272.

* Δ
14274 Potriviși ca țiganul la stână.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți,*
j. Covurlui.

Vrînd sa arête că cine-va a venit la o trebă pre țârliu, după vreme, întocmai ca țiganul care s'a dus la stâna tîmna pe sfîrșite, când ciobanii se pornise cu turmele la iernat.

A se vedé T. Speranția, I, p. 5, *Țiganul la stână.*

* Δ
14275 Potriviși ca țiganul la pomană.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Bursucan,*
j. Covurlui.

Cînd nu o potrivesci bine, ca țiganul care, vrînd să mîergă la două pomeni a ajuns pre țârliu și la una și la alta.

* Δ
14276 Se îndesă ca țiganu la praznic.

X*** c. Nănesci, j. Bacai.

Adica la chilipir, mai ales la mîncare și bîntură fară plată.

LEGENDĂ

După ce a făcut Dumnezeu lumea și tôte vietățile căte se află în-trînsa, și la urmă pre om, atât ômenilor cât și fie-carii vietăți, între cari firesce că se aflau și paserile, le-a dat căte un fel de hrană anu-mita ca sa alhă ce mîncă și cu ce susțineă.

Toți ômenii și tôte paserile, cum au iuceput a mîncă hrana ce le-o dete Dumnezeu s'au saturat, numai codobaturile și țiganii, ori și cât au mîncat, nu s'au mai putut sătura.

Veđînd Dumnezeu nesațul acestora s'a superat fôrte tare și a đis catre codobatură:

— Cînd se vor sătura țiganii și vor đice din tîtă inima că nu sunt flămîndi, atunci sa te apropii tu și tot nîmul ten de sate!

Era țiganilor le-a đis:

— Cînd se vor apropia codobaturile de sate, atunci să ve saturăți și voi

Da fiind că țiganii, ori și cât ar mîncă, mai nici odată nu se pot sătura, chiar și atunci cînd se duc la vre-un praznic, unde tôte mîncările și beuturile se dau de gîba, de sufletul morților, ci ei, ori și cât mîncă, cînd se scîlă de la masa și se depărtéza numai vr'o câți-va pași de casă, đic, ca și cîli cum s'au sculat de jos, că n'au mîncat nimică, că sunt flămîndi de nu se mai pot ține pe picîore, de aceea și codobaturile nu se pot apropia nici odată de sate.

Și codobatura de aceea se numesce pasere țigănescă, pentru ca ea numai atunci se apropie de vr'un sat, cînd un țigan, după ce a fost

la vr'un praznic, și după ce a mâncat, spune că s'a săturat. Dar fiindcă Țiganii mai nici când nu se pot sătura, de aceea și ea nici când nu se poate apropia, ca alte paseri, de locuințele oamenilor. — S. FL. MARIAN, *Ornit.* I, p. 330.

14277 * \triangle S'a strîns ca țiganii la pomană.

D-na Z. JUVARA, c. *Fedesci*, j. *Tutova*.

Acelaș înțeles ca la No. 14276.

14278 * \triangle Se îmbie ca Țiganul la balmaș.

MOISE POPOVICIU, c. *Cavragii*, comit. *Hunedoarei*, *Transilvania*.

Acelaș înțeles ca la No. 14276.

14279 * \triangle Face ca Țiganul cu halmejul.

G. I. TOMESCU, inv. c. *Broscari*, j. *Mehedinți*.

Veți *Talmeș-Balmeș*.

Adică uită ori-ce ca Țiganul halmejul (un fel de mâncare) pe care 'l luase de probă și pe care 'l ducea la nevastă sa ca să 'i gătescă la fel; iar pe drum perde mîncarea și 'i uită și numele.

A se vedé Snóva de la No. 9308.

14280 * \triangle Le mestecă ca 'n bota Țiganului.

ILIE HOCHOTĂU, c. *Seliște*, comit. *Sibiu*, *Transilvania*.

Când unul amestecă lucruri cari ar fi trebuit să fie despărțite; se ȝice mai ales pentru mîncări.

14281 * \triangle Vorba Țiganului.

T. BĂLĂȘEL, preot, c. *Stefănesci*, j. *Vâlcea*.

Când săténul spune vre un proverb începe saũ termină cu acéstă expresiune, saũ cu una din cele următoare:

*vorba ăluia, vorba cântecului, vorba Românului, vorba ne-
bunului, etc., după cum ȕicerea se refera la o suovă în
care e vorba de un țigan, un nebun, etc.*

14282 * **A murit ca și iépa țiganului.**

Veđi Iépă.

Adică tocmai când se învățase sa nu mai mănânce. A
se vedé No. 1907.

14283 * △ **Țiganul, după ce și-a dat căciula pe apă,
a ȕis: să fie de sufletul tatii.**

D-na SEV. CALOI, j. Tutova.

Veđi Căciulă, Suflet.

A se vedé la No. 4688 atât înțelesul ȕicerei cât și
snóva care 'i a dat nascere.

14284 **Căciula țiganului.**

V. ALEXANDRI, Teatr., p. 1377.

Veđi Căciulă, Suflet.

Acelaș înțeles ca la No. 14283.

14285 * △ **A se pune în drum, ca pomana țiganului.**

*GAVR. ONIȘOR, prof. c. Banca,
j. Tutova.*

Veđi Țigănesc.

A se vedé înțelesul la No. 9160.

Să înțelege de la sine ce pôte fi acesta pomană a țig-
ganului, care se găsesce în drum.

«Te-ai pus în drum, ca pomana țiganului.»

14286 * △ **S'a săturat ca țiganu cu frunza.**

*D-na Z. JUVARA, c. Fedescă, j.
Tutova.*

A se vedé la No. 9246 variantele și înțelesul acestei
ȕiceri.

14287 * Δ S'a vîrit ca țiganul la masa boerului.

N. G. FRIGURĂ, c. *Dragoslavele*,
j. *Muscel*.

Vezi *Masă*.

Pentru cel care se îndesă unde nu e poftit, și, în urmă,
o pate.

A se vedea la No. 8794 snova care a dat naștere acestei
diceri.

14288 * Δ S'a innădit ca țiganul la turta (aia, tréba)
măsei.

E. I. PATRICIU, înv. c. *Smulț*,
j. *Covurluiu*.

* Δ Îi învêlat țiganu la mă-sa.

GAVR. ONIȘOR, prof. c. *Dobro-
vîț*, j. *Vasluiu*.

Când unul nu se mai lasă de un lucru care 'i a plăcut.

SNOVĂ

Un țigan se ducea, cu bunică-sa într'o căruță, la pețit. Baba, vă-
zînd că danciu eră cam prost, și de frică ca sa nu 'și facă nîm-
nul de ocară în nîptea căsătoriei, se pune și îl învață ce are de făcut.
În urmă, se pornesc iarăși la drum. Ce-va mai departe, grăurașul
opresce calul, și mai cere o lecție, căci de, pîte a mai nîtat ce-va.
Și tot așa din lecție în lecție, a ajuns sgrîptorîica cu faraonul ei la
baragladina care trebuia să le fie nepoța și nevastă.

14289 * Fie-care cu tréba lui, ca țiganu cu tréba
măsi.

Maior P. BUDIȘTEANU, j. *Ilfov*.

Adică fie-care să 'și vadă de ale lui.

14290 * Δ A aruncă mórtea în țiganî.

R. SIMU, c. *Orlat, Transilvania*
apud B. P. HĂȘDEU, *Etym. Magn.*,
p. 1775. — GR. JIPESCU, *Optic.*,
p. 149. — T. BĂLĂȘEL, *preot*, c.
Stefănesci, j. *Vâlcea*.

Vezi *Sănătate*, *Ovru*.

A tăgădui, aruncând vina pe un altul.
A aruncă vina pe cel nevinovat, și care nu e în stare
ca să se apere.

Danda venia lapso.

Prov. Lat.

14291 * Δ Noroc, și mörte în țiganî!

GR. POȚENARU, *ing. j. Putna.*

* Δ
Noroc și bani,
Și mörtea în țiganî.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu,*
Banat.

Veđi *Român.*

Urare glumetă.
A se apropia de ȡicerea Aromânescă de la No. 5830.

14292 * Δ Noroc și bani,
Și bóla în țiganî.

P. GĂRBOVICEANU, *prof. c. Lița,*
j. Telcorman.

Acelaș înțeles ca la No. 14291.

14293 * Δ Iarmarocul țiganului.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulț, j.*
Covurluiu.

Veđi *Bilcu.*

Când vrei să ieși în deridare un bilciu prost de tot.
A se vedé snóva de la No. 11083 și T. Speranția, III,
p. 161.

14294 * A cere ca un țigan.

Șezătore, I, p. 213.

Când unul cere cu mare staruință.

14295 * A se certă ca țiganiî.

A. PANN, III, p. 23. — HIN-
ȚESCU, p. 130.

A se certă rău ; pentru ómenii proști și lipsiți de creștere.

ȚIGANCĂ

14296 * Δ Pórtă-te 'n port
Ca țiganca 'n cort.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu,*
Banat.

A se vedé înțelesul la No. 7627.

14297 * Δ A se pripi ca țiganca la argea.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Când cine-va zoresce la un lucru, însă nu are nici un spor.

14298 * Δ A fi bātu țigăncii.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu,*
Banat.

Adică ne-băgat în séma.

14299 * Ghifta ghiftoplui ș'alavdă. ¹⁾

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Veđi *Țigan.*

Acelaș înțeles ca la No. 14218.

14300 * Cathe ghiftă ȇirlu-îi ș'alavdă. ²⁾

I. COYAN, *prof. c. Perivoli, Epir.*

Veđi *Țigan.*

¹⁾ Țiganca dancîul își laudă.

²⁾ Tótă țigancă își laudă ciuru.

Acelaș înțeles ca la No. 14218.

Chaque potier vante son pot.

Prov. Franc.

14301 Muri ghifta țe tē-alāvda.¹⁾

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*,
p. 179.

Sē ȝice celui care se laudă singur.

ȚIGĂNESCU

*Veȝi Cinste, Lucru, Toc-
mălă.*

14302 * Δ Lucru ortăcesc,
Lucru țigănesc.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu,*
Banat.

A se vedé înțelesul la No. 9589.

14303 * Δ Tocmélă țigănescă.

P. ISPIRESCU, *Leg. I*, 1872, p.
165. — HINȚESCU, p. 188. — *Al-
bina (rev.) I*, p. 361 & 509. —
ILIE TRIFU, *stud. j. Ilfov.*

Acelaș înțeles ca la No. 13007.

14304 * Cinste țigănescă.

A se vedé înțelesul la No. 8361.

14305 * Δ Ieă banī țigănesci și te plătesce.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Severin,*
j. Mehedinți.

Ori de unde se va puté, cu cele din urmă puteri bă-
nesci a se scăpă de un om rău de bôtă.

¹⁾ Muri țiganca care te lăudă.

14306 * **A stă ca o pomană țigănească.**

Veđi *Plăcintă, Țigan.*

D-na EL. GRIGORIȚ, *j. Ilfov.*

A se vedé înțelesul la No. 14285.

14307 * Δ **Traiu țigănesc.**

G. P. SALVIȚ, *înv. c. Smulț, j. Covurluiu.*

Adică traiau rău, cu cértă și bătaie.

14308 * **Măncare țigănească.**

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Adica mâncare próstă.

SNÓVĂ

Stând mai mulți odată și 'ncepând a spune
Care din bucate cred că sânt mai bune,
Își aleg, cu 'ncetul, și 'n sfîrșit se 'mpaca:
'Piele de gaina și limba de vacă.'
Aușlînd țiganul asta noutate
Se gîndesce 'n sine:

«Ian te uîță, frate,
'Ce mai lucru mare astă-șl ani aflat!'.
Și pornesce, haide, ca sa 'l spună 'n sat.

* * *

— Hei, Românî, acumă
'Ian sa 'mî spuneți mie
Ce mîncări mai bune
'Credeți voi sa fie?
— Ce mîncări, țigane?
'Haide spune tu,
'Să vedem anume
'Dacă sciî orî nu.'

* * *

— Hei, Românî, voi mie
'Multe mî-ășl facut,
Dar pe toți acumă,
Haide v'am batut,
'Caci acumă doar mie
'A'nceput să 'mî placa
'Limba de gaiță
'Și piele de vacă.'

T. SPERANȚIA, III, p. 209.

ȚIGĂNESCE

14309 * Δ A cinsti țigănesce.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

A se vedé înțelesul la No. 8363.

14310 * Δ A cere țigănesce.

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulț, j. Covurlui.*

Adică cu stăruință, până ți se da.

A ȚIGĂNI

14311 * Δ A țigăni pe cine-va.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulț, j. Covurlui.*

A cere cu obraznicie și stăruință mare.

A SE ȚIGĂNI

14312 * A se țigăni.

FR. DAMÉ, IV, p. 158.

A cere cu staruință.

ȚIGĂNIE

14313 * Țigănie.

L. ȘAINEANU, *Dict.*, p. 809. —
FR. DAMÉ, IV, p. 158.

Adică sgârceție cumplită.

TICHICEN

Vedî *Codrin.*

TIRCHILESCI

- 14314 * A fi din (de la) Tirchilesci.

D-ra DIDINA ZANNE, *j. Ilfov.*

Adică rău crescut, mojie, mitocan; ca locuitorii din mahalaua Tirchilesci, din București.

TÎRG

Vezi *Cap. X, c. Tîrg, Urechite.*

- 14315 * Δ A cunósce unde'i tîrg și unde'i sat.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobro-veș, j. Vaslui.*

Pentru omul cu drépta chibzuință și iute la minte; care cunósce pe cel subțire de cel gros de obraz.

- 14316 * Δ
- Scólă, Lenă, mână vaci!
 - Nu ți-am spus, bade, să faci.
 - Scólă, Lenă, mână porci!
 - Nu ți-am spus, bade, nu pociu.
 - Scólă, Lenă, hai la tîrg!
 - Dómne, bate'l de bolând
 - Nu m'așteptă pân' mă 'ncing.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.*

Vezi *Birt, Mîncare.*

Pentru femeile cele leneșe.

- 14317 * Δ
- De cât în tîrg cu papuci,
 - Maî bine în crâng cu opinci.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Dicétóre haîducescă.

De cât în tîrg la fudulie, unde nu poți câștigă nimic, maî bine în crâng, încălțat cu opinci. însă liber și cu punga plină.

14318 In târg și la móră.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 17.

Adică spune. Și se ȝice pentru cei ce nu pot păzi
nici o taină (GOLESCU).

14319 * Δ A spune în târg și la móră.

T. BĂLĂȘEL, *preot*, c. *Stefănești*
j. *Vâlcea*.Veȝi *Móră*.

A spune ce-va într'un loc unde se aude mai multe.
A se vedé No. 7365.

14320 * Δ A fi dus la târg și la móră.

G. POBORAN, *inst. j. Olt*.Veȝi *Móră*.

Acelaș înȝeles ca la No. 7388.

14321 * Δ A află târgul și țera.

B. P. HAȘDĖU, *Etym. Magn.*, p.
449. — G. DEM. TEODORESCU, *Poes.*
Pop., p. 319.

Adică tótă lumea.

Am ȝubit'o numai sêra
Ș'aũ aflat târgul și țera.*Poes. Pop.*

14322 * Δ A fi talanca târgului.

M. CANIAN, *public. j. Iași*.Veȝi *Sat*.

Adică a scie și a spune tot ce se petrece.

14323 * Δ Ho! țeră, că dai în târg.

GR. POENARU, *ing. j. Buzău*.

Pentru cel lacom care dă năvală, chîiar fără drept.

14324 * Δ A fi dat prin târg.

T. BĂLAȘEL, *preot, c. Stefănescu, j. Vâlcea.*

A fi om care a vedut și aușit multe, și care prin urmare scie multe. A fi nedat prin târg, a fi selbatic, neumbat în lume.

14325 A o dà tîrgului.

P. ISPIRESCU, *Snove*, p. 101.

Adică în vilég, în gura lumii.

14326 A'l dà tîrgului.

BARONZI, p. 48.

Acelaș înțeles ca la No. 14325.

14327 * A'l dà prin târg.

Rom. Glumet, I, p. 47. — FILIMON, *Clocot*, p. 289. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 155.

1° A'l pedepsi prin expunere. Veđi No. 4111.

2° Acelaș înțeles ca la No. 14326.

14328 * Strigare-ai prin târg.

IULIU GROFȘOREANU, *dasc. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

Să ajungi rău de tot.

14329 * Δ De credeaî că s'a aprins târgul.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 374.

Arată un sgomot mare, țipete mari.

«Și unde mi'ți începù a face o galăgie *de credeaî că s'a aprins târgu.*» — P. ISPIRESCU.

TÎRGOVIȘTE

14330 * A'î dà gură de Tîrgoviște.

A. PANN, I, p. 94.

A certă pre cine-va rău surugîesce, cu cuvinte aspre și mai mult ordinare, fără tēmă.

Resumăm dupa Scrisorile lui Ion Ghica și Cronica lui Zilot Românul întîmplarea care a dat naștere ȕicerii de față.

Când tînerul Manolache Bălenu a fost dus la curte, Vodă Șuțu 'i-a lusat barbă și 'i-a dat de nevêsta pe fîca-sa domnița Catinca, iuzestrăud'o cu moșia orașului Tîrgoviște. Atunci s'au sculat Tîrgoviștenii, cu mic cu mare, și au venit la divan în Bucuresci cu rogojină aprinse, în cap și cu jalba în proțap, s'au dus la biserică la Sfântul Nicolae cel sărac și, după liturghie, eșînd din curtea bisericeii toții cu făclii de cêră galbenă aprinse, le stîngea într'un butoiu cu smolă, strigăud :

— Afurisit să fie Vornicul și așa să se topêscă casa lui !

Se ȕice că ți se faceă pêrul maciucă. Vornicul pe care îl afurisiă eră boerul Român care iscălise darea moșiei.

Nu a trecut un an și Domnița, nevêsta Balênului, murîa din facere. Vodă tatal ei muria otrăvit de ai lui, și mai târȕiu casa boerului care a iscalit în adevêr s'a stîns.

După mórtea lui Vodă Șuțu spăimântându-se Dómua și totă casa lui, cum și toți cei uiiți cu dînsul la fapte din pămîntenii, și învederat cunoscênd că 'l-au ajuns urȕia lui Dumneȕeȕ, după strigarea norodului, puseră la cale de sê rupseră în Divan de față tôte hârțiile, ce se scriseseră asupra hrapirei moșiei Tîrgoviștenilor, și așa remaseră Tîrgovișteni iar cu moșia lor slobodă, precum și mai nainte. Cu aceste din urmă cuvinte, încheie cro-nicarul lungă povestire a acestei întîmplări.

De atunci a eșit vorba : *gura de Tîrgoviște*.

Il n'est bon bec que de Paris.

Prov. Franc.

14331 * Gură de Tîrgoviște.

ION GHICA, *Scrisori*, p. 261. —
GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 72.

Om rău de gură și obraznic în vorbire.
A se vedé origina la No. 14330.

14332 * Avocat de Tîrgoviște.

Veđi *Fefele*.

Adică avocat prost.

Odinióră în acest oraș, consiliul de disciplină al avocaților cât și tribunalul local, recunoșteau dreptul de a pleda multor ómenî lipsiți de orî-ce învățatura juridica.

TÎRGU-CUCULUI

14333 * Δ Du-te, duce-te-aș prin Tîrgu-Cucului cu nasu tăiat.

G. BĂNULESCU, *inv. c. Besdeadu & Runcu, j. Dîmbovița.*

Se întrebuintéza, de țerancele mai bătrâne, ca blestem asupra unui copil sau om, când vré să se ducă unde-va.

Țeraniî cred că în Tîrgu-Cucului se strîng toți cerșetorii, ologii, ciungii, orbiî și alți nenorociți pentru cari ȝic că *pentru ei mai ține Dumnezeu pămîntu.*

A se vedé și No. 3954.

TÎRTAN

14334 * Tîrtan.

Sé ȝice Evreilor în batae de joc.

Vine probabil, prin corupție, de la cuvîntul german, *Unterthan*, adică supus.

TÓDER

Veđi *Cap. I & XII, c. Sân Tóder.*

14335 * A se face Tóder.

Veđi *Tanase*.

Pentru cel care se face că nu înțelege ce 'i spuî.

Mě, *nu te face Tóder.*

TOMA

*
14336 A fi Toma.

D-na Z. JUVARA, c. Fedesci, j.
Tutora.

* △
(A fi) Toma ne-credinciosul.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 962.
— TEOD. CHIRILEANU, inv. c. Bros-
cenî, j. Suciava. — E. I. PATRICIU,
inv. c. Smulți, j. Covurlui. — T.
BĂLAȘEL, preot, c. Ștefănesci, j.
Vâlcea.

Adică om ne-credător, om care nu crede pâna nu vede
cu ochii.

«Nu fi Toma.

Vezi Evanghelia Sfântului Ión, 20. 24. 30.

TOPALĂ

* △
14337 A fi Topală ăl nebun.

T. BĂLAȘEL, preot, c. Ștefănesci,
j. Vâlcea.

Adică cam *nea într'o parte*, om care se ține numai
de nebuni.

Acastă dicere stă în legătura cu faptele lui Agoș al
lui Topala, eroul baladei populare *Agoș*.

BALADĂ

.
.
.
Agos al lui Topală
Car'mi-e voinic fără de samă
Mă-a plecat la 'nsurătoare
Cu cinci sute de catane,
Cu cinci sute de turci,
Cu cinci sute de beșlii,
Din plosci închinând,
Din pistole trosnind,
Din gură cântând:
Catanele: cătănesce,
Beșlii: beșliesce

Și turcii: turcesce.
 Când trosnău pistolele
 Se speriaș satele,
 Inculăș diughenele
 Și fugeaș ca curvele,
 De isbeau tufele!
 Ce 'nculăș diughenele,
 Și fugiș ca curvele
 De isbiș tufele?
 Ca nu este vr'o răsbélă,
 E Agoș al lui Topală
 Așa face el p'în țără!

TOPANA

- * △
 14338 **Manca Topana**
 Care mî-a furat cărlăna.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănești,*
j. Vâlcea.

Să ție de un hoț vestit.
 Topana este și un cătun, în județul Olt, pendinte de
 comuna Crânguesci.

TOPOLNIȚA

- * △
 14339 **Mai vine Topolnița pe unde a mai venit.**

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari,*
j. Mehedinți.

Pentru unul care a stat bine odata și acum a saracit,
 dar să ție că tot va mai stă bine.

TRAIAN

Veđi *Troian.*

TRANANA

- * △
 14340 **Logofetul Tranana**
 Cu mamaligă în basma.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Dră-*
gănești, j. Vlașca.

Veđi *Logofet.*

În bătae de joc, de cel care a învățat ce-va și umblă fără nici un rost, fiind prin urmare și sărac.

TRICALA

- 14341 * Nvésta al Vracă biși'n cor, di se avdzi trisu 'n Tricol.¹⁾

I. COYAN, *prof. c. Ianina, Epir.*

Veđi *Hotin.*

Pentru un lucru de nimica ómenii fac vorbă multă de se duce vestea departe.

TRIFON

Veđi *Telzeu.*

- 14342 * △ Sic, Trifóne !

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovăț, j. Vashutu.*

Veđi *Agache.*

Acelaș înțeles ca la No. 13113.

TRÓCĂ

- 14343 * △ A învățat la Trócă.

G. CREȚOIU, *c. Scăesci, j. Dolj.*

Înțelesul ȝicerei s'a dat la No. 12076.

De óre-ce însă în județul Dolj, în apropiere de Scăesci, se află satul Trócă, cu totul neînsemnat, unde cine-va nu are ce învăța nici de la cine învăța ce-va, Românii din partea locului întrebuintează ȝicerea, presupunând că cuvîntul Tróca desemnéază satul cu acelaș nume, iar nici de cum albia în care se dă de mîncare porcilor, precum s'a admis la No. 12076 și se admite în genere.

Se mai observă că numele de *trócă*, se dă în județul Dolj, unei plante din familia cucurbitaceelor, cu o mulțime

¹⁾ Nevésta lui Vraca s'a beșit în horă, de s'a auđit până la Tricala.

de varietăți, dintre care cele mai cunoscute sunt: *țilvul*, cu care se scote rachiul din butoie, și *țivga*, cu care se aduce apă de beut. De aci se știe că un butoiu e *gol trôcă*, că un om prost în loc de cap are o trôcă, și așa mai departe.

TROCAN

14344 * \triangle A fi Trocan.

T. BĂLĂȘEL, *precot*, c. Ștefănești,
j. Vâlcea.

A fi un om mare, truș.

TROIAN

14345 * \triangle Calea lui Troian.

T. BĂLĂȘEL, *preot*, c. Ștefănești,
j. Dolj.

Vezi *Rob.*

Acelaș înțeles ca la No. 10628. Acestă denumire se întrebuintează într'un mod aproape exclusiv în Țara Românească, iar cea d'întăiu în Moldova.

Fără a înșira numeroase localități cari din Severin la gurile Dunărei reamintesc numele cuceritorului Daciei, vom da numai următoarele:

În județul Vâlcea, și anume între orașul Râmnicu-Vâlcea și Ocnele mari, la un kilometru de albă Oltului se află o localitate cu numele de Troian, punct trigonometric de observație.

Pe acest deluț se ridică o mică bisericuță cu chilia împrejur, zidită la 1839 de Hrisant Horezanul. Aci generalul Magheru își așază tabăra sa la 1848.

La pôlele muntelui Cozia, din Argeș, în fața monăstirei Coziei, și peste apa Oltului se vede o stâncă lată care se numește *masa lui Troian*. O legendă locală mai spune că împrejurul acestei mese a stat Mihai-Vodă cu generali săi, legendă care a inspirat lui Dimitrie Bolintineanu poesia sa «*Cea din urmă noapte a lui Mihai-Viteazul*».

În fine pasul prin care Oltul intră în România se numește în vechime, *Porta lui Troian*.

TRUFANDA

- 14346 * Δ Logofătul Trufanda
Stringe mucii în bazma.

T. BALĂȘEL, *preot, c. Ștefanesci,*
j. Vâlcea.

Ca să 'și bată joc de albastrime care își suflă nasul în basma și o pune în urma în buzunar.

De alminterea Chineziilor aū în această privința, aceleași idei ca și țăraniil noștri.

ȚUCHI

- 14347 * A mîncat iérba lui Țuchi.

D-na EUGENIA ZANNE, *c. Bucuresci, j. Ilfov.*

Adică e nebun.

TUDORICĂ

- 14348 * Δ Îi lungă a lui Tudorică.

E. J. PATRICIU, *înv. c. Smulți,*
j. Covurluțu.

Cînd unul poftesce multe și de tôte. Să ȝice catre unul cînd nu'î mulțumit cu ce'î daî și ar vroi tot mai mult.

TUDORIN

- 14349 * Δ De cînd cu Tudorin.

T. BALĂȘEL, *preot, c. Ștefanesci,*
j. Vâlcea.

Adecă de mult timp, din vechime.

Poporul din Vâlcea își amintesce cu mult drag de Tudorin, cum numesce el pe Tudor Vladimirescu, care se sculase să scape țera de impilatori.

TUFEANU

14350 *△ A face nazuri ca caii Tufeanului.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Pentru omul mofturos. Vede că e rugat și tot mai așteptă.

TURC

Vezi Câne, Lup, a Mâncă,
Moldovan, Nevoe.

LEGENDĂ

La Tarigrad, — unde o fi ala, — ci-că era un împărat, care avea doar o fată, și încolo numai avea nici un copil din trupul lui. Fata îi era dragă ca sufletul și de dragă ce-l era, îi făcuse o căsuță numai de sticlă și ori ce cerea îi împlinea, lapte de pasere să fi cerut, lapte de pasere i-ar fi adus împăratul. Și gândea împăratul s'o mărite după un fecior de împărat și să-i dea de zestre jumătate din scaunul său.

Dar, vezi d-ta, nepartea e rea în lume! Când e să nu fie de la Dumnezeu și când își viră Sarsailă cода, e rău cum nu se mai poate! Ci-că fetiș aștia, de când veduse lumea în ochi, îi placea grozăvenie mare să se jöce cu cățelușii împăratului. Cum face, cum drege, cum își viră dracu cода, că un zăvod d'ăla marî, înșală a fată de împărat, și fata rămâne grea cu zăvodul. Și tocmai mai târziu, când încep a crește burta fetiș, împăratul băgă de seamă că fie-sa o să fie grea.

Atunci s'a întristat împăratul tare, îi scăpa să plângă ca un copil, de mare ciudă și rușine! Mă rog, nu-l belise obrazu cu fapta ei? Se făcu împăratul foc și pirjol și era cât p'aci s'o omóre cu chiar mâna lui; dar se gândi că nu face bine, mai bine să adune sfatul țerei, și ce o dîce sfatul țerei, el ala să facă.

Sfatul țerei adunându-se și chibznindu-se, a hotărît ca împăratul să depărteze pe fie-sa de la curte, ca să nu facă curtea împărătească de ocară în lume.

Împăratul a ascultat de sfatul țerei și a poruncit să facă o corabie mare, să pue în ea totă zestrea, care era partea fetiș. După ce a făcut vînt corăbii de a plecat pe mare încolo, cu fata singură, singurică, fără nici un om, ca să se ducă unde o vrea cel de sus. Așa împăratul și-a mutat gândul de la fie-sa.

Corabia a mers, a mers până s'a oprit la un ostrov. Acolo fata s'a dat jos și a legat corabia cu nise lanțuri de fer de nise copaci groși. Apoi și-a făcut un bordei în ostrovul ala și trăia acolo, dămăncare avînd în corabie, și mai scofelind și prin ostrov fel de fel de bufeii dulci.

Peste puținică vreme, i-a abătut să nască fetiș de împărat. Și a născut fata împăratului șapte znameii, șapte jigăni ca face-ți-ai cruce! Aste șapte opăciuri erau cu chip de om până la brîu, iar din brîu în jos, adecă piclôrele și ședutul, erau ca de călne;

flocoși, cu ghiare. cu coddă, etc. taman ca câinele. Ei când plângeau, mai mult cheneau ca câinii, ucigă-i sfintele slujbe! Da ce să le facă biata fată, la atâtea poșidichii de jivini? Cum să-i crească ea pe câte șapte? Că, vești d-ta, ea avea numai două țife, ca orice femeie, n'avea șapte. Taman atunci fătase și o scrófă din cele care i-le pusese ca de zestre Impăratul în corabie, că, vești d-ta, îi pusese de lôte, ca unei fete când o măriși și o înzestrezî. Ce făcea a fata? Lăpădă purceii de la scrófă și dete copiii ei, — nu i-ar fi mai făcut, — ca să sugă în locul purceilor. Și așa au tot supt la scrófă până s'au făcut mari.

După ce s'au făcut ăste schilodenii mari și voînici, mumă-sa le-a spus, că ea e fată de Impărat și ei nepoți de Impărat tare și mare.

Ei cum au auzit una ca asta, au strîns în corabie tot ce aveau pe afară, s'au pus în corabie câte șapte împreună și cu muma lor și au pornit-o în spre Impărăția Tarigradului. Cum au ajuns la Tarigrad, au oprit corabia la mal, au legat-o și au plecat spurcăciunile câte șapte la Impăratul. Cum au ajuns la porța Impăratului, au început să dea chiote, chefnind ca câinii, nu că se le deschiză porța și mai multe nu! Impăratul vădînd aste znamenii s'a crucit ca de ucigă-l sfînta tămăe, și i-a întrebat: cine sînteți voi, uriciunile lumii, și ce vreți?

Sîntem nepoții Mării Tale, răspunseră toți chefnind.

Impăratul, cum auzi, făcu fețe-fețe aducîndu-și aminte de proclata lui de fată. Îl săgetă biedă la inimă că ăstia or să fie feciorii ei. Năcăjit peste fire, aruncă cu buzduganul în spre ei ca să-i repue. Ași! îi-ai găsit să repui pe ucigă-l tóca! Impăratul taman se spălase pe ochi și se stergea pe mîini, stersese numai p'a stîngă și vrînd să dea cu stînga nu i-a înemerit pe ei, și a înemerit în stîlpul porții. Atunci Impăratul a ăis că să fie afurisit cine s'o sterge întîi pe mîna a stîngă când s'o spêla. Și d'ăia nu e bine să te ștergi întîi pe stînga când te spell.

Impăratu i-a întrebat iar: ce vreți de la mine, procleților?

Vrem pămînt, Măria ta, că n'aveni unde ședea, răspunseră chefnind ca câinii.

Ei nu vă cređ că sînteți voi nepoții mei, până n'ați veni cu mîama voastră și cu corabie cu tot aici la porța mea, răspunse Impăratul.

Atunci spurcăciunile s'au pus de au săpat un șanț adînc de la mare până la porța Impăratului și l'au umplut cu mei, și pe șanțu asta au împins corabia cu mîama lor până la porța Impăratului.

Fie-sa de rușine și-a coperit fața, să n'o vadă ta-s'o. Impăratul a blestemat-o ca să nu-i mai vadă nimeni fața în veci. Și d'atunci a rămas, ca tuncócele să-și înzovonească fața.

Impăratul n'a mai avut încotro, și le-a ăis că le va da pămînt cât ține o piele de bivol. Atunci procleții, ucigă-i sfintele ăile mari, au făcut pielea de bivol nojițe subțirele de tot și a coprins tot Tarigradul.

Impăratul n'a mai trăit mult dup'ăia, și a murit de mare cîudă și obidă, blestemăndu-și césul în care a crăpat ochii în lume. Iar nepoții lui s'au făcut stăpâni pe Tarigrad, ucigă-i sfînta leturghie!

Din împelițații ăstia se trag Turcii din ăia de ađi.

T. BALĂȘEL. — *Vești și în Șeșăf. III, No. 4.*

CREDINȚE

Turcii se spală des la cur, căci partea asta pute ca câinele plouat, fiind-că a sămănat cu câinele.

Turcii aveau code ca câinele, mai înainte vreme, dar s'au scurtat ați ceva, mâine ceva, până a perit de totă isprava.

Sînt bătrâni care spun că erau mulți Turci, din cei de veneau de robeau țera, care aveau nisce code ca de oie la ședut.

Turcii nu mănâncă carne de porc, căci au supt lapte de la scrôfă.

Turcii țin câinii mulți în curte, căci câinele e tata al lor.

Turcii sînt nație mănôsă, căci au supt la scrôfă, care se îngrașe mai mult din nimic.

Bătrânii spun că și-aduc aminte cînd veneau Turcii în țeră, anul era tot de-una bun, bucatele se făceau cu îmbelșugare; din contră cînd veneau Rușii era anul sarac.

Cînd își lasă Turc în cale, își va merge bine, căci Turcul are pieze bune.

Turcii sînt omeni drepți, ei nu te înșală la cântar, sau cu alt-ceva.

Turcii poartă fesuri în chipul dracului căci și ei sunt curat dracu.

Din mîna Turcului să nu mănânci nimic, căci ce intră în mîna Turcului se spurcă, fiind nebotezat.

Sunt bătrâni cari nu-ți mănâncă nimic din mîna Turcului. Se spune că pe cînd veneau Turcii în țeră, le puneau de mîncare în vase de bașca, și bucatele ce rămăneau de la ei, le dau câinilor, iar la porci sau la alte lighioane, de se mănâncă, nu le dau.
— T. BĂLAȘEL.

* △
14351 Bine l'o (a) luat Turcu.

Junimea, III, No. 15. — E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți, j. Covurluiu*. — T. BĂLAȘEL, *preot, c. Ștefanesci, j. Vâlcea*.

1° Țice Românul cînd e necajit, arătînd că nu pôte ave bine nici odată.

2° Turcul e stăpîn în lume, numai de el se ține norocul, binele, fericirea.

3° Cînd unul a întreat pe cine va că ce face, și acesta răspunde: bine! cel-alt îi Țice că *binele l'a luat Turcul*.

Originea acestei Țiceri trebue căutată în următorea legendă populară:

LEGENDĂ

În vremea de demult, ci-că DumneȚeu a chemat pe tôte soșurile de omeni ce sînt în lumea albă, ca să le împartă câte un dar. Al d'întăiu, care a mers în fața lui DumneȚeu, a fost Turcu. El cum veni în fața lui DumneȚeu, DumneȚeu îl întrebă:

— Ce e, mă Turcule?
 — Bine, Dómnne!
 — *Dă bine să fii!* răspunse Dumneđeű, și Turcu luând binele, își călă de drum.

Veni apoi în fața lui Dumneđeű *ciocoitul*. Cum îl vėđű, Dumneđeű îl întrebă:

— Ce e, mă ciocoitule?
 — Bine, Dómnne!
 — *Binele l'a luat Turcu*, răspunse Dumneđeű.
 — Ciocoitul începu a se miră: Dómnneeee!
 — *Domn să fii!* îi ăise Dumneđeű.

Ciocoitul își vėđű de drum și Domn a rămas până în ăiua de ăđl.

Merse apoi în fața lui Dumneđeű Țiganul. Dumneđeű cum îl vėđű, îl întrebă: ce vreî mă țigane?

— Bine, Dómnne!
 — *Binele l'a luat Turcu*.
 — *Vai de mine!* începű a se văită țiganul.
 — *De vai să fii*, răspunse Dumneđeű, și țiganul de vai a rămas până ăđl.

Veni rındul Nėmțulu?.

Cum ajunse Nėmțu în fața lui Dumneđeű, fu întreat:

— Ce vreî, Nėmțule?
 — Bine, Dómnne!
 — *Binele l'a luat Turcu*, răspunse Dumneđeű.
 Nėmțu începű a se mira: *Mare minune!*

— *De minune să fii în lume*, răspunse Dumneđeű, și Nėmțu de minune a rămas, căci el scóte tóte minunăđiile în lume.

După Nėmț veni rındul Românulu. Cum ajunse în fața lui Dumneđeű îl și întrebă:

— Ce vreî, mă Române?
 — Bine, Dómnne!
 — *Binele l'a luat Turcu*, îi răspunse Dumneđeű.
 — Dar noi? întrebă Românul.
 — *De dar să fii*, îi răspunse Dumneđeű.

Și bieđl de noi de dar am rămas până în ăiua de ăđl, că cine vrė acela să face stăpân pe noi. Noi suntem numai topor de óse la care cum să scólă.

După alte variante când Românul ăice: dar noi? Dumneđeű îi răspunde: *darnic* să fii, și de aceea Românul e atât de darnic și de primitor.

* Δ 14352 Dreptatea s'a dus de când Turcii.

NIC. MATEESCU, *inv. c. Movi-
 lița, j. Putna.*

* Δ *Dreptatea a luat'o Turcul.*

P. GÂRBOVICIANU, *prof. Semin.
 Buc. Cl. VII.*

Veđl *Dreptate.*

A se vedé înțelesurile la No. 11898.

14353 * Δ Turcul te bate, Turcul te judecă.

Voința naț., 1894, Iunie. — *Gazet. Pop.*, I, No. 220. — Dr. I. CAY. DE FLONDOR, în *Patria, Bucovina*, No. 218. — AVR. CORCEA, paroh, c. Coșteiu, Banat. — IUL. GROFȘOREANU, prof. c. Galșa, Ungaria. — D. POPOVICIU, inv. c. Cuvin, comit. Arad. Ungaria. — V. SALA, dasc. c. Vașcoiu-Băresci, comit. Bihor, Ungaria. — G. BĂNULESCU, inv. c. Pietroșița, j. Dimbovița. — P. GÂRBOVICEANU, prof. c. Chioara, j. Ialomița.

Veđi *Lup*.

Acelaș înțeles ca la No. 2013.

14354 — Cine te pîresce?
— Turcul.
— Cine te judecă?
— Turcul.

DIM. ȚICHINDEAL, *Fab.*, p. 48.

Acelaș înțeles ca la No. 14343.

Être juge et partie.

Prov. Franc.

14355 * Δ Turcul te taie,
Turcul te jupóie.

P. GÂRBOVICEANU, prof. Semin. Buc. Cl. VII.

Acelaș înțeles ca la No. 14353.

14356 * Δ Cum e (îi) turcu(l) și pistolu(l).

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 57. — HINȚESCU, p. 193. — C. NEGRUZZI, I, p. 250. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 160. — G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 21. — S. I. GROSSMANN, *Dict.*, p. 26 & 123. — DOBRE MARINESCU, *inv. c. Pîr-vu-Roșu, j. Argeș.* — I. ISTRĂTESCU, *inv. c. Cobia, j. Dimbovița.* — N. GH. IONESCU, *inv. c. Mamor-nița, j. Dorohoiu.* — E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulț, j. Covurlui.* — T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.* — P. ISPIRESCU, *Leg.* 1872, p. 167. — P. GĂRBOVICIANU, *prof. c. Costesci, j. Argeș.* — G. BĂNULESCU, *inv. c. Pietroșița, j. Dimbovița.* — G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari, j. Mehedinți.* — GR. POIENARU, *ing. j. Putna.*

* Δ După Turc și pistol.

N. GANE, *Conv. Liter.*, XI, p. 368. — C. TEODORESCU, *inv. c. Li-pova, j. Vaslui.* — I. DRAGAN, *pl. Coșula-Miletin, j. Botoșani.*

* Δ Cum îi Turcu 'i și pistolul.

GAYR. ONIȘOR, *prof. c. Dobro-văț, j. Vaslui.*

* Δ Cum e Turcul așa e și pistolul.

V. A. FORESCU, *inv. c. Stăni-șoara, j. Suciava.*

Cum e unul și cel-l-alt; cum e stăpânul și sluga lui; cum e omul și afacerile sale.

A se vedé deosebitele înțelesuri, în mod mai amănunțit la No. 7703.

14357 Turcului să'i dai bani și să'i scoți ochii.

NIC. COSTIN, *Letop. Mold.*, II, p. 54.

Arată lăcomia de bani a Turcului.

14358 * Turcul plătesce.

I. GHICA, *Scrisori*, p. 28. — P. BUDIȘTEANU, *j. Ilfov*. — Albina, I, p. 885.

Veđi *Căcrulă*.

1° Adică nevinovatul, cel care nu e dator.

2° Dice acel care nu vré să plătescă el.

În divanul lui Alexandru Ghica-Vodă, eră un înalt funcționar foarte somnoros. Odată se judecă un proces între un Român și un Turc. Judecătorii aflare pe Român vinovat și'l condamnară sa plătescă despăgubiri. Pentru formalitate, fie-care judecător aveă să spuie, cu glas tare, sentința. Toți ăiseră pe rînd: Românul să plătescă etc. Când ajunse rîndul la funcționarul nostru, care dormise totă vremea, se ridică somnoros și, fără să aibă habar de ce s'a petrecut în divan, ăice: *Turcul plătesce!* Aă ris toți; vorba lui a ajuns din gură în gură și a rămas ăicetóre.

*Fizet a vürmegye.*¹⁾

Prov. Ung.

14359 * Turcul nu caută a prinde calul cu sacul deșert.

V. A. FORESCU, *c. Folticenă, j. Suciava*.

Veđi *Cal*.

A se vedé o varianta și înțelesul la No. 1428.

14360 * △ La Turc dragostea e pe genuchiu.

GR. POÎENARU, *ing. j. Putna*.

* △

Prieteșugul judecătorului e pe genunchi, ca al Turcului.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Zăvoeni, j. Vâlcea*.

Veđi *Arbinteș, Judecător*.

¹⁾ Plătesce comitatul.

A se vedé la No. 12138 alte variante ale acestei ȝi-
ceri și înțelesul ei.

Veđi NECULCEA, *Letop. II*, p. 185—186.

* Δ
14361 Prietenia Turcului e prietenie pe picior.

COTEA, c. *Vărăscă, j. Ilfov.*

Acelaș înțeles ca la No. 14360.

* Δ
14362 Turcî să fie afară și tu tot nu'î auđi.

P. GĂRBOVICEANU, *prof. c. Va-
lea Marcului, j. Mehedinți.*

Veđi *Tun.*

1⁰ Pentru omul care dórme dus.

2⁰ Pentru cel care nu aude bine.

*
14363 Turcul nu scie multe.

P. DANIILESCU, c. *Crațova, j.
Dolj.*

Ducă 'i trăsnesce ce-va rău în cap el nu te mai judecă,
ci te omóră.

*
14364 Turcu, de e Turc, și tot te lasă întâiu
să mai mănânci și apoi te omóră.

P. BUDIȘTEANU, c. *București, j.
Ilfov.*

Veđi *Creștin, Episcop.*

Pentru cel care 'i pune sula în cóstă când e omul
la masă. Intâiu să mîncăm, pe urmă om vedé de afaceri.

*Evél team sonrú chelam.*¹⁾

Prov. Turc.

14365 Turcu e turcos,
Țiganu e fricos.

BARONZI, p. 54. — HINȚESCU p
193.

¹⁾ Intâiu mîncare, pe urmă vorbe.

Arată firea aspră dar și viteză a Turcului.

14366 * \triangle Turcii sciū de scirea lui.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Cârja,*
j. Tutova.

Nu se scie ce s'a făcut, a perit.

14367 * \triangle A mâncat cât un Turc de cei calici.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți,*
j. Covurlui.

\triangle
A mâncat cât un Turc de cei săraci.

S. MIHĂILESCU, *Șezat*, p. 218.

Veđi a Mâncă.

Adică mult și cu lăcomie. Să ȝice pentru omul mân-
căcios.

14368 * Aî Turc tu hóră, cu ȝlieȝlu la inimă vai
bănezî.¹⁾

C. ZUCA, *stud. c. Berat, Albania.*

Când dușmanul îți șede în cóstă, e lângă tine, nu poți
să duci o vieȝă liniștită.

14369 * Turcul acaȝă ȝiepurle cu amaxia.²⁾

COST. IONESCU, *prof. c. Nevésta,*
Macedonia.

Turcul lu acaȝă ȝiepurli cu arabălu.³⁾

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*,
p. 177.

Veđi Iepure.

Turcul adună, fără multă ostenélă, avere de la creștin.

A se vedé înȝelesul cu totul deosebit ce se dă ȝicerei,
în România ca și în Italia.

¹⁾ Aî Turc în satul tēū, cu ȝhȝaȝa la inima vei trăi.

²⁾ Turcul prinde iepurile cu carul.

³⁾ Turcul prinde iepurile cu arabaua (trăsura).

Τὸ βόω τὸν λαγὼν κυνηγετεῖν.¹⁾

Prov. Elin.

*Bove venari leporem.*²⁾

Prov. Lat.

*Colla pazienza si prendo la lepre col carro.*³⁾

Prov. Ital.

14370 Turcul u caftă ȱgățșarea cu luminarea.⁴⁾

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*,
p. 177.

Arată firea artăgôsă a acestui popor.

14371 * Iu toți Turçîlî și Asan.⁵⁾

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeșî,*
Macedonia.

Despre omul care e nelipsit de unde-va.

14372 * A Turcului dă-îlî ș' nu îli tăxea.⁶⁾

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeșî,*
Macedonia.

Caci alminterea nu se mulțumesc.

14373 Si ȱgatși criștinîlî, Turçîlî s-hărisesc.⁷⁾

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*,
p. 177.

Când, împotriva interesului lor, se cêrtă saũ nu se în-
țeleg unii ómenî.

¹⁾ & ²⁾ A vina iepurile cu carul.

³⁾ Cu răbdare să prinde iepurile cu carul.

⁴⁾ Turcul caută cêrtă cu luminarea.

⁵⁾ Unde toți Turciî și Asan.

⁶⁾ Turcului dă 'î și nu 'î făgădul.

⁷⁾ Se cêrtă creștinii, Turciî se bucură.

De almintrelea acéastă maximă a fost întrebuintată de multe împărății.

Divide ut imperes.

Prov. Lat.

14374 Ni plândzém di Turçi, ș-di criștiñi nu
pûtem s-ascăpăm.¹⁾

PER. PAPAHAĞI, *Zweit. Jahres.*,
p. 163.

Prin creștini se înțelege slujbașii creștini cari, adeseori sunt mai răi de cât Turcii.

14375 Ti nclînaș al Turcu, ma rău va ti calcă.²⁾

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*
p. 176.

Cu cât te umilești mai mult înaintea Turcului, cu atât mai tare lovesce în tine.

14376 * Δ Turcu bese
Gunóiea iese.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefanesci,*
j. Vâlcea.

Se ȝice, ca un fel de cântec glumeț, când îți da vre-o gunóie în ochi.

*Turcu bese
Gunóiea iese ;
Turcu beși
Gunóiea ieși.*

14377 * Δ A veni Turciî.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți,*
j. Covurluiu. — G. POBORAN, j. Olt.

A veni mare belea pe capul cui-va.

Țerancele își împacă copiii, ȝicându: «*Taci, că rin Turciî!*»

În vechime Turciî, când treceaû printr'un sat, furau

¹⁾ Ne plângem de Turci și de creștini nu putem să scăpăm.

²⁾ Te ai închinat la Turc, mai rău te calcă.

copii, pe care 'î cresceau, în urmă, în legea lor; ast-fel ca ómeniî carî cunosceaû acest obicei, își ascundeau copiii îndată ce aflaû cu se apropia vre-o cėtă de Turciî.

* Δ
14378 Par'că 'l alérgă Turciî.

P. GĂRBOVICEANU, *prof. Semin.*
Buc. Cl. IV.

* Δ
De par'că 'l gonesc Turciî.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Bezdeadu,*
j. Dîmbovița.

* Δ
De par'că 'l-aû luat Turciî la gónă.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Ursetu,*
Runcu & Valea Leurzei, j. Dîmbovița.

Vedî Tătar

Adică fuge tare.

Comme s'il avait le diable à ses trousses.

Prov. Franc.

14379 Doar nu vin Turciî.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1000.

* Δ
(Că) dóră nu dau Turciî.

Șezăt., I, p. 218. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurluîu.*
— V. A. FORESCU, *c. Folticent, j. Suciava.*

* Δ
Ho! stai, că nu dau Turciî.

N. GH. IONESCU, *înv. c. Mamor-
nița, j. Dorohot.* — M. CANIAN,
publ. j. Iași.

* Δ
(Stai) (mai încet) doar nu vin Turciî, nici
Tătarîi.

G. MADAN, *c. Trușeni, țin. Chi-
șineî, Basarabia.* — G. P. SALVIU,
înv. c. Smulți, j. Covurluîu.

Ca să mai potole pe cel ce se grăbesce, fără ca să fie rost de grabă.

«Craiu Leșesc eră pe atunce Mihail Vișnovețchi, și hatman Sobietchi, carele pre urmă au fost și Craiu. Stați satele pe marginea țerei Leșesci pline de ȍmeni, și le spuneau Moldovenii: «*Fugiți, fugiți, că vin Turcii în țera voastră!*» Ei nu credeau, stați pre loc. Turcii, cum au trecut Nistrul, cum au început a prădare, și robire, și a dare de foc, cât au putut agiunge, prin țera Leșescă, fără de nici o grijă de Leși.» — I. NECULCE, *Letop.* II, p. 200.

A se vedé și MUSTE, *Letop.* III, p. 8 & 9.

*
14380 A fi aprópe de... ca Turcu de împărțăsenie.

M. CANIAN, *public. j. Iași.*

Adică fórté departe.

14381 Orí Turcu, orí samaru, orí măgaru.

Constituționalul (ziar), X, No. 2869.

Veđi *Au.*

A se vedé înțelesul la No. 6.

* Δ
14382 Nu mai e în timpul Turcului (acum).

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari, j. Mehedinți.*

Când făceau orí-ce nelegíuirí fără să 'și priméscă pedépsa.

* Δ
14383 Ii cură mucii
Ca Turcii.

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari, j. Mehedinți.*

Adică așa veneau Turcii, și nu se mai isprăveau. Să ȓice celor mucoși.

* Δ
14384 S'o fudulit ca coteiul Turcului.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j. Tutova.* — CATRINIȚĂ, *elev Scol. Norm. Berl. c. Rădău, j. Vaslui.*

Veđi *Cânt.*

Acelaș înțeles ca la No. 1483.

*△ 14385 Se lasă în nădejde ca Turcu în sabie.

P. GĂRBOVICEANU, *prof. c. Bobaiță, j. Mehedinți & c. Pogoneni, j. Gorj.*

Pentru cel care pré se încrede în sfârșitul favorabil al unei afaceri.

* 14386 Se bat Turcii la gura lui.

M. CANIAN, *public. j. Iași.*

*△ Par'că se bat Turcii la gura lui.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurlui.*

Când unul vorbește pré repede, de nu 'i înțelegi vorba.

* 14387 Să fiu Turc dacă...

H. JUVARA, *c. Berlad, j. Tutova.*

Ca să întăresci o afirmare.

«Să fiu Turc dacă am înțeles ce ai vrut să dici.»

* 14388 A fi Turc.

COȘBUC, *Univ. Apr. 1900.*

*△ A fi ca Turcu.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănești, j. Vâlcea.*

*△ A fi Turc de felul lui.

G. TOMESCU, *înv. c. Mehedinți.*

* A fi Turc și Jidan.

M. CANIAN, *public. j. Iași.*

¹⁰ A fi rău, crud, fără milă; cu apucături rele.

²⁰ A cere ca ordinele pe care le dă să fie ascultate fără vorbă multă și îndată.

«Nu fi Turc.»

14389 Nicî Turc nu'î, nicî turlac.

A. DONICI, *Fab.*, p. 26.

* △

*Nicî Turc, nicî turleac,
Ia un fleac.*

V. A. FORESCU, c. *Dorna*, j.
Sucilava. — M. CANIAN, *public.* j.
Iaşi.

* △

*Nu'î nicî Turc, nicî turlac
Ci numai un fleac.*

C. TEODORESCU, înv. c. *Pungesci*,
j. *Vasluţu*.

Pentru omul lipsit de orî-ce însemnatate.

Turlac are de obicei înţelesul de: bêt, dar în judeţul Mehedinţi prin acest cuvînt se înţelege un om viu.

În Moldova *turleac* are înţelesul de: om zapăcit, ne-trebnic, iar *turlă*, femei care nu'şi cantă de trébă, uşoră în tôte.

14390 * A fi cap de Turc.

M. CANIAN, *public.* j. *Iaşi*.

Om deştept, cu greutate.

14391 * △ A fi dat Turcii.

T. BĂLĂŞEL, *preot*, c. *Stefănesci*,
j. *Vâlcea*.

A să fi întîmplat o mare zarva, o mare învălmaşela.

TURCESC

14392 Tu mîni furesci i turcesci cadzi, un da-rac ésti. ¹⁾

D-r WEIGAND, *Zweit. Jahres.*,
p. 177.

¹⁾ În mîni de furî (hoş) săi turcesci cađi, tot un drac este.

Arată firea rea și hrapitoare a Turcilor.

- 14393 Di-ți vrei arău alântui, tu mână turcescă
ș-lu vedzi. ¹⁾

D-r WEIGAND, *Zweit. Jahres.*,
p. 177.

Acelaș înțeles ca la No. 14392.

- 14394 * Dreptate turcescă.

P. DANIILESCU, *inv. c. Craiova*,
j. Dolj.

Adică ne-dreptate.

Când i se pare unui țeran ca un primar, de pilda, n'a judecat drept într'o afacere, el ȋdice că *judecă turcesce* sau că *ȋ'a făcut dreptate turcescă*.

Se ȋdice că Turcii judecau ast-fel pe creștinii. Dacă un creștin cerea judecata cui-va, trebuia să aducă martori cari să marturisescă adeverul. Martorii, după principiurile Coranului trebuiau să fie Mahometani, căci creștinii erau priviți ca ființe păcatose și prin urmare nu puteu spune nimic înaintea judecătorului turcesc. Creștinul era astfel silit să cumpere martori turci cari adese-orii spuneu ceea-ce nu veduse.

Se întâmplă că acești martori luaș bani și de la acusat și de la reclamant, și dreptatea o câștigă acela care dă mai mult.

- 14395 * Dobândă turcescă.

M. CANIAN, *public. j. Iași*.

Adică mare. A se vedé No. 11842.

TURCESCE

- 14396 * A vorbi turcesce.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 260. —
Șezăt., II, p. 212. — P. DANIILESCU,
j. Dolj.

1° A fi bêt.

¹⁾ De doresci reu altuia, în mână turcescă să'l veđi.

«Adnc vin de cel hrănit, de care cum beî câte o lécă, pe loc ți se tafe picerele, îți steclesc ochii în cap, ți se încelele limba în gură și începi *a bolborosi turcesce*, fără să scii bechiu macor.» — I. CREANGĂ.

Bat'o crucea bătură
Că mî-o legă limba 'n gură,
Cum o bêu mă 'nveselescî
Limba în gură sê 'ncălcîescî,
Și 'ncep *a vorbi turcîescî*.

Poes. Pop., Șezăt., II, p. 211.

2° Când unul vorbesce o limbă pe care nu o înțelegem.

A SE TURCI

14397 * \triangle A se turci.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

1° A se lepădă de legea creștinăscă pentru a îmbră-
țișă pe cea turcăscă.

2° A se pune la adăpost de răsbunări.

«Să nu faci cutare lucru, că atunci *mai bine să te turcesci.*»

TURDA

14398 A nu întârziă cu urda 'n Turda.

L. CÎORBEA, *Fem. Porumb., p. 34.*

Adică fără zabavă.

A se vedé la No. 9380 varianta și înțelesurile acestei
diceri.

UCA

14399 * \triangle A se pune într'o parte ca Uca.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Sê dîce omului într'o ureche, care nu încetéză de a ne
supêră cu vorbele și cu faptele.

14400 * \triangle A fi Uca.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

A fi un fel de negabui, de nătăflătă, de nerod.

UDREA

14401 Care cum venea
Tot Udrea 'l chema.

A. PANN, III, p. 25. — HIN-
TESCU, p. 200.

* \triangle
Care cum se scôlă
Tot Udrea îl chemă.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Să ȋdice când, ori pe unde mergi, dai numai de stă-
pâni cari 'ți poruncesc.

Nu am putut afla «povestea țiganului», la care face
alusie A. Pann, și care a dat naștere acestei ȋcieri.

ULICAR

14402 * Cadi la ginuȋli ca Ulicar.¹⁾

G. ZUCA, *stud. c. Elbasan, Al-*
bania.

Adică ca un mișel.

În Albania Români se împart în trei clase. Clasa cea
mai nobilă, compusă din omeni cari locuiesc prin orașe
și cari sunt veniți din Macedonia și mai ales din Mos-
copole, oraș curat românesc și de o însemnătate istorică.
Farșeroȋi, cari sunt păstori, formeză clasa a doua. În
fine clasa a treia se compune din *Ulicari*. Se crede că
acești din urmă nu sunt Români curați ci romanisați.
În Albania e un sat cu numele de Ulic.

Cele doue d'întâi clase se încuscresc între ele. Un

¹⁾ Cade în genuchii ca un Ulicar.

Ulicar însă, fie cât de bogat, și sunt mulți foarte avuți, nici odată nu poate să ieă în căsătorie o fată din cele-lalte două clase, fie ea cât de saracă.

ULIȚĂ

14403 * [△] Ulița te face fără casă.

V. SALA, *dasc. c. Poenl, Inf. comit. Bihor, Ungaria.*

Când omul trăește mai mult pentru lume de cât pentru familie, pe de o parte se învață cheltuitor și mai ales ieă rele deprinderi.

14404 Pě uliță chir Chiriță,¹⁾ și la masă nici chiseliță.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 56.

*
*Pe uliță Chiriță
Și a-casă nici chiseliță.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

*Pe uliță Chiriță
Ș'a-casă chiseliță.*

A. PANN, I, p. 160. — HINȚESCU, p. 33.

Să ȕlice pentru cei ce în lume mult sě falesc și în casă n'aă ce mănca, și pentru cei ce în lume mult ne cinstesc, dar vre-un ajutor dă la ei, cât dă mic, nici cum vedem (GOLESCU).

14405 * A bate ulițele.

A. GOROVEI. c. *Folticeni, j. Suciava.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Vedī *Pod.*

A nu avé nici un rost; om fără nici o ispravă.

¹⁾ Adică domnul meu! stăpânul meu! din cuvîntul grecesc κύρις. — Nota lui Golescu.

14406 * A rămâne pe uliți.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

A rămâne sărac, fără sprijin.

14407 * A fi pe uliți.

Adică fără nici un căpătăiu, nici un rost, cu desăvîrșire sărac.

Etre sur le pavé.

Prov. Franc.

UMBRĂRESCÎ

Veđi Golășel.

UNGUR

Veđi Nîmf.

14408 * Δ Când ți mai drag de Ungur să 'i scoți
un ochiu.

IÓN GROFȘOREANU, *c. Vasîova,*
comit. Torontal, Ungaria.

Arată puțina dragoste dintre Români și Unguri.

14409 * Δ Unguru'i căne.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu,*
Banat.

Adică ne-milos, rău la mațe.

14410 * Δ Unguru'i lăudăros, numa'i fricos.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu,*
Banat.

Două cusururi cari de obicei merg împreună.

14411 * △
Ungur
Bungur.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.*

* △
Ungur bungur
Țêpa 'n cur.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

* △
Ungur bungur
Dă cu nasu 'n cur.

TR. TEREBEŢ, *c. Coctuba, comit. Bihor, Ungaria.*

Se ȝice Ungurilor, în bătaie de joc.

Cuvîntul *bungur* ar fi după unii o prescurtare pentru: bun de gură. După alții ar însemnă măciniș mare de grâu, porumb etc. un fel de huruielă.

14412 * △
Carpații cu aer curat
De Unguri e presărat.

BADEA CIOBANU, *c. Dadilor, j. Vlașca.*

Badea Ciobanu, moșneg de peste 80 de ani, fugit din Transilvania, spune că această ȝicere o scie de la tată-său. Dînsul ne-a dat și următoarea poezie poporană.

Unguri ici
Unguri colea
Unguri află poteca.
Unguri liftă spurcată
Ne a coprins poteca totă.
Vin, intră la noi în țera,
Mult mai reu chiar ca o fiară.
Acum vai de biet Românul
Ca ș'a dobândit stăpânul,
Și nu pôte sa se scape
Pîn n'o versa sânge de mörte.

UNGURÉN

- 14413 *[△] Ungurene ¹⁾, vreme rea,
Ce cauți în țera mea?

T. BĂLĂȘEL, preot, c. Ștefănesci,
j. Vâlcea.

1° Căci de multe ori Ungurii au luat cu hapca pământurile Românești de la graniță.

2° Arată și câtă pagubă ne-au făcut o acest nēm fiind cu piezele rele.

Verde frunză ș'o lalea
Ungurene vreme rea,
Ce cauți în țera mea ?
Iea-ți hațna și praștia,
Și n spinare, șarică,
Și te du în țera ta,
De-ți mănâncă slămina
Cu tat't'o și mumă-ta.
Du-te diu sat de la noi
Și te cara 'n sat la voi,
Și-ți fă casa în gunoi,
Și-o frică cu usturoi,
Ca s'o aperi de strigoii.
Fugi departe peste del,
Peste del, peste Ardél
Peste al Mureșului mal,
Dincolo de al Tisei val;
Că de când ești pe la noi
S'a scumpit brânza de oi,
Și de când tu ai venit,
Tote oile s'au stērpit.

Poes. Pop.

- 14414 *[△] Ungurene, tuțurene,
Bagă cămașa 'n ismene.

T. BĂLĂȘEL, înv. c. Ștefănesci,
j. Vâlcea.

Se ȝice în bațjocura Ungurilor.

¹⁾ Prin acest cuvînt Românul de la noi înțelege când Ungur, când Român din Ungaria.

- 14415 *△ Ungurén cu dóuē oi,
Mută'ți tîrla lîngă noi.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Să ȋdice de femeî căt-re draguții lor.

UNGURESC

Veȋi *Mîncîrînd.*

- 14416 *△ Flăcău unguresc.

N. POPESCU, *Calend.* 1882, p. 17.

Veȋi *Fector.*

Acelaș înȋeles ca la No. 10029.

URLAȚI

- 14417 *△ A se duce pe Urlați.

I. CREANGA, *Pov.*, p. 60. — G.
COȘBUC, *Epoca*, *Febr.* 1898. — G.
POBORAN, *inst. j. Olt.*

1° Adică pentru tot-dé-una, a nu se mai întórce.

2° A se duce în iad, a se duce dracului.

«Scăpând cu mare greú din mî-nile lor, hîrsciit și stîlcit, cum eră,
a lasat și hanî și tot și *s'a dus pe Urlați*, după ceî-l-alȋi.» — I.
CREANGĂ, *Pov.*, p. 60.

3° A fi bătut.

Urlați este o localitate inchipuita și un joc de cuvinte.

- 14418 A'î trage o palmă ca la Urlați.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 261;
Snóve, p. 58.

Veȋi *Ghurghu.*

Adică o palmă sdravênă.

Îi cîrpi o palmă *par'că eră venită de la Urlați.* P. ISPIRESCU.

UVREŬ

Vedî *Evreă*.

- 14419 * Uvreul pân nu-arîde crepa¹⁾.

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeși, Macedonîa*.Vedî *Ţidan*.

Acelaş ca la No. 13602.

- 14420 Uvreul şi dă şi strigă²⁾.

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres*, p. 178.

E vinovat şi ȣipă ca şi când ar fi nevinovat. Arată falsitatea şi îndrăsnela lui.

- 14421 Sănătatea a noastră, hîavra Uvreilor³⁾.

I. NENIȚESCU, *Rom. Turc.*, p. 24.Vedî *Ţigan*.

A se vedé înȣelesul la No. 5830.

- 14422 Djură ca Uvreu⁴⁾.

DR. WEIGAND, *Zweit. Jahres*, p. 178.

Pentru cel care face un jurămînt fals, care afirmă un ce ne-adevêrat.

UVRIDĂ

Vedî *Cap. XII, c. Uvridă*.

VĂCĂRESCI

- 14423 * A fi bun de Văcăresci.

¹⁾ Ovreu pînă nu înȣelă crapă.

²⁾ Ovreu şi dă şi strigă.

³⁾ Sănătate a noastră, frigurile pentru Ovrei.

⁴⁾ Jură (fals) ca Ovreu.

Adică om rău, ne-cinstit.

Văcarescii e o închisore la marginea Bucurescilor, odinioare monastire zidită de Nicolae Mavrocordat la 1720.

VAI-DE-EI

* △
14424 Par'că e din Vai-de-ei

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Cl. VIII, Semin. Buc.*

Pentru omul slab, ofilit și sdrențeros.

O mulțime de sate în județele Olt, Gorj, Vâlcea, Teleorman, Prahova, Ialomița și Iași poartă acest nume. Tote aceste sate erau, cel puțin la origină, așezate în localități pustii și sarace, de unde li sã trage și numele.

* △
14425 Săracii Vai-de-ei
Mămăliga nouă lei.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Se ȝice arătând o sărăcie mare.

Acastă ȝicere se găsesce în următorele versuri ce se aud în j. Vâlcea.

Seracii Vai-de-ei
Mămăliga nouă lei,
Șapte lei și cinci parale
Rasura după căldare.

Vai-de-ei, sau Vaideeni este o comună în j. Vâlcea, plasa Orez.

Acastă comună e locuită, în mare parte, de Români transilvăneni, veniți de peste munți. Ei fiind săraci peste fire, la venirea lor, și trăind mai mult din mila fraților lor, până a'și mai veni în fire, ca nisce băjenari ce erau, li s'aũ ȝlis «Vai-de-ei», adică săraci, lipiți pământului. Și așa până aȝi le-a rămas numele.

O altă tradiție locală spun că locuitorii acestei comune mai de mult, în vremea veche, ar fi omorât nisce slujbași de ai stăpânirei, din care causă ei ar fi îndurat multe necazuri și nevoi, ajungând săraci ca vai de ei. De aceea vecinii compătimindu'i le aũ ȝis Vai de ei.

VALEA LUÎ CAUTĂ

14426 * Δ A fi pe valea lui Caută.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. *Vâlcea.*

A fi într'un loc ne-sciut încă, adică un loc care trebuie căutat.

Bine înțeles această vale este cu totul închipuită.

← Văduși, mă Gheorghe, vaca mea ?

← O vădui, mă, eră *pe valca lui Caută.*

VALEA GHINULUI

14427 * Δ A fi pe valea Ghinului.

T. BALĂȘEL, *preot. c. Dobrușa,*
j. *Vâlcea.*

Adică într'un loc depărtat și sălbatec.

Valea Ghinului este o vâlcea strîmtă și întunecată în pădurea Mamu-Fumurenii din Vâlcea.

Acastă țicere se aude mai ales în cătunele Dobrușa-Zlătărei și Dobrușa-Ștefănesci din acest județ.

14428 * Δ Am dat valea Ghinului
Pe mâna strîinului,
Să fac banii birului.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. *Vâlcea.*

Să țice în pofta femeilor stricate, cari se dau pentru bani.

Vedî bărbatul fermecat
Că vine sara tot bêt,
Și prin pat adihuesce
Patru picîore găsesce!
Ce sînt astea, fă nevastă ?
Tacî la naiba, măi bărbate,
Sînt picîore 'ncărligate.
C'am dat Valea Ghinului
Pe mâna strîinului,
Să fac banii birului!

Poes. Pop.

VALEA LUNGĂ

- 14429 [△] Vinu de la Valea-Lungă
Când beți face gura pungă.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*,
p. 171.

Podgorii în județul Dimbovița producând un vin care
se asemăna cu faimosul vin de la Suresne, în Franța.

VALEA TEANCULUI

- 14430 Valea calea Teancului.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 18.

A se vedé înțelesul și amanuntele date la No. 488.

VANGHELI

- 14431 * N'are érbă de a lalēlei Vangheli. ¹⁾

I. COYAN, *prof. c. Berat, Albania.*

Adica e fricos.

Un óre-care moș Vangheli da fricoșilor, dintr'o iérbă
pe care o culegea, spunându-le ca dacă o pórtă pe dînșii,
nu aű de ce sű se teme.

VÂRNAV

- 14432 * A fi ca boul lui Vârnăv.

BRĂESCU, *c. Scurta, j. Putna.*

*
A fi deprins în tîrg ca boul lui Vârnăv.

BAȘOTA, *prin V. A. FORESCU,*
c. Folticeni, j. Suciava.

Se dű acesteî ȝlicerî doně înțelesuri cu totul osebite,
întemeiate fie-care pe o mica poveste.

¹⁾ Nu are iérbă de a unchășului Vangheli.

1° Pentru cel învățat cu rele, cu necazuri de cari nu p^ote scăpa nici într'un fel.

Boernl Vârnay aveă un boŭ care tot îl duceă pe la târguri, spre vinđare; dar nu'l cumpără nimeni căci, cine 'l deschideă gura vedeă că e bătrân și plecă. Ajunsesse boul de deschideă singur gura când se apropia de el câte un om, atât se deprinsese cu căutatul în gură.

2° Când pe la bilciuri, târguri, etc. se vede tot acelaș om cu trebă sau fără trebă.

Un boer bătrân din județul Suciava aveă un bou stingher, betrân, deșelat. Il trimiteă în t^ote ȝilele de târg și la t^ote ȝarmar^ocele, dar tot nu'l puteă vinde.

VAȘCOU

14433 * \triangle Orbul, cu întrebare a nimerit Vașcoul.

V. SALA, *dasc. c. Vașcoŭ, comit. Bihor, Ungaria.*

Veđi *Brăila, Suțava.*

Acelaș înțeles ca la No. 5639.

VASILACHE

14434 * A fi în loc de Vasilache.

M. CANIAN, *public. j. Iași.*

Adică ca un porc.

VASILE

Veđi *Cap. XII, c. Sfântu Vasile.*

VAVILON

Veđi *Babilon.*

14435 * \triangle A fi în ăle Vavil^one.

T. BĂLAȘEL, *precot, c. Ștefanesti, j. Vâlcea.*

A fi bățaios, necajit, într'o stare anormală; zăpăcit.

14436 * Δ A vorbi (se pomeni) în ale Vavilóne.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescă, j. Vâlcea.*

1° Despre un om care vorbește anapoda, cu totul alt ce-va de cât despre ce e vorba.

2° Când cine-va se pomenesce, pe ne-gândite, din somn său dintr'o medațiune adâncă, într'o mare zarvă.

3° Celui ce se pomenesce, pe ne-gândite, căpușit de palme.

14437 * Δ A veni în ale Vavilóne.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescă, j. Vâlcea.*

A veni repede, necăjit și cu mintea zăpăcită, cu o falcă în cer și cu alta în pământ.

VAVILONIE

Veđi Babilon.

14438 Vavilon e.

L. ȘĂINEANU, *Dicț.*, p. 854.

Veđi Babilon.

Acelaș înțeles ca la No. 13157.

VENEȚIA

14439 * Δ Tufă de Veneția.

NIC. MANAFU, *inv. c. Vela, j Dolj.*

Veđi Tufă.

A se vedé înțelesul și origina la No. 1212.

VERDEȘ

14440 * Să ne vedem la Verdeș.

GR. JIPESCU, *Lumina, I, p. 263.*
— G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adică nici odată.

14441 * Până la Verdeș Impărat.

Adică departe.

A se vedea în legendele lui Ispirescu basmul, *Aleodor Imperat*.

VÊRȘEȚ

14442 * Δ Cât cula Vêrșetului.

AVR. CORCEA, paroh, c. Coșteiu,
Banat.

Adică mare.

Românii din partea locului numesc *Cula*, ruinele unei cetăți vechi, zidită pe un vîrf de munte lângă orașelul Vêrșeț, din Bauat.

14443 * Δ Să mănânci pesce în Vêrșeț, și să bei vin în Panciova.

AVR. CORCEA, paroh, c. Coșteiu,
Banat.

Vinurile din Vêrșeț sunt renumite, precum și pescele care se pescuiesc la Panciova, port pe Dunăre.

VIRGIL

14444 * Δ Il chiêmă Virgil
Dar e tot copil.

V. SALA, dasc. c. V. Sohodol,
comit. Bihor, Ungaria.

E om în vîrstă și tot minte de copil are.

14445 * Δ S'a schimbat Virgil,
Nu mai e copil.

V. SALA, dasc. c. V. Sohodol,
comit. Bihor, Ungaria.

Nu mai e mucos; 'i-a venit mintea la cap.

VIȘA

14446 A făcut și Vișa grâu din călcâie pân' la glezne.

A. PANN, II, p. 166. — HINȚESCU, p. 202.

A se vedé la No. 2827 mai multe variante și înțelesul dicereî.

14447 * Δ A fi Vișa
Cărpinișa.

T. BALĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Sé ȑice, în bătae de joc, unor femeî vestite printr'un cusur natural.

Sub numele de Vișa Cărpinișa se înțelege țépa în care sé trăgeaû în vechime, condamnațiî la mórte. Relativ la aceste iată ce găsim în balada poporană *Corbea*:

.....
.....
Ștefan Vodă mî-și grăia:
Eu pe Corbea am logodit
Tot cu *Vișa*
Cărpinișa
Cea din barda barduita,
Și din sécure cîoplită,
La mijloc ne-isprăvită
In patru muchii făcută.

Țépa se făcea tot-dé-una din lemn de carpen, de unde și numele de Cărpinișa, și de aceea lemnul de carpen e blestemat, căci din carpen nu se face cu nici un chip cruce și arac la vie.

VLAD

14448 * Δ După ce e (î) prost îl chémă și Vlad.

A. PANN, II, p. 139. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 164. — HINȚESCU, p. 154. — E. I. PATRIȚIU, *inv. c. Smulți, j. Covurlutu.*

* △
După ce că e prost îl mai chêmă și Vlad.

G. BĂNULESCU, înv. c. Puciôsa
& Pietrosița, j. Dîmbovița.

* △
După ce că e prost îl chêmă și Vlad.

P. GÂRBOVICEANU, prof. Semin.
Bucur. Cl. VII.

Românii au avut mulți domni cari au purtat numele de Vlad. După obiceiul mulți au dat copilului lor numele domnitorului ast-fel că, cu timpul, înțelesul cuvîntului a scăpătat. Pentru popor numele de Vlad arată un om bleot, nătâng, prostănac, molciu sau om pilos, care rabdă multe.

14449 * △
După ce că'i slut îl mai chêmă și Vlad.

A. GOROVEI, c. Siliștea, j. Suclava.

A se vedé înțelesul la No. 6230.

14450 * △
După ce e ciupit de vërsat îl mai chêmă și Vlad.

I. MARINESCU, înv. c. Bradu-de-Jos, j. Argeș.

Vezi Urz.

A se vedé înțelesul la No. 6280.

14451 * △
După ce e sărac îl mai chêmă și Vlad.

MARIN IONESCU, meseriaș, București.

Vezi Vlada.

Pentru omul care, după ce e sărac mai are și un alt cursur.

14452 Vorbi și nea Vlad că'i și el din sat.

AL. ODOBESCU, I, p. 397.

Vezi Ion.

A se vedé la No. 13555 înțelesul ȝicerei și snôva care o explică.

- * Δ
14453 Vlad până se 'ncalță
Sórele se 'nalță;
Vlad până se 'ncinge
Sórele se frânge;
Vlad pân' se gătesce
Sórele sfîntesce.

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietro-
șița, j. Dîmbovița.*

*Veđi a se Incălță,
Zamfir, Zena.*

A se vedé întelesul la No. 7208.

- * Δ
14454 A fi Vladu Lăudatu.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescu,
j. Vâlcea.*

Să ȓlice ómenilor vestiți printr'un cusur firesc.

- 14455 Al de nea Vlad.

AL. ODOBESCU, I, p. 364.

Veđi Vlădușă.

Adică un haplea, un prost.

A se vedé A. PANN, I, p. 84:

. frățiore,
Avut-au Vladu cap óre?

VLADA

- * Δ
14456 A fi Vlada.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescu,
j. Vâlcea.*

Să ȓlice, în batjocură femeilor cu trup mare și gros,
dar și cam p'o ureche, cam torontóce.

- * Δ
14457 După ce'i slută și urită o mai chêmă și
Vlada.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți,
j. Covurlui.*

Veđi Vlad.

Adică după una și alta. După un rău și alt rău.

14458 * Δ Rîmni Vlada la urzici.

JULIU VULCĂNESCU, c. *Pelesci*,
j. *Dolj*.

Adică la lucru de nimic, la lucru prost.

VLĂDUȚĂ

14459 * Δ Al de nea Vlăduță.

AL. ODOBESCU, I, p. 364. — G.
POBORAN, *inst. j. Olt*.

*
Vlăduță.

P. ISPIRESCU, *Snove*, p. 101.

Vezi *Vlad*.

Adică om prost.

«Voiea să'i arate că nu e vr'un *Vlăduță*». — P. ISPIRESCU.

VLAȘCA

14460 * Bez Vlașca și Teleorman.

Și alte folose pe de-asupra.

«Are lăfa bună *bez Vlașca și Teleorman*».

14461 * Δ Par' că e crucea din Vlașca.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. j. Teleorman*.

În Vlașca e obiceiul de a se așeza la răspântii, la fântâni și alte locuri cruci înalte de piatră.

În Teleorman se dice: *par' că e crucea din Vlașca*, despre un om înalt însă cam prostuț.

14462 * Δ Tina Vlăscii.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*,
p. 474. — T. BĂLAȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea*.

Tina din Vlașca era vestită pentru pîedicele ce puneă calătorilor.

Savaî, Ghineo, armaș mare,
De cînd io te-am armașit
Nici o slujbă n'ai plinit.
Dar acuma să te scoli
Tina Vlăsii să'mi răscoli,
Mere, pe la mieđ de nôpte,
Mere, cu sudori de môrte.

Poes. Pop.

VLĂSIE

14463 * Ca în pădurea Vlăsiei.

* △ *Par' că e în pădurea Vlăsiei.*

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari,*
j. Mehedinți.

Veđi Herța, Pădure.

Alusie la tâlhăriile ce se sêvîrșeau în acêstă pădure, mai ales în epoca domnilor fanarioți.

Pădurea Vlăsiei, se întindea, acuma cinci decî de ani la nordul Bucureștilor coprinđînd, de la Cîrogârla la Cernica, partea de jos a plășei Znagov și partea vestică a plășei Mostiștea.

«Fură de stîngea pămîntul, *par'că ar fi fost în pădurea Vlăsiei*».

VOÎCU

14464 * △ Eă, eă, și cu frate-meă Voicu!

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Sê ȝice cînd cine-va sê laudă cu fapta altuîa; și în pofida laudăroșilor.

Origina acestei ȝicale trebuie cautată în următórea legendă poporană culésă, de D-l Bălășel, în jud. Vâlcea :

LEGENDĂ

Topindu-se zăpada și rêsarînd floricele, îmbrăcându-se câmpiile și pădurile cu frumosul covor verde, și încălđînd sórele, merla întrebă pe ciocârlan :

Cine o fi făcut căldura și toate frumusețile astea, ciocârlane?

Ciocârlanul umflându-se în moț, răspunse, fudulindu-se către merlă:

— *Eă, eă, și cu frate-meă Voicu.*¹⁾

Merla îl pricepu că se laudă și tăcu molcom.

Veni ierăna cu geru de crăpău lemnele în codru, merla întrebă iar pe ciocârlan:

— Dragă ciocârlane, cine o fi făcut geru ăsta?

Bietul ciocârlan, care sta în dosul unei bălegi, bătut de toate vînturile și sgrebulit de ger, de-ți era mai mare milă de el, răspunse strângându-și penele pe lângă el și clănțănindu-și dinții în gură:

— Nu știu, merlo, nu știu, dragă merlițo, cine o fi mai făcut păcatele astea, că pe mine m'a mai luat dracu; încaî frate-meă Voicu, cred că de mult a lăpădat potcovele, săracu de el!

VRACE

Veđi *Tricale*.

VRUȘU

14465 Vrușlu cu Nușlu.

I. NENIȚESCU, *Rom. Macedon.*,
p. 537.

Veđi *Țani*.

Să ȝice despre două persoane strîns legate.

VURGAR

Veđi *Bulgar*.

VURGĂRESC

Veđi *Bulgar*.

YAN

14466 Cólă-mboă, Yan cușiri (cușuri)²⁾.

PER. PAPAHAĞI, *Zweit. Jahres.*,
p. 162.

Veđi *Văr*.

A se vedé înȝelesul la No. 10946.

¹⁾ Adică piȝigoăul.

²⁾ «Cólă-mbola» Ión vėru meă.

YEMEN

Veđi Buşa.

ZAMFIR

- 14467 * Δ Zamfir până se gândeşte
 . Îţi trece dorul de pesce.

V. SALA, *dasc. c. Petrósa, comit. Bihor, Ungaria.*

Veđi *a se Găti, a se Incălţi, Vlad, Zena.*

Pentru omul leneş.

ZAMFIRICA

- 14468 * Δ Zamfirica toate le avea,
 Numai ţopî (ţop) îi lipseă.

A. PANN, *Ediţ. 1889, p. 120; III, p. 112. — HINŢESCU, p. 210.*

*
Zamfirica toate le avea
Numai feregea 'i lipseă.¹⁾

D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j. Tutova.*

Veđi *Feregea, Mara, Ţop.*

1⁰ Acelaş înţeles ca la No. 7045 & 13655.

2⁰ Pentru cel care se vaieţă că 'i lipseşte ce-va care nu e de regretat, ca de pildă copii.

ZENA

- 14469 * Δ Zena până se îmbracă
 Aş supt viţelul la vacă.

V. SALA, *dasc. c. Negri, comit. Bihor, Ungaria.*

Veđi *a se Incălţi, Vlad, Vlada, Zamfir.*

¹⁾ Unii pronunţă *filigea*.

Pentru omul leneș.

ZGREMBURICEA

Veđi a *Fucă, Căcăcea.*

ZORILĂ

- 14470 * Δ Zorilă până se scólă
Să duce zama din ólá.

V. SALA, *dasc. c. Gurani, comit. Bihor, Ungaria.*

Veđi a *se Găti.*

Acelaș înțeles ca la No. 14469.

BABOI¹⁾

- 14471 * A fi din ceta lui Baboi.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 149; *Pov. Unch.*, p. 62. — BARONZI, p. 86. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Veđi *Pașuc.*

O adunătură de ómení de nimic și sdrențeroși.

- 14472 * Vine ceta lui Baboi
Ca la patru đeci și doi.

P. GĂRBOVICEANU, *prof. Semin. Buc. Cl. VI.*

- *
Vine ceta lui Baboi
Numėrul unu și doi.

P. GĂRBOVICEANU, *prof. Semin. Buc. Cl. VII.*

Acelaș înțeles ca la No. 14471.

¹⁾ Rătăcindu-se o parte din Mss. care trebuia să fie aședat între numerele 13157 și 13161, se dá la finele acestor capitol.

BACĂU

14473 A'și găsi Bacău.

B. P. HĂȘDEŬ, *Etym. Magn.*,
p. 2292.

* △

A'și găsi Bacău(l).

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 116
& 236. — LAURIAN & MAXIM, *Glo-*
sar, p. 38. — *Albina*, II, p. 1427.
— E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulț*,
j. Covurluiu. — C. POSSA, *c. Hu-*
mulesci, j. Nēmțu. — P. GÂRBO-
VICEANU, *prof. c. Măgurele, j. Ilfov*.

Să ȋdice cānd cine-va a dat de un bucluc fāră să fi
sciut a sē feri; cānd și-a găsit stāpānul.

«Raspunde curat cum te 'ntreb, c'apoi ȋȋi gāsesci Bacău cu mine.»
— V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 236.

Se scie cū pānā la 1475 Bacăul era oraș de graniȋa
ȋntre Moldova, Țēra-Romānescā și Ardēlul. Nenumērate do-
cumente probēzā acēsta.

Privilegiul comercial al lui Alexandru-cel-Bun din 1407
prevede plāta unei vāmī la graniȋa la Bacău (Archiv. Is-
tor. I, p. 130), ȋar așēdāmīntul lui Ștefan-cel-Mare, din
1460, vorbesce de hotarul de la Bacău saū de la Berlad
(Archiv. Istor., II, p. 172).

«Și zabovind Ștefan Vodā acolo pānā a se strȋngere oștile tōte, adu-
cēnd și pre mulȋi din boierii Țērii-Romānesci, și alȋȋ ōmenī de frunte,
acolo au pus pre ai sēi boierī și ōmenī de cinste de aū vorovit și aū
tocmit, de au desparȋit din Mīlcovul cel mare o parte de pīrīu ce
vine pre lāngā Odobesci și trece de dā ȋn apa Putnei, și acela pānā
astā-ȋi este hotar țērei Moldovei și Țērei Romānesci. Iarā mai ȋnainte
era price ȋntre amīndouē țērile: cā țēra Muntenescā vra să fie hota-
rīl sēu pāna ȋn apa Trotușuluī, iarā Moldovenii nu'ȋ lasaū, pānā aū
vrut Dumneȋu de s'au tocmit așā. Și au luat Ștefan Vodā cetatea
Crācīuna cu ȋinut cu tot, ce se chīama ȋinutul Putnei, și l-au lipit
de Moldova, și aū pus pārcalabī, pre Vālcea și pre Ivan». — I. NE-
CULCE, *Letop.*, I, p. 162.

La Bacău erū una din vāmīle mari ale Moldovei. Vā-
muirea era fōrte asprā și vama pāzitā de soldaȋi. ȋn ase-
menea ȋmprejurāri Bacăul era grōza negustorilor, și a
contrabandiștilor. Umblai cāt umblai dar ajuns la vāmā
o pāȋeaī, ȋȋi gaseai Bacăul.

Veđi B. P. HĂȘDEŬ, *Etym. Magn.*, p. 2292 & 2795 și XENOPOL, *Ist. Rom.*, II, p. 133.

14474 Tótă lelea își are Băcăul ei.

HINȚESCU, p. 89. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 169.

Acelaș înțelea ca la No. 12197.

14475 ^Δ A arètă Bacăul cui-va.

C. PALLADI. c. *Șendresci*, j. *Tutova*. apud HĂȘDEŬ, *Etym. Magn.*, p. 238.

A'l amenință cu bătae, a'l bate.

«Lasă că ți-ohi arètă cū Băcăul acușa.»

BĂDALAN

14476 * ^Δ S'a dus la Bădalan.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulț*, j. *Corurluin*.

Se ȝice că, acel despre care este vorba, a sărucit cu desavîrșire, ca cum 'i-ar fi luat apa starea ce o aveà.

Bădalanul e o parte din vale a orașului Galați care mereu e inundată de apele lacului Brateș, când acesta se umflă, aducënd perderi mari ómenilor din partea locului.

BAGDAD

14477 * A amestecă Bagdadul cu Țarigradul.

L. COSTIN, c. *Banca*, j. *Tutova*.

Adică a asemănà bun cu rău.

14478 * O greșelă și de la Bagdad te întórce înapoi.

VARTAN GORGOS, c. *Bacău*, j. *Bacău*.

Veđi *Brusa*.

Adică când greșesci nu scapi de pedepsă.
Țicerea e de origină turcască.

BAHLUIŢU

14479 * \triangle Nu se spală nici cu apa Bahluiului.

G. P. SALVIŢ. *înv. c. Smulţi,*
j. Corvulău.

Vedî *Dunăre, Prut.*

Acelaş înţeles ca la No. 13914.

BALAMUC

14480 * \triangle A fi bun de (dus la) Balamuc.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi,*
j. Corvulău.

Vedî *Golă, Mărcuţa.*

Adică nebun.

Balamuc, prin corupţie de la Malamuc, localitate lângă Gherghiţa, unde era casa de nebuni care, mai târziu a fost mutată la Mărcuţa, în comuna Pantelimon, judeţul Ilfov, lângă mănăstirea zidită la 1587 de Dan vel logofet.

14481 * Balamuc.

Adică gălăgie mare, certa, ca într'o casă de nebuni.

«Ce mai *balamuc* e p'aci.»

BĂLAN

Vedî *Cap. III. c. Bălîn.*

BĂLAŞA

14482 * \triangle Mare poznă cu Bălaşa.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Avră-*
mescl, j. Tutova.

Pentru o întâmplare displăcută.

BALCANI

- * Δ
14483 Bate vîntul din Balcani
De o mulțime de ani.

IONACHE MARIN, c. Grădiștea,
j. Vlașca.

De mult ne merge rău, îndurăm nenumărate supărări.
Țicerea a rămas de când Turcii.

BĂLȚAȚI

- * Δ
14484 Să'i de un brați
Ca la Bălțați.

G. I. TOMESCU, inv. c. Broscari,
j. Mehedinți.

În satul Bălțați, din județul Mehedinți, fiind lumea
forțe iubetă din fire a rămas de poveste.

BĂMBĂLĂU

- * Δ
14485 Eră s'o pățesci ca Bămbălău la cireșe.

COSTANTIN N. DRĂGUȚ, c. Co-
păcioasa j. Gorj

Povestesc betrânii, că era într'o vale, un cireș mare
ale cărui cireșe, erau cât nucile. Însă în așa pom mare
nu îndrăsnea nimeni să se sue, și ori-cine trecea pe a-
colo, îi veuea apă în gură, așa de frumoase erau cireșele.
Bămbălău ¹⁾ scapă odată, de la Țigan și merge drept spre
cireșul ăl mare. S'a suit în cireș; ce-i drept cireșe a
mâncat, dar săturându-se, a cădut din pom. Și așa a pă-
țit'o bietul Bămbălău, care de-atunci, n'a mai vedut o di
albă. Din acesta întîmplare, a luat nascere Țicătorea de
mai sus. Când vre-un copil, ori alt-cine-va, cade din vre-un
pom ori pod și dacă se întîmplă să cadă fără să se va-
tăme așa rău, cei de față îi Țic: *mé eră s'o pățesci ca
Bămbălău la cireșe.*

¹⁾ Bămbălău, nume ce se cam obicînuiesce, a se da de Țigani, urșilor,
dresați.

BANAT

- 14486 * Δ Nu'î țeră ca Bănatu și om ca Român.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.*

Spre lauda țerei și a Românilor.

BANOV

- 14487 * Δ Se plimbă ca Banov.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broșcarî, j. Mehedinț.*

Veđi *Vodă.*

Când veđi pe cine-va plimbându-se, fără altă grijă.
Banov eră un mare proprietar din Mehedința. Cai și trasură ca a lui mai rar.

BARNOVSKI

- 14488 Iérna lui Barnovski.

MIRON COSTIN, *Letop.*, I, p. 268 & 297.

Veđi *Cunișchie.*

A se vedé la No. 13157 b.

BÂRSESCU

- 14489 * A' cunoscut pe Bârsescu?

P. BUDIȘTEANU, *c. R.-Vâlcea.*

Amenințare, către cel care a greșit, făcând ceea ce nu trebuia să facă.

BĂSĂRĂBIE

- 14490 * Δ A fi bun de Băsărăbi.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.*

Veđi *Broșovă.*

Să ȋdice unui om ne-astîmpărat, care face fel de fel de năsarimbe, de dracovenii, de lucruri ne-placute.

BAZAOACHE

14491 * Δ Să uita ca Bazaoache.

G. NIȚULESCU, c. *Petculesci*, j. *Țâlrea*.

Adică se uita cruciș.

BECIU

14492 * Δ Măgarul tot măgar rămâne, de'l vei duce și în Beciu.

V. SALA, dasc. c. *Vașcoi-Băresci*, comit. *Bihor*, *Ungaria*.

Cel prost din fire, ori unde îl vei duce, tot prost rămâne.

BEDROS

14493 * Δ Până la Hristos
Esă pelea lui Bedros.

G. P. SALVIU & E. I. PATRICIU,
inv. c. *Smulți*, j. *Covurluiu*.

A se aduoga la No. 13158.

14494 * Până la Hristos
Ți-a luat sufletu Bedros.

I. BĂNESCU, prof. j. *Roman*.

Veȋi *Dumneȋeu*

Până sa dai cu ochii de cei mari, te nenorocesc cei mici.

BEIUȘ

Veȋi *Binșele*.

BELU

- 14495 * Belu belesce,
Golescu golesce,
Manu jupuesce.

ION GHICA, *Scrisori*, p. 39.

*Belu belesce,
Golescu golesce,
Chiriac pecetluesce,
Caragea: καλά! καλά!*

ARICESCU, *Miș. de la 48.*

A se vedé înțelesul la No. 13159.

- 14496 * Tresnea tresnesce,
Belu belesce.

DIM. DRĂGUESCU, c. *București.*
j. *Ilfov.*

Arată jafurile de pe vremuri ale boierilor Tresnea și Belu.

BIBESCU

- 14497 * △ A fi Bibescu.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănesci,*
j. *Vâlcea.*

Să ȋdice unui om bogat, care trăesce bine și nu are habar de nimeni.

- 14498 * △ A ședé ca Bibescu.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănesci,*
j. *Vâlcea.*

Când un om ședé boeresce, fără să 'și bată capul de nimic și de nimeni.

BÎCĂOAN

14499 * \triangle A fi Bicăoan.

G. MADAN, c. *Trușeni, țin. Chișineu, Basarabia.*

Adică om rău, cîtoros al dracului, cum sunt saū eraū locuitorii din spre codrii Bîcului, în Basarabia.

BÎCU

14500 * \triangle A vîdut pe Bîcu.

G. MADAN, c. *Trușeni, țin. Chișineu, Basarabia.* — C. CORBU, j. *Fălciu.*

Adică a pățit'o.

Codrii Bîcului, pe drumul de la Sculenî la Chișineu, în Basarabia, eraū vestiți odinioară pentru tâlhăriile ce se săvîrșeau într'înșii.

14501 * Cine a vîdut pe Bîcu 'și-a găsit beleaua.

C. CORBU, j. *Fălciu.*

Acelaș înțeles ca la No. 11500.

BIMBAȘA SAVA

14502 A trăit ca Bimbașa Sava.

L. ȘĂINEANU, *Infl. Orient.*, p. LXXI & 51.

A se vedé înțelesul la No. 13160.

BINȘELE

14503 * \triangle Nicî în Beius, nicî în Binșele.

V. SALA, *dasc. c. Beiuș, comit. Bihor, Ungaria.* — PARTENIŢ COROI A FILI, c. *Vaşcoi, Ungaria.*

Când alergând după două lucruri nu capeți nici una.
 Un om prindând de veste că în Beiuș murise un om bogat, și altul în Binșele, voind să ajungă la înmormintarea fie-căruia din ei a întârziat din amîndouă locuri.
 Beiușul e un orașel curat românesc, iar Binșele un sat, în depărtare de o oră de Beiuș.

BÎRLOBREZÓIA

* \triangle
 14504 Din gardul Bîrlobrezóiei.

C. MANOILESCU, c. Cosmeschi, j. Vashutu.

Veți Mântulisa, Răzóna.

Acelaș înțeles ca la No. 13937.

BITOLEA

* \triangle
 14505 A se duce (a fi fost, a veni de) la Bitolea.

T. BĂLĂȘEL. preot, c. Ștefănesci, j. Vâlcea.

Veți Brusa.

Când cine-va se duce sa-și vine dintr'o cale depărtată.
 În județul Vâlcea se aude des:

Osteniși par'că vii de la Bitolea.

Că doar n'ai fi fost la Bitolea.

Că doar n'ai plecă la Bitolea.

În comuna Zlătăreii, din Vâlcea, este o familie de săteni care, din moși strămoși, a purtat numele de *Bitolean*.

BOGDĂNESCI

* \triangle
 14506 Mai mergi cobză la Bogdănesci?

GAVR. ONIȘOR. prof. c. Roșiesci, j. Fălciu. — C. TEODORESCU, inv. c. Lipova, j. Vashutu.

Când cine-va scapă dintr'o mare primejdie fără să i se întâmple vre-un rău.

Bogdănesci este un sat în județul Falciu.

SNÓVĂ

Un cobzar, ca toți cobzarii, din comuna Roșiesci, se tocmise ca să cânte la o nuntă, ce a fost în satul Bogdănesci. Cobzarul se ținu de cuvânt și plecă într'o toamnă spre localitatea indicată. În timpul acela, ninge și iar ninge, în cât drumul înainte nu-i se cam părea și el tot mergea pe unde scia. Ninsorea îi acoperea cărarea. Ne sciind, se abate puțin din cale, și când colo, hop într'o grăpă. Grăpa era înadins făcută pentru a prinde lupi, dar uitată și parăsită.

Aici dă în dreapta, dă în stânga, dă în sus și dă în jos, destul că, nu îi se pare nici un chip de a pute eși afara. Se gândește și tot gândește în ce căpcană căduse. Tocmai în toful gândirei, buzdup un lup în grăpa lui! Mirare și de o parte și de alta. De spaimă, bietul cobzar i se făcuse în cap părul maciucă, și-i făcuse să-l taie prin minte: *ca să cânte lupului din cobză.*

Lupul cu urechile ațintite, mirat, liniștit, poate gândindu-se și dinsul la pățania lui, se uită și gustă sunetele blânde ale tovarășului său. Ochi ai amindorora stau ațintiți unul la altul. Cântă mai mult cobza, de cât cobzarul de frica ce-l cuprinsese. Nici noaptea nu trece cum trecea altă dată. Când și cum, o sanie trasă de nisce boi, mai mult somnoroși, ducea nisce nuntași, cari se întorceau de la Bogdănesci. Se opresc de odată la auzul unor sunete infundate, lângă o grăpă. Ascultă ce ascultă de unde ies acele sunete, întind o frînghie, cobzarul cum o vede, pune cobza subsoară, dă pe frînghie în sus, și adio lupule!

Când se vede eșit afară din grăpă, cobzarul povestesc pățania sa și la urmă uitându-se la cobză ține oftând: *«mai mergi cobză la Bogdănesci?»*

BOGDĂȘIE

* △
14507 A fi bun de Bogdăși.

T. BĂLĂȘEL, preot, c. Ștefănesci,
j. Vâlcea.

Vezi Bășărăbii.

Acelaș înțeles ca la No. 11490.

BONCA

* △
14508 Ți place a făgădui
Ca lui Bonca a minți.

PETRU MIHUȚĂ & V. SALA, dasc.
c. Vașcoi, comit. Bihor, Ungaria.

Pentru cel care făgăduiesce fără a se ține de vorbă.
Bonca a fost un mincinos din Vașcoți, care pe toți îi vorbea de rău.

BRĂILA

* Δ
14509 A nemerit orbul Brăila.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Murgeni*,
j. Tutova. — G. BĂNULESCU, *înv.*
c. Pietroșița, j. Dîmbovița.

* Δ
A nemerit orbul Brăila, dar eă!

RADU NICULESCU, *c. Dienci, j.*
Olt.

* Δ
Voiu găsi și eă, cum a găsit orbul Brăila.

ILIE HOCIOTĂU, *c. Seliște, comit.*
Sibiu, Transilvania.

A se adăoga la No. 5639.

Se mai ȝice și acelor pe cari îi conduce mai mult norocul.

* Δ
14510 Daū foc Brăilei cu tăciunele ăla.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Pa-*
cioiu, j. Muscel.

1° Când cine-va spune că nu pôte face foc cu ce are.

2° Un om de nimic mult rău pôte face.

BRĂILÉN

* Δ
14511 Brăilén de Dunăre
Cu capul pe umere.

ST. ST. TUȚESCU, *înv. c. Cata-*
nele, j. Dolj.

Adică pesce mai bun.

Pesce cel mai bun, care se vinde în Dolj, vine de la Brăila.

BRAN

Veđi *Stan*.14512. * Δ Orî Bran, orî căpitan.E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți,*
*j. Covurlui.*Veđi *Căpitan*.

A se vedé înțelesurile la No. 9838.

BRÂNCOVÉNU

14513 * Δ Să aibă averea Brâncovénului și nu se
pricopsesce.G. I. TOMESCU, *inv. c. Turnu-*
Severin, j. Mehedinți.

Celui risipitor, care nu scie să 'și administreze averea.

BRAȘÓVĂ

14514 * A spune brașóve.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 381
& 574. — S. I. GROSSMANN, *Dicț.*,
p. 79. — IONNESCU-GION, *Ist. Buc.*,
p. 445. — P. DANILESCU, *c. Cra-*
*iova, j. Dolj.**
*A vinde brașóve cui-va.*GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*,
*j. Putna.*A spune flécuri, palavre, minciuni, căutând a înșela,
ca negustorii brașoveni, cari ne vindeau odinióră marfă
de Brașov.

«Eră brașoven și 'mî spuse brașóve.» — V. ALEXANDRI.

«Nu se trec brașóvele pe la noi.» — V. ALEXANDRI.

«Cui vinđi brașóve?»

14515 * A'î face o braşovă.

G. POBORAN, *înst. c. Slatina, j. Olt.*

Veqî *Filipesci.*

A înşelă pre cine-va.

14516 * △ A fi bun de braşove.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănesci, j. Vâlcea.*

Veqî *Băşărăbie, Bogdăşie.*

Adică bun de rele, de drăcii.

BRAŞOVELNIC

14517 * △ A fi braşovelnic.

T. BĂLĂŞEL, *preot, c. Stefănesci, j. Vâlcea.*

Acelaş înţeles ca la No. 14516.

BRAŞOVÉN

14518 * A fi ca braşovénul.

P. DANIILESCU, *c. Craiova, j. Dolj.*

Adică şiret.

BRAŞOVENESCE

14519 * A le spune braşovenesce.

Adică cam înflorite, ocolind adevărul.

«Pré frumos le spuî acestea însă cam *braşovenesce.*»

BRAT

- 14520 * Δ Ia fă cînstă, popo Brat,
C'ăi luat baniî pe tocat.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescu,*
j. Vâlcea.

A se vedé înțelesul la No. 8359.

BRÉSTA

- 14521 * Δ Să pórta ca la Brésta.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari,*
j. Mehedinți.

Să ȝice când o femeie e îmbrăcată saû legată la cap
într'un mod deosebit și cam supărător.

Femeile la Brésta pórta un concîu și pe de-asupra o
basma colorată. Acest port a ajuns de poveste în Mehe-
dinți, unde nici chîiar se pomenesce de așa ce-va.

BRÉZU

- 14522 * Δ Îi dam pîntenî să stea
Și Brézu mai rău fugea.

I. POPESCU, *înv. c. Dôbrenă, j.*
Ilfov.

Veȝi Călcătu.

A se vedé înțelesul și snóva la No. 10569.

BROSCARI

- 14523 * Δ Cine bé apă din Broscari nu mai plécă.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari,*
j. Mehedinți.

Veȝi Dîmbovița.

Acelaș înțeles ca la No. 13307 aplicat la comuna Bros-
cari.

BRUSA

- 14524** * Greșela se întorce și de la Brusa.

G. DEM. TEODORESCU, *Drapelul*,
I, No. 46. — N. MAXENTIAN, *j.*
Ilfov.

CAPITOLU XII

CREDINȚE. — ERESURÎ. — OBICEIURI

DUMNEDEŢ. — DRAC. — SFINȚÎ. — PREOȚÎ. — ERESURI ȘI CREDINȚE

ADAM

LEGENDĂ

I

Dracul aflându-se odată pe marginea unei ape a făcut un chip de om, și trecând DumnedeŢ pe acolo l'a întrebat: «Ce-î acolo, drace? — Un om, Dòmne! — Ei, apoi învie-l dacă-î om! — Apoi, cum Dòmne? — Suflă-î pe gură.» Dracul s'a pus să-î sufle, dar nu l'a putut învia. Atunci Dumnedeu l-a ăis să tragă tot duhul înapoi din om, și dracul s'a pus la gura chipului și a început a trage duhul. Pe urmă, Dumnedeu s'a apropiat de chip, și când a suflat asupra lui, chipul a înviat. Dracul însă nu trăsesese bine tot duhul ce-l suflară în chip: mai rămăsese pe la încheieturi, și de aceea omul la mânia săvîrșese lucruri rele. Mânia 'î de la diavolul. Dacă el n'ar avea în el duh drăcesc, omul ar fi foarte bun. — E. I. PATRICIŢ.

II

După-ce făcu DumnedeŢ pămîntul, începu a vorbi cu dracu: mă nefrate-meu, ce folos că pămîntu ăsta e mare și frumos și împodobit cu de tôte, că nu mișcă nimic p'e el, doar vîntu și-atât! Numai noi singuri pâna când o să dondonim, căci ni se urasce păcatelor! — E lesne, frate-meu, ăise împelițatu d'e Sarsailă, ce adică n'ai sci ce să faci?

— Bine, eu oi sci, n'oi ști, dar tu ce ai cam ăice?

— Ei, ce aș cam ăice! Aș ăice să faci o p'ereche de ômenî, așa d'o pildă cum sînt eu, și din aia ai să se prăsescă ca poșidichiile, până s'o umplea pămîntu, ba încă s'or văita că nu le ajunge!

— Bine ăici tu, dar prea tragi în partea ta, adică cam cum vrei tu, să se umple lumea de uriciunî ca d'alde tine; apoi să faci bine sa mă ierți, că una ca asta n'o mai fac, macar d'aș sci că ai plesni aci de necaz! Oi face mai bine o p'ereche de ômenî să samene cu mine la chip și la făptură, ne-fratemeu.

— Fă cum știi, frate-men, că eu nu mă super d'ala; tu fă-I ca tine, că eu, dacă oi fi meșter, îl fac ca mine, când nici n'ai gândi cu gândul.

— Sa-ți ved' voinicia ne-frate-men, nu me prea spaî eu de landele tele. Eu sciu că tu cu șireteniile tele vrei sa-mi îei imperația, dar să te ștergi la gură d'asa lucru, ai să înghiți mult la noduri seci!

Și Dumnezeu luă humă, o framinta nițel în mână, și tipări din humă ala două păpuși întocma după chipul și făptura sa. Puse într-o parte o sapa și într-alta o furcă cu fusul ei și cu caern în ea. Dumnezeu suflă în gurile păpușilor, și păpușile înviară și se sculară drept în picioare, cum se scolă omu după somn. Dumnezeu le dîse: alegeți care ce vă place. Papușile luară: una sapa și alta furca. Dumnezeu dîse ăluî cu sapa: tu om să fi, numele teu să fie Adam și harana ta sapa. Tu sa fi cap. Celei cu furca îi dîse: tu femeie să fi, numele teu Eva și harana ta furca. Tu să fi supusa lui Adam. Tu să torci să-l îmbraci și el să sape să te arănască.

Dumnezeu apoi îi blagoslovi să se înmulțescă ca iarba câmpului, ca frunza codrului, ca năsipul mării. Și ămieni, după voia lui Dumnezeu, se înmulțiră de nu le mai dai de samă și au sa se înmulțască până n'or mai încăpea pe pamiu.

Lui Dumnezeu îi erau dragi grozav de mult aști doi oameni, venea îi vorbea cu ei meren, taman cum vorbim noi acum unu cu altu. Nu te gîndesci, nu erau făcuiți de el, nu erau ei copiiî lui? Și cine e ala lepădat de lege să nu-și iubescă copiiî lui.

Intr-o zi Dumnezeu dîce lui moș Adam și moșii Evei: sciiți, ce m'am gîndit eu pentru voi? M'am gîndit să nu vă mai las nici să nunciți, că e cam grea munca, ci mai bine să vă potrivesc eu ca să aveți harana fără muncă. Atunci Dumnezeu îi îmbracă pe amîndoi în unghie de sus pînă jos, ca să n'ailă nevoile de alte hămeturi și-î băgă într-o grădină frumosă de n'avea preț! Ea era plină de fel și chipuri de pomi, care mai de care mai frumoși, cu pome mai dulci ca mlerea! Prin pomi erau miș și miliune de paseri de tot soi, care cîntau nesce cîntece de te amorțeau în loc! cîntece cum nu pôte limbă omenescă să spu! Apoi prin pomi curau pîrașe de apă rece ca ghiața și limpedi ca lacrama! Pe jos prin grădină erau poșeni mîndre pline de iarba verde și feluri de feluri de flori, în miș și miș de fețe, care umpleau grădina de nisce miröse, de te slăvea la Dumnezeu sfîntu! Pomele din pomi grădinii alea, măre Dîmne! nu se firșau nici odată, căci cum or fi fost pomiî ala, cică, dacă luaî acum o pîmă din ei, pînă a dîna și creștea alta în locu ei, așa că nici nu se cunoscea de unde mîncă moș Adam și moșă Eva, pomiî erau tot încărcăți!

Dumnezeu sfîntu, dîce lui moș Adam și moșii Evei: asta e grădina răului. Aveți voie să faceți ce-ți vrea în ea, să mîncăți din toți pomiî din ea și ori cînd ați vrea și ori cît ați vrea; dar vă spu nu lucru, care sa vă intre pe urechi și să nu vi se pare glumă: din pomu ala care se vede mai nalt în mijloc grădinii, să nu care cum-va să luați vr'o pîmă, că eu cunosc cînd m'ăți strica, și atunci n'are sa fie bine de capu vostru, căci pomu ala e oprit pe sama mea, voi aveți berechet pome în pomiî al'altî!

— Lasă, Dîmne, lasă că nu umblăm noi acolo, că doar n'om fi spărîi să mîncăm noi atîta prăpăd pe pome, respunse Adam catre Dumnezeu.

— Bine, Adame, fi cu minte și cu băgare de samă, că ai să fi fericit, cum nici cu gîndu nu gîndesci.

Dumnezeu îl lăsă pe amîndoi singuri și se duse în alte părți.

Dracu cădu pe gînduri, cînd vedu cîtă fericire cădu pe capu ămieniilor cu chipul lui Dumnezeu! Ce mă mai fac eu, cînd s'o umplea pamiutu de ămieni d'ăștia, unde mai îmi vir eu capu atunci? Căăștia

n'or să mă sufere pe lângă ei, or să mă înghioldască ori unde m'or încolți. Când o rămânea vorba p'ăia, nu rămâne alt-ceva de făcut de cât să-mi iați tăraștele și picî țî-e drumu, haete! Dar asta n'are să fie nici odată, cât oi fi eu dracu drac! Ce adevă să me biruie pe mine nesce nevoiași de ômeni? Ași! asta nici nu se pôte, măi bine imi fac mörte d'acu! Sciü eu ce fac, că eu sînt tare în planuri, nici frate-meu n'are planurile mele!

O să dau ômenii în calea mea și atunci frate-meü rămâne singur și pôte să-și și ia poteceaua și eu am să rămăi stapân. Dar cum aş putea face? Pē Adam n'o să-l pocî înșela că e om măi dē credință, e cruce întrēgă și anevoie de dat în calea mea. Măi multă nadejde am la Eva, că o vēd măi slabă în curele, ea nu e cruce întrēgă și după cum o veđ eu, nu prea se sinchisește ea așa mult de vorbele frate-meü, cam umblă cu nasu pe sus, trebuie să mă asculte măi mult pe mine! Ia să încerc.

Și dracu se facu un șarpe mare și frumos ca un voinic, cu nesce solzi galbeni de aur de strălucău ca sfântu sōre, nu alt-ceva! O porni spre «*grădina raiului*» făcēd cotee-cotee prin iarba verde și frumōsă fișūnd cum fășile fustele după o cocōnă d'ăle din Bucuresci! Merse d'adrechtu la pomu al măi înalt din grădină, care îl oprise Dumneđeu pe samă-i, se încolăci bine frumos pē după pom și începu a șuiera, cum șuiera un voinic de dragoste!

Adam dormea. Iar Eva se plimba pe sub pomii la umbră, împrejurul lui Adam. Când auđi ea șuierătura șarpelui, stătu în loc încremenită, căci ea numai auđise ast-fel de șuierătură în viața ei; ascultă și începu a se trage în spre șuierătură să vadă ce-o fi acolo.

Cum vēdu șarpele cu solzii frumoși ca aurul, stătu în loc împetrită. Ea se minună și măi mult cānd auđi pe șarpe vorbind cu ea: «Evo, vin de la o pomă din pomu ăsta de mănăucă, că mult e dulce și mult bine face ălui de gustă din ea!

Apoi Dumneđeu a đis, să nu ne atingem de pomu ăsta,» răspunse Eva fermecată de frumusețea și vorbele cele lingșitōre ale șarpelui.

«Și apoi voi credeți d'ale lui Dumneđeu? Ce prosti sinteți! Voi nu vedeți, că Dumneđeu e hoț, el đice să nu mâncați din pomu ăsta din pricină, că el scie, că cum ăți gusta din pōmele ăstea vē faceți întocmai ca el cu minte și de puternici! Na barim de gustă, că n'o fi foc!»

Eva luă și gustă din pōmele oprite, fără să-și dea bine cu socotēla de ce face, atât de mult o zăpăcise frumusețea și vorbele amagitōre ale șarpelui!

«Dă și lui Adam,» đise șarpele.

«Apoi Adam dōrme, cum să-i dau?»

«Nu e nimic, stōrce-l pe gāt must.»

Eva se duse la Adam și-l stōrse pe gāt puțin umst. Șarpele peri ca naluca, par'că n'ar fi fost în pom de cānd lumea. Adam cum simți mustul pe gāt, puse mână în gāt și începu a se strānge, ca să oprescă mustu să nu intre. Ași! ce să măi pōtă opri! mustu alunecă pe gāt în jos și așa se făcu părtaș și bletu moș Adam la fapta Evei. Cum māncără din pomul acela, se deșghieocă unghia după ei și rămaseră în peile gōle. Ei începură să-și facă haine din frunze de copaci. Pōmele din pomii periră împreună cu pāsēri cu tot, florile și ierburile se vășejiră și piraiele secară. Grădina rămase pustie și pustie o fi și până în điuă de ađi!

Dumneđeu simți de faptele Evei, veni repede la ei, îi blestemă: «tu Evo, pentru că n'ai ascultat de porunca mea; să-ți iei furca în brăi, torci ca să te imbraci și cānd o fi să nasci vr'un copil să suferi patru sute de miî de dureri și să te trecă patru sute de miî de nădușeli

și apoi să nasci!» Pe Adam îl blestemă: «Și tu Adame, pentru că te ai lasat să te amăgiască Eva, să te hărănesci cu sapa, să sapi până ai dice că nu ești tu, și pământu în loc de bucate să-ți crească ghimpi și pălămidă!»

Adam și Eva începură a plânge și plânseră până îi răsbi fîmea. Și vedînd că cu plînsul acum numai folosesc nimic, se puseră pe muncă, ca să albă ce mânca. Și cu munca de atunci și până azi se arănesc omenii și s'or arăni cât o fi lumea lume!

Și așa nemulțumitului i-se lua daru de la mână și moș Adam cu moșa Eva rămăseră cu buzele umflate, ca nisce bătuți de stele, că mai bine nu le-oî mai dice! — T. BĂLĂȘEL.

III

Moș Adam a fost omul cel mai mare din lume. El avea un cap grozav de mare și nu putredise nici până când a venit Domnul Hristos pe pământ. Mergînd odată Domnul Hristos cu sfinți Petre pe o poiană, vede căpățina lui Adam răstornată pe câmp, merge la ea și lovindu-o cu bastonu o întreabă: «moș Adame, de când ai murit îți mai aduci aminte de păharu morții?»

«Nici până acum nu mi-a mai eșit amărăciunea lui din măsele!» răspunse căpățina.

«Cât ai trăit pe pământ?»

«Mai mult de 500 de ani.»

«Și cum ți s'a părut viața?»

«Ca și când intri pe o ușă și ești pe alta!»

Peste căpățina lui moș Adam a dat și Alicsandru Machidon când umbla cu oștea să coprină lumea. El, ca să nu se înfricoșeze oștea de năpraznica capățină, a pus o mie de ostași de a coperit-o cu petri. Ea era așa de mare în cât o mie de ostași abia a putut-o coperi în trei zile!

Vedî *Șezătore*, III, p. 29.

Adam însemneză, om, în cele mai multe limbi orientale.

* △
14526 Adam a mâncat mărul însă dinții noștri strepezesc.

V. SALA, *dasc. c. Vașcoi, comit. Bihor, Ungaria.*

Vedî *Aguwidă, Părinț.*

Același înțeles ca la No. 10543.

* △
14527 Pentru tine, moș Adame,
Am mâncat pirone 'n palme.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescu, j. Vâlcea.*

Când rabdi un ne-ajuns, numai și numai ca să faci bine cui-va.

Acésta ȝicere este pusă în gura Domnului Hristos când a judecat pe Adam în beznele iadului, de unde l'a scos în cele trei ȝile cât a stat în grôpa.

14528 * \triangle Êcă și Adam.

GR. POJENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomița.*

Când unul spune lucruri cunoscute de când lumea.

14529 * \triangle Veniși, Adame ?

G. P. SALVIU & E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurluiu.*

Sé ȝice celui pe care nu 'l-ai vȝlut de mult.

14530 * \triangle Ce faci, Adame ?

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurluiu.*

Acelaș înȝeles ca la No. 14529.

14531 * \triangle Moș Adam.

GR. POJENARU, *ing. c. Rassa, j. Ialomița.*

Veȝi a se Adami.

Sé ȝice omului bét.

14532 Mușteaua lui (moș) Adam.

GR. JIPESCU, *Reur. Oraș., p. 207.*

Adică pumnul.

14533 Jocul lui Adam și Eva.

IORD. GOLESCU, *Mss. I, p. 743 & 744.*

Adică joeul strămoșesc de dragoste.

14534 * \triangle A fi ca Adam când îl pișă câni.

T. BĂLĂȘEL, *înv. c. Stefănesci, j. Vâlcea.*

Să ȋdice în batjocura celor proști.

Pe la răspântii, la capetele morților, la fântâni, la poduri, etc., se pun cruci de lemn pe cari se zugrăvesc chipuri de sfinți. Pe piciorul crucii, și anume în partea cea mai de jos, aproape de pământ, se zugrăvesc cu vopsele, unu sau două capete, după largimea piciorului. Aceste două capete închipuiesc pe Adam și pe Eva, cari se zugrăvesc pe locul acesta ca să fie expuși batjocurii cânilor. Acesta se face ca un fel de răsbunare în potriva lor, pentru că din greșeala lor suferă până ați tot nēmulo omenesc, și aie să sufere până la vremea de apoi.

* Δ
14535 A se lipsi de . . . ca Adam de rău.

G. BĂNULESCU, *în*v. c. *Pietroșița*,
j. *Dîmbovița*.

Când cine-va se lipsește de un lucru, mai ales din vina sa.

* Δ
14536 A spune de la Adam.

T. BĂLĂȘEL, *preot*, c. *Stefănesci*,
j. *Vâlcea*.

A spune lucruri vechi, uitate.

* Δ
14537 De când cu Adam.

D-na E. B. MAWR, p. 93. — G.
P. SALVIŢ & E. I. PATRICIU, *în*v.
c. *Smulți*, j. *Covurlu*.

* Δ
De când cu moș Adam.

B. P. HĂȘDĂŢ, *Etym. Magn.*,
p. 240. — LAURIAN & MAXIM, j.
p. 380. — FR. DAMĂ, *Dicț.*, p. 37.
— S. I. GROSSMANN, *Dicț.*, p. 9b.
— G. POBORAN, *inst. j. Olit.* — T.
BĂLĂȘEL, *preot*, c. *Stefănesci*. j.
Vâlcea. — ST. ST. TUŢESCU, *în*v.
c. *Catanele*, j. *Dolj*. — HELIADE-
RĂDULESCU, *Scris. exil.*, p. 388.

* Δ
De la Adam.

G. I. TOMESCU, *în*v. c. *Broscari*,
j. *Mehedinți*.

*
De pe când Adam Babadam.

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 65. —
D-na V. BUDIȘTEANU, *j. Ilfov.*

*
De când cu Adam și Eva.

Adică vechiu, de demult, de o vîrstă înaintată.
Pentru un obicei moștenit de la cei bătrîni ca de
pilda munca câmpului, căsătoria etc.

Babadam adică, tata Adam, pe turcesce. Vezi în *Ety-
mologicum Magnum* cuvîntul Adam.

Da Adamo in qua.

Prov. Ital.

Du temps de la reine Berthe.

Prov. Franc.

14538 * Δ Nëm de pe Adam.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j.*
Tutova.

Vezi *Nim.*

A se vedé înțelesul la No. 10404.

14538 b. Δ Drumu lui Adam.

Poes. Pop., Bucov.

A se vedé *Etymologicum Magnum*, p. 243.

A SE ADAMI

14539 * Δ A se adami.

GR. POÎENARU, *ing. j. Putna.*

Vezi *Adam.*

A se îmbătă.

AFRODITA

14540 □ Afrodita, muma dragostei.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 140.

Fără minte înseamnă.

AGHIASMĂ

Vezi *Aiasmă*.

Apă sfințită. Este aiasmă mare și aiasmă mică. Aiasma mare cea de la Boboteză. Aiasma nu se impute nici odată, ca apa obicnuită dacă o ții mult timp într'un vas. Aiasma se be pe ne-mâncate. Se pune și în bucate. Ea nu se păstrează în casă că-i păcat, ci în pivniță. Cu aiasma de la Boboteză se stropesce pe la vie, pe ogore, stânele vitelor, etc. și ce rămâne se toarnă în fântână. Aiasma din ziua de Trifon (1 Februarie) e bună împotriva gândacilor de tot felul, cari vatămă recoltele.

Când cine-va face o casă nouă, chiemă popa de face aiasmă pe acel loc, și o toarnă pe la toate colțurile casei. Când casa e terminată, și omul se mută în ea, iar se face aiasmă, și într-una din odăi se lipesc pe fie-care din cei patru pereți, câte o hârtiuță pe care se scrie numele celor patru evangheliști. Lipirea acestor hârtii se numește legatul casei.

14541 * △ Vrei nu vrei, bé Gligore (Grigore) aghiasmă.

D-na EL. SEVASTOS, p. 40. — N. BOGDAN, p. 112. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurluiu*.

* △ Vrai nu vrei, bé Gligore aghiasmă.

G. MADAN, c. Valea Pêrului, *țin. Bender, Basarabia*.

* △ Bine-răi, bé Grigore aghiasmă.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Simila, j. Tutora*.

* △ De voe, de nevoe bé Grigore aghiasmă.

C. TEODORESCU, *înv. c. Dôgele, j. Vaslui*.

Bé aghiăsmă Gligore (Grigore).

D-na SM. LAMBRINO, c. Găgescî,
j. Fălciu. — GR. POENARU, j. Put-
na. — GAVR. ONIȘOR, prof. c. Do-
brovăț, j. Vasluțu.

Veți *Atasmă*.

Când faci o trébă silit, de nevoe sau de frică. Dacă
ai făcut buclucul desfă'l singur.

Le vin est tiré il faut le boire.

Prov. Franc.

14542 *[△] Mort-copt, bé popă aghiăsmă.

V. FORESCU, inv. c. Mălinț, j.
Suctava.

Acelaș înțeles ca la No. 14541.

A AGHÎESMUI

14543 A aghesmui.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 260.

A bate.

A SE AGHÎESMUI

14544 *[△] A se aghîesmui.

I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, 1881,
p. 453. — GR. POENARU, *ing. c.*
Rassa, j. Ialomița.

Veți *a se Atesmui*.

A se sfinți, a se îmbătă.

AGHÎOS

14545 *[△] A trage un aghîos.

N. BĂRBULESCU, inv. c. Suduț, j.
Ilfov.

1° A'î trage o cântare, mai ales la beție.

2° A dormi liniștit.

14546 * \triangle A trage aghióse.

I. CREANGĂ, *Amint.* — DELAVRANCEA, *Sultănica*, p. 46. — B. P. HĂȘDEŢ, *Etym.*, p. 507. — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIŢ, *în* v. c. *Smulŷi, j. Corurluŷu.*

1° A cântă ce-va într'un mod monoton.

2° A dormi dus, a ronfăi.

14547 'Î-a cântat popa aghiósul.

A. PANN, III, p. 142. — B. P. HĂȘDEŢ, *Etym. Magn.*, p. 508.

Veđi *Popă.*

A murit, l'a prohodit.

AGHIUŢĂ

Aghiută, drac tinăr, care stă de preferință în papucii femeii, și o învață toate relele, împingând-o să facă tot ce nu'î place bărbatului.

Luate-ar Aghiută, ocara unei femei către copilul ei, sau un copil óre-care, sau o persoană tinărá din familie când nu vré să'î doréscă réul de tot.

14548 * Aghiută.

1° Unul din numeroasele nume ale dracului.

2° Să ăice tinerilor vioi, șireŷi și deștepŷi și carŷ scie să se bage în toate.

14549 * Îl fură Aghiută.

P. ISPIRESOU, *Leg.*, p. 106, 509, 510 & 2631. — B. P. HĂȘDEŢ, *Etym. Magn.*, p. 3631.

A adormit greŷ, somnul fiind neliniștit cu visuri rele.

14550 * Δ L'a luat Aghiuța.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 86. —
B. P. HĂȘDEŢ, *Etym. Magn.*, p.
509. — G. P. SALVIŢ & E. I. PA-
TRICIU, *inv. c. Smulți, j. Covur-
luu.* — GR. POIENARU, *j. Putna.*

1° A pătit'o rău.

2° Când se dice de unul că a murit, a perit.

14551 Nicî Aghiuța nu'l mai scôte din . . .

P. ISPIRESCU, *Unch. Sfăt.*, p.
65. — B. P. HĂȘDEŢ, *Etym. Magn.*,
p. 510.

Nu e scăpare.

AGIALIC

14552 A se duce la agialic.

L. ȘĂINEANU, *Semas. Archiv.*
Ist. III, p. 265.

Veđi *Hagilu.*

A'și pierde starea, a sărăci.

Unii credincioși bogați vroind să se facă mai fericiți pentru viața de veci, își pun totă averea la mijloc numai să se ducă la Sfântul Munte sau la Ierusalim, ca să se sfințească. Intorcându-se la ei acasă pörtă numele de Hagiü.

Hagiul nu mai pöte face negustorii sau alte treburi unde ar ne-dreptăți lumea și ar cădé iarăși în păcate.

Așa că, spre a se face cine-va Hagiü, trebuia să'și cheltuiescă totă averea și nu mai putea munci pentru a redobândi alta.

AGIÜ

14553 * Δ A se face agiü.

L. ȘĂINEANU, *Elem. Turc. Rev.*
Ist. III, p. 265. — G. P. SALVIŢ,
inv. c. Smulți, j. Covurluu.

A sărăci, a pierde starea.

AÎASMĂ

Veđi *Aghîasmă*.

- 14554 * Vreî nu vreî
Bé aîasmă Andrei.

I. ARBORE, *ing. j. Buzău*. — N.
PETRESCU; *ing. Buc. j. Ilfov*.

- *
Vreî nu vreî
Inghite aîasmă Andrei.

- *
Vreî nu vreî, bé Ifrime aîasmă.

G. POBORAN, *inst. j. Olt*.

- *
Vreî nu vreî inghite Agache aîasmă.

- * △
Vreî nu vreî bé Grigore aîasmă.

G. BĂNULESCU, *inv. c. Pietro-
şița, j. Dîmbovița*.

Veđi *Aghîasmă*.

Acelaş înţeles ca la No. 14541.

- 14555 * Aîasmă.

Veđi *Rusescă*.

Adică rachiū.

A SE AÎESMUI

- 14556 * △
A se aîesmui.

G. POBORAN, *inv. j. Olt*.Veđi *a se Aghîismui*.

A se îmbătă.

A AJUNĂ

- 14557 Ajună robul lui Dumnezeu pentru că
n'are ce mânca.

BARONZI, p. 50. — HINȚESCU, p.
162. — B. P. HĂȘDEŢ, *Etym.*
Magn., p. 610.

Veđi a *Posti*.

1° Rabdă de nevoe.

2° Pentru cei ce, de nevoe, nu pot face nici un rău.

ALELUIA

- 14558 * A'i cântă aleluia.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j.*
Olt.

Arată sfirşitul, pierderea desăvârşită a unui lucru. Aleluia se cântă şi la înmormintare.

ALTAR

- 14559 Până la altar şi nu mai mult.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 112.

Să ştie pentru cei ce se obraznicesc, ca când le-am
dăce: «Nu te atinge mai mult de lucruri sfinte şi vred-
nice de evlavie.» (GOLESCU).

- 14560 Cine slujesc altarului, din altar mă-
nâncă.

A. PANN, III, p. 28. — B. P.
HĂȘDEŢ, *Etym. Magn.*, p. 927. —
P. ÎSPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 155.

Cine serveşte altarului, din altar mănâncă.

HINȚESCU, p. 3.

*

Cine slujesce altarului, de la altar mănâncă.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*,
j. Putna.

Orî-ce om trebuie să se hrănescă din munca lui. Ți-
cere luată din *Faptele Apostolilor*.

Qui sert à l'autel, doit vivre de l'autel.

Prov. Franc.

Chi serve l'altar, vive de l'altar.¹⁾

Prov. Veniț.

Wer dem Altar dient, soll auch dem Altar leben.²⁾

Prov. Germ.

ALUN

*

14561 A aduce călare pe prăjină de alun.

M. CANIAN, *public. j. Iași.*

Adică fără voie și prin farmece.

AMIN

14562 Amin, amin
Și eă m'anin.

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 110. —
B. P. HĂȘDEŢ, *Etym. Magn.*, p.
1075.

Să Țice când cine-va ne-poftit, dar cu duhul blândeȚei,
fîși face loc la masa saă la petrecerile altora.

Cu ce mă hrăniȚi, cu aceia am să vă hrănesc. Nu vă daă nicî o
bucăȚică de purcel, măcar să crăpaȚi.

— Iar de nu, cel-ce Țice, răsunde Țitlan.

¹⁾ Cine slujesce altarul, trăesce de la altar.

²⁾ Cine slujesce altarul, trebuie și să se hrănescă din altar.

- *Amin!* blestese cu jumătate de gură.
- *Și eu mă amin*, spuse Pavel de după sobă.
- *Amin, ne-amin, șterge-ți vâ botu despre...* I. CREANGĂ.

14563 Dice amin la tôte.

G. P. SALVIU & E. I. PATRICIU,
înv. c. *Smulți, j. Covurlui.*

Primesce fără a se gândi sau fără nici o împotrivire.
«*Di amin*, adică primesce așa cum ți se ȃice, fără
multă vorbă.»

14564 Pân la amin.

B. P. HĂȘDEŬ, *Etym. Magn.*, p.
1074.

Până la sfîrșit, nici odată.

«De nu se mai pricopsese *nici pân la amin*.»

14565 * Cât aminul.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — L.
ȘĂINEANU, *Semas. Arh. Istor.*, VI,
p. 323.

1° Nici odată.

«Nu se mai întorce *cât aminul*.»

2° De loc.

«Nu Ț dăduse *cât aminul* prin gând...»

14566 * Nici la amin.

B. P. HĂȘDEŬ, *Etym.*, p. 1074.
— L. ȘĂINEANU, *Arhiv. Ist.*, VI,
p. 323.—P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 254.

Nici odată.

«Nu mai puteă adecă să Ț desgrôpe, *nici la amin*.» P. ISPIRESCU.

ANA

14567 * △ AȚ tot mână de la Ana la Pilat.

E. I. PATRICIU, înv. c. *Smulți,*
j. Covurlui.

A purtà pe cine-va de la Ana la Caiăfa.

SLAVICI, *Conv. Liter.*, XIV, p. 99.

*

De la Ana la Caiăfa.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 93.
— L. ȘĂINEANU, *Dicț.*, p. 33.

Veđi *Pilat.*

Să ȑice când se trimite ȑre-cine dē la unul la altul, și la nici unul își găsesce mântuirea, precum trimetea pē Hristos dē la Ana la Caiăfa (GOLESCU).

Mener de Caiṑphe à Pilate.

Prov. Franc.

De la Ana la Caiăfa.

IOAN, 18. 22. 27. — MATEI, 16. 57.

*Von Pontius zu Pilatus schicken.*¹⁾

Prov. Franc.

᾿Από τὸν ᾿Αννα ᾿ς τὸν Καῖάφα.²⁾

Prov. Neo-grec.

ANAFORĂ

Veđi *Naforă.*

ANAFURĂ

Veđi *Naforă.*

14568 * Șȑricele a mȑncat anafură și s'a făcut liliac.

N. URECHIE, *ing. j. Prahova.*

Pentru un parvenit.

¹⁾ A trimite de la Ponȑiu la Pilat.

²⁾ De la Ana la Caiăfa.

Dacă vre un șorece mănâncă naforă face aripi. Liliacul se crede a fi șorece care a mâncat naforă din biserică.

APĂ

Vedî *Cap. II & VII, c. Apă.*

14569 * Δ Par'că a cărat apă morților.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Petrescui-de-jos, j. Gorj.*

* Δ Par'că aduce apă morților.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari, j. Mehedinți.*

Celui slab de constituție.

14570 * Δ Nu 'i cu totă apa (apă).

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.* — IULIU GROFȘOREANU, *prof. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

Vedî* *Cap. I, c. Apă, Botezat.*

Nu 'i cu totă mintea, om scrintit la minte.

Acastă dicere, mai ales sub forma dată la No. 14571 & 14643 probază, până la evidență, că părerea D-lui Coșbuc (Epoca, Dec. 1897), care derivă dicerea din mersul morei, este cu totul greșită.

14571 * Δ N'a țipat popa totă apa pe el.

IULIU GROFȘOREANU, *prof. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

Acelaș înțeles ca la No. 14570.

14572 * Δ A face cui-va apă.

B. P. HĂȘPĂȘ, *Etym. Magn., p. 1271.* — V. BRATU, *comit. Alba-Inferiord, Transilvania.*

A'l bate, a'l prăpădi, a'l învăța minte.

* △
14573 A bé apă ne-incepută.

N. BĂRBULESCU, *înv. c. Sudiți, j. Ilfov.*—D. G. TRIFAN, *înv. c. Cărnău, j. Némțu.*—*Rom. Lib.*, No. 325, 1880.

Veđi *Ochlu*.

A scăpă de un rău, a se vindecă de o bolă.

Apa ne-incepută se întrebuințază pentru sănătatea și curățenia omului, atât citită de preot cât și necită, sau descântată de vrăjitori. Apa ne-incepută de la un puț așezat la hotar și îndreptat spre răsărit are mai mult léc.

A se vedé G. Dem. Teodorescu, *Credințe, Datine și Moravuri*, p. 90; *Gazeta săténului* No. 10 & 11, An. XV, 1898.

*
14574 De închégă apele.

1° E meșter în tóte, șiret.

2° Fórte mincinos.

«Spune minclunî *de închégă apele.*»

* △
14575 De inghéhă apele.

V. A. FORESCU, *c. Folticeni, j. Suciava.*

Adică e fórte urît.

«E slută *de inghéhă apele.*»

APOSTOLESCE

*
14576 A merge apostolesce.

G. POBORAN, *c. Slatina, j. Olt.*

A umblă apostolicesce.

B. P. HĂȘDEŬ, *Etym. Magn.*, p. 1352.

Adică pe jos, cum umblă apostoli, ómenî săraci.

Per pedes Apostolorum.

Prov. Ev.-Mediu.

ARHANGHEL

Veđi Sfântu Arhanghel.

ARIE

14577 * Δ A fi arie.

N. BĂRBULESCU, *inv. c. Suditț, j. Ilfov.* — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU, *inv. c. Smulț, j. Covurlui.* — V. SALA, *dasc. c. Vașcoi-Băresci, comit. Bihor, Ungaria.*

A fi om rău la inimă.

Românul ȝice că Arie a fost un ne-credincios care, nesocotind posturile, a mâncat pesce într'o Vineri și'și a vërsat mațele. De aceea se ȝice, ca blestem pentru cei răi: *să i se verse mațele ca ale lui Arie.*

Arie, eresiarh din secolul al treilea, care tăgăduia divinitatea lui Isus.

14578 Arie spurcată.

S. FL. MARIAN, *Ornit.*, II, p. 173.

1° Să ȝice eretecilor.

2° Poreclă ce se dă Armenilor.

AȚĂ

Veđi Cap. VI, c. AȚă.

Când se nasce cine-va vin cele trei ursitori ¹⁾ din care: una hotăresce ce fel de om are să fie, bogat sau sărac, bun sau rău, etc., a doua cum o să trăiescă, fericit sau nu, etc. A treia vine cu un caer de lână prin care se hotăresce timpul cât acel om are să trăiescă pe pământ; torcând mereu caerul (se face ast-fel aȚă) se scurg mereu ȝilele omului și, când caerul s'a sfirșit de tors atunci și ȝilele omului s'a dus și el urmëză să moră. Asta este aȚă sau firul vieței.

¹⁾ A se asemăna cu cele trei Parce din mitologia elină.

Când un om se duce într'un loc unde și móre se ice că acolo *l'a tras ața*; asemenea îl trage ața, când s'a dus într'o localitate unde s'a însurat.

În comitatul Bihor, Ungaria, când móre unul din soți, cel rămas mėsoră mortul cu o ață, și légă cu ea grinda casei de jur împrejur. Alții înconjurând podul casei pe din lăuntru, légă córnela coperișului cu un fir de ață, pentru ca cei rămași să nu fie trași de mort după dinsul.

În comitatul Arad se povestesc snóva urmétóre, în legătură cu credința de mai sus.

SNÓVĂ

Mórtea a venit la un păcurar (cioban) pentru a'i cere viéța. Acesta să rógă să nu'i ieă sufletul că'i dă un miel. Se învoiesc. Mergënd cu mielul la mórte, păcurarul vede în chilăa ei o mulțime de lanțuri, unele mai lungi, altele mai scurte. Întrebând el de lanțul lui, mórtea îi arată pe cel mai lung. — Atunci nu capeți mielul meu, ice păcurarul, căci nu'mi poți lua tu viéța fără vreme.

* △
14579 A se mântui ața de pe ghem.

D-na Z. JUVARA, c. Fedesci, j.
Tutova. — M. CANIAN, public. j. Iași.

A fi gata să móra.

14580 S'a lungit firu'i de ață
Pentru puțină viéța.

A. PANN, III, p. 141. — HIN-
TESCU, p. 60.

Era să mórá dar a scăpat.

* △
14581 A'l trage ața (la) . . .

A. PANN, I, p. 57 & 71. — GR.
JIPESCU, *Rêur. Oraș.*, p. 280. — P.
ISPIRESCU, *Leg.*, p. 34, 193, 199,
260, 280, 387. — G. POBORAN, *inst.*
j. *Ölt.* — E. I. PATRICIU & G. P.
SALVIU, *înv. c. Smulț, j. Covur-*
luțu.

Arată o forță majoră, o necesitate fatală, sórta.

Veđi V. A. URECHIE, *Ghemul viéței*, Universul (ziar) 20
Ianuarie 1899.

Pe semne păcatul și *ața* îl *trage*
Amîndoi viêța în nevoi să 'și bage.

A. PANN, I, p. 57.

Unde'l *trage* pe el *ața*
Ca să 'și petrecă viêța.

A. PANN, I, p. 71.

Îl *trăge* à *ața* la ursita lui.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 34.

Îl *trage* *ața* la mörte.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 260.

Îl *trage* *ața* la rele.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 280.

AVRAM

Veđi *Cap. XI, c. Avram.*

14582 * Δ A trăi ca în sinul lui Avram.

AL. ODOBESCU, Φευδο-Κουγγι, p. 260. — B. P. HĂȘDEŮ, *Etym. Magn.*, p. 2172. — GR. JIPESCU, *Réur. Oraș.*, p. 101. — L. ȘĂINEANU, *Dict.*, p. 68. — E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți, j. Covurluiu.* — ST. ST. TUȚESCU, *inv. c. Catanele, j. Doj.*

A trăi bine, fericit, ca în raïu.

Κόλπος 'Αβραάμ, (Luca, 16. 20. 25) *sinul lui Avram*,
dicere din Biblie, cu înțelesul de raïu sau fericire după
mörte.

BABA

Veđi *Cap. XII, c. Moșt.*

BALĂ

Sub numele generic de *Bală* poporul înțelege tôte
duhurile rele și vătămătore.

Următorea legendă ne pöte da originea înțelesului ce
se dă acestui cuvînt.

LEGENDĂ

Intălu și intălu, n'au fost draci pe lume, ci numai ingeri în cer, la Dumnezeu. Dar ingerul cel mai mare, care ați este Tartorul dracilor, a vrut într-o zi să-și pue scaunul mai presus de cât al lui Dumnezeu. I'ar nici cu gândul n'a apucat să gândească bine, și din inger luminat s'a pomenit drac întunecat. Din cer el s'a pomenit în fundul pământului, unde sunt beznele iadului. Când a căzut Tartorul a început sa cață totă ceta peste care era el mai mare. Așa că sumedenie mare de ingeri s'au pomenit draci. Și cădeau, cădeau mereu unul peste altul din cer, în fundul pământului. Atunci un Voevod ingeresc vădend că or să cață toți ingeri, a mers în mijlocul lor și a strigat: «Să stați!» Voevodul ăsta ingeresc este «Sfete Aranghel.» Și cum a ăis vorba: «Să stați!» pe loc au incremenit toți care și la locul lui. Cei din cer au rămas tot ingeri luminați sub comanda lui Sfete Aranghel. Cei de sub cer au rămas draci întunecați sub stăpânirea lui Tartor. Draci. când a ăis Sfete Aranghel «să stați,» au incremenit toți unde se afla: unii în fundul pământului, alții pe pământ, alții în ape, alții în vâsduh, alții cu gura în jos și toți în toate felurile. Draci! cei din fundul pământului, cu Tartorul lor d'împreună, canonesc sufletele oamenilor păcătoși; cei de pe pământ fac tot felul de zavisti, de înșelă lumea, și trage oamenii la păcat; cei din ape lumea le ăice: «*al din baltă*» și fac fel de fel de zavisti dă înecă lumea cu corabiile, cu luntrile, și altele; draci! care au rămas în vâsduh, s'au apucat de au făcut *vâmile vâsduhului*, unde opresc sufletele oamenilor care merg la cer, îi opresc să de vama. La vama sufletele morților dau fapte bune. dacă nu prea au fapte bune, dau hainele care i le dă de pomana până la patruzeci de zile, și dacă nu se plătesc de vama mai dau și paraua de la deget, care se pune la tot omul când mōre. Și dacă nici cu astea toate nu se pōte plăti de draci pentru păcatele lor multe, apoi draci! opresc sufletele și le trimet la Iad Draci! care au rămas spinzurați cu gura în jos în vâsduh, lepădă mereu la *bale* din gurile lor. Aceste bale se numesc «*balele vrășmașului*». Balele astea multe rele mai aduc omului, mulca. Dōmne! Căci ele se brodesc de cad în fōntāni, în pirae, în isvōrē, etc. și omii bēnd apă din ele, bēu cu apa și *balele vrășmașului* și sē bolnăvesc dē zac până și mor. Bōla din halele vrășmașului n'are lēc, de cât doar din cetāni sfinte, din masluri, căderi la sfintele daruri, pe la mōnastiri, unde sūnt mōște de a le sfinților, atunci și nici atunci. Balele vrășmașului ar prăpădi lumea, dar ele n'au putere ăiua din pricină că Sfântul Sōre le arde și le tae puterea. Ele au putere doar nōptea, din scapătul Sōrelui și până în rēsărit. — TUDORA I. LĂZĂROIU, *com. Bogdănesci, j. Vâlcea*.

* △

14583 A fi altă bală.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Bogdănesci, j. Vâlcea*.

A nu fi curat, a avé ce-va și din partea drăcescă.

* △

14584 A fuge ca de altă bală.

G. POBORAN, *inst. j. Olt*.

A fugi nebun, ca de ce-va rău.

14585 Bală.

Femee desfrînată.

BĂLAN

14586 *[△] Înțelegă-te Bălan.

D-na EC. ZANNE, c. *Băscel*, j. *Fălciu*.

A se vedé înțelesul la No. 1298.

Bălan este o ființă supra-omenescă, cu fire drăcescă.
A se vedé în Etymologicum Magnum, p. 2942, o părere ce-va deosebită.

BALAU

14587 * Balaur.

B. P. HĂȘDĂU, *Etym. Magn.*,
p. 2971.

1° Om mare, puternic, îngrozitor.

2° Om rău.

3° Poreclă ce se dă ȣiganilor.

BĂRĂȚIE

14588 *[△] Stă ca prôsta 'n bărăție.

T. TZINTU, *ing.*, j. *Buzău*.

Veđi *Ban*, *Vacă*, *Vișel*.

Acelaș înțeles ca la No. 2640.

BENGA

14589 *[△] Benga.

G. POBOAN, *inst. j. Olt*.

Unul din nenumăratele nume ale dracului, cuvînt întrebuințat mai ales de țigani.

BIEDĂ

14590 * Δ Biedă.

AVR. CURCEA, *paroh, c. Coștețu, Banat.*

1° Unul din nenumăratele nume ale dracului.

2° Om isteț, vioău, sîrguincios.

BISERICĂ

Veđi *Câne, Cârctumă, Clopot, Cruce, Drac, Fată, Iepure, Sărac, Țigan.*

14591 * Cu trupul în biserică și cu gândul la dracu.

A. PANN, III, p. 65. — HINTESCU, p. 193. — P. ISPIRESOU, *Rev. Ist.*, II, p. 162. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna*. — D-na E. B. MAWR, p. 80.

Pentru cel fățarnic.

Près de l'église et loin de Dieu.

Prov. Franc.

Vicino alla chiesa, lontan da Dio.¹⁾

Prov. Ital.

Detras de la cruz està el Diablo.²⁾

Prov. Span.

Je näher der Kirche, je weiter von Gott.³⁾

Prov. Germ.

¹⁾ Alături de biserică, departe de Dumnezeu.

²⁾ După cruce stă dracul.

³⁾ Cu cât mai aproape de biserică, atât mai departe de Dumnezeu.

*The nearer the Church, the farther from God.*¹⁾

Prov. Engl.

* △
14592 Nime nu 'i lemn de biserică.

I. TEODORESCU, *înv. c. Broscești*,
j. *Sucitava*.

Vezi Cruce.

Totă lumea greșesce și e păcătoasă; nime nu 'i cu totul curat.

LEGENDĂ

Numai lemnul de biserică e sfânt. Bisericile de lemn, și toate cele de lemn dintr-o biserică, s'au făcut de isnovă din lemn de paltin, că el e sfântul Paltin. Batir că la început l'a făcut pe el Sarsailă, dar Dumnezeu i-a pus cruci pe toate crengile și 'l'a luat; și când marele Susoi căută copilul Meletini, nime nu s'a aflat să spue unde l'a vădut Sca-raoschi de cât numai Paltinu. Și de atunci a rămas sfânt acest copac, și numai din el se și fac biserici.

14593 Nimenea nu e ușă de biserică.

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 23; I,
p. 79.— HINȚESCU, p. 198.

* △
Nu e ușă de biserică.

H. D. IONESCU, *înv. c. Zamos-*
tea, j. Dorohoi.

Acelaș înțeles ca la No. 14592.

14594 Este ușă de biserică.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p.
178; *Rev. Ist.*, III, p. 379.— HIN-
ȚESCU, p. 197.

E sfânt, fără păcate; e om de treabă.

* △
14595 Par'că ești ușă de biserică!

ST. ST. TUȚESCU, *înv. c. Cata-*
nele, j. Dolj.

¹⁾ Cel mai aproape de biserică, cel mai departe de Dumnezeu.

Și tu ești cu păcate, ca și cei-l-alți.

14596 Biserica deschide pe om.

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 9.

Vezi *Iconă*.

1° Acolo vezi lumea și ți se deschide mintea.

2° Adică învățătură ce se dă la biserică saŭ de cleric. Căci se înveța odinioară pe lângă biserică, ca, și astăzi la Români din Transilvania și Turcia.

14597 * Δ Tata face la biserică și nenea le surpă.

P. GĂRBOVICEANU, *prof. c. Rădesci, j. Argeș*.

Când unul strică ce a făcut altul.

**14598 * Δ Biserica lui Hristos
Îi deschisă la toți.**

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Avrămeschi, j. Tulova*.

Dumnezeu primește pe toți, boieri saŭ moji, săraci ca și bogați.

14599 * Δ Unul nu merge la biserică, altul nu merge la crîsmă.

V. A. FORESCU, *c. Folticeni, j. Suciava*.

[Pentru cei cari nu merg la biserică, dar totuși sunt oameni de trebă.

14600 * Δ Pe calea bisericeii mi-am scintit piciorul.

V. SALA, *dasc. c. Vașcoi, comit. Bihor, Ungaria*.

Vrînd să fac bine am pățit'o.

14601 * Δ Fie-care voesce a avé biserică lui.

V. A. FORESCU, *c. Mălini, j. Suciava*.

Arată iubirea de sine și mândria omului.

14602 * Δ A găsit lumina în biserică.

GR. POENARU, *ing., j. Putna.*

Când un prost arată cu fală că a găsit un lucru care nu se putea să nu fie unde l'a găsit: de pildă un lucru din ale casei, chiar în casă, faină la móră, struguri la vie, etc.

14603 * Δ Vine de la biserică.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Crângu, j. Tutova.*

Veți *Bít.*

Când un om se cunoșce de departe, după împleticirea picioarelor, cum este.

14604 * Δ A se duce la biserică fără turn.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semin., Buc. Cl. VI.*

Adică la cârciumă.

14605 De câte-ori la biserică a mers
Popa salcie mî-a dat;
Dacă am început să merg mai des
La mine nu s'a uîtat.

A. PANN, III, p. 6. — HINȚESCU, p. 15.

Pentru cei proști pe cari, cu cât îi veți mai mult, mai bine îi cunoscî.

14606 La biserică a mers
Prea de multe ori și des,
Din Florică
In Pascică.

A. PANN, III, p. 6. — HINȚESCU, p. 15.

Adică rare-ori.

14607 * Bisérica 'di pri măgulă călăuz nu va. ¹⁾

I. COYAN, *prof. c. Abela, Epir.*

Veđi *Sat.*

¹⁰ La cele de față n'avem trebuință de nici o arătate.

²⁰ La lucrul învederat tălmăcirea e de prisos.

14608 * Nu sbūra 'n ferică ma'n biserică. ²⁾

C. IONESCU, *prof. c. Nevêsta, Macedonia.*

Trebue ca cine-va să vorbescă în fața ómenilor, iar nu pe ascuns de dișii.

14609 * Feceshi bisérica, fă și-ușa. ³⁾

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopești, Macedonia.*

Dacă te-ai apucat de o trebă, să o duci în-cale până la sfirșit.

14610 * Aflași biserică s-ti 'nclini. ⁴⁾

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopești, Macedonia.*

Veđi *Icônă.*

Adică om la care să te supui, pe lângă care să te lingușesci.

²⁰ Meserie, muncă, ocupație cu care să te îndeletnicesci.

14611 * [△] A se face sfântă ca o cheie de biserică.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j. Tutova.*

Pentru cel fățarnic.

¹⁾ Biserica de pe dél, călăuză nu cere.

²⁾ Nu vorbi în ferigă, dar în biserică.

³⁾ Făcuși biserica, fă și ușa.

⁴⁾ Aflași biserică să te închini.

14612 * Δ A nu fi mers des la biserică.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurlui.*

*
Nu e mers de multe ori la biserică.

V. A. FORESCU, *c. Folticeni, j. Suciava.*

* Δ
Nu e prea mers la biserică.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j. Tutova.*

*
Ne-dus pe la biserică.

Vezi *Icônă.*

1° Adică ne-mers în lume, ne-cioplit, bădaran.

2° Om care nu scie multe.

14613 * Δ Eū nu's prea dus la biserică.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovăț, j. Vaslui.* — G. P. SALVIŢ, *înv. c. Smulți, j. Covurlui.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Feresce-te de mine, că nu sciū multe și acuma o pați.
Arată asprimea cui-va.

14614 * Δ Doar nu m'a îmbetrănit calea bisericeî.

EM. POPESCU, *înv. c. Ciocănesci-Mărgineni, j. Ialomița.* — G. POBORAN, *înst. j. Olt.*

Nu m'a îmbetrănit calea bisericeî.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 122.

* Δ
Nu am îmbetrănit de cărarea bisericeî.

G. P. SALVIŢ, *înv. c. Smulți, j. Covurlui.*

La lucru, despre care este vorbă, mă pricep foarte bine.
Pentru unul care scie și a pățit multe.

«De unde scii tu atâtea lucruri? — Hei! doar nu m'a îmbetrânit
calea bisericeî.»

14615 * Nu m'a mâncat calea bisericeî.

I. GRIGORESCU, c. Bucurcscî, j.
Ilfov.

Acelaș înțeles ca la No. 14614.

14616 * △ Nu a îmbetrânit de cărările bisericeî.

G. P. SALVIŢ & E. I. PATRIŢU,
înv. c. SmulŢi, j. CovurluŢu.

* △ Nu 'i-a înălbit barba de cărările bisericeî.

E. I. PATRIŢU, înv. c. SmulŢi,
j. CovurluŢu.

1° Scie și a pățit multe.

2° A făcut multe rele în viața lui. Țicerea are acest
din urmă înțeles, numai când se întrebuințează la a treia
persoană.

14617 * Trebuie dus pe la biserică.

P. BUDIȘTEANU, c. Bucurescî, j.
Ilfov.

Se ȝice pentru un om cam într'o parte.

14618 * △ De acu calea bisericeî.

G. POBORAN, inst. j. Olt.

Nu mai are mult de trăit.

«A dus'o cum a dus'o, dar de-acu, pentru el, calea bisericeî.»

14619 * △ Loc de casă în curtea bisericeî.

P. GĂRBOVICEANU, prof. Semîn.
Cl. VIII.

Acelaș înțeles ca la No. 14618.

Înainte vreme se îngropați morții în curțile bisericelor.

* △
14620 . Se lovesce ca iepurile la biserică.

Vezi *Mirăsă, Nucă*.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adică nu se potrivește.

* △
14621 Fluera 'n biserică.

POLYZU, *Vocab.*, p. 515. — GR.
POENARU, *ing. j. Putna.*

Vezi *Domn.*

Adică cască-gură, prost.

* △
14622 A fluera în biserică.

V. SALA, *dasc. c. Vascoi, comit. Bihor, Ungaria.*

A face o nebunie mare.

* △
14623 Așa pate, dacă șueră 'n biserică.

C. FLĂMEND, *c. Borgeo-Suseni, comit. Bistrița-Năsăud, Transilvania.*

Pentru cel care o pate din prostia lui.

* △
14624 A fi ca în biserică.

D-na EC. ZANNE, *c. Băscu, j. Fălciu.*

Adică a fi frig.

BLESTEM

Vezi *Părinți*.

Blestemul părintesc se dice că se lipesce. Mamele aș obiceiu de a purta inel la mână ca să nu se lipescă blestemul lor de copii.

Blestemul mare se crede acela care blestemând aruncă și țernă după cel blestemat.

14625 Blestemul nu cade nici odată pe pietre.

S. FL. MARIAN, *Nuntă*, p. 81.

Vezi *Sărac*.

Prin urmare să nu blestemăm pe nimeni.

A BLESTEMĂ

14626 Cine pe alții blestemă
Urgii asupra își chiemă.

A. PANN, I, p. 74. — HINȚESCU,
p. 16.

Să nu dorești răul altuia, că îți aduci rău ție.

14627 Cui ți ese din gură blestemul
Îi cade în sîn ca ghemul.

A. PANN, *Archiv*, p. 9.

Acelaș înțeles ca la No. 14626.

14628 Nu dă nimenuia loc
Să te blesteme cu foc.

A. PANN, III, p. 21.

*Nu dă nimenui loc
Sa te blēsteme cu foc.*

HINȚESCU, p. 91.

Să nu faci rău la nimeni.

BOBOTÉZĂ

Bobotéza e mórtea dracilor. Atunci se sfințesc toate apele și dracii cari locuiesc obicînuît prin ape mor, imputîinîndu-se ast-fel pe fie-care an. La bobotéză fetele mari se duc cu capul gol la biserică și careia îi șede mai bine, aceea se mărită peste an. Iar dacă se întîmplă să cadă cine-va jos, e semn că va muri. La sfințirea apei, la bobotéză, se dă cu puscele ca să împusce dracii.

- 14629 * Δ Dacă în ziua de Boboteză va bate cri-
vțul, vor fi råde la bucate.

I. N. CONSTANTINESCU, c. Cîul-
nița, j. Ialomița.

A se vedé la No. 54.

- 14630 * Δ Gerul Bobotezei.

E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU,
înv. c. Smulț, j. Covurlui.

- * Δ
Ger ca la Boboteză.

ST. ST. TUȚESCU, înv. c. Cata-
nele, j. Dolj.

Înțelegându-se gerul cel mai cumplit posibil. A se a-
dăoga la No. 55.

«Par'că l'a lovit geru Boboteziș.»

- 14631 A păți o boboteză.

HELIADÉ-RĂDULESLU, vol. XIX.

Veđi Naș.

A pățit'o cât de bună; l'a bătut.

«A pățit o boboteză de i s'a dus numele.»

BOGDAPROSTE

- 14632 * Δ A'l umplé de bogdaproste.

I. CREANGĂ, Pov., p. 285. — NIC.
JUVARA, c. Popesci, j. Fălciu.

1° A zăpăci, a buimaci cu vorbă multă.

2° A nu isbuti, a nu folosi nimic; când ai vrut să
faci o trebă bine și a eșit prost.

- 14633 * Δ A se încărcă de bogdaproste.

E. I. PATRICIU, înv. c. Smulț,
j. Covurlui.

Când unul, prin vorbirea lui, a supărat pe altul. Și-a găsit beleana.

14634 * \triangle Ca un puîu de bogdaproste (bodaproste).

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 24. —
G. P. SALVIŢ, *înv. c. Smulţ, j. Covurlui.* — N. TROFIN, *elev. Scol. Norm. c. Glodenţ, j. Suciava.*

Adică rău îmbrăcat, având înfăţişarea unui cerşetor.

14635 * A fi de bodaproste.

M. CANIAN, *public. j. Iaşi.*

Lucru bun de dat, lucru prost.

BOTEZ

Veđi *Resteu*.

14636 Ca o lumînare de botez.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Covurlui.*

Veđi *Pasce*.

Adică frumos gătit.

14637 * \triangle A fi numit din botez.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Banca, j. Tutova*. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţ, j. Covurlui.* — M. CANIAN, *public. j. Iaşi*. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna*. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Veđi *Botezat*.

Adică sărit din minţi, nebun, svăpăiat.

A BOTEZA

Veđi *Popă*.

14638 Eū botez şi miruesc, el va sci dē va trăi.

IORD. GOLESCU, *Mss. II*, p. 7

Să ȋdice pentru cei ce nu le pasă d'ale altora (GOLESCU).

14639 Cine botéză cutéză.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 83.

Adică are îndrăznélă către acela pē care botéză (GOLESCU).

BOTEZAT

14640 * △ A fi botezat d'un popă bét.

Veȋi *Botez.*

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adică sărit din minȋi.

**14641 * △ Nu's din luna lui Pilat,
Și din nópte botezat.**

HERLE ION, c. *Vașcoi, comit. Bihor, Ungaria.*

Sunt limpede la cap, nu sunt prost saũ lesne creȋător.

14642 * △ A fi botezat cu zamă (zémă) de varză.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina, j. Olt.* — G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari, j. Mehedinȋi.*

Adică om rău din fire.

14643 Nu e botezat cu tótă apa.

Veȋi *Cap. XII, c. Apă.*

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 50.

Să ȋdice când la botez nu l'a muiat cu totul, în apă, însemnând că'i lipsesce din minȋ, adică nu e cu minȋle întregi (GOLESCU).

14644 * A nu fi botezat.

1° A nu fi om de trébă.

2° Acelaș înȋeles ca la No. 14643.

14645 * **A fi botezat.**

Adică udat, sau că a căzut în apă, sau că cine-va a turnat apă peste dînsul.

14646 * △ **Numai odată's botezat.**

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovăț, j. Vaslui.*

Adică nu știu multe.

BOZ

Vedî *Limbă.*

BREHNA

14647 * △ **Par'că'i bătut de brehne.**

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurlui.*

* △ *A fi bătut de brehne.*

G. P. SALVIŢ, *înv. c. Smulți, j. Covurlui.*

* △ *A'l bate brehnele.*

A nu avé chef, a fi supărat.

Prin cuvîntul Brehne, Românul înțelege nisce ființe cari trăiesc prin păduri, și sperie pe drumeți noaptea, dar nu le pot face alt rău. Numai ômenii cei proști se sperie de brehne.

14648 * △ **A'î fi frică de tôte brehnele.**

G. P. SALVIŢ, *înv. c. Smulți, j. Covurlui.*

Să sperie fără nici o pricină.

BREZAÎE

A se vedé G. DEM. TEODORESCU, *Credințe, Datine și Moravuri*, p. 24 și următoarele.

14649 Brezaia cât dă mult să va găti tot brezaie rămâne.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 86.

Să ȋdice pentru cele urite muieri, când să gătesc piste fire (GOLESCU).

Πίθηκος ὁ πίθηκος καὶ χρόσεα ἔχη σύμβολα.¹⁾

Lucian.

*Simia semper simia, etiamsi aurea gestet insignia.*²⁾

Prov. Lat.

Le singe, fût-il vêtu de pourpre, est toujours-singe.

Prov. Franc.

*La scimmia è sempre scimmia anco vestita di seta.*³⁾

Prov. Ital.

*Ainda que vistais a mona de seda, mona se queda.*⁴⁾

Prov. Port.

14650 * Par'că e o brezaie.

G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 27.

Brezaie (brezae).

L. ȘĂINEANU, *Dict.*, p. 109.

Femeaie gătită cu pré multe dresuri și podóbe, și fără nici un gust.

¹⁾ & ²⁾ Maĩmuța tot maĩmuța, chĩar de va purta insigne de aur.

³⁾ Maĩmuța e tot maĩmuța chĩar de este imbrăcată cu mătase.

⁴⁾ Cu tóte că o maĩmuța e imbrăcată cu mătase, maĩmuța rămâne.

CADELNIȚĂ

- 14651 * **Thimnîiatorlu tute le alége.**¹⁾

C. IONESCU, *prof. c. Nevêsta, Macedonia.*

Starea omului după mörte se cunösce.

- 14652 * **A'î dà cu cadelnița pe la nas.**

Veđi a *Tămăia.*

A linguși pe cine-va, a'l lăudă cam exagerat.

- 14653 **Nu vine vorba la cadelnița.**

A. PANN, II, p. 147. — HINȚESCU, p. 204.

La vorbe nepotrivite.

CAIAFĂ

Veđi *Ana, Pilat.*

- 14654 * **Caiafă.**

P. BORDEA, *j. Ialomița.* — L. ȘĂINEARU, *Dicț.*, p. 123.

Adică fățarnic.

«Nu fi *Caiafa*»

CAIN

- 14655 * **A fi ca (și) un Cain.**

Frate rău; om rău în genere.

CĂLUGĂR

Veđi *Drac, Haină, Rasă.*

- 14656 **Ori-ce dulce 'mbucătură dē călugări
numai bună.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 10.

¹⁾ Cadelnița tôte le alege.

Adică ori-ce e mai bun la călugări e dat (GOLESCU).

- 14657 Eū mă vaiet că sunt călugăr și tu 'mi dai zor cu: «Dōmne ajută.

P. ISPIRESCU, *Leg. I*, 1872, p. 180. — HINȚESCU, p. 22.

La cele ne-potrivite.

- 14658 Călugărul și cerșitorul sunt tot una.

DIM. ȚICHINDEAL, *Fab.*, p. 165.

Vezi *Popă*.

Arată firea ne-sățioasă a călugărilor.

- 14659 * Δ Se face în chipul călugărului.

V. SALA. *dasc. c. Scud, comit Bihor, Ungaria*.

E fățarnic. Nu privesce la neveste, dar le-ar înghiți de vii, așa 'i sunt de dragi.

CĂLUGĂRIT

- 14660 * A fi bun (numai) de călugărit.

DIM. ȚICHINDEAL, *Fab.*, p. 165.

Adică e leneș.

«Nu e *bun* de alte, numai de *călugărit*.»

CĂLUGĂRIȚĂ

- 14661 Eū îi spuū că sunt călugăriță, și el îmi deslégă ismenele.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 6.

Eū mă vait că sunt călugăriță, și el îmi deslégă ismenele.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.* III, p. 379.

*
*Eă mă vaiet că 's călugăriță și alții vor
să 'mă ăea ismenele.*

GR. POÎENARU, *ing. j. Ialomița.*

*
*Eă mă vaiet că sunt călugăriță, și tu îmi
dici să 'mă desleg ismenele.*

P. BUDIȘTEANU, *c. București,
j. Ilfov.*

Să ăice către cei obraznici (GOLESCU).

CALVIN

14662 * \triangle A fi Calvin.

ANICA BACÎU, *c. Topîrcea, comit.
Sibiă, Transilvania* — AVR. COR-
CEA, *paroh, c. Coștețu, Banat.*

Adică ne-credincios, fără frică de Dumnezeu, rău peste
samă, ne-îndurător, împetrit la inimă.

A se observă că mai toți Ungurii din Transilvania sunt
calviniști, fapt care a dat naștere ăicerei ungurești: *Ma-
gyar hit, Calvin hit*, legea urgurască, legea lui Calvin.

CĂPCĂUN

Veăi Căpcăun.

14663 * \triangle A fi căpcăun.

S. FL. MARIAN, *Trad. Pop.*, p.
13. — L. ȘĂINEANU, *Dicț.*, p. 136.
— E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți,
j. Covurlutu.* — GR. POÎENARU,
ing. j. Buzet.

* \triangle
A fi capcăn.

D. G. TRIFAN, *inv. c. Cărmu, j.
Nemțu.* — IUL. GROFȘORIANU, *inv.
c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

*
A fi căpcăne.

V. SALA, *dasc. c. Vașcoi, co-
mit. Arad, Ungaria.*

1° Adică rău, crud, ne-milos.

2° Măncău, ne-sățios.

Căpcăunii se crede a fi un fel de oameni foarte răi, care mâncau carne de creștin. Înainte vreme erau mulți căpcăuni și, de prindeau vre-un creștin, îl hrăneau mai întâiu de-l îngrășau cu miez de nuci și pâne, după aceea îl frigeau și-l mâncau.

Căpcăunii au fost oameni cu două obrazuri, unul de om și altul de câne. Au știut vorbi și găsi oamenii prin ascunzătorile lor, după miros. Oamenii, când se apăsau contra lor, stăteau cu spatele unul către altul. — *Comit. Arad, Ungaria.*

În vremea lor căpcăunii schingiulau mai ales pe femeii, străpungându-le țițele cu frigări arse, iar copiii lor îi mâncau. Bărbații își țineau femeile lor ascunse din naintea căpcănilor. Oamenii s-au sfătuit să scotă pe căpcăni din țară, și nu s-au putut alt-cum de cât că au prins cocoși și au așezat în creștele lor luminițe de ceară, aprinse, iar alții s-au îmbrăcat într'un vestmint lung, une-ori pestrițat sau roșu, ca să-i sparie. De atunci, după credința poporului, își are început turca. — *Comit. Bihor, Ungaria.*

Găsim pe acești Căpcăuni în Aulu Gellu, Noct. Att. IX, 14.

A se vedé L. ȘAINEANU, *Basme*, p. 30 și V. ALEXANDRI, p. 30.

CARTE

Vedí *Cap. X, c. Carte.*

14664 Din cele ce'ți scrie în carte
Nu te duce mai departe.

A. PANN, I, p. 72. — HINTESCU,
p. 172.

Ține-te de litera Bibliei și nu tâlcui învățăturile pre care ți le dă. Impotriva protestanților.

CĂTCĂUN

Vedí *Căpcăun.*

* △
14665 A fi cătcăun.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănescă,*
j. Vâlcea.

Acelaș înțeles ca la No. 14663.

LEGENDĂ

O fată de Român rătăcise o dată într'o padure mare. Acolo, în pădurea aia mare, își aveau bordeele nisce spurcați de Cătcăunî. Fiind întunerec tare și fata vădend lumină la bordeele Cătcăunilor, se duse în spre lumină, socotind că acolo or fi omeni buni. Cum ajunse biata fată acolo, Cătcăunii o înhătară și o băgară într'un bordeiu și o încuiară acolo. În toate zilele îi da dămăncare numai pâine cu simburî de nucă, așa că fata, — cu voie fără voie, — se îngrășă în scurtă vreme.

Cătcăunîl vădend'o grasă, hotărîră s'o mănânce într'o zi. Ei aduseră lemne și deteră foc cuptorului, unde aveau de gînd s'o frigă de vie. Făcură focu mare și lăsară pe o mătușă bătrână, tot Cătcăunioică ca ei, ca să bage fata în cuptor, când o vedă că e ars bine. Ei plecară la vînatore și diseră babei s'o găsescă friptă gata când or veni la prânz, de la vînatore.

Baba îngriji de arse cuptorului cum trebuia și când fu gata, se duse la fată, o luă cu binișoru pînă o duse la cuptor și îi dîse cu glas blînd:

«Săi fată
«Pe lopată!»

Fata înțelegend gîndu afurisitei de babe, îi răspunse:

«Săi măicuță
«De-mî arată!»

Baba neînțelegend gîndu fetei, și socotind că fata nu scie cum să facă, se sui îndată pe lopata cuptorului.

Fata cum o vădu pe lopată, îi dete brînci în cuptor, puse taraba la gura cuptorului și o luă la sănătoasa. Mergend așa pe drum, întîlni nisce omeni ai lui D-deu, le spuse totă șiretenia cu baba Cătcăunioică, și se rugă de ei plîngend s'o vîre în carul cu fîn cu care erau ei. Omenilor li se făcu milă de biata fată și o pitulară în carul cu fîn.

Cătcăunîl venind flămînd de la vînatore, cum intrară în bordeiu, le începu a mirosi a carne friptă de Cătcăun și începură gîce:

«Pute a tiță
«De măicuță.»

Ridicînd taraba de la gura cuptorului, vădnră baba friptă și pe loc le dete dracu în gînd că fata a făcut treaba asta. Încălecară pe cai și o porniră în gîna fetei c'o falcă 'n cer și-alta pe pămînt!

Ajunseră caru cu fîn și întrebă pe chirigii, nu cum-va au văduț o fată așa și așa fugend pe aci pe drum?

N'am văduț nici o fată, răspunseră chirigiile.

Ei nu se încrezură în vorbele chirigiilor și începură a înțepă cu sulii în carul cu fîn, socotind să înțepe fata, dacă o fi în fîn. Dar fata era băgată adînc și sulii n'ajunseră pînă la ea.

Cătcăunîl plecară s'o caute în altă parte și chirigiile duseră fata la casa lor și o băgară într'un beciu, unde o ținură pînă noaptea, de frica Cătcăunilor. Cum se înnoptă, deteră drumu fetei să plece în țera ei. Fata plecă de la casa omenilor spre țera ei. Ea mergea numai noaptea, iar ziua ședeă tupilată în stufurile bălților.

Dar mergend ea așa a rătăcit drumu la țera ei, și ea s'a luat atunci pe dunga de stele dese, ce se vede în curmezișu cerului, și a ajuns în țera ei.

De atunci dunga acea de stele s'a numit «*drumul robilor*» până în ziua de azi.

Vezi o variantă a acestei legende în *Șezătorea*, II, No. 2, p. 25.

CAZANIE

14666 * Cazanie.

L. ȘĂINEANU, *Dicț.*, p. 155.

Poveste lungă și cam plictisitoare.

Carte, numită și *Evanghelie învățătoare*, care coprinde părți din Noul-Testament, însoțite de tâlcuiri explicative și morale.

CEAS BUN

Vezi *Cap. I, c. Ceas*.

14667 * △ In ceas bun.

L. ȘĂINEANU, *Basme*, p. 1019.

Ceasu ăl bun.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 13.

Vezi *No. 64*.

Adică la momentul prielnic. A se vedé, No. 64 pentru mai multe amănunte.

*Bonis avibus.*¹⁾

Prov. Lat.

14668 * Născut în ceas bun.

DIM. ȚICHINDEAL, *Fab.*, p. 109.
— P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 230.

Vezi *No. 64*.

Om cu noroc în tóte.

¹⁾ Cu păsări favorabile.

CEAS RĂU

Veđi *Cap. I, c. Ceas.*

14669 Ceas rău.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 151.

Moment neprielnic.

Când începî ce-va într'un ceas rău nu isbutescî.

În cele două-deci și patru de ore dintr'o ȝi este lasată de ursitori, fie-cărui om, un ceas rău, pre care omul nu'l scie când e, ca să se pótă feri de el.

Ómenî mai cred că ceasul cel rău e timpul când, Dumnezeu fiind ocupat cu alte treburi prin raiu și prin cer, rămâne numai dracu stăpân pre pământ, și atunci el își răsbună pe ómenî, și 'și bate joc de ei făcându-le tot felul de ne-ajunsuri.

«Orî să dă cu bobî la alde lea Comănița și să 'î dăscănte dă ceas rău.» — GR. JIPESCU.

*Malis avibus.*¹⁾*Prov. Lat.*14670 * Si nu ti află óra arauă.²⁾G. ZUCA, *stud. c. Berat, Albanía.*

Să nu ȝi se întîmple vre-un ne-ajuns, vre-o nenorocire.

Aromânî cred că mai ales Marȝia, Joia și Sămbăta sunt ȝile rele, și în acele ȝile sunt mai ales ceasuri rele.

14671 * Δ A vorbit într'un ceas rău.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1739.
— ST. TUȚESCU, *inv. c. Catanele*,
j. *Dolj*.

* Δ

*A vorbit într'un ceas rău**Că l'a părăsit (lăsat) Dumnezeu.*V. A. FORESCU, j. *Sucîava*.¹⁾ Cu păsări defavorabile.²⁾ Să nu te afle ceasul cel rău.

Când cine-va dă, pe neașteptate, peste o primejdie, o întâmplare nenorocită.

ANTOHI. — Nu 'ți spuneam eu, ađi diminetă, c'oiu să mă pornesc înaintea ta?

MARTIN. — (*plângend*) *Ai vorbit într'un ceas rău*, cucóne. — V. ALEXANDRI.

A se vedé alte exemple la No. 65.

14672 * Δ De n'aș grăi (vorbi) într'un ceas rău.

I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, X, p. 379; *Pov.*, p. 119. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 159. — T. BĂLĂȘEL, *inv. c. Ștefănesci, j. Vâlcea*.

A nu se întorce cele ăise în rău.

«Iusă pe mine unul, *de n'aș grăi într'un ceas rău*, până acum, dē, m'a ferit Dumnezeu». — I. CREANGĂ.

14673 * Δ A plecat (pornit) într'un ceas rău.

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari, j. Mehedinți*. — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 145.

Când se întâmplă ce-va pe drum.

14674 * A veni ca ceasul cel rău.

Adică iute.

CER

Vedă *Câne, Cap. I, c. Cer, Găindă, Tòcă*.

Cerul se crede că înainte vreme eră așa de jos că îl ajungea omul cu mâna. Dar, mai târziu, din cauza răutăței ómenilor, Dumnezeu supărându-se a ridicat cerul.

Dumnezeu locuesce în al noulea cer.

14675 * In ăer 'l căftai ă' pi loc 'l-aflai.¹⁾

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta, Macedonia*.

¹⁾ In cer îl căutai ăi pe pămînt îl aflai.

E om ca toți ómenii, nu e mai deosebit de cât ceilalți.

14676 * Coborît (scoborît) cu hîrzobu din cer.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 463, 1087, 1286, 1343. — L. ȘĂINEANU, *Dict.*, p. 380. — GR. POENARU, *ing.*, j. Buzău.

* △

A coborît cu hîrzoba din cer.

D-na Z. JUVARA, c. Fedesci, j. Tutova.

Vedî Coșnișă.

Adică de un ném mai ales.

D-l Șăineanu dă dicerei înțelesul, cu totul greșit, de: a fi norocos.

Românul dă cuvîntului *hîrzob*, *hîrzoba*, *hîrzop*, *hîrzopă*, și *vîrzob* sau *vîrzop* următoarele înțelesuri:

1° Un fel de paneraș făcut din cetină de brad, în care locuitorii muntași pun pescii cei mai gustoși, în deosebi păstrăvile.

2° Un cerc, legat în diferite direcții cu fâșii de teiu, care se pune pe budacă și peste care se așeză strecurătorea.

3° O nuia, despicată în patru, cu care se dau merele sau perele jos din pomî.

4° Un fel de tălpi late și foarte lunguiețe, împletite la mijloc cu cója de mestécăn și sforî, servind pentru a umbla pe zăpadă, în felul patinelor întrebuințate de Indieni din America de Nord, sau de Norvegiani. Pentru aceste patine se întrebuințază mai ales denumirea de *vîrzob*, *vîrzob* sau *vîrzop*.

Scoborîrea sau suirea cu hîrzobul e foarte des întrebuințată în basme, povești minunate, etc., când cine-va trebuie să se lase într'o prăpastie, sau să se ridice până la nisce locuri unde nu poți ajunge în alt mod.

«La care (munte) se suia numai cu hîrzobul.» — A. de CIHAC, I, p. 136.

«Odată în vîrful unui munte pré înalt ni-am urcat, în vîrful a căruia un puț pré adînc, și mai să dic fără fund, am aflat; din gura puțului ciutura cu hîrzobul slobozînd, după ce cât era funea de lungă aî mers... — DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.*, p. 287.

Părerea emisă de unii că hîrzobul nu ar fi aci de cât

o corupție pentru hrisov, este neadmisibilă, mai ales că nici odată nobleța nu s'a dovedit, la Români, prin hrisóve.

14677 **Cu hîrzobu din cer n'a cădút nimene.**

I. NEGRUZZI, *Conv. Liter.*, XII,
p. 6. — A. de CIHAC, I, p. 136.

* △
Nu e nimine, cu hîrzopul, coborît din cer.

ANDREI BAȘOTĂ, *prin. T. A.*
Foreescu, j. Suclava.

Vezi *Coșniță*.

Acelaș înțeles ca la No. 14676, sub o formă afirmativă.

14678 * △ **Cădút (ca) din cer.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 312
& 616. — GAVR. ONIȘOR, *prof. c.*
Dobrovăț, J. Vaslui.

* △
Picat din cer.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu,*
Banat.

Ca picat din cer.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 312
& 616; II, p. 666.

1° Om fôrte bun.

2° Care se ivesce de odată unde-va.

3° Om străin de cele ce se petrec în locul unde se
află.

«Nu sciă nimic din cele ce se petrecuse în jurul lui *ca și cum ar*
fi picat din cer.»

Comme s'il tombait de la lune.

Prov. Franc.

4° Care rămâne mirat.

Tomber des nues (du ciel).

Prov. Franc.

5° Om mândru, care se crede de un ném mai ales.
 Când nu voesce să facă pe voiea unuia, Românul ȋdice:
«nu fac măcar să fie picat din cer.»

Sorti de la cuisse de Jupiter.

Prov. Franc.

A se vedé varianta Aromână la No. 76.

14679 * Δ Pică ca din cer.

AVR. CORCEA, paroh, c. Coșteiu,
 Banat.

* Δ
Pică ca de sus.

* Δ
Ca de sus caută.

AVR. CORCEA, paroh, Banat.

Exprimă mirarea despre un lucru ne-așteptat, care a surprins pre cine-va.

14680 * A se crede în cer.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 615.

Culmea fericirei.

14681 * A cădé cerul pre cine-va.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 614

* Δ
A pică cerul pe cine-va.

G. P. SALVIŬ & E. I. PATRICIU,
 inv. c. Smulț, j. Covurluțu.

Pe lângă înțelesul de la No. 75, se mai ȋdice unuia care s'a supărat amarnic, care simte o durere foarte mare.

14682 * A ridică în slava cerului.

Adică a lăudă foarte mult.

14683 * \triangle A face scară la cer.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți,*
j. Covurlui.
 Veđi *Dumnegeu, Pod,*
Scară.

Arată lucruri peste putință.

CHÉZĂ

Veđi *Piază.*

14684 * E rău la chezi.

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulți,*
j. Covurlui.

Să ȝice despre o persoană care, uitându-se la o trebă,
 îndată acea trebă merge rău.

14685 A nu fi în cheji buni.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 108.

A fi fără chef, supărat.

«Câte odată numai, când prin dreptul crîșmei te făceaî nizaî ȝi
 nu sciaî să potrivești din ȝât pre moș Nichifor, nu'l pré videai în
 heji buni.» — I. CREANGĂ.

CHIMA-RĚULUI

14686 Chima-rěului,
 Pe malul pîrěului.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 205.

Adică dracul. Veđi, la cuvîntul *Drac*, o ȝicere aprópe
 identică.

CHIRALESĂ

14687 * \triangle Cu multă (cătă) chiralesă.

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulți,*
j. Covurlui.

Cu multă greutate, abea-abea s'a făcut óre-ce.
 Cuvîntul chiralesă pare că se trage de la *χυρτε ελείσσον*,
 care se repeta de mai multe ori, în unele rugăciuni.
 Pentru unii *Chiralesa* pare a fi și un fel de duh rău.
 A se vedé și DIM. CANTEMIR, *Descrierea Moldaviei*, p. 155.

CÎOB

Veđi *Cap. VII, c. Cî*

* Δ
 14688 D'aci înainte ciobu și lumînarea.

ST. ST. TUȚESCU, *înv. c. Cătănele, j. Dolj*.

*
*D'aci înainte ciobul și lumînărică,
 Și drumul la biserică.*

D. ZANNE, *j. Ilfov*.

Veđi *Sapă*.

Adică mórtea îl așteaptă.
 Ciobu și lumînarea se pun și se aprind pe morminte.

* Δ
 14689 I-a pus ciobu.

G. POBORAN, *înst. j. Olt*.

Veđi *Urcior*.

'L-a fermecat, 'i-a făcut de însurătóre, de maritiș.

Cel, cărui i se pune ciobul, se urinéază într'un urcior nou. Apoi îl astupă bine și 'l încinge la foc. Urciorul, fiind încins și înfundat, începe să chiorăe și, din suiturile ce le face atunci, se člice că strigă numele flăcaului care va luă pe fată.

În vremea când îl încălđesce la foc, îl bate cu un mănunchiu de nuele de alun, de sânger și de arțar, și se mai člic fel de fel de descântece. De pildă :

Te bat cu nuleaua de sânger
 Să mi'l aduci ca un înger.
 Te bat cu nuleaua de-alun
 Să'l aduci ca un nebun.
 Te bat cu nuleaua de arțar
 Să vie ca un armăsar.

CLOPOT

Veđi *Cap. VI, c. Clopot*

Când se face vr'o prădăciune, se trage nóptea clopotul de la biserică, în trei nopți de-a rîndul, și se crede că făptașul se va descoperi saū se vor află lucrurile furate.

Se mai trage clopotul de la biserică ca să se abată saū se înceteze o plóie mîniósă, adică cu grindină.

Asemenea, când unul clădesce o casă nouă și ca să'i fie casa vestită, gazdă de musafiri, etc.

14690 * Δ Clopotul alege.

D-na Z. JUVARA, c. Fedesci, j. Tulova.

Averea după mórte se cunósce.

14691 ' * Δ A auđit clopotul, dar nu scie la care biserică.

SUHAMEL, c. Telega, j. Prahova.

Scie, dar nu tocmai bine.

14692 * Δ Clopotul de la biserică sună: dai, n'ai!

C. TEODORESCU, inv. c. Pungesci, j. Vasluu.

Dacă împrumuți ce-va nu'l mai ai, nu'l mai veđi.

14693 Clopotul, numai atunci sună, când îl tragi.

HINȚESCU, p. 35.

Dacă nu sgândăresci lucrurile, nu afli; dacă nu întrebî, nu ți se spune.

14694 Când clopotul cel mai mare se trage, cele-l-alte nu se mai aud.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 34
— P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 456.

Adică când cel mai mare vorbește, cei mai mici nu se mai ascultă (GOLESCU).

14695 Clopotele cele mici, când cele mari urlă, nici cum se mai aud.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 37.

Adică când cei mari grăiesc, cei mici nu se mai ascultă (GOLESCU).

- 14696 • Cine un clopot numai aude, un sunet numai înțelege.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 79.

Adică judecătorul ce numai pe unul ascultă, numai ale aceluia diceri înțelege (GOLESCU).

Qui n'entend qu'une cloche, n'entend qu'un son.

Prov. Franc.

- 14697 N'așteptă clopotul să te dăștepte, că te va dășteptă când vremea a trecut.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 108.

Adică clopotul îngropării la pocăință, când vreme nu mai este (GOLESCU).

- 14698 Trage popa clopotul să audă ocolașii.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 71.

Să ȋdice pentru vestiri ce trebuie să ascultam (GOLESCU).

- 14699 * Δ Lécul (sěu) e limba de clopot.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurluiu.*

* Δ *Lécul e în limba de clopot.*

V. A. FORESCU, *c. Dorna. j. Suciava.*

Adică numai mórtea îl va lecui.

- 14700 * Δ Se vindecă cu zama de clopot.

G. P. SALVIU & E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurluiu.*

Adică e semn că va muri.

14701 * Δ A bătut zama clopotului.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Scmin.*
Buc. Cl. VI.

A murit.

14702 * Δ A aușii clopote pe urma cui-va.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănești,*
j. Vâlcea.

A aușii vorbe rele pe urma faptelor lui.

14703 * Δ Nu trage clopotul într'o dungă.

I. HOȘIOTĂ, *stud. c. Siliște, comit. Sibiu, Transilvania.*

Nu face atâta larmă, nu vorbi atâta.

14704 * Δ A trage clopotele.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 59. —
D-na ECAT. ZANNE, *c. Băsești, j. Fălciu.* — ROSSETTOS, *ing. j. Roman.* — M. CANIAN, *public. j. Iași.*

1° A vorbi mult.

2° A da pe față spusele său faptele altuia, socotite ca taînice.

3° A face un lucru ușor; a spune tuturilor ce e de făcut.

4° A face curte unei femei într'un mod fățiș.

5° Ca pentru înmormîntare.

«Până vom ajunge a ne sfinți ca dracu când îmbetrănesc ce fac eu, Ion Tătărășanu, cu betele păpuși? Doar să pun să le tragă clopotele ca la cele multe obiceiuri strămoșesci.» — V. ALEXANDRI.

14705 A trage clopotul cui-va.

LAURIAN & MAXIM, *Glos.*, p. 184.

A'l derăpănă, a'l sărăci, a'l pierde.

14706 * Δ A'i sună clopotul.

V. A. URECHIE, *Nuv.*, p. 139.
— D. EPUREANU, *inv. c. Damian,*
j. Dolj.

1° Când cine-va dă pe față vorbele sau faptele altuia, socotite ca taînice.

2° Acelaș înțeles ca la No. 14705.

14707 * △ A fi limbă de clopot.

D-na Z. JUVARA, c. Fedescă, j. Tutova.

Adică vorbăreț.

14708 * △ Gura lui e clopot.

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 196. —
E. I. PATRIGIŢU & G. P. SALVIŢU,
inv. c. Smulfa, j. Covurluțu.

* △
Ii merge gura clopot.

G. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovăț, j. Vashutu.*

1° Adică i se deosibesc glasul dintre ale multora, se aude de departe.

2° E vorbăreț.

14709 Sună ca clopotul cel spart.

DIM. ȚICHINDEAL, *Fab.*, p. 295.

Pentru cei cari vorbesc fără rost.

COBE

14710 * △ Cobe rea.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 206. —
P. ILIEȘ, *ing. c. Hațeg, Transilvania.* — ST. ST. TUȚESCU, *inv. c. Catanele, j. Dolj.*

* △
Cobe dracului.

P. ILIEȘ, *ing. c. Hațeg, Transilvania.*

Prevestitor de ce-va rău, care prevede tot rău.

«Când vede el o așa nemetenie spurcată, stând ca o cobe rea în casa lui, și pe tronul lui, un șerpe îi trecu prin sân.» — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 206.

Cobe rea este acel care se nasce în ceas rău. Cel care se nasce în ceas bun, nu poate face nimic, față de o cobe.

E semn că va muri cine-va, de obicei în părinții, când vre-un copil schincesce mereu și se mânia.

COLAC

Veți Câne, Cap. VII, c.
Colac, Dumneșu, Lăc, Sfânt.

Colacul se face din pâne dospită, împletit în două, în trei sau în patru, mare sau mic, după trebuință. Colacului mare, care se dă la plugari la Sfântul Vasile, când umblă cu uratul, i se dă *potâng*. Iar colacului mare, care se duce la biserică, când e hramul bisericii, i se dă *hranghel*. Pupăza e tot ca colacul împletit, însă nu e rotundă ci lungăreț. Ea se face numai în mic. Colaci mici și pupeze se obișnuiesc a se face, și dă de pomană, pe la moși, la anul nou și la pomeni. Colacii se dau mai ales la bărbați, iar pupezele la partea femească. Odată cu pupăza ori cu colacul se dă și câte o luminare.

Să crede că dându-se colaci sêracilor, la înmormântare, se vor ruga la Dumneșu ca să ierte păcatele răposatului, dând voie sufletului lui să se ducă în rai.

Să crede, de altii, că omul când va reînvia la a doua chemare, după atâta somn se va deșteptă, negreșit, cu pofta de mâncare pe care o va astîmpăra, dacă la mórtea lui s'a dat colaci sêracilor, să mănânce. Dacă nu i s'a dat, atunci va fi slab și cu greu se va înfățișa înaintea lui Dumneșu.

14711 Țiua mănâncă colaci, și nóptea umblă după draci.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 173.

Veți *Sfânt*.

A se adăogi la No. 98.

14712 Nu poți rămâne și cu coditul și cu colacul.

Tribun. Popor., Arad, II, p. 186.

Adică să nu muncesci, să stai la o parte și totuși să tragi folósele.

14713 * Δ Vede Dumneșeu al cui este colacul.

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari, j. Mehedinți*.

Când este vre-unul ne-dreptățit.

14714 * Δ Asta'i rac pe colac.

Lum. p. Toți, I, p. 87.

1° Când unui om i s'a dat peste măsură, mai mult de cât i se cuvenea, saŭ de cât se așteptă.

2° Când cine-va suferă o îndoită pagubă.

14715 A așteptă ca mortul colacul.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 774.
— P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, p. 1872,
p. 176; *Rev. Ist.*, I, p. 234. — HINȚESCU, p. 111.

* Δ Trage nădejde ca mortu colacu.

ST. ST. TUȚESCU, *inv. c. Cătănele, j. Dolj*.

* Δ A aulăstă ca mortul colacul.

Lum. p. Toți, I, p. 87. — G. POBORAN, *inst. j. Olt*.

Aștept în tot vacul ¹⁾
Ca mortul colacul.

A. PANN, II, p. 147. — HINȚESCU, p. 199.

1° A aștepta cu mare dor și nerăbdare.

2° A aștepta în zadar.

3° Nu mai are mult de trăit.

¹⁾ La Hințescu: vécul.

14716 * Δ Nu 'i încap colaciî în sîn.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți, j. Covurlutu.*

Când unul în loc să primescă o mulțămită, i se dă o batjocură sdravănă.

14717 * Δ A 'i dă colac și luminare.

S. FL. MARIAN, *Imorm.* p. 366.
— *Sezăt.*, II, p. 74. — V. A. PO-
RESCU, *c. Folticent, j. Suciava.* —
E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU,
inv. c. Smulți, j. Covurlutu.

Când ai pierdut saŭ ți s'a furat ce-va, și nu mai e semn saŭ speranță că se va găsi. Despre un lucru împrumutat pe care nu 'l mai poți căpăta înapoi.

«Cine și-a pierdut cinstea dă'i colac și luminare.»

După înmormintare se face praznic, și se dă tutulor celor de față câte un colac și o luminare, de sufletul răposatului.

14718 * Δ A trecut baba cu colaciî.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 5.
— P. ÎSPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p.
235. — B. P. HĂȘDEU, *Etyrn. Magn.*,
p. 2276. — HINȚESCU, p. 8. — V.
A. FORESCU, *c. Folticent, j. Su-
ciava.* — I. GROFȘOREANU, *inv. c.*
Galșa, comit. Arad, Ungaria. —
AVEAM CORCEA, *paroh, c. Coșteiu,*
Banat. — I. SILAGHI, *comit. Mu-
reș-Turda, Transilvania.*

* Δ S'a dus baba cu colaci.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobro-
văț, j. Vasluiu.*

'I-a ('î-a) trecut baba cu colaciî (colaci).

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 133;
II, p. 87; III, p. 141.

*A trecut baba cu colacul.*DIM. ȚICHINDEAL, *Fab.*, p. 99.— SLAVICI, *Conv. Liter.*, V, p. 2.

Vezî No. 1296.

1° Să ȃdice pentru cei ȃe ȃe ȃe trec cu vederea la necazuri și nu ne ajutȃ, putȃnd sȃ ne ajute (GOLESCU).

2° E prȃ tȃrȃiu, nu ai sciut sȃ te folosești la vreme.

La mort e datina în comitatul Arad ca și în Moldova, a se dȃ în fie-care cruce a uleiȃ colac peste mort. Colaciȃ aceia se împart de femeia cea mai bȃtrȃnȃ, dar numai un colac în fie-care loc. Sȃracul cel mai aprȃpe, pune mȃna pe colac, iar cei-l-altȃ nu capȃtȃ nimic.

A se vedȃ în Etym. Magn., p. 1151, origina ȃdicerei veniȃiane *Don' Ana spassizza*, «trece Dȃmna Ana» amintire despre fȃmetea pe care o suferise plebea romanȃ, retrasȃ pe Muntele-Sacru.

14719 * \triangle A ajuns dupȃ ce s'au împȃrȃtit colaciȃ.

GR. ALEXANDRESCU, *magist. j. Putna*.

*Aȃ ajuns și ieȃ, sȃraciȃ,
Dupȃ ce 'a 'mpȃrȃtit colaciȃ.*

A. PANN, II, p. 68. — HINȚESCU, p. 167. — P. IȘPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 226.

Adicȃ prȃ tȃrȃiu.

14720 * \triangle S'a dus mortu cu colaciȃ!

G. POBORAN, *inst. j. Olt*.

Nu se mai întȃmplȃ cum s'a întȃmplat, nu mai e po-mana aceea.

14721 * \triangle A alergȃ la colaci.

P. GȃRBOVICEANU, *prof. c. Cloșani, j. Mehedinȃi*.

Adicȃ la folȃse.

14722 * Δ Colac peste pupăză.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 126, 395, 585, 704; *Conv. Liter.*, I, p. 281. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 156. — L. ȘĂINEANU, *Semas.*, p. 299. — H. D. ENESCU, *inv. c. Zamostea, j. Dorohoi.* — GRIBINCEA, *inv. c. Bicaș, j. Nămfu.* — V. FORESCU, *j. Suciava.* — C. TEODORESCU, *inv. c. Pungesti, j. Vaslui.* — G. P. SALVIU & F. I. PATRICIU, *c. Smulți, j. Covurlui.* — D-na E. SEVASTOS, p. 254.

A dà colac peste pupăză.

A. de CIHAC, II, p. 68. — S. I. GROSSMANN, *Dicț.*, p. 105 & 192.

Peste colac și pupăză.

S. FL. MARIAN, *Ornit.*, I I, p. 177

* Δ *Pupăză pe colac.*

IUL. GROFȘOREANU, *inv. c. Galșa, B. Comloș, comit. Arad, Ungaria.* — GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovăț, j. Vaslui.*

1° Când unui om 'i s'a dat peste măsură, mai mult de cât i se cuvineă, sau de cât se așteptă.

2° Când cine-va suferă o îndoită paguba.

3° Și încă pe de-asupra.

«Era împăratul lupilor, și, *colac peste pupăză*, și nasdrăvan.» — SEVASTOS.

Pupăza se numesce un colăcel mic, făcut pe un colac mai mare, ce se dà de obicei, la morți, ca colac al popii. In unele părți se împodobesc cu acest colăcel pomii dați de sufletul morților, și cari fac parte din *raiul* dus înaintea mortului. Pupăza se numesce câte-odata și *hulub*.

Veđi L. ȘĂINEANU, *Semas.*, p. 299; S. FL. MARIAN, *Ornit.* II, p. 176; BURADA, *Conv. Liter.*, XVI.

14723 * A avé colaci de pupăză.

I. ARBORE, *ing. j. Buzău.*

Adică lucru de nimic, lucru prost.

14724 * Colac.

DIM. ȚICHINDEAL, *Fab.*, p. 324.
— A. PANN, *Moș Alb*, II, p. 13.

Adică folos, câștig.

«Zapciul de bucurie că o să'î ȳsă colac...» A. PANN.

14725 * △ 'Ș-a luat colacul.

E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU,
inv. c. Smulți, j. Covurlui.

Veđi *Léc.*

A căutat să facă rău unui altu, și 'ș'i-a luat plata pentru acésta. Să ȳce mai ales când cine-va a destăinuit o taină pentru o plată.

14726 * △ A'î luat colacu?

D-na ECAT. ZANNE, *c. Băsescl,*
j. Fălciu.

Adică: ce ai folosit? Să ȳce când unul spune ce-va, vroind să aducă o pagubă saū o supărare cui-va.

14727 * △ A'î împărți (mâncă) colacu.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

* △
A'î mâncă colaci.

ST. ST. TUȚESCU, *inv. c. Căta-*
nele, j. Olt.

Veđi *Colivă.*

1° A'l vedé mort.

«Ca mâine o să'î mâncăm colaci.»

2° A omorî pre-cineva.

«I-a mâncat colaci.»

14728 *[△] A'i mîncă cîora colacul.

G. P. SALVIŢ, *inv. c. Smulţ, j. Covurlui.* — I. PUŞCARIU, *c. Poiana-Mărului, comit. Făgăraş, Transilvania.*

Adică a muri.

«Acolo îi mîncă cîora colacul.»

COLIVĂ

Ducange definesce coliva: „κόλυβον, κόλυβα, frumentum coctum. In Ecclesia græcanica colybi benedici et distribui fidelibus solerent primo Sabbato Jejuniorum.

La Români coliva se împarte de sufletul morţilor, în zile de praznic, şi de câte-ori se face colac.

LEGENDĂ

Să dice că, după mörtea lui Hrist, creştinii înmulţindu-se, păgânii au început a se teme de ei, ca să nu'i supue şi să'i stăpînescă. De aceea unul din bogaţi păgâni, cu prilejul unei mare sêrbătore, la care se obiceşuia, ca pe o stradă mare a oraşului lor, să se întindă mese mari cu bucate de carne, vinuri şi pâine, mese care se dau săracilor în amintirea celor morţi, a otrăvit toate bucatele. Săraciî fiind mai toţi creştini, el gîndea să'i otrăvescă, şi să scape de ei. Unul din creştiniî prinîdînd de veste, dar fiind mai mult sărac, şi neputînd împărţi carne şi vinuri, a stăruit cu alţi creştini, au adunat în grabă ce-va bani, cu care nu a putut cumpêră de cât grâu, pe care ne-avînd timp să'l macine şi să'l facă pâine, l'a fert în eazane mari, numai cu apă, adaogînd şi puţină mîere. La ziua hotărîtă a întins şi el masele luiî încărcate cu grăul fert. Creştiniî însciinţaţi s'au ospetat cu grâu, lăsând bucatele cele bune ale păgânului ne-atinse, şi ast-fel au scăpat de mörte. De atunci, în toţi aniî, se face coliva de aîi.

14729 Cu coliva omenescă va morţiî să po-
menescă.

A. PANN, III, p. 90.

Pentru cel sgărcit.

14730 *[△] După mort şi coliva.

P. BUDIŞTEANU, *j. Ilfov.*

Veî Sfânt.

Pentru cele potrivite. A se vedé mai multe amănunte la No. 7703.

14731 A umblă cu coliva 'n piept (pept).

A. PANN, II, p. 146. — G. I. MUNTEANU. — HINȚESCU, p. 195.

* Δ *Îi suna coliva 'n pept (piept).*

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Sem. Cl. VI.* — G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroșița, j. Dimbovița.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

* Δ *I se bate coliva în pept.*

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vaslui.* — C. BALLY, *c. Cărlomănești, j. Tutova.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurlui.*

* Δ *Îi bate coliva în piept.*

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovăț, j. Vaslui.*

* *Îi jocă coliva 'n pept.*

BARONZI, p. 48. — M. CANIAN, *public. j. Iași.*

E bătrân saū e aprópe de ducă, e bolnav de mórte, e pe mórte.

Il sent le sapin.

Prov. Franc.

14732 A mirosi a colivă.

A. DE CIHAC, II, p. 650.

A fi pe mórte.

* Δ 14733 A fi cu coliva pe pept.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Stefănești, j. Vâlcea.*

A fi mort.

14734 Ca mâine (mâne) o să'mi mănânce coliva.

A. PANN, II, p. 146. — HIN-
TESCU, p. 100. — P. ISPIRESCU, *Rev.*
Ist., I, p. 456. — L. ȘĂINEANU,
Rev. Ist., VI, p. 325.

Pentru omul care, fiind foarte bătrân sau foarte bolnav,
e aproape de moarte.

14735 * A mănca coliva cui-va.

GR. JIPESCU, *Rev. Oraș.*, p.
265. — L. ȘĂINEANU, *Semas.* VI,
p. 325. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Vezi Colac.

1° A fi mort.

2° A urmări pre cine-va; a'l nenoroci; a'l omori.

«Nu l-a slăbit până 't-a mănecat coliva.»

14736 * Nu mai mănâncă colivă.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Nu mai trăiește.

COLIVAR

14737 * Colivar,

C. I. CREANGĂ, *căpitan, j. Némțu.*

Poreclă ce se dă preoților.

COMÂND

14738 * [△]Își mănâncă coliva și comândul.

E. I. PATRICIU & G. P. SAL-
VIU, *inv. c. Smulț, j. Covurluțu.*

Despre cel mănăcișos sau cheltuitor, care la mortea
lui nu are să lase nici cu ce să'l îngrope.

COMÂNDARE

Comândarea, care se mai numește comând, praznic sau pomană, este ospetul care se face, după îngropare, la casa de unde s'a pornit mortul.

Veđi, pentru mai multe amănunte, S. FL. MARIAN, *Inmormîntare*, p. 361 și următoarele, precum și L. ȘĂINEANU, *Semasiol. Archiv. Ist. VI*, p. 257—258.

14739 Fată mare 'n comândare,
Nici colaci, nici luminare.

S. FL. MARIAN, *Inmorm.*, p. 366.

Țicală născută din faptul că, la comândare sau praznic, ieau parte bătrânii, cei însurați și copiii cei mici, rareori flăcăii, iar nici odată fetele.

CONDAC

14740 Cu gramatica
Rămăi nimica;
Dar cu condacu
Îți umpli sacu;
Iar cu troparu
Umpli hambaru.

A. VIZANTI, *Rev. Arch.* I, p. 462.

Condacul
Umple sacul,
Și troparul
Hambarul.

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 93.

* Δ

Cu condacu
Umpli sacu;
Și cu troparu
Ambaru.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coștetu,*
Banat.

* △

*Cu condacu
Umpli sacu.*

ILIE HOCHOTĂ, *teolog, c. Seliște,
comit. Sibiu, Transilvania.*

Era o vreme când, ori-ce studiū de sciință pură, era privit ca ne-folositor, ca o pierdere de timp. Ciaslovul și psaltirea, care 'ți deschideaŋ cariera preoției, erau totul.

CRĂCIUN

*Veđi Cap. III, c. Crăciun,
Pasce.*

* △

14741 Crăciunul sătul și Pascele fudul.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți,
j. Covurlui.*

* △

*Crăciunu sătul,
Pascile fudul.*

G. MADAN, *c. Trușeni, țin. Chi-
șineu, Basarabia.*

A se vedé înțelesul, și alte variante, la No. 78 & 215.
Veđi G. DEM. TEODORESCU, *Datine*, p. 9 & 19; L. ȘĂI-
NEANU, *Semas., Arhiv. Ist. VI*, p. 251.

14742 Crăciunul e al sătulului.

DRAPEL, *ziar, Dec. 1897.*

Acelaș înțeles ca la No. 14741.

* △

14743 Odată 'i Crăciunul într'un an.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Banca,
j. Tutova.*

Veđi Pasce.

Nu e, în tóte ȝilele, noroc și sərbătóre, nu e bine în tot-dé-una.

- 14744 * Δ Cine umblă la Crăciun în cămeșă, la
Pasce umblă 'n cojoc.

N. JUVARA, c. *Popeni*, j. *Fălciu*.

A se vedé înțelesul la No. 6716.

*A Noël au balcon,
A Pâques au tison.*

Prov. Franc.

- 14745 * Δ A dà minte cu Crăciunul.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*,
p. 339. — G. POBORAN, *inst. j. Ōlt.*

Adică a bate.

Nu gândi că 's tôte pröste
Ca să'și dē cu tine cöste.
Surda sbierī, cāntānd pe drumuri
Amețit de pröste fumuri;
Că se va gasi vre unul
Să 'ți dē mintea cu crăciunul,
Să'ți scötă din nas amorul
Și sa'ți potolēscă dorul.

- 14746 * Δ A māncă mulți Crăciuni.

AVR. CORCEA, *paroh*, c. *Coșteiu*,
Banat.

A trece mulți ani, până să pótă indeplini o trébă.

- 14747 * Δ Să mai mănānce mulți Crăciuni.

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți*,
j. *Covurluțu*.

Pentru copilul mic, despre care e vorba să facă o
trébă ne-potrivită cu vîrsta lui.

- 14748 * Δ Mulți Crăciuni a māncat.

AVR. CORCEA, *paroh*, c. *Coșteiu*,
Banat.

Adică a trăit mult.

14749 * Δ Par'că 'i capra de la Crăciun.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*,
j. *Covurluțu*.

Adică foarte gatită, însă cam ridicol.

La Brezaia, saū paiața de la Vicleim, se mai dice și *capră*, fiind că are córne mari și sare în spinarea celor străini de Vicleim, saū care nu vré să le plătescă. Atunci, toți cei-l-alți flăcăi din Vicleim sar în ajutorul caprei, ca să bată pe cel în spinarea căruia a sărit capra, sub cuvînt că nu e bun, credincios. În timpul bătaiei, paiața sbiéră ca o capră și împunge cu córnele.

14750 * Δ A intră în lemne de Crăciun.

G. POBORAN, *inst. j. Olt*.

A se pune pe gânduri.

14751 * Δ Crăciun.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*,
p. 339. — G. POBORAN, *inst. j. Olt*.

Adică ciomag, lovitură de ciomag, ghiont.

CRED

14752 * Δ Cređ.

ION HÂRBEA, *stud., Macedonia*.
— D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j. Tutova*.

Adică credință ne-strămutată.

«E cređul lui.»

CREDINȚĂ

14753 * Credința ta te va mântui.

D-na Z. JUVARA, *j. Tutova*.

Arată puterea credinței.

Credința te va mântui.

LUC. 7. 50.

Credința ta te-a mântuit.

MATEI, 9. 22. — MARC, 10, 52.
— POS. 118. 26.

CREȘTIN

Vezi Turc.

Pentru Român, e creștin numai acel care se închină lui Hristos, și nu mănâncă carne în zile de post. Creștin deci nu e de cât ortodoxul, căci *Letinul* sau *Papistașul*, care spurcă Mercurea și Vinerea, e tot ca păgân, și nu va merge nici odată în rațu.

14754 Creștin, cu crucea 'n sîn, și cu dracul de-a spinare.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1098;
Conv. Liter., VII, p. 367.

Vezi Cruce.

Pentru omul fățarnic, viclean.

CRUCE

Vezi Drac, Lemn.

14755 Cine umblă cu crucea 'n sîn, ca crucea uscat rămâne.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 79;
Asem., p. 75.

Adică cine e prea drept, tot sărac rămâne (GOLESCU); pe când cel ne-încreșător în cruce, fiind om rău, hrăpitor, acela se îmbogățește în scurt timp.

14756 Cine crede în cruce, ca crucea se usucă.

A. PANN, *Ediț.*, 1889, p. 22; I, p. 78. — HINȚESCU, p. 40. — P. ÎSPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 150; *Leg.*, I, 1872, p. 165. — N. BĂRBULESCU, *inv. c. Sudiș, j. Ilfov.*

1° Țic cei necredincioși.

2° Ăcelaș înțeles ca la No. 14755.

14757 Cine înjură de cruce
 Ca ea o să se usuce.

A. PANN, I, p. 71.

Pentru omul fără frică de Dumnezeu.

14758 * △ Una e crucea și alta e némul.

Arată deosebirea între legea și némul, deosebire care nu să făcă odinióră.

E de observat că, prin cruce, Românul înțelege ori-ce religie, ca de pildă: «*Nemți nu sunt toți de aceeași cruce.*»

14759 Di un lemnu faci ș-cruçi ș-lupată.¹⁾

PER. PAPAHAĞI, *Zweit. Jahres.*,
p. 178.

A se adaogă la No. 807.

14760 * Nu 'ți fă crucea iu nu 'ți-agiuță.²⁾

D. A. MILESCU, c. *Gopești, Macedonia.*

Nu cere ajutor dacă scii că nu'l vei dobândi sau nu'ți va fi de nici un folos.

14761 * △ A umblă cu crucea 'n sîn.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 79.
— V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 164.
— *Abeced. Ilustr.*, p. 28. — L. ȘAI-
NEANU, *Rev. Ist.* VI, p. 265. —
D. G. TRIFAN, *inv. c. Cârnu, j. Némțu.* — ST. ST. TUȚESCU, *inv. c. Catanele, j. Dolj.*

¹⁾ Dintr'un lemn faci și cruce și lopată.

²⁾ Nu'ți fă cruce unde nu'ți ajută.

* △

A fi cu crucea în sîn.

I. CREANGĂ, *Pov.* p. 164 & 166.
 — I. G. MUNTEANU, — IULIU GROS-
 SOREANU, *înv. c. Galşa. comit Arad,*
Ungaria. — L. ŞĂINEANU, *Semas,*
 p. 265.

A umblă cu dreptatea, a fi om cinstit, cu buna purtare, vrednic.

DI. Şăineanu da şicerii înţelesul, cu totul greşit, de: a fi faţarnic, a napastui pre cine-va, a lua mită, înţeles pre care nu 'l are de cât No. 14762.

«Par'că ți-ar veni a crede că 'l de cele *cu crucea în sîn*, dar nna de acesta a înălbit odată nmaî într'o singură nôte pe moşn-meû în fântâna.» — I. CREANGĂ, p. 164.

* △

14762 *A umblă cu crucea 'n sîn şi cu dracu în inimă.*

G. P. SALVIŢ & E. I. PATRICIU,
înv. c. Smulţ, j. Covurlutu.

* △

Cu crucea 'n sîn şi cu dracu 'n gând.

D-na Z. JUVARA, c. Fedesci, j.
Tutova.

* △

Cu crucea 'n sîn şi cu dracu 'n spinare.

I. ANTONESCU, c. Vâlcele, j.
Argeş.

*

Sfânt cu crucea 'n sîn şi cu dracu 'n gând.

MARIN RĂDULESCU, c. Slatina,
 j. Olţ.

Veđi *Creştin.*

Pentru omul viclén, faţarnic; care vorbeşte una şi face alta.

Près de l'église, loin de Dieu.

Prov. Franc.

Vicino alla chiesa, lontan da Dio. ¹⁾

Prov. Ital.

Je näher der Kirche, je weiter von Gott. ²⁾

Prov. Germ.

The nearer the church, the farther from God. ³⁾

Prov. Engl.

Iu närmare Kyrkan, dess längre från Gud. ⁴⁾

Prov. Sved.

14763 * **A fi cruce de biserică.**

P. BUDIȘTEANU, *maior*, c. *București, j. Ilfov.*

Vezi Biserică.

Adică om drept, cinstit.

«Numai cruce de biserică nu este.

14764 * [△] **A 'și face cruce.**

D-na Z. JUVARA, c. *Fedesci, j. Tutova.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — I. ARBORE, *ing. j. Buzău.*

Vezi a se Cruci.

¹⁰ A se feri, a se teme.

²⁰ A se miră de ce-va sau de cine-va.

³⁰ A se jură, pentru a întări o afirmare.

«Nu-ți face cruce, că tot nu vei face cutare lucru.»

14765 * **A 'și face cruce de cine-va.**

DIM. ȚICHINDEAL, *Fab.*, p. 280 & 417.

A se depărta, a fugi de cine-va.

¹⁾ Vecin cu biserică, departe de Dumnezeu.

²⁾ Cu cât mai aproape de biserică, atât e mai departe de Dumnezeu.

³⁾ Cel mai aproape de biserică, cel mai departe de Dumnezeu.

⁴⁾ Idem.

«Care crede bine și veđi că rău lucrăză, fă'ți cruce de el.» — DIM. TICHINDEAL, p. 417.

14766 A'și face crucea mare.

Rom. Glum. I, p. 17. — HIN-
ȚESCU, p. 40.

Același înțeles ca la No. 14765.

14767 Să facem o cruce în perete.

IORD. GOLESCU, *Ms.* II, p. 66.

Să ție pentru cei ce vin la noi foarte rar, ca un lucru
de mirare (GOLESCU).

Il faut faire une croix à la cheminée.

Prov. Franc.

14768 * △ Făcuî cruce cu mâna stângă.

AVR. CORCEA, *paroh*, c. Coșteiu,
Banat.

Când voesce să arăte mirare de un lucru făcut pe dos.

14769 * △ Nu 'și face cruce cu stânga.

G. P. SALVIŢ, *inv. c. Smulți*,
j. Covurluiu.

Adică să nu mai cuteze de géba a se încercă la cutare
lucru, că o pășesce rău, nu isbutesce.

14770 A se pune cruce și puncte.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 1001.
— FR. DAMÉ, I, p. 308.

Veđi *Luntre*.

A'și pune toate puterile pentru a isbuti.

14771 * △ A da cu crucea peste cine-va.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 30. — S.
FL. MARIAN, *Trad. Pop.*, p. 200.
— N. CEAUȘESCU, *elev Sc. Norm.*
Inst.

1⁰ A întâlni, spre paguba celui aflat.

2⁰ A urmări și a află.

«Merge, cât merge, prin codru, până ce dă de o prapastie grozavă și întunecă și, pe o tihărae, *dă cu crucea peste lup.*» — I. CREANGĂ.

* △
14772 A'i pune cruce.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*, p. 289. — BARONZI, p. 45. — S. NADEJDE, *Nuv.*, p. 174. — LAURIAN & MAXIM, I, p. 991. — *Șezat.*, I, p. 172—204. — FR. DAMĂ, I, p. 308. — M. CANIAN, *public. j. Iași.* — TEODORESCU-KIRILEANU, *inv. j. Suciava.*

1⁰ A parăsi pentru a nu se mai întorče.

«*Pus'am cruce satului.*»

Poes. Pop.

2⁰ A renunța la un lucru ce l'am avut și s'a pierdut.

3⁰ A pierde or-ce speranță de a dobândi ore-ce.

4⁰ A'l însemnă cu o cruce, într'un catastif de pildă, pentru a-și reaminti.

5⁰ A scôte în vinđare.

*
14773 Cruce de aur în casă.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 160; *Conv. Liter.*, XI, 27. — B. P. HĂȘDEU, *Etym. Magn.*, p. 2126.

Să ție de câte ori se pomenesce numele ne-curatului, împedicându'l ast-fel de a se apropia.

«— N'am cređut că am a face cu dracul.

«— Ferescă Dumneđen, cucōne; *cruce de aur cu noi în casă!*» — I. CREANGĂ.

* △
14774 A fi frați de cruce.

S. FL. MARIAN, *Imorm.*, p. 359. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 303. — L. ȘĂINEANU, *Semas.*, p. 265. — BARONZI, p. 207. — V. SALA, *dasc. c. Vașcoi, comit. Bihor, Ungaria.* — E. I. PATRICIU, *c. Smulți, j. Covurlu.*

A se ajută unul pe altul, și chiar a'și da viața unul pentru altul

Cei cari vor să se prindă frați de cruce, se împung la câte un deget ca să le dé sânge; se pică, de la amîndouî, câte va picături de sânge în vin, și acel vin se bé de amîndoi. Doi ómeni ast-fel legați nu aũ a se teme unul de altul și sunt datorî să se ajute la ori-ce.

Aiurea sângele, care curge din tăietură în formă de cruce ce și fac acei cari vor să devină frați de cruce, se aduna, se amestecă și se îngropă la ușa bisericei. Sau după alții se mînjesc prietenii pe mână sau pe cap, cu acel sânge.

În comitatul Bihor, din Ungaria, ómenii se prind frați de cruce bînd apă ori din pumnii unul altuia, ori din gură. Nu pot vorbi rîu unul de altul, și trebuie să se ajute la bine și la rău.

În multe locuri, la nuntă și mórte, frații lunateci, adica cei ce sunt născuți în aceeași luna, se scot din fiéră. Pentru acésta e nevoie de un copil care să'î deslege de la diavol, adică din fiéra, altmînterea unul din cei lunateci móre. Atât lunatecii. cât și cel care 'î scóte din fiéră, se ȕic frați de cruce. Se bagă lunatecii în nisce fiére de caî, câte un picior de la fie-care. Cel chemat a'î scóte din fiére, ȕice de trei ori:

— Imi ești frate pîna la mórte, sa te scot din fiéră?

— Sunt, răspund lunatecii.

Întrebarile și răspunsurile se fac de trei ori. La a treia óră copilul deschide fiérelle. Fratele de cruce, adica copilul, póte să fie și o fată; în cazul acesta lunaterul e dator a'î cumpérà o batista, etc.; iar fata 'î face o pereche de ciorapi, etc. Toți frații de cruce, sunt mai buni frați ca cei dintr'o muma.

Aiurea când, din doi gemeni, unul móre, pentru ca să nu móra cel l'alt, se íea un ban și se rupe în două. O bucată se pune în mîna mortului, și se îngropă cu ea, iar cea-l-altă bucată o păstreza cel-l-alt frate, care, dacă o va pierde, va muri și el în curînd. Să obicînu-esce, de témă ca fratele remas în viața sa nu móra, pier-ȕlînd jumătatea de ban, să'și íea, printre prietenii lui, un frate de cruce, precum s'a aretat mai sus, și atunci nu'î mai e frică de mórte. Altă dată, când se cásato-resce sora mai mare, sau fratele mai mare, sora sau fratele imediat mai mic, íea un frate de cruce. Acésta mai ales când acești frați sunt lunateci.

Sommer, amicul și biograful lui Despot-Vodă, arată un mod deosebit de a se face cine-va frate de cruce cu

un altul. Dinsul ȋice că Ştefan Vodă Tomşa, voidn a se face frate de cruce cu unul numit Dumitre, am ndoi a  m ncat turtă, făcută în forma de cruce, *bolum in crucis formam compositum, quod sanctissimum, apud illos, f dus existimatur, edere...*» Turta, ca simbol de alian a cea mai sf nt , este o institu iune pur roman .

Totu i la Roman , după ȋisa lui Valeriu Maxim, semnul caracteristic al amicitiei er  amestecul de s nge în ranele celor doi amici, cu hot r re de a muri unul pentru altul la trebuin a.

A se ved  DU CANGE, *Fratres conjurati, adjurati* (qui sacramento sibi invicem dato, fraternitatem ineunt, etc.), IV, p. 595; *Fratres crucis*, III, p. 638; S. FL. MARIAN, *Inmorm.*, p. 359; L.    INEANU, *Semas. Rev. Arch.*, p. 265.

*  
14775 Uci  'l crucea.

AVR. CORCEA, paroh. c. Co te u, Banat.

Unul din nenumăratele nume ale dracului.

*  
14776 Cruce.

Lexicon. Bud., p. 149. — ANICA LEPED TU, c. *Topt cea, comit. Sibiu*, Transilvania.

Să ȋice mai ales femeilor  i copiilor celor mici, pentru a se ar ta dragoste.

«Vino la tata, cruceo!»

M ndra mea, cruci a mea,
P rt -mi' Duminea,
 n cind  la soro mea.

Poes. Pop. Transilv.

*
14777 Cruce  nr g .

Cruce de voinic.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 79. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 388. — L.    INEANU, *Semas.*, p. 265.

Barbat voinic,  i tot de odată înzestrat cu t te cali aile morale.

•Mușerea, așa a apucat de la părinți, din nēm în nēm, să stē mai de laturī, pentru că ea e jumătate de cruce. Românū e cruce întregă, cruce de volnic » — GR. JIPESCU.

Cununiile, cari se pun în capul mirelui și miresei, la nuntă, formēză o cruce întregă pentru bărbat și o jumătate de cruce pentru femei.

14778 * A se face cruce.

Despre drum saū cale, la o răspântie.

14779 A fi în cruci.

P. JSPIRESCU, *Leg.*, p. 127.

Adică sōrele la amiași.

A SE CRUCI

14780 * A se cruci.

Aceleași înțelesuri ca la No. 14764.

CUMNICARE

14781 * N'are niči trī cumnicare.¹⁾

G. ZUCA, *stud. c. Samarina, Epir.*

Când e mare lipsă de struguri, poporul ȝice că nu are niči cât ar trebui ca să scōtă vin pentru împărtășenie.

DASCAL

14782 * Δ Dascalu Hoțoțop
Care a scos mălaiu din foc
Mai mult crud de cât copt.

T. BĂLĂȘEL, *inv. c. Ștefănescu, j. Vâlcea.*

¹⁾ Nu are niči pentru cuminecătură.

Să ȋdice în glumă dascăliilor de biserici, cari aũ obi-ceiul, unii din ei, de a ciurdi câte ce-va de pe la creș-tini, când umblă cu botezul.

Porecla de Hoțoțop probabil că se datoresce verbului a se huțupî, adică a se usmî, a se bălabăni, a se căsnî să ducă ce-va greu.

SNÓVĂ

La un sfânt ajun al Bobotezei, un preot plecă cu botezul prin sat, însoțit de dascalul său, pe care îl chîemă Hoțoțop. Acest dascăl avea obiceiul să pue bine, ceea ce vedea pus rău. Așa el ciurdea de pe la vecini, și de pe la alți enoriași câte o barda, câte un topor, câte o custură, ba și câte o bucată bună de pe ici, de pe colea, de unde îi venea la îndemână. Așa și acum, când era cu popa cu botezul, popa își vedea de cetania lui, și el, printre picături, aruncă mâna la stînga, și dobîndea câte ce-va fără muncă.

Mergînd la un biet enoriaș, caută dascălu cu ochii în toate părțile, să vadă ce-va pus rău, dar creștinul fiind sărac luciu, nu vedu das-călul nimic bun de luat fără bani. Tocmai când să isprăvescă popa cetania, el vedu pe vatră țestul aședat, și sciind că în el trebuie sa fie vr'un mălai sau vre-o pită caldă, îl îndemnă dracu de săltă țestu și luă mălaiul creștinului. Dar până să'l bage în traistă, mălaiul fiind ne-copt, se făcu praf din praf, și se umplu pămîntul de mălai. Cîndesi popa și cu stăpînul casei din odaia de la sobă, vedură pămîntul plin de malaie, și creștinul, pricepînd ce se facuse, puse mâna p'o jalo-rița și începu a scutura praful de pe șuba dascălului, care plecă cu șalele frînte, dînd dracului p'ăi d'o mai face ca el!

Și d'atunci a rămas vorba:

«Dascălu Hoțoțop,
«Care a scos mălaiul din foc,
«Mai mult crud de cât copt.»

DAT

Veđi *Data*.

DATĂ

14783 * Δ Așa 'i-a fost dată (dat).

AVR. CORCEA, paroh, c. Coșteleu, Banat. — V. SALA, dasc. c. Vaș-coți-Băresci, comit. Bihor, Un-garia. — ST. TUȚESCU, inv. c. Cata-nele, j. Dolj. — B. P. HĂȘDEU, E-tym. Magn., p. 1980.

Veđi *Scris, Ursit, Zodie*.

Exprimă o stare de ne-fericire, ne atîrnătore de voința

omului, așa 'i-a fost să fie, așa 'i-a fost sórta ce i s'a croit prin ursitoare.

Datal saũ *făcutul* se arată prin îmbolnăvirea, așa de odată, ca din senin, mai ales a tinerilor și a îndrăgostiților. Acesta se întâmplă când unul din zule îi face saũ îi descântă altuia de dat, ca să moră. Datul se mai ȑice și *trimis*. În asemenea cas pătimașul este descântat de babe meștere, care știu să desfacă prin stingerea frigărilor. Stingerea frigărilor se face luând nouă fiare deosebite, părăsite, se înfierbîntă în foc și se sting în apă descântată, aburindu-se bolnavul.

Veȑi *Șezătorea*, I, No, 5, *faptul* saũ *datul*.

DEDEOCHIU

Veȑi *Deochiu*.

14784 A se întrece cu dedeochiul.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 285; *A-mint.*, 38.

* Δ

A fi trecut cu dedeochiul.

G. P. SALVIU, *Inv. c. Smulȑi*, j. *Covurlutu*.

Adică a se obrăznicî.

«Prea *vă întreceți cu dedeochiul.*» — I. CREANGĂ.

14785 Bun de dēochiũ, să o beî cu apă ne-în-cepută.

AL. ODOBESCU, *Ψευδο-Κουεγ.*, p. 172. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 453.

Veȑi *Cap. XII, c. Apă*.

Care vindecă i să ȑice cam în bătae de joc.

A SE DEOCHIA

*

14786 A se deochia.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 1046. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 234. — S. FL. MARIAN, *Nasc.*, p. 307.

1° A'și pierde bunul seî nume printr'o faptă rea; a se apucă de rele.

2° A spune minciună.

«Cât vei auzi că încep a croi câte una mai *deochiată*, tu să mă tragî de mînica hainei.» — AL. ODOBESCU. *Федото-Ков.*, p. 46.

3° A se îmbetă.

«S'a cam *deochiat* la masă.» — S. FL. MARIAN.

* \triangle
14787 Ca să nu se deóche odorul.

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea*,
j. *Dorohoi*.

Adică îl bate.

DEOCHIŬ

Deochiul, diochiul (Moldova) saî deocherea se pôte face în două moduri: prin cîntătură ageră saî minunîndu-se cine-va de însușirile și mai ales de frumusețea cui-va.

Să crede că ómenii carî aî fost întorși de la țită aî ochii rei, deóchie. Să întîmplă ca o vită deochiată să cadă din picîóre și să móră, dacă nu s'a descîntat în pripă. Deochiul se pôte preîntîmpină când, mirîndu-ne la vederea unui dobitoc saî alt-ce-va, ne aducem aminte de deochiul și scuipăm dîcînd: *să nu fie de deochiul*. Ani-malele, ca să fie ferite de deochiul, li se légă câte un fir roș la códă; iar copiilor micî li se face benghiu (sbenghiul), cu lut de pe talpa ghetelor saî negrélă de pe cîaun, dîcînd: *cum nu se deóche pămîntul de lung și lat, așa nu se deóche (cutare) de frumos*.

Vedî Șezatóreă și în deosebî anul IV, No. 3.

14788 A'î trece cu diochiul.

C. NEGRUZZI, I, p. 225. — D-na
ELEN SEVASTOS, p. 102.

Vedî *Vorbă*.

A'și bate joc de cine-va.

«Dar, frate dragă, *mă trecî cu diochiul* cu boțerii și divanul d-tale, ce dracu.» — C. NEGRUZZI.

A DESCÂNTĂ

Veđi *Frică*.

* △
14789 A'l luă la descântat.

T. SPERANȚĂ. I, p. 181.

A'l luă la rafuêla; a'l certă; a'l bate.

DESCÂNTEC

Veđi *Léc*.

* △
14790 **Baba Lénca**
Ardelénca,
Care ține Bucurescii cu descân-tece.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
j. Vâlcea.

Dicală, fôrte întrebuițată în părțile de sus ale județului Vâlcea. Se ȝice în glumă babelor cari descântă.

Descân-tecele sunt de două feluri: curate și necurate. Descân-tecele curate sunt acele ale babelor în deobște, ele au puterea de a vindeca pe bolnav, și în ele intervine Maica Domnului. Descân-tecele cele ne-curate sunt acele ale fermecătorelor. In acestea intervine numai dracul, ca să isbutésca.

Descântecu se spune încet. Descântecu nu trebuie spus, că nu mai are léc. In fine, la om, spre a dobândi un bun sfârșit e nevoie de a se întrebuița partea practică. De pilda, dacă descânteci de rânză, să trage partea bolnavă, adică rînza, cu unt-de-lemn, ȝicându-se descântecu de trei ori.

Veđi în *Descr. Mold.*, p. 156—157, două casuri citate de DIM. CANTEMIR.

Casuri identice mi s'au comunicat de D-l N. Juvara, din județul Fălciu, care adăogă că, descântecul se prinde numai în cazul când rana dobitocului nu a fost atinsă de nici o doctorie. Descântecul lucrăză ori cât de departe.

* △
14791 **Descântecu meű,**
Și lécu de la Dumneđeű.

T. BĂLĂȘEL, *preot, c. Ștefănesci,*
*j. Vâlcea*Veđi *Léc*.

1° Formulă cu care se încheie orî-ce descîntec.

2° Eă fac cutare lucru, însă sfîrșitul atîruiă de la altul.

DEVÎNT

14792 * A fi luat din dăvînt (devînt).

Veđi *Iele*.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 67.

A avé reumatisme, a fi paralisat. Arată uu mers ue-hotărît.

DIAVOL

Veđi *Inimă*.

DICHIU

14793 * A'și găsi dichiul.

G. POBORAN, *inst. c. Slatina*,
j. *Olt*.

A'și găsi stăpănuul, beleaua; a dà de dracu.

DÎNĂ

14794 * Dînă.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 258.

Să dîce de o femee frumósă.

După Cautemir dînele «sunt nisce vergine fôrte frumóse, și fusele dătătóre de frumusețe.» *Descr. Mold.*, p. 154. •

DIOCHÎU

Veđi *Deochîu*.

DODOLOI

14795 * Δ A'l face dodoloi.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu*,
Banat.

Veđi *Păparudă*.

A'l udă bine cu apă, cum se udă dodoloii.

Dodoloii sunt aceia (mai ales țigani) cari îmbrăcându-se cu deosebite ramuri și ierburi verzi, merg, de la casă la casă, cântând pentru ploie :

Dodolôie, lôie,
Dômne dă'nîi să plôie,
Ploiță curată
Preste lumea tătă.
Bumburel d'argint
Varsa pe pămînt.
Unde dai cu plugu,
Sa mERGă ca untu ;
Unde dai cu sapa
Să mERGă ca apa.

Cel, din casa unde'i primesce, iese cu găleța de apă, și-l udă pe dodoloiu, care se-întorce în loc de mai multe ori.

Cu alte cuvinte sunt *Paparudele* de la noi.

DOHOVNIC

Veđi *Doctor*.

DOMN

Veđi *Bun, Copil, Cap. IX,*
c. Domn, Mână, a Răbdă.

14796 Ce gândește omul, nu dă Domnul.

I. NECULCE, *Letop. Mold.*, II,
p. 236.

* △

*Nu e după cum va omul, ci după cum va
Domnul.*

A. PANN, *Edit.*, 1889, p. 134;
II, p. 88 ; III, p. 72. — HINȚESCU,
p. 131. — POPESCU, *inv. c. Dobreni,*
j. Ilfov.

*Nu e după cum vré omul, ci după cum
vré Domnul.*

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p.
173.

* △

*Nu e după cum vre omul, ci după cum
vre Domnul.*

V. SALA, *dasr. c. Hotar, comit.*
Bihor, Ungaria.

* Δ

*Nu'î după cum vré omu, ci după cum lasă
Domnu.*

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiș, Banat.*

* Δ

*Nu e cum vré omul, ci (dar) cum vré
Domnul.*

S. FL. MARIAN, *Trad. Pop.*, p. 83. — G. MADAN, *c. Trușeni, țin. Chișineu, Basarabia.*

Nu e așa cum vré omul, ci cum dă Domnul.

S. FL. MARIAN, *Ornit.*, I, p. 242.

*Nu e după gândul omului, ci după voia
Domnului.*

HINȚESCU, p. 131.

*Nu e după cum gândește omul, ci 'î (după)
cum vré Domnul.*

I. CREANGĂ, *Pop.*, p. 223; *A. mint.*, p. 7.

* Δ

Nu'î cum gândește omul, ci cum vra Domnul.

C. TEODORESCU, *inv. c. Cursesci, j. Vaslușu.*

Vezi *Dumnezeu*.

Adese-ori, lucrurile cele mai bine chibzuite, nu ies după cum ar trebui, sau după cum am dori, și, precum dice Cantemir, *Ist. Ierogl.*, p. 295: *pronia Dumnezeiească calcă socotela muritorésca.*

*Multe sunt gândurile în inima omului, dar numai
hotărîrea lui Iehova se îndeplinesce.*

Solomon, *Prov.* 19. 21.

L'homme propose et Dieu dispose.

Prov. Franc.

L'uomo propone e Dio dispone. ¹⁾

Prov. Ital.

El hombre propone y Dios dispone. ²⁾

Prov. Span.

Der Mensch denkt. Gott lenkt. ³⁾

Prov. Germ.

Man proposes, God disposes. ⁴⁾

Prov. Engl.

14797 **Una spune omul
Și alta face Domnul.**

BARONZI, p. 63 & 65. — HINȚESCU, p. 136.

Acelaș înțeles ca la No. 14796.

14798 **Duce Domnul pe Român și cum nu va el.**

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 144.

Acelaș înțeles ca la No. 14797.

14799 **Bun e Domnul, mare e nóptea.**

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 86.

Vedî *Dumneșeu*.

Ne învață să nu ne dăsnădejduim (GOLESCU).

14800 **Nimenea nu ȕice: ȕea'mî, Dómne! ci:
dă-mî, Dómne!**

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 23; I, p. 79. — HINȚESCU, p. 76.

¹⁾ și ²⁾ Omul propune și Dumneșeu dispune.

³⁾ Omul gândește și Dumneșeu duce.

⁴⁾ Omul propune, Dumneșeu dispune.

*
*Barî-un nu dzice! Îia-mî Dómne! ce: dă-
 mî, Dómne! ¹⁾*

D. A. MILESCU, c. *Gopeși, Ma-
 cedonia.*

Arată lăcomia omului.

14801 **Tótă înțelepciunea vine de la Domnul.**

I. IONESCU, *Cart. Cit., II.*

Adică tot binele.

14802 **Domnul, din furtună, multe corăbii a scă-
 pat.**

IORD GOLESCU, *Mss. II, p. 90.*

Adică pe mulți 'i-a scăpat din primejdii, și se ȋdice
 spre mângâierea celor supărați (GOLESCU).

14803 **Jértfă către Domnul, rodul dreptății.**

IORD. GOLESCU, *Mss. II, p. 103.*

Adică nu daruri, ci dreptate, jértfă Domnului să faci
 (GOLESCU).

*[△]
14804 **Iértă'l, Dómne, că nu scie ce face.**

E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți,
 j. Corurluțu.*

Când prostul îți face vre-un ne-ajuns.

14805 **Ține-mă, Dómne, încăi,
 Dacă vei să mai mă ai.**

A. PAXN, I, p. 102. — HINȚESCU
 p. 187.

Pentru cel nevoiaș.

¹⁾ Nicî unu nu ȋdice: Îea'mî, Dómne! ci: dă'mî, Dómne!

- 14806 * \triangle Dă'mi, Dómne, o pară în gură; dacă
mi-o dai mi-o și mestecă.

E. I. PATRICIU, *inv. c. SmulŃi,*
j. Covurluiu.

VeŃi *Paru.*

Ca să arate starea de lenevire a cui-va.

- 14807 Dă-ne, Dómne, nu luă.

E. BAŢCAN, *BineŃe*, p. 11.

Aşa a Ńis Ńiganul, când îi dà laptele în foc.

- 14808 * — Dă'mi, Dómne!
— Mină-te, marate, ta s-Ńi dau.¹⁾

I. COYAN, *prof. c. Elbasan, Epir.*

VeŃi *Român.*

Fără muncă, nimica nu se póte dobândi.

- 14809 * \triangle Nu faci Dómne din el.

A VR. CORCEA, *paroh, c. CoŃteŃu,*
Banat.

Pentru încăpětinare. inderětnicie. Nu poŃi face ce-va bun, folositor, de trěba din cel despre care se Ńice ast-fel.

- 14810 Când va Domnul, vine Ńi dracul cu colaci.

IORD. GOLESCU. *Mss.* II, p. 34.

*Când va Domnu cu omu, dracu 'i iese în-
nainte cu colaci.*

GR JIPESCU, *Opinc.*, p. 115.

VeŃi *Bogat, Dumnezeu.*

¹⁾ Sě Ńice când ne vine Ńi de unde nu nădějduim (GOLESCU).

²⁾ Când omului îi merge bine, Ńi cei duşmanî se plăcă Ńi chîr îi fac ajutor.

¹⁾ Dă-mi, Dómne. — MiŃca-te, sěrmâne, ca să'Ńi dau.

- 14811 * \triangle Dă'mî, Dómnne, ce n'am gândit,
Să mă mir ce m'a găsit.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 93.
— A. PANN, *Ediț* 1889, p. 167;
III, p. 134. — BARONZI, p. 55. —
HINȚESCU, p. 43 & 67. — GR. JI-
PESCU, *Rêur. Oraș*, p. 188. — P.
ISPIRESCU, *Leg*, I, 1872, p. 171;
Rev. Ist., III, p. 155. — A. GO-
ROVEI, *j. Suciava*. — V. SALA, *dasc.*
c. Păcălesci, comit. Bihor, Ungaria.
— G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietroșița,*
j. Dîmbovița.

Dă'mî, Domne, ce n'am avut, să mă micr
ce m'a găsit.

I. CREANGĂ, *Conv. Lit.* XI, p.
179; *Pov.*, p. 209.

- * \triangle Dă 'mî, Dómnne, ce n'am avut, să mă mir
ce m'a găsit.

F. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea,*
j. Dorohoi. — GAY. ONIȘOR, *prof.*
c. Dobrovăț, j. Vaslui. — C. C.
BUNGEȚIANU, *c. Cosovăț, j. Mehe-*
dinți. — E. I. PATRICIU, *înv. c.*
Smulți, j. Covurlui.

- * Dă'î, Dómnne, ce nu a avut, să se mire de
ce l'a găsit.

V. A. FORESCU, *c. Folticeni, j.*
Suciava.

- * \triangle Dă'mî, Dómnne, ce n'am avut, să nu știu ce
m'a găsit.

C. TEODORESCU, *înv. c. Dógele,*
j. Vaslui.

Dă'mî, Dómnne, ce n'am avut, să mă mir ce
m'a pălit.

T. V. STEFANELLI, *Conv. Li-*
ter., XVI.

1° Să ȝice când, pē negândite, dobândim ore-ce fôrte mare, în cât este dē mirare pentru noi (GOLESCU).

2° Pentru cel care, ridicându-se la o tréptă mai înaltă, nu vré să mai scie de cei cari aũ fost dē o sémă cu dînsul.

3° Când una a gândit și alta a ieșit.

4° Când cade hodoronc-tronc o belea asupra unui om, fără să se aștepte la așa ce-va.

14812 Dă, Dómne, cui ai mai dat ;
Că da'î dà cui n'ai mai dat
S'o miră ce l'a aflat.

HINȚESCU, p. 43.

Acelaș înțeles ca la No. 14811.

14813 * Δ Domnul nu bate cu ciomagul.

I. PETRESCU, *ing. Curtea-de-Argeș, j. Argeș.*

Veđi *Dumneđeă*.

Să ȝice când ni se întîmpla vre-o nenorocire; înțelegându-se prin acésta, că Dumneđeu alt-fel lovesce pre ómenî; arată și răbdarea lui.

14813 b. Domnul gonesce cu carul.

IORD. GOLESCU, *Mss.*, II, p. 90.

Arată îndelunga răbdare a lui Dumneđeă (GOLESCU).

14814 * Pre acela ce iubesce, Domnul cértă.

SOLOMON, *Pilde, Ed.* 1688, III, 12.

Spre mângâierea celor loviți de sórtă.

14815 Carle crede ẽn Domnu, Domnu'l dzuta.¹⁾

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 9.

Dumneđeă nu lasă pre acei cari se încred într'însul.

¹⁾ Care crede în Domnul, Domnul îl ajută.

14816 Domnu nu va plati sâmbeta.¹⁾

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*,
I, p. 8.

Acelaș înțeles ca la No. 15155.

Domeneddio non paga il sabato.

Prov. Tosc.

14817 Domnu face race dupa roba.²⁾

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*,
I, p. 8.

Dumneleu ne da supărări, după puterile noastre.

Dieu donne le froid selon la robbe.

HENRY ESTIENNE, *XVI-e Siècle.*

14818 Afiré-mi, Dómne, di câtigurii ghiftescă și di uspițâli turcescă.³⁾

PER. PAPAHAĞI, *Zeit. Jahres.*,
p. 179.

Veđi *Dumneleu.*

Alusie la funcționarii turci.

14819 Multe Dómne! Dómne! ș-al Dumnidzeu
Î-ângrécă.⁴⁾

PER. PAPAHAĞI, *Zeit. Jahres.*,
p. 169.

Veđi *Dumneleu, Ru-
găciune.*

O rugăciune scurtă, dar isvorită din inimă, e mai plăcută Domnului. Impotriva celor fățarnici.

Το πολί το «κίρ-ελεισον ; κ-υ θεός το ανγκικαι.⁵⁾

Prov. Neo-Grec.

¹⁾ Dumneleu nu va plăti sâmbăta.

²⁾ Dumneleu face frigul după hafe.

³⁾ Feresce-mă, Dómne, de piră țigănescă și de prietenie turcescă.

⁴⁾ Multe «Dómne! Dómne!» și pe Dumneleu el supără.

⁵⁾ Idem.

14820 * \triangle Scrie'l, Dómnne, cum îl veđ.

C. TEODORESCU, *Inv. c. Pungescu*,
j. *Vasluiu*.

Pentru cel rău.

14821 * Mila Domnului.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 186; *Amint.*, p. 197.

Adică destulă, multă.

«Măncarea cam pe sponci, dar apa, *mila Domnului*» — I. CREANGĂ, *Amint.*

14822 * \triangle A trăi ca Dómnne-feresce.

G. DEM. TEODORESCU.

Adică a trăi rău, ca vai de el.

Singur se jelesce,
Și singur trăiesce,
Ca Dómnne-feresce.

Poes. Pop.

14823 * Casa Domnului.

D-na EC. ZANNE, c. *Băsesct*, j.
Fălciu. — D-na EUG. ZANNE, j.
Ilfov.

Pentru omul bun.

14824 * A lăsa în plata Domnului.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 233. —
GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 158.

*
A da în plata Domnului.

M. CANIAN, *public. j. Iași*.

1° A se depărta de cine-va, a'l părăsi.

«Și'l lăsară fetele în plata Domnului. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 233.

2° A nu se mai ocupa de cine-va.

«Și înalta nu ne lasă în pace și în plata Domnului.» — GR. JIPESCU.

14825 * A nu fi de nici un Dómne-ajută.

Adică de nici un ajutor.

14826 * A dà zor cu Dómne-ajută.

B. P. HĂȘDEU, *Etym. Magn.*,
p. 641.

* △
A'î tot dà cu Dómne-ajută.

X** c. *Nănesci j. Bacău.*

Când cine-va ne silește ori ne zoresce a face ce-va,
fără voe saî fără timp.

14827 * △ Mai de Dómne-ajută.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 194 &
207. — V. A. URECHIE, *Conv. Liter.*,
p. 574. — D-na Z. JUVARA. c. *Fedesci, j. Tutova.*

De vre-o Dómne-ajută.

I. AL LUÎ SBIERA, *Pov.*, p. 140.

Veđi *Dumnegeu*

1° Mai mare.

«N'apucase calul să se depărteze o bucată de loc *mai de Dómne-ajută*, și ietă că smeoica ieră îl ajunse.» — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 194.

2° Mai deosebit, mai ales, mai însemnat.

«Ar fi voit și el, de! să'și boteze copilul cu vre-un naș *mai de Dómne-ajută*, să facă și el o cumetrie. Dară cu ce?» — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 207.

14828 Un Dómne-ajută.

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 115;
II, p. 102. — HINȚESCU, p. 47. —
BARONZI, p. 95.

Adică o lovitură, o bataie.

«Să nu te pomenesci cu *un Dómne-ajută* pe spinare.» — A. PANN.

14829 * A'l încărcă de Dómne-ajută.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 97. —
G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

A'l bate.

14830 * △ Cât ai ȝice : Dómne-ajută!

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adica într'o secunda.

14831 * Sângele Domnului.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 258. — L.
ŞAINEANU, *Dict.*, p. 71. — D. DRĂ-
GULE-CU, *Bucureşti, j. Ilfov.*

Veđi *Hristos*.

Adica vin. Să scie că la grijanie vinul, care se tórna
în potir, represinta sângele Domnului.

14832 * △ Sângele Domnului
In capu omului.

GR. POIENARU, *ing. j. Putna*.

* △
Sângele Domnului
Se sue 'n capu omului.

X, *Sc. Norm. c. Shtopeni*,
FulciŃ.

Când e omul bét.

14833 * △ Mânia Domnului.

GR. ALEXANDRESCU, *j. Putna*.

Veđi *Dumnezeu*.

1⁰ Ce-va teribil, care'ţi insuflă gróza.

2⁰ Om reŃ, înfricoşat, varvar.

DRAC

Vești *Avere, Bîba, Ban, Bărbat, Bețiv, Bine, Buu, Cămpa, a Căștiga, Comoră, Drept, Dumneșeu, Femeie, Fermecătore, Fustă, Lenos, Mătere, Necaz, Ochlu, On, Para, Prost, a Ride, Sac, Șeșpe, Smerit, Urechile, Vi-clen, Vășpe, Vorbă.*

Se dă dracului următoarele nume : *Drac, Diavol, Duca-se, Ducă-se pe pustii, Idolu, Michiduța, Neghinuța, Al mai reu, Spurcatu, Intunecatu, Necuratu, Uciga'l vederea, Uciga'l tămăia, Uciga'l crucea, Uciga'l tōca, Tichiulă, Dumneșeu al din teu, Iuda, Tartor, Smeu, Sotea, Duh necurat, Cor-noratu, Isdatu, Codea, Nodca, Bieda, Hala. Potca, Boșeru lunei, Cel de pe comoră, Cel din lagărie, Scaraoțchi, Ivan al bun de divan, Cornea, Sarsan, Sarsaila, Frânga, Satana, Înger de baltă, Dracul din vale, Naiba, Pirdalnicu, Miti-telu, Al din baltă, Vi-clenu, Socea, Benga, Arșe. Aghiuță, Chima reului, etc.*

LEGENDĂ

I

Să știe că Dumneșeu, când a făcut cerul și pământul, fiind că avea mult de lucru, trimetea în toate părțile, pe unul din cei mai deștepți dintre ai săi arhangheli care, însoțit de alți îngeri, aducea la îndeplinire poruncile sale. Dumneșeu mai dase acestor arhangheli și puterea de a face orice-cari lucruri. Unul dintre arhangheli vădându-se cu o asemenea putere, s'a gândit că de ce ar mai asculta de poruncile lui Dumneșeu, și că mai bine ar fi să-și facă, sieși, o împărăție. În acest scop a și ademenit nouă cete de îngeri, cari erau puse sub ascultarea lui, și le au resvrătit în potrive Domnului. Dumneșeu vădând acesta, a trimis alți arhangheli, cu cetele lor de îngeri. Aceștia au bătut pe resvrătiți, și 'i-a aruncat în focul de veci al iadului. Acolo li s'au trimbițat poruncile dumneșești : că în veci să stă în iad, de unde în veci nu se vor mai pute urca în cer. În locul cetelor de îngeri resvrătiți, Dumneșeu pune ca îngeri pe copiii de curind botezați, până la complectarea celor nouă cete asvirite în iad.

II

La început totă lumea era sub apă și numai un petec de pământ s'a găsit uscat, unde dormia doi frați: Dumnezeu și dracu. La miezul nopții, se sculă dracu, ca să împinga pe frate său în apa. Dar ori încotro l'a împins, tot uscat s'a făcut. Dracu, de ciudă, a luat tina și a făcut din ea un om. Merge de cercă o trestie și suflă în el viața adecă să învie. Dar suflă dracu, suflă, dar în zadar, că răsuflarea dracului eșcă prin gaura dela fundul omului. Atunci dracu rugă pe frate-său ca se învie pe om. D-zeu o făcut bucuros. Și de atunci stăpânește dracu pe trupul omului, îl chinuesce, trimete beteșinguri asupra lui, după moarte 'l lasă să putrezască, și să-l mănânce viermi; iar sufletu trebuie dat în mâna lui D-zeu că dela el l'am căpătat.

CREDINȚE

Dracul e negru la trup, cu corne, aripi și codă. Pe ochi și pe nas aruncă pară de foc. Se poate preface în țap, mătă, ogar; în oile însă nu se poate preface. Dracul nu mănâncă de cât foc. Are puterea de a se face nevădut, punând o tichie în cap. El locuesce în case pustii și cari sunt zidite pe locuri ne-curate, adică pe locuri unde e îngropat vre-un prunc nebotezat.

Dracul e menit a face numai rău; el pândesce ori-ce ocazie se atragă pe om în ghiara lui, îndemnându'l la fapte rele. Cei cari, fiind încă în viață, se daruesc dracului, acelora dracul le îndeplinește dorințele. Dracul e așa de meșter încât și pe Dumnezeu îl poate înșela.

Sunt multe moduri de a face pe dracul ca să-ți împliuască dorințele.

De pildă. Când o femeie vră să-și răsbune în potriiva alteia, ea caută un os de copil mort, dar nebotezat, și-l pune în mâncare. Dracul se bagă în acel care gustă din această mâncare și-l chinuesce ne încetat.

Dacă 'ți iese dracu înainte, sub formă de țap, și dacă 'i aruncă birnețul în corne, atunci l'ai prins și nu mai poate fugi. Îi încrucișezi birnețul în corne, ca la boi, până se isprăvesce totă ața, îi supui capetul bine, că să nu se mai deslege, și după asta îi poți da drumul, căci rămâne în serviciul tău. Atunci omul poate porunci ori-ce și dracul ascultă numa de cât. Îi poate aduce bani, vite, etc. Adus în această stare, dracul se numesce spiritus.

Omul cu spirituş nu merge la biserică. Spirituşul e vizibil numai pentru omul care 'l are.

Dracul nu poate muri de cât dacă e stropit cu aghiasmă, lovit cu fulgerele lui Sfântu Ilie, sau cu cuie de potcove găsite, încărcate într'o puşcă slobođită de un stângaciū.

Draci păzesc comorile.

Draci fug de babe şi de muieri în genere; sunt şi proşti şi deştepti şi nu lucrăză nici odată.

A se vedé pentru mai multe amănunte, totă colecția *Sezătorea*, şi, îndeosebi, I, p. 241, şi III, p. 76, şi L. ŞĂINEANU, *Basme*, p. 870-879, precum şi deosebitele legende din acest capitol al Proverbelor.

* △
14834 Dracul ride de porumbe negre,
 Şi pe sine nu se vede.

A. PANN, 1889, p. 3. — HIN-
TESCU, p. 49. — D-r GASTER, *Lit.*,
p. 241. — H. D. ENESCU, *înv. c.*
Zamostea, j. Dorohoi.

* △
 Ride dracu de porumbe negre,
 Dar pe el nu se vede.

ST. ST. TUȚESCU, *înv. c. Cata-*
nele, j. Dolj.

* △
 Ride dracul de porumbe negre,
 Şi pe dînsul nu se vede.

Abec. Ilustr., p. 29. — E. I. PA-
TRICIU, *înv. c. Smulţ, j. Covurlui.*
— EM. POPESCU, *înv. c. Ciocănesci-*
Mărginenţ, j. Ialomiţa.

* △
 Ride dracu de porumbe negre,
 Şi pe el nu se vede.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 63.
— I. G. VALENTINEANU, p. 20. —
I. POPESCU, *înv. c. Dobreni, j. Ilfov.*
— GR. POIENARU, *îng. c. Rassa,*
j. Ialomiţa.

Dracul se miră de porumbe negre,
Şi pe el nu se vede.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 95.

* Δ

*Ride dracul de porumbe negre,
Și el singur nu se vede.*

GR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovăț,*
j. Vasluiu.

Ride dracul de porumbe negre.

BARONZI, p. 63 & 64. — B. P.
HĂȘDEŢ, *Etym. Magn.*, p. 2399.

Veđi a *Ride*.

Să ȋice cȃnd ridem de greșalele altora, ș'ale nȃstre, mai mari, nu le vedem (IORD. GOLESCU), p. 63.

Să ȋice pentru cei ce vȃd ale altora greșeli, mai mici, și p'ale lor, cele mai mari, nu le ved (IORD. GOLESCU), p. 95.

Cȃnd unul ride de altul, fara ca sa fie mai bun de cȃt ȋinsul.

*Corrus corvo nigritudinem objicit.*¹⁾

Prov. Lat.

La pelle se moque du fourgon.

Prov. Franc.

*Lo corb diu negra á la garsa.*²⁾

Prov. Catal.

*Dixo la corneja al cuervo: quitate allá negro.*³⁾

Prov. Span.

*Ein Esel schimpft den andern Langohr.*⁴⁾

Prov. Germ.

*Thou art a bitter bird, said the raven to the starling.*⁵⁾

Prov. Engl.

¹⁾ Corbul ride de negrele corbului.

²⁾ Corbul ȋice coșofanei: negro.

³⁾ ȋice cȃra corbului: plȃcă de aci, negrule.

⁴⁾ Un măgar spune altui măgar: urechi lungi.

⁵⁾ Ești o pasere amară, ȋice cȃra graurului

- 14835 * △ Rîde dracu de porumbea,
Și 'i mai negru de cât ea.

AVR. CORCEA, paroh, c. Coșteiu,
Banat.

- * △ Rîde dracul de porumbele,
Și 'i mai negru de cât ele.

I. BOLDEA, c. Chrihalna, comit.
Tîrnava-Mare, Ungaria.

- * △ Rîde dracul de porumbele negre,
Și pe el (sine) nu se vede.

D-na E. B. MAWR, p. 81. — C.
IORDĂCHESCU, c. Cristesci, j. Bo-
toșani.

*Rîde vîrșu de baltă și dracul de porumbele
negre.*

K. G. ZAMFIRESCU-DIACON, înv.
c. Stîubeșu, j. Dorohoi.

Acelaș înțeles ca la No. 14834.

- 14836 * Rîde dracul de porumbel,
Și nu se vede pe el.

V. A. FORESCU, c. Folticeni, j.
Suciava.

*Rîde dracu de porumbii negri, și pe el nu
se vede.*

P. ISPIRESCU, Leg. I, 1872, p.
170.

Acelaș înțeles ca la No. 14835, sub o formă neobici-
nuită și mai ales greșită.

- 14837 * △ Dracu 'i ȕice porumbea,
Și 'i mai negru de cât ea.

HINȚESCU, p. 48. — A. GOROVEI,
j. Suciava. — JULIA GROFȘOREANU,
B. Comlaș, comit. Arad, Ungaria.

Acelaş înţeles ca la No. 14836.

* △
14838 Dracul numai ôie nu se pôte face.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Băl-
tenţ, j. Vâlcea.*

Dracul îea diferite chipuri ca bivol, curcan, cocoş, capră, călugăr, etc., numai ôie nu se pôte face fiind-că nu pôte să 'i numere firele de lână.

De alminterea ôiea e făcută de Dumnezeu, iar capra de dracu.

Veđi şi Şezătórea, III, p. 76.

* △
14839 Dracul nu e negru, cum îl zugrăvesc ómenii.

D-na EC. ŞIŞMAN, *înv. c. Adam,
j. Tutova.*

* △
*Nu 'i așa de negru dracul, cum îl zugrăvesc
ómenii.*

C. IORDĂCHESCU, *înv. c. Cristesci,
j. Botoşani.* — E. I. PATRICIU, *înv.
c. Smulţi, j. Covurlui.*

* △
*Dracul nu e așa de negru precum îl zu-
grăvesc unii.*

I. G. VALENTINEANU, p. 10. —
C. TEODORESCU, *înv. c. Dógele, j.
Vasluţu.*

* △
Dracul nu e așa de negru cât îl zugrăvesce.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j.
Tutova.*

*
Nu e dracul atât de negru cum îl fac.

V. A. FORESCU, *c. Folticeni, j.
Suciava.*

Dracul nu e așa de negru cât se face.

D-na E. B. MAWR, p. 79.

* △

Nu 'i dracul precum il festesce lumea.

ION MICULA, preot, c. Poiana-
Nemțului, comit. Bihor, Ungaria.

Dracul tot nu 'i așa de negru cum îl crede lumea.

A. CHIB CI-REVEANU, Conv. Li-
ter., XVII.

Nu e dracul așa de negru cum se spune.

Albina, I, p. 528.

Adică e mai bun de cât se arată.

Le diable n'est pas si noir qu'on le fait.

Prov. Franc.

Il diavolo non è così brutto come lo dipingono.¹⁾

Prov. Ital.

Não he o diabo tão feios como o pintão.²⁾

Prov. Port.

Der Teufel ist nicht so schwarz, als man ihn malt.³⁾

Prov. Germ.

The devil is not so black as he is painted.⁴⁾

Prov. Englez.

Fanden er aldrig saa sort, som man maler ham.⁵⁾

Prov. Danez.

¹⁾ Dracu nu e așa de urit, cum îl zugrăvesc.

²⁾ Nu e dracul așa de urit, cum îl zugrăvesc.

³⁾ Dracul nu e așa de negru, precum îl zugrăvesc.

⁴⁾ Idem.

⁵⁾ Idem.

- 14840 E bine să fii stângaciū ca să împusci
pe dracu.

GR. JIPESCU. *Opinc.*, p. 115.—
DR. GASTER, *Liter. Pop.*, p. 216.

Pe umerul stâng al omului sta un drac, pe umerul drept un inger. Cel stângaciū când trage lovesce pe drac care şade în stânga. Origina şicerei este orientală şi răspândită în totă Europa.

- 14841 * △
Țin' te, drace, 'n vracniță,
Că popa 'i în țarină.

AVR. CORCEA *paroh*, c. Coștețu,
Banat.

Să şice când s'a prins cine va cu ce-va, orî are gândul de a prinde.

Se numesce *vracnița*, un fel de pörta îngusta, de nuia.

- 14842 * △
Dă 'mî drace, ce ai aflat
Că te bat în spînzurat,
Cu ferele plugului
Pe bucile curului.

AVR. COR 'EA, *paroh*, c. Coștețu,
Banat.

△
*Scöte drace ce-ai furat,
Că te bat spînzurat
Cu măcruca tot în cap.*

Şezatörea, III, p. 81.

Şicare obiceiuita a se rosti, ca un fel de descântec, mai ales de copii când au pierdut câte ce-va şi nu 'l pot afla.

- 14843 *
Unde 'i cetatea mai tare, acolo bate
dracul răsboiu mai puternic.

I. CREANGĂ, *Por.*, p. 236.

Şi cel mai puternic, mai şiret, etc. pöte fi învins, înşelat.

- 14844 * △ Să sburdă ca dracu în mijlocu rîtului,
că are trestie destulă să 'și facă cărăbi.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.*

Când unul își bate joc de imbelșugare. Dracul în mijlocul rîtului, unde crește trestie, își face carabi destule, că are de unde.

- 14845 Nu poți fi, și cu dracul în buzunar, și cu sufletul în raiu.

Tribuna Pop., II, No. 186.

Adică cu două lucruri care se bat în cap, care nu se împacă. De pilda nu poți face rele și să fii și om de treabă.

- 14846 * △ Dracul a mâncat plăcintele și cărpătorul stă de față.

A. PANN. *Ediț.* 1889, p. 11; I, n. 53. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 163. — G. I. TOMESCU, *înv. c. Broscari, j. Mehedinți.*

- * △ *Dracul a mâncat plăcintele și (dar) cărpătorul stă de față.*

HINȚESCU, p. 49. — D. EPU-REANU, *înv. c. Damian, j. Dolj.*

- * *Dracul a mâncat plăcinta, dar cărpătoru 'l dă de față.*

I. G. VALENTINIAN, p. 20. — GR. POENARU, *j. Putna.*

- * △ *Dracul a mâncat plăcinta, și cărpătorul stă de față.*

P. GÂRBĂVICEANU, *prof. c. Comănița, j. Olt.*

*Dacă dracul a mâncat plăcinta, crăpătorul
e de faţă.*

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 88.

* △

*Dracul a mâncat plăcintele, şi crăpătorul
stă de faţă.*

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamostea,
j. Dorohoi.*

Să ştie pentru cei ce tăgăduesc ore-ce, când semnele
ei vădesc (GOLESCU).

De pildă când un om minte şi este dat de gol.

14847 * △

Dracu rîde când creştinii se 'nvrăjbesc.

C. DANIILFSCU, *c. Scundu, j.
Vâlcea.*

Vezi *Turc.*

Doi omeni se certa şi unul îi aţîta.

14848 * △

*Nici pre (pe) dracul să vezi, nici cruce
să'ţi faci.*

C. NEGRUZZI, I, p. 249. — V.
ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1098. — V.
A. FORESCU, *c. Folticeni, j. Su-
clava.* — E. I. PATR'CIU, *înv. c.
Smulţi, j. Covurlui.* — C. TEODO-
RESCU, *înv. c. Lipova, j. Vaslui.*

*

*Nici pe dracul să'l vezi, da nici cruce să'ţi
faci.*

GR. POENARU, *c. Focşani, j.
Putna.* — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 28.

* △

*Nici pe dracu să'l vezi, dar nici cruce să
nu'ţi faci.*

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobro-
vîj. j. Vaslui.*

*Nici pe dracul să'l vezi, nici cruce de el
să'ţi faci.*

HELIADÉ - RĂDULESCU, *Mouvt.*
48, p. 146. — LAURIAN & MAXIM,
I, p. 1128.

Nici pe dracul în ochi să'l veđi, nici crucea să țe-o faci.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 109.

*Nici să veđ vre-o dată drac,
Nici cruce de el să'mi fac.*

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 22; I, p. 78; *Feb.*, II, I, 123.

*Nici să veđi vre-o dată draci,
Nici cruce de ei să'ți faci.*

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 171. — HINȚESCU, p. 48.

* *Ni draclu s'affli 'n cale, ni crucea s'ți faci.*¹⁾

I. COYAN, *prof. c. Băesa, Epir.*

* *Ni draclu s'vedži, ni crucea s'ți faci.*²⁾

C. IONESCU, *prof. c. Nevêsta, Macedonia.*

*Ne draclu s-astălî (s-lu vedži), ne crucea s-ț-u faci.*³⁾

PER. PAPAHAĞI, *Zweit. Jahres*, II, p. 170.

1° Adică departe de cei răi (GOLESCU).

2° De rău să fugi cât poți. De cât să ți să vadă vietejia la o întâmplare nenorocită, mai bine să nu ți se întâmple.

Folie n'est pas courage.

Prov. Franc.

* Δ 14849 **Pe dracul, nici să'l veđi, nici să te vadă.**

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Avramesci, j. Tutova.*

1) Nici pe dracul să'l afli în cale, nici crucea să'ți faci.

2) Nici pe dracu să'l veđi, nici crucea să'ți faci.

3) Nici pe dracu să'l întâlnești (să'l veđi), nici crucea să'ți-o faci.

Acelaş înţeles ca la No. 14848.

- 14850 Nicî dracu (drac) să'ţi iasă nainte,
Nicî să stai să'i dai plăcinte.

A. PANN, II, p. 108. — HIN
ŢESCU, p. 48.

Acelaş înţeles ca la No. 14849.

- 14851 *△ In pielea şerpelui găseşti pe dracu.

AL. BAŞOTTA, prin V. A. Fo-
RESCU, j. *Suctava*.

Pentru omul ne-credincios, cu două feţe.

Dracul, adica Chima-răului, se represintă sub formă de şerpe sau balaur. '*Diabolus qui vocatur draco aut serpens.*' — DU CANGE, la cuvîntul *draco*.

Acest draco sau şerpe avea aripî şi totă puterea îi sta în coda, cu care ucidea pe cine'l atinea. Elien, *Anim.* 6. 21, dice că un balaur pôte sugruma un elefant. Se numea *draco*, de la *δρακων*, caci avea vederea foarte ageră.

A se vedé pentru mai multe amănunte L. ŞĂINEANU, *Semas.*, p. 267.

- 14852 *△ Vădutăi vre-un drac popă?

GAVR. ONIŞOR, prof. c. *Dobro-*
vă, j. *Vasluiu*.

Un reu pôte deveni om de trebă? un om de nimic pôte să facă ce-va bun?

Cu toate acestea Românul a scos vorbă că *dracu s'a popit*. Veđi JIPESCU, *Opinc.*, p. 116.

- 14853 * Drac îmbrăcat în rasă.

GR. ALEXANDRESCU, magistr. j.
Putna.

In potrive călugărilor.

- 14854 Când s'a pus dracul pe rasă,
Aŭ o taie, aŭ i o lasă.

HINŢESCU, p. 49.

Acelaș înțeles ca la No 14853, sub forma de povață.

14855 Dracul toate ar vré să fie, numai ucenic nu.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 163.

Vezi *Femele, Mulere.*

Acelaș înțeles ca la No. 3946 unde se găsesc și snova care a dat naștere țicerii.

A se vedé A. Pann, II, p. 118—121.

**14856 Dracul toate le scie, numai masatul mu-
ierii nu'l scie.**

HINȚESCU, p. 49.— P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 163; *Leg. I.*, 1872, p. 164.

Vezi *Femele.*

Acelaș înțeles ca la No. 3324.

**14857 Bine e și înaintea dracului a aprinde,
când și când, câte o lumină.**

DIM. TICHINDEAL, *Fab.*, p. 47.
— B. P. HASDEŪ, *Etym.*, p. 2273.

* △

E bine a dà și dracului o luminare.

C. TEOFANESCU, *înv. c. Bicaș, j. Nîmțu.* — IUL. GROFȘOREANU, *dasc. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.* — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU, *înv. c. Smulți, j. Covurlui.*

* △

E bine să dai luminare și dracului.

V. SALA, *dasc c. Vașcoi, comit. Bihor, Ungaria.*

*

Trebuie să dai, câte-odată, o luminare și dracului.

I ARBORI, *ing. j. Buzeu.*

*Aprinde câte-odată o luminare și dracului,
că 'i rău.*

HELIADÉ-RĂDULESCU, *Mem.* 48, p. 194.

*
*Aprinde-ți, s'nu 'ți aspargă lucru.*¹⁾

I. COYAN, *prof. c. Samarina,*
Epir.

*
*Aprinde ceră dracului, s'nu-ți spargă lucru.*²⁾

ILIE GHICU, *prof. c. Turia,*
Epir.

Trebue sa faci bine, câte odată, și vrăjmașului, ca să-l
îmbunezi.

Rămășițe de credințe bogomilice.

CREDINȚĂ

În comitatul Arad se crede că, când dracul e trimis
de cine-va ca să facă cui-va rău, dacă acesta pune, peste
noapte, pe marginea ferestrei, un ban, dracul îl iea și se
depărtează fără a fi făcut vre-un rău.

SNOVĂ

I

O babă, mergând la biserică, într-o zi de serbătoare, luă două făclii
și aprinse una la Arhanghelul Mihail și alta la Satana. Preotul o în-
trebă: «Ce faci, de aprinzi făclie și la Satana?» Ea îi răspunse:
«Pentru că unul ne iea sufletul și cel-lalt ne chinuesce; bine e să 'i
avem p'amindoi de prietenî.» — IORD. GOLESCU, *Mss.* I, p. 188.

II

Să-dice că un țigan, mergând la biserică, vru să aprindă și el o
luminare. Se uită în toate părțile să vadă la care sfânt nu e aprinsă
luminare, și vedu, tocmai după ușa, un sfânt zugrăvit în negru, și
cu corne, la care nimeni nu pusese o luminare. «La acesta am să
aprind, săracul,» își-lise țiganul; și lipi luminare la acel sfânt care
era dracul. Peste noapte i se arată sfântul acela în vis, și 'i mulțu-
mesce de cinstea care 'i-a făcut, aprindându'și și lui luminare, și, drept
răsplată, îl făgăduiesc o comoră, arătându'și locul unde să sape ca să
de de ea. Țiganul nu mai putea de bucurie, vedând norocul ce dăduse
peste el. Dar tot sfântul, ca e era dracul, îi mai spuse să puna un
semn în locul unde e comora și să vină peste noapte să o sape. Țiganul
să gândeă și se sucia în toate părțile, uitându-se ca ce semn să pună.
Dar dracul, ca să-și bată joc de țigan, îi-lise: »Dă-te afară pe ea,

¹⁾ Aprinde-ți (dracului) s'nu 'ți strice lucru (treba).

²⁾ Aprinde (o luminare de) ceră dracului, să nu-ți strice lucru.

«ca să nu pricică nimene» Țiganul îl ascultă și se trezesc în ghionturile țigancei, care dormea alături cu el, și vedeă isprava țiganului. Țiganul trezindu-se începe ași face cruce și a povesti ce a visat, strigând: «Ptiu! ucigă! tîca, necurat.»

A se vedea și snova de la No. 14903.

Găsim o snovă apröpe identică în: Sotiile lui POGGE, *Annulus*; *Cent Nouvelles nouvelles*, XI; RABELAIS, *Pan-tagruel*, III, 28 și LA FONTAINE, *Contes*, *L'anneau d'Hans Carrel*.

Il faut savoir mettre une chandelle devant le diable.

Prov. Franc.

Accendi le candele ai santi e al diavolo.¹⁾

Prov. Tosc.

Man muss dem Teufel ein Kerzchen aufstecken.²⁾

Prov. Germ.

It's sometimes good to hold a candle to the devil.³⁾

Prov. Engl.

14858 * △ Dracul, când n'are de lucru, își cântăresce cöda.

B. P. HĂȘDEŪ, *Trei Crai*, p. 4. — BARONZI, p. 49. — HINȚESCU, p. 48. — G. P. SALVIŪ, *inv. c. Smulți*, j. *Covurlutu*.

Cändu draclu lucru nu ari, ș tradzi cöda tu cändari.⁴⁾

PER. PAPAHAĞI, *Zzeit. Jahres*, II, p. 154.

* △ Când dracul n'are ce face își cântăresce c...e.

G. P. SALVIŪ, *inv. c. Smulți*, j. *Covurlutu*. — I. BĂNESCU, *prof. j. Roman*.

¹⁾ Aprinde candelă pentru sfinți și pentru dracu.

²⁾ Trebuie să aprinzi o candelă dracului.

³⁾ E bine de când în când să aprinzi dracului o lumină.

⁴⁾ Când dracul lucru nu-are, își cântăresce (trage la cântar) cöda.

*
Dracul, de urît, își cântăresce c... e.

V. A. FORES U, c. *Folticeni*, j. *Sucłava*.

1° Pentru omul care, când nu mai pôte face rău, se tot gândește la răul ce l'a făcut, sau l'ar puté face.

2° Când faci ce-va, ne-silit de nimeni, și din acesta ți se întâmpla vre-o ne-placere.

Dracul, când n'are ce face, sciți ce face... intră în launtru și începe a'și purta codița cea birligată pe la nasul unchișului. — I. CREANGA, *Pov.*, p. 53.

* Δ
14859 *Dracul, când nu are ce face, se uită în cur.*

V. FORESCU, c. *Malini*, j. *Sucłava*.

Acelaș înțeles ca la No. 14858.

14860 *Dracul nu are trébă
Nici nu șade de gébă.*

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 23;
I, p. 78. — HINȚESCU, p. 49.

Dracul nu are de lucru.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 163.

Cel rău tot la rele se gândește.

* Δ
14861 *Dracul, când n'are de lucru, își aprinde luleaua.*

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Murgeni*, j. *Tutova*.

Acelaș înțeles ca la No. 14859.

* Δ
14862 *(Dracul) șede în dél și prăvale carul în vale.*

C. NEGRUZZI, I, p. 251. — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU, *inv. c. Smulț*, j. *Corurlui*.

*
Dracul stă în del și sprăvare caru 'n vale.

I. NEGRUZZI, *Conv. Liter.*, 1873-74. — I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

* △
Șade (stă) dracul în del și răstornă carul în vale.

V. A. FORESCU, *c. Folticeni, j. Suciara*. — I. TZINTZU, *ing. j. Buzău*.

* △
Șade dracu 'n del și caru se răstornă 'n vale.

M. MATEESCU, *inv. c. Movilița, j. Putna*.

1° Își arată puterea de departe.

2^a Să țiece când se întâmplă o ne-norocire pe ne-așteptate.

14863 *
Să scarpină dracul în del și trosnesce păduchile în vale.

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman*.

Acelaș înțeles ca la No. 14862.

14864 *Dracul își ține capul în pôlele măsi, și cu cōda răstornă carele.*

BARONZI, p. 52 — HINȚESCU, p. 49.

Acelaș înțeles ca la No. 14861.

14865 * △
Dracu nu dōrme.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat*.

Cel rău neîncetat ne întinde curse.

Le diable ne dort jamais

GABR. MEUN.ER, *XVI-e Siècle*.

- 14866** **Dracul n'are altă trébă de cât să încurce
ițele în lume.**

I. GANE, *Conv. Liter.*, IX, p. 53.

Acelaș înțeles ca la No. 14865.

- 14867** **Și dracul pórtă ponos.**

A. PANN, II, p. 122. — HIN-
ȚESCU, p. 50.

Când se aruncă o învinuire pe nedrept.

POVESTEA VORBIÎ

Un sgârcit, odată, când eră să móră,
Se tîri cu 'ncetul la strînsa și comóră,
Și 'ncepu cu galbenî gâtul să'și îndópe,
Ca murind, cu dîinșî în el sa'l îngrópe.
Când făcea acesta, vine fără veste
Un nepot, să'l vadă ce fel îi mai este;
Și privind la dînsul, cu mirare mare,
Cum înghiteă aur ca pe o mîncare,
Începû a dice și cruce a face:
«Ucigă-te tóca, ce îl înveți, drace!»
Iar dracul respunsul nevêdût îi dete:
Ba ucigă'l tóca pe unchin'îi, băete,
Ca nici chîiar eu însu'mî, de'nîi dic drac anume,
Și acesta încă n'am vêdût'o 'n lume.

A. PANN, II, p. 122.

- 14868** **Nici dracu nu fură tămăe de la el.**

A. PANN, III, p. 91. — HIN-
ȚESCU, p. 48.

Pentru omul sgârcit.

- 14869** * Δ **Fă'ți cruce mare, că e dracul bătrân.**

ILIE HOCIOTĂU, *teol. c. Seliște,
comit Sibiu, Transilvania.* — H. D.
ENESCU, *inv. c. Zamostea, j. Do-
rohoi.* — GR. POIENARU, *ing. j.
Buzeu.*

* Δ *Fă crucea mare că e dracu (î) bătrân.*

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 23. —
GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 116. —
BARONZI, p. 55. — C. TEODORESCU,
inv. c. Lipova, j. Vaslui.

*Fă'ți crucea (cruce) mare pe sîn
Că dracul este bătrân.*

A. PANN, I, p. 78. — HINȚESCU
p. 40.

1° Să fugi de cel rău.

2° Când ești într'o primejdie mare, dă, cât de mult,
și scapă. De pildă de cât să alergi la judecată, mai bine
să pierzi ce-va și să te împaci.

Si l'diale est pus malin, c'est qu'il est pus vî.¹⁾

Prov. Wallon.

Il diavolo è cattivo, perch'egli è vecchio.²⁾

I'rov. Tosc.

Der Teufel ist alt³⁾.

Prov. Germ.

14870 **Dracu 'și bate joc de om la bătrânețe.**

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 171;
III, p. 138. — HINȚESCU, p. 48. —
P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 163.

A ris dracul de noi la bătrânețe.

Lum. Ilust., II, p. 696.

Când un om în vîrstă pate o rușine mare.

14871 **Ce 'și face omul singur, nici dracul nu 'i
desface.**

I. G. VALENTINEANU, p. 45.

*Nici dracul nu face omului răul pe care
și'l face el însuși.*

AL. V. BELDIMAN, *Adeverul*,
VIII, No. 2412.

Vezi *Om*.

¹⁾ Si le diable est plus malin, c'est qu'il est plus vieux.

²⁾ Dracul e rău, fiind-că e bătrân.

³⁾ Dracul e bătrân.

A se adaogà la No. 4374.

- 14872 [△] Dracul se ascunde în barba popii și în p... muierii.

C. P. SCHELETTI, *j. Falcii, c. Crasna apud B. P. HĂȘDEU, Etym. Magn., p. 1822.*

Vezi *Prost. Șnerit.*

Și cei carî ar trebui sa fie mai buni pot fi răi.

- 14873 [△] Când te-a scăpă Dumnezeu, dracul te și apucă.

R. SIMU, *c. Orla, Transilvania, apud B. P. HĂȘDEU, Etym. Magn., p. 1392.*

Ameniuțare pentru cei șovăitori pe calea cea bună.

- 14874 * [△] În baltă șede dracul.

V. SALA, *dasc. c. Vașcoi-Băresci, comit. Bihor. Ungaria.*

Credința aprópe universală și care se pierde în negura timpului.

De aci vine și numele de: *drac din rule, inger de baltă, etc.* ce se dau necuratului.

Fără a mai vorbi de Hydra din Lerna și altele de aceeași natura vom reaminti numai cele spuse de Plutarh: «marea, după preoții din Egipt a fost făcută prin foc; ea sta în afara de orîce clasificare; pentru acești preoți ea nu este de cît o secrețiune eterogenă, principiu de corupție și de bôlă. Osiris este Nilul care se unesc cu Isis — Pămîntul; Tifon este marea în care sa aruncă Nilul și să pierde. De aceia preoții au marea în orróre și numesc sarea, spuma lui Tifon. Ei nu vorbesc nici odată cu piloții, căci aceștia calatoresc pe mare și să hranesc din acest element. Pentru acelaș motiv, au orróre de pesce.»

- 14875 Făina dracului (diavolului) se preface totă în tărițe (furfure).

LAURIAN & MAXIM, I, p. 1223 & 1269.

* △

Făina dracului curînd tărîțe se face.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 73.
 — C. TEOFĂNESCU-GRIBINCEA, *înv.*
c. Bicaz, j. Némțu. — N. BĂR-
 BULESCU, *înv. c. Sudiț, j. Ilfov.*
 — GR. POENARU, *îng. j. Buzee.*

*Farira de dracu maere în mechine.*¹⁾

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*,
 I, p. 8.

1⁰ Adică cele d  jafuri curînd se risipesc (GOLESCU).2⁰ Cei n scu i din p rin i r i vor fi ca  i ace tia*Male parta, male dilabuntur.*²⁾*Noevius.**La farine du diable n'est que bran.**Prov. Franc.**La farina del diavolo va tutta in crusca.*³⁾*Prov. Ombria.**T fels M hl wird zu Chr sch.*⁴⁾*Prof. Elve .**The devils meal is half bran.*⁵⁾*Prov. Englez.*

* △

14876 Pentru un lucru de nimica,
 R de dracul de se strică.

G. P. SALVI , * nv. c. Smul , j.*
Corur u.

Ve i *Babă.*

1) Făina dracului merge în (se prefacă în) făină de lux.

2) Cele re  c stigate, re  se pierd.

3) Făina dracului se prefacă totă în făină de lux.

4) Făina dracului se face făina de lux.

5) Făina dracului e pe jumătate t r e.

Când, de la un lucru foarte neînsemnat, s'a început o certă saŭ o bătae mare, etc.

- 14877 * Δ Cine se jăcă cu dracu, dă și peste tat'seŭ (so).

G. ONIȘOR, *prof. c. Zorlenț, j. Tutova.*

O mică greșală te împinge spre alta mai mare.

- 14878 * Δ De la dracu la tat'seŭ (so).

GAV. ONIȘOR *prof. c. Dobrovăț, j. Vashluu*

Din rău în mai rău.

- 14879 * Δ Nică cu dracu nică cu Sotea.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.*

Adică nică cu unu nică cu altul, fiind amândoi de o potrivă răi.

Sotea, care se pronunță *Socea*, este unul din nenumăratele nume ale dracului.

- 14880 * Δ Am scăpat de dracul și am dat peste tată-seŭ.

I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, IX, p. 455; *Pov.*, p. 43. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1438. — C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vashluu*. — G. POBORAN, *înst. j. Olt.*

- * Δ Fugi de dracu și dai peste tată-seŭ (so).

F. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Corurlu.*

A scăpă de dracu și a dà de tată-seŭ.

S. I. GROSSMANN, *Dicț.*, p. 157.

Veđi a *Fugi*.

Adică din rău în mai rău. Când unul fugind de un rău dă peste și mai rău.

Tomber de Charybde en Scylla.

Prov. Franc.

Chi fugge il lupo incontra il lupo e la volpe. ¹⁾

Prov. Ital.

Huyendo del toro, cayo en el arroyo. ²⁾

Prov. Span.

At slippe Fanden og tage ved hans Oldemoder ³⁾.

Prov. Danez.

14881 * Δ A vîndut pe dracul și a cumpărat pe
mă-sa.

I. ARBORE, *ing. j. Buzeă.*

Acelaș înțeles ca la No. 14880.

14882 A scăpă de un drac
Și a dă într'un lac.

BARONZI, p. 62. — HINȚESCU,
p. 49.

*Am scăpat de dracul
Și am dat peste lacul.*

P. ISPIRES U, *Rev. Ist.*, I, p.
231.

*Scapi d'un lac
Și dai d'un drac.*

BARONZI, p. 68. — S. I. GROSS-
MANN, *Dicț.*, p. 157.

Acelaș înțeles ca la No. 14881.

Varianta a treia e neapărat greșită, lacul, locuința tuturor dracilor, fiind mai primejdios de cât un singur drac.

¹⁾ Cine fuge de lup întâlnește lupul și vulpea.

²⁾ Fugind de taur pică în riu.

³⁾ A scăpă de dracu și a se însărcina de bunica lui.

14883 Tir mî-e dracul, tir mî-e lacul.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 69.

Insemnăză o asemănare la fața și la năravuiri (GOLESCU).

14884 * △ Tiri dracul, tiri muma lui.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Rătescl. j. Argeș.*

Acelaș înțeles ca la No. 14883.

14885 * △ Tiri dracu, tiri Sotea.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.*

Acelaș înțeles ca la No. 14884.

14886 * △ Cum îi dracu, așa'i și tată-său.

G. MADAN, *c. Boscona, țin. Orhelu, Basarabia.*

* △
Cum dracu, cum tată-său (so).

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulț, j. Corurluțu.*

Acelaș înțeles ca la No. 14885.

14887 * △ Unul trage la dracu și altu la tată-său (so).

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulț, j. Corurluțu.*

Arata desbinarea între două persoane.

14888 Dracul care îl învață¹⁾
Ii dă faptele pe față.

A. PANN, II, p. 32 — HINȚESCU, p. 49.

¹⁾ A. Pann. — de față.

Te împinge la rele și tot el îți dă faptele în vilég.
A se vedé snóva de la No. 14887.

14889 Trei lucruri pòrtă dracul: sulă, ipîngea și tóbă.

A PANN, II, p. 32.

* △ *Trei lucruri pòrtă dracul: sulă, ipîngea și tobă.*

D. EPUREANU, *înv. c. Damian, j. Dolj*. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți. j. Covurlu.*

Arelaș înțeles ca la No. 14890. Cu *sula* impunge, ațița pe ómeni la rele; cu *ipîngeaua* acopere fapta rea (mai ales precurvia) după ce s'a facut; și când vinovații sunt asupra faptului (în flagrant delict), îi descopere și sună dintr'o *toba*, ca să se adune lumea și sa vada.

POVESTEA VORBII

Spuu betrâniș, de când vacul
Că trei lucruri pòrta dracul:
Sula, ipîngea și tóbă,
Cu care el dă de glóbă.
Cu sula îl îmboldesce
Și fa! fă! îi poruncesce.
Ca eu, să nu pați chelbêoa
Te 'nvelesc cu ipîngeoa.
S'asa daca 'l săvirgesce
Și el dacă 'l învelesce,
Începe atunci îndată
Toba în sobor s'o bată,
Cum și cu 'naltă strigare,
Dice: «Venii mic și mare,
Și vedeți ce stătu dracul
Sa 'nvețe p'acest, saracul.»

A. PANN, II, p. 32.

14890 * △ Aducă pe dracul cu lăutari în casă.

A. PANN, *Ediț. 1889*, p. 105.
— ILIE HOCTOTĂ, *înv. c. Seliște, comit. Sibiu, Transilvania*.

* △ *Aducă pe dracul, în casă, cu lăutari, și apoi nu'l poți scòte cu o mie de popi.*

I. CREANGA, *Conv. Liter*, IX.
p. 28; *Pov.*, p. 161. — P. GĂRBOVICIANU, *prof. Cl. VIII, Semin. Buc.* — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurlu.*

* △

*Bagi pe dracul, în casă, cu lăutari, și nu'l
poți scôte cu sute de arhierei.*

P. ISPIRĂSCU, *Rev. Ist.*, I, p. 450; *Unch. Sfăt.*, p. 101. — P. GĂRBOVICEANU, *prof. c. Drăgănesci*, j. *Vlașca*. — G. P. SALVIU, *inv. c. Smulți*, j. *Covurlutu*.

* △

*Bagi pe dracul, în casă, cu lăutari, și nu'l
poți scôte (nici) cu arhierei.*

HINȚESCU, p. 48. — P. ISPIRĂSCU, *Leg.*, I, 1872, p. 166 — P. GĂRBOVICEANU, *prof. Cl. VII, Semin. Buc.*

*Cu lăutari și cu masă
Aduci pe dracu în casă.*

A. PANN, II, p. 111. — HINȚESCU, p. 88. — B. P. HAȘDEŪ, *Traian 1869*, p. 256. — S. FL. MARIAN, *Nunta*, p. 228.

*Cu lăutari și cu toba
Adusei, în casă, glôba.*

A. PANN, II, p. 111. — HINȚESCU, p. 88.

Vezi *Lăută, Lăutar*.

1° Să Țice când bietul Român nu a nemerit'o cu în-
surătorea.

2° Mai rar; când dintr'o glumă ne vine vre-o supărare.

«Mă tem nu cum-va să'mi Țeu pe dracul după cap, să'l aduc cu lău-
tari în casă, și pe urmă să nu'l pot scôte nici cu o mie de popl». —
I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 161.

*Chi è imbarcato col diavolo, ha a passare in
sua compagnia.* ¹⁾

Prov. Tosc.

*Es ist leicht den Teufel ins Haus laden, aber
seiner abkommen ist schwer.* ²⁾

Prov. Elveț.

¹⁾ Cine s'a suit în barca cu dracul, trebuie să treacă în societatea lui.

²⁾ E ușor să poftesci pe dracu în casă, dar pe urmă e greu să scapi de dînsul.

He that takes the devil in to the boat, must carry him over the sound. ¹⁾

Prov. Engl

14891 Svetu în basa rica, ma dracu în casa. ²⁾

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter.*, I, p. 15.

Impotriva femeilor.

14892 Dracu crapă c nd faci bine.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 115. — DR. GASTER, *Lit. Pop.*, p. 216.

Căci el se bucură numai c nd faci rău.

14893 C nd crapă dracul d  necaz? c nd să bese mor ii.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 34. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 456.

C nd geme mortul,  i dracul m re de necaz.

A. PANN, III, p. 51. — HINTESCU, p. 111.

Insemnăză cele d  mare mirare, c nd vin dă la cei mai pro ti (GOLESCU).

14894 Nic  dracul mai  nt iu
Nu'i dă de c p t iu.

A. PANN, III, p. 65. — HINTESCU, p. 49.

Pentru cel f t rnic.

14895 P  dracul  nve i să 'nn te?

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 59.

1° Să  ice c nd d m pova a celui cumplit (GOLESCU).

¹⁾ C nd ai pe dracu în corabie, trebuie să treci cu d nsul str mt rea.

²⁾ Sf ntu în biserică, dar dracu în casă.

2° Sau celui care scie mai bine decât tine.

Se scie ca draciî locnesc în ape, mai ales în cele stătătoare.

Au poisson à nager ne monstre.

Mimes de Baif, XVI-e Siècle.

14896 * Δ Nu învăță pe dracul a înneacă copii.

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova, j. Vasluiu.* — GR. ALEXANDRESCU, *j. Putna.*

Acelaș înțeles ca la No. 14595.

14897 * Δ Nu învăță pe dracu cum să întarcă copiii.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovcă, j. Vasluiu.*

Acelaș înțeles ca la No. 14896

14898 * Δ Inveți pe dracu să dé cu pușca.

A. PANN, *Ediț. 1889, p. 158 ; III, p. 127.* — IUL. VULCĂNESCU, *stud. c. Pelesci, j. Dolj.* — AL. PETRESCU, *îng. j. Argeș.*

Acelaș înțeles ca la No. 14897.

14899 * Δ Dracul pörtă tichie.

C. TEOFĂNESCU-GRIBINCEA, *înv. c. Bicăz, j. Nemișu.* — G. TRIFAN, *înv. c. Cărnău, j. Nemișu.* — G. P. SALVIU & E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurlui.* — GR. POIENARU, *îng. j. Buzău.*

Adică are puterea de a se face ne-vedut.

«S'a facut ne-vedut prin lățiș, par'că aveă tichia dracului în cap.» — I. GHICA, *Scrisori*, p. 284.

14900 Să te păzesci de a te jucă cu tichia dracului.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 115.

Vedf *Tichie, Ur.*

Adică de ce ne pôte vătămă.

14901 * Δ Nu te giuca (jucă) cu dracu.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 722.
— GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovăț, j. Vasluiu.*

Vezi *Tichie*.

Acelaș înțeles ca la No. 7905.

14902 * Δ Nicî el ca dracul, dar nicî dracul ca el.

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari, j. Mehedinți*. — P. GÂRBOVICEANU, *Sc. Norm. Cl. VI, București*.

Celui urît din fire sau rău îmbrăcat.

14903 * Fă-te tovarăș cu dracul,
Până treci cu el (dînsul) lacul.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 79;
Fab., p. 121. — HINȚESCU, p. 189.
— A. PETRESCU, *ing. j. Argeș*.

* Δ Fă-te frate cu dracu,
Până ce treci lacu.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovăț, j. Vasluiu.*

* Δ Fă-te preten cu dracu,
Până vei trece lacu.

V. SALA, *dasc. c. Hinchiriș, comit. Bihor, Ungaria*.

* Δ Fă-te frate și cu dracu, până treci balta.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Cloșani, j. Mehedinți*.

Fă-te frate și cu dracu până treci gârla.

IDEM, *Calen. Rom. 1892*.

* △ *Fă-te cu dracu tovarăș, până treci puntea.*

A. PANN, III, p. 29. — A. GOROVET, j. *Suclava*.

* △ *Te faci cu dracu tovarăș până treci puntea.*

ILIE HOCIOTAU, teol. c. *Seliște*, comit. *Sibiŭ*, *Transilvania*.

* △ *Fă-te frate cu dracu până treci puntea.*

P. GÂRBOVICEANU, prof. c. *Comănița*, j. *Olt* & c. *Zavoeni*, j. *Vâlcea*. — G. BĂNULESCU, inv. c. *Pietroșița*, j. *Dîmbovița*. — I. POPESCU, inv. c. *Dobreni*, j. *Ilfov*. — GR. POENARU, c. *Rassa*, j. *Ialomița*. — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU, inv. c. *Smulți*, j. *Coruhulu*.

* △ *Fă-te frate cu dracul, până reî trece puntea.*

Conv. Liter., XII, p. 203. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 381; *Leg.*, I, 1872, p. 171. — P. GÂRBOVICEANU, prof. *Sem. Buc. Cl. VII*. — TINCA ȘIȘMAN, inv. c. *Adam*, j. *Tutova*.

* △ *Și cu dracul să fii prietin până ce'i trece puntea.*

TEODORESCU-CHIRILEANU, inv. j. *Suclava*.

* △ *Fă-te prietin și cu dracu pînă ce'i trece puntea.*

V. A. FORESCU, c. *Folticeni*, j. *Suclava* — G. ONISOR, prof. c. *Dobrovăț*, j. *Vaslui*.

* △ *Inchină-te dracului până ce'i trece podu.*

C. MADAN, c. *Trușeni*, țin. *Chișineu*, *Basarabia*.

*Fă-te cu dracul un fel
Până treci puntea cu el.*

A. PANN, *Fab.* II, p. 121.

*

Fă-te cu dracul soț, până s'treacă puntea.

I. COYAN, *prof. c. Băeşa, Epir.*

Fă-ți soț cu dracul, până s-treacă puntea.

PER. PAPAHAĞI. *Zweit. Jahres.*,
p. 173.

În primejdie te-slujesci de ajutorul orî și căruî, chiar
de acei carî nu'ți sunt pe plac.

VISUL ZUGRAVULUI

Odată mî-a povestit
Un zugrav bătrîn, cîstit,
Că pe la un iad grozav
Cînd lucră ca un zugrav,
Noptea îi veni în vis
Veltevut. ș-așa i-a dis:
Eu foarte de mult doresc
Un zugrav să 'mbogățesc
Numai de m'ar ascultă
La ce îi voiua aretă.
Așa dar tu de voesci
O comora să găsești
Te poftesc ca căți la draci
Verzi și albastri să faci,
Nu tot negri, întunecați.
Și de vei face cum ție
Nu te pagnesci nimic.
Și țîști. arata pe loc,
O comora într'un loc.
Dicînd acesta îl salta.
Și din somn îl deșteptă.
El gîndind în așternut
La visul ce a veșut
S'a sculat 'ndata sus
Și nevستی lui i-a spus.
Acesta s'a bucurat
Ca de un adeverat
Ș'a dis: deū așa să faci,
Bine ar fi să 'l impac
Ce scii? pôte va împlini
De 'l vei împrietenii.
E un cuvînt beșănesc
Care mai toți îl vorbesc:

Fă-te tovarăș cu dracul
Pâna treci cu dînsul lacul ; (sau)
Fă-te cu dracul un fel
Până treci puntea cu il.
 Acésta dar ea ȋdicéna
 Și barbatul ascultând,
 Ș'apucat ș'a zugravit
 Dracul cum l'a poruncit.
 Decî a dona nôpte 'n vis
 Arétându-se l'a ȋdis :
 Bravo, ca m'ai ascultat
 Facénd cum te-am învețat.
 Gătesce-te dar de drum,
 Și hai cu mine acum,
 Îndata ca un năluca
 La comoră să te duc.
 Acésta dracul ȋdicénd
 Și pe zugrav ardicând,
 Ca un sbor mergénd pe sus
 La o câmpie l'a pns,
 Și arétându l' un loc
 I-a ȋdis : te cînstesc hoboc,
 Într'acest loc care îl veȋi,
 Tocma acum unde șeȋi,
 De veȋ sapa pân la piept
 Găsescî numai galbînet,
 Și fiind că'n âst ocol
 Este peste tot câmp gol,
 Și nu găsescî nici un lemn,
 Sau vr'o piétră să puȋ semn,
 Eu pâna me voiȋ suci
 Tu 'ngrab pune-te aci
 La locul ce-ȋi aretaiȋ
 Și 'nfige pe el un paiu,
 Să l' poci bine nemeri,
 Măine când l' veȋ zări.
 Așa dar el ascultând
 Și ca în câmpie stând
 Pântecel'șî deșertă
 Și 'ndata se deșeptă.
 Nevasta l'a întrebat :
 Fra'e, spune-mi ce-ai visat ?
 El saracul ameȋit,
 Păȋind ce n'a mai păȋit,
 Incepu a șueră
 Și pe dracul a 'njură.
 Nevêsta lui facea haz
 Și el crepă de necaz.
 ȋdicénd : Uita-te și veȋi
 Și visului să mai creȋi ?
 Ea, acésta a răspuns :
 Visul ten mie de ajuns.
 Eu me 'nveȋai sa păzesc
 Civintul cel betrânesc
Nici sa veȋi vr'o dată drac,
Nici cruce de el sa'mi fac.

Mulți, ceva dacă visez
 Când se deștept să 'ntristez,
 Spun visul îl talmăcesc,
 În tot chipul îl sucesc;
 Dar bătrânii care ție
 Că visul nu e nimic,
 Și mai au ei un cuvânt
 Care la toți îl cânt
Flămândii visez mâncând
Și setoșii apă bând.

A. PANN, *Fab.*

- 14904 * Sai, și în spetele dracului, până vei (îi)
 trece gârla.

V. A. FORESCU, c. *Folticeni*, j.
Suciava.

Acelaș înțeles ca la No. 14903.

- 14905 * [△] Iea pe dracu în brațe până treci gârla
 (puntea).

D-na Z. JUVARA, c. *Fedesci*, j.
Tulova.

Acelaș înțeles ca la No. 14904.

- 14906 * Drac ai cumpărat, drac ai luat.

I. ARBORE, *ing. j. Buzău.*

Acelaș înțeles ca la No. 14890.

Qui diable achète, diable vend.

GABR. NEURIER, *XVI-e Siècle.*

- 14907 * [△] Să spărie (sparie) dracu de umbra lui.

V. BRATU, *stud. comit. Alba In-*
fer., Transilvania.

Pentru cel rău.

- 14908 * [△] A strănutat dracu, când s'a născut.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu,*
Banat.

Despre cei ce au să ducă toate din greu, au să lupte
 cu multe nevoi pentru traiu.

Românul, dacă a gândit sau vorbit ce-va și strănută, crede că aceia e adevărat, sau se împlinesce, după cum cugetarea sa îi vorbește la trecut sau la viitor.

* △ 14909 Dracul nu face biserici.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 95.
— LAURIAN & MAXIM, I, p. 122.
— EM. POPESCU, *înv. c. Ciocănesci-Margineni. j. Ialomîta*. — P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Costești, j. Argeș*. — V. A. FORESCU, *c. Folțiceni, j. Suciava*.

* *Dracul nu face biserici, nici puțuri (pe) la răspântii.*

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 163; *Leg.*, p. 205.

Dracul nu face pomeni, nici punți, nici uși de biserici.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 115.

* △ *Dracul nu face punți și biserici,
Ci întinde curse și pîdicî.*

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 23; I, p. 78. — P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semin. Cl. VIII.*

*Dracul nu face punți și biserici,
Ci întinde curse și pîdicî.*

HINȚESCU, p. 49.

Dracul nu face biserică, nece punți, ma bagă chediçi.¹⁾

ANDREIU AL BAGAV, *Aleg.*, p. 99.

Dracul punți nu faci, ma chadiçi bagă (punți aspardzi).²⁾

PER. PAPAHAGI, *Zweit Jahres.*, II, p. 154.

¹⁾ Dracul nu face biserică, nici punți, dar bagă pîdicî.

²⁾ Dracul punți nu face, dar pîdicî bagă (punți dărimă).

1° Arată faptele celor răi (GOLESCU).

De la un om rău, rău să aștepți.

2° Când se întâmplă cui-va o nenorocire.—*J. Covurlun.*

3° Când cine va face o greșelă mare, fără voia lui.—*J. Ialomița.*

Mulți lasă, cu limbă de mörte, ca, după săvîrșirea lor din viață, să se facă punți și poduri, puțuri sau fântâni, pe la drumuri, pentru ca călătorii, trecînd pe dinsele, sau rîcorindu 'și sufletul cu apă, să țină: Dumnezeu să 'l ierte, să fie de sufletul celui ce l'a făcut. Dracul, de ce ar face asemenea lucruri? Ar face ast-fel un bine, el care face numai rele, și de alt-fel, fără nici un folos pentru dînsul, căci știut este că nu are suflet.

* Δ
14910 Dracu nu face cruci de biserică.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovăț, j. Vaslui.*

Acelaș înțeles ca la No. 14909.

* Δ
14911 Dracu nu face mănăstire.

H. D. ENESCU, *înv. c. Zamoslea, j. Dorohol.*

* Δ
Dracu nu face mănăstiri.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Banca, j. Tutova.*

Acelaș înțeles ca la No. 14910.

14912 Dracu nu aude predichele.¹⁾

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter., I, p. 8*

De geaba dau sfaturi bune celui rău.

* Δ
14913 De frica lui Dumnezeu, dracu a început a face fântâni și poduri.

V. A. FORESCU, *c. Broșteni, j. Dîmbovița.*

¹⁾ Dracul nu aude predichele.

Când cel rău se pòrtă bine, de frică.

14914 * \triangle 'I-a dat dracul cu còda pe la nas.

V. RÂMBU, *inv. c. Brănesci, j. Suciava.*

Să ȃice de omul supărat.

14915 * Când vedzi draclu, atumȃea ti 'nclini la Hristolũ.¹⁾

C. IONESCU, *prof. c. Nevėsta, Macedonia.*

Când ești strimtorat, în nevoe numai atunci te gândești la ore-cine.

14916 * \triangle Pe dracu a căutat, pe dracul 'l-a găsit.

A. PANN, II, p. 95. — G. P. SALVIC, *inv. c. Smulți, j. Covurlui.*

*Pe dracul a căutat,
Pe dracul 'l-a aflat.*

HINȚESCU, p. 50.

1° Când pățim ore-ce în urma faptelor noastre.

2° Să ȃice mai ales pentru căsetorii.

14917 Cine nu caută pe dracul ȃl găsește, dar cine ȃl caută ?

IORD. GOLESCU, *Mss. II, p. 81.*

*
Cine nu caută găsește pe dracul; dar cine 'l caută ?

A. PANN, II, p. 28. — HELIADE-RĂDULESCU, *Tand.*, p. 55. — HINȚESCU, p. 31.

* \triangle
Cine caută pe dracul în tot-de-una îl găsește.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j. Tutora.*

¹⁾ Când veȃi pe dracul, atunci să te închini la Hristos.

Să ȋdice pentru cei ce 'șȋ caută beleaua lor însușȋ ei,
fară nȋcȋ o pricină (GOLESCU).

14918 * \triangle Caută pe dracu și nu 'l găsește.

V. A. FORESCU, *c. Folticeni, j. Suciava*. — G. P. SALVIU, *înv. c. Smulȋ, j. Covurluțu*.

E un buclucaș. caută pricină, dar o va păȋi odată.

14919 * \triangle Cauȋ pe dracul cu chila 'n traistă, și nu
'l găsești.

GH. ALBU, *elev. Sc. Norm. c. Schinenȋ, j. Tutova*.

Acelaș înȋeles ca la No. 14918.

14920 * A umblă după dracul.

LAURIAN & MAXIM, I. p. 55.

A 'șȋ cauta singur beleaua.

14921 Dracu măȋ mun caca pre cupu măȋ mare.¹⁾

FR. MIKLOSICH, *Rum. Unter. I*,
p. 8.

Adică se lȋga măȋ mult de cei mari.

14922 * \triangle Iesă dracu dintr'o bortă,
Cu 'n papuc și c'o ciobotă.

V. IFRIM, *elev. Sc. Norm. c. Corodestȋ, j. Tutova*.

Când se descopere dragostea dintr'un bărbat și o femeie.

14923 De cât drac negru, măȋ bine drac alb.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 177; *Rev. Ist.*, III, p. 156. — HINȚESCU, p. 120.

¹⁾ Dracul măȋ mult se cacă pe muntele măȋ mare.

De cât calugărul, tot mirénu e mai bun.

14924 * De cât drac alb, mai bine drac negru.

I. ARBORE, *ing. j. Buzău*.

Pentru femeie, aretându-se cât este de rea.

14925 * △ Dracu alb, mîncă p'al negru.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat*.

1° Acelaș înțeles ca la No. 14924.

2° Câte odată : pentru a se arăta că iérna (drac alb) mîncă totă agonisélă de peste an.

14926 * Mufłuzipsi daraclu ș'mutrésce vecĩli dif-
terĩ.¹⁾

I. COYAN, *prof. c. Perivoli, Epir*.

Când unui înșelat i s'a înfundat și lui, în cele din urma.

În unele localități, în deosebi în Perivoli, barbații pronunța *darac*, iar femeile *drac*.

14927 * Drac mort n'a vėđut nimenea (vr'odată).

A. PANN, II, p. 160.—HINȚESCU, p. 48.—GR. ALEXANDRESCU, *magistr., j. Putna*.

* △ N'a vėđut nimenea nicĩ un drac mort.

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulți, j. Cocurluu*

* △ Drac mort n'am vėđut încă.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 163.—D. EPUREANU, *înv. c. Damian, j. Dolj*.

¹⁾ A dat faliment (a remas moștur) dracul și caută vechile catastifuri.

* △

*Drac mort nu s'a vechut.*T. BALAȘEL, *preot, c. Stefanesci,*
j. Vâlcea

*

*Copil cu minte și drac mort nu se vede.*GR. POENARU, *ing, j. Buzeu.*

1° Când un copil, un bețiv, etc. cade fără să 'și facă vre un rău.

2° Răspuns ce se dă de unul care 'și bate nevasta, celor de față care 'l sfatuesc să mai contenescă, c'o poate omori.

3° Se țice despre omenii răi, când scapă de la vre-o primejdie.

*

14928 **Dracul nu îmbătrânește.**GR. ALEXANDRESCU, *magistr.,*
*j. Covurlui.**Dracul cât trăește**Nu îmbătrânește.*A. PANN, II, p. 159.—HINȚESCU,
p. 49.

Pentru cei cari stau tot abanos, și par mult mai tineri de cât sunt.

*

14929 **Dracul după ce a îmbătrânit, s'a făcut pusnic.**V. A. FORESCU, *c. Folticeni, j.*
Suciava.

Pentru cel care se pocaesce la betrânețe, când puterile nu 'l mai ierta să facă rele.

*Quand le diable devient vieux il se fait ermite.**Prov. Franc.**Il diavolo, quand' è vecchio, si fa romito.¹⁾**Prov. Ital.*

¹⁾ Dracul, când e betrân, se face pusnic.

Wenn der Teufel alt wird, will er ein Mönch werden.¹⁾

Prov. Germ.

The devil was sick, the devil a monk would be.²⁾

Prov. Engl.

Naar Fanden bliver gammel (syg), saa vil han være Munk.³⁾

Prov. Danez.

- 14930 *
Dracu când a îmbetrănit,
Atunci s'a călugărit.

I. ARBORE, *ing. j. Buzău*. — AL.
PETRESCU, *c. Curtea-de-Argeș, j. Argeș*.

Aceluș înțeles ca la No. 14929.

- 14931 * △
Ți-e milă de dracu și el scôte corne.

I. POPESCU, *inv. c. Dobleni, j. Ilfov*.

Când ți-e milă de unul care, mai târziu, îți va face neazuri multe.

- 14932 Hrănesci pe dracul fără să sciî cu cine
ai de-a face.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 236.

Aceluș înțeles ca la No. 14931.

Vezi PHEDRU. *L. IV, f. 18*.

- 14933 * △
Câte cruci vei face, dracul tot la spate
șade.

V. A. FORESCU, *c. Dorna, j. Suciava*.

¹⁾ Când dracul îmbetrănesce, vré să se facă pusnic.

²⁾ Dracul era bolnav, dracu vru să fie călugăr.

³⁾ Când dracul îmbetrănesce (se îmbolnăvesce), vré să fie calugar.

Dușmanul, saū cel rău, nu'ți dă pace, ori-ce ai face
ca să scapi de dînsul.

- 14934 * [△] Dracului nu'î pasă daca faci una saū mai
multe cruci.

V. A. FORESCU, *c. Brosceii, j.*
Sucitava.

Acelaș înțeles ca la No. 14933.

- 14935 Să te ferescă Dumneșeu de dracul bo-
tezat; căci de dracul ne-botezat, te în-
chină și fugi, iar de dracul botezat te
închină, și el dă peste tine.

IDEM, *Calend. Rom.* 1892.

Adică omul e mai rău de cât dracul.

- 14936 Daca am pus pe dracul în sac, voiu pune
și pe mumă-sa.

I. SLAVICI, *Conv. Liter.*, IX, p.
124.

Vrînd să arete că unul a înșelat pe alții mai șireți
de cât acela despre care este vorbă.

- 14937 * [△] Vorbesci de dracul și el e din deraptul
tău.

I. MOLDOVAN, *c. St. Miclaș,*
comit. Tîrnava-Mica, Transilvania.

Vezi *Lup.*

Acelaș înțeles ca la No. 2004.

- 14938 * Și dracu se satură tot cu aceeași bortă.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobro-*
văț, j. Vasilu.

Când se satură șeplînd tot într'un loc tot cu aceeași
persoană.

- 14939 Judecă pe dracul îl scôte și dator.

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 104.

Îți judecă pe dracul, și îți'l scóte și dator.

HINȚESCU, p. 49.

Pentru om și în deosebi pentru femeia șirétă și reu-tuciosă.

14940 * Δ A dis dracul și s'a făcut.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I. p. 228. — I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, XI, p. 189: *Pov.*, p. 250. — I. VEJA, *prof. Alexandria, j. Teleor-man*.

Pentru omul isteț și născocitor.

14941 * Δ Cine pune cu dracu 'n plug scóte boii fără córne.

NIC. MATEESCU, *înv. c. Movilița, j. Putna*.

Adică cine face tovărășic cu cei rei.

14942 Nu'ți băgă 'n cărd cu dracul.

A. PANN, III, p. 25. — B. P. HĂȘDEU, *Elym. Magn.*, p. 2318.

Adică cu cei răi, căci vei suferi multe ne-ajunsuri.

14943 * Δ Nu te pune cu dracu.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna*.

Acelaș înțeles ca la No. 14942.

14944 * Δ Puîu, chiar de drac, și tot e frumos.

D-na Z. JUVARA, c. Fedesc, j. Tutora.

* Δ Și dracu pare frumos, când e tinăr.

V. A. FORESCU, c. Mălinț, j. Suciara.

Orî-ce copil mic pare frumos.

14945 * Δ Lucru dracului în casa popii.

IORD. GOLESCU, *Mss.*, II, p. 41.
— HINȚESCU, p. 93. — P. ISPI-
RES U, *Leg.*, I, 1872, p. 175. —
V. A. FORES U, c. *Folticenă, j.*
Suctava. — E. I. PATRICIU, *inv.*
c. *Smulți, j. Corurlutu*. — MAȚOR
P. BUDIȘTEANU, c. *Bucuresci, j.*
Ilfov. — ILIE HOCTOTĂ, c. *Seliște,*
comit. Sibiu, Transilvania.

Vezi *Popă*.

Se țice când se urmăze ore-ce netrebniciî unde nu se
cuvine (GOLESCU).

Se întâmpla ce-va unde nu te așteptai.

14946 * Δ Lucru dracului în casa nănașului.

IUL. GROFȘOREANU, *dasc. c. Gal-*
șa. comit. Arad, Ungaria. — GAVR.
ONĂȘOR, *prof. c. Dobrovăț, j. Vas-*
luu.

Vezi *Popă*.

Pentru o familie, un nēm unde lucrurile nu merg bine;
în care toți se cērtă mereu.

14947 * \sim Mic drac, țāruhe mari.¹⁾

ILIE GHICU, *prof. c. Abela, Epir*.

Când un om de nimic, își dā aerul de om însemnat.

14948 Dusi aghiū să 's facă, di draçi nu pūtu
s-ascapē.²⁾

PER. PAPAĞAGI, *Zveit. Jahres.*,
II, p. 154.

Când faptele unui om nu corespond cu intențiile saū
cu spusele lui.

Ἐπὶ γὰρ τῆς αὐτῆς ἀρχαίας. κ.-ἐξ ἐπαρχίας.

Prov. Neo-Grec.

¹⁾ Mic drac, opinci mari.

²⁾ Vroia sfânt să se faca, de draçi nu putu sa scape.

- 14949 **Dracul ti 'nvătă s-furi, ma nu și s-as-cundzi.** ¹⁾

PER. PAPAHAĞI, *Zweit. Jahres.*,
II, p. 154.

Când unul caută să arunce vina pe un altul, îi arătăm, prin această vorbă, că are, și dînsul, partea lui de răs-pundere.

- 14950 **Dracul, cu muerile face răsboiul călugă-rilor.**

Pravila de la Govora, p. 92.

A se reaminti Adam și Eva, Samson și Dalila, etc.

- 14951 **Dracul în baltă.**

DIM. CANTEMIR, *Descr. Mold.*,
p. 155. — B. P. HĂȘDEŢ, *Etym.*
Magn., p. 2401.

Drac din vale.

DR. WEIGAND, *Arom.*, II, p. 121.

Aşa numesc, Moldovenii, spiritele ne-curate cari lo-cuesc în ape (D. CANTEMIR).

A se observa că *drac* vine de la *δρακων*, *δρακων*, *draco* adica animalul cu vedere agere, în urmă şerpe care tră-escue în apă. Veđi *Semasiologia*, p. 267.

- 14952 **A jucă dracul în inima cui-va.**

GR. JIPESCU, *Răur. Oraş.*, p. 112.

A se gândi tot la rele.

- 14953 * **Par'că îi şoptesce dracu la ureche.**

A. PANN, I, p. 167. — HINŢESCU,
p. 48. — GR. ALEXANDRESCU, *ma-*
gistr. j. Putna.

* △

Par'că 'i spune dracu la ureche.

IULIU GROFŞOREANU, c *Gabaşa*,
comit. Arad, Ungaria. — P. ISPI-
RESCU, *Leg.*, p. 256.

¹⁾ Dracul te învaţă să furi, dar nu să şi ascunzi.

1° Acelaș înțeles ca la No. 14952.

2° Pentru cel șiret, deștept, care scie să se păzescă.

«Dracul de smeu, cel d'al șeptelea, pe seime că nu era el tocmai atât de nataflete, căci *par'că'i spuse dracu la ureche* ce prăpăd li se gătesce, acolo înăuntru, că nu'i veni să intre, și fugi.» — ISPIRESCU, *Leg.*, p. 256.

14954 Cu gândul dracului.

A PANN, *Pov. Unch.*, p. 17. —
P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, p. 159.

Aceleași înțelesuri ca la No. 14953.

14965 * Meșter îi dracul.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1421
& 1547; *Conv. Liter.*, VII, p. 415
& XIII, p. 234.

Vezi *Dumneșău*.

Arată puterea dracului. Remașite din vechile credințe bogomilice.

14966 * 'L-are 'mpróstu (cu tuti córne) tu pântic.¹⁾

I. COYAN, *prof. c. Turia, Epir.*

Are pe dracul într'însul, e un reu, un pecatos.

14967 * Ochiu dracului.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 284
& 924.

Vezi *Bim*.

Adică banul, care îndemná pe om la rele.

14968 * △ Se bat dracii în capete.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulț,*
j. Covurlui.

Când în acelaș loc, și în acelaș timp, se execută, sau sunt mai multe treburi de făcut.

¹⁾ Il are în picîore (întreg) (cu toate córnelor) în pânțecor.

14969 * Δ N'a rupt dracul de gēba opincile, până
'i-a adunat.

G. P. SALVIŪ. *inv. c. Smulŭt,*
j. Covurlulu.

Sē ŭice de o casătorie, de o tovărăsie saŭ adunare,
în care toŭi părtășii sunt de o potrivă rei.

14970 * Δ 'Și-a spart (rupt) dracul opincile.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 172. — HINȚESCU, p. 137. — V. ALEXANDRI & L. ROSETTI, *Mss.* — P. GĂRBOVICEANU, *prof. Cl. VII, Semin.* — EM. POPESCU, *inv. c. Clocănesci-Margineŭ, j. Ialomița.* — G. POBORAN, *inv. j. Olt.* — L. ȘĂINEANU, *Semas.* p. 359. — N. BĂRBULESCU, *inv. c. Sudiŭt, j. Ilfov.* — D. EPUREANU, *inv. c. Damian, j. Dolj.* — G. P. SALVIŪ & E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulŭt, j. Covurlulu.* — GR. I'OENARU, *j. Buzeu.* — C. TEOFĂNES U, *inv. c. Bicaz, j. Nēmŭ.*

Iși sparge dracu opincile.

A. PANN, *Ediŭ.* 1889, p. 10 & 12; I, p. 51 & 52. — HINȚESCU, p. 49. — S. I. GROSSMANN, *Dict.*, p. 116.

A 'și sparge dracul opincii.

BARONZI, p. 47.

1° Când dupa staruință îndelungată, cu mare greutate se îndeplinesce scopul propus, izbutesce.

De pildă: cauŭi un lucru și 'l găsești.

2° Când cine-va nu pōte face vre-un reu altuia, adică nu are cine sa'l ajute, și nu izbutesce.

Se ŭice că dracul, când se vede învins, își rupe opincile, chīar și cu dinŭi.

3° Când se însoțesc doi înși, de opotrivă rei, se ŭice că dracul 'i-a căutat și 'i-a împreunat, și nu 'și-a rupt opincile de gēba până 'i-a găsit.

4° Când cine-va face vre-un rău se ține că dracul și-a spart opincile, alergând să 'l îndemne a comite faptul.

5° Când se află faptele rele ale unui om, fapte pe care le a ținut mult timp ascunse.

Se duse la dinsa, pricină 'i spune,
Că n'a fost puțința pe ei a supune
Dicend: scii ca este un grâu de când vacu,
(*ă*și sparge cu vreme opincile dracu?
Ia numai, privesce opincile mele
Ce se trențuiră în micl petricele
Și tot nu pot încă să bag între dinșii
O intrigă mică, și să 'mi rîd de dinșii.

A. PANU, *Eliț.* 1889, p. 12.

14971 * Δ Pe unde 'și a spart dracul opincile.

D-na Z. JUVARA, c. Fedesci, j.
Tutora.

Adică departe.

14972 * Δ O să 'și rupă dracu picioru.

D-na MARA BEREA, c. Urlați,
j. Falciu.

O să se isprăvescă odată cu reul acesta, și va fi bine.

14973 * Δ Mai mare drac de cât draci.

AVR. CORCEA paroh, c. Coșteiu,
Banat.

Om foarte șiret, foarte reu.

14974 * A fi jucat la nunta dracului.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 115.

Se ține de un om reu.

Mie încă 'nî spuneă, un hetiu dă moș, c'a aușit și el pe strebunu lui, că ar fi jucat la nunta dracului. Adicăte ca dracu 'și aduse aminte, într'o ăi, de pē plōte, să se 'nsore, se 'și ieă o muiere, și să facă fete; sa le mărite; și pē ginerii lui să 'i ducă în pustiu loc împreună cu dinsa. Așa își lua pe nedreptatea de fenele, cu care facu șapte fetișcane; și alii d'întăi îi era numele trușia, și o mărita de pē omenii al mari. A d'a doua era scumpetea, și p'ala o dete de pe

poporul dă rînd. A d'a treia eră înșelăciunea și o căsători cu țeranî. A d'a patra eră pisma și o mărită dă pē meșteri. A d'a cincea eră fățarîrea și o mărită de pē fețili bisericesci. A d'a șesa eră 'nălțarea și o trimise 'n mulerî. A șeptea eră curvia și p'asta nu vru so însoțescă, ci o ținu în casa dînsului, și căruia 'î trebuie, întră acolo și 'î este ginere moștenitor.» — GR. JIPESCU, *Opincar*.

* △
14975 Se însoră dracul.

D-na Z. JUVARA, c. Fedesci, j.
Tutova. — GR. POENARU, ing. i.
Buzău.

Vedî *Strigoiu*.

Când plouă și tot de odată e soro.

* △
14976 Iși bate dracul nevêsta.

IUL. GROFȘOREANU, înv. c. Gal-
șa, comit. Arad, Ungaria. — I. AR-
BORE, ing. j. Buzău. — GR. POE-
NARU, ing. c. Rassa, j. Ialomița

Vedî *Strigoiu*.

Acelaș înțeles ca la No. 14975.

*C'est le diable qui bat sa femme et qui marie
sa fille.*

Prov. Franc.

* △
14977 A mâncat din pomana dracului.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 230.
— E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU,
în v. c. *Smulți*, j. *Corurluțu*. — I.
MARINESCU, în v. c. *Bradul-de-Jos*,
j. *Argeș*.

* △
A mâncat la pomana dracului.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 115. —
V. RÂMBU, în v. c. *Brănesci*, j.
Dâmbovița.

Vedî *Spân*.

Să ȝlice celor spânî, în bataie de joc.

LEGENDĂ

O lată dracul n'avu de lucru, și se gîndi cum să'și mai bată joc de omeni. Neavînd de ce se mai legă, se legă de barba și mustețile ômenilor. Își puse în gînd să facă ca ômenii să nu mai aibă barbă

și mustăți, ca Dumnezeu, căci Dumnezeu are barbă și musteți. Ce să facă, cum să drângă? Pregati o masă mare și dete vîlvă în țără, că are să facă și el o dată o pomană mare, să se ducă vestea. Dar mueri sa nu vie la masă, căci în nēmul dracesc nu sunt mueri; și n'are cui să fie pomană dacă or veni și mueri. Aședă masa în ȋiua hotarîță, și se adună multă lume, tot bărbați unul și unul, cu barbile mari și stufoase, și se aședară la masă. Măncară și se săturară. Dar ce să veți? A două ȋi toți ȋmenii remasera fără barbă și musteți! Dracul, când a făcut el biserici, ca să facă și atunci? El gatise bucatele așa că, ori unde ar fi ajuns ceva din ele făcea sa cadă pērul. Și cum atunci ȋmenii nu măncău cu lingura, ci cu mîna, s'au făcut bleasc pe la gură, și-și mai netejiau și hărbile cu mîna și-și mai făceau și mustățile așa frumos și rescicite, umplēndu-se peste barbi și mustăți. Așa că a doua ȋi, când se sculară bieții creștini, le remasera barbile și mustățile flotocōce-flotocōce în așternut, remănēnd ca muierile. Cei care nu se prea mănjiseră rēu, tot le-a mai ramas cāte un fir, icī și colea.

Și d'atunci, toți ȋmenii căți au ȋșit din nēmul celor ce au măncat din pomana dracului, sînt și vor fi spāni, cāt o fi lumea lume.

După alte variante, lingurile, pe care dracul le-a pus, la locul fie-cărui, când a dat pomană, erau fōrte lungi, de un cot și mai bine. Vroia necuratul să-și bată joc de bieții Romāni. Cum trebuia să mănāce? In cele din urmă și'au dat unul altuia peste masă. Ci, din causă depărtārei, fie-care ne-putēnd duce lingura tocmai bine la gura celui din față, a vērșat bucatele, pe lāngă gură și așa că, bucatele fiind ferbinți, le-au cadut ȋmenilor, mustățile și barba.

Veți CREANGĂ, *Pov.*, p. 198; L. ȘĂINEANU, *Basmele Romāne*. p. 18. 19. 334. 345. 354. 450. 484. 487. 497.

*Map badezet gand eol merc'h.*¹⁾

Prov. Breton.

*Chi a l'a da fe con i gram. ch'a pia soe mesure.*²⁾

Prov. Piemontez.

*Quien el diablo hū de engañar de mañana hū de madrugada.*³⁾

Prov. Span.

*Wer mit dem Teufel essen will, muss einen langen Löffel haben.*⁴⁾

Prov. Germ.

¹⁾ Băiat botezat cu unt-de-lemn (mir) pentru fete.

²⁾ Cine are a face cu dracul, trebuie să-și ia măsurile.

³⁾ Cine vrea să înșele pe dracu trebuie să se scōle de dimineața.

⁴⁾ Cine vrē să mănāce cu dracu trebuie să aiba o lingura lungă.

He has need of a long spoon that eats with the devil. ¹⁾

Prov. Engl.

14978 A mâncat la nunta dracului.

BARONZI, p. 46.

Adică e spân.

14979 * △ De pomană dracului.

D-na Z. JUVARA, c. Fedesci, j. Tutora.

Adică de gēba.

14980 * △ A'și face pomană cu dracu.

V. A. FORESCU, c. Folticeni, j. Suciava. — D-na ECAT. ZANNE, c. Basesc, j. Falcii.

Adică cu cine nu trebuie, a face bine celui care nu merită și nu știe să fie recunoscător.

14981 * A'l dà dracului pomană.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1534 & 1546.

A'l lasă pe sēma dracului, a nu se mai îngriji de cine-va.

14982 A'l dà în burduful dracului.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 142.

Acelaș înțeles ca la No. 14981.

14983 * A se duce dracului pomană.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 269. — I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 123.

1° A se duce și a nu se mai întorce.

2° A se pierde, a se prapădi.

¹⁾ Aceluia îi trebuie o lingură lungă care mănâncă cu dracu.

* △
14984 Sărac e dracul (dracu).

I. G. VALENTINEANU, p. 36. — D-na ECAT. ZANNE, c. *Băscu*, j. *Tutova*. — ILEANA, c. *Țițu*, j. *Fălciu*. — IULIU GROFȘOREANU, dasc. c. *Galșa*, comit. *Arad, Ungaria*. — D. EPUREANU, inv. c. *Damian*, j. *Dolj*. — C. TEODORESCU, inv. c. *Bicaz*, j. *Nemțu*. — G. TRIFAN, inv. c. *Cârnu*, j. *Nemțu*.

* △
Săracu'î dracu.

AVR. CORCEA, paroh, c. *Coșteiu*, *Banat*.

Numai dracul e sărac, că n'are suflet.

HINȚESCU, p. 50.

1° Răspunsul celui cărui 'î pare rău, când cine-va îi dice: saracu!

2° În Banat, se dice pentru saracii cei ne-recunoscători, nemulțamitori; căroră li s'a făcut un bine pe care 'l resplatesc cu reu.

Apoi despre săracii leneși cari, fără să lucreze, să ostenescă însuși, spre a'și câștiga cele trebuincioase traiului, vor să trăiască numai din daruri.

Românul crede că dracul nu are suflet, de ôre-ce sufletul e dat de Dumnezeu.

Aceeași credință o au Românii și despre strigoii, cari ar fi nisce ômeni născuți cu cода, lipsiți de suflet și având numai un fel de abur, ca animalele, și care se apropie întru cât-va de *anima* a Latinilor.

Le diable est pauvre qui n'a point d'âme.

Recueil de Gruther.

* △
14985 A trage pe dracul de cода.

I. CREANGĂ, *Amint*, p. 150. — G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 81. — *Abered. Ilustr.*, p. 26. — IUL. GROFȘOREANU, dasc. c. *Galșa*, comit. *Arad, Ungaria*. — G. P. SALVIU & E. I. PATRICIU, inv. c. *Smulți*, j. *Covurluiu*. — ST. ST. TUTESCU, inv. c. *Catanele*, j. *Dolj*. — GR. ALEXANDRESCU, magist. j. *Putna*. — GR. POJENARU, ing. j. *Buzeu*. — C. TEOFĂNESCU-GRIBINCEA, inv. c. *Bicaz*, j. *Nemțu*.

* △

*A ține pe dracul de coddă.*C. TEODORESCU, *inv. c. Lipova,*
j. Vasluțu.

*

*'Mi acățai dracul di coddă! ¹⁾*I. COYAN, *prof. c. Perivoli, Epir.*
— ILIE GHICU, *prof. c. Abela, Epir.*

*

*'Mi acățai daracul (dracul); lu alas, nu mă-
alasă. ²⁾*PER. PAPAHAĞI, *Zweitt. Jahres.,*
II, p. 153 (Avdela).

1⁰ Când se încercă cine-va, singur, într'o afacere, și nu știe cum se mai scape de ea, și-a făcut singur beleaua.

*Teneo lupum auribus. ³⁾**Prov. Lat.*

2⁰ A nu isbuti într'o afacere; a ajunge reu, a o duce în saracie.

A se asemeni ca: a trage pisica de coda pe rogojina, se învîrtesc o mîta de coda și n'are de ce sa se prindă.

E greu sa tragi pe dracul de coddă caei, ca și pisica, se acată cu ghiarele de ori-ce. A nu se uita că dracul e pazitorul comorilor.

Înțelesul, cel de al doilea, odinioară mai rar, a patruns cu totul în limbă. Il întâlnim și la Creangă.

În Macedonia dicerea a prastat înțelesul ei primitiv.

«Ar trebui în tota viața lor, sa traga pe dracul de coddă.» — I. CREANGĂ.

*Tirer le diable par la queue.**Prov. Franc*

¹⁾ Am prins pe dracu de coddă!

²⁾ Am prins pe dracul de coddă: îl las, (dar nu me lasă.

³⁾ Țin pe lup de urechi

14986 * Δ A avé pe dracu în pungă.

C. TEODORESCU, *înv. c. Cursesci, j. Vasluiu*. — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU, *înv. c. Smulți, j. Covurluiu*. — G. POBORAN, *inst. j. Olt*. — GR. POENARU, *ing. j. Buzău*. — C. TRIFAN, *înv. c. Cârmu, j. Némțu*. — C. TEOFĂNESCU, *înv. c. Bicăz, j. Némțu*. — D. EPU-REANU, *înv. c. Damian, j. Dolj*. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna*. — IUL. GROFȘOREANU, *dasc. c. Galșa, comit. Arad, Un-garia*.

Veđi *Punga*.

Nu are nimic, e sărac de bani. Se mai ȃdice, cu acelaș înțeles: *'i-a intrat șérpele în pungă*.

Se scie că comorile pe care stă dracul sau șérpele se fac nevădute.

Veđi T. SPERANȚIA, în *Contimporanul, Porestea porești-lor*: QUITARD, *Prov.*, p. 309.

Loger le diable dans sa bourse.

Prov. Franc.

14987 * Δ 'Și-a găsit dracu capacu.

P. GĂRBOVICEANU, *prof. c. Mă-gurele, j. Ilfov*. — IUL. VULCA-NESCU, *elev. c. Pelesci, j. Dolj*.

* Δ

Găsesce dracu capacu.

G. POBORAN, *inst. j. Olt*.

1⁰ I s'a înfundat, a umblat sa facă reu și a dat peste unul care l'a potrivit.

2⁰ Să ȃdice mai ales când soȃin sunt de o potrivă rei.

14988 Șade dracul cu curu(1) pe baniȃ lui.

A. PANN, *Ediț. 1889, p. 65*; III, p. 81. — HINȚESCU, p. 48. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulți, j. Covurluiu*. — IUL. GROFȘOREANU, *înv. c. Galșa, comit. Arad, Un-garia*. — C. TEODORESCU, *înv. c. Bicăz, j. Némțu*. — V. SALA, *dasc. c. Vașcou, comit. Bihor, Ungaria*. — G. TRIFAN, *înv. c. Cârmu, j. Némțu*.

* △

*Şede ca dracu pe comóră.*H. D. ENESCU. *înv. c. Zamostea,*
*J. Dorohoi.*Veđi *Comóră.*

Adică e sgârcit.

Românul crede că sunt comori bune şi comori rele. Cele rele sunt comorile cari, când le-au îngropat stăpânul lor, le a făgăduit dracului. Iar cele bune sunt hărăzite dracului.

Cine ascunde bani în pământ, şi nu' scóte în restimp de nouă zile, dracu şede pe ei, şi nu' i mai găsesc nici stăpânul lor, nici nimeni; caci, când cine-va sapă ca să scótă o comóră rea, ea se lasă tot mai afund, sau cel ce pune mâna pe acei bani muşese.

Cei cari vor să îngrope bani, hărăzindu' i dracului procedéză în modul urmetor.

Se acopera vasul. sau legătura în care sunt strînşi banii, cu remaşiţele unui animal blestemând, ca comóra să nu se arate de cât la un om, femeie sau copil, care va fi în anumite condiţiuni cuvintate în blestem, de cel ce face comóra. Până atunci acea comóra e pazită de drac care, pe lângă altele, are şi urmetórea însărcinare. In cas când comóra ar arde şi o va vedé, întâmplator, şi altă fiinţă de cât cea hotărîtă, care va pune şi semnul cuvenit pentru a o regási a doua zi, dracul, peste nópte, e dator să mute aurea semnul pus, ast-fel că descoperitorul sápând nu găsesc comóra.

Comorile ard de trei orí pe an, în ajunul sêrbatorilor mari, şi numai nópte, până la miezul nopţii pot fi vêdute. Când omul cu noroc a gasit comóra, atunci, din banii aflaţi, dă şi dracului câte ce-va, sau, însa mai rar; vre-un suflet de copil. De obicei, dă bani pe cari îi pune în patru gropi resleţe, în apropiere de locul unde a găsit comóra. In oi-ce cas, banii gasiţi nu aduc noroc omului, care trebuie sa' i cheltuiască neapêrat în curînd.

Bălaurul peste comóra, era, la Romani o veche locuţiune provêrbială; veđi *Cicerone, Philipp., XIII, 5*; *MARTIAL, XII, 53, 3*; *APUL. Metam., 4, 9*; *OVID. Metam., IV, p. 647*; *PHÆDR., IV, 9, 3*.

Prin urmare e probabil că de la Romani şi de la Elini, a trecut în mitologia noastră poporană, rolul şerpelui şi a dracului de a pazi comóre. Veđi *Elym. Magn., p. 2949*.

De alminterea credinţa ca comorile sunt pazite de ba-

lauri (șerpî, sandracî) și că aduc nenorociri celor cari le găsesc, o întâlnim la multe popóre.

În *Nibelungennôt*, de pildă, vedem că un pitic, numit Andvari trăia în apa sub forma unei stânce. Acest pitic posedă o comóră mare și un inel *Andvara-naut*, care dă stăpânului său puterea de a dobândi cât aur ar fi vrut. Ca să scape, Andvari dă până și inelul, însu blestema de mórte pe acel care va stăpâni comóra lui. Abia Ase-nii au dat comóra pe mâna lui Hreidmar, și efectele blestemului încep să se arête. Fafnir și Regin, cer de la părintele lor, o parte dintr'însa. Acesta nu vré, feciorii lui îl omóră; Fafnir care e mai puternic, ȳea în stăpânire armele lui Hreidmar, spada lui Hrotti și coiful *Ægishelm* a cărui vedere înspăimântă lumea. După acésta gonesce pe frate său, pune mâna pe comóra întregă și se culcă pe dînsa sub forma unui *balaur*, în pajiștea Gnitahеide. Și nenorocirile se țin lanț până la finele epopeei.

* △
14989 A fi comóra dracului.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobro-
văț, j. Vastușu.*

1° Avere de furat. cum a venit așa s'a și dus.

2° A fi piață rea.

Du diable rint au diable retourna.

Prov. Franc.

* △
14990 S'a spînzurat ca dracu 'n cânepă.

I. POPESCU, *inv. c. Dobreni, j. Ilfov.*

Adică de superare.

Dracul vrînd să trecă odată printr'o cânepiște, s'a încurcat într'însa, de désă ce eră, și de necaz s'a spînzurat.

* △
14991 Șede ca dracu în cânepă.

A. GOROVEI, *public. j. Suclava.*

Adică fórte încurcat și superat.

14992 * Δ Şede ca dracu 'n spină.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovăţ,*
j. Vaslui.

Acelaş înţeles ca la No. 14991.

Dracul fiind gol la trup, să 'nţelege că trebuie să 'i mērgă reū prin spină.

14993 * Δ S'a pricopsit ca dracu 'n spină.

GR. POENARU, *ing. j. Buzău.* —
G. TRIFAN, *inv. c. Cărmu, j. Nēmţu.*
— C. TEOFĂNESCU, *inv. c. Bicăz,*
j. Nēmţu. — H. D. ENESCU, *inv.*
c. Zamostea, j. Dorohoi.

1° A paţit o reū.

2° Muncesce fără spor, şi chiar da înapoi.

14994 * Δ Şede ca dracul pe mărăcină.

C. TEODORESCU, *inv. c. Dogele,*
j. Vaslui.

Acelaş înţeles ca la No. 14992.

14995 * Δ A dat de dracu 'n stejerişte.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobrovăţ,*
j. Vaslui.

A făcut ce a făcut, şi în urma tot 'la prins.

14996 * Prinde dracul, scóte 'i ochiū.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j.*
Putna.

Prinde dracul şi 'i scóte ochiū, dacă poţi.

D-na EL. SEVASTOS, *Pov., p. 132*

Vedī *Oró.*

Lucru ce nu se póte.

14997 * Δ Par'că a arat dracu cu ei.

IULIU GROFȘOREANU, *prof. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*—P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Petresci, j. Gorj.*

* Δ Par'că a arat dracu mălăiu cu dinsu.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j. Tutova.*—G. TRIFAN, *înv. c. Cârnu, j. Némțu.*

1° Pentru ómenî urîți la față.

2° Său jerpeliți, sdrențeroși.

3° Despre omul slab la trup, bicisnic, ne-putincios.

14998 * Δ 'I-a perdut dracul măsura.

TEODORESCU-CHIRILEANU, *înv. j. Suciava.*

Pentru cel care crește înalt.

14999 * Δ A trăi ca dracul cu popa.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j. Tutova.*

Adică rău.

15000 * Se uita la el (ea) ca dracu la popa.

A. PANN, II, p. 92.—HINȚESCU, p. 194.—GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Adica urît, caci nu se rubesc.

15001 * Δ A se uita la . . . ca la dracu.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Hâșa, j. Prahova.*

Acelaș înțeles ca la No. 15000.

15002 Nu pociu scăpă de el ca de dracul.

A. PANN, II, p. 159.

* △
Nu pot (póte) scăpă de el ca de dracul.

HINȚESCU, p. 49.—IULIU GROF-
 ȘOREANU, *prof. c. Gașa, comit.*
Arad, Ungaria.

Când dai mereu de unul care nu ți-e drag, său pe care
 nu ai vroi să 'l întâlnești.

15003 * Să țină după... ca dracul după călugăr.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 238.—
 M. CANIAN, *public. j. Iași.*

Vezi Scau.

Adică nu póte scăpă de dînsul.

15004 * △ Să țină după... ca dracu după popa.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Capu-*
Piscului, j. Muscel & c. Comănița,
j. Olt.

Acelaș înțeles ca la No. 15003.

15005 * △ Să țină după... ca dracul după copil mic.

A. PANN, II, p. 159 — HIN-
 ȚESCU, p. 18. — GR. ALEXAN-
 DREȘU, *magistr. j. Putna.*

Acelaș înțeles ca la No. 15004.

Se țină după mine n'ar fi să mai fie
Intocmai ca dracul după copilul mic.

A. PANN.

15006 * △ A umblă după ouă de drac.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Cre-*
țeni, j. Vâlcea.

Adică în zadar, după lucruri cari nu se pot găsi

* △
15007 Fuge ca dracul de tămăie.

A. PANN, III, p. 52.—HINȚES U, p. 64.—I. IONESCU, III, p. 174.—ST. TUȚESCU, *inv. c. Catanele, j. Dolj*.—E. I. PATR CIU, *inv. c. Smulț, j. Covurlân*.—AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat*.—IUL. VULCĂNESCU, *c. Pelesci, j. Dolj*.

* △
Fuge de... ca dracul de tămăie.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 23.—HINȚESCU, p. 130.—I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 17.—V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 260. 324. 452.—P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 384.—B. P. HĂȘDEȘ, *Trei Crai*, p. 56.—V. A. FORESCU, *c. Folticeni, j. Suciava*.—D. POPA, *inst. c. Sinaia, j. Prahova*.—C. NEGRUZZI, I, p. 249.

* △
Fuge ca dracul de tămăie.

I. HINU, *comit. Fağăraș, Transilvania*.

* △
Fuge ca dracu de tămuie.

IULIU GROFȘOREANU, *prof. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria*.

A se feri de... ca dracul de tămăie.

V. ALEXANDRI, *Conv. Liter.*, V, p. 140.

*
Fudze ca dracul di thimiamă.¹⁾

G. ZUCA, *stud. c. Elbasan, Albania*.

Vezi *Reu*

Adica a se feri, a fugi de ce-va sau de cine-va.

«De spovdanie *fugi ca dracu de tămăie*.—La biserica mergi din Pascal în Pascal. Așa cauți tu de suflet? I. CREANGA, *Amint.*, p. 17.

¹⁾ Fuge ca dracu de tămăie.

«Iea 'ți catrafusule și fugi ca dracul de tămâte.»—C. NEGRUZZI.

Fuir quelque chose comme le diable l'eau bénite.

Prov. Franc.

15008 * Fuge ca dracul de scăldătore.

DIM. ZANNE, c. Bolintinu din Vale, j. Ilfov.

Acelaș înțeles ca la No. 15007.

15009 * △ Se întrece cu dracu în fugă.

G. ONIȘOR, prof. c. Zorlenț, j. Tutova.

Adica fuge repede.

15010 * △ Fuge ca de cel drac.

V. IFRIM, elev. Sc. Norm., c. Corodesci, j. Tutova.

Adică repede și speriat.

15011 * △ Fuge de muma dracului.

P. GARBOVICEANU, prof. c. Mosna, j. Dolj.

Acelaș înțeles ca la No. 15010.

15012 * △ E sfredelu dracului.

I. CREANGĂ, Pov., p. 170. — L. ȘAINEANU, Dicț., p. 742. — D-na Z. JUVARA, c. Fedesci, j. Tutova.

1° Să ȋce despre babele vrăjitoare.

Alature cu casa socru-tică, este o căsnică tupilată, în care șede un tălpoiu de baba, meșteșugosă la trebile sale, cum ȋl sfredelu dracului.» — I. CREANGĂ.

2° Pentru copii neastîmperați, obraznici.

15013 * Δ De sufletul dracului.

D-na ECAT. ZANNE, c. *Băsești*,
j. *Fălciu*.

Adică de géba, pentru nimic, de óre-ce dracul nu are suflet.

A se vedé No. 14984.

15014 Drac flăcău.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 116.

Lucru ne-vêdút, ne-audit.

15015 Drac însurat.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 116.

Acelaș înțeleș ca la No. 15014.

15016 Drac socru.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 116.

Acelaș înțeleș ca la No. 15015.

15017 Drac bătrân.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 116.

Acelaș înțeleș ca la No. 15016.

15018 * Δ Drac încălțat.

AVR. CORCEA, *paroh*, c. *Coșteiu*,
Banat.

Adică om, dar rău ca dracul. Despre cel ce umblă cu șiretenie, amăgind spre a duce la rău.

15019 * Δ Par'că e dracul de pe comóră.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 150. — C.
TEODORESCU, *inv.* c. *Cursesci*, j.
Vaslui.

- 1° Adică urît.
 2° E sgârcit.
 3° Le scie toate.

«Par'că ești cel de pe comoră, măi, dă scii toate cele.»—I. CREANGĂ, *Pov.*

15020 * △ Par'că 'i dracu pe uscat.

S. TILA, *elev. Sc. Norm., c. Brăhăsești, j. Tecuci*. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 145 & 1014.

- 1° Adică urît.
 2° Pentru omul șiret, viclén.
 3° E om rău.

15021 * △ A fi dracu gol.

A. PANN, II, p. 122. — HINȚESCU, p. 37. — G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 72. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 157. — C. BUNGEȚIANU, *preot, c. Cosovăț, j. Mehedinț.* — A. MARINESCU, *inv. c. Humele, j. Argeș.*

Veđi Copil.

- 1° Adică om poznaș, isteț, obraznic.
 2° Om rău.

15022 * △ A fi (un) drac împelițat.

A. PANN, III, p. 128. — HINȚESCU, p. 48. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 379. — AVR. CORCEA, *paroh, c. Coștetu, Banat.* — IULIU GROFȘOREANU, *B. Comlaș, comit. Arad, Ungaria.*

Veđi Copil.

Aceleași înțelesuri ca la No. 15021.

15023 * A fi ca dracul.

GR. ALEXANDRĂSCU, *magistr. j. Putna.*

- 1° Adică urît.
 2° Om rău, viclén.

Méchant comme les mille diables.

Prov. Franc.

15024 *△ A fi al dracului.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 230. — D-na
Z. JUVARA, c. *Fedesci*, j. *Tutova*.

*△ Om al dracului.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j.*
Putna.

Om șiret, viclén; rău.

«Nu scie ce pômă a dracului e.» — I. CREANGĂ.

15025 *△ A fi cu draci.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 163.

*△ A avé pe dracu într'insu.

D-na Z. JUVARA, c. *Fedesci*, j.
Tutova. — G. TRIFAN, *inv. c. Cârnu*,
j. *Némțu*.

* A avé pe dracu.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p.
232. — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 115.

* A avé draci într'insu.

Veđi *Ducă-se*.

1° A fi răutăcios, a căută să facă rele.

2° A fi om șiret, viclén.

Eū atunci mî-oū tîrii piclorul pe lîngă d-ta, oū ochi-o bine și,
apoi, țî-oū spune eu ce zace într'insa.

«— Da sciî că sî chitit'o bine, mēi Chirică? Tot cu dracî ești tu,
că bine ȑic eū.» — I. CREANGĂ.

3° Despre omul fôrteh arnic, ager la trébă. — J. Némțu.

Avoir le diable au corps.

Prov. Franc.

15026 * Δ A intrat dracu 'n el.

AL. POPESCU, *înv. c. Cernica, j. Ilfov* — G. P. SALVIŢ, *înv. c. Smulţi, j. Covurlui.*

* Δ L'a (aŭ) găsit draciŭ.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurlui.*

* Δ I'a (aŭ) venit draciŭ.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurlui.*

Când unul s'a înfuriat şi vrea să facă rele.

15027 * Δ A 'l băga în draci (în toţi draciŭ).

D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j. Tutova.*

* A băga draci într'însul.

1° A 'l necăji, a 'l întărită răd.

2° A 'l face să scie de frică.

15028 * Δ A eşit un drac din el (dintr'însul).

IULIU GROFŞOREANU, *prof. c. Galşa, comit. Arad, Ungaria.* — GR. POENARU, *ing. j. Buzău.* — G. P. SALVIŢ & E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulţi, j. Covurlui.* — C. TEOFĂNESCU, *înv. c. Bicaş, j. Némşu.*

1° Când un om rău devine mai bun.

2° Când pe un făcător de rele prin chinuri şi bătăi l'ai silit să mărturisască adevărul.

3° Om isteţ, care a ajuns la o poziţie mai bună, lucru la care nimeni nu se aştepta. — *Comit. Arad.*

4° Când te-ai rănit şi curge sânge.

Se crede că unii ómenŭ au draci într'însŭ. Aceştia sunt în stare să facă numai rău. De unde se ŭice de copiii cari sunt ne-ascultători şi îndărătnici că: *le-a venit draciŭ*; *'a-gasit (apucat) draciŭ.*

Când îi bat părinţii se dice că aceştia *au scos draci din ei*.

Se dice de asemenea, despre cei lunateci, că 'i-a apucat necuratul. De asemenea de cel care se spînzură său se innécă, sê dice că l'a cuprins necuratul, când a sêvirşit fapta acéstă ticălósă.

* △
15029 A 'i veni draciî.

D-na Z. JUVARA, c. Fedesci, j. Tutova.

* △
A 'l găsi (apucă) draciî.

D-na EC. ZANNE, c. Bădesci, j. Fălciu.

1⁰ Pentru ómenî ne-ascultători, îndērătnicî.

2⁰ Pentru cel care s'a înfuriat.

*
15030 A 'l luă dracul.

D-na V. BUDIŞTEANU, j. Ilfov.

*
A 'l luă mama draculuî.

1⁰ A muri; despre un om rău.

2⁰ A o păţi.

«Dacă nu te liniştesci, te ıea dracu.»

* △
15031 A fi salba draculuî.

C. NEGRUZZI, I, p. 249. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 772, 865 & 939. — I. NEGRUZZI, *Conv. Liter.*, VII. — E. I. PATRICIU, *ınv. c. Smulţi, j. Covurlutu*. — M. CANIAN, *public. j. Iaşi*.

Se dice mai ales despre nepoţi.

MILLO. — Nu cum-va aveţi un frate la Bucuresci.

SERVIESCU. — Nu, domnule director, am fost unic şi singur la părinţi...

MILLO. — Póte vr'un nepot.

SERVIESCU. — Nicı... m'a ferit Dumnedeş de *salba draculuî*. — V. ALEXANDRI, *Millo director*.

15032 * Cine n'a vădut pe dracul, să se uite la tine.

A. PANN, II. p. 122. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 152. — HINȚESCU, p. 49.

1° Pentru omul urît.

2° Câte odată, pentru omul rău, viclean.

15033 * △ S'aũ dus boii dracului.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 113. — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIȚ, *inv. c. Smulți, j. Covurluțu.* — GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovăț, j. Vasluțu.*

Vrînd să arate o pagubă, pierderea unei speranțe.

«D'ar hi gându judecătorului la bani alui cu pricina, și cu ochii 'n ochii lui, s'ar duce boii dracului.» — GR. JIPESCU.

15034 * A arde dracului tămăie.

M. CANIAN, *public. j. Iași.*

A se ruga de cel rău; a fi rău.

15035 * △ A fi crescut în buruienile dracului.

GR. POIENARU, *ing. j. Buzăi.* — C. TEOFĂNESCU-GRIBINCEA, *inv. c. Bicăz, j. Némțu.* — IUL. GROFSCREANU, *inv. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

A fi crescut în burienile dracului.

AL. STAMATI, *Rev. Ist.*, I, p. 228.

* △ *A fi crescut în buruena dracului.*

D. EPUREANU, *inv. c. Damian, j. Dolj.*

1° A fi gâlcevitor și ne-mulțumitor; ori-ce îi dai și ori-ce ai face, nu te poți înțelege cu el.

2° Om crescut rău, în voia întâmplării.—*J. Némțu.*
Buruienile crescute pe locuri ne-curate sunt buruienile
dracului.

Ai fi, tu, om de trebă, dară ești crescut în burienile dracului. —
AL. STAMATI.

* △
15036 A crăpă dracului un ochiu.

BARONZI, p. 47. — P. ISPIRESCU,
Rev. Ist., I, p. 227. — C. TEOFĂ-
NESCU, *inv. c. Bicaz, j. Némțu.*

Când îți vine să faci o faptă rea și nu o faci.

* △
15037 A crăpat un drac.

E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU,
inv. c. Smulț, j. Covurluiu.

*
A plesnit dracu.

D na Z. JUVARA, c. Fedesci, j.
Tutova.

*
Cripă daraclu.¹⁾

G. ZUCA, *stud. c. Samarina,*
Epir.

1° Acelaș înțeles ca la No. 15036.

2° Când două persoane învrăjbite se împacă; ca și dracu
stutea între ele și nu le lasă să se împace.

3° Când omul săvârșesce un lucru care se credeă peste
putință a se face.

De pildă se dice când mănâncă patru inși dintr'un
ou. Atunci dracul se gândesce: unul a mâncat albușul,
unul galbenușul, unul cója; dar al patrulea ce a mâncat?
Dracul nu găsesce răspuns și de necaz crapă.

Se dice că tot așa crapă dracul, când, de la un paru
de chibrit, aprind mai mulți inși țigarile.

* △
15038 Nu o crăpă dracu.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Se dice celui grăbit.

¹⁾ Cripă (a crăpat) dracu.

15039 * △ A tăia dracului bureți.

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 113 & 151; II, p. 100; III, p. 122. — S. I. GROSSMANN, *Dicț.*, p. 36. — V. SALA, *dasc. c. Vașcoi-Băresc, comit. Bihor, Ungaria.* — GR. POIENARU, *ing. j. Buzeu.* — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU, *inv. c. Smulți, j. Covurlutu.* — C. TEOFĂNESCU, *inv. c. Bicăz, j. Némțu.*

* △ Toca dracului bureți.

HINȚESCU, p. 50. — P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 177. — V. SALA, *dasc. c. Vașcoi, comit. Bihor, Ungaria.*

Vezi *Burete.*

1° Nu are ce face, nu face nici o treabă.

2° Când faci o treabă de gebă.

3° A spune cai verzi pe pereți; om fără șir la vorbă.

4° A spune minciuni.

5° Când unul, spunând minciuni înaintea altuia mai mincinos de cât dînsul, nu are trecere.

15040 * △ A fi însurat cu dracu.

D na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j. Tutova.*

A avé o nevêsta rea.

15041 * △ A dat mîna cu dracul.

N. ȘANDRU, *c. Geoagul de-Sus, comit. Alba Infer. Transilvania.*

S'a îmbogațit. Se dice, cu acelaș înțeles; *a pus mîna pe șérpe.*

15042 * △ A văduț pe dracul.

A. PANN, III, p. 51. — HINȚESCU, p. 165. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 160. — LAURIAN & MAXIM, II, p. 1556. — GR. ALEXANDRESCU, *magist j. Putna.*

A pațit'o, a primit răsplata pentru fapta rea ce a făcut.

15043 * Δ A dat de dracu.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 1013.
— GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovăț, j. Vasluțu*. — E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulț, j. Covurluțu*. — G. POBORAN, *inst. j. Olt*.

* Δ A dat peste dracu.

A. PANN, II, p. 95. — HINȚESCU, p. 48. — P. ISPĂRESCU, *Unch. Sfăt.*, p. 102; *Rev. Ist.*, I, p. 227. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1532. — G. P. SALVIŢ, *înv. c. Smulț, j. Covurluțu*. — IUL. GROFȘOREANU, *înv. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria*. — C. TEODORESCU, *înv. c. Cursescl, j. Vasluțu*. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna*.

Acelaș înțeles ca la No. 15042.

«Daca nu te astîmperî o să dai peste dracu.»

15044 * Δ Uns cu unsóre de drac.

V. SALA, *dasc. c. Vașcoi Bărescl, comit. Bihor, Ungaria*.

Om al dracului, om de potcă, rău făcător.

15045 * A fi cu gândul dracului.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 344.

A fi cu gânduri rele, viclene.

15046 * Δ Și-a pus dracul cода pe el.

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman*. — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIŢ, *înv. c. Smulț, j. Covurluțu*.

Când nu gasesci un lucru pierdut.

15047 * Δ A'și băga cода.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 762.
— A. PANN, *Moș Alb*, I, p. 52.
— I. BĂNESCU, *prof. j. Roman*.

* △
A'și vîrî cîda.

A. PANN, I, p. 53. — GR. JI-
PESCU, *Opinc.*, p. 119; *Rîur. Oraș.*,
p. 77. — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 144.
— P. IȘPIRESCU, *Leg.*, p. 49. 389.
— V. FORESCU, c. *Folticeni*, j. *Su-
ciava*. — GR. ALEXANDRESCU, *ma-
gistr. j. Putna*. — E. I. PATRIGIU
& G. P. SALVIU, *inv. c. Smulți*,
j. *Covurhîu*.

1° A se amestecă unde nu ar trebui.

2° A semăna vrajba între oameni.

15048 **Dracu 'și bagă cîdă în tôte.**

LAURIAN & MAXIM, I, p. 762.

*
Dracu își vîră cîda.

A. PANN, I, p. 53. — V. A. FO-
RESCU, c. *Folticeni*, j. *Suciava*.

Acelaș înțeles ca la No. 15047.

Vai de casa omului cînd *dracu 'și vîră cîda*.

V. A. FORESCU.

Ci-că *naiba își vîră cîda* prin casele omenesci,
Și le șoptesce să facă ce nu'ți vine să gîndesci.

A. PANN, *Moș Alb*, I, p. 52.

15049 * △
'Și-a băgat dracul cîdă între ei.

IUL. GROFȘOREANU, *inv. c. Gal-
șa, comit. Arad, Ungaria*. — I. BĂ-
NESCU, *prof. j. Roman*.

* △
S'o amestecat dracu cu cîda.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovăț*,
j. *Vashîu*.

Cînd se tulbură liniștea, buna înțelegere între doi
oameni.

15050 * Δ Mai strînge'ți cîda.

GAYR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovăț, j. Vasluțu.*

Nu te amestecă în tîte.

15051 * Δ A vîrî pe dracul în cămașă.

E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU, *înv. c. Smulți, j. Covurluțu.* — C. TEOFĂNESCU, *înv. c. Bicăz, j. Nemțu.* — M. CANIAN, *public. j. Iași.*

1° Când faci bine unuia care, drept resplată, îți face rău.

2° Când ieși copil de suflet care, de obicei, îți face, pe urmă, viața amară.

15052 * Δ A vîrî pe dracu în sîn.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j. Tutova.* — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU, *înv. c. Smulți, j. Covurluțu.*

Aceleași înțelesuri ca la No. 15051.

A se vedea în PHÆDRU, IV, 18, fabula *Homo et Colubra*.

Qui fert malis auxilium, post tempus dolet.

PHAEDRU.

15053 * Δ La dracu în praznic.

E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU, *înv. c. Smulți, j. Covurluțu.* — A. PETRESCU, *îng. c. Curtea-de-Argeș, j. Argeș.*

Adică departe, nu se scie unde.

S'a dus la dracu 'n praznic.

15054 * Δ Unde 'și-a înțercat dracul copiii.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 11 & 221. — T. SPERANȚĂ, III, p. 269. — LIE HOCİOTĂU, *teol. c. Selighe, comit. Sibiu, Transilvania.*

Pe unde 'și-a înțercat (înțercat) dracul copiii.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1728.
— GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 115. —
HINȚESCU, p. 194. — TEODORESCU,
înv. c. Pungesci, j. Vasluu.

De unde 'și-a înțercat dracu copiii.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1534.

Adică departe.

«M'a purtat *pe unde 'și-a înțercat dracu copiii.*» — V. ALEXANDRI,
p. 1728.

«Du-te *unde 'și-o înțercat dracu copiii.*» — ILIE HOȚIOTĂU, *Transil-*
vania.

* △
15055 A umblat și pe unde 'și-a înțercat dracu
copiii.

V. ALEXANDRI, *Teatru.* p. 13. —
ST. ST. TUȚESCU, *înv. c. Catanele,*
j. Dolj. — C. TEODORESCU, *înv. c.*
Pungesci, j. Vasluu.

Umblă pe unde a înțercat dracul copii.

HINȚESCU, p. 194. — GR. JI-
PESCU, *Opinc.*, p. 115.

Âmblă pe unde a 'nțercat dracul copii.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1875.

Să ȋice celui care a umblat mult, a colindat țera saă
lumea în lung și 'n lat, a fost departe.

* △
15056 A înțercat (și) pe dracul.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semin.*
Buc. Cl. VII. — G. POBORAN, *inst.*
c. Slatina, j. Olt.

E femeie reutăciósă.

«Asta a *înțercat pe dracu.*»

* △
15057 A albit și pe dracul.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Po-*
ienariu, j. Gorj.

Pentru o femeie șirătă, viclénă.

* Δ
15058 A'l face ca pe dracu.

A. PANN, I, p. 166. — HINȚESCU, p. 56. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 233. — T. SPERANȚĂ, c. *Fântânele*, j. *Bacău*.

A'l face de rîsul lumei, a'l batjocori rău.

* Δ
15059 A face pe dracu(1) în patru.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 380; *Unch. Sfăt.*, p. 50; *Leg.*, p. 15. — I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, XI, p. 181; *Pov.*, p. 218. — *Șezăt.*, II, p. 50. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 563. — G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 90. — S. NĂDEJDE, *Nuv.*, p. 10. — T. SPERANȚĂ, I, p. 55. — S. I. GROSSMANN, p. 67. — GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Crângu*, j. *Tutova*. — C. TEODORESCU, *inv. c. Lipova*, j. *Vaslui*. — G. POBORAN, *inst. j. Olt*. — A. GOROVEI, *public. c. Folticenii*, j. *Surlava*. — P. GĂRBOVICEANU, *prof. Semin. Buc. Cl. VIII*.

A întrebuință toate mijlocele, a'și da toate silințele pentru a ajunge un scop oarecare, pentru a isbuti.

Vezi G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 90-91.

Se mettre en quatre.
Faire le diable à quatre.

Prov. Franc.

* Δ
15060 Dracu aduce ...

B. P. HĂȘDEU, *Ety. Magn.*, p. 375. — D-na Z. JUVARA, c. *Fedesci*, j. *Tutova*.

Când da peste noi o neplăcere de care ne temeam, dar speram tot de odată că poate nu se va întâmpla.

«Dracu l'a dus tocmai astă-đi pe la noi.»

15061 * △ A scui pă draci.

Vezi *Sfânt*.

G. POBORAN, *inst. j. Olt*.

Adică a fi rău.

15062 * A se uita în curu dracului.

Când unul se uita fix la ore-ce, cu gândul pierdut la altele.

15063 * △ Calul dracului.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 455; *Leg.*, II, p. 112. — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 940. — L. ȘAI-NEANU, p. 125. — GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 56. — LAURIAN & MAXIM, I, p. 341. — GR. FOIENARU, *ing. j. Putna*. — G. P. SALVIU & E. I. PATRICIU, *inv. c. Smulți, j. Covurluiu*. — IUL. GROFȘOREANU, *inv. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria*. — C. TEOFĂNESCU-GRIBINCEA, *inv. c. Bicz, j. Némțu*.

* △ A fi calul dracilor.

G. P. SALVIU, *inv. c. Smulți, j. Covurluiu*.

Vezi *Babă*.

1° Se dice anume despre babele cele rele cari fac vrăji. Poporul crede că aceste babe sunt trepădușul dracilor, și că sufletul lor, după mörte, merge fără doar și pöte în fundul tartarului.

2° Pentru o fată mare ne-astimpărată; care merge în töte părțile singură, nu se sfiesce de bărbați.

3° Se dice de măgar, pentru că ne-potcovindu-se nu se aude când tropotesce. — *Comit. Arad*.

Se dă acest nume, și la o insectă, numită de Francesi, *libellule* sau *demoiselle*.

15064 * △ A dracului e lumea asta.

P. BOGDAN, *inv. c. Bețuș, comit. Bihor, Ungaria*.

Arată răutatea lumei.

15065 * Δ Par'că 'i-a înjugat dracul.

TEODORESCU-CHIRILEANU, *inv.*
j. *Sucitava*.

Cum e unul și altul, adică la fel și răi.
Se ține mai ales pentru soți sau tovarăși.

15066 * Dracu scie.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 115.

Dar eu nu.

— Ce s'a făcut tovarășul tău?
— *Dracu scie*.

15067 * Dracul mă învță s'o fac asta.

A. PANN, II, p. 122.

Când te păcălesc, făcând mai ales ce-va rău.

15068 * Nicî dracului nu'i dă în gând să o facă
asta.

A. PANN, II, p. 122. — HIN-
TESCU, p. 50.

Când vezi făcându-se vre-o răutate, vre-o șiretenie mare.

15069 * Δ Nicî dracu nu'l scie.

D-na Z. JUVARA, c. *Fedesci*, j.
Tutova.

E om ascuns și viclean.

15070 * Nicî dracu...

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 102. —
GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j.*
Putna.

Adică nimeni.

«Nicî dracu m'i-o scote din cap.»

15071 * Δ Tot un drac.

A. PANN, I, p. 88. — HINȚESCU, p. 48. — B. P. HĂȘDEŪ, *Etym. Magn.*, p. 919. — AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

*
Tot dracu ăla e.

Nu face unul mai mult de cât altul și nici unul nu prețuesce mult.

Unul ș'altul *tot un drac*,
Amindoi un ban nu fac.

A. PANN.

15072 * Δ Spuma dracului.

M. STĂUCEANU, *înv. c. Pîrta, j. Mehedinți.*

Veđi *Mórté.*

Acelaș înțeles ca la No. 5519.

15073 * Δ Sic, drace !

N. IORDAN, *elev. Sc. Norm. c. Tecucel, j. Tecuci.*

Când gonesci pre unul care face vre un rău.

15074 * Trémură ca dracul.¹⁾

G. ZUCA, *stud. c. Fieri, Albania.*

1⁰ De frică.

2⁰ De frig.

15075 * Δ A scóte capul ca un drac.

ZOE MIHĂILESCU, *înv. c. Bușteni, j. Prahova.*

Dicere fórte des întrebuintată de femei și dadace, când ved că copilul nu adórne, ca să'și pótă vedé de alte treburi ale casei.

¹⁾ Tremură ca dracu.

15076 * Δ Par'că'i scapără dracu 'n fălci.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.*

Pentru omul slab.

«E gras de *cređi că'i scapără dracu 'n fălci.*»

15077 * A lui eră dracul.

S. FL. MARIAN, *Tradiț. Pop.*, p. 294.

Adică o păția.

«Ce poruncia el, aceea trebuia să facă fie-care, că, de nu, *a lui eră dracul*. Ce capetă cu nime nu putea să împărțesca — S. FL. MARIAN.

15078 Am eū meșteșug să imblândesc și pe dracul.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 231.

Am meșteșug să imblândesc pe dracul.

HINȚESCU, p. 104.

Amenințare pentru cel ne-ascultator și reu.

15079 A avé o cóstă de drac.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 167.

Veđi *Fată*.

A avé gândum rele, răutate într'insa.

«Asta'î bună, ăse Chirică. Nu'î vorbă că tot are și ea o *cóstă de drac*; 'dar traird și murind 'î-om scôte-o noi și pe aceea. — I. CREANGĂ.

15080 * Δ Pe dracu!

Adică de loc.

— Îți spun ca sciam acésta de mult.

— Sciai! *pe dracu!*

DRĂCIE

15081 * A fi vr'o drăcie.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 249.

A se jucă vre-o drăcie.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 19 & 262;
Rev. Ist., I, p. 228; *Pov. Unch.*,
p. 16.

A nu fi lucru curat, a interveni o putere supranaturală.

«Cîobănașul scîia că'și prîpionise calul bine: înțelese că *trebuie să fie vr'o drăcie* aci la mijloc.» — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 249.

DRĂGAICA

A se vedé No. 10006.

DUCĂ-SĂ

15082 * \triangle Par'că'î ducă să pe pustii.

GH. ALBU, *elev. Sc. Norm. c. Schineni, j. Tutova.*

Adică pare-că e dracul, e urît

15083 * \triangle Are pe ducă-să într'însu.

GAVR. ONIȘOR, *prof c. Dobro-veș, j. Vaslui.*

Veđi *Drac.*

E fôrte isteț, ager la trébă.

DUHOVNIC

Veđi *Doctor.*

15084 * Duhovnicul spovăduesce și pe cel bun și pe cel rău.

V. A. FORESCU, *c. Folticeni, j. Suciava.*

Omul trebuie să ierte pe semenii lui, Dumnezeu singur ne poate judeca cu dreptate.

DUMNEȚEESC

- 15085 Pronia dumnezeiească calcă socotéla muritoréscă.

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.*, p. 295.

Veđi *Dumneđeu*.

Prevederile ómenilor daŭ adese-orí greș.

- 15086 Batjocoresce puterea dumneđeéscă lucrurile omenescí.

NIC. COSTIN, *Letop.*, II, p. 72.

Acelaș înțeles ca la No. 15085.

DUMNEȚEIRE

- 15087 Cugetele dumneđeirei, șcóla lumii, gândurile femeii și marea n'au sfírșit, n'au început.

GR. JIFESCU, *Opinc.*, I, p. 133.

Atât sunt de mari, de adínci.

DUMNEȚEU

Veđi *Bóla, Bolnav, Casă, Cesar, Cap. V, c. Ȣi, Găină, Insemnat, Mândă, a Munci, Nebun, Para, a Răbdă, Rău, Sfânt, Urecht*.

Credințele despre Dumnezeu sunt nenumărate, și e peste putință să se de, aci, măcar cele mai interesante dintre ele. A se vedé colecțiile *Sezatórei* și *Albinei*, precum și L. ȘĂINEANU, *Basme*, p. 842—879.

- 15088 Inceputul înțelepciunei e temerea de Dumnezeu.

I. IONESCU, *Cart. Cit.*, II, p. 24.
—*Abeced. Ilustr.*, p. 24.

Cine se teme de Dumnezeu se păzesc de a greși.

Inceputul înțelepciunii este a se teme de Dumnezeu.

ISUS SIRAH, 1. 15.

Le crainte de Dieu est le commencement de la sagesse.

Prov. Franc.

15089 Numaî Dumnezeu este vecinic.

N. COSTIN, *Letop. Mold.*, II, p. 101.

Iar omul, astăzi s'a născut și mâine móre.

Dieu seul est éternel.

Prov. Franc.

15090 Dumnezeu este tutulor judecător drept.

I. NECULOE, *Letop. Mold.*, II, p. 415.

El va împarte pedepsile și răsplatirile, după meritele fie-căruia.

15091 * Δ Numaî la Dumnezeu e dreptate.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. Semîn. Buc. Cl. VIII.*

* Δ Numaî la Dumnezeu e dreptate.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.*

Iar nu în această lume ticalósa.

15092 Nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvîntul lui Dumnezeu.

MITROP. ANTIM, *Didahiile*, p. 230.

*Nu numai cu pâne trăesce omul, ci și cu
tot cuvîntul ce ese din gura lui Dumnezeu.*

V. A. URECHE, *Conv. Liter.*,
XXI, p. 572.

*Nu trăiesce omul cu pâne, ci și cu cuvîntul
lui Dumnezeu.*

VARRON, p. 46.

Arata puterea acestui cuvînt.

*Nu numai cu pâne va trăi omul, ci cu tot cu-
vîntul ce iese din gura lui Dumnezeu.*

MATEI, 4, 4 ; DEUTER, 8. 3.

15093 * Cine nu rîgă pe Dumnezeu?

A. PANN, I, p. 79.

Adică pe acel de care totul atîrnă în lume.

15094 Găîina, țe 'î găîină, bé apă ș-mutrêsci la
Dumnidzêu.¹⁾

DR. WEIGAND, *Zeit. Jahres.*,
p. 158.

Vezî Găîină.

Acelaș înțeles ca la No. 1837 unde se va adăoga ca
variantă.

15095 * △ Ii arêți pe Dumnezeu și ȃice că e dracu.

IUL. VULCĂNESCU, *elev, Sc. Norm.*
c. Pelescî, j. Dolj.

Nu scie să prețuîescă pe om.

15096 La Dumnezeu mergi, dar cu făclia în
mână.

IORD. GOLESCU, *Mss.*, II, p. 106.

¹⁾ Găîina, ca 'î găîină, bé apă și se uită la Dumnezeu.

Adică pentru ori-ce ne vom ruga la ore-cine, până nu
'i vom da ore-ce, nu putem dobândi nimic (GOLESCU).

Il n'y a si petit saint qui ne veuille sa chandelle.

Prov. Franc.

Ad agni santo la sua candela.¹⁾

Prov. Tosc.

Es ist kein Heiliger so klein, er will seine eigene Kerze haben.²⁾

Prov. Germ.

15097 Taîna lui Dumneđeş nimenea nu o scie.

A. PANN, II, p. 38. — HINŢESCU,
p. 184.

* △

Taîna lui Dumneđeş nime nu o scie.

V. SALA, dasc. c. Serbesci, comit. Bihor, Ugaria.

¹⁾ Nu putem cunósce viitorul.

²⁾ Nicî motivele întâmplărilor. Din ceea ce ni se pare că este o lovitură, póte să ne vie mult folos şi bine. Prin urmare să primim, cu resemnare, tóte întâmplările vieţii.

15098 Nu scie omul ce scie Dumneđeş.

I. T. MERA, *Conv. Liter.*, XVI.

Acelaş înţeles ca la No. 15097.

* △

15099 Scie Dumneđeş ce face.

A. PANN, III, p. 43.

Acelaş înşeles ca la No. 15098.

¹⁾ La fie-care sfânt luminarea lui.

²⁾ Nu este sfânt atât de mic, care să nu vré să aibă luminarea lui.

15100 Nu scim ce cerem de la Dumnezeu.

A. PANN, II, p. 38. — HINȚESCU,
p. 31.

Dînsul scie, mai bine de cât noi, ce ne este de folos.

15101 Și noi avem un Dumnezeu.

IORD. GOLESCU, *Mss.*, II, p. 98.

Să ȋdice pentru cei ce aŭ ocrotitor pŕe pămînt (GOLESCU).

15102 N'are Dumnezeu stăpân.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 111.

Pentru ómenii cari trăesc fără a avé nevoe de nimeni, saŭ fără a se teme de nimeni.

«Numai negustorul, ȋdicea Nichifor, trăiesce din sŕul seu și pe sama lui. Când întrebai pentru ce? Moș Nichifor respundea tot glumeț: *pentru că n'are Dumnezeu stăpân.*» — I. CREANGĂ.

Nul seigneur sur Dieu.

Recueil de Gruther.

15103 * Δ Așa 'i când n'are Dumnezeu stăpân.

G. P. SALVIU, *înv. c. SmulȚi, j. Covurluțu.*

Când se face vre-o nedreptate, fără ca să se găsescă cine-va să ceră socotélă și să caute a îndreptă lucrurile.

15104 Pentru că n'are Dumnezeu stăpân.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 171.

Acelaș înȥeles ca la No. 15103.

15105 * Δ Bun stăpân e Dumnezeu.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j. Tutova.*

Căci nu 'ți vîre de cât binele.

Qui sert Dieu il a bon maistre.

Prov. com. XV-e Siècle.

15106 * Δ Ochîul lui Dumnezeu nu dîrme.

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 22; I, p. 78. — D-na E. B. MAWR, p. 83. — HINȚESCU, p. 128. — GR. ALEXANDRESCU, *j. Putna*. — P. GÂRBOVICIANU, *prof. Semin. Cl. VIII.*

Dumnezeu nu dîrme.

I. G. VALENTINEANU, p. 29.

Veđi Drac.

Prin urmare să nu facem rău căci vom fi pedepsiți.

In tot locul sunt ochii lui Jehova.

Prov. SOLOM. 15. 3.

L'oeil le Dieu veille toujours.

Prov. Franc.

Gottes Auge ist ewig offen.¹⁾

Prov. Germ.

The Eye of God never sleeps.²⁾

Prov. Engl.

15107 * Dumnezeu vede tîte.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Acelaș înțeles ca la No. 15106.

Dieu voit tout.

Prov. Franc.

¹⁾ Ochîul lui Dumnezeu e în tot-dé-una deschis.

²⁾ Ochîul lui Dumnezeu nu dîrme nici odată.

15108 Tutē 'n lume se discurmă, mași un Dum-
nedzêu ne-avégliă.¹⁾

ANDREIU AL BAGAY, *Cart. Aleg.*,
p. 99.

Acelaș înțeles ca la No. 15106.

15109 * Δ Dumneḑeū are două scări, cu care sue
și cobóră.

G. P. SALVIU & E. I. PATRICIU,
înv. c. Smulț, j. Covurluiu. — LU-
LIU GROFȘOREANU, *înv. c. Gașa,*
comit. Arad, Ungaria.

* Δ Dumneḑeū are două scări, tot sue și scobóră.

V. SALA, *dasc. c. Vașcoi-Bă-
resci, comit. Bihor, Ungaria.*

* Δ Dumneḑeū două scări are:
Să sue (sue) și să cobóre.

A. PANN, I, p. 73. — HINȚESCU,
p. 52. — D. EPUREANU, *înv. c. Damian. j. Dolj.* — C. TEOFĂNESCU,
înv. c. Bicăz, j. Némțu.

*Dumneḑeū are două scări, cu câte un cap
vîrît în pămînt, și cu altul atăgărtat d'al
șéptelea cer; și pe una sue pe Român,
iar pe alta îi dă drumul de vale.*

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 132.

* Δ Dumneḑeū are scări și de suit și de sco-
borît.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulț,
j. Covurluiu.* — G. MIHALACHE,
înv. c. Șendresci, j. Tutova.

¹⁾ Tóte în lume se odihnesc, numai singur Dumneḑeū veghiéză (ne pă-
zesce).

*

*Dumnezeu are multe scări, prin care pe
unii îi sue iar pe alții îi coboră.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j.*
Putna.

Vezi *Lume*.

1° Adică umilesc pe cel mândru și înalță pe cel smerit.

2° Când cine-va din sarac devine bogat, și vice-versa.

Intr'un mod eliptic, și cu înțelesurile de mai sus, se
dice că un om s'a suit său s'a coborît

*Dumnezeu care înalță pre umiliți, și ridică
la mântuire pre cei ce plâng.*

Iov, 5, 11; Ps. 113, 7.

15110 *Dumnezeu nu lasă pe om.*

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 152;
III, p. 122. — P. ISPIRESCU, *Rev.*
Ist., III, p. 164. — HINȚESCU, p. 52.

Să nu pierdem nici o dată speranța; după rău va veni
și bine.

Vezi BOGDAN, *Snove*, p. 80—81.

Dieu n'oublie pas les siens.

GABR. MAURIER. *Trés. Sent.*
XVIe Siècle.

Dio guarda i soi ¹⁾.

Prov. Veniț.

Gott verlässt die Seinen nicht. ²⁾

Prov. Germ.

God verlaat de zijnen niet. ³⁾

Prov. Oland.

¹⁾ Dumnezeu păzesce pe ai lui.

²⁾ Dumnezeu nu părăsește pe ai lui.

³⁾ Idem.

15111 Am nădejde la Dumnezeu.

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 152;
III, p. 122 — P. ISPIRESCU, *Rev.*
Ist., I, p. 231.

Acelaș înțeles ca la No. 15110.

15112 Ori-ce ne dă Dumnezeu toate sunt bune.

A. PANN, II, p. 38.

Toate câte au făcut Dumnezeu sunt bune.

DIM. TICHINDEAL, *Fob*, p. 193.

Prin urmare să primim cu resemnare toate întâmplările
vieții, chiar și cele mai displăcute.

15113 * Δ Bun e Dumnezeu.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 258. —
GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 158. — BA-
RONZI, p. 51. — HINȚESCU, p. 51. —
D-na Z. JUVARA, c. *Fedesci*, j. *Tutova*.

1° O să trecă răul care ne supără.

2° O să primescă cutare pedepsa ce i se cuvine.

15114 * Δ Bunu'i Dumnezeu, dragul de el țucu'l.

AVR. CORCEA, *paroh*, c. *Coșteu*,
Banat.

Aceleași înțelesuri ca la No. 15113.

Țucat, în dialectul Bănățean are înțelesul de: *sărutat*.
Deci *țucu'l*, înseamnă *sărutu'l*, *săruta'l-aș*.

15115 * Δ Mare 'i Dumnezeu.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 212.

Δ
Mare 'i Domnul Dumnezeu.

V. ALEXANDRI, *Poes. Pop.*, p.
211.

* △

*Dumneḃeḃ e mare și puternic.*AVR. CORCEA, *paroh, c. Coștețu, Banat.*

1° Lumea stă în mâna lui și trebuie să ne supunem lui, în toate.

«Incalecă pe mine și hai! Sciū eū unde te ou duce și, mare'î Dumneḃeḃ, ne-a scăpă el și de acēsta.» — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 212.

2° Aceleași înțelesuri ca la No. 15114.

* △

15116 *Dumneḃeḃ e mare om.*AVR. CORCEA, *paroh, c. Coștețu, Banat.*

Acelaș înțeles ca la No. 15115.

15117 *Ce putem face înaintea lui Dumneḃeḃ.*I. CREANGĂ, *Pov.* p. 74.

Supunere față de întâmplările cari nu atîrnă de voința noastră.

15118 *Ca Dumneḃeḃ cine pôte?*

HINȚESCU, p. 51.

Acelaș înțeles ca la No. 15117.

* △

15119 *Mare e Dumneḃeḃ, dar meșter e și dracu!*V. A. FORESCU, *c. Stănișoră, j. Suciava.*

* △

Mare'î Dumneḃeḃ, și meșteru'î dracul!

I. CREANGĂ, *Conv. Liter.*, XI, p. 180; *Pov.*, p. 213. — GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Dobrovăț, j. Vasluu.* — D. POPA, *inst. c. Sinaia, j. Prahova.*

* *Bun e Dumnezeu, meșter e (’i) dracu !*

V. ALEXANDRI, *Conv. Liter.*, V, p. 139; *Teatr.*, p. 258. — BARONZI, p. 50. — HINȚESCU, p. 51. — DR. GASTER, *Liter. pop.*, p. 216. — GR. JIPEȘCU, *Opinc.*, p. 158. — I. G. VALENTINEANU, p. 41. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I, p. 454. — L. ȘĂINEANU, *Semas.*, VI, p. 327. — G. POBORAN, *inst. c. Slatina*, j. *Olt.*

Bun e Domnul, dar și dracul meșter bun !

IORD. GOLESCU, *Mss.*, II, p. 86.

Vedî *Domn, Drac.*

1° Se ȋdice la întîmplări extraordinare împotriva cuviinȚei (GOLESCU).

2° Vom trăi și vom vedé sfîrșitul.

«*Mare’i Dumnezeu și meșteru’i drarul.* Helbet ! vom puté veni de hac și spinului celuia. Nu’i e vremea trecută.» — I. CREANGA, *Pov.*, p. 213.

De așî puté să’l smulg de pene pe ciocărlanul ist de proprietar nou. Cine scie ? *Bun e Dumnezeu, meșter’i dracu !* — V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 258.

Acéstă ȋdicere este o rămășită a vechiei credinȚe dualiste în două fiinȚe, de opotrivă puternice, una bună și cea-lalta rea, carî stau vecinic în luptă.

* △
15120 Să creȋi în Dumnezeu, dar nici pe dracul să nu’l uiȋi.

E. I. PATRICIU & G. P. SALWĂ, *inv. c. Smulȋi, j. Covurluțu.*

Vedî *Drac.*

Să te porȋi bine și cu dracul, căci nu sê scie unde pôte prinde bine și el.

* △
15121 Inchină-te la Dumnezeu dar nu te strică nici cu dracul.

V. A. FORESCU, *inv. c. Mălini, j. Suciava.*

Acelaș înȚeles ca la No. 15120.

15122 *[△] Il amăgesce Dumnezeu din ȃile.

GAVR. ONIȘOR, *prof. c. Slobozia.*
j. Tutova. 7

Mult se mai trudesce, se luptă cu mórtea.

15123 * Nu' cum vrem noi, ci' cum vré Cel de sus.

Veđi *Domn.*

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 31.

Acelaș înțeles ca la No. 14796, sau, cum dice Miron Costin: *nu sunt vremile sub cârma omului, ci bietul om sub vremi.*

15124 Omul chibzuesce și Dumnezeu hotăresce.

S. I. GROSSMANN, *Dicț.*, p. 223.

Acelaș înțeles ca la No. 15123.

15125 Omul hotăresce și Dumnezeu implinesce.

P. ISPIRESCU, *Unch. Sfătos.*

Acelaș înțeles ca la No 15124.

Multe sunt gândurile în inima omului, dar numai hotărîrea lui Jehova se îndeplinesce.

Prov. SOLOMON, 19. 21.

15126 Departe 's lucrurile lui Dumnezeu, de a bietului om.

N. COSTIN, *Letop. Mold.*, II, p. 72.

Acelaș înțeles ca la No. 15125.

15127 Vocea lui Dumnezeu nu se potrivește cu a ómenilor.

N. COSTIN, *Letop. Mold.*, II, p. 22.

Acelaș înțeles ca la No. 15126.

Ce que l'homme propose, Dieu autrement dispose.

Prov. Franc.

- 15128** Altele sunt sfaturile ómenilor, și altele poroncesce Dumneđeű.

ACSENTIE URICARIUL, *Letop.*, II, p. 122.

Veđi *Domn.*

Acelaș înțeles ca la No. 15127.

*İnsan tetbır idér emá, Allah tacdır idér.*¹⁾

Prov. Turc.

- 15129** • Omul propune, Dumneđeű dispune.

I. G. MUNTEANU. — HINȚESCU, p. 134.

Acelaș înțeles ca la No. 15128.

L'homme propose et Dieu dispose.

Prov. Franc.

- 15130** Ce unul Dumneđeű dăruiasce și orîndu-iasce, tótă lumea nici a luá, nici a clăti póte.

DIM. CANTEMIR, *Ist. Ierogl.*, p. 64.

Acelaș înțeles ca la No. 15123.

- 15131** Unde va Dumneđeű, cu anevoe se póte mutá cu sfatul.

N. MUSTE, *Letop. Mold.*, III, p. 95.

Acelaș înțeles ca la No. 15130.

¹⁾ Omul propune într'un fel, Dumneđeű dispune alt-fel.

15132 Unde nu va Dumnezeu omul nu poate.

N. COSTIN, *Letop. Mold.*, II, p.
28 & 42.

Acelaş înţeles ca la No. 15131.

15133 Unde nu va să ajute Dumnezeu, în desert se nevoiasce niscine.

MOXA, *apud* B. P. HĂŞDEŪ,
Etym. Magn., p. 641.

Acelaş înţeles ca la No. 15132.

15134 Unde este voia lui Dumnezeu, se biruesc toate firele omenesci.

I. NECULCE, *Lctop. Mold.*, II, p.
189.

Toate se pot împlini dacă voesce Dumnezeu.

«Ghica-Vodă, de nămul fiind Arbănas, copil tiner, a purces de la casa lui la Țarigradu să-și găsească un stăpân să-l slujască, și cu dînsul s'au mai luat, un copil de Turc iar sărac, din satul Kiupri, și mergînd amîndoi din preună la Țarigrad, multe vorbe bune au vorbit de vor gasi Țita, să se caute unul pre altul. Și auzis Ghica Vodă: «tu ești Turc, poți să ajungi să fii om mare; și ce mi-l face pre mine atunci!» Iară Turcul au Țis atuncea: de voi fi eu om mare te voi face de vei fi mai mare în Kiupri judecătoru.» Și mergînd la Țarigrad, s'au despărțit unul de altu să-și caute stăpâni. Decî, copilul cel de Turc auz nemerit la un Aga, ce era de curtea Împăratescă, și au slujit, așa, din stăpân în stăpân, până au ajuns de era Pașă; și fiind Pașă saracu, avea un prieten Musaipu Împăratesc, și pe acea vreme se întîmpla de era multe zurbale în Țarigrad de nu se mai putea aședa Pôrta. — Decî, Kiupruliul au Țis către acel prieten Musaipu de casa Împăratească: «de m'ar pune pe mine vezir, eu aș potoli zurbalele aceste.» Iară Imperatului i se superase cu zurbalele, și se mira ce va face și întreba sfatu și pe unul și pe altul; și aflînd vreme acel Musaipu Împăratesc au spus Imperatului că este un Pașă sarac și el Țice să-l puî Măria-ta Vezir, că o potoli toate gâlcevele aceste, pe carele îl chiama Kiupruliul. Decî, Împăratul 'l au adus, și 'l-au pus Vezir; îndata auz și pus de au strigat ôste, și pe altă parte auz început a tăia capetele celor vicleni, până i-au speriat, de auz aședat toate zurbalele; și au remas vezir laudat la Turci, precum s'au vedut și se vede și până astăzi nămului lui. Iară Ghica Vodă, intrînd în Țarigrad, au nemerit la Kapi-kihăile Moldovenesci de auz slujit; apoi auz venit la Moldova cu neguțitorie; apoi la Vasile Vodă tot de un năm Arbănaș, și vrînd și D-zeu, au agiuns de au fost Kapi-kihăie la Țarigrad, și vornic mare aici în Moldova. Decî, întîmplându-se atunci la vremea lui Gheorghie Ștefan-Vodă, de auz fost la Pôrta cu alți boieri, Vezirul vedîndu-l i-au și cunoscut cine este, iară Ghica

Vodă nu'l cunoscea pe Vezirul. Deci, Vezirul Kiupruliul, aș și chiebat pe Laznetarul lui și i-aș ăis în taină : «Veđi cel boier bētrān Moldovan ce stă la divan, să'l ieș și să'l ducē la odae ta, până s'a ridicat divanul și apoi să'l aducē la mine în taină, că 'mī trebuesce.» Iară Ghica-Vodă, după ce'l luase dintre cei-l-alți boieri, se speriasă tare, că nu sciea povestea ce este, și după ce s'au rēdicat divanul și i-aș dus la Vezirul, i-aș întrebat Vezirul ce om este, și de unde este, și aș ăis : «Cunōsce-mē pe mine, aș ba ?» Iară Ghica-Vodă l'aș spus de unde este de locul lui, iară a cunōsce pe Vezirul nu'l cunoscea. Atunci Vezirul Kiupruliul s'aș spus, și au ăis : «țīl minte ce am vorbit cānd veniam amēndoi pe cale ? și au ăis : de aș uitat tu, dar eū n'am uitat, și iatā că te voiū face Domn în Moldova, numai să te faci mulcum.» Iara Ghica-Voda au și mers de l-au sārutat mână, și s'au rugat atunci pentru stăpāne-sēu să'l lase să fie Domn să nu'l mazilēscă. Iară Vezirul aș rēspuns : «acum de odata ūl las sa fie. iară mai pe urmă cuvīntul meū gios nu'l voi lāsa ; ci te voi face pe tine.» Și pe urmă chiebat la Pōrtă pe Gheorghe Ștefan-Vodă să mērgă, au pus pe Ghica-Vodă Domn în Moldova, după cum scrie letopisēțele. Așa au fost povestea eșirei acelor două ōmeni, Kiupruliul Vezirul și Ghicā-Vodă : că unde este voia lui D-deū, se biruesc tōte firele ōmenesci.» — I. NECULCE, *Letop.*, p. 188—189.

15135 Când va Dumneđeū și omul nemescesce sfatul.

I. NECULCE, *Letop. Mold.*, II, p. 237.

Acelaș înțeles ca la No. 15134.

15136 * Dumneđeū, că e Dumneđeū, și nu pōte mulțumi tōtă lumea.

Mațor P. BUDIȘTEANU, *j. Ilfov.*

Nu poțī mulțumi pe toți ōmeni. Ce e pe placul unuia, displace celui-l-alt.

15137 * Dumneđeū e a tot putinte, și încă nu împacă pe toți.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.*

Nici āl de sus nu intră în placu tutulora.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 34.

Acelaș înțeles ca la No. 15136.

15138 * Δ Nicî Dumneđeũ nu pôte face pe voie, la tot natu.

AVR. CORCEA, paroh, c. Coștețu, Banat.

* Δ Nicî Dumneđeũ nu pôte face pe placu tuturor.

D-na Z. JUVARA, c. Fedesci, j. Tutora.

Acelaș înțeles ca la No. 15137.

15139 Pre cine iubesce Dumneđeũ și îl cêrtă.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 609.

* Dumneđeũ cêrtă pre cine iubesce.

D-na Z. JUVARA, c. Fedesci, j. Tutora.

Spre mângâierea celor loviți de sórta.

Iehova mustră pe cine iubesce.

Prov. SOLOMON, 3. 12; Iov, 5. 17; Ps. 94. 11.

*Dieu qui a fait sur moi luisir
Un mal dont il m'estuet nuisir,
Dist que devant lui souef flaire.¹⁾*

BAUDE FASTOUL D'ARRAS,
XIIIe Siecle

*A chi Dio vuol bene,
Manda afflizioni e pene.²⁾*

Prov. Tosc.

Wen Gott lieb hat, den züchtigt er.³⁾

Prov. Germ.

¹⁾ Dieu qui m'envoie un mal que je dois supporter, dit que ce mal sentira bon devant lui.

²⁾ Cuî Dumneđeũ vroesce binele, îi trimete scârbă și supărări.

³⁾ Pe cine Dumneđeũ iubesce, îl pedepsește.

15140 Dumneșeu cêrtă și iarăși tămăduesce.

AXINTIE URICARIUL, *Letop.*, II,
p. 128.

Dumneșeu pedepsește pe om, dar și curînd îl iertă.

D'un côté Dieu poingt, de l'autre il oingt.

GABR. MEUNIER, *XVI-e Siècle*.

15141 Când va Dumneșeu cu omul vine și dracu cu colaci.

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 166;
III, p. 134.

*Când vrê Dumneșeu cu omul
Vine cu colaci și dracul.*

HINȚESCU, p. 51.

*Când vrê Dumneșeu cu omul, vine și dracul
cu colacul.*

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p.
165; *Rev. Ist.*, I, p. 459.

*Când vrê Dumneșeu cu omul, vin și draci
cu colaci.*

HELLAD-RĂDULESCU, *Tandal.*, p.
28.

* △

Când vrê Dumneșeu, și dracu vine cu colaci.

G. I. TOMESCU, *înv. c. Brosc art
j. Mehedinți.*

* △

*Când Dumneșeu va cu tine
Și dracul cu colaci vine.*

A. PANN, I, p. 72.—P. GÂRBO-
VICEANU, *prof. c. Zegala, j. Mehe-
dinți.*

Veđi *Boșat, Domn.*

¹⁰ Sê dice când ne vine și dê unde nu nădêjduim.

²⁰ Când omului îi merge bine, chiar și cei dușmani se
plécă și îi dau ajutor.

À qui Dieu aide, nul ne peut nuire.

Prov. Franc.

Aquel es rico que est à bien con Dios.¹⁾

Prov. Span.

Wer Gott zum Freunde hat, den schadet keine Creatur.²⁾

Prov. Germ.

He is no loser who keeps God for his friend.³⁾

Prov. Engl.

15142 *[△] Când îi dă Dumnezeu nici dracul n'are
ce 'i face.

A. PANN, II, p. 69. — HINȚESCU,
p. 51. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, I,
p. 457. — V. A. FORESCU, c. *Mă-
lini*, j. *Suciava*.

Acelaș înțeles ca la No. 15141.

*C'est l'bon Diu qu'el vout, les sainte n'ès polet
rin.⁴⁾*

Prov. Wallon.

Chi ha buono un Dio, ha in tasca i santi.⁵⁾

Prov. Tosc.

*Gott hat mir's gegeben, und der Teufel soll es
mir nicht nehmen.⁶⁾*

Prov. Germ.

If that God gie the deil daurna reive.⁷⁾

Prov. Scoț.

¹⁾ Acela e bogat care e bine cu Dumnezeu.

²⁾ Când are pe Dumnezeu ca prietin, nu pôte să 'i facă rău nici o ființă.

³⁾ Acela nu pierde care 'și păstrează pe Dumnezeu ca prieten.

⁴⁾ C'est le bon Dieu qui le veut, les saints n'y peuvent rien.

⁵⁾ Cine are pe Dumnezeu sigur, are pe sfinți în buzunar.

⁶⁾ Când vré Dumnezeu să ne hrănescă nu pôte să împedice acesta S-ta Petru.

⁷⁾ Când o dă Dumnezeu, nu are voie dracu să o ȳea.

- 15143 * Δ Dacă vré Dumneđeũ și turétcă (turuétcă) se face.

V. IFRIM, *elev. Sc. Norm., c. Corodesci, j. Tutova.*

Dacă ai noroc, din desculț umbli cu cizme.

- 15144 Până s-adjundzi la Dumnidzěũ ti mâcă daracĩi.¹⁾

PER. PAPAĞAGI, *Zweít. Jahres.*, p. 173.

Veđĩ *Sfânt.*

1° Arată puterea dracului.

2° Până la cei mari, cei mici te prăpădesc.

- 15145 * Când dă Dumneđeũ dă, iar când ieă, apoi îți ieă și cenușa din vatră.

AL. MARTINIAN, *j. Ilfov.*

Dumneđeũ scie să răsplătěscă, dar și să pedepsěscă bine pe om.

- 15146 Δ * Cui Dumneđeũ vre a'ĩ dă, și pe feréstră îi țipă.

V. SALA, *dasc. c. Vașcoi, comit. Bihor, Ungaria.*

Acelaș înțeles ca la No. 15143.

- 15147 * Dumneđeũ, că 'i mare, și n'a dat la toți de o potrivă.

I. ARBORE, *ing. j. Buzău.*

Arată ne-potrivirea la avere.

- 15148 * Δ Dumneđeũ dă tot la cel ce are mai mult.

D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j. Tutova.*

Acelaș înțeles ca la No. 15147.

¹⁾ Până să ajungĩ la Dumneđu te mănăncă dracii.

«— Dă-mne, dăse Sf. Petrea, ôre n'ar fi bine ca să 'iei boiul cel bun de la omul cel de dinainte, care de și bogat, după cât se vede, dar e așa de reu la inimă, și să 'i dai istui-l-alt sărac, om bun la inimă?»

«— Nu Petre, și încă voi face din potrivă de cum ții tu; adică, acest sărac și bun la inimă să 'i părădă și pe juncănașii cei slabi ce 'i are, căci cel sărac și bun la inimă fiind, nu 'i va păre rău, numai de atâta lucru; iar celui-l-alt, pe lângă cei doi boi mari și frumoși, îi voi mai da încă alți doi, și apoi patru, până 'l voi face bogat tare, și apoi, când îi voi lua, îi voi lua tot, ca să 'i rup inima din el și așa să se pocălească cum trebuie.» — *Șezătorea*, I, p. 258.

Vezi N. BOGDAN, *Povești*, p. 66 și următoarele.

Ca cel ce are i se va da, și 'i va prisosi; iar cel ce nu are, și ceea ce are se va lua de la dînsul.

MATEI, p. 13. 12; MARCU, 4. 25;
LUCA, 8. 18.

15149 Dumneșeu la unul dă tot și la altul nimic.

A. PANN, *Nastr. Hoge*, p. 22.

Acelaș înțeles ca la No. 15148.

A se vedea snova din *Nastratin-Hoge*, p. 22—23.

15150 Dumneșeu să 'l înmulțescă,
Ca și petra să crească!

A. PANN, I, p. 128. — HINȚESCU,
p. 52.

Urarea bețivului.

15151 * Δ Dumneșeu răsplătesce fie-cărui după faptele sale.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr.*,
j. Putna.

* Δ Dumneșeu plătesce după fapte.

V. SALA, *dasc. c. Vașcoi-Băresci*,
comit. Bihor, Ungaria.

Ca un judecător drept ce este.

15152 * Dumneșeu nu răsplătesce ca dușmanul,
ci gonesce cu anul.

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 22; I,
p. 78. — DR. GASTER, *Liter.*, p. 52.
— HINȚESCU, p. 52.

Arată îndelunga răbdare a lui Dumnezeu.

Iehova este târziu la mânie, dară mare în putere.

NAUM, 1. 3; NOEM., 9. 17; PS.
103. 8.

*Tu ești Dumnezeu milos și îndurător, târziu la
mânie, plin de îndurare, și te caiești de reu.*

PS. 86. 5; IOEL, 2. 13; IONA, 4.
2; ESOP, 34. 6.

15153 * Δ Dumnezeu nu 'i ca dușmanu.

AVR. CORCEA, paroh, c. Coșteiu,
Banat.

Acelaș înțeles ca la No. 15152.

15154 * Δ Dumnezeu nu'i la nime dușman.

AVR. CORCEA, paroh, c. Coșteiu,
Banat.

1° Căci este drept.

2° Acelaș înțeles ca la No. 15153.

15155 * Δ Dumnezeu întârziează, dar nu uită.

IDEM, *Calend. Rom.* 1892. — D-na
Z. JUVARA, c. Fedesci, j. Tutova.

* *Dumnidzëu șintésce ma nă-agârșesce. 1)*

C. IONESCU, prof. c. Nevêsta,
Macedonia.

* *Dumnidzëu amănă ma nu agârșesci. 2)*

D. A. MILESCU, stud. c. Gopeși,
Macedonia.

Dumnidzëu amănă ma nu agârșasci. 3)

PER. PAPAHAĞI, *Zweit. Jahres.*,
II, p. 154.

1) Dumnezeu întârzie dar nu uită.

2) Dumnezeu amănă dar nu uită.

3) Idem.

Acelaş înţeles ca la No. 15152, şi cum dice Claudianu :

Saepe mihi dubiam traxit sententia mentem ;
Curarent Superi terras, an nullus inesset
Rector et incerto fluereut mortalia casu.
Abstulit hunc tandem Rvfini poena tumultum
Absolvitque deos.

«Pe Dumnezeu ămenii cei de mult îl zugrăvesc cu picăorele de lână şi cu mână de her.» — AXENTIE *Uricariul*, II, p. 156.

La justice de Dieu a des pieds de plomb.

Prov. Lat.

*La vendetta di Dio non piomba in fretta.*¹⁾

Prov. Ital.

*Gott kommt langsam, aber wohl.*²⁾

Prov. Germ.

*Got cometh with leaden feet, but striketh with
iron hands.*³⁾

Prov. Engl.

15156 * [△] Dumnezeu nu pedepseşte îndată ce omu
greşesce.

I. POPESCU, *inv. c. Dobreni, j.*
Ilfor.

Şi dă omului vreme ca să se pocăiească.

15157 Intârzierea certărei, Dumnezeu cu asu-
pră o plinesce.

N. MUSTE, *Letop. Mold.*, III,
p. 59.

Acelaş înţeles ca la No. 15155, şi cum dice Francesul :

L'homme ne perd rien pour attendre.

1) Resbunarea lui Dumnezeu nu lovesce repede.

2) Dumnezeu vine încet, însă bine.

3) Dumnezeu vine cu picere de plumb, lovesce însă cu mână de fer.

15158 * Δ Dumneḑeḑ ũ nu rĕmĕne la nime dator.

IUL. GROFȘOREANU, *înv. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

Acelaș înțeles ca la No. 15157.

Az isten soha sem marad adosnak.

Prov. Maghi.

15159 * Δ Dumneḑeḑ nu bate cu ciomagul.

D-na S. NĂDEJDE, *Nuv.*, p. 206
— ION PAUL, *Transilvania*. — G.
P. SALVIŢ & E. I. PATRICIU, *înv.*
c. Smulți, j. Covurluiu.

* Δ *Dumneḑeḑ nu bate pe om cu ciomagu.*

N. MATEESCU, *înv. c. Movilița, j. Putna.*

Adică Dumneḑeḑ e răbdător cu cei răi, nu'î pedepsește îndată.

15160 * Δ Dumneḑeḑ nu bate cu bóta, numa cu socóta.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.*

Acelaș înțeles ca la No. 15159.

15161 * Δ Nu bate Dumneḑeḑ cu biciul.

V. A. FORESCU, *c. Broscești, j. Suciava.*

Acelaș înțeles ca la No. 15160.

15162 * Δ Dumneḑeḑ te feresce
Până te nemeresce,

I. POPESCU, *înv. c. Dobreni, j. Ilfov.*

* △
*Dumnezeu feresce
 Pân' ce nimeresce.*

A. GOROVEI, *public. j. Suctava.*

Acelaş înţeles ca la No. 15161.

15163 * △
*Dumnezeu te păzesc
 Până ce te nimeresc.*

C. TEODORESCU, *înv. c. Lipova,
 j. Vaslui.*

Acelaş înţeles ca la No. 15162.

15164 * △
*Dumnezeu dă, numai trebuie să dai şi
 tu cu mâna.*

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu,
 Banat.*

Să nu ne lasăm în nădejdea altuia, fie chiar şi Dum-
 nezeu. Scaparea omului stă în mânele lui.

A se vedé variante la Capitol XVII.

Aide-toi, Dieu t'aidera.

Prov. Franc.

Nôsgnor a ȝis : agiutēte ch'i t'agiutrēu.¹⁾

Prov. Piem.

Hilf dir selbst, so hilft dir Gott.²⁾

Prov. Germ.

Help your self and God will help you.³⁾

Prov. Englez.

¹⁾ Domnul a ȝis: ajută-te şi te voin ajuta.

²⁾ Ajută-te singur, ast-fel Dumnezeu te va ajuta.

³⁾ Ajută-te singur, şi Dumnezeu te va ajuta.

- 15165 * Δ Dumneșeu dă omului, dară (dar) în traistă nu'î bagă.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 167; *Rev. Ist.*, III, p. 164. — A. GOROVEI, *public. j. Suciava.* — HINȚESCU, 53.

- * Δ Dumneșeu dă omului dar în straiță nu'î bagă.

V. SALA, *dasc. c. Beiuș, comit. Bihor, Ungaria.* — D. POPOVICIU, *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungaria.*

Acelaș înțeles ca la No. 15164.

Dieu donne le bœuf et non les cornes.

Prov. Franc.

Gott bescheert wohl die Kuh, aber nicht den Strick dazu.¹⁾

Prov. Germ.

God gives us hands, but does not build bridges for us.²⁾

Prov. Engl.

- 15166 Dumneșeu dă dar nu bagă în pungă.

IDA VON DÜRINGSFELD, I, p. 322.

Acelaș înțeles ca la No. 15165.

- 15167 * Δ Dumneșeu îți dă, dar în sac nu'ți bagă.

EM. POPESCU, *înv. c. Ciocanesci-Mărgineni, j. Ialomița.* — N. URECHIA, *îng. c. Comarnic, j. Prahova.*

- * Δ Dumneșeu dă, dar în sac nu bagă.

CĂLIN IORDACHE, *stud. j. Argeș.*

¹⁾ Dumneșeu, dă vaca, dar nu dă ștrângu.

²⁾ Dumneșeu ne da mâni dar nu ne zidesce poduri.

Acelaş înţeles ca la No. 15166.

*Guđ giver enhver Fugl sin Föde, men kaster
den ei til den i Reden.¹⁾*

Prov. Danez.

15168 * \triangle Dumneţeu dă, dar (da) în obor nu bagă.

M. PĂSCULESCU, *la Intîln.*, p.
11. — *Rev. Copii.*, II, p. 176. — I.
POPESCU, *înv. c. Dobreni, j. Ilfov.*
— P. GĂRBOVICEANU, *prof. Sem.*
Centr. Cl. VII.

Acelaş înţeles ca la No. 15167.

15169 * \triangle Dumneţeu îţi dă, dar nu 'ţi bagă în gură.

P. GĂRBOVICEANU, *prof. Sc.*
Norm. Inv.

Acelaş înţeles ca la No. 15168.

15170 * \triangle Ce ne trimite Dumneţeu trebuie să primim, ori bun ori rău.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu,*
Banat.

Să primim cu rabdare răul ca şi binele care ne vine.

15171 * \triangle Numai Dumneţeu face voia la toţi.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu,*
Banat.

Când nu poţi mulţumi pre cine-va.

15172 * \triangle Dumneţeu a umplut lumea cu ce a putut.

C. C. MICLESCU, *c. Miclesci, j.*
Vasluiu. — E. I. PATRICIU & G.
P. SALVIŢ, *înv. c. Smulţ, j. Co-*
vurlui.

¹⁾ Dumneţei dă fie-cărei pasere hrana sa, dar nu i-o aruncă 'n cioc.

* △

*Dumnezeu a umplut lumea cum a putut.*C. TEOFĂNESCU, *inv. c. Bicăz, j. Némțu.*Vezi *Bun, Rău.*

Dumnezeu a făcut și pe bun și pe rău, și se ține mai ales când vrei să arăți pe un prost.

* △

15173 *Îi mare oboru lui Dumnezeu.*AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.*

Lumea e mare, deci, ori cât de mulți oameni ar fi, toți pot trăi într'însa.

Se ține, mai ales, când un om sărac are mulți copii.

15174 *Când vrea Dumnezeu să piardă pe om, mai întâiu îi ia mințile.*P. ISPIRESCU. *Rev. Ist., I, p. 459.*

*

*Când Dumnezeu perde pe om, îi ia mîntea.*HINȚESCU, p. 143. — G. MUNTEANU. — V. SALA, *dasc c. Vașcoi-Bădresci, comit. Bihor, Ungaria.*

*

*Dacă Dumnezeu vrea să te bată îți ia mîntea.*S. FL. MARIAN, *Bucovina.**Dumnezeu, înainte de a te pierde, îți ia mai întâiu mințile.*Voința, *ziar*, XII, No. 3286.

* △

*Dumnezeu îți ia mîntea și apoi te bate.*GAVRIL ONIȘOR, *prof. c. Avramesci, j. Tutova.*

* △

*Daca vré Dumneđeũ să bată pe cine-va,
mai nainte îi iewa mintea.*

MARIA COSMA, c. Vaşcoi-Băresci,
comit. Bihor, Ungaria. — AVR.
CORCEA, paroh, c. Coşteiu, Banat.

Când unul face o faptă nebunescă, care trebuie să'î
aducă pagubă. Românul, în asemenea împrejurări mai
dice: *îi-a luat Dumnezeu minţile.*

Quos perdere vult Jupiter dementat prius.¹⁾

Prov. Lat.

*Quand Dieu quelqu'un veut châtier,
De bon sens le fait varier.*

Prov. Franc.

*Quando dio ci vuol punire,
Del vero senno ci fa uscire.²⁾*

Prov. Ital.

*Wenn Gott Einen strafen will, so thut er ihm
die Augen zu.³⁾*

Prov. Germ.

Eschil ȝice: «când un om merge spre peire, ȝeii îi ajuta
să se nimicească.» — PROMETEŪ.

* △

15175 *Dumneđeũ nu dă cu bâta, ci îi iewă mintea.*

IUL. GROFŞOREANU, dasc. c. Gal-
şa, comit. Arad, Ungaria.

Acelaş înţeles ca la No. 15174.

* △

15176 *Dumneđeũ cêrtă pe om după puterea lui.*

C. TEODORESCU, înv. c. Dôgele,
j. Vasluu.

¹⁾ Jupiter înnebunesce mai întâi pe acei pre care vré să 'î piérdă.

²⁾ Când Dumneđeũ vré să ne pedepsescă, el ne scôte din minţi.

³⁾ Când Dumneđeũ vré să pedepsescă pre cine-va, atunci îi légă ochii.

* *Dumnezeu ne certyă după puterea noastră.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j.*
Putna.

Pedépsă celui vinovat nu trebuie să fie pré aspră.

Dieu ne veut pas plus qu'on ne peut.

Prov. Franc.

Dio non manda se non quel che si può portare.¹⁾

Prov. Tosc.

Gott giebt Schultern nach der Bürde.²⁾

Prov. Germ.

Got shapes the back for the burden.³⁾

Prov. Scoț.

15177 * Δ *Ce a legat Dumnezeu, omul să nu deslege.*

IUL. GROFȘOREANU, *prof. c. Gal-*
șa, comit. Arad, Ungaria.

* *Ce Dumnezeu a legat omului nu măi póte deslegă.*

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j.*
Putna.

Să ȓice măi ales despre căsătorii.

15178 * *Iu i greu, ȓi-agiută ș-Dumnidzēju.⁴⁾*

G. ZUCA, *stud. c. Berat, Albania.*

Omul să nu piérdă nici olată speranța.

¹⁾ Dumnezeu nu trimite măi mult de cât póte omul să ducă.

²⁾ Dumnezeu dă spatele după povară.

³⁾ Dumnezeu face spatele după greutatea povereii.

⁴⁾ Unde e greu, îți ajută și Dumnezeu.

- 15179 * \triangle Cine începe cu Dumnezeu, cu Dumnezeu sfîrşesce.

IUL. GROFŞOREANU, *dasc. c. Gal-
şa, comit. Arad, Ungaria.*

Bine cine începe, tot bine isprăvesce.

- 15180 * \triangle Dumnezeu când a plecat să scotă urîţii din ţeră, cel mai urît de cât toţi s'a luat după dînsul să'l însoţască în această lucrare.

C. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari,
j. Mehedinţi.*

Când cel vinovat se preface că este nevinovat, şi caută şi dînsul pe cel vinovat pentru a'l descoperi.

- 15181 * \triangle Dumnezeu dă şi ieà.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coşteiu,
Banat.*

* \triangle *Dumnezeu tot dă şi ieà.*

V. SALA, *dasc. c. Drăgănesci,
comit. Bihor, Ungaria.* — D. PO-
POVICI, *inv. c. Cuvin, comit. Arad,
Ungaria.*

Dumnezeu dă, Dumnezeu ieà.

D-na S. NĂDEJDE, *Nuv., p. 155.*

Averea, binele este trecător.

*Dumnezeu m'a dat, Dumnezeu m'a luat, fie
numele lui bine-cuvîntat.*

Biblie Iov.

- 15182 * \triangle Dumnezeu încarcă şi descarcă.

IUL. GROFŞOREANU, *dasc. c. Gal-
şa, comit. Arad, Ungaria.*

* △ *Dumneșeu tot încarcă și descarcă.*

D. POPOVICI, *înv. c. Cuvin, comit. Arad, Ungaria.*

Acelaș înțeles ca la No. 15181.

15183 * △ *Un Dumneșeu dă și altul iea.*

HINȚESOU, p. 53. — DR. GASTER, *Liter. Pop.*, p. 217. — BARONZI, p. 55. — L. ȘĂINEANU, *Semas.*, p. 327. — D. EPUREANU, *înv. c. Damian, j. Dolj.* — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna.* — G. POBORAN, *inst. j. Olt.* — C. TEOFĂNESCU, *înv. c. Bicz, j. Némțu.*

* △ *Un Dumneșeu îți dă și altul îți iea.*

D-na ECAT. ZANNE, *c. Băscău, j. Fălciu.*

* △ *Un Dumneșeu dă și de ce iea(ă).*

V. A. FORESCU, *c. Folticeni, j. Sucava.* — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU, *înv. c. Smulț, j. Covurlui.*

1° Când mai mult pierzi de cât câștigi.

2° Când nu ai apucat bine să capeți un lucru, și altul ți-l iea.

Remășită din vechile credințe păgâne.

SNÓVĂ

Ci-că un țigan căpătase o olă cu lapte. Când a pus-o la foc, vede că laptele începe să se umfle. Țiganul nu mai putea de bucurie că se înmulțesc laptele, și se rugă mulțumit: «Dă, Dămne. să crească! Dă, Dămne, să crească!» Laptele curge tot în foc. Când țiganul vede că n'a mai rămas nimic în olă se întristeză foarte mult și ȳice mânios: «De, apoi trébă'ȳ asta! *Un Dumneșeu dă și de ce ieaă.*»

15184 * △ *Scie Dumneșeu al cui e sacul cu făină și podul cu slănină.*

A. PANN, *Ediț. 1889*, p. 134; II, p. 78. — HINȚESCU, p. 53. — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIU, *înv. c. Smulț, j. Covurlui.* — D. EPUREANU, *înv. c. Damian, j. Dolj.*

*
Scie Dumneḑeū al cui e sacul cu malaīul.

A. PETRESCU, *ing. c. Curtea-de-Argheș, j. Argeș.*

* △
Scie Dumneḑeū al cui e sacul cu făină.

V. SALA, *înv. c. Vașcoți, comit. Bihor, Ungaria.*

1° Când se aruncă, asupra cui-va, o vină ne-întemeiată.

2° Când cine-va câștigă pe ne-așteptate; credeă că pierde și în urmă câștigă.

3° Când cine-va găsește un lucru pierdut.

4° Să așteptăm sfirșitul, urma alege, căci Dumneḑeū îngrijesce de toți, și cunósce faptele fie-căruia.

SNÓVĂ

Un țigan sē duse să fure slauina unui Român, din podul casei a-cestuia. Dar Dumneḑeu nu 'l-a ajutat, pentru că slauina eră numai drēptă a Românului, așa că țiganul a căḑut, în casă, pe gura podului, cu slănină cu tot. Românul de bucurie ca și-a găsit slăнина, a ḑis: «Hei! mei țigane! *scie el Dumneḑeū al cui e podul cu slănină.*»

A se vedé și snóva de la No. 15185.

* △
15185 *Scie Dumneḑeū al cui e colacu.*

ST. ST. TUȚESCU, *înv. c. Cătanele, j. Dolj.*

Veḑi *Cap. XII, c. Colac.*

Aceleași înțelesuri ca la No. 15184.

SNÓVĂ

A trăit odată un fecior, în casă cu tată-sēu. Ei aū fost morari. Măstihōia ¹⁾ feciorului, în tōta săptămāna, dedeă cinste la biserică, trei-patru liturghii de prescuri. Odată ḑice nevēsta catre fecior: «Mei Iōne, da ce va fi de noi, că tu nu mai poruncesci să fac și eu prescuri. — Nu, dragă, pentru că *scie Dumneḑeū al cui e sacul cu făină.*» — V. SALA, *Ungaria.*

¹⁾ Muma vitregă.

15186 * **Calcă pri ou și s-acâță di Dumnidzêu.¹⁾**

G. ZUCA, *stud. c. Samarina, Epir.*

A învățat și el două buche, și se crede cel mai învățat om.

A prins ce-va putere și se crede cât un împărat.

15187 * Δ **Scie numai Dumnețeu și vaca.**

IUL. GROFȘOREANU, *înv. c. Galșan, comit. Arad, Ungaria.*

Când unul face o treabă fără să scie pentru ce.

SNÓVĂ

Un Némț și-a muls vaca. Acesta, când a fost plin suștarul, a dat cu piciorul. Pentru ca să ocolască pe viitor, ast-fel de ne-plăcere, a legat vaca cu ștrângul de el. Vaca a luat-o la fugă. Popa îl vede și îl întreabă, că unde duce vaca? *Scie Dumnețeu și vaca*, răspunde bietul Némț.

15188 **Cu gândul la Dumnețeu și cu mâna prin sînul meu.**

IORD. GOLESCU, *Mss. III, p. 28.*

Să ție pentru cei ce, cu smerența lor, fură și ne despăie (GOLESCU).

15189 * **In gură cu Dumnețeu și în inimă cu dracu.**

A. PANN, *Ediț. 1889, p. 83; III, p. 65.* — HINȚESCU, *p. 72.* — S. I. GROSȘMAN, *Dicț., p. 103.*

* Δ **In gură cu Dumnețeu, în inimă cu dracu.**

V. SALA, *dasc. c. B. Lazuri, comit. Bihor, Ungaria.*

Vezi Creștin, Cruce.

¹⁾ A călcat pe ou și s'a prins de Dumnețeu.

Pentru cel făţarnic. A se vedé No. 14762.

15190 Tot binele de la Dumnezeu este.

DIM TICHINDEAL, *Fab.*, p. 365.

Luî să'î mulţumim, prin urmare, de câte-orî ne vine vre-un bine.

De Dieu tout bien vient.

HENRY ESTIENNE, *XVI-e Siècle*.

15191 'I-a avut Dumnezeu de scire
Şi l'a păzit de peire.

A. PANN, III, p. 141. — HIN-
ŢESCU, p. 171.

Veđi Norocire.

Erà cât p'aci să móră, şi a scăpat ca prin minune.

15192 Cine are parte dă Dumnezeu pe pămînt,
are parte şi dă cel din cer.

IORD. GOLESCU, *Mss.* II, p. 78.

*Cată'î Dumneđeş pe pămînt dacă vei să'l
aibi şi în cer.*

C. BOLLIAC, *Culegere*.

* △

Când ai Dumneđeş pe pămînt ai şi în cer.

D-na Z. JUVARA, c. *Fedescă, j.*
Tutova.

Adică, cine are parte dă ajutor pe pămînt, el ajută
şi cel din cer (GOLESCU).

15193 Dumnezeu când te ajută,
Plumbul ţi se face plută.

A. PANN, I, p. 72. — HINŢESCU,
p. 52.

Arată puterea lui Dumnezeu şi priinţa ajutorului pe
care ni'l póte dà.

Où Dieu veult il pleut.

Prov. Communs XV-e Siècle.

Wer's Glück hat, dem kalbt ein Ochs.¹⁾

Prov. Germ.

15194 **Unde vré Dumneđeũ sunt prietenĩ, banĩ
și de tóte.**

I. NECULCE, *Letop. Mold.*, II, p.
245.

Are puterea lui Dumueđeũ.

Dieu est puissant de bien nous faire.

Prov. Franc.

15195 * Δ **Ce o vré Dumneđeũ sporesce.**

D-na Z. JUVARA, c. *Fedesci, j.*
Tutova.

Acelaș înțeles ca la No. 15194.

Se Dio t'ajuta, sei ajutato.

Prov. Ital.

Wem Gott hilft, dem ist geholfen.

Prov. Germ.

Kinek isten a barátja, könnyen üdvözüil.

Prov. Magyar.

Komu Boh, tomu vsechni svaty.

Prov. Ceh.

Кому Богъ, томъ и вси свети.

Prov. Sîrb.

15196 **Mulțumim lui Dumneđeũ,
Și de bine și de rău.**

A. PANN, II, p. 37.

¹⁾ Cine are noroc, îi fată bou.

*Mulțămim lui Dumnezeu,
Și de bine și de rău.*

HINȚESCU, p. 113.— I. CREANGĂ,
Pov., p. 223.

Căci nimeni nu cunoște taia lui Dumnezeu, și trebuie să primescă cu supunere, ba chiar cu mulțumire, tot ce vine de la dînsul.

*Iehova a dat, Iehova a luat, fie bine-cuvîntat
numele lui Iehova!*

Iov, 3, 21.

15197 [△] După cum vré Dumnezeu
Se face bine ori rău.

G. DEM. TEODORESCU, *Poes. Pop.*,
p. 568.

Tóte întîmplările staă în mîna Domnului.

La Dumnezeu sunt tóte cu puțință.

MATEI, 19, 26; IOV, 42, 2; IE-
REM., 32, 17; LUCA, 1, 37 & 18, 27.

15198 * Din puțințel a făcut Dumnezeu cerul și
pămîntul.

¹⁰ Arată puterea lui Dumnezeu.

²⁰ Când unul din nimic s'a ridicat, s'a îmbogățit.

15199 * [△] Dumnezeu giuruesce și nebunu trage
nădejde.

Veđi *Cuminte, Nebun.*
PÂRVU, c. *Ivescî, j. Tulova.*

Nu trebuie să punem nici un temeiu pe o făgăduielă dată.

15200 * [△] Dumnezeu cu mila, și dracu cu pila.

P. GÂRBOVICEANU, *prof. c. Va-
lea Marcuț, j. Mehedinți.*

Arată bunătatea unuia și răutatea celui-l-alt

- 15201 Dumneșeu tiran nu este,
Binele la toți voesce.

A. PANN, I, p. 74. — HINȚESCU,
p. 53.

Arată nemărginita lui bunătate.

*Dieu beneie tout.*¹⁾

Prov. Gallic. Mss. XV-e Siècle.

- 15202 N'a dat zapis cu Dumneșeu.

A. PANN, II, p. 160.

Omul poate muri dintr'un cês într'altu.

- 15203 Dumneșeu dă aceluî care dă.

I. G. VALENTINEANU, p. 31.

Să ne fie milă de cei săraci, și precum țice Țichindeal, Fab. p. 251: *«Ajutând și ajutorând este dumneșeesc lucru, și a lui Dumneșeu»*

- 15204 De mult Dòmne-miluesce, i se urasce și
lui Dumneșeu.

Dreptate, ziar, I, No. 95.

Veđi Domn.

Acelaș înțeles cu la No. 14819.

Hristos a ȝis: *«Rugăciunile vóstre sa fie scurte, și nu ca ale pagânilor cari 'și închipuî că prin mulțimea cuvintelor vor dobândi ce doresc. Caci tatăl vostru scie ce vë trebuie înainte ca să cereți.»*

- 15205 * Te duci la sfinți și nu te duci la Dumneșeu.

Maior P. BUDIȘTEANU, *j. Ilfov.*

Veđi Sfânt.

¹⁾ Dieu bėnit tout.

Pentru cel care se rîgă de cei mai mici, în loc să mîrgă de a-dreptul la cel mai mare, de care atîrnă totul.

Il vaut mieux s'adresser à Dieu qu'à ses saints.

Prov. Franc.

15206 * [△] Dumneđeũ să te păzescă de țiganul turcit și de mojicul grecit.

A. PANN, III, p. 48. — HINȚESCU, p. 52. — P. GÂRBOVICEANU, *prof. Sem. Buc. Cl. VIII.* — H. D. Ț. NESCU, *inv. c. Zamostea, j. Dorohoi.*

Dumneđeũ să te ferescă de țiganul turcit și de mojicul grecit.

A. PANN, *Edit.* 1889, p. 84.

* *Dumnidzěũ s'ti ascapě di criștin inturchipsit.*¹⁾

D. A. MILESCU, *stud. c. Gopeșt, Macedonia.*

Arată asprimea parvenitului, cîocoîului.

*Dio țigardi da un ricco impoverito, e da un povero quand'è arricchito.*²⁾

Prov. Tosc.

15207 * [△] Dumneđeũ să te ferescă de Român cîocoit și de țigan boerit.

G. I. TOMESCU, *inv. c. Broscari, j. Mehedinți.*

Acelaș înțeles ca la No. 15206.

15208 * [△] Să te ferescă Dumneđeũ de țeranul boerit și de țiganul turcit.

G. BĂNULESCU, *inv. c. Pietroșița, j. Dâmbovița.*

¹⁾ Dumneđeũ să te scape de creștinul turcit.

²⁾ Dumneđeũ să te păzescă de un bogat care a sărăcit și de un sărac care s'a îmbogățit.

* △

*Să te ferescă Dumnezeu de țigan turcit și
de Român boierit.*

I. DUMITRESCU, *în: c. Gânciova,
j. Dolj.*

Vezi *Boier.*

Acelaș înțeles ca la No. 15207. A se vedé și No. 9762.

15209 **Dumnezeu sfântul să ne păzescă
Și de praftorița țigănescă.**

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 87;
I I, p. 50.

Pentru cel care se învață după ce pătimesce.
A se vedé snova de la No. 15213.

15210 * **Dumnidzeu s-ti ascapé di mulțiare urută.¹⁾**

C. IONESCU, *prof. c. Nevésta,
Macedonia.*

Căci e foc și pirjol în casa omului.

15211 **Să te ferescă Dumnezeu de bătae feme-
escă.**

D-na S. NÂDEJDE, *Nuv.*, p. 66.

Căci e gróznică. Vezi nuvela D-nei Nădejde.

15212 * △ **Să te ferescă Dumnezeu de judecata fi-
mească și de bătaia prostului.**

V. A. FORESCU, *c. Dorna, j.
Suciava.*

Arată lipsa de judecată a femeiei, și primejdia de mórte
la care ești supus, când te lovesce prostul.

¹⁾ Dumnezeu să te ferescă de muțerea ticălósă (rea).

15213 Dumneḑeu să te ferescă,
De bătae cerescă,
De urgie 'mpĕrătescă,
Și de pîră mojicescă.

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 84; III
p. 48.

*Dumneḑeu sfînt să păzescă,
Tôtă firea creștinescă,
De bătaia cea cerescă,
De urgia 'mpĕrătescă,
Și de pîra mojicescă.*

A. PANN, *Ediț.* 1889, p. 85; III,
p. 48.

*Dumneḑeu să te ferescă,
De bătae cerescă,
De urgie 'mpĕrătescă,
De pîră mojicescă,
Și de ură boerescă.*

H NȚES 'U, p. 52.

*

*Dumneḑeu să te păzescă,
De urgia 'mpĕrătescă,
Și de pîra mojicescă.*

G. BĂNULESCU, *înv. c. Pietro-
șița, j. Dîmbovița.*

Tôte, lucruri grele de suferit.

POVESTEA VORBIÎ

Un îperat prea cu minte, rugile cînd își făcea
Pe lângă alte cuvinte și aceste le ḑicea:

*Dumneḑeu sfînt să păzescă
Tôtă firea creștinescă,
De bătaia cea cerescă,
De urgia împĕrătescă
Și de pîra mojicescă.*

Fiul său ce tot-dé-una la rugî cu el pus eră,
Tôte le ḑicea dar, una nu 'l plăcea, îl superă,
Nu 'l venea să se smerescă, sa ḑică acest cuvînt:
Și de pîra mojicescă să 'l păzescă cel prea sfînt.

Dicend: Ce putere are un mojiu, prost, nătărău,
 Unuia împărat mare prin pîre să 'l facă rău?
 Împăratul dacă vede că nu 'l pôte muia
 Să 'l facă pe el a crede ceea ce 'l poveșuia,
 Gîndindu-se făcu planul, dîcend: voiû să 'l pedepsesc.
 Și chiemă în grab pe țiganul, potcovaru împăratesc,
 Căruia din întimplare atunci dintr'un foișor,
 Căduse, și 'l murise copilul său micșor.
 Îl poruncește în taină ca cu cărdul țigănesc,
 Să se scôle să dea jalbă de fiul împăratesc,
 Cu doveđi s'aducă pîră, ori cum va sci mai urît,
 Că el de sus îmbrîncindu 'l cu dîle l'a omorît,
 Decî îngropînd pe copilul potcovaru 'mpărătesc,
 Ridică doveđi, aduce tot sălașul țigănesc,
 Dau jalbă către 'mpăratul, cu jurăminte pîresc
 Că 'i-a 'mbrîncit pe copilul feciorul împărătesc.
 Împăratu 'nfațîșeză pe fiul său în divan
 Doveđile îl fac sa cređă că a îmbrîncit pe țigan.
 Pentru care împăratul chiar singur a hotărît,
 Să 'l de, să 'l aibă țiganu în locul celui omorît,
 Așa dară, fără voie, feciorul de împărat
 A trebuit să se ducă, tatăl său precum l'a dat,
 Și deosebi împăratul pe potcovarul chiemînd,
 Îl da strașnică poruncă pentru fiul său dîcend:
 Îți poruncesc ca îndată cum te veî duce cu el
 Să 'l îmbraci în haîne rupte, să nu 'l faci hatîr vr'un fel:
 Și să 'l pui la foi să sufle, tocma ca pe un țigan.
 Cînd veđi că nu te ascultă, îngrozește 'l din cîocan.
 Și cu praftorița udă mai adesea să 'l lovesci,
 Dă în el, numai păzesce unde-va să nu 'l slutesci.
 Că voiû, pentru o greșală, în ast-fel să 'l pedepsesc,
 De cît, cum dîc, tu ascultă cele ce îți poruncesc.
 Decî ducîndu-se țiganu cu porunca iuarimat,
 Le-a urmat tôte tocma cu feciorul de împărat.
 Îl îmbracă în nisce sdrențe ca p'o slugă de țigan,
 Negre 'n cărbuni tăvălite. de nu făcea nicî un ban.
 Îl puse la foi să sufle și cu barosu să dea,
 De nu putea, val de dînsul! cu praftorița 'l lovea.
 De cîte ori stropea focul, cu dînsa îl atîngea,
 Și obrazul, nasul, gura îl umplea și îi mînjea,
 Pedepsele aste tôte trehuind să ieă șfirșit,
 După trei dîle împăratul iertă pe fiul greșit,
 Și trimetînd, îl aduse iar cu ciuste la palat
 Șpălat și îmbrăcat bine, ca un fecior de 'mpărat.
 Apoi s'era împăratul mergînd să se rîge iar
 Au rostit ca mai înainte aceleași cuvinte chîiar.
 Fiul său, ce împreună stă 'ngenunchiat spre pămînt
 Dise: tată! mai va încă să dîci și acest cuvînt:
Dumneđeî sfînt să ne păzescă
Și de praftorița țigănescă.
 Atunci împăratu 'n sine, de vorbele lui rîdînd,
 Și isprăvind rugăciunea plcă în iatac dîcend:
 Omul până nu patimesce nu se învață.

A. PANN.

- 15214 * Δ Dumneđeũ să te ferescă
De poruncă 'mpĕrătescă.

P. GĂRBOVICEANU, *prof. Semin.*
Buc. Cl. VIII.

Acelaş înţeles ca la No. 15213.

- 15215 Δ Să te păzescă Dumneđeũ de bătaia muie-
rii, a stângaciului, a ciungului şi a schio-
pului, de puşca chiorului şi de fapta
mutului şi a surdului.

Sezătórea, III, p. 81.

- *
Să te păzescă Dumneđeũ de bătaia surdului
şi de fapta schiopului.

I. BĂNESCU, *prof. j. Roman.*

Fiind toţi ómeni însemnaţi de Dumneđeũ, şi prin ur-
mare răi.

- 15216 Dumneđeũ să te ferescă,
De bătaia cea orbescă,
Şi de picioróna schiopescă.

A. PANN, III, p. 25. — HINŢESCU,
p. 52.

Acelaş înţeles ca la No. 15215.

- 15217 * Δ Să te ferescă Dumneđeũ de bătaia ciun-
gului.

GR. POÎENARU, *ing. j. Putna.*

Acelaş înţeles ca la No. 15216.

- 15218 * Δ Ferescă Dumneđeũ de fuga schiopului
şi de bătaia orbului.

GAVR. ONIŞOR, *prof. c. Dobro-
vĕţ, j. Vasluiu.*

Acelaş înţeles ca la No. 15217.

- 15219 * Δ Să te ferescă Dumnezeu de fată de popă
și de moșie lângă cale.

I. PUȘCARIU, c. Poiana-Mărului,
comit Făgăraș, Transilvania.

Una ca și cea-l-altă nu sunt ale stăpânului ci a fie-cărui
trecător.

*Les femmes fenestrières et les terres de frontières
sont mauvaises à garder.*

Prov. Franc.

- 15220 * Δ Să te ferescă Dumnezeu de capră și de
fată.

AVR. CORCEA, paroh, c. Coșteiu,
Banat.

Amîndouă sunt grele de păzit.

- 15221 * Dumnidzēu s-te-apere dă om strîmbu.¹⁾

I. COYAN, prof. c. Turia, Epir.

1° Ca de orî-ce om însemnat.

2° Pentru omul ne-drept.

- 15222 Dumnezeu ferescă grădina de știr și pămîntu de chir.

V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1615.

Lucruri de cari nu poți scăpa.

La Alexandri e un joc de cuvinte asupra vorbeii *pir*,
pronunțată *chir*, și aplicată Grecilor.

- 15223 * Trei lucruri sunt urîte și lui Dumnezeu:
bogatul ne-milostiv, calicul fudul și
curvarul bătrîn.

I. BĂNESCU, prof. j. Roman. —
D-na M. JUVARA, c. Sărățeni, j.
Tutova.

¹⁾ Dumnezeu să te ferescă de omul strîmb (ne-drept).

Trei lucruri de o potrivă rele și ne potrivite.

*Dex hait moult povere orgueilleux, jeune paresseux
et viel luxurieux.¹⁾*

Adag. Prov XIII-e Siècle.

- 15224 * Trei lucruri în lume nu sunt: scară la
Dumnezeu, pod peste mare, ferul mē-
dುವă nu are.

D-na Z. JUVARĂ, c. Fedesci, j.
Tutova.

Lucruri cari nu pot fi.

- 15225 Dumnezeu să 'l înmulțescă,
Ca și pe piétră să crească.

A. PANN, I, p. 128. — HINȚESCU,
p. 52.

Urarea bețivului.

- 15226 Dumnezeu să 'l Négoe, în ȕioa de Ca-
racal.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p.
164.

*Dumnezeu să te ȕepure (Négoe) în ȕioa de
Caracal.*

BARONZI, p. 85. — HINȚESCU, p.
52.

Dumnezeu să 'l ȕepure.

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 94.

1° La vorbe ne-potrivite.

2° În mod glumeț în loc de: *Dumnezeu să 'l ierte.*

- 15227 * Dumnezeu să 'l ierte,
Cu trei pome fierte,
Și cu una môle,
Să nu se măi scôle.

D-na EUG. ZANNE, c. Bucuresci,
j. Ilfov

¹⁾ Dieu hait beaucoup povere orgueilleux, jeune paresseux et vieillard
luxurieux.

* △
*Dumneșu să 'l ierte,
 Cu trei pome fierte,
 Și cu una crudă,
 Să nu 'i fie ciudă.*

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu,
 Banat.*

Să ție despre un mort pe care nu 'l jelesc de loc.

15228 * △ A fi omul lui Dumneșu.

ANDREI MARINESCU, *inv. c. Hu-
 mele, j. Argeș. — C. BUNGETIANU,
 preot, c. Cosovăț, j. Mehedinți.*

Om al lui Dumneșu.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 254. — P.
 ISPIRESCU, *Leg.*, p. 278. — AL. O-
 DOBESCU, *III*, p. 44.

Om bun, cu inimă bună, care ajută pe toți.

«Acolo, dacă sosi, trase la gazdă la un om al lui Dumneșu. De câte-
 ori se culcă, de atâtea ori găseă câte o pungă cu galbeni la capătăiul
 său, când se sculă.» — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 278.

15229 * △ A fi pânea lui Dumneșu.

C. C. MICLESCU, *c. Miclesci, j.
 Vaslui.*

Veți *Pâne.*

Acelaș înțeles ca la No. 15228.

C'est le pain du bon Dieu.

Prov. Franc.

15230 * △ Omu lui Dumneșu cu gându dracului.

ST. ST. TUȚESCU, *inv. c. Cata-
 nele, j. Dolj.*

1° Despre cel prost.

2° Pentru cel fățarnic.

15231 * \triangle Omul lui Dumnezeu (și) cu naravul dracului.

C. BOGDAN, *preot, c. Cărpineț, comit. Bihor, Ungaria.* — GAVR. ON ȘOR, *prof. c. Dobrovăț, j. Vaslui.*

* \triangle Om cu frica lui Dumnezeu și naravul dracului.

C. TEODORESCU, *inv. c. Dógele, j. Vaslui.*

Aceleași înțelesuri ca la No. 15230. A se vedé și No. 4332.

15232 * \triangle Omul lui Dumnezeu cu firea dracului.

IULIU GROFȘOREANU, *inv. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.*

Acelaș înțeles ca la No. 15231.

15233 * \triangle Om al lui Dumnezeu cu córne.

V. RÂMBU, *inv. c. Brănescă, j. Dîmbovița.*

Adică om al dracului.

15234 * \triangle A orbit Dumnezeu pre cine-va.

GR. JIPESCU, *Lumin., I, p. 263.*

I-a luat mințile de nu a vădut, nu a înțeles și a greșit.

15235 * \triangle Dumnezeu ăl din tēu.

AVR. CORCEA, *paroh, c. Coșteiu, Banat.*

Adică dracul.

Teu în dialectul bănățen înseamnă: lac.

15236 * \triangle A se luă cu luleaua lui Dumnezeu.

D na Z. JUVARA, *c. Fedescă, j. Tutova.*

Veđi *Lulea, Nēmț.*

Adică a bé bine, a se îmbătă.

* △
15237 De la nune puțin de la Dumneđeū mult.

G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*,
p. 88. — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 191.
— E. BAICAN, *Binețe*, p. 6.

Se ȝice când miluescī pre cine-va saū ũi faci un dar.
Insa, mai cu deosebire:

La botez, cānd, la prima îmbăiere a copilului, nașul
aruncă o monetă în scāldătorea micului fin.

La nuntă, cānd, la împărțirea darurilor, fie-care mesén
dă noiei familii partea sa de ajutor în bani, în vite saū
în produse.

Formula este de origină latină precum o dovedesce
următorul vers din Ovidiū:

Pauca quidem fateor; sed Di dent plura rogati.

A se vedé, pentru mai multe amănunte, G. DEM. TEODORESCU, *Cercet.*, p. 88.

* △
15238 A luă boii lui Dumneđeū.

AL. VOINESCU, *stud. j. Gorj.*
— T. BĂLĂȘEL, *inv. c. Ștefănesci*,
j. Vâlcea. — JUL. VULCĂNESCU,
elev. Sc. Norm., c. Pelești, j. Dolj.

A face ce-va rău, ne-vroind să asculte de povețele al-
tuia. Se ȝice pentru cel încăpăținat.

* △
15239 Să nu mai ducă Dumneđeū pe nimeni.

G. P. SALVIŪ, *inv. a. Smulț, j.*
Covurluiu.

Cānd nnul s'a înșelat într'o afacere.

*
15240 A fi cu Dumneđeū în sîn.

M. CANIAN, *public. j. Iași.*

Veȝi *Cruce*.

Acelaș înțeles ca la No. 14761.

15241 * A nu avé nici un Dumneđeũ.

* A fi fără nici un Dumneđeũ.

Veđi Sfânt.

1° Despre omul rău, pentru care nimica nu e sfânt.

2° Pentru o lucrare reu făcută; cuvînt ne-spus la locul lui, etc.

3° A nu avé nici un scop, nici un înțeles.

15242 * A nu fi nici de un Dumneđeũ.

Adică de nici un folos, a nu fi bun de nimic.

15243 * A se rugă de toți Dumneđeii.

„I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 271; *A-mint*, p. 27.

Veđi Sfânt.

A se rugă cu caldura, cu multă insistența.

15244 Pe ce puneă mîna, par'că o puneă Dumneđeũ.

DIM. STĂNCESCU, *Basme*, p. 105.

* △ Unde puneă mîna, puneă și Dumneđeũ mila.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 209. — AVR. CORCEA, *paroh. c. Coșteiu, Banat*.

Să ȕice despre un bărbat puternic sau norocos care, dacă se apucă de o trebă isbutesce cu siguranța.

„Nêgoe începu a bate în pîntenî, de bucurie că se cotorosise de sarăcie. Acum *pe ce puneă mîna, puneă și Dumneđeũ mila*. Tôte îi mergeau în de bine. Incepu și el a legă gura pânzei. Munca lui se vedea cum mergea înainte și avea parte de ea.” — P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 209.

15245 * Unde pune mîna, ieă Dumneđeũ mila.

ION PAUL, *Fôia p. tofii*, I, p. 91.

1° Om lipsit de noroc.

2° E om al dracului, om rău. — *Transilvania*.

* Δ
15246 A descălecat Dumnezeu la ...

D-na Z. JUVARA, c. Fedesci, j.
Tutova.

1° Îi merg treburile bine.

2° S'a înavușit de odată.

*
15247 A se întâlni cu Dumnezeu.

M. CANIAN, *public. j. Iași*.

Acelaș înțeles ca la No. 15246.

* Δ
15248 'I-a pus Dumnezeu mâna în cap.

EM. POPESCU, *înv. c. Ciocănesci-Mărgineni, j. Ialomița*. — V. RÂMBU, *înv. c. Brănesci, j. Dîmbovița*. — G. POBORAN, *inst. j. Olt*. — GAV. ONIȘOR, *prof. c. Cârnu, j. Tutova*.

* Δ
Par'că 'i-a pus Dumnezeu mâna în cap.

G. P. SALVIU, *înv. c. Smulți, j. Covurlui*.

1° Când cine-va se înavușește fără muncă.

2° Saū de odată, și cam pe ne-așteptate.

* Δ
15249 Îl ține Dumnezeu de pîr.

D-na Z. JUVARA, c. Fedesci, j.
Tutova.

Adică îi merge bine.

* Δ
15250 L'a vădut Dumnezeu.

ILIE HOCTOTĂ, *teol. c. Seliște, comit. Sibiu, Transilvania*. — G. P. SALVIU, *înv. c. Smulți, j. Covurlui*. — C. C. MICLESCU, c. *Miclesci, j. Vaslui*.

Aceleași înțelesuri ca la No. 15247.

15251 * Δ Il vede Dumneșeu.

E. I. PATRICIU, *înv. c. Smulț, j. Covurluțu.*

1° Și'l va păzi de ori-ce primejdie.

2° Său îl va pedepsi dacă face ce-va rău.

15252 * Δ O să te vadă Dumneșeu.

N. GH. IONESCU, *înv. c. Mămornita, j. Dorohol.*

Când cine-va ridică greu, plécă subțire îmbrăcat pe ger, etc.

15253 * Δ Par'că a apucat pe Dumneșeu de un picior.

B. P. HĂȘDEŢ, *Etyrn. Magn.*, p. 1394. — IUL. GROFȘOREANU, *înv. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria.* — E. I. PATRICIU & G. P. SALVIŢ, *înv. c. Smulț, j. Covurluțu.* — I. G. MARDARE, *c. Certesc, j. Tutova.* — V. SALA, *dasc. c. Vașcoi-Băresc, comit. Bihor, Ungaria.* — D. EPUREANU, *înv. c. Damian, j. Dolj.* — D. TRIFAN, *înv. c. Cărnău, j. Némțu.* — C. TEOFĂNESCU, *înv. c. Bicăz, j. Némțu.*

* Δ Par'că a prins pe Dumneșeu de un picior.

FR. DAMÉ, III, p. 211. — D-na Z. JUVARA, *c. Fedesc, j. Tutova.*

Să fi prins pe Dumneșeu de un picior și...

S. FL. MABIAN, *Trad. Pop.*, p. 11.

I se părea că apucă pe Dumneșeu de un picior.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 56.

* △

I se părea c'a prins pe Dumnezeu de-un picior.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 130. —
D-na Z. JUVARA, c. *Fedesci*, j.
Tutova.

1° Pentru o întâmplare fericită, și tot de odată ne-
așteptată, de care se bucură cine-va.

2° A se bucura, a se veseli mult.

3° Pentru omul căruia îi merg bine treburile și e
mândru de acesta.

«Crede că a prins pe Dumnezeu de un picior.»

«Eră vesel, pare că apucase pe Dumnezeu de un picior.»

15254 * △ **Varga lui Dumnezeu.**

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 198. —
S. FL. MARIAN, *Tradiț. Pop.*, p.
124. — L. ȘĂINEANU, *Dicț.*, p. 852.
— *Șezătorea*, V. Buda-Pesta. — M.
LUPESCU, *Șezătorea*, p. 59. — N.
JUVARA, c. *Popeni*, j. *Fălciu*. —
M. CANIAN, j. *Iași*. — D-na R.
BELLOESCU, c. *Berlad*, j. *Tutova*.
— V. A. FORESCU, c. *Folticeni*, j.
Suciava. — E. I. PATRICIU, *inv. c.*
Smulț, j. *Covurluțu*. — C. TEOFĂ-
NESCU, *inv. c. Bicăz*, j. *Nemțu*. —
N. GANE, *Conv. Liter.*, XVII.

Vezi *Cap. XII, c. Domn*.

1° Om rău care tot caută să facă rău altora.

2° Când un om e așa de rău, așa de aspru, în cât
nimene nu se poate înțelege cu dînsul

«Când se mîniă era varga lui Dumnezeu.»

«Varga lui Dumnezeu de aspru ce eră.»

15255 * **Biciul lui Dumnezeu.**

FR. DAMÉ, I, p. 133. — M. CA-
NIAN, *public. j. Iași*.

Acelaș înțeles ca la No. 15256.

Acastă poreclă se dase lui Attila, rege Hunilor.

15256 * E degetul lui Dumnezeu.

Adică Dumnezeu 'și-a arătat voința; se dăce mai ales când unul a primit pedépsa ce i se cuvenia.

Acésta este degetul lui Dumnezeu.

MOISE, 8. 19; SAM., 6. 3. 9; Ps. 8. 3; MATEI, 12. 28; LUCA, 11. 20.

15257 * Mielul lui Dumnezeu.

LAURIAN & MAXIM, II, p. 313.

Adică om bun și blând.

15258 * △ Boul lui Dumnezeu.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p. 155; *Unch. Sfăt.*, p. 96. — LAURIAN & MAXIM, I, p. 242. — L. ȘĂINEANU, VI, p. 327. — IUL. GROFȘOREANU, *inv. c. Galșa, comit. Arad, Ungaria*. — D. EPUREANU, *inv. c. Damian, j. Dolj*.

* *De par'că erà boul lui Dumnezeu.*

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p. 173. — G. POBORAN, *inst. j. Olț*. — HINȚESCU, p. 139.

Boulenii lui Dumnezeu.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 85.

1° Om liniștit, bun la inimă, muncitor și fără cusur.

2° Om prost.

Boii sunt ai lui Dumnezeu pentru că sunt ascultători.

15259 A fi mânia (mânia) lui Dumnezeu.

N. COSTIN, *Letop. Mold.*, II, p. 11. — N. MUSTE, *Letop. Mold.*, III, p. 48 & 87. — I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 143. — S. FL. MARIAN, *Trad. Pop.*, p. 105. — GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j. Putna*.

Veđi *Domn.*

Acelaș înțeles ca la No. 14833.

«Pre aceste ținuturi *aū* fost *mănia lui Dumnezeu*. Atunci să vezi casna spre bieții ămeni, precum s'au scris mai sus, muncindu'i în tot felul; pre cărbuni îi puneă, le cetluia capetele, bătai în tot chipul...» — N. COSTIN, II, p. 11.

«... fiind lipsă de pâne pentru lăcuste ce erau pre aice, și mai înainte în vr'o doi trei ani, și într'acel an *mânia lui Dumnezeu*, cât nici ierbă pre câmp, nici frunză pe păduri unde cădea lăcuste nu rămânea...» — N. MUSTE, III, p. 48.

15260 * Ca pedépsa lui Dumnezeu.

Conv. Liter., VIII, p. 288.

Adică iute.

Feciorul de împărat s'a dus *ca pedépsa lui Dumnezeu*.

15261 * Ca în sinul lui Dumnezeu.

I. CREANGĂ, *Amint.*, p. 68.

Vezi *Avram*.

Adică bine, fericit.

«Trăesc în țera noastră *ca în sinul lui Dumnezeu*».

15262 * A se crede că e Dumnezeu.

Șezătore, I, p. 69.

Adică a fi mândru.

Le roi n'est pas son cousin.

Prov. Franc.

15263 * De când urzeă Dumnezeu pămîntu.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 212.

Adică de mult.

15264 Cu Dumnezeu înainte.

A. PANN, II, p. 114. — P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, II, p. 159. — HINȚESCU, p. 51.

Adică cum o vré Dumnezeu, când ne apucăm de o treabă care póte să ne aducă rele.

15265 * A porni cu Dumneșeu.

*
A se duce cu Dumneșeu.

1° A pleca, a merge sănătos, cu bine.

2° Acelaș înțeles ca la No. 15264.

15266 Cum dă (o dă) Dumneșeu.

Cum se va întâmpla să fie.

A la grăce de Dieu.

Prov. Franc.

15267 * A'l lăsa în plata lui Dumneșeu.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 116 & 227.

— V. ALEXANDRI, *Teatr.*, p. 1533.

— I. AL LUI SBIERA, *Pov.*, p. 55.

Vezi Domn.

Acelaș înțeles ca la No. 14824.

«Dac' am auzit așa, am ăis și eu în gândul meu, că are întru cât-va dreptate maica desăgărița, și am lăsat-o în plata lui Dumneșeu.»

— I. CREANGĂ, p. 116.

15268 * A rămâne ca bătut de Dumneșeu.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 168 &

331. — FR. DAMÉ, III, p. 125. —

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Vezi Trăsnit.

Incrementit de mirare sau de spaime.

«In cele mai de pe urmă trecură toți tinerii bun și răi din împărăție, și din boerinași, și din prostime, și nici nu se uită la dinșil fata ce stă cu mărul în mână. Trecând și argatul de la gradinărie, din întâmplare, pe acolo, fata îl lovi cu mărul drept în cap.

«Fiii de împărați și de boeri, rămaseră ca bătuți de Dumneșeu, când vedură una ca acesta.» — P. ISPIRESCU, p. 168.

15269 * Nu'l mai impacă nici Dumneșeu.

D NA Z. JUVARA, c. Fedescă, j. Tutova.

Adică nimica nu'l mulțumesc.

- 15270 * Așa a fost să fie de la Dumnezeu

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 118

*
Așa a vrut Dumnezeu.

GR. ALEXANDRESCU, *magistr. j.*
Putna.

Resemnare la loviturile sorței.

- 15271 * Dumnezeu să le alégă.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, I, 1872, p.
177; *Rev. Ist.*, III, p. 164. — HIN-
TESCU, p. 52.

* Δ
Dumnezeu alégă,
Balan înțelégă.

V. A. FORESCU, *c. Folticenț,*
j. Suctava.

Acelaș înțeles ca la No. 1298.

- 15272 * Δ L'a ertat Dumnezeu.

T. SPERANȚĂ, III, p. 214—244.
— D-na Z. JUVARA, *c. Fedesci, j.*
Tutova. — G. P. SALVIŢ, *inv. c.*
Smulț, j. Covvrluțu.

Adică a murit.

- 15273 * Δ A fi iertată de Dumnezeu.

GR. JIPESCU, *Opinc.*, p. 21.

Adică femeie bătrână, care nu mai are sorócele.

- 15274 * Δ L'a strîns Dumnezeu.

S. TEODORESCU-KIRILEANU, *int.*
j. Suctava.

Acelaș înțeles ca la No. 15272.

15275 * A se duce la Dumneđeũ.

Adică a muri.

15276 * Δ A mers la Dumneđeũ.

AVR. CORCEA *paroh, c. Coșteiu, Banat.*

A murit

15277 A'ĩ plăti Dumneđeũ vămile.

BARONZI p. 45.

A'ĩ ierta păcatele.

15278 * Δ A fi uĩtat de Dumneđeũ.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 96. — C. TEODORESCU, *inv. c. Lipova, j. Vashutu.* — G. P. SALVIU, *inv. c. Smulți, j. Covurluțu.*

Veđi *Morte.*

Adică fôrte bătrân, ajuns la adĩnci bătrânețe.

«Când odată vėđui inaintea mea un moș, fleoș de bătrân, uĩtat de môrte și de Dumneđeũ.» — I'. ISPIRESCU.

15279 * Până mă uĩtă Dumneđeũ (sfintii).

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adică mult.

«Am șeđut în pădure până m'a uĩtat Dumneđeũ

15280 Dă cu pėtra 'n Dumneđeũ.

IORD. GOLESCU, *Mss.*, II, p. 93.

Aruncă cu pėtra 'n Dumneđeũ.

HELIAD-RĂDULESCU, *Mem.* 48., p. 33.

Veđi a *Impușcă, Pușcă.*

- 1° Să ție pentru cei neroși (GOLESCU).
 2° Om sărit, nebun.
 3° Om care se răsvrătesce în contra tutulor.

15281 * Dă cu pușca în Dumneșeu.

I. CARAGIALI, *Conv. Lit.*, XIII,
p. 450.

Vedă a *Impușcă, Pușcă*

Aceleași înțelesuri ca la No. 15280.

15282 * Dă (asvîrle) cu barda în Dumneșeu.

P. ISPIRESCU, *Rev. Ist.*, III, p.
155. — G. DEM. TEODORESCU, *Mit.*
lunare. — *Conv. Liter.*, XXIII, p.
25. — FR. DAMĂ, III, p. 59. — G.
POBORAN, *inst. j. Olt.*

* Δ *Svîrle cu barda în Dumneșeu.*

G. P. SALVIU, *inv. c. Smulți,*
j. Covurluțu.

Aceleași înțelesuri ca la No. 15281.

15283 A dă cu secura în Dumneșeu.

LAURIAN & MAXIM, I, p. 1013.

Aceleași înțelesuri ca la No. 15282.

15284 * Δ Om cu frica lui Dumneșeu.

D-na Z JUVARA, *c. Fedesci, j.*
Tutova.

Om drept, bun, care nu calcă poruncile Domnului.

15285 * Să'ți ajute Dumneșeu.

Ca să isbutesci.

15286 * Mai ai de Dumnezeu.

G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Mai astîmpără-te.

15287 *[△] Mai de Dumnezeu.

I. ȘĂINEANU, *Semas.*, VI, p. 327. — D-na Z. JUVARA, c. *Fedesci*, j. *Tutova*. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Vezi *Cap. XII, c. Domn.*

Mai cum se cade; mai bun, mai frumos.

15288 *[△] E păcat de Dumnezeu.

I. CREANGĂ, *Pov.*, p. 74. — D-na ECAT. ZANNE, c. *Băsesci*, j. *Fălcu*. — G. POBORAN, *inst. j. Olt.*

Adică nu e bine.

«E păcat de Dumnezeu să n'o iubesci.»

15289 * 'I-a avut Dumnezeu de scire.

A. PANN, II, p. 42 & 160; III, p. 141. — HINȚESCU, p. 171.

Adică l'a păzit Dumnezeu de o nenorocire.

15290 Ca fața lui Dumnezeu.

P. ISPIRESCU, *Leg.*, p. 335.

Adică albă.

«Când ce să vedeți D-vastră? scose o pâine albă ca fața lui Dumnezeu.» — P. ISPIRESCU.

15291 * Țeă!

Intăresce o afirmare. Formula eliptică pentru: *jur pe numele lui Dumnezeu* că așa este, cum spun eu.

DGIMIE

15292 Cănil, cându Ți vîni ș-psusescă, s-chiși
 la dgimie.¹⁾

Dr. WEIGAND, *Zweit. Jahres.*,
p. 164.

Căci atunci îi impușeă Turciî.

Să ȃice când se pune cine-va într'o primejdie, din care
trebue să se prăpădescă.

FINILE VOLUMULUI AL ȘÉSELEA

¹⁾ Cănele, când Ți vine să móră, se pișe la o gîamie.

G L O S A R

R O M Â N O - F R A N C E S *)

A

- A**, *auxiliaire du futur présent*, forme élidée pour *va*, p. 574.
- A**, *pr. dém. fém.* celle, p. 251. 674. le, la, p. 524. || *a lui*, celle de, p. 338. 409. || *a lui*, à, p. 13.
- A**, *prép.* indiquant l'infinifit présent, passim. || *prép. detèrm.* p. 210. 628.
- Abate** (a), *v.* détourner, écarter. | *'i-a abatut*, l'envie lui est venue, p. 89.
- Abia**, *adv.* à peine, p. 164.
- Abitir**, *adv.* beaucoup, fortement, p. 165.
- Abrud**, *n. pr.* Abrud, localité de Transylvanie, p. 1.
- A-casă**, *adv.* à la maison, chez soi, p. 92. 95. 428.
- Accea** (de), *pr. dém.* pour cela, à cause de cela, p. 285.
- Acceași**, *pr. dém.* la même, p. 595.
- Acela**, *adj. et pr. dém.* celui, p. 550. || celui-là, p. 296. — Fém. *aceea*; pl. *acei*, *acelea*.
- Acest**, *pr. dém.* ce, cet, p. 282. — Fém. *această*; pl. *acești*, *aceste*.
- Aci**, *adv.* ici, p. 116. || *d'aci înainte*, dorénavent, p. 512.
- Acolo**, *adv.* là, là-bas, p. 189. 220. 257. 313. 562.
- Acru**, *adj.* aigre, p. 141. 169. 197. 263. — Fém. *acără*; pl. *acri*, *acre*.
- Acu**, *adv.* à présent, maintenant. | *de acu*, dorénavent, à partir de maintenant, p. 492.
- Acum**, *adv.* à présent, maintenant, p. 129. 422.
- Acuși**, *adv.* maintenant, de suite, p. 275.
- Adam**, *s. m.* Adam, p. 1. 171. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. || *jocul lui Adam și Eva*, faire la bête à deux dos, p. 467. || *a spune de la Adam*, commencer -au déluge, p. 468. | *de când cu Adam*, du temps que les bêtes parlaient, p. 468. || *ném de pe Adam*, parent à la mode de Bretagne, p. 469. | *drumu lui Adam*, la voie lactée, p. 469.
- Adam** (a se), *v. r.* se griser, p. 469.
- Adastă** (a), *v. r.* attendre, p. 518.
- Adese-ori**, *adv.* [Mold.] souvent, p. 97.
- Adi**, *adv.* aujourd'hui, p. 27. 116. 314.
- Adică**, *adv.* c'est-à-dire, p. 59.
- Adînc**, *adj.* profond, p. 243. — Fém. *adîncu*; pl. *adînci*, *adînce*.
- Adio**, *interj.* adieu, p. 190.
- Aduce** (a), *v.* amener, p. 476. 579. 580. 627. || ramener, p. 93. || apporter, p. 166. 479.
- Adună** (a), *v.* rassembler, réunir, p. 600.
- Adună** (a se), *v. r.* s'assembler, se réunir, p. 286.

*) L'astérisque indique les mots anciens et hors d'usage.

Aer, *s. n.* air, p. 430.
Afară, *adv.* dehors, p. 381. 417. || en dehors, p. 37.
***Aferim**, *interj.* bravo ! très-bien ! p. 198.
Află (a), *v.* trouver, p. 191. 305. 562. || trouver, rencontre, p. 202. 590. || arriver, survenir, p. 550. || apprendre, arriver à savoir, p. 401.
Afrodita, *s. f.* Vénus, p. 470.
Afumat, *adj.* jauni par la fumée, par le temps, enfumé, p. 31. 129. — Fém. *afumată*; pl. *afumați*, *afumate*.
Agache, *s. m.* Agache, nom d'homme, p. 2. 474.
Agachi, *s. m.* Agachi, nom d'homme, p. 2.
Aghiasmă, *s. f.* [*Mold.*] eau bénite, p. 293. 470. 471. || *aghiasmă rusescă*, eau-de-vie, p. 293. || *bé Gligore aghiasmă*, le vin est tiré il faut le boire, p. 470. 471.
Aghiesmul (a), *v.* [*Mold.*] battre, p. 471.
Aghiesmul (a se), *v. r.* se griser, p. 471.
Aghios, *s. n.* hymne, cantique, p. 471. 472. || *a trage aghiose*, chanter, ronfler, p. 472. || *'t-a cântat popa aghiosul*, il est mort, il a lâché la rampe, p. 472. — Pl. *aghiose*.
Aghiută, *s. m.* un des nom du diable, p. 472. 473. || *il fură Aghiută*, il s'endort, p. 472. || *l'a luat Aghiută*, il est mort, p. 473.
Agialic, *s. n.* pèlerinage à Jérusalem, p. 473. || *a se duce la agialic*, se ruiner, p. 473.
Agîu, *s. m.* celui qui a fait le pèlerinage de Jérusalem, p. 473. || *a se face agîu*, se ruiner, p. 473. — Pl. *agîi*.
Agop, *s. m.* Agop, nom d'homme, p. 2.
Aia, *adj. et pr. dém.* celle, celle-là, p. 394.
Aiasmă, *s. f.* eau bénite, p. 474. | eau-de-vie, p. 474. || *bé aiasmă Andrei*, le vin est tiré il faut le boire, p. 474.
Aiesmu (a se), *v. r.* se griser, p. 474.
Aici, *adv.* ici, p. 22. 153.

Ajună (a), *v.* jeûner, p. 575.
Ajunge (a), *v.* arriver, parvenir à, p. 3. 32. 35. 36. 96. 98. 171. 379. 520. || parvenir, p. 192. || parvenir, aller à, p. 259. || attraper, rattraper, p. 36. 139. | devenir, p. 251. 296. 347. 356. 357. || atteindre, arriver (son tour), p. 302. || valoir, p. 59. || suffire, p. 35. 107.
Ajută (a), *v.* aider, p. 553. 646. 666. || aider, secourir, p. 501. 689.
Al, *adj. et pron. dém.* le, la, les, celui, p. 53. 79. 200. 283. 339. 416. 592. || qui appartient à, du, p. 617. || *al cui*, à qui, p. 518. 663. 664. || *al lui*, de, p. 677. || *al lui*, qui appartient à, fils de, p. 32. || *al de*, semblable à, espèce de, p. 442. 443. || *ale cui*, à qui, 49. — Fém. *a*; pl. *ai*, *ale*.
Ăl, *adj. et pr. dém.* le, la, les, celui, p. 171. 246. 336. 405. 505. 678. || le ... en question, p. 215. || *ăl de sus*, Dieu, p. 647. — Fém. *a*; pl. *ai*, *ale*.
Ăla, *adj. et pr. dém.* celui-là, p. 133. 458. || celui-là, le même, p. 630. — Fém. *ăia*; pl. *ăia*, *ălea*.
Alăiu, *s. n.* pompe, grand train, p. 95. — Pl. *ălăiuri*.
Ălămăe, *s. f.* citron, p. 134. — Pl. *ălămăi*.
Ălătura, *adv.* à côté. || (*pe*) *ălătura cu*, à côté de, hors de, p. 95. 96.
Albanes, *s. m.* Albanais, p. 2. — Pl. *albanesî*.
Alb (a), *v.* blanchir, p. 359. || *a albi pe*, faire blanchir (les cheveux de), p. 223. 626.
Albină, *s. f.* abeille, p. 199. — Pl. *albine*.
Albu, *s. f.* Albu, Le Blanc, nom d'homme, p. 2.
Alege (a), *v.* choisir, p. 343. || décider, p. 513. || séparer, distinguer, p. 687.
Aleluia, *interj.* alleluia, p. 475.
Alegă (a), *v.* courir, p. 520. || poursuivre, p. 421.
Alexandru, *s. m.* Alexandre, p. 3.
Aliman, *în* *qicerea a ajuns la aliman*, il est perdu, p. 3.

Alt, *adj. et pron.* autre, autrui, p. 99. 123. 220. 264. 402; *passim*.
Altar, *s. n.* autel, p. 475. 476. — Pl. *altare*.
Altiță, *s. f.* partie supérieure de la manche des chemises paysannes lorsqu'elles sont couvertes de broderies, p. 154. — Pl. *altite*.
Altora, *gén. et dat. pl. de alt*, des autres, aux autres; *passim*.
Alun, *s. m.* noisetier, coudrier, p. 476. — Pl. *alunî*.
Alungă (a), *v.* poursuivre, donner la chasse, p. 337.
Amăgi (a), *v.* [*Mold.*], tromper, p. 644.
Ambar, *s. m.* grange, magasin à blé, p. 526. — Pl. *ambare*.
Ămbiă (a), *v.* aller, marcher, p. 341. 626.
American, *s. m.* Américain. || *a se face American*, faire semblant de ne pas comprendre, p. 4. — Pl. *americanî*.
Amestecă (a), *v.* mêler, mélanger, p. 449. || *fourrer*, p. 624.
Amin, *int.* amen, ainsi soit-il, p. 476. 477. || *qice amin la tôte*, il approuve tout, p. 477. || *pân la amin*, jamais, p. 477. || *cât aminul*, jamais, du tout, p. 477. || *nicî la amin*, jamais, p. 477.
Amîndoi, *adj. et pron.* tous les deux. l'un et l'autre, p. 16. *d'amîndoi*, tous les deux, p. 38. — Féra. *amîndouă*.
An, *s. m.* an, année, p. 451. 527. 652. — Pl. *anî*.
Ana, *s. f.* Ana, nom propre, p. 4. 477. 478.
Ana-Foca, *s. m.* Nom que les Roumains donnent au premier jour de mois du Juillet, dans le Banat et en Transylvanie, p. 4.
Anaforă, *s. f.* pain bénit, p. 478.
Anafură, *s. f.* pain bénit, p. 478.
Ancuța, *s. f.* Annette, p. 5.
Andreî, *s. m.* André, nom d'homme, p. 5. 474.
Anevoe, *adv.* difficilement. || *cu anevoe*, difficilement, p. 645.
Anghelușa, *s. f.* Angèle, p. 6.
Anin, *s. n.* aulne, p. 378. — Pl. *anine*.
Anină (a se), *v. r.* se suspendre, s'accrocher, p. 476.

***Antereu**, *s. n.* [*Mold.*] vêtement, à longs pans, porté immédiatement sur la chemise et serré à la taille, p. 15.
Antina, *s. f.* Antina, ruines dans le département de Romanatî. || *de când cu Antina*, du temps de la reine Berthe, p. 6.
Aoleo, *interj.* ah! hélas! malheur! p. 253. || *d'aoleo*, ah! p. 200.
Aoleu, *interj.* ah! hélas! malheur! p. 359.
Apă, *s. f.* eau, p. 38. 50. 52. 76. 77. 105. 107. 108. 109. 117. 210. 241. 242. 264. 294. 380. 393. 450. 461. 479. 480. 497. 540. || *eau*, rivière, p. 4. 210. 223. 264. || *par că a cărat apă morților*, maigre comme un clou, p. 479. || *nu'i cu tătă apa*, il a le cerveau fêlé, p. 479. *a'i face apă*, le rosser, p. 479. — Pl. *ape*.
Apoi, *adv.* puis, ensuite, après, p. 325. 417. 579. 651. 639. || *mais*, p. 3. 6. || *după ce... apoi*, non seulement... mais encore, p. 119. 272.
Apostolesce, *adv.* à la façon des apôtres, apostoliquement. || *a merge apostolesce*, aller à pied, p. 480.
Apostolicesce, *adv.* à la façon des apôtres, apostoliquement. || *a umblă apostolicesce*, aller à pied, p. 480.
Aprinde (a, *v.* allumer, p. 134. 567. 570.
Aprinde (a se), *v. r.* prendre feu, p. 402.
Aprôpe, *prép.* très, auprès, p. 54. 422.
Apucă (a, *v. r.* prendre, saisir, p. 231. 574. || *marcher*, s'acheminer, se diriger, p. 95.
Apucă (a se), *v. r.* se mettre à, commencer, p. 281. 283.
Ar, *3-e pers. sing. et pl. du cond. prés. du verbe a avea*; sert à former le *condit.*, p. 8. 27. 106; *passim*.
Ară (a), *v.* labourer, p. 325. 611.
Arac, *s. m.* échalas, pisseau, p. 373. — Pl. *araci*.
Aramă, *s. n.* cuivre, p. 283.
Arap, *s. m.* nègre, p. 7. 8. — Pl. *arapi*.

Arde (a), *v.* brûler, p. 71. 80. 301. 327. 620.
 Ardeiu, *s. m.* piment, poivre rouge, p. 5. 200. — Pl. *ardei*.
 Ardél, *s. m.* Transylvanie, p. 9. 150.
 Ardelencă, *s. f.* femme de Transylvanie, p. 9. 542. — Pl. *ardelence*.
 Arătă (a), *v.* montrer, p. 152. 449. 635.
 Argea, *s. f.* sorte de cave où l'on tisse le lin, p. 51. 399. — Pl. *argele*.
 Argint, *s. n.* argent, p. 264.
 Arhanghel, *s. m.* archange, p. 481. — Pl. *arhangheli*.
 Arhiereu, *s. m.* prélat, évêque in partibus, p. 580. — Pl. *arhierei*.
 Arife, *s. m.* hérétique, p. 9. 481.
 Arman, *s. m.* [*Mold.*] Arménien, p. 11. 13. 14.
 Armén, *s. m.* Arménien, p. 11. 14. 175. 248. || *e armén*, c'est un être impur, p. 14. — Pl. *armeni*.
 Armenesc, *adj.* d'arménien, p. 14. *visita armenescă*, visite qui n'en finit plus, p. 14. — Fém. *armenescă*; pl. *armenesci*.
 Arminden, *s. m.* premier Mai, p. 14.
 Aromân, *s. m.* Roumain de Turquie (Macédoine, Epire, Albanie), p. 10. — Pl. *aromânî*.
 Aruncă (a), *v.* jeter, lancer, p. 242. 394. 688.
 Arvinte, *s. m.* Arvinte, nom d'homme. | *e antereul lui Arvinte*, p. 15.
 Aş, *form. opt. 1-er pers. sing. du verbe a avé*; p. 87. 117. 122; passim.
 Aşa, *adv.* ainsi, de la sorte, p. 72. 289. 493. 539. 545. 637. 687. || tel, semblable, p. 342. 373. 415. || de même, p. 334. 578. || *aşa de ... cum*, aussi, p. 560. 561. *cum... aşa...*, tel... tel, p. 342. 373. 578.
 A-sară, *loc. adv.* hier soir, p. 77. 375.
 Ascunde (a se), *v. r.* se cacher, p. 52. 574.
 Asta, *adj. et pr. dém.* ça, cela, ceci,

p. 518. || celle-ci, celle-là, p. 54. 101. 223. 251. 263. 628. || cette, p. 21. 265.
 Asta, *pr. dém.* celui-ci, celui-là, p. 226.
 Aşteptă (a), *v.* attendre, p. 158. 400. 514. 518.
 Aşterne (a), *v.* étendre, p. 264.
 Asupra, *prép.* sur, p. 494. || **cu asupră*, plus qu'il n'en faut, beau-coup, p. 654.
 Asvîrlî (a), *v.* lancer, p. 689.
 Ată, *s. f.* fil, fil de lin, p. 481. 482. — Pl. *aţe*.
 Atăgârţat, *adj.* accroché, p. 639. — Fém. *atăgârţată*; pl. *atăgârţăţi, atăgârţate*.
 Atât, *adj. et pr.* tant, autant. || *atât ... cum*, aussi... que, p. 560.
 Atăta, *adj. et pr.* tant, autant, p. 206. 216. 222. 299. 300. 333. || *nicî atăta*, encore moins, p. 216. — Pl. *atâte, atâtea*.
 Atunce, *adv.* [*Mold.*] alors, p. 176.
 Atunce, *adv.* alors, p. 357.
 Atunci, *adv.* alors, p. 176. 379. 513. 594.
 Aû, *conj.* ou, ou bien, p. 566.
 Auţi (a), *v.* entendre, p. 106. 126. 417. 513. 514. 515. || *a auţi de*, entendre parler de, p. 250.
 Auţi (a se), *v. r.* entendre, être entendu, p. 65. 66. 162. 513.
 Aur, *s. n.* or, p. 1. 535.
 Avasote, *s. m.* Avasote, nom d'homme. || *ca pe timpul lui Avasote*, voler comme dans un bois, p. 16.
 Avé (a), *v.* avoir, posséder, p. 72; passim. || trouver, rencontrer, p. 449. || *a se avé bine cu*, vivre en bonne intelligence avec, p. 214.
 Avere, *s. f.* fortune, p. 459.
 Avocat, *s. m.* avocat, p. 112. 404. — Pl. *avocaţi*.
 Avram, *s. m.* Abraham, p. 16. 17. 483. || *a fi Avram*, avoir la tête près du bonnet, p. 17.

B

Ba, *adv.* non, p. 142. 143. || mais si, p. 310.

Babă, *s. f.* vieille femme, p. 57. 58. 83. 85. 195. 271. 272. 301.

321. 337. 483. 519. 520. 542. — Pl. *babe*.
Baba-Clónța, *s. f.* vieille sorcière, p. 58.
Babadam, *s. m.* le père Adam (en ture), p. 469.
Babic, *s. m.* Babic, nom d'homme, p. 17. || *colluc de lu Babic*, rien du tout, p. 17.
Babilon, *s. m.* Babylone, p. 18. 163. || *ca în turnul Babilon*, c'est une vrai tour de Babel, p. 18.
Baboî, *s. m.* Bahoî, nom d'homme, p. 447. || *cêta lui Baboî*, bande de va-nu-pieds, p. 447.
Bacău, *s. m.* Bacău, ville de Roumanie, p. 448. 449. || *a'și găsi Bacău*, trouver son maître; il a été échaudé, il lui en a cuit, p. 448.
Bacău, *s. m.* même sens que le précédent, p. 448. 449.
Bada, *s. f.* Bada, nom propre, p. 272.
Bade, *s. m.* terme de respect, lorsque l'on s'adresse à un frère aîné, un fiancé, une personne plus âgée, p. 400.
Bădalan, *s. m.* Badalan, quartier de Galatz. || *s'a dus la Bădalan*, il s'est ruiné, p. 449.
Badea, *s. m.* Badea, nom propre, p. 272.
Badea, *s. m.* même sens que *bade*, p. 305. 340.
Bădiță, *s. m.* diminutif de *bade*, p. 32.
Băet, *s. m.* garçon, p. 162. — Pl. *baeți*.
Băgă (a), *v.* mettre, fourrer, p. 16. 87. 382. 431. 586. 623. 624. 657. 658. || *a'l băga în draci*, le fâcher; l'effrayer, p. 618. || *a'și băga în cărd cu*, fréquenter, s'associer à, p. 596.
Băgdad, *s. m.* Bagdad, p. 449.
Bahluliu, *s. m.* Bahlulu, rivière, p. 450.
Baie, *s. f.* mine, p. 283. — Pl. *băi*.
Băiu, *adv.* [Ban.] non, p. 163.
Bală, *s. f.* femme de mauvaises moeurs, p. 485. || *a fi altă bală*, avoir le diable dans le corps, p. 484.
Balabustă, *s. f.* femme juive, p. 176. — Pl. *balabuste*.
Balamuc, *s. n.* maison de fous, p. 450.

Bălan, *s. m.* être surnaturel doué de mauvais instincts, p. 450. 485.
Balan, *s. m.* même sens que le précédent, p. 687.
Bălașa, *s. f.* Balașa, nom propre, p. 450.
Balaur, *s. m.* dragon. || homme fort, méchant; bohémien, p. 485. — Pl. *balauri*.
Balcăni, *s. m. pl.* Balcaus, montagnes, p. 451.
Balmaș, *s. n.* [Trans.] talmouse, p. 392.
Baltă, *s. f.* lac, étang, marais, p. 559. 574. 583. 593.
Bălțați, *s. m. pl.* Balțați, village de Mehedinț, p. 451.
Bămbălău, *s. m.* Bămbălău, nom d'homme, p. 451.
***Ban**, *s. m.* ban, ancien titre de noblesse, p. 49. 125. — Pl. *banî*.
Ban, *s. m.* argent, en général, p. 111. 321. 362. 395. 397. 415. 435. 461. 607. 667. — Pl. *banî*.
Banat, *s. m.* Banat, province de Hongrie, p. 452.
Banov, *s. m.* Banov, nom d'homme, p. 452.
Bărăție, *s. f.* église catholique, p. 485. — Pl. *bărății*.
Barbă, *s. f.* barbe, p. 179. 249. 492. 574. — Pl. *burbe*.
Barbat, *adj.* mâle, vaillant, énergique, p. 114. — Fém. *bărbată*; pl. *bărbați, bărbate*.
Bărbier, *s. m.* barbier, p. 332. — Pl. *bărbieri*.
Bardă, *s. f.* hache de charpentier, erminette. || *a aruncă cu barda în Dumnezeu*, ne rien craindre, p. 689.
Barnovski, *s. m.* Barnovski, nom d'homme. || *îerna lui Barnovski*, hiver très dur, p. 18. 452.
Baros, *s. m.* marteau de forgeron, p. 364. 365. — Pl. *barose*.
Bărsescu, *s. m.* Bărsescu, nom d'homme, p. 452.
Basaraba, *s. m.* Bassaraba, nom d'homme, p. 238.
Băsărăbie, *adj.* dans la locution: *a fi bun de băsărăbiș*, un diable à quatre, p. 452. — Pl. *băsărăbiș*.
Bașca, *adv.* d'un côté, à part, p. 373.
Basma, *s. f.* mouchoir, p. 406. — Pl. *basmale*.

Baston, *s. n.* bâton, canne. || *a mânca bastone*, être rossé, p. 316. — Pl. *bastone*.

Bat, *adj.* [*Mold.*] ivre, p. 171. — Fém. *bată*; pl. *beți*, *bete*.

Bătă, *s. f.* gourdin, p. 660. — Pl. *bâte*.

Bătae, *s. f.* coup, rossade, p. 128. 213. 671. 672. || *a da o bătae*, battre, rosser, p. 213. || *a mânca o bătae*, être battu, rossé, p. 128. — Pl. *bătăi*.

Bătăle, *s. f.* coup, rossade, p. 674. — Pl. *bătăi*.

Bătălos, *adj.* batailleur, p. 321. — Fém. *bătălătosă*; pl. *bătăloști*, *bătălătoși*.

Bate (a), *v.* battre, p. 36. 562. 602. || battre, frapper, p. 4. 66. 79. 107. 165. 234. 311. 324. 364. 400. 414. 550. 655. || résonner, p. 48. 66. 79. 329. || battre vaincre, l'emporter sur, p. 59. souffler, p. 75. 78. 451. 495. battre, remuer, p. 524. tomber, p. 117. || *a bate rășboiu*, faire la guerre, p. 562. || *a'și bate joc*, se moquer de, p. 571. || *a'și bate capu*, s'occuper de, s'intéresser à, p. 335. || *a bate drumurile*, battre le pavé, p. 102. || *a bate tot marginile*, éviter; chercher à tromper, p. 195. || *a bate podurile*, battre le pavé, p. 264. *a bate ulițele*, battre le pavé, p. 428. || *a'l bate brehnele*, ne pas être bien disposé, p. 498. *a bate Dunărea*, traverser le Danube à la nage ou en barque, p. 107. || *bătă-mite*, que le diable t'emporte (sous forme de plaisanterie), p. 104. || *bătă-te Dumnezeu*, que Dieu te frappe, p. 168.

Bate (a se), *v. r.* se battre, p. 178. 423. 599. || remuer, p. 524.

Bate-Poduri, *s. c.* qui baye aux corneilles, p. 265.

Băjocari a), *v.* se moquer, biffer, p. 633.

Bătut, *adj.* battu, frappé, rossé. || plein, en grande quantité, couvert de, p. 98. || *cale bătută*, chemin battu (fréquenté), p. 33. 36. || *carare bătută*, sentier battu, p. 47. || *drum bătut*, chemin battu, p. 96. || *a fi bătut*

de brehne, ne pas être bien disposé, p. 498. || *a rămâne ca bătut de Dumnezeu*, rester stupéfait, p. 686.

Baun, *s. m.* Baun, nom propre, p. 80.

Bazaoache, *s. m.* Bazaoache, nom propre, p. 453.

Bazma, *s. f.* [*Vâlcea*], mouchoir, p. 409. — Pl. *bazmale*.

Bé (a), *v.* boire, p. 50. 74. 76. 77. 116. 117. 141. 150. 151. 205. 210. 212. 294. 323. 336. 337. 436. 439. 461. 470. 471. 474. 480. 515. 540.

Beciü, *s. m.* [*Ung.*] Vienne, capitale de l'Autriche, p. 453.

Bedros, *s. m.* Bedros, nom d'homme, p. 453.

Behehe, onomatopée désignant le mouton, p. 255.

Beiuș, *s. m.* Beiuș, petite ville de Hongrie, p. 453. 455.

Belea, *s. f.* ennui, désagrément. *a'și găsi belea*, se mettre une mauvaise affaire sur les bras, p. 455. — Pl. *belele*.

Bel a), *v.* écorcher. || déponiller, p. 19. 454.

Belu, *s. m.* Belu, nom propre, p. 19. 454.

Benga, *s. m.* Benga, un des noms du diable, p. 485.

Beș (a), *v.* péter, p. 420.

Beș (a se), *v. r.* péter, p. 581.

Bêș (a se), *v. r.* [*Vâlcea*] péter, p. 356.

Bêșică, *s. f.* vessie. || *bêșica lui Caragea*, ballon, p. 45. — Pl. *bêșici*.

Beșină, *s. f.* [*Banat*], pet, p. 282. — Pl. *beșini*.

Bêșiniță, *s. f.* diminutif de *beșină*, p. 58. — Pl. *bêșinițe*.

Bêi, *adj.* vivre, p. 497. — Fém. *bêta*; pl. *beți*, *bete*.

Bêi, *s. n.* bâton, p. 304. 305. — Pl. *bețe*.

Bêiv, *adj.* ivrogne, p. 87. — Fém. *bêiva*; pl. *bêivi*, *bêive*.

Bêie, *s. f.* ivrognerie. || *la bêie*, dans une orgie, une ripaille, p. 282. — Pl. *bêii*.

Bêtrân, *s. et. adj.* vieux, ancien, p. 323. 351. 572. 573. 615. 675. — Fém. *bêtrână*; pl. *bêtrâni*, *bêtrâne*.

Bêtrânețe, *s. f.* vieillesse, p. 573.
— Pl. *bêtrânețe*.
Bêut (de), pour boire, p. 264.
Bêutură, *s. f.* boisson, p. 227. — Pl. *bêuturi*.
***Bez**, *prép.* en outre, p. 443.
Bibescu, *s. n.* Bibescu, nom propre, p. 454.
Bicăoan, *adj.* habitant des forêts de Bicu, p. 455. — Fém. *bicăoancă*, pl. *bicăoani*, *bicăoance*.
Bicu, *s. m.* Bicu, forêt en Bessarabie, p. 455.
Biclu, *s. n.* fouet, p. 655. 683. — Pl. *bice* et *biciuri*.
Biedă, *s.* Biedă, un des noms du diable, p. 486.
Biet, *adj.* pauvre, malheureux, p. 644. — Fém. *biătă*, pl. *bieți*, *biete*.
Biciu, *s. m.* foire, p. 128. — Pl. *biciuri*.
***Bimbașa**, *s. m.* ancien titre militaire. || *bimbașa Sava*, le *bimbașa Sava*, p. 19. 455.
Bine, *adv.* bien, p. 16. 199. 342. 562. bien, avantageux, p. 567. en bons rapports, p. 373. || *a se avé bine cu*, vivre en bonne intelligence avec, p. 214. || *mai bine*, mieux, le mieux, p. 21. 285. 342. 345. | *mai bine*, mieux vaut, plutôt, p. 31. 176. 193. 299. 301. 302. 327. 342. 346. 400. 591. 592.
Bine, *s. m.* bien, p. 257. 470. 501. 666. 667. 668. || bien, avantage, p. 412. 669.
Binșele, *s. f. pl.* Binșele, village de Hongrie, p. 455.
Bir, *s. n.* imîôt, p. 435. — Pl. *biruri*.
Birlobrezófe, *s. f.* Birlobrezófe, nom propre, p. 456.
Birul (a), *v.* vaincre, p. 59.
Birul (a se), *v. r.* être vaincu, p. 646.
Biserică, *s. f.* église, p. 134. 382. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 512. 513. 533. 588. 589. || *a fi ușă de biserică*, être sans péché, p. 487. || *a veni de la biserică*, être ivre, p. 489. || *ne dus pe la biserică*, grossier personnage, p. 491. || *flueră în biserică*, c'est un imbécile, p. 493. — Pl. *biserici*.
Bistrița, *s. f.* Bistrița, monastère

dans le département de Vâlcea, p. 63.
Bitolea, *s. f.* Bitolea. || *a se duce la Bitolea*, aller au diable Vauvert, p. 453.
Bivol, *s. m.* buefle, p. 23. 104. — Pl. *bivoli*.
Blagoslovit, *adj.* bénit, p. 221. — Fém. *blagoslovită*; pl. *blagosloviți*, *blagoslovite*.
***Blagovește**, *s. m.* annonce, p. 370.
Eleot, *adj.* niais. imbécile, p. 309. 310. — Fém. *bleotă*; pl. *bleoți*, *bleote*.
Blestem, *s. n.* malédiction, p. 275. 493. 494. — Pl. *blesteme*.
Blestemă (a), *v.* maudire, p. 494.
Bobana, *s.* nom propre, p. 4.
Boboc, *s. m.* petit (du canard), p. 168. — Pl. *boboci*.
Bobotéză, *s. f.* Epiphanie, jour des Rois, p. 494. 495. || *a păți o bobolêza*, être battu d'importance, p. 495.
***Bodaproste**, *s. n.* que Dieu vous garde, merci, p. 496. || *ca un puțu de bodaproste*, comme un pauvre (couvert de haillons), p. 496.
Boer, *s. m.* seigneur, propriétaire, p. 182. 283. 364. 371. 394.
Boeresc, *adj.* de seigneur, p. 183. 672. — Fém. *boerescă*; pl. *boeresci*.
Boerit, *adj.* ennobli, p. 670. 671. — Fém. *boerită*; pl. *boeriți*, *boerite*.
Bogat, *adj.* riche, p. 68. 675. — Fém. *bogată*; pl. *bogați*, *bogate*.
Bogăție, *s. f.* richesse, p. 267. — Pl. *bogății*.
Bogdănesci, *s. f.* Bogdănesci, village, p. 456.
***Bogdaproste**, *s. n.* que Dieu vous garde, merci, p. 495. 496. || *a l'umpli de bogdaproste*, l'ahurir de paroles, p. 495.
Bogdășil, dans l'expression : *a fi bun de bogdășil*, farceur, turbulent, p. 457.
Boier, *s. m.* maître, seigneur, p. 192. — Pl. *boieri*.
Bôia, *s. f.* maladie, p. 133. 395. — Pl. *bôle*.
Bolând, *adj.* [Banat], fou, p. 400. — Fém. *bolândă*; pl. *bolândi*, *bolânde*.

Bolnav, *adj.* malade, p. 5. — Fém. *bolnava*; pl. *bolnavi*, *bolnave*.
Bonca, *s. m.* Bonca, nom d'homme, p. 457.
Bordelu, *s. n.* hutte, enfoncée sous terre, et dont le toit s'élève seul au-dessus du sol, p. 300. 374. — Pl. *bordee* et *bordeie*.
Borș, *s. n.* borș (eau aigrie par la fermentation du son), p. 32. — Pl. *borșuri*.
Bortă, *s. f.* [*Mo'd.*] trou, p. 591. 595. — Pl. *borte*.
Botă, *s. f.* barillet, p. 392. — Pl. *bote*.
Bătă, *s. f.* [*Banat*] gourdin, p. 655. — Pl. *bôte*.
Botez, *s. n.* baptême, p. 496. || *a fi numit din botez*, être toqué, p. 496. || *ca o luminare de botez*, paré, p. 496. — Pl. *botezuri*.
Botezà (a), *v.* baptiser, donner un nom, p. 200. 496. 497.
Botezat, (*adj.*) bantisé, p. 177. 228. 497. 498. 595. || *nu e botezat cu totă apă*, il est toqué, p. 497. || *a nu fi botezat*, être toqué; être méchant, p. 497. — Fém. *botezată*; pl. *botezați*, *botezate*.
Botoșani, *s. f.* Botoșani, ville, p. 116. 149.
Botoșeni, *s. f.* [*Mold.*] Botoșani, ville, p. 265.
Boû, *s. m.* boeuf, p. 99. 207. 436. 596. 620. 679. 684. — Pl. *boi*.
Boulén, *s. m.* diminutif de *boû*, bouvillon, p. 684. — Pl. *bouleni*.
***Boz**, *s. m.* faux Dieu, idole, p. 498. — Pl. *bozi*.
Brăila, *s. m.* Brăila, port sur le Danube, p. 458.
Brăilén, *adj.* de Brăila, p. 458. — Fém. *brăilencă*; pl. *brăileni*, *brăilence*.
***Bran**, *s. m.* Bran, nom propre, p. 214. 315. 459.
Brâncovénu, *s. m.* Brâncovénu, nom propre, p. 459.
Brașová, *s. f.* mensonge, contes à dormir debout, p. 459. 460. || *a't face o brașová*, le tromper, p. 460. || *a fi bun de brașove*, un parfait luron, p. 460. — Pl. *brașove*.
Brașovelnic, *adj.* menteur, trom-

peur, p. 460. — Fém. *brașovelnică*; pl. *brașovelnici*, *brașovelnice*.
Brașovén, *s. m.* habitant de Brașov; négociant, p. 309. 460. || *a fi ca brașovénul*, être malin, beau parleur, menteur, p. 460. — Pl. *brașoveni*.
Brașovenesce, *adv.* à la façon des *brașoveni*. || *a le spune brașovenesce*, exagérer, mentir, p. 460.
Brat, *s. m.* nom propre, p. 461.
Braț, *s. n.* bras, p. 587. || *embrasade*, p. 451. — Pl. *brațe*.
Breheneș, *s. f.* pl. corydale, p. 196.
Brehnă, *s. f.* genie des forêts. || *par'că't bâltut de brehne*, il est fâché, p. 498. — Pl. *brehne*.
Brésta, *s. m.* Brésta, village, p. 461.
Brezae, *s. f.* femme habillée d'une façon ridicule, p. 499.
Brezaie, *s. f.* même sens que le précédent, p. 499.
Brézu, *s. m.* Brézu, nom de cheval, p. 204. 461.
Briciu, *s. n.* rasoir, p. 22. 71. — Pl. *brice*.
Brîu, *s. n.* ceinture (large), p. 382. — Pl. *brie*.
Brod (a), *v.* tomber à point, p. 390.
Broscași, *s. m.* Broscași, village, p. 21. 461.
Brumă, *s. f.* gelée blanche, p. 179. — Pl. *brume*.
Brusa, *s. f.* Brousse, ville en Asie Mineure, p. 462.
Bubă, *s. f.* petit bouton, tumeur, p. 296. — Pl. *bube*.
Bucă, *s. f.* fesse, p. 562. — Pl. *buci*.
Bucată, *s. f.* morceau, p. 334. — Pl. *bucăți*.
Bucătar, *s. m.* cuisinier, p. 283. 364. — Pl. *bucătari*.
Bucate, *s. f.* pl. plats, p. 138. || céréales (blé, orge, seigle et avoine), p. 495.
Bucură (a se), *v. r.* se réjouir, p. 20.
Bucuran, *s. m.* Bucuran, père la Joie, nom d'homme, p. 20.
Bucuresci, *s. f.* Bucarest, ville, p. 20. 21. 22. 326. 542.
Bucuros, *adj.* henrenx, content, p. 93. 94. — Fém. *bucuroasă*; pl. *bucuroși*, *bucurose*.

Budgiac, *s. m.* Budgeac, partie de la Bessarabie voisine du Danube, p. 59.
Bugeac, *s. m.* même sens que le précédent, p. 23. 59.
Bulgar, *s. m.* Bulgare, p. 23. 24. 25. 26. 27. 28. || *cap de Bulgar*, tête d'Allemand, p. 24. || *a fi bulgar*, être un grossier peisonnage, un manant, p. 28. — Pl. *Bulgari*.
Bulich, *s. m.* Bulichi, nom d'homme, p. 28.
Bumb, *s. m.* [*Mold.*] bouton, p. 111. — Pl. *bumbi*.
Bumbac, *s. n.* coton, p. 35. 36. 98. — Pl. *bumbacuri*.
Bun, *adj.* bon, p. 22. 33. 35. 36. 102. 155. 221. 286. 343. 344. 360. 433. 452. 540. 632. 641. || bon, bienveillant, p. 546. 637. 641. 643. || bon, digne de, p. 131. 171. 195. 433. 450. 500. || favorable, p. 505. 511. || bon, honnête, p. 221. || bon à manger (à boire), p. 346. 347. || bon, solide, p. 360. 643. || *nôpte bună*, bonne nuit, p. 155. || *bună ziua*, bonjour, p. 168. || *a fi bun de*, bon pour (faire), p. 452. 457. 460. 501. 540. || *mcî bun*, meilleur, p. 302. 303. 345. — Fém. *bună*; pl. *buni*, *bune*.
Bun, *s.* bien, p. 658.

Bună-ziua, *s. f.* bonjour, p. 168.
Bungur, *s. m.* p. 430.
Burcea, *s. m.* Burcea, nom propre, p. 28.
Burduf, *s. n.* outre, p. 604. — Pl. *burdufu-i*.
Burete, *s. m.* variété de champignon, p. 622. — Pl. *bureți*.
Burilă, *s. m.* Burilă, nom propre, p. 28.
Burnaz, *s. m.* Burnaz, région dans la Vlasca, p. 28.
Burtă, *s. f.* ventre, p. 382. — Pl. *burte*.
Burtă-Verde, *s. m.* bourgeois, philistin, p. 165. — Pl. *burte-verde*.
Buruénă, *s. f.* herbe, mauvaise herbe, p. 620. — Pl. *burueni*.
Buruénă, *s. f.* herbe, mauvaise herbe, p. 620. — Pl. *burueni*.
Bușă, *s. m.* Bușă, nom propre, p. 29.
Bute, *s. f.* fût, tonneau, p. 368. — Pl. *buț*.
Buză, *s. f.* lèvres, p. 8. — Pl. *buze*.
Buzescu, *s. m.* Buzescu, nom propre, p. 29. 38. || *Buzesci*, les Buzescu, p. 38.
Buzoenesc, *adj.* à la façon de Buzeu, p. 31. — Fém. *buzoenescă*; pl. *buzoenesci*, *buzoenesce*.
Buzunar, *s. n.* poche, p. 563. — Pl. *buzunare*.

C

Ca, *conj.* comme, p. 9. 19. 20. 35. 36; passim. || pour, p. 122. 357. 359. 378. 541. || que, p. 158. 338. || pour que, p. 541. 562. || comme, de même que, p. 15. 18. 27. 141. 423. 451. || comme, semblable à, p. 9. || autant que, p. 87. 241. || pas plus que, p. 611. 612. || *ca și*, comme, de même que, p. 141. 359. 393. 652. || *ca și*, semblable à, p. 500. || *ca măine*, bientôt, sous peu, p. 525.
Că, *conj.* que, p. 282; passim. car, parce que, p. 2. 5. 21. 48. 58. 79. 94. 109. 119. 155. 156. 160. 162. 163. 164. 171. 179. 227. 229. 281. 315. 323. 329.

365. 401. 441. 461. 514. 547. 562. 567. 605. || et, p. 169. || quoique, p. 647. 651. || autrement, sinon, p. 2. 260. 316. 562. || *după ce că*, non content de, p. 441.
Căcă (a), *v.* chier, p. 55. || conchier, p. 195. 247.
Căcă (a se), *v. r.* chier, p. 145. 381.
Căcăcea, *s. m.* Foirard (nom propre), p. 31. 209.
Căcat, *s. m.* excrément, merde, p. 110. — Pl. *căcați*.
Căcoți, *s. m.* Căcoți, village, p. 31.
Căci, *conj.* car, p. 160. 595.
Căciulă, *s. f.* bonnet de fourrure,

- p. 31. 74. 92. 145. 156. 235. 393.
- Cădă** (a), *v.* choir, tomber, p. 35. 96. 179. 193. 211. 494. 510. | se détacher, tomber, p. 164. | descendre, p. 509.
- Cadelniță**, *s. f.* encensoir, p. 500. — Pl. *cadelnite*.
- Cafea**, *s. f.* café. || *cafea rusescă*, vin ou eau-de-vie, p. 293. — Pl. *cafele*.
- Caiafă**, *s. m.* Caïphe, p. 31. 500. hypocrite, p. 500.
- Cain**, *s. m.* Caïn, p. 500. || mauvais frère, p. 500.
- Căine**, *s. m.* chien, p. 303. 304. 305. — Pl. *căini*.
- Căineni**, *s. m.* Căineni, nom de lieu, p. 32.
- Cal**, *s. m.* cheval, p. 13. 14. 21. 23. 24. 119. 135. 203. 268. 308. 309. 365. 410. 416. 628.
- Călărași**, *s. m.* Calarași, ville, p. 32.
- Călare**, *adv.* à cheval, p. 99. 204. 215. 273. 313. 315. 382. 476.
- Calare**, *adv.* [*Mold.*] à cheval, p. 176.
- Călărl** (a), *v.* chevaucher, p. 310.
- Călăuză**, *s. f.* guide, conducteur, p. 244. 297. — Pl. *calăuze*.
- Călcă** (a), *v.* fouler aux pieds. || ne pas tenir compte de, p. 633.
- Călcăi**, *s. m.* Călcăi, nom d'homme, p. 32.
- Călcăliu**, *s. n.* talon, p. 158. 440. — Pl. *călcăie* et *calcăe*.
- Cald**, *adj.* chaud, p. 329. — Fé m. *caldă*; pl. *caldi*, *calde*.
- Cald**, *s. m.* chaleur, p. 232.
- Căldare**, *s. f.* chaudron, p. 359. — Pl. *căldari*.
- Căldărușă**, *s. f.* très-petit chaudron, p. 81. — Pl. *căldărușe*.
- Cale**, *s. f.* route, chemin, p. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 378. 408. 436. 488. 491. 492. 675. || *a se opri la calea jumătate*, s'arrêter à mi chemin, p. 34. || *nu scie ce 'i cale pe vale*, il ne sait rien, p. 35. || *cale sprîncenată*, bon voyage (ironiquement), p. 36. || *a pune la cale*, préparer, mettre en train; apprendre ce qu'il doit faire, p. 37. 349. 350. || *a găsi cu cale*, trouver bon, p. 37. || *a face cum e cu cale*, faire le nécessaire, pour le mieux, p. 37. || *a 'i eși în cale*, se présenter, se montrer à, p. 373. || *a 'și face cale*, se préparer les voies, p. 33. — Pl. *căi*.
- Călélă**, *s. f.* trempe, p. 377. — Pl. *căleli*.
- Călătorie**, *s. f.* voyage, p. 93. — Pl. *călătorii*.
- Călător** (a se), *v. r.* partir en voyage, s'en aller, p. 248.
- Calic**, *adj.* [*Mold.*] pauvre, p. 418. 675. — Pl. *calici*.
- Călmățulu**, *s. m.* Călmățulu, village, pag. 38.
- Călniștea**, *s. f.* Călniștea, ruisseau, p. 38.
- Călugăr**, *s. m.* moine, pag. 500. 501. 598. — Pl. *calugări*.
- Călugăr** (a se), *v. r.* se faire moine, entre dans les ordres, p. 594.
- Călugărit** (de), pour se faire moine, p. 501.
- Călugăriță**, *s. f.* religieuse, nonne, p. 501. 502. — Pl. *călugărite*.
- Calvin**, *adj.* calviniste, p. 38. 502. *a fi calvin*, mécréant, méchant, p. 502. — Pl. *calvini*.
- Cămașă**, *s. f.* chemise, p. 247. 431 625. — Pl. *cămăși*.
- Cămeșă**, *s. f.* [*Mold.*] chemise, p. 528. — Pl. *cămeși*.
- Câmp**, *s. n.* champ, p. 145. — Pl. *câmpuri*.
- Când**, *adv. et conj.* quand, lorsque, p. 52. 71. 74; passim. || *de când*, du temps de (que), p. 6. 45. 56. 153. 181 212. 225. 231. 469. 685. || *de când*, depuis que, p. 9. 270. 413. || *de când cu*, du temps de, p. 181. 190. 205. 238. 254. 409 468. || *când... când*, tantôt... tantôt..., p. 207. || *când și când*, de temps en temps, p. 567.
- Candelă**, *s. f.* petite lampe qui brûle devant les images saintes, p. 134. — Pl. *candle*.
- Câne**, *s. m.* chien, p. 21. 67. 126. 228. 244. 304. 305. 429. 467. | sans foi ni loi, méchant, p. 429. — Pl. *câni*.
- Cânepă**, *s. f.* chanvre, p. 168. || *a ședé ca dracu 'n cânepă*, être fâché, p. 609.

CAN

Cantă (a), *v.* chanter, p. 283 292. 363. 472. 475. || jouer d'un instrument, p. 31. 209. 274.
Cântări (a), *v.* peser, p. 569. 570.
Cap, *s. m.* chef, tête, p. 16. 24. 25. 35. 36. 98. 109. 133. 162. 178. 207. 209. 211. 283. 296. 301. 349. 424. 458. 554. 571. 599. 630. 681. || bout, p. 343. 639. commencement, tête, p. 264. *a 'și bate capu*, se faire du mauvais sang, p. 335. — Pl. *capete*.
Capac, *s. n.* couvercle, p. 607. — Pl. *capace*.
Capcân, *s. n.* ogre (à tête de chien), p. 502. — Pl. *capcânî*.
Căpcâne, *s. n.* même sens que le précédent, p. 502. — Pl. *căpcânî*.
Căpcăun, *s. n.* même sens que le précédent, p. 502. — Pl. *căpcăunî*.
Căpeștru, *s. n.* licou, p. 268. — Pl. *căpestre*.
Căpăt, *s. n.* fin, p. 93. || coin, bout, p. 343. — Pl. *capete*.
Căpătă (a), *v.* obtenir, p. 362.
Căpătăiū, *s. n.* bout. || *a 'i da de căpătăiū*, en venir à bout, p. 581. — Pl. *căpătăie*.
Căpătăt, *s. n.* acquisition. || *după căpătăt*, pour obtenir (sans que cela lui coûte rien), p. 306.
Căpitan, *s. m.* capitaine, p. 234. 314. 340. 459. — Pl. *căpitanî*.
Căplescu, *s. m.* Căplescu, nom propre, p. 38.
Capră, *s. f.* chèvre, p. 48. 132. 529. 675. — Pl. *capre*.
Car, *s. n.* chariot, char, p. 327. 550. 570. 571. — Pl. *care*.
Cără (a), *v.* porter, p. 105. || transporter, p. 145. 479.
Carabă, *s. f.* sorte de flûte, p. 563. — Pl. *cărăbî*.
Caracal, *s. m.* Caracal, ville, p. 676.
Caragea, *s. m.* Caragea, nom d'homme, p. 44. 45. 454.
Caransebeș, *s. m.* Caransebeș, ville de Hongrie, p. 46.
Cărare, *s. f.* rentier, p. 47. 93. 94. 491. 492. — Pl. *cărări*.
Carașol, *s. m.* Carașol, nom propre, p. 80.
Cărbune, *s. m.* charbon, p. 363. — Pl. *cărbunî*.

CAT

Cărciumă, *s. f.* cabaret, p. 58. 230. — Pl. *cărciume*.
Cărd, *s. n.* troupe, bande, p. 168. *a 'și băgă în cărd*, s'associer à, p. 596. — Pl. *cărduri*.
Cardașim, *s. m.* Cărdășim, p. 165.
Care, *pr. relat. des deux genres*, qui, lequel, celui qui, p. 72. 80. 195; passim. || que, 5. 6. 573. || quel, p. 513. || *care cum*, tous ceux qui, p. 427. || *cu care*, avec lesquelles, p. 639.
Căreia, *pr. rel. dat.* à qui, p. 205.
Cărjaliū, *s. m.* homme qui n'a peur de rien, voleur, p. 47. — Pl. *cărjaliū*.
Carlan, *s. m.* poulain de deux ans, p. 215. 378. — Pl. *cărlani*.
Cărlană, *s. f.* pouliche de deux ans, p. 406. — Pl. *cărlane*.
Carniola, *s. f.* Carniole, province de l'Autriche, p. 47.
Carpaș, *s. m. pl.* Carpathes, montagnes, p. 48. 430.
Cărpător, *s. n.* pelle à four, p. 563. — Pl. *cărpători*.
Cărpător, *s. n.* pelle à four, p. 563. — Pl. *cărpători*.
Cărpi (a), *v.* raccommoder, rapiécer. || *a 'i cărpi*, lui flanquer, p. 325.
Cărpinișă, *s. f.* Cărpinișă, nom propre, p. 440.
Cărșmă, *s. m.* [Trans.] cabaret, p. 150. — Pl. *cărșme*.
Carte, *s. f.* livre. || bible, p. 503. || *a învăța carte*, apprendre, étudier, p. 63. 167. — Pl. *carți*.
Cărturar, *s. m.* lettré, érudit, savant, p. 321. — Pl. *carturari*.
Căruță, *s. f.* charrette, p. 298. 375. — Pl. *căruțe*.
Casă, *s. f.* maison, p. 58. 95. 298. 343. 428. 492. 535. 552. 579. 580. 597. || *la casă*, chez lui, p. 360. — Pl. *case*.
Casandra, *s. f.* Cassandre, p. 28. 48.
Căsătorie, *s. f.* mariage, p. 187. — Pl. *căsătorii*.
Cască (a), *v.* ouvrir la bouche, p. 162.
Caștigă (a), *v.* gagner, p. 176.
Cât, *adj. et adv. et pr.* tant que, p. 9. 65. 269. 283. 287. 593. le temps de, p. 117. 554. || autant que, p. 65. 107. 130. 226.

233. 355. 418. 477. || aussi loin que, p. 65. comme, aussi grand que, p. 9. 60. 65. 107. 359. 439. combien, p. 253. 511. || *cât de*... si, p. 161. 243. 345. 346. 347. *câte*, chacune, p. 216. *câte*, autant, p. 154. 299. 300. || *câte*, tout ce que, p. 105. 341. || *câte o*, de temps en temps une, p. 567. || *tôte câte*, tout ce que, p. 641. || *câte odată*, parfois, p. 105. 567. || *câte-ori*, toutes les fois que, p. 489. || *câte trei*, tous les trois, p. 38. || *căți*, autant, autant que, p. 253. 295. 300. || *de căt*, que, r. 538. 559. 572. 601. || *de căt*, que, plutôt que, p. 31. 59. 299. 301. 302. 303. 321. 346. 400. || *de căt*, plutôt que, au lieu de, p. 176. 193. 299. 327. 591. 592. || *de căt*, de, p. 662. || *fie căt de... tot*, si... soit-il, p. 345. 346. 347. || *căt...* *alât*, autant... autant, p. 300. || *căt...* *tot*, quelque soit, le nombre de... ne cesse pas de, p. 594 || *căt de mult...* *tot*, aura beau... malgré cela, p. 7. 359. 499. || *așa... căt*, si... que, p. 560. 561. || *așa... cum*, si... que, p. 560. 561. — Fé.m. *cătă*; pl. *căți*, *câte*.
- Cată** (a), v. chercher, p. 51. 215. 310. 666.
- Căța**, s. f. [*Mold.*] chienne, p. 201. — Pl. *cățele*.
- Catane**, s. pl. Catane, village, p. 48.
- Cataran**, s. m. Cataran, nom propre, p. 43.
- Catargiū**, s. m. Catargiū, nom propre, p. 50.
- Călcăun**, s. n. [*Vâlcea*] ogre (à tête de chien), p. 503. — Pl. *călcăuni*.
- Cățea**, s. f. chienne, p. 126. 153. — Pl. *cățele*.
- Cățel**, s. m. petit chien, p. 232. — Pl. *căței*.
- Cățineuța**, s. f. diminutif de Catherine, p. 50.
- Către**, prép. envers, p. 547.
- Catrina**, s. f. Catherine, p. 50. 77.
- Cătun**, s. n. canton, p. 129. — Pl. *cătune*.
- Căută** (a), v. chercher, p. 209. 215. 315. 431. 590. 591. || s'efforcer de, p. 416. || regarder, p. 277. 510. || tourner ses regards vers, p. 328. || *a'și căută de*, ne s'occuper que de, p. 101.
- Caută**, s. m. Caută, nom de fantaisie, p. 435.
- Cazac**, s. m. cosaque, p. 51. || *a fi cazac*, être fort; être cruel, p. 51. — Pl. *cazacî*.
- Căzăcel**, s. m. diminutif de 'cosaque, p. 51. — Pl. *căzăcei*.
- Cazaică**, s. f. travailleuse, p. 52. — Pl. *cazaice*.
- Cazanle**, s. f. prêche, sermon, discours qui n'en finit plus, p. 505. — Pl. *cazanî*.
- *Căzni** (a), v. tourmenter, p. 297.
- Ce**, pr. rel. qui, p. 21. 22. 53. 92. 133. 216. 244. 297. 651. || que, p. 97. 569. 570. || ce qui, p. 549. 550. || ce que, p. 28. 94. 283. 306. 371. 544. 547. 549. 562. 573. 636. 637. 645. 658. 661. 667. que, quel, quoi, p. 25. 475. 550.
- Ce**, interj. que? quoi? p. 51. 88. 104. 117. 288. 315. 334. 431. 467. 642.
- Ce**, conj. pourquoi, p. 189. || *ce'î*, ce que c'est que, p. 35. || *îndată ce*, aussitôt que, p. 654. *după ce*, après que, p. 393. 520. 593. || *după ce*, non content de, non seulement, p. 119. 221. 222. 272. 440. 441. 442.
- Ce**, conj. [*Mold.*] pour ci, mais, p. 95.
- Cea**, adj. et pr. f. celle, la, p. 33. 207. 208. || *cele ce*, ce qui, p. 503. — Pl. *cele*.
- Ceas**, s. n. heure. || *ceas bun*. moment favorable, p. 505. || *ceas rău*, moment défavorable, p. 508. 507. — Pl. *ceasuri*.
- Cel**, adj. et pr. dém. celui, p. 5. 21. 92; passim. || celui, le, p. 1. 33; passim. || ce, celui-ci, p. 129. 275. || *cel de sus*, Dieu, p. 644. || *cel din cer*, Dieu, p. 666. — Pl. *cei*.
- Cela**, pr. dém. celui, celui-là, p. 96. — Pl. *ceia*.
- Cele-lalte**, pr. dém. f. pl. les autres, p. 513.
- Cenușă**, s. f. cendre, p. 651. — Pl. *cenușe*.
- Cer**, s. n. ciel, p. 27. 263. 507. 508. 509. 510. 511. 639. 666. 668. ||

- picat din cer*, tombé du ciel, p. 509. || *a se crede în cer*, être au septième ciel, p. 510. || *a ridică în slava cerului*, porter aux nues, p. 510. || *a face scară la cer*; tenter l'impossible, p. 511. — Pl. *ceruri*.
- Cercă** (a), *v.* examiner, sonder, scruter, p. 338. essayer, p. 209.
- Cere** (a), *v.* demander, p. 5. 209. 292. 359. 637. || mendier, p. 395. 399.
- Ceresc**, *adj.* céleste, p. 672. — Fém. *cerescă*; pl. *ceresci, ceresce*.
- Cerna**, *s. f.* Cerna, rivière, p. 52.
- Cerșitor**, *s. m.* mendiant, p. 301. — Pl. *cerșitori*.
- *Certă** (a), *v.* punir, frapper, éprouver, p. 550. 648. 649. 660. 661.
- Certă** (a se), *v. r.* se disputer, se quereller, p. 396.
- *Certare**, *s. f.* punition, p. 654. — Pl. *certări*.
- Cătă**, *s. f.* bande, p. 447. — Pl. *cetre*.
- Cetate**, *s. f.* citadelle, forteresse, p. 52. 53. 233. 562. — Pl. *cețuți*.
- Chef**, *s. n.* plaisir, joie, bombance, p. 5. 122. 196. 263. — Pl. *chefuri*.
- Cheie**, *s. f.* clé, p. 199. 260. 490. — Pl. *chei*.
- Chetbos**, *adj.* chauve, p. 291. — Fém. *chelbósă*; pl. *chelboși, chelbóse*.
- Chemă** (a), *v.* appeler, nommer, p. 32. 162. 163. 167. 221. 222. 273. 440. 441. 442.
- *Chesar**, *s. m.* César, p. 53.
- Chéză**, *s. f.* [*Mold.*] augure, présage, p. 511. || *e rău la chezi*, il a le mauvais oeil, p. 511. || *a nu fi în chezi buni*, être fâché, p. 511. — Pl. *chezi* et *cheji*.
- Chiar**, *adv.* même, p. 369. 596.
- Chibzu** (a), *v.* disposer, régler, ordonner, p. 644.
- Chică**, *s. f.* cheveux, p. 4. 124. — Pl. *chice*.
- Chiemă** (a), *v.* appeler, se nommer, p. 119. 189. 272. 273. 427. 429. 494.
- Chiemă** (a se), *v. r.* s'appeler, se nommer, p. 346.
- Chieptenă** (a se), *v. r.* [*Trans.*] se peigner, p. 301.
- Chilă**, *s. f.* [*Mold.*] lime, p. 591.
- Chima-răului**, *s. comp.* le germe du mal, le Diable, p. 511.
- Chimiță**, *s. m.* Chimiță, nom propre. || imbécile, p. 53.
- Chin**, *s. n.* chagrin, tourment, p. 328. — Pl. *chinuri*.
- Chinez**, *s. m.* chinois. || *a se face chinez*, faire la bête, p. 54. — Pl. *chinezi* et *chineji*.
- Chinezesc**, *adj.* chinois. || *limbă chinezescă*, c'est du chinois, p. 54. — Fém. *chinezescă*; pl. *chinezesci, chinezesce*.
- Chinezesce**, *adv.* à la manière des (comme les) Chinois. || *a vorbi chinezesce*, c'est du chinois, p. 54.
- Chingă**, *s. f.* sangle, sous ventrière, p. 264. — Pl. *chingi*.
- Chinul** (a), *v.* torturer, p. 327.
- Chior**, *adj.* borgne, p. 313. 674. || (cheval) borgne, p. 262. — Fém. *chiură*; pl. *chiori, chiore*.
- Chioresi**, *s. m. pl.* Chioresi, village de fantaisie, p. 54.
- Chip**, *s. n.* forme, aspect, p. 501. — Pl. *chipuri*.
- Chir**, *s. m.* monsieur (en grec), p. 423.
- Chir**, *s. n.* [*Mold.*] chiendent, p. 675.
- Chira**, *s. f.* Chira, nom de femme, p. 54.
- Chiralesă**, *s. f.* Kyrie-eleison. || *cu multă chiralesă*, avec beaucoup de difficulté, p. 511.
- Chiranda**, *s. f.* femme de mœurs légères, p. 55.
- Chiriac**, *s. m.* Chiriac, nom d'homme, p. 19. 55. 454.
- Chiriță**, *s. m.* Chirița, nom d'homme, p. 428.
- Chirița**, *s. m.* Chirița, nom propre, p. 55.
- Chișcă** (a), *v.* [*Mold.*] pincer, p. 118.
- Chișliță**, *s. f.* potage que l'on aigrit avec des cerises ou des prunes, p. 428. — Pl. *chișlițe*.
- Chitușcă**, *s. m.* diminutif de *Chitu*, p. 55.
- Chiul** (a), *v.* pousser des cris d'algresse, d'appel, etc., p. 145.
- Ci**, *conj.* mais, p. 110. 164. 334. 424. 544. 545. 546. 558. 634. 635. 644. 652. 660.
- Cimpoer**, *s. m.* joueur de cornemuse, p. 80. 313. — Pl. *cimpoeri*.
- Cinci**, *adj. numer. card.* p. 59. 325.

Cincu-Vodă, *s. m.* Cincu-Vodă, nom propre, p. 56.
Cine, *pr. ind.* qui, celui qui, p. 36. 50. 76. 77. 92; passim. || *cine*, n'importe qui, p. 13. || *pre cine*, celui que, p. 648. || *cine o fi*, qui voudra, n'importe qui, p. 163.
Cina, *pr. inter.* qui? p. 13. 23. 111. 135. 165. 309. 414.
Cine-va, *pr. ind.* on, quelqu'un, p. 37. 95. 152. 306. 342. 399. 478. 533.
Cingetóre, *s. f.* ceinture, p. 386. — Pl. *cingetóri*.
Cinste, *s. f.* présent, tournée, régalade, p. 397. || *a fiice cinste*, payer à boire à quelqu'un, p. 461.
Cinste, *s. f.* considération. || *a'șt mânca cinstea*, se perdre de réputation, p. 382.
Cinsti (a), *v.* traiter, payer à boire, p. 399.
Cinsti (a se), *v. r.* boire, trinquer avec, p. 283.
Cinstit, *adj.* honnête, p. 133. — Fém. *cinstită*; pl. *cinstiți*, *cinstite*.
Ciob, *s. n.* tet, tesson, débris, p. 512. — Pl. *cioburi*.
Cioban, *s. m.* berger, p. 176. — Pl. *ciobani*.
Ciobotă, *s. f.* [Mold.], botte, p. 591. — Pl. *ciobote*.
Ciocan, *s. n.* marteau, p. 324. 362. 364. 365. 373. 381. 382. — Pl. *ciocane*.
Ciocoit, *adj.* parvenu, ennoblé, p. 670. — Fém. *ciocoita* pl. *ciocoiți*, *ciocoite*.
Ciomag, *s. n.* gros bâton, gourdin, p. 226. 304. 305. 550. 655. — Pl. *ciomege*.
Ciocră, *s. f.* corneille, p. 108. 523. — Pl. *ciori*.
Circ, *s. n.* son faible, p. 117.
Ciréșă, *s. f.* cerise, p. 451. — Pl. *cireșe*.
Ciubăr-Vodă, *s. m.* Ciubăr-Vodă, nom propre, p. 56.
Ciubuc, *s. n.* tchibouc, pipe à très long tuyau, p. 134. — Pl. *ciubuce*.
Ciuculea, *s. m.* Ciuculea, nom propre. || *geru lui Ciuculea*, froid à pierre fendre, p. 56.

Ciudă, *s. f.* dépit, contrariété. || *a'și fi ciudă*, être contrarie, enrager, p. 677.
Ciumă, *s. f.* peste, p. 45. — Pl. *ciume*.
Ciung, *adj.* manchot, p. 674. — Fém. *ciungă*; pl. *ciungi*, *ciunge*.
Ciupit, *adj.* pincé; écorné; marqué. || *ciupit de vârsat*, marqué de la petite vérole, p. 441. — Fém. *ciupită*; pl. *ciupiți*, *ciupite*.
Ciurilă, *s. m.* Ciurilă, nom propre, p. 57.
***Clăti** (a), *v.* ébranler, p. 645.
Cleu, *s. n.* colle, p. 347. — Pl. *clețuri*.
Cleni, *s. m.* Cleni, village, p. 57.
Cleonță, *s. f.* femme édentée. nom propre, p. 57. 58.
Clisă, *s. f.* [Trans.] lard, p. 363. — Pl. *clise*.
Clonță, *s. f.* femme édentée. | nom propre, p. 57.
Clopot, *s. n.* cloche. p. 61. 65. 152. 512. 513. 514. 515. 516. || *se vindeca cu zama de clopot*, il va mourir, p. 514 || *a trage clopotele*, bavarder, médire, cancaner, p. 515. *a fi limbă de clopot*, être bavard, p. 516. || Pl. *clapote*.
Cobe, *s. f.* oiseau de mauvais augure. || *cobe rea*, de mauvais augure, p. 516.
Cobori (a), *v.* descendre, faire descendre, p. 503. 509. 639. 640.
Cobză, *s. f.* sorte de guitare, p. 456. — Pl. *cobze*.
Cóce (a se), *v. r.* mûrir, p. 373.
Cocon, *s. m.* enfant (noble), p. 163. — Pl. *coconi*.
Cocor, *s. m.* grue. || nom propre, p. 58. — Pl. *cocori*.
Cocoș, *s. m.* coq, p. 126. — Pl. *co-coși*.
Cocostirc, *s. m.* [Mold.] cigogne, p. 58. — Pl. *cocostirci*.
Códă, *s. f.* queue, p. 21. 212. 231. 244. 231. 301. 569. 571. 590. 605. 606. 623. 624. 625. || queue, fin, p. 326. — Pl. *coți*.
Codit, *s. n.* hésitation. || le fait de se tenir de côté, p. 517.
Codréni, *s. m.* habitant des forêts. || nom donné anciennement aux habitants de Tigheciu (Falcu), p. 59. — Pl. *Codreni*.

Codru, *s. m.* forêt séculaire, p. 49. 192. — Pl. *codri*.

Cofă, *s. f.* [*Mold.*] seau en bois avec anses, p. 209. — Pl. *cofe*.

Cogălniceanu, *s. m.* Cogălniceanu, nom propre, p. 58.

Cojoc, *s. n.* bisquin, vêtement fourré que portent les paysans, p. 85. 158. 528. — Pl. *cojoce*.

Colac, *s. m.* pain en couronne, gimbiète, p. 346. || pain blanc en couronne ou tressé qui se distribue aux pauvres, en mémoire d'un mort, p. 244. 323. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 526. 548. 649. 664. || *a aștepta ca mortul colacul*, attendre avec grande impatience, p. 518. || *nu'i încap colacii în sân*, il a été grondé d'importance, p. 519. || *a'i da colac și lumina-re*, y mettre un croix (renoncer à l'espoir de retrouver un objet), p. 519. || *a trecut baba cu colacii*, le moment propice est passé, p. 519. || *după ce s'au împărțit colacii*, trop tard, p. 520. || *a alerga la colacii*, courir où vous croyons trouver un profit, p. 520. || *a da colac peste pupază*, plus qu'il ne devait obtenir, p. 521. || *și'a luat colacul*, il a reçu le prix (de sa dénonciation), p. 522. || *a mănca colacii cui-va*, le voir mort; le tuer, p. 522. || *și'a măncat-o-ara colacul*, il est mort, p. 523. — Pl. *colaci*.

Colea, *adv.* là, là-bas, p. 28. 120. 221.

Colivă, *s. f.* gâteau que l'on distribue en souvenir des morts, p. 523. 524. 525. || *dupa mort si colivă*, selon le saint l'encens, p. 523. || *i se bate coliva in piept*, il sent le sapin, p. 524. || *a miroși a coliva*, être à l'article de la mort, p. 524. || *a i cu coliva pe pept*, être mort, p. 524. || *a mănca coliva cui-va*, le tuer, p. 525. — Pl. *colive*.

Colivar, *adj.* mangeur de colivă. || prêtre, p. 525. — Pl. *colivari*.

Colo, *adv.* là, là-bas, p. 221.

Colț, *s. n.* coin, angle, p. 342. 343. || morceau, bout, p. 348. — Pl. *colțuri*.

Colțea, *s. m.* Colțea, nom propre. *cătturnul Colții*, très-haut, p. 63. || *a furat turnul Colții*, il a volé les tours de Notre-Dame, p. 61. || *clopotul Colții*, rien, p. 61.

Coltuc, *s. n.* crouton de pain, p. 17. — Pl. *coltuce*.

Cômă, *s. f.* crête, p. 59. — Pl. *côme*.

Coman, *s. m.* Coman, nom propre, p. 196.

Comând, *s. f.* [*Mold.*] repas mortuaire, p. 525.

Comândare, *s. f.* [*Mold.*] repas mortuaire, p. 526. — Pl. *comândări*.

Combră, *s. f.* trésor, p. 608. 609. 615. — Pl. *comorți*.

Condac, *s. n.* livre de prière, p. 526. 527. — Pl. *condacuri*.

Condeiu, *s. n.* crayon, p. 63. 167. 249. — Pl. *condeie*.

Constantin, *s. m.* Constantin, p. 61.

Constantinopol, *s. m.* Constantinople, p. 61.

Copale, *s. f.* auge de bois, p. 214. — Pl. *copăi*.

Copil, *s. m.* enfant, p. 172. 439. 582. 593. 612. 625. 626. — Pl. *copii*.

Copt, *adj.* cuit (au four ou sur des charbons), p. 538. — Fémin. *côpta*; pl. *copți*, *côpte*.

Corabie, *s. f.* bateau, p. 547. — Pl. *corabii*.

Corbeni, *s. pl.* Corbeni, village, p. 32.

Corcovă, *s. f.* p. 196. — Pl. *corcove*.

Corn, *s. n.* corne, p. 594. 596. 678. || *Dumnezeu cu corn*, le diable, p. 678. || *a scote corn*, montrer ses griffes, p. 594. — Pl. *corne*.

Corni, *s. m.* Corni, village, p. 62.

Cornul-Caprii, *s. m.* Cornul-Caprii, mont dans le département de Mehedinți, p. 62.

Cort, *s. n.* tente, p. 390. 396. — Pl. *corturi*.

Coș, *s. n.* thorax, poitrine, p. 159.

Cosînză, *s. f.* Cosînză, nom de femme. || type de beauté féminine, p. 62. 158.

Côte, *s. f.* côte, p. 631. — Pl. *côte*.

Costache, *s. m.* Constantin, p. 62.

Cot, *s. m.* coude, p. 309. 310. |

aune, p. 1 2. || *cot jidovesc*, pied, de roi, p. 182. — Pl. *coturi*.
Cotea, *s. m.* Cotea, nom propre, p. 63.
Coteiū, *s. m.* roquet, p. 422. — Pl. *cotei*.
Cotitură, *s. f.* détour, p. 96. — Pl. *cotituri*.
Coțofană, *s. f.* pie, p. 322. — Pl. *coțofene*.
Cotoșlănt, p. 228. 296.
Cotolan, *s. m.* [*Muscel*], trognon, p. 262. — Pl. *cotolanuri*.
Covei, *s. m.* Covei, village, p. 63. 167.
Covrig, *s. m.* craquelin (rond), p. 21. 244. — Pl. *covrigi*.
Cozia, *s. m.* Cozia, montagne et monastère, p. 63. 64. 65. || *cât muntele Cozii*, jamais; très-grand, p. 65.
Cozianu, *s. m.* le vent qui souffle venant de Cozia, p. 66.
Crăciun, *s. n.* Noël, p. 527. 528. 529. || *odată 'i Crăciunul într'un an*, il n'est pas toujours fête, p. 527. || *a da mintea cu crăciunul*, battre, p. 528. || *să mai mănânce mulți crăciuni*, il passera beaucoup d'eau sous les ponts jusqu'à ce que, p. 528. || *a intra în lenne de crăciun*, se mettre à réfléchir sérieusement, p. 529. || *crăciun*, bâton, p. 529. — Pl. *crăciuni*.
Crai, *s. m.* roi, p. 80.
Craiu, *adj.* libertin, débauché, p. 70. 71. — Pl. *crai*.
Craiova, *s. m.* Craiova, ville, p. 66.
Craioven, *s. m.* habitant de Craiova, p. 67. — Pl. *craioveni*.
Cralaviciu, *s. m.* Cralaviciu, nom d'homme, p. 310.
Crâng, *s. n.* hallier, taillis, p. 400. — Pl. *crânguri*.
Crăpător, *s. n.* pelé à four, p. 564. — Pl. *crăpători*.
Craii, *int.* coa, coa, onomatopée, imitant le cri du corbeau, p. 373.
Creș, *s. n.* credo, p. 529.
Crede (a), *v.* croire, p. 402. || croire, avoir confiance, p. 62. || penser, p. 322. 561. || croire, avoir foi, p. 560. 643. || *a crede în*, aimer la, être habitué à, avoir du goût pour, p. 227.

Crede (a se), *v. r.* se croire, p. 510. 685.
Creștină, *s. f.* foi, croyance, p. 529. || bonne renommée, confiance, p. 382. || *a 'și mână creștină*, ne plus inspirer confiance, p. 382. — Pl. *creștine*.
Creșene, *s. m.* Crémene, nom propre, p. 67. 68. || *satul lui Creșene*, c'est la cour du roi Pétaud, p. 67.
Crăpă (a), *v.* crever, éclater, p. 581. 621. || se fendre, p. 36.
Cresce (a), *v.* croître, pousser, p. 47. 287. 652. 676. || élever, p. 620.
Creștin, *adj.* chrétien, homme de bien, p. 211. 355. 530. 564. — Fém. *creștină*; pl. *creștini*, *creștine*.
Creștinesc, *adj.* chrétien, p. 672. — Fém. *creștină*; pl. *creștinesci*.
Cresu, *s. m.* Crésus. || richard, p. 68.
Crim, *s. m.* Crimée, p. 59. 68.
Crimea, *s. m.* Crimée, p. 59.
Crijmă, *s. f.* cabaret, p. 150. — Pl. *crijme*.
Criș, *s. m.* [*Mold.*] Crésus. || richard, p. 68.
Crișmă, *s. f.* [*Mold.*] cabaret, p. 488. — Pl. *crișme*.
Crivêt, *s. n.* aquilon, bise, vent du nord-est, p. 495.
Cruce, *s. f.* croix, p. 443. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. || signe de la croix, p. 531. 533. 564. 565. 573. 594. 595. || *a 'i sta calea cruce*, se trouver à un carrefour, à un croisement de routes, p. 36. || *a umblă cu crucea în sin*, être un honnête homme, p. 531. 532. || *cu crucea în sin și cu dracu în gând*, hypocrite, p. 532. || *a fi cruce de biserică*, honnête homme, p. 533. || *a 'și face cruce*, se signer (de peur, d'étonnement, pour jurer), p. 533. || *a 'și face cruce de cine-va*, fuir quelqu'un, p. 533. || *a se pune cruce și punte*, donner des pieds et des mains, p. 534. || *a 'și pune cruce*, renoncer à trouver; marquer; mettre en vente, p. 535. || *frați de cruce*, amis à la

vie et à la mort, p. 535. || *cruce*, chéri, p. 537. || *cruce întrégă*, preux, vaillant, p. 537. || *a fi în cruci*, au zénith, p. 538. — Pl. *cruci*.
Cruci (a se), *v. r.* faire le signe de la croix (de peur, d'étonnement), p. 538.
Crud, *adj.* cru, vert, p. 677. || non cuit, p. 538. — Fém. *crudă*; pl. *crudi*, *crude*.
Cu, *prép.* avec, p. 4. 25. 92; pas-sun. || avec, de, du, p. 309. 310. 311. 663. 664. || avec, qui a, ayant, p. 31. 50. 110. 133. 135. 162. 188. 201. 244. 294. 295. 432. 458. 663. || à, avec, p. 133. 210. 231. 331. 644. 669. || à, au, p. 212. 381. 594. 604. || par, p. 357. || et, p. 186. 335. 449. || avec, pendant, p. 652. || au milieu de, entouré de, p. 336. 337. 579. 580. || de, p. 45. 56. 95. 96. 181. 190. 205. 225. 231. 254. 321. 322. 468. 634. 635. || avec, à l'aide de, p. 571. 598. || *a fi cu*, avoir, p. 87. 479. || *cu ei*, par leur exemple, p. 357. || *cu minte*, intelligent, p. 13. 14. 24. 201. 308. 309. || *cu minte*, sage, p. 593. || *cu minte*, qui a du bon sens, p. 135. || *cu greă*, difficilement, p. 97.
Cuc, *s. m.* coucou. || *cuc armenesc*, huppe, p. 14. — Pl. *p păze*.
Cucon, *s. m.* [*Mold*] monsieur, p. 160. — Pl. *cuconi*.
Cucónă, *s. f.* madame, p. 55. — Pl. *cucóne*.
Cucova, p. 69.
Cucuruz, *s. m.* [*Trans. et Banat*], maïs, p. 150. 202.
Cuget, *s. n.* pensée, p. 633. — Pl. *cugete*.
Cui, *pr. rel.* celui à qui, p. 494. 550. 651. || *al cui*, à qui, p. 663. 664. || *ale cui*, à qui, p. 49.
Cuib, *s. n.* nid, p. 11. — Pl. *cuiburi*.
Cuiu, *s. n.* clou, p. 259. — Pl. *cuie*.
Cui-va, *pr. rel.* à quelqu'un, p. 479. || de quelqu'un, p. 36. 598.
Cula, *s. m.* [*Ung*]. diminutif de Nicolas, p. 69.
Culă, *s. f.* souterrain, ruines, p. 439. — Pl. *cule*.
Culcă (a se), *v. r.* se coucher, p. 175. 373.

Cum, *adv.* comme, p. 37. 155. 268. || comme, de même que, p. 116. 128. 458. || comment, de quelle façon, p. 98. 122. 226. 545. 582. || *care cum*, tous ceux qui, chaque, p. 427. || *după cum*, comme, selon que, p. 544. 545. *nici cum*, du tout, p. 513. || *aşa... cum*, si... que, p. 560. 561. || *atât... cum*, si... que, p. 560. || *cum... aşa*, tel... tel, p. 342. 373. 578. || *cum... cum*, comme... de même (ainsi), p. 334. 573. || *cum... şi*, comme... ainsi, tel... tel, p. 342. 415.
Cumătru, *s. m.* compère, p. 154. — Pl. *cumătri*.
Cumpără (a), *v.* acheter, p. 216. 363. 577. 587.
Cuniţchie, *s. m.* Cuniţchie, nom propre. || *Iărna lui Cuniţchie*, hiver épouvantable, p. 70.
Cunósce (a), *v.* connaître, p. 250. 452. || connaître, s'entendre à, p. 177. || savoir, reconnaître, p. 400.
Cunósce (a se), *v. r.* se connaître, p. 282.
Cunună, *s. f.* couronne, p. 172. — Pl. *cunune*.
Cur, *s. m.* cul, derrière, p. 98. 55. 232. 296. 321. 382. 430. 562. 570. 607. 628. — Pl. *cururi*.
Cură (a), *v. imp.* couler, p. 242. 422. || tomber, p. 227. || suivre en grand nombre, p. 164.
Curat, *adj.* propre, p. 175. || pur, p. 430. || *curată*, toute pure, p. 282. — Fém. *curată*; pl. *curaţi*, *curate*.
Curea, *s. m.* Curea, nom propre, p. 70.
Curge (a), *v.* couler, p. 107. 242. 268.
Curînd, *adv.* vite, en peu de temps, p. 301. 575.
Curm, *s. n.* queue (d'un melon, potiron), p. 100.
Curpuţel, *s. m.* forgeron, p. 155.
Cursă, *s. f.* piège, p. 588. — Pl. *curse*.
Curte, *s. f.* cour, p. 492. — Pl. *curţi*.
Curtea-Arsă, *s. m.* Le Palais-Brûlé, ancienne résidence de Michelle-Brave. | *crăiu de Curtea-Arsă*, vaurien, p. 70.

Curtea-Veché, s. m. Le Vieux-Palais, ancienne résidence de C. Brancovanu. || *crăiu de Curtea-Veché*, vaurien, débauché, p. 70. 71.
Curunsebeș, s. m. pour Caransebeș, ville de Hongrie, p. 46. 71.
Curvă, s. f. femme publique, p. 451. — Pl. *curve*.
Curvar, s. m. débauché, coureur de filles, p. 675. — Pl. *curvari*.

Cuscrie, s. f. sorte de parenté entre les beaux-parents, etc. p. 294. — Pl. *cuscrit*.
Cuteză (a), v. oser, p. 497.
Cuvint. s. n. parole, p. 634. 635. — Pl. *cuvinte*.
Cuza, s. m. Cuza, nom propre, p. 72. 71. || *a fi Cuza*, être de noble race; ne craindre personne, p. 72.

D

Da, conj. pour *dar*, mais, p. 69. 117. 161. 564. 658.
Da, adv. oui, p. 143.
Dă (a), v. donner, p. 5. 53. 166. 177. 199. 207. 208. 213. 282. 284. 356. 415. 451. 461. 489. 513. 519. 521. 528. 544. 546. 548. 549. 550. 562. 566. 604. 641. 650. 651. 652. 656. 657. 658. 661. 662. 663. 669. || apporter, p. 166. || remuer, p. 284. || donner, offrir, p. 567. || tirer, p. 689. || permettre, vouloir, p. 545. 686. || tomber, p. 430. 577. || mettre, p. 176. || abandonner, p. 552. || courir, aller, p. 341. || faire tomber, p. 393. || arriver, parvenir, p. 220. 262. || payer, p. 177. rejeter, p. 145. || passer, promener, p. 590. || frapper, p. 165. 249. 362. 461. 688. 689. || représenter, venir, p. 421. 424. || jeter, lancer, p. 166. 169. 197. 242. 381. 604. 688. 689. || chercher, p. 309. || pousser, p. 309. 310. 604. || entrer, p. 401. || lâcher, p. 402. || venir, faire irruption, p. 33. || *a da de*, rencontrer, p. 274. 576. 577. 610. 623. || trouver, p. 215. || *a da prin*, aller à, p. 22. || *a fi dat prin*, être lancé par (à travers), p. 402. || *a da cu*, remuer, p. 656. || *a da cu*, ne cesser de, p. 553. || *a da peste*, trouver, rencontrer, p. 63. 340. 576. 577. 595. 623. || *dă'i*, frapper, p. 249. || *a da fuga*, courir, p. 80. 243. || *a da de nod*, se trouver dans une impasse, p. 156. || *a da loc*, donner l'occa-

sion, p. 494. || *a da ocol*, faire le tour, p. 301. 302. 350. || *a da zor*, presser, p. 501. 553. || *a'i da în gând*, penser, p. 629. || *a da foc*, mettre le feu, p. 458.
a da cu pușca, décharger son fusil, p. 582. || *a da înderet*, reculer (au fig.), p. 253. || *a da drumu*, laisser partir, p. 100. || *a da drumu*, faire descendre, p. 639. || *a'i da de căpelău*, en venir à bout, se rendre compte de ce qu'il vaut, p. 581. || *a da nas*, permettre trop de libertés (familiarités) à quelqu'un, p. 169. 170. || *a da obraz*, même sens que le précédent, p. 171. || *a'i da gură*, gronder, p. 403. || *a da mâna cu*, s'entendre avec, p. 622. || *a da pe mâna cuiva*, livrer à, p. 435. || *a da de față*, trahir, p. 563. || *a da pe față*, dévoiler, p. 578. || *a da cu cadelnita pe*, encenser sous, p. 500.

Dă (a se), v. r. se donner. || *a se da la*, entrer dans, s'habituer à, p. 102.

Dă (a 'și), v. se rejeter. || *a'și da în petec*, revenir à d'anciennes habitudes, montrer par ses actes que l'on est de basse extraction, p. 379.

Daca, conj. si, en cas que, p. 80. 548. 595. 610. 651. 659. 660. || si, du moment que, p. 214.

Dacă, conj. si, en cas que, p. 27. 63. 93; passim.

Da!, pentru *da-mi*, donne moi, p. 46.

Damocle, s. m. Damoclès, p. 72.

Dan, *s. m.* Dan, nom d'homme, p. 72.
Dănilă, *s. m.* Dănilă, nom d'homme, p. 73.
Dănișor, *s. m.* diminutif de Dan, p. 72.
Dar, *conj.* mais, or, tandis que, p. 142. 175. 211. 223. 282. 286. 287; *passim.* || par conséquent, p. 189. 220.
Dară, *conj.* mais, p. 92. 142. 657.
Dăru (a'), *v.* donner, faire cadeau, p. 32. 645.
Dascăl, *s. m.* chantre d'église, p. 255. 538.—Pl. *dascăli*.
Dat, *s. n.* destin, sort, p. 539.
Dată, *s. f.* destin, sort, p. 539.
Dată, *s. f.* fois, p. 565.
Dator, *adj.* qui doit. || *a rămâne dator*, rester redevable, p. 655. || *a fi dator*, devoir, p. 178. 230. || *a'l scote dator*, prétendre qu'il doit, p. 595. 596.—Fém. *datără*; pl. *datorî, datăra*.
Datori (a'), *v.* devoir, p. 178.
David, *s. m.* David, nom propre, p. 73.
De, *prép.* de; *passim.* || pour, p. 89. 93. 100. 104. 131. 163. 195. 216. 264. 373. 378. 393. 433. 450. 452. 492. 500. 501. 604. 615. 639. 667. 668. || à, au, p. 16. 220. 264. 287. 296. 349. 452. 468. 480. 575. 576. 577. 611. 612. || pour donner, p. 500. || quoique, p. 417. || le, la, les, p. 104. 223. 294. 576. 577. 613. 614. 595. || d'avoir, p. 446. || en ce qui regarde, p. 595. || depuis, p. 451. || par, p. 4. 52. 87. 102. 249. 441. 497. 531. 569. 589. 605. 606. 681. 682. 683. 687. pour ce qui (est de), p. 263. 281. || de porter, p. 228. || à cause de, p. 102. 285. 323. 336. 337. 363. 378. 491. 492. 533. 667. 668. 669. || de façon que, p. 66. 126. 402. 480. 575. || de trouver, p. 93. 94. || si, p. 8. 159. 243. 342. 358. 496. || pourvu que, que, p. 507. || en, de, p. 535. || contre, pour préserver de, p. 540. || à partir de, p. 492. || qui, p. 336. || objet de, p. 347. || même si, p. 453. || de, qui se trouve à, p. 22. || parce que, à cause de, p. 285. || *de la*,

du temps de, p. 45. 146. 225. 468. || *de la*, à, p. 134. || *de la*, de chez, p. 17. 154. 333. 363. 477. 478. 542. 576. || *de la*, de, depuis, p. 179. || *de la*, à partir de, p. 225. || *de la*, venant de, du côté de, p. 78. 157. 436. 687. || *de la*, de ce que produit, p. 475. || *de la*, de, p. 4. 21. 22. 54. 56. 62. 74. 78; *passim.* || *de la*, de la part de, p. 156. 679. 687. || *de pe*, d'après, p. 469. || *de pe*, qui est sur, p. 5. || *de pe*, du haut de, p. 193. || *de când*, depuis que, p. 9. 270. || du temps de, p. 6. 45. 56. 153. 181. 205. 212. 225. 231. 254. 468. 469. || *de cât*, plutôt que, p. 31. 59. 299. 301. 302. 303. 321. 346. 400. || *de cât*, que, p. 538. 559. 572. 601. || *de cât*, au lieu de, plutôt que, p. 176. 193. 299. 302. 327. 591. 592. || *de și*, quoique, p. 211. 360. || *de câte ori*, toutes les fois que, p. 489.
Dă, *prép.* voir *de*.
De-a, sur, p. 530.
Dece, *adj. num. card.* dix, p. 59. 248. 663.
Dedeochiu, *s. n.* mauvais oeil, p. 540.
Dedu-lvan, *s. m.* nom propre, p. 73.
Deget, *s. n.* doigt, p. 388. 684. — Pl. *degete*.
Dél, *s. n.* colline, coteau, p. 28. 75. 150. 373. 570. 571.—Pl. *déluri*.
Délu-Mare, *s. n.* Délu-Mare, localité renommée pour ses vins, p. 74.
Délu-Mitropoliei, *s. n.* colline de la Métropole, p. 75.
Délu-Mulerei, *s. n.* localité, p. 75.
Deochiă (a se), *v. r.* mentir; se perdre de réputation, p. 540. 541.
Deochiat, *adj.* à qui on a jeté le mauvais oeil, p. 23.—Fém. *deochiată*; pl. *deochiați, deochiate*.
Deochiet, *adj.* [*Mold.*] même sens que le précédent, p. 23.—Fém. *deochietă*; pl. *deochietî, deochiete*.
Deochiu, *s. n.* mauvais oeil, p. 541.
Dăochiu, *s. n.* mauvais oeil. || *a'l trece cu dăochiul*, se moquer de, p. 541.

Depărtare, *s. f.* éloignement. || *din departare*, de loin, p. 355.
Departe, *adv.* loin, au loin, p. 119. 139. 503. 644. || *pe departe*, de loin, p. 63. 167.
Deprins, *adj.* habitué, p. 381. 436. — Fém. *deprinsă*; pl. *deprinși*, *deprinse*.
Deraptul (din), *adv.* [Trans.] derrière, p. 595.
Des, *adv.* souvent, fréquemment, p. 302. 489. 491.
Desbracă (a se), *v. r.* se dévêtir, p. 272.
Descălecă (a), *v.* descendre de cheval, mettre pied à terre, p. 306. 681.
Descântă (a), *v.* faire des incantations, des charmes, p. 159. | rosser, p. 542.
Descântec, *s. n.* acte par lequel on fait des incantations, p. 542. — Pl. *descânțete*.
Descărcă (a), *v.* décharger, p. 662. 663.
Deschide (a), *v.* ouvrir (l'esprit), p. 488.
Deschide (a se), *v. r.* p. 164.
Deschis, *adj.* ouvert, p. 488. — Fém. *deschisă*; pl. *deschiși*, *deschise*.
Desculț, *adj.* nu-pieds, p. 109. — Fém. *desculță*; pl. *desculți*, *desculte*.
Deșert, *adj.* vide, p. 416.
Deșert (în), *adv.* en vain, inutilement, p. 646.
Desface (a), *v.* défaire, délier, p. 131. 573.
Desface (a se), *v. r.* se défaire, p. 299.
Deslegă (a), *v.* délier, défaire, p. 661. || défaire, p. 501. 502.
Despa, *s. f.* Despa, nom propre. || *a fi Despa*, être descendue de la cuisse de Jupiter, p. 75. *a sedé ca Despa*, être paresseuse, p. 76.
Despina, *s. f.* Despina, nom propre, p. 76.
Deșt, *s. n.* doigt, p. 262. 382. | *ca pe dește*, du tout, p. 262. — Pl. *dește*.
Deștept, *adj.* intelligent, p. 23. — Fém. *deșteptă*; pl. *deștepți*, *deștepte*.
Deșteptă (a), *v.* réveiller, p. 514.

Destul, *adj.* en quantité suffisante, p. 227. 563. — Fém. *destulă*; pl. *destui*, *destule*.
Deșu, *int.* sur ma foi, je vous jure, p. 690.
Devint, *s. n.* refroidissement, p. 543.
Dévin, *s. n.* même sens que le précédent, p. 543.
Di, *s. f.* jour, journée, p. 104. 116. 157. 168. 176. 178. 209. 225. 306. 369. 370. 495. 517. 644. 676. — Pl. *șile*.
Diavol, *s. m.* diable, p. 543. 474. — Pl. *diavoli*.
Đice (a), *v.* dire, p. 16. 83. 117. 143. 168. 207. 271. 284. 289. 371. 393. 477. 502. 546. 554. 559. 596. 635. || parler, p. 127. || dire, appeler, p. 182. 204. || *să se đică* mais que cela soit, p. 346.
***Dichiu**, *s. m.* supérieur d'une couvent. || *a 'și găsidihiul*, trouver son maître, p. 543.
***Dii**, *s. pl.* Vidin, p. 78. 79. || *bate vintul de la Dii*, cela va mal, p. 78. || *a bate ca la Dii*, rosser d'importance, p. 79.
Dimbovița, *s. f.* Dimbovița, rivière, p. 76. 77.
Din, *prép.* de, du, de la, des, p. 22—29; passim. || de, qui est dans, p. 48. 134. 308. 593. | par, p. 338. || de, hors de, p. 37. 112. 150. 350. 447. 473. 494. 538. 618. 635. 662. || une part de (des), p. 378. 602. || le, la, les, p. 284. 378. || du côté de, p. 75. 338. 434. || venant de, p. 451. || de sur, p. 101. 292. pendant, p. 497. || de la race de, p. 386. || depuis, p. 440. 496. || de ce qui vient dans, p. 475. || *a fi din*, faire partie de, p. 447. || *din pricina lui*, à cause de, p. 234.
Dina, *s. f.* diminutif de *Constan-dina*, p. 77.
Đină, *s. f.* fée, p. 543. — Pl. *đine*.
Đinga, [Ung.] pour *de lângă*, de auprès de, p. 96.
Dinu, *s. m.* diminutif de *Constan-din*, p. 61. 77.
Dinsu, *pr. pers. 3-e pers. sing.* il, lui, p. 120. 215. 557. 583. 611. — Fém. *dinsa*; pl. *dinși*, *dinșe*.
Dinte, *s. m.* dent, p. 466. — Pl. *dinți*.

Dintru, *prép.* de, hors de, p. 591.
dintr'un, d'un, avec, p. 200.
dintr'insul, de lui, hors de lui, p. 618.

Diociu, *s. n.* [*Mold.*] mauvais oeil, p. 541. 543. || *a'l trece cu diociul*, se moquer de, p. 541.

Dispune (a), *v.* disposer, p. 645.

***Diu**, *s. m.* Vidin, p. 77. 78. 79. | *a fi ca Diul*, être fort, p. 79.

Divan, *s. m.* divan, sofa, p. 169. 170. 171. — Pl. *divanuri*.

Doar, *adv.* tout au moins, peut-être que, p. 163. 214. 337. 349. 421. 491.

Doară, *adv.* tout au moins, peut-être que, p. 421.

Dobândă, *s. f.* intérêt, p. 425. — Pl. *dobândă*.

Dobra, *s. f.* Dobra, nom propre, p. 79. 80.

Dobre, *s. m.* Dobre, nom d'homme, p. 80. 813.

Dobrogén, *adj.* de la Dobrogea, p. 80. 81. — Fém. *dobrogencă*; pl. *dobrogeni*, *dobrogece*.

Dobruşa, *s. f.* Dobruşa, localité, p. 81.

Dochia, *s. f.* Dochia, nom de femme, p. c. 3. 84. 85.

Doda, *s. f.* nourrice sèche, p. 79.

Dodoloi, *s. m.* [*Banat*], bohémien, paré d'herbes fraîches, chantant des invocations pour appeler la pluie. || *a'l face dodoloi*, le mouiller, lui jeter de l'eau sur le corps, p. 543.

Dôgă, *s. f.* p. 205. — Pl. *dôge*.

Doi, *adj. num. card.* deux; passim.

Doica, *s. f.* Doica, nom propre, p. 114.

Doică, *s. f.* nourrice, p. 121. — Pl. *doice*.

Doicim, *s. m.* Doicim, nom propre, p. 86.

Doi-spre-dece, *adj. num.* douze, p. 58.

Dolofeu, *s. m.* Dolofei, nom propre, p. 86.

Domn, *s. m.* Dieu, Seigneur, p. 207. 253. 284. 400. 501. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 647. || *Domneferesce*, Dieu préserve, p. 552. || *mila Domnului*, assez, beau-coup, p. 552. || *a traî ca Domneferesce*, vivre misérablement,

p. 552. | *casa Domnului*, homme bon, p. 552. || *a da în plata Domnului*, abandonner quelqu'un, le chasser, p. 552. || *a nu fi de nici un Domne-ajută*, n'aider en rien, p. 553. || *mai de Domne-ajută*, plus grand; plus remarquable, p. 553. || *un Domne-ajuta*, une rossade, p. 553. *a'l încărca de Domne-ajută*, le battre, p. 554. || *cât ai dice: Domne-ajută*, en une seconde, p. 554. || *sângele Domnului*, le vin, p. 554. || *mânia Domnului*, chose terrible; homme méchant, p. 554. || *Domne miluesce*, Seigneur ayez pitié (de moi), p. 669.

Domn, *s. m.* prince, roi, p. 356. 369. — Pl. *Domn*.

Domn, *s. m.* [*Ung.*] seigneur, maître, p. 150. — Pl. *domni*.

Domn, *s. m.* monsieur, p. 161. — Pl. *domni*.

Domnia-vostră, *pr.* vous, p. 312.

Domnie, *s. f.* palais, gouvernement, p. 159. — Pl. *domni*.

Dor, *s. n.* désir, amour, envie, p. 50. 77. 294. 328. 347. 446. || *a duce doru*, désirer, p. 286. — Pl. *doruri*.

Dor, *adv.* pour *doară*, tout au moins, p. 48.

Dormi (a), *v.* dormir, p. 175. 571. 638.

Dorofeu, *s. m.* Dorofei, nom propre, p. 86.

Dospina, *s. f.* Dospina, nom de femme, p. 86. 87.

Două, *adj. num. card.* deux, p. 5; passim. || *una două*, à chaque instant, p. 196.

Două, *adj. num. card.* [*Vâlcea*] deux, p. 375. 432.

Două-zeci şi patru, *adj.* vingt quatre, p. 201. 244.

Drac, *s. m.* diable, démon, p. 2. 13. 23. 36. 135. 179. 203. 220. 223. 224. 282. 283. 309. 310. 373. 386. 486. 510. 517. 530. 532. 548. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594.

595. 596. 597. 598. 599. 600.
 601. 602. 603. 604. 605. 606.
 607. 608. 609. 610. 611. 612.
 613. 614. 615. 616. 617. 618.
 619. 620. 621. 622. 623. 624.
 625. 626. 627. 628. 629. 630.
 631. 642. 643. 649. 665. 677. 678.
 || *de la dracu la tat'seù*, de Char-
 ybde en Scylla, p. 576. || *cum*
îi dracu, așa'i și tată-seù, tel
 père, tel fils, p. 578. || *a căută*
pe dracu, ne rêver que plaies
 et bosses, p. 2. 590. || *joca dra-*
cul în inima lui, il ne pense
 qu'à mal faire, p. 598. || *par'că*
îi șoptesce dracu la ureche, c'est
 un vrai diable, p. 598. || *ochiu*
dracului, l'argent, p. 599. || *și-*
a spart dracul opincile, il a
 enfin réussi, p. 600. || *pe unde*
și-a spart dracul opincile, au
 diable Vauvert, p. 601. || *a ju-*
cat la nunta dracului, c'est un
 méchant homme, p. 601. || *se*
însoră dracul, le diable bat sa
 femme et marie sa fille, p.
 602. || *a mâncat din pomana*
dracului, il est imberbe, p. 602.
a mâncat la nunta dracului,
 il est imberbe, p. 604. || *de po-*
mana dracului, inutilement, p.
 604. || *a'l da dracului pomana*,
 l'envoier au diable, p. 604. || *a'l*
dă în burduful dracului, même
 sens que le précédent, p. 604.
 || *a se duce dracului pomana*,
 partir pour ne plus revenir;
 se perdre, p. 604. || *a trage pe*
dracul de codă, tirer le diable
 par la queue, p. 605. || *a avè*
pe dracu în pungă, loger le
 diable dans sa bourse, p. 607.
și-a găsit dracu capacu, il a été
 attrapé, il a trouvé son maître;
 ils se valent, p. 607. || *șade dra-*
cul cu curu pe banii lui, c'est
 un Harpagon, p. 607. || *a fi co-*
mora dracului, argent mal ac-
 quis, p. 609. || *șede ca dracu 'n*
cănepă, il est très-fâché, p. 609.
 || *șede ca dracu 'n spini*, il est
 très-fâché, p. 610. || *s'a pricip-*
sit ca dracu 'n spini, cela va
 mal pour lui, p. 610. || *a dai*
de dracul în stejeriște, il a été
 attrapé, p. 610. || *prinde dracul*,
scôte'i ochii, c'est impossible,

p. 610. || *par'că a arat dracu*
mălatu cu dînsu, il est laid;
 en haillons; maigre, p. 611. ||
'i-a perdut dracul măsura, il a
 poussé comme une asperge,
 p. 611. || *a trăi ca dracul cu*
popa, vivre en mauvaise in-
 telligence, p. 611. || *se uita*
la el ca dracul la popa, il se
 regardent comme des chiens
 de faience, p. 611. || *se fine după*
 ca dracul după calugăr (ca
dracul după popă) (ca dracul
după copil mic), il ne le quitte
 pas d'une semelle, p. 612. || *a*
umblă după ouă de drac, cher-
 cher le merle blanc, p. 612. ||
a fugi ca dracul de tătăie, fuir
 comme le diable l'eau bénite,
 p. 614. || *fuge cu dracul de seâl-*
dătore, même sens que le pré-
 cédent, p. 614. || *se întrece cu*
dracu în fugă, il fuit rapide-
 ment, p. 614. || *fuge de numă*
dracului, même sens que le
 précédent, p. 614. || *e sfredelu-*
dracului, c'est un vrai diable,
 p. 614. || *de sufletu dracului*, pour
 des prunes, p. 615. *drac flăcău*,
 merle blanc, p. 615. || *drac in-*
surat, merle blanc, p. 615. ||
drac socru, merle blanc, p. 615. ||
drac bătrân, merle blanc, p.
 615. *drac încălțat*, merle blanc,
 p. 615. || *par'că 'i dracu pe us-*
cat, il est laid, retors, mé-
 chant, p. 618. || *a fi dracu gol*,
 c'est un vrai diable, p. 616. ||
a fi drac impelițat, c'est un vrai
 diable, p. 616. || *a fi urit ca*
dracu, laid comme tous les
 diables, p. 616. || *a fi al dracu-*
lui, être retors; méchant, p.
 617. || *a fi cu dracul*, avoir le
 diable au corps; être méchant;
 travailleur, p. 617. || *a intrat*
dracu 'n el, il est furieux, p.
 618. || *a'l băga în dracul*, le faire
 sortir de ses gonds, p. 618. || *a*
egit un drac din el, il est de-
 venu meilleur, p. 618. || *a'i veni*
dracii, se mettre en colère, p.
 619. || *a'l luă dracul*, mourir,
 p. 619. || *a fi salba dracului*,
 c'est de la mauvaise graine
 (se dit des neveux), p. 619. ||
s'au dus boii dracului, il est

flambé, p. 620. || *a fi crescut în buruenile dracului*, être inavals coucheur; mal élevé, p. 620. || *a crepat un drac*, l'enfer est pavé de bonnes intentions, p. 621. || *nu o crepa dracu*, rien ne presse, p. 621. || *a taia dracului bureți*, ne rien faire, p. 622. || *a fi însurat cu dracu*, être marié à une mégère, p. 622. || *a dat mâna cu dracul*, il s'est enrichi, p. 622. || *a vedut pe dracu*, il a été bien attrapé, bien puni, p. 622. || *a dat de dracu*, même sens que le précédent, p. 623. || *uns cu unsore de drac*, méchant comme un diable, p. 623. || *a fi cu gândul dracului*, être faux, p. 623. || *și-a pus dracul căda pe el*, il ne peut le trouver (un objet perdu), p. 623. || *și-a băgat dracu căda între ei*, le diable s'en mêle, p. 624. || *a viri pe dracu în cămașă*, réchauffer un serpent dans son sein, p. 625. || *a viri pe dracu în sin*, même sens que le précédent, p. 625. || *la dracu în praznic*, au diable Vauvert, p. 625. || *unde și-a întercat dracul copiii*, même sens que le précédent, p. 625. || *a întercat pe dracu*, c'est une mégère, p. 626. || *a albit și pe dracul*, même sens que le précédent, p. 626. || *a l'face ca pe dracul*, le rendre la risée du monde, p. 627. || *a face pe dracu în patru*, se mettre en quatre pour, p. 627. || *a scuța draci*, être mauvais, p. 628. || *a se uita în curu dracului*, regarder fixement, p. 628. || *calul dracului*, vieille sorcière, p. 628. || *par'că 'i-a înjugat dracul*, ils se valent, p. 629. || *dracu scie*, je n'en sais rien, p. 629. || *nici dracul nu l' scie*, c'est un malin, p. 629. || *nici dracu*, personne, p. 629. || *tot un drac*, c'est la même chose, p. 630. || *par'că 'i scaperă dracu 'n fălei*, il est très-maigre, p. 631. || *a lui era dracu*, il a été attrapé, p. 631. || *a avé o costă de drac*, être mauvais, p. 631. || *pe dracu*, non, p. 631. — Pl. *draci*.

Drăcie, s. f. diablerie, p. 632. — Pl. *drăci*.
Drag, adj. cher, aimé, p. 429. 641. || *a 'i fi drag de*, aimer, p. 429. — Fém. *dragă*; pl. *dragi*, drage.
Drăgaica, s. f. danse populaire, p. 632.
Drăgălaș, adj. chéri, mignon, p. 121. — Fém. *drăgălașă*; pl. *drăgălași*, *drăgălașe*.
Drăgănescu, s. m. Drăgănescu, nom d'homme, p. 87.
Drăgășan, s. m. Drăgășan, localité, p. 87. 88.
Dragavei, s. pl. p. 196.
Drăghici, s. m. Drăghici, nom propre, p. 88.
Drăgoiu, s. m. Drăgoiu, nom propre, p. 88. 89.
Dragoste, s. f. amitié, p. 416. || *a-mour*, p. 294. 470. — Pl. *dragoste*.
Dragu, s. m. Dragu, nom propre, p. 89.
Drage (a), v. rétablir, remettre en état, redresser; p. 197.
Drept, adj. juste, p. 634. || droit, p. 33. 96. 97. 230. — Fém. *dreptă*; pl. *drepti*, *drepte*.
Drept, s. n. justice. || *a spune drept*, dire la vérité, p. 229.
Dreptate, s. f. justice, p. 413. 425. 547. 634. || *a avé dreptate*, avoir raison, le bon droit pour soi, p. 72. || *dreptate turcescă*, déni de justice, p. 425.
Drum, s. m. route, chemin, p. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 250. 262. 393. 469. 512. || *la drum*, en voyage, p. 92. 94. || *a rătăci drumu*, s'égarer, p. 94. || *a 'i lua drumu*, partir, p. 113. || *pe drum*, en voyage, p. 99. || *pe drum*, au dehors, en ville, hors de chez lui, p. 95. || *a 'i da drumu*, faire descendre, laisser partir, p. 639. || *a pierdut și drumul și cărarea*, il a perdu la tête; ses affaires vont mal, p. 94. || *merge pe alătura cu drumul*, il ne suit pas le droit chemin, p. 96. || *vorbesce alătura de drum*, il ment, p. 96. || *nici tu, nici drumu*, file vite, ne te gêne pas, p. 98. || *a l' scôte la drum de boi*, le plonger dans la mi-

sère, p. 99. || *se duce călare pe căma drumului*, aller à pied, p. 99. || *nu scie nici să tracă drumul*, c'est un imbécile, p. 99. || *pe ici ți-e drumul*, file, p. 99. || *a 'și luă drumul*, partir, p. 100. || *na, la drum!* ne divagne pas, p. 100. || *se gătesc de drum*, il est à l'article de la mort, p. 100. || *a 'și ține drumul*, ne pas dévier de son chemin, p. 101. || *a 'i stă în drum*, l'arrêter; l'empêcher de faire ce qu'il désire, p. 101. || *drum bun*, bon voyage, p. 102. || *a rămâne pe drumuri*, rester orphelin; perdre sa fortune, p. 102. — Pl. *drumuri*.

Ducă-se, le diable. || *par'că e ducă-se pe pustii*, on dirait le diable, p. 632. || *are pe ducă-se într'insu*, il est intelligent, actif, p. 632.

Ducă-Vodă, s. m. Duca-Vodă, nom propre, p. 102.

Duce (a), v. mener, conduire, p. 93. 96. 179. 215. 378. 453. porter, p. 111. || mener, faire aller, p. 493. 453. 546. mener, p. 492. || conduire, pousser, p. 679. || *a duce doru*, désirer, p. 286. || *o duce bine*, il va bien, p. 342.

Duce (a se), v. r. aller, p. 50. 161. 192. 339. 378. 389. 390. 449. 489. 491. 669. || s'en aller, p. 50. 76. 99. 103. 306. 378. 604. 620. 688. || partir, s'en aller, p. 99. 185. 202. 243. 261. 273. 306. 404. 432. 457. 462. 473. 519. 520. 683. || disparaître, p. 413. || pousser, p. 503. || s'en aller, couler hors de, p. 447. || disparaître, p. 413.

Ducipal, s. m. Bucéphale, p. 103.

Dughenă, s. f. [Mold.] magasin, boutique, p. 110. 176. — Pl. *dughene*.

Duhovnic, s. m. confesseur, p. 632. — Pl. *duhovnici*.

Dulce, adj. doux, p. 500.

Duluță, adv. p. 105.

Dumitale, pr. pers. à vous, p. 125.

Dumitru, s. m. Démètre, p. 104.

Dumnețu, s. m. Dieu, p. 53. 62. 87. 94. 150. 168. 208. 209. 220. 229. 237. 251. 267. 299. 475. 506. 518. 542. 589. 595. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639.

640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. || *n'are Dumnețu stăpân*, nul seigneur sur Dieu, p. 637. || *Dumnețu vede toată*, Dieu voit tout, p. 638. || *bun e Dumnețu*, ce mal est passager, p. 641. || *mare 'i Dumnețu*, Dieu est grand, p. 642. || *omul lui Dumnețu*, c'est l'homme du bon Dieu, p. 677.

a fi pânea lui Dumnețu, même sens que le précédent, p. 67. || *l'a orbit Dumnețu*, il ne sait plus ce qu'il fait, p. 678. || *Dumnețu al din tețu*, le diable, p. 678. || *a se luă cu luleaua lui Dumnețu*, boire femme, se griser, p. 679. || *a luă boii lui Dumnețu*, être entêté, p. 679. || *a fi cu Dumnețu în sin*, être honnête homme, p. 679. || *a nu avé nici un Dumnețu*, n'avoir ni foi, ni loi, p. 680. || *a nu fi nici de un Dumnețu*, n'être bon à rien, p. 680. || *a se rugă la toți Dumnețu*, demander avec insistance, p. 680. || *unde puneă mâna, puneă Dumnețu mila*, homme à qui tout réussit, p. 680. || *a descălecat Dumnețu la*, ses affaires prospèrent, p. 681.

a se întîlni cu Dumnețu, même sens que le précédent, p. 681. || *l'a pus Dumnețu mâna în cap*, même sens que le précédent, p. 681. || *il ține Dumnețu de pîr*, il a de la chance, p. 681. || *l'a vădut Dumnețu*, il prospère, p. 682. || *par'că a apucat pe Dumnețu de un picior*, il est content, fier de son succès, p. 683. || *varga lui Dumnețu*, fléau de Dieu, p. 683. || *bictul lui Dumnețu*, même sens que le précédent, p. 683. || *e degetul lui Dumnețu*, c'est le doigt de Dieu, p. 684. || *mieul lui Dumnețu*, l'agneau du bon Dieu,

p. 684. || *boul lui Dumneșeu*, homme tranquille; imbécile, p. 684. || *a fost mânia lui Dumneșeu*, cela a été terrible, p. 685. || *ca pedepsa lui Dumneșeu*, vite, p. 685. || *ca în sinul lui Dumneșeu*, comme dans le sein d'Abraham, p. 685. || *a se crede că e Dumneșeu*, être fier, p. 685. || *de când urzea Dumneșeu pământu*, depuis très-longtemps, p. 685. || *cu Dumneșeu înainte*, à la grâce de Dieu, p. 685. || *a porni cu Dumneșeu*, bon voyage, p. 686. || *cum o da Dumneșeu*, à la grâce de Dieu, p. 686. || *a lăsa în plata lui Dumneșeu*, abandonner, p. 686. || *a rămănea ca bățut de Dumneșeu*, rester pétrifié, p. 686. || *nu l' mai împacă nici Dumneșeu*, rien ne le contente, p. 686. || *așa a fost să fie de la Dumneșeu*, Dieu l'a voulu, p. 687. || *Dumneșeu să le alégă*, je n'y comprends rien, p. 687. || *l'a ertat Dumneșeu*, il est mort, p. 687. || *e ertată de Dumneșeu*, elle n'a plus ses règles, p. 687. || *l'a strîns Dumneșeu*, il est mort, p. 687. || *a se duce la Dumneșeu*, mourir, p. 688. || *a mers la Dumneșeu*, il est mort, p. 688. || *a fi uitat de Dumneșeu*, être très-vieux, p. 688. || *până m'a uitat Dumneșeu*, très-longtemps, p. 688. || *dă cu pētra 'n Dumneșeu*, c'est un sot; un fou, p. 688. || *dă cu pușca în Dumneșeu*, même sens que le précédent, p. 689. || *dă cu barda în Dumneșeu*, même sens que le précédent, p. 689. || *dă cu securea în Dumneșeu*, même sens que le précédent, p. 689. || *om cu frica lui Dumneșeu*, homme juste, honnête, bon, p. 689. || *mai ai de Dumneșeu*, tiens toi tranquille, p. 690. || *mai de Dumneșeu*, meilleur, plus beau, p. 690. || *e păcat de Dumneșeu*, c'est un péché, c'est dommage, p. 690. || *l-a avut Dumneșeu de scire*, Dieu l'a préservé, p. 690. || *ca fața lui Dumneșeu*, blanc,

p. 690. || *Dumneșeu cu corn*, le diable, p. 678.
Dumneșesc, *adj.* divin, p. 633. — Fém. *dumneșescă*, pl. *dumneșesci*.
Dumneșire, *s. f.* divinité, p. 633.
Dumnelui, *pr. pers. 3-e pers. sing.* lui, p. 21.
Dumneta, *pr. pers. 2-e pers. sing.* vous, p. 125.
Dunăre, *s. f.* Danube, p. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 458. || *a căra apă 'n Dunăre*, porter de l'eau à la rivière, p. 105. || *Dunăre*, beaucoup, p. 106. || *a se face Dunăre*, être furieux, p. 106. || *n'o fi cât Dunărea*, ce ne sera pas la mer à boire, p. 107. || *să curgă cât Dunărea și tot nu 'l ajunge*, il est insatiable, p. 107. || *nicî în Dunăre nu găsesc apa*, c'est un incapable, p. 107. || *nu se spală nicî cu apa Dunărei*, la mer y passerait sans laver la souillure, p. 108. || *are să trecă multă apă pe Dunăre*, il passera jusque là beaucoup d'eau sous les ponts, p. 108.
Dungă, *s. f.* bande, côté. || *a trage clopotul într-o dungă*, sonner le tocsin, p. 515. — Pl. *dungi*.
După, *prép.* après, p. 164. 284. 323. || pour, p. 335. || d'après, selon, p. 44. 545. 652. 660. 661. || derrière, p. 160. 325. || derrière, aux troussees de, p. 120. 612. || à la recherche de, p. 275. 306. 517. 612. || à, au, p. 335. || *după ce*, après que, p. 393. 520. 593. || *după ce... apoi*, non content de, non seulement, p. 119. 221. 222. 272. 440. 441. 442. || *după cum*, comme, p. 544. 545. 668. || *după... și...*, tel... tel..., p. 415. 523.
Dus, *adj. parti.* || *a fi dus*, qui a été, p. 401. — Fém. *dusă*; pl. *duși*, *duse*.
Dușman, *s. m.* ennemi, p. 344. 652. 653. — Fém. *dușmană*.
Dușmănos, *adj.* hostile, haineux, p. 136. — Fém. *dușmănoasă*; pl. *dușmanoși*, *dușmănoșe*.
Duță, *s. f.* abréviation d'Alexandre, nom propre, p. 109.

E

E, 3-e pers. ind. pr. du verbe *a fi*, être; passim. || *tir mi-e*, qu'est-ce que, p. 25. 271. 272. 315. 334. 578.

Ea, pr. pers. elle; passim.

Ear, adv. mais, p. 59.

Eară, adv. mais, p. 59.

Ėcă, adv. voici, p. 6. 467.

Ederă, s. f. lierre, p. 48. — Pl. *e-dere*.

El, pr. pers. il, le, lui; passim. | il, celui-là, p. 22.

Ėl, pr. pers. il, le, p. 7. 590.

Ele, pr. pers. elles, p. 559.

Enache, s. m. Enache, p. 109. 110. *a lua pe Enache în cap*, se griser, p. 109.

Ene, s. m. Ene, p. 110. || *veni Ene pe la gene*, il a sommeil, p. 110.

Era, 3-e pers. sing. imp. du verbe *a fi*, régnait, p. 71. 124. 325.

Epure, s. m. [Banat], lièvre, p. 139. — Pl. *epuri*.

Eremie, s. m. Jérémie, nom propre, p. 166.

Ertă (a), v. pardonner. || *l'a ertat Dumneđeu*, il est mort, p. 687.

Eş (a), v. sortir, p. 112. 175. 191. 237. 494. 618. 635. || *s'en aller*, sortir, p. 198. || disparaître, p. 19. 453. || *a eşi la mădan*, se dévoiler (en parlant d'une chose), p. 191. || *a'î eşi în cale*, sortir, venir au devant de, p. 378. || *e 'î eşi înaint*, même sens que le précédent, p. 566.

Eş, s. m. [Mold.], lassy, p. 130. 149.

Eşii, s. pl. [Mold.] lassy, p. 111.

Ėş, pr. pers. son, sa, p. 95.

Este, 3-e pers. sing. ind. pr. du verbe *a fi*, il est; passim.

Eü, pr. pers. je, moi, p. 5. 111. 364. 365. 444. 458. 476. 496. 501. 502.

Europa, s. f. Europe, p. 111.

Eva, s. f. Eve, nom propre, p. 111. 127. 469.

Evreü, s. m. Juif, Hébreu, p. 207. — Pl. *evreü*.

F

Fă, interj. fille! femme! p. 115. 122.

Face a), v. faire, p. 28. 31. 37; passim. faire naître, produire, p. 435. 440. || rendre, présenter, p. 360. || rendre, p. 436. 543. | tracer, p. 534. || se former, p. 296. || élever, dresser, p. 589. bâtir, p. 488. 588. 589. || faire, fabriquer, p. 238. || préparer, p. 316. || jouer, p. 460. || *nu are ce 'î face*, il ne peut rien lui faire, p. 650. || *a are de a face cu*, avoir affaire à, p. 594. || *a 'l face ca*, le traiter comme, p. 627. || *a face cu mâna*, faire signe de la main, p. 166. || *a face foc*, allumer le feu, p. 163. || *a face buze de Arap*, faire la lippe, p. 8. || *a face sat*, s'attendre, ne plus partir, p. 306. *a face fară*, faire perdre, p. 428. *a face cinste*, payer à boire, p. 461.

Face (a se, a 'ş), v. r. se faire, être fait; passim. || se former, p. 299. || devenir, p. 77. 106. 107. 312. 346. 356. 473. 478. 575. || être représenté, p. 560. | prendre l'aspect de, p. 336. prendre la forme de, p. 538. 560. || se transformer, se changer, p. 575 || se rendre, p. 313. faire le, faire semblant d'être, p. 332. 490. 501. || *a se face tovarăz*, s'associer, p. 583. 584. || *a 'ş face pomă cu*, faire la charité à, p. 604. || *a se face cruce*, il se forme un carrefour, p. 538. || *a 'ş face cale*, se préparer les voies, p. 33. || *a se face American*, faire semblant de ne pas comprendre, p. 4. *a se face Chinez*, même sens que le précédent, p. 54. || *a se face Inglez*, même sens que le précédent, p. 159. || *a se face Némţ*, même sens que le pré-

céient, p. 231. || *a se face Toder*, faire l'imbécile, p. 404. *a se face Tanase*, même sens que le précédent, p. 332.
Făclie, *s. f.* cierge, p. 635. — Pl. *faclii*.
Făgădău, *s. m.* [Trans.] auberge (sur la grande route), p. 151.
Făgădul (a), *v.* promettre, p. 241. 457.
Făgăduință, *s. f.* promesse. || *pământul făgăduinței*, la terre promise, p. 252. — Pl. *fagaduinte*.
Făgaș, *s. n.* ornière, p. 112. — Pl. *fugașe*.
Făină, *s. f.* farine, p. 574. 575. 663. — Pl. *făini*.
Falcă, *s. f.* mâchoire, p. 631. — Pl. *falci*.
Fântână, *s. f.* fontaine, p. 589. — Pl. *fântâni*.
Fapt, *s. n.* fait, acte, action, p. 578. 652. — Pl. *fapte*.
Faptă, *s. f.* acte, action, p. 674. — Pl. *fapte*.
Făr, *conj.* sans, *far de*, sans, p. 151.
Fără, *conj.* sans, p. 67. 150. 232. 303. 304; *passim*. || *a fi fără*, ne pas avoir, p. 680.
Faraon, *s. m.* Pharaon. || bohémien, p. 112. — Pl. *farani*.
Farcaș, *s. m.* Farcaș, nom d'honneur, p. 326.
Fasole, *s. f.* haricot, p. 32. — Pl. *fasole*.
Fată, *s. f.* fille, jeune fille, p. 58. 114. 164. || *fată* (opposé à *fiu*), p. 122. 329. 675. || *fată mare*, pucelle, p. 172. 526. — Pl. *fete*.
Făț, *s. f.* face, figure, p. 690. *a stă de față*, être présent, p. 563. 564. || *a'l da de față*, le trahir, p. 563. || *a da pe față*, dévoiler, découvrir, p. 578. *a fi de față*, être là, être présent, p. 564.
Fecior, *s. m.* fils, p. 316. — Pl. *feciori*.
Fefelei, *s. m.* Fefelei, localité, p. 112.
Fel, *s. n.* espèce, sorte. || *nature*, p. 423. || *a se face un fel cu*, se rendre pareil à, faire semblant d'être comme, pag. 685. — Pl. *feluri*.
Felișan, *s. m.* Felișan, nom d'homme, pag. 113.

Femeie, *s. f.* femme, p. 633. — Pl. *femei*.
Femească, *adj.* de femme, p. 671. — Pl. *femeesci*.
Fên, *s. f.* foin, p. 265. — Pl. *fênuri*.
Fer, *s. n.* fer, p. 263. 562. 676.
***Feregea**, *s. f.* grand manteau que portant les femmes turques, p. 446. — Pl. *feregele*.
Ferestră, *s. f.* fenêtre, p. 651. — Pl. *ferestre*.
Ferl (a), *v.* préserver, p. 299. 552. 595. 655. 656. 670. 671. 672. 674. 675. || *Domne-feresce*, Dieu préserve, p. 532.
Ferl (a se), *v. r.* se garder de, p. 302. || *fuir*, éviter, p. 613.
Fes, *s. n.* tez, p. 291. — Pl. *fesuri*.
Festl (a), *v.* [Ung.] peindre, montrer, p. 661.
Feliță, *s. f.* fillette, p. 9. — Pl. *felițe*.
Fi (a), *v.* être; *passim*. || *a fi de*, appartenir à, p. 220. || *a fost să fie*, c'était, écrit cela devait arriver, p. 687.
Flară, *s. f.* bête fauve, p. 136. — Pl. *fiare*.
Fichetesci, *s. m.* Fichetesci, localité, p. 113.
Fie-care, *pr. ind.* chacun, chaque, p. 394. 488. 652.
Fier, *s. n.* fer, p. 275. — Pl. *fiere*.
Fierbe (a), *v.* faire bouillir, p. 175.
Fiert, *adj.* bouilli, p. 676. 677. — Fém. *fiertă*; pl. *fierți*, *fierle*.
Filip, *s. m.* Philippe, nom d'homme, p. 113. || *șterge-o Filipe*, mets la main dessus, p. 113.
Filipesci, *s. m.* Filinesci, village, p. 114. || *a umplă de Filipesci*, tromper, p. 114.
Fimească, *adj.* [Mold.] de femme, p. 671. — Pl. *fimeesci*.
Fir, *s. n.* fil, brin, p. 482. — Pl. *fire*.
Fira, *s. f.* Fira, nom de femme, p. 114.
Fire, *s. f.* créature, être, p. 646. 672. || *nature*, naturel, p. 678. — Pl. *firi*.
Flăcău, *s. m.* jeune garçon, celtibataire, p. 432. 615. || *flăcău unguresc*, vieux garçon, p. 432. — Pl. *flăcăi*.
Flămândl (a), *v.* être affamé, p. 52.

Fleac, *s. n.* babiole, chose sans importance, p. 251. 424. — Pl. *fleacuri*.
Flóre, *s. f.* fleur, p. 9. 154. — Pl. *flori*.
Florea, *s. f.* nom propre, p. 115.
Florică, *s. f.* Fleurette, nom propre, p. 489.
Florii, *s. f. pl.* Pâques fleuries, p. 116.
Fluerà (a), *v.* siffler, p. 283. 364. 493. || *flueră în biserică*, imbécile, p. 493.
Foc, *s. n.* feu, p. 71. 243. 325. 538. || *cu foc*, ardemment, p. 494. || *a da foc*, mettre le feu, p. 176. 458. || *a face foc*, allumer le feu, p. 163. — Pl. *focuri*.
Focșani, *s. f.* Focșani, ville, p. 116.
Foltea, *s. m.* Foltea, nom propre, p. 117.
Fôme, *s. f.* faim, p. 387. || *a 'i fi fôme*, avoir faim, p. 283. 364. *de fôme*, par ce qu'il a faim, p. 363.
Fomele, *s. f.* [Vâlcea], femme, p. 200. — Pl. *fomei*.
Fôrtece, *s. n. pl.* ciseaux, p. 228.
Fôrte, *adv.* très. || *fôrte mult*, beaucoup, énormément, p. 105.
Fos (o), incorrect pour *a* (*ă*) *fost*, ont été, p. 244.
Fotie, *s. m.* Fotie, nom propre, p. 117.
Francez, *s. m.* français, p. 117. — Pl. *francezi*.
Frânge (a se), *v. r.* commencer à décliner, à baisser, p. 442.
Frangolea, *s. m.* Frangolea, nom propre. || *cât ai zice : circ Frangolea*, en un seconde, p. 117.
Frăsina, *s. f.* Euphrosine, p. 118.
Frate, *s. m.* frère, p. 31. 72. 168. 186. 250. 444. 535. 583. || *frați de cruce*, compagnons inséparables, p. 535. — Pl. *frați*.
Frățilă, *s. m.* Frățilă, nom propre, p. 118.
Freanț, *s. m.* [Banat] Français. || *sândătate, Freanț!* fuis, p. 118.
Frică, *s. f.* peur, p. 222. 589. 689. || crainte, peur, p. 678. || *a 'i fi frică*, avoir peur, p. 498.

Fricos, *adj.* peureux, p. 417. 429. — Fém. *fricosă*; pl. *fricoși, fricose*.
Frig, *s. m.* froid, p. 363. || *a 'i fi frig*, avoir froid, p. 363. — Pl. *friguri*.
Frige (a), *v.* rôtir, griller, p. 363.
Frigură, *s. f.* flèvre, p. 187. — Pl. *friguri* et *frigure*.
Fringhie, *s. f.* corde, p. 386. — Pl. *fringhi*.
Fript, *adj.* rôtis, p. 219. 292. — Fém. *friptă*; pl. *fripti, fripte*.
Friul, *s. m.* Frioul, nom d'une province en Autriche, p. 118.
Frumos, *adj.* beau, p. 21. 272. 299. 596. — Fém. *frumôsă*; pl. *frumosi, frumoase*.
Frunte, *s. f.* tête, commencement, p. 326. || *de frunte*, notable, parmi les premiers, p. 368. — Pl. *frunți*.
Frunză, *s. f.* feuille, p. 393. — Pl. *frunze*.
Fudul, *adj.* fier, arrogant, p. 527. 615. — Pl. *fuduli*.
Fudul (a se), *v. r.* se pavaner, poser, p. 22. 422.
Fugă, *s. f.* poursuite, p. 674. || *a da fuga*, courir, p. 80. 243. || *a se întrece în fugă*, rivaliser à la course, p. 614. — Pl. *fugi*.
Fugi (a), *v.* fuir, se sauver, p. 69. 88. 103. 104. 150. 151. 484. 595. 613. 614. || fuir, éviter, p. 223. 576. 613. || courir, p. 461.
Fuilor, *s. n.* quantité de chauvre ou de lin que l'on met sur la quenouille, p. 98. — Pl. *fuioare*.
Fulgeră (a), *v. imp.* lancer des éclairs, p. 62.
Fund, *s. n.* fond, p. 145. — Pl. *funduri*.
Fură (a), *v.* voler, p. 44. 61. 341. 372. 406. 562. 572. || enlever ravir, p. 472. || *'a furat aghiută*, il s'est endormi, p. 472.
***Furfure**, *s. f.* son, p. 574.
Furnică, *s. f.* fourmi, p. 222. — Pl. *furnici*.
Furtună, *s. f.* tempête, p. 547. — Pl. *furtune*.
Fus, *s. m.* bâton avec lequel on remue la bouillie de maïs, p. 72.

Gae, *s. f.* épervier, p. 235. — Pl. *gai*.

Gahița, *s. f.* Gahița, nom propre, p. 119.

Găinaț, *s. n.* déjection, fiente, p. 108. 287. 288.

Galantom, *adj.* généreux, p. 133. — Pl. *galantomî*.

Galaon, p. 162.

Galățil, *s. pl.* Galatz, ville, p. 119.

Gălbénare, *s. f.* [*Mold.*] jaunisse. *suferă de galbénarerusescă*, c'est un ivrogne, p. 293. — Pl. *gălbénări*.

Gălcă, *s. f.* glande (de la gorge), amygdale, p. 382. — Pl. *gălcă*.

Gând, *s. n.* pensée, esprit, p. 92. 284. 486. 532. 545. 599. 623. 633. 665. 677. || idée, désir, p. 545. || intention, p. 545. || *a 'i da în gând*, peuser, p. 629. — Pl. *gânduri*.

Gândi (a), *v.* penser, p. 164. 322. 549 || penser, vouloir, p. 544. 545.

Gândi (a se), *v. r.* réfléchir, se décider, p. 446.

Gard, *s. n.* clôture, haie sèche, palissade, p. 166. 171. 194. 237. 272. 274. 315. 456. — Pl. *garduri*.

Garlă, *s. f.* rivière, p. 583. 587. — Pl. *garle*.

Gască, *s. f.* oie, p. 287. 283. 387. — Pl. *gâsce*.

Găsi (a), trouver, p. 93. 94. 107. 158. 264. 304. 305. 448. 458. 489. 543. 566. 590. 591. 607. || arriver, survenir, p. 549. || *a 'i găsi dracii*, devenir furieux, p. 518. 519. || *a găsi ca cale*, trouver bon, convenable, p. 37.

Găsi (a se, a 'și), *v. r.* se rencontrer, p. 250. || *a 'și găsi Bacău*, trouver son maître, p. 448. || *a 'și găsi beleaua*, se trouver dans de mauvais draps, p. 455.

Gasper, *s. m.* Gaspar. || bohémien, p. 119.

Găt, *s. n.* cou, p. 188. — Pl. *gături*.

Gata, *adv.* prêt. || *de-a gata*, tout prêt, sans travail, sans peine, sans effort, p. 373.

Găti (a se), *v. r.* se préparer, faire ses préparatifs, p. 100. || se parer, p. 442. 449.

Gătit, *adj.* paré, p. 205. — Fé-m. *gătită*; pl. *gătiți, gătite*.

Găujan, *s. m.* nom propre. || *fi Găujan*, être un goinfre, p. 119.

Găulea, *s. m.* nom propre. || *a fi Găulea*, même sens que le précédent, p. 120.

Gaură, *s. f.* trou, p. 55. 159. — Pl. *găuri*.

Găvan, *s. n.* plat, p. 215. — Pl. *găvane*.

Gavril, *s. m.* Gabriel, p. 120.

Géba (de), *loc. adv.* inutilement, p. 600. || sans rien faire, p. 570.

Geme (a), *v.* gémir, se lamenter, p. 80. 337. || gémir, soupirer, p. 581.

Gémén, *s. m.* Gémén, colline. || *innouréză la Gémén*, c'est mauvais signe, p. 120.

Génă, *s. f.* cil (paupière), p. 110. — Pl. *gene*.

Genuchiu, *s. n.* genou, p. 416. — Pl. *genuchi*.

Genunchiu, *s. n.* genou, p. 416. — Pl. *genunchi*.

Ger, *s. n.* froid glacial, p. 56. 495. — Pl. *geruri*.

Ghem, *s. n.* peloton, pelotte, p. 482. 494. || *a se mântui ața de pe ghem*, être à l'article de la mort, p. 482. — Pl. *ghemuri*.

Gheorghe, *s. m.* Georges, p. 121. 149.

Gheorghelaș, *s. m.* diminutif de Georges, p. 121.

Gheorghisor, *s. m.* diminutif de Georges, p. 121.

Gheorghită, *s. f.* diminutif de Georges, p. 122.

Gherghina, *s. f.* Georgette, p. 122.

Gherghița, *s. f.* Gherghița, localité, p. 123.

Gherlă, *s. m.* Gherla, ville de Hongrie. || *a pune la Gherla*, mettre en prison, p. 123.

Ghica, *s. m.* Ghica, nom propre, p. 124. 125. || *voiea dumitale ca la banu Ghica*, vous êtes libre de faire ..., p. 125.

Ghinărar, *s. m.* [*Vâlcea*], général, p. 80. — Pl. *ghinărari*.

- Ghiold, *s. n.* bourrade, coup de poing, p. 213. — Pl. *ghiolduri*.
 Ghincu, *s. m.* Ghincu, nom propre, p. 125.
 Ghinu, *s. m.* Valea Ghinului, vallée de Ghinu, p. 435.
 Ghiță, *s. m.* diminutif de Georges, p. 186.
 Glucă (a se), *v. r.* [*Mold*] jouer, p. 583.
 Giurgiu, *s. m.* Giurgevo, ville, p. 126.
 Giurul (a), *v.* [*Mold.*] promettre, p. 663.
 Glăvănesci, *s. pl.* Glăvănești, village. || *parcă ești de la Glăvănesci*, on dirait que tu es de Fouilli-les-Oies, p. 127.
 Gleză, *s. f.* cheville du pied, p. 440. — Pl. *glezne*.
 Gliga, *s. m.* [*Ung.*] Grégoire, p. 127.
 Gligoraș, *s. m.* Grégoire, p. 32. 127.
 Gligore, *s. m.* Grégoire, p. 127. 470. 471.
 Gligóre, *s. m.* [*Basar.*] Grégoire, p. 470.
 Glóbbă, *s. f.* amende, p. 13.
 Glóbbă, *s. f.* rosse, p. 580. — Pl. *glóbe*.
 Glumă, *s. f.* plaisanterie, p. 288. — Pl. *glume*.
 Godinesci, *s. m.* Godinesci, village, p. 128.
 Gogoman, *adj.* sot, nigaud, p. 129. — Pl. *gogomani*.
 Gol, *adj.* nu, non habillé, p. 230. tout craché, en personne, p. 255. 616. || vide, p. 162. — Fém. *gólă*; pl. *goi, góle*.
 Golășei, *s. pl.* Golășei, village, p. 129.
 Golea, *s. m.* Golea, nom propre, p. 129.
 Goleșcu, *s. m.* Goleșcu, p. 19. 129. 451.
 Goli (a), *v.* vider, p. 19. 21. 130. 454.
 Golia, *s. m.* Golia, p. 150. 131. | *a trăi cât zidul Goliei*, vivre longtemps, p. 130. || *a fi bun de Golia*, être fou, p. 131.
 Gónă, *s. f.* persécution. || *a luă la gónă*, poursuivre, p. 421. — Pl. *goni*.
 Goni (a), *v.* poursuivre, p. 421. 550. 652.
 Gordian, *adj.* gordien, p. 131. — Pl. *gordiani*.
 Grădină, *s. f.* jardin, p. 675. — Pl. *grădini*.
 Grăi (a), *v.* parler, p. 507.
 Grămadă, *s. f.* tas, monceau, p. 271. — Pl. *grămădi*.
 Grămatică, *s. f.* grammaire, p. 526. — Pl. *gramatice*.
 Gras, *adj.* gras, p. 158. — Fém. *grasă*; pl. *grași, grase*.
 Grău, *s. n.* blé, p. 316 440. — Pl. *grăe et grâne*.
 Grec, *s. m.* Grec, p. 24. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 175. 248. 309. — Pl. *Greci*.
 Grecesc, *adj.* de grec, p. 138. | *mâncare grecescă*, merde, p. 138. | *bucate grecesci*, chose sans valeur, p. 138. || *noduri grecesci*, désagréments, p. 138. — Fém. *grecescă*; pl. *grecesci*.
 Grecesca, *adv.* comme les Grecs, p. 137. 138. || *a vorbi grecesce*, être ivre, p. 138.
 Grecit, *adj.* grécisé, p. 670. — Fém. *grecită*; pl. *greciți, grecite*.
 Greșelă, *s. f.* faute, p. 449. 462. — Pl. *greșeli*.
 Greși (a), *v.* commettre une faute, p. 13. 654. || ne pas réussir, p. 377.
 Greu, *adj.* difficile, p. 281. || lourd, p. 365. — Fém. *greă*; pl. *grei, grele*.
 Greu, *adv.* difficilement. || *cugreți*, difficilement, p. 97.
 Grigore, *s. m.* Grégoire, nom propre, p. 139. 470. 471. 474. || *vrei nu vreți bé Grigore atasmă*, le vin est tiré il faut le boire, p. 470.
 Griva, *s. f.* chienne tachetée de blanc et de noir, nom de chienne, p. 139.
 Grozăvesci, *s. pl.* Grozăvesci, village, p. 139. || *ai moșii în Grozăvesci?* ne fais pas le malin, p. 139.
 Guda, *s. f.* virago, p. 139.
 Gunofu, *s. m.* impureté, ordure, p. 420. — Pl. *gunote*.
 Gură, *s. f.* bouche, p. 178. 219. 242. 244. 299. 307. 340. 346. 403. 423. 436. 494. 516. 548. 635. 658. 665. || *a fi gura satului*, bavard, colporteur de

nouvelles, p. 307. || *gură secă*, diseur de riens, p. 340. || *gură de Tirgoviste*, bon bec de Paris, poissarde, p. 403. — Pl. *guri* et *gure*.

Gustă (a), v. goûter, p. 171.
Guță, s. m. diminutif de Georges, p. 141.
Guzgan, s. m. [*Mold.*] rat, p. 56. — Pl. *guzganî*.

H

Haî, interj. allons, p. 81. 152. 258. 400. || viens, p. 294.

Haîm, s. m. Haim, nom propre juif, p. 141.

Haîmana, s. f. vagabond, désœuvré, p. 191. — Pl. *haîmanale*.

Haînă, s. f. vêtement, p. 22. — Pl. *haîne*.

Haîmej, s. n. [*Mehed.*] talmouse, mets composé de farine de maïs et fromage frais, p. 392.

Hambar, s. m. magasin (à blé, etc.), p. 526. — Pl. *hambare*.

Hanaan, s. m. Chanaan, p. 141.

Hâncu, s. m. Hâncu, nom propre, p. 142. 143. 144. 145. 337. || *Vodă vră și Hâncu bă*, l'un tire à hue et l'autre à dia, p. 142. || *e voînîcul Hâncului*, c'est un tranche-montagne, un matamore, p. 145.

Hâncu, s. m. Hancu, nom propre, p. 142.

Hangeriû, s. m. Hangeriû, nom propre, p. 146. || *îérna de la Hangeriû*, froid terrible, p. 146. || agent de Hangeriû, p. 146. — Pl. *hangeriû*.

Hangerliû, s. m. Hangerliû, nom propre, p. 146. || agent de Hangerliû, p. 146. — Pl. *hangerliû*.

Han-Tatar, s. et adj. cruel, barbare, p. 339. || *du-te în Han-Tatar*, vas au diable, p. 339. || *parcă 'i în iéra lui Han-Tatar*, il ne veut tenir compte de rien, ni de personne, p. 338. || *de pe vremea lui Han-Tatar*, homme cruel, barbare, p. 338. || *o iérnă de a lui Han-Tatar*, hiver épouvantable, p. 338.

Han-Tătar, s. et adj. même sens que le précédent, p. 339.

Harap, s. m. nègre. || *a fi harap*, avoir la peau noire, être laid, p. 146. 147. — Pl. *harapi*.

Harca, s. m. Harca, nom propre. || *a fi Harca*, être brave, p. 147.

Hârîău, s. m. Hârîău, ville. || *nă-tărău de la Hârîău*, sot, imbécile, p. 148.

Haîtr, s. n. faveur, p. 350. — Pl. *haîturi*.

Herța, s. m. Herta, localité. || *ca în codrul Herței*, comme dans la forêt de Bondy, p. 149.

Hîi! interj. hue; cri pour exciter les chevaux, p. 119.

Hîlîpescî, s. m. pour *Fîlîpescî*, village de la Prahova, p. 114.

Hîntîu, s. n. [*Trans.*] carrosse, p. 151. — Pl. *hîntee*.

Hîrzob, s. n. [*Mold.*] panier plat, fait en osier, p. 508. 509. || *co-borît cu hîrzobu din cer*, descendu de la cuisse de Jupiter, p. 508. 509.

Hîrzoba, s. n. [*Mold.*] acelaș înțeleas ca mai sus, p. 508.

Hîrzop, s. n. [*Mold.*] acelaș înțeleas ca mai sus, p. 509.

Ho! interj. ho! arrête! p. 350. 401. 421.

Hodoronc, interj. patatras, p. 197.

Hogea, s. m. Hogeia, nom propre, p. 149.

Holbură, s. m. Holbură, nom propre. || *ca în satul lui Holbură*, c'est la cour du roi Pétaud, p. 149.

Holînac, adj. [*Dolj.*] vagabond, p. 146. — Pl. *holînaci*.

Holdă, s. f. guéret, p. 150. — Pl. *holde*.

Honț, s. m. cor. pour Hanț: synonyme d'Allemand, p. 150.

Hora, onom. p. 49.

Horez, s. m. Horez, ville, p. 150.
Horîa, s. m. Horîa, nom propre, p. 150. 151.

Horn, s. n. [*Mold.*] poêle, p. 160. — Pl. *hornuri*.

Hoț, s. m. voleur, p. 203. 266. — Pl. *hoți*.

Hotar, s. n. borne, p. 151. || li-mite, p. 151. 152. || *a pune ho-*

tar pe cine-va, tuer quelqu'un, p. 162. || *a umbra șapte hotare*, marcher beaucoup, p. 152. — Pl. *hotare*.
Hotărî (a), *v.* arrêter, empêcher de faire, p. 152. || décider, p. 644.
Hotin, *s. m.* Hotin, ville de Besarabie, p. 152.
Hoțoțop, *s. m.* Hoțoțop, nom propre, p. 538.
Hrăm (a), *v.* nourrir, p. 22. 594.

Hristos, *s. m.* Christ, p. 19. 453. 488.
Hulă, *s. f.* réprobation, médisance, p. 303. — Pl. *hule*.
Hun, *s. m.* Hun, p. 151. — Pl. *Huni*.
Hunie, *s. f.* Hunie, colline. || *toc-mai ca pe Hunie*, mauvais chemin, p. 153.
Huțuțulu, *interj.* hopa ! qu'il grandisse, p. 38.

I

I et *'i*, *pr. per.* à lui, à elle, son, sa, p. 17. 35; passim.
'i, *pr. relat.* les, p. 4; passim.
'i, *pr. pers. sing.* du verbe *este*, est, p. 1. 16. 22. 54. 109. 110. 133. 155. 163. 186. 207. 211. 223. 226. 229. 261. 269. 277. 282. 283. 315. 334. 338. 344. 354. 359. 400. 423. 429. 440. 441. 442. 452. 479. 487. 498. 527. 529. 545. 559. 560. 561. 562. 567. 572. 578. 605. 615. 632. 637. 641. 642. 643. 651. 653. || *ce'i*, ce que c'est que, p. 35. || *nu'i*, ce n'est pas, p. 22. 644. || *nu'î*, il n'y a pas, p. 452. || *nu'î cu*, il n'a pas, p. 479. || *așa'i*, c'est ainsi, p. 637.
'i, pour *vei*, *2-e pers. sing.* du verbe *a voi*; forme le futur, p. 35. 98.
Îa, *interj.* voilà, p. 424. || allons, p. 461.
Iacuba, *s. f.* Iacuba. || *decând cu Iacuba*, depuis longtemps, p. 153.
Ialomîța, *s. f.* Ialomîța, rivière et département, p. 122. 123. 154.
Ianoș, *s. m.* Jean (en hongrois), p. 154. 155.
Iar, *adv.* et *conj.* mais, p. 104. 207. 639. 651. || tandis que, p. 283. 526. 595. || de nouveau, p. 258.
Iară, *adv.* et *conj.* mais, tandis que, p. 35. 53.
Iarăși, *conj.* de nouveau, p. 649.
Iarmaroc, *s. n.* [Mold.] foire, p. 395. — Pl. *Iarmaróce*.
Iași, *s. pl.* Iassy, ville, p. 155.
"Iaste, *3-e pers. sing. ind.* du verbe *a fi*, est, p. 53.

Ibriam, *s. m.* Ibriam, p. 156.
Ici, *adv.* ici, p. 28. 99. 129.
Iciu, *s. m.* Iciu, nom propre, p. 156.
Ice, *s. f.* chemise de paysanne, p. 50. 195. — Pl. *î*.
Iencea, *s. m.* Iencea, nom propre, p. 156.
Ieni, *s. m.* Enée, p. 110.
Iepă, *s. f.* jument, p. 215. 315. 340. 378. 382. 393. — Pl. *iepe*.
Iepșoră, *s. f.* diminutif de jument, p. 375. — Pl. *iepsóre*.
Iepure, *s. m.* lièvre, p. 139. 493. 676. — Pl. *iepurî*.
Ierbă, *s. f.* herbe, p. 47. 179. 409. — Pl. *ierburî*.
Ieremie, *s. m.* Jérémie, p. 157. 166.
Iernă, *s. f.* hiver, p. 4. 18. 70. 146. 338. 452. — Pl. *iernî*.
Iernă (a), *v.* hiverner, passer l'hiver, p. 129.
Iertă (a), *v.* pardonner, p. 94. 547. 676.
Iertată, *adj. f.* pardonnée; exemptée. || *a fi iertată de Dumnezeu*, ne plus avoir ses règles, p. 687. — Pl. *iertate*.
Ierusalim, *s. m.* Jérusalem, p. 157.
Ieși (a), *v.* sortir, p. 268. 350. 420. 548. 591.
Ifrim, *s. m.* Ephraïm, p. 157. 474.
Ignat, *s. m.* St. Ignace (20 Décembre), p. 157. 158. || *și-a venit Ignatul*, il va mourir, p. 158.
Îi, *pr. pers.* à lui, à elle, lui, elle, son, sa; passim.
Îi, *3-e pers. sing.* du verbe *a fi*; est, il est, p. 228. 283. 334.

360. 409. 415. 488. 578. 599. 659.
 II, pour *vei* [*Mold.*] forme le futur, p. 359. 587.
 II, *pr. pers.* lui, le, p. 87. 200. 552; *passim*.
 Ilénă, *s. f.* Hélène. || *Iléna Cosinzéna*, type de beauté féminine, p. 158.
 Ilic, *s. n.* vesto sans manches, p. 363.
 Ilic, *s. m.* Elie, p. 158. 159. 162. Saint Elie, p. 159.
 Imbêtrâni (a), *v.* vieillir, p. 491. 492. 593. 594.
 Imbiă (a se), *v. r.* se pousser à, s'engager réciproquement, s'inviter l'un l'autre, p. 135. 392.
 Imblândi (a), *v.* calmer, dompter, p. 631.
 Imbrăcă (a se), *v. r.* s'habiller, p. 272. 446.
 Imbrăcat, *adj.* habillé, p. 230. | revêtu, p. 566. — Fém. *imbrăcată*; pl. *imbrăcați*, *imbrăcate*.
 Imbucătură, *s. f.* bouchée, p. 500. — Pl. *imbucături*.
 Imi, *pr. pers.* à moi, mon, me, pour moi, p. 99; *passim*.
 Impăcă (a), *v.* satisfaire, contenter, p. 647. 686.
 Impărți (a), *v.* partager, p. 520. distribuer, p. 522.
 Impelițat, *adj.* incarné, en personne, p. 616. — Fém. *impelițată*; pl. *impelițați*, *impelițate*.
 Impărat, *s. m.* empereur, p. 53. 267. 356. 357. 388. 439. — Pl. *impărați*.
 Impărătesc, *adj.* impérial, p. 672. 674. — Fém. *impărătescă*; pl. *impărătesci*.
 Impărătesce, *adj.* impérial, p. 53.
 Impărăți (a), *v.* régner, p. 357.
 Impărtașenie, *s. f.* communion, p. 422. — Pl. *impărtașenii*.
 Implini (a), *v.* exécuter, p. 644.
 Impușcă (a), *v.* tirer un coup de fusil, p. 562. || tuer d'un coup de fusil, p. 138. 230. 562.
 Impuși (a se), *v. r.* puer, sentir mauvais, p. 179.
 In, *prep.* en, dans, p. 4. 5. 25; *passim*. || à, au, p. 31. 44. 48. 99. 116. 123. 126. 129. 130. 145. 159. 202. 227. 326. 348. 401. 422. 423. 436. 439. 453. 455.

510. 563. 614. 625. 627. || en, dans, avec, p. 50. 123. 501. parmi, p. 285. || avec, p. 111. 566. || pendant, p. 32. || pour, p. 32. 227. 426. || parmi, au milieu de, p. 98. 166. 285. 393. 394. 395. 609. || enfilé, p. 21. | de, p. 566. || en travers de, p. 101. || la, p. 116. 157. 227. 495. || contre, p. 688. 689. || livré à, p. 349. || sur, p. 28. 150. 158. 304. 373. 530. 570. 571. || pour arriver à, jusqu'à, p. 263. | *în jos*, à terre, en bas, p. 145.
 Înainte, *prep.* en avant, p. 233. 327. 685. || en face de, p. 642. a *merge înainte*, avancer, p. 233. || *înainte de*, avant de, p. 659. || au devant, p. 548. || devant, p. 567. || *de aci înainte*, dorénavant, p. 512.
 Înălb (a), *v.* faire blanchir (les cheveux), p. 492.
 Înălță (a se), *v. r.* se lever, p. 442.
 Înapoï. *adv.* en arrière, p. 242. 449.
 Încă, *adv.* malgré cela, en outre, p. 647. || encore, jusqu'à, présent, p. 592.
 Încal, *adv.* encore, tout au moins, p. 547.
 Încălzi (a), *v.* réchauffer, p. 328.
 Încălecă (a), *v.* monter sur, enfourcher, p. 21. || monter à cheval, p. 176. 204. 306.
 Încălică (a), *v.* monter à cheval, p. 204.
 Încălță (a se), *v. r.* se chauffer, p. 164. 442.
 Încălțat, *adj.* chaussé, p. 615. — Fém. *încălțată*; pl. *încălțați*, *încălțate*.
 Încăpé (a), *v.* tenir dedans, p. 519.
 Încărcă (a), *v.* charger, p. 554. 662. 663.
 Încărcă (a se), *v. r.* se charger, p. 495 || *a se încarca de bogdă-proste*, s'attirer des ennuis, p. 495.
 Începe (a), *v.* commencer, p. 80. 171. 320. 489. 589. 662.
 Început, *s. n.* origine, commencement, p. 633. — Pl. *începuturi*.
 Încet, *adv.* lentement, p. 421.

- Închegă** (a), *v.* coaguler, figer, p. 480. || *de închegă apele*, il ment comme un arracheur de dents, p. 80.
- Închide** (a se), *v. r.* se fermer, p. 101.
- Închină** (a se), *v. r.* faire le signe de la croix, p. 595. || *prier Dieu*, p. 292. 643. || *a se închina cuiva*, se soumettre à, p. 584.
- Închis**, *adj.* enfermé. || *de închis*, à enfermer, p. 131. — Fém. *închisă*; pl. *închiși, închise*.
- Încinge** (a se), *v. r.* mettre une ceinture, se ceindre, p. 400. 442. || *s'échauffer*, p. 258.
- Încóce**, *adv.* par ici, p. 336. 341. *de la Negru-Vodă încóce*, depuis Negru-Vodă jusqu'à nos jours, p. 225.
- Încolo**, *adv.* là, p. 341. || *încóce și încolo*, de ci de là, p. 341.
- Încutbă** (a se), *v. r.* s'établir, s'installer à demeure, p. 294.
- Încurcă** (a), *v.* mêler, p. 572.
- Îndată**, *adv.* tout de suite, de suite, p. 32. 281. || *îndatu ce*, aussitôt que, p. 654.
- Îndărét**, *adv.* en arrière, p. 283. *a se întórce îndărét*, revenir, p. 61.
- Îndesă** (a se), *v. r.* se presser, se fourrer constamment, p. 391.
- Înel**, *s. n.* anneau, bague, p. 164. — Pl. *inele*.
- Înghetă** (a), *v.* geler, p. 480.
- Înghia** (a), *v.* [*Mold.*] s'inviter l'un l'autre, p. 135.
- Înghii** (a), *v.* avaler, p. 2. 474.
- Înglez**, *s. m.* Anglais. || *a se face Înglez*, faire semblant de ne pas comprendre, p. 159. — Pl. *înglezî et înglezî*.
- Îngrășă** (a se), *v. r.* engraisser, p. 157.
- Înimă**, *s. f.* cœur, p. 532. 665. | âme, p. 598. || *înimă rea*, mauvais cœur, méchant homme, p. 185. — Pl. *înimî*.
- Înjugă** (a), *v.* atteler, p. 629.
- Înjură** (a), *v.* injurier, p. 531.
- Înjurătură**, *s. f.* juron, p. 227. — Pl. *înjurături*.
- Înmulți** (a), *v.* augmenter, p. 652. 677.
- Înnădi** (a se), *v. r.* aller sans cesse, prendre l'habitude de faire, p. 394.
- Înnălță** (a se), *v. r.* se lever (so-
leil), p. 164.
- Înnecă** (a), *v.* noyer, p. 582.
- Înnecă** (a se), *v. r.* se noyer, p. 223. 379. 380.
- Înnemeri** (a), *v.* atteindre juste, réussir, p. 98.
- Înnotă** (a), *v.* nager, p. 581.
- Înnoură** (a), *v.* se couvrir de nuages, p. 120.
- Însă**, *conj.* cependant, p. 105. | mais, p. 466.
- Însemnă** (a), *v.* démontrer, prouver, p. 282.
- Înșelă** (a), *v.* tromper, p. 176. 248.
- Înșiră** (a), *v.* enfiler. || *a înșira de pe apa Dunderet*, dire des contes, raconter des choses extraordinaires, p. 105.
- Însoți** (a), *v.* accompagner, p. 662.
- Înstreină** (a se), *v. r.* émigrer, p. 210.
- Înstreinat**, *adj.* expatrié, sans patrie, p. 328. — Fém. *înstreînată*; pl. *înstreînați, înstreînate*.
- Însură** (a se), *v. r.* se marier (en parlant d'un homme), p. 259. 602.
- Însurat**, *adj.* marié (en parlant d'un homme), p. 612. 622. — Fém. *însurată*; pl. *însurați, însurate*.
- Însuși** (el), *pr.* lui-même, p. 573.
- Întăi**, *adv.* d'abord, p. 176. 356. 357. 381. 417. || *mai întâi*, tout d'abord, p. 581. 639.
- Întărcă** (a), *v.* [*Mold.*] sevrer, p. 582.
- Întărgiă** (a), *v.* tarder, p. 426. retarder, tarder, p. 653.
- Întărgiere**, *s. f.* retard, p. 654. — Pl. *întărgieri*.
- Întelege** (a), *v.* comprendre, p. 291. 485 687. entendre, distinguer, p. 514.
- Întelege** (a se), *v. r.* s'entendre, p. 236.
- Întelepciune**, *s. f.* sagesse, p. 547. 633. — Pl. *întelepciuni*.
- Întercă** (a), *v.* sevrer, p. 628.
- Întărcă** (a), *v.* sevrer, p. 625. 626.
- Întilni** (a se), *v. r.* se rencontrer, rencontrer, p. 250. 264. 295. 333. || *a se întilni cu*, rencontrer, p. 382. 681. || arriver chez, p. 77.
- Întimplă** (a se), *v. r.* se trouver, p. 176. 248. 249.

Intinde (a), *v.* tendre, p. 588. || *a o întinde la drum*, partir, p. 100.

Intocmai, *adv.* tout-à-fait, p. 251.

Întorce (a), *v.* faire revenir, ramener, p. 449.

Întorce (a se), *v. r.* revenir, s'en retourner, p. 10. 92. 242. 249. 462.

Întorce (a se), *v. r.* revenir, retourner, p. 61. || *a se întorce îndărăt*, revenir, p. 61.

Întors, *adj.* retourné. || *până la calea întorsă*, jusqu'à mi chemin, p. 34. — Fém. *întorsă*; pl. *întorși*, *întorse*.

Intra (a), *v.* entrer, p. 214. 305. 307. 374. 529. 618. || *a intrat în gura satului*, tout le monde en parle, p. 307. || *a intra în placu*, plaire à, p. 647.

Între, *pr.* parmi, au milieu de, p. 357. 624.

Întrebă (a), *v.* interroger, p. 320. || *s'informa*, p. 298.

Întrebare, *s. f.* demande, p. 437.

Întrece (a se), *v. r.* rivaliser, p. 614. || *a se întrece cu ded ochiul*, devenir impertinent, p. 540.

Întreg, *adj.* entier, tout entier, p. 251. 537. — Fém. *întregă*; pl. *întregi*, *întrege*.

Intru, *prép.* en, dans; passim. avec, chaussé de, p. 324. || *într-o dungă*, sur un côté (tocsin), p. 515. || *într'insu*, dedans, en lui, p. 617. 632.

Întunec. *s. n.* obscurité, p. 236.

Inveninat, *adj.* venimeux, p. 136. — Fém. *inveninață*; pl. *inveninați*, *inveninate*.

Învătă (a), *v.* apprendre, p. 63. 375. 581. || *a'l învăța*, lui apprendre à, p. 578. 581. 582. 629. || *a învăța carte*, étudier, p. 167. 407.

Învătă (a se), *v. r.* s'habituer, p. 381.

Învățat, *adj.* habitué, p. 381. 394. — Fém. *învățată*; pl. *învățări*, *învățate*.

Învăjbi (a se), *v. r.* vivre en mauvaise intelligence, devenir ennemi, p. 564.

Io, *pr. pers. 1-er pers. sing. [Trans.]* je, moi, p. 223.

Ion, *s. m.* Jean, p. 160. 161. 162.

163. || *a vorbit și nea Ion*, il a dit une sottise, p. 160. || *tot Ion mă chătămă*, je n'y perds rien, p. 162. || *a fi nea Ion*, être un sot, p. 163.

Ionă, *s. f.* Jeanne, p. 164.

Ionel, *s. m.* Jeannot, p. 164.

Ionită, *s. m.* Jeannot, p. 164.

Iordache, *s. m.* diminutif de Georges. || *Iordache Burtă-Verde*, Monsieur Prudhomme, p. 165.

Iordășim, *s. m.* Iordășim, nom propre turc, p. 165.

Iorgovan, *s. m.* Iorgovan, nom propre, p. 165.

Iov, *s. m.* Job, p. 165.

Ipate, *s. m.* Ipate, nom propre, p. 166.

Ipingea, *s. f.* manteau paysan (pour la pluie) sans manches et avec capuchon, p. 579. — Pl. *ipingeale*.

Ipingea, *s. f.* même sens que le précédent, p. 579. — Pl. *ipingeale*.

Irimie, *s. m.* Érémié, nom propre, p. 166. || *a nimerit ca Irimia cu oiștea în gard*, il a fait une sottise; il a été attrapé, p. 166.

Irina, *s. f.* Irène, p. 167.

Irod, *s. m.* Hérode, p. 167.

Isac, *s. m.* Isaac, nom propre, p. 16. 167.

Isaia, *s. m.* Isaïe, nom propre, p. 167.

Isalnița, *s. f.* Isalnița, localité. *ca la Isalnița*, (il travaille) d'arrache pied, p. 167.

Iși, *pr. pers.* à soi, à lui, à elle, pour soi, son, sa; passim.

Islaz, *s. m.* Islaz, village, p. 63. 167.

Ismail, *s. m.* Ismail, ville, p. 152. 168.

Ismene, *s. pl.* caleçons, p. 228. 431. 501. 502.

Ispas, *s. m.* Ascension, p. 168.

Israel, *s. m.* Israël, nom propre, p. 168.

Istrate, *s. m.* Istrate, nom propre, p. 168. 169. || *a fi nea Istrate*, être un imbécile, p. 169.

Ită, *s. f.* fil, p. 572. — Pl. *ite*.

Iți, *pr. pers.* te, ton, à toi, pour toi, p. 97. 98; passim.

Ițic, *s. m.* Ițic, nom propre juif,

p. 169. || *dă'l în punga lui Ițic*, donne-le, avec la certitude de ne plus le ravoir, p. 169.
Iubl (a), v. aimer, p. 87. 550. 648.
Iuda, s. m. Judas, p. 169.
Iute, a v. vite, p. 306.

Ivan, s. m. Jean (prononcé à la russe), p. 169. 170. 171. 207.
|| *Ivan, ăl bun de divan*, le diable, p. 171.
Ivănuș, s. m. Jeannot, p. 172.

J

Jac, s. n. [*Mold.*] pillage, p. 349.
|| *doar nu'î țera de jac*, le pays n'est pas mis au pillage, p. 349. — Pl. *jacuri*.
Jaf, s. n. pillage, p. 349. — Pl. *jafuri*.
Jărtiă, s. f. sacrifice, holocauste, p. 547. — Pl. *jărtfe*.
Jianu, s. m. Jianu, nom propre, p. 172. 173. || *a fi Jianu vreme rea*, c'est un brave, p. 173.
Jidan, s. m. juif, p. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 284. 423. || *cu-nos ți ca jidanul la porci*, tu ne t'y connais pas, p. 177. || *jidan botezat*, mauvais chrétien, p. 178. || *are cap de jidan*, il cherche à tromper, p. 178. || *par'că se bat Jidanii la gura lui*, il parle vite et en bredouillant, p. 178. || *când or veni jidanii de la secere*, jamais, p. 179. — Pl. *jidani*.
Jidan, s. m. Juif, p. 177. 178. — Pl. *jidani*.
Jidov, s. m. Juif, p. 179. 180. 181. 182. 189. || *a fi rupt din jidovi*, c'est un géant, p. 180. || *a fi jidov*, être fort, p. 181. || *de când cu jidovi*, depuis longtemps, p. 181. || *jidovul rădăcitor*, le juif-errant, p. 181. — Pl. *jidovi*.
Jidovesc, adj. juif, de juif, p. 182. || *cot jidovesc*, aune royale, p. 182. || *muncă jidovescă*, travail d'Hercule, p. 182. — Fé m. *jidovescă*; pl. *jidovesci*.
Jii, s. pl. Jii, localité, p. 32. 78. 172.
Jijia, s. f. Jijia, rivière, p. 182. 264.
Jitar, s. m. [*Mold.*] gardien (de la porte du village), p. 67. — Pl. *jitari*.

Jiū, s. m. Jiu, rivière et localité, p. 182.
Jivu, s. m. Jivu, nom propre, p. 182.
Joc, s. n. danse, p. 282. — Pl. *jocuri*.
Joc, s. n. jeu, p. 467. || *a'și bate joc*, se moquer de, p. 573.
Jocă-bine, s. m. Jock-bine (Danse-bien), nom propre, p. 273.
Jos, adv. par terre, à terre, p. 96. 280. || *in jos*, en bas, par terre, p. 145. || *de jos*, de par terre, p. 230.
Jucă (a), v. danser, p. 31. 158. 199. 209. 273. 274. 593. 601. faire sauter, faire aller, p. 194. || sauter, remuer, p. 524.
Jucă (a se), v. r. plaisanter, p. 111. 583. || jouer, p. 576. 582. 583. || se préparer, se jouer, p. 632.
Judecă (a), v. juger, p. 250. 414. 595. 596.
Judecată, s. f. jugement, p. 253. intelligence, p. 671. — Pl. *judecăți*.
Judecător, s. m. juge, p. 416. 634. — Pl. *judecători*.
Județ, s. n. département, p. 183. — Pl. *județe*.
Jumătate, s. f. moitié. || *calea jumătate*, mi chemin, p. 34. — Pl. *jumătăți*.
Jupân, s. m. maître (comme titre de respect), p. 156. — Pl. *jupâni*.
Jupu (a), v. écorcher, p. 19. 454. || écorcer, p. 200. || lui enlever ce qu'il a, le dépouiller, p. 414.
Jură (a), v. jurer, prêter serment, p. 372.

K

Krup, *s. m.* Krupp, nom propre, p. 183. || *a fi krup*, être ivre

mort, p. 183.

L

L, *pr. pers.* le, lui, p. 4. 32. 36; passim.

La, *prép.* à, au, aux, p. 177; passim. || à dans, p. 81. 123. 135. 213. 244. 423. || en, à l'époque de, pendant, p. 447. || dans, pour, p. 320. || vers, p. 113. 240. 262. 380. 482. 665. || vers, sur, p. 120. 145. || le, la, p. 446. 578. 611. || auprès, auprès de, p. 19. 297. 380. 453. || du côté de, p. 578. || en, dans, p. 9. 92. 94. 178. 294. 329. 351. 373. 641. || devant, p. 635. 643. || de, du, de la, des, p. 128. 141. 341. 488. 653. || à, pour, p. 113. 163. 297. 488. 511. || auprès de, p. 634. || pour, p. 244. || pour apporter, p. 258. || où l'on distribue, p. 520. || pour arriver à, p. 676. || chez, p. 17. 19. 28. 32. 50. 61. 77. 113. 121. 154. 158. 161. 175. 176. 179. 196. 212. 333. 351. 359. 379. 388. 389. 394. 416. 439. 477. 478. 576. 634. 669. || *de la*, de, du, p. 4. 21. 22. 54; passim. || *de la*, de la part de, p. 156. 679. 687. || *de la*, à, p. 124. 171. || *de la*, de chez, p. 17. 154. 333. 363. 477. 478. 542. 576. || *de la*, de la, p. 104. 106. 164. || *de la*, venant de, du côté de, p. 78. 157. 436. 687. || *de la*, du temps de, p. 146. 225. 468. || *de la*, de, depuis, p. 179. || *de la*, à partir de, p. 225. || *pe la*, à, p. 110. || *pe la*, du côté de, p. 88. || *pe la*, par, p. 271. || *la mine*, me, moi, p. 489.

Lac, *s. n.* lac, p. 299. 577. 578. 583. 584. — Pl. *lacuri*.

Lăcustă, *s. f.* sauterelle, p. 176. Pl. *lăcuste*.

Lămâie, *s. f.* citron, p. 134. — Pl. *lamăi*.

Lângă, *adv.* auprès de, p. 432. |

près de, p. 675. || *pe lângă ce*, outre que, p. 167.

Lapte, *s. n.* lait, p. 168. 388.

Lăpușnenesc, *adj.* de Lăpușnénu, p. 183. — Fém. *lăpușnenescă*; pl. *lăpușnenesci*.

Larg, *adj.* grand, large, p. 347. — Fém. *largă*; pl. *largi*, *large*.

Lăsă (a), *v.* laisser, p. 204. 227. 230. 242. 532. 566. 686. quitter, abandonner, p. 94. 96. 172. 294. 506. 640. || laisser, permettre, p. 160. 298. 417. 445. || lâcher, p. 336. || *a lasa din*, ne plus être aussi, abandonner, p. 257. || *lasă*, laisse, n'aie pas pour, p. 289.

Lăsă (a se), *v. r.* laisser, abandonner, p. 228. 281. || *a se lăsă în nădejde*, se confier, espérer, p. 423. || *nu te lasa*, courage, p. 214.

Lăsat, *adj.* abandonné. || *de lăsat*, pour ce qui est de ne plus faire une chose, p. 281. || *nu trebue lasat*, il ne faut pas quitter, p. 96. — Fém. *lăsată*; pl. *lăsați*, *lăsați*.

Lătâng, *adj.* interminable, qui n'en finit plus, p. 35. — Fém. *lătângă*; pl. *lătângi*, *lătânge*.

Lature, *s. f.* côté. || *pe de lături*, de côté, à côté de, p. 95. — Pl. *laturi*.

Lăudă, *s. f.* louange, p. 303. — Pl. *laude*.

Lăudă (a), *v.* louer, p. 364. 365.

Lăudăros, *adj.* vantard, p. 429. — Fém. *lăudărosă*; pl. *lăudăroși*, *lăudăroși*.

Lăudatu, *s. m.* Lăudatu, nom propre, p. 442.

Lăutar, *s. m.* ménétrier, violoneux, p. 80. 149. 283. 313. 323. 579. 580. — Pl. *lăutari*.

Lazăr, *s. m.* Lazăr, nom propre p. 183.

Le, *pr. pers.* les, p. 460; *passim.*
 || leur, pour eux, p. 31. 209. 250.
Leah, *s. m.* [*Mold.*], Polonais, p. 184. 207. — Pl. *leşî*.
Leaşcă, *s. f.* [*Mold.*] polonaise, p. 184. — Pl. *leşce*.
Lée, *s. n.* romède, p. 514. 542. — Pl. *lécuri*.
Legă (a), *v.* attacher, p. 325. || lier, p. 661.
Lege, *s. f.* loi, p. 44.
Leică, *s. f.* diminutif de *lele*, p. 141. 323.
Lele, *s. f.* se dit, à la campagne, à une sœur, à une amie, à une femme plus âgée, p. 192. 322. 449.
Leşiă, *s. f.* diminutif de *lele*, p. 154. — Pl. *leşi*.
Lemn, *s. n.* bois, p. 327. 487. 529. || morceau de bois, p. 200. 258. — Pl. *lemne*.
Lenă, *s. f.* Hélène, nom propre, p. 400.
Lencă, *s. f.* Lencă, nom propre, p. 542.
Lesne, *adv.* facilement, p. 302.
Letin, *s. adj.* latin. || homme sans foi ni loi, p. 184. — Pl. *letini*.
Letinesc, *adj.* des latins. || *a se duce în ţera letinescă*, aller au loin, p. 185. — Fém. *letinescă*; pl. *letinesci*.
Leu, *s. m.* franc, p. 334. 434. — Pl. *lei*.
Leucă, *s. f.* ranche, p. 310. 340. *lovit cu leuca*, toqué, idiot, p. 340. — Pl. *leuce*.
Licsandru, *s. m.* Alexandre. || *Licsandru inimă rea*, méchant homme, p. 185.
Lidër, *s. m.* Lidër, nom propre, p. 185.
Liftă, *s. f.* homme sans foi ni loi, p. 185. 186. — Pl. *lifte*.
Liliac, *s. m.* chauve-souris, p. 478. — Pl. *lilieci*.
Limbă, *s. f.* langue, p. 133. 136. 210. 514. 516. || langue (parlée), p. 54. — Pl. *limbi*.
Lin, *adj.* calme, tranquille, p. 210. — Fém. *lină*; pl. *lini*, *line*.
Lindină, *s. f.* lente, œuf de pon, p. 295. — Pl. *lindine*.
Lingură, *s. f.* cuillère, p. 163. — Pl. *linguri*.

Lipa - lîpa, *loc. adv.* toc-toc, en traînant les savates, p. 324.
Lipicioş, *adj.* contagieux, p. 133. — Fém. *lipicioasă*; pl. *lipicioşi*, *lipiciose*.
Lipitoare, *s. f.* sangsue. || *lipitoare satului*, étranger qui gruge le paysan (juif, grec, etc.), p. 307. — Pl. *lipitori*.
Lipsi (a), *v.* manquer, ne pas avoir, p. 205. 446.
Lipsi (a se), *v. r.* renoncer, p. 468.
Liţă, *s. m.* Liţă, nom propre, p. 186.
***Litén**, *s. m.* Lithuanien, p. 186. — Pl. *liteni*.
Litfă, *s. f.* homme sans foi ni loi, p. 187. — Pl. *litfe*.
Livie, *s. f.* Lybie, p. 187. || *frigură de Livie*, forte fièvre, p. 187.
Loc, *s. n.* place, p. 88. 343. || emplacement, p. 492. || *a da loc*, donner lieu, p. 494. || *în loc de*, tenant lieu de, p. 437. — Pl. *locuri*.
Locustă-Vodă, *s. m.* Le prince sauterelle, surnom du prince Etienne VI, p. 187.
Logofăt, *s. m.* écrivain, secrétaire, p. 406. 409. || secrétaire de mairie de village, p. 163. — Pl. *logofeţi*.
Lot, *s. m.* Lot, nom propre, p. 187.
Lotrén, *s. m.* homme brave et fort, p. 183. — Pl. *lotreni*.
Lotru, *s. m.* Lotru, rivière et localité, p. 22. 188.
Lovi (a), *v.* frapper, p. 327. 340.
Lovi (a se), *v. r.* s'harmoniser, s'accommoder, p. 493.
Lu, pour *lui*: à lui, p. 182. || de, p. 209. 340.
Luă (a), *v.* prendre, p. 109. 230. 262. 397. 412. 413. 453. 502. 522. 548. 651. 659. 660. 662. | emporter, p. 2. 373. 453. 473. 619. || prendre, attraper, p. 4. 231. 249. || prendre, conquérir, p. 25. || prendre, enlever, p. 121. 255. 282. 502. 546. 645. 662. 663. 679. 680. || porter, p. 587. || prendre, obtenir, p. 461. 587. || prendre, ramasser, p. 230. | mener, conduire, p. 159. || retirer, p. 229. || épouser, p. 322.

|| *a lua cale*, prendre de l'avance, p. 37. || *a'l lua la descântat*, le battre, p. 442. || *a'l lua la gônă*, le poursuivre, p. 421. || *a'i lua sporul*, le battre; lui enlever un profit, etc., p. 17. || *a o lua pe*, se diriger vers, p. 94. || *a o lua*, agir, p. 208. 224.

Luă, *a se*, a'si), *v. r.* être pris, être trouvé, p. 101. || *a'și lua drumul*, partir, p. 100. 113. || *a se lua cu*, s'oublier, p. 678. || *a se lua după*, suivre, p. 662.

Luat, *adj.* pris. || *a fi luat din de vînt*, être paralysé, avoir des rhumatismes, p. 543. — Fém. *luată*; pl. *luași*, *luate*.

Lucrare, *s. f.* travail, p. 662. — Pl. *lucrări*.

Lucru, *s. n.* travail, p. 397. | chose, p. 135. 191. 263. 329. 575. 579. 597. 644. 675. 676. || acte, p. 633. || *a nu avé de lucru*, n'avoir rien à faire, p. 569. 570. — Pl. *lucruri*.

Lugoj, *s. m.* Lugoj, ville de Hongrie, p. 188.

Lui, *pr. pers.* à lui, son, sa, p. 178. 418; passim. || *ă*, p. 5. 53. 89. 164. 169. 170. 457. || pour

lui, p. 219. || de, p. 2. 15. 16. 18; passim.

Lulea, *s. f.* pipe, p. 110. 155. 221. 359. 570. 678. — Pl. *lulele*.

Lume, *s. f.* monde, p. 21. 135. 143. 151. 263. 223. 337. 561. 572. 628. 633. 647. 658. 659. 676. || *totă lumea*, le monde entier, p. 645. || *de când lumea*, depuis que le monde existe, p. 9. || *cât lumea*, jamais, p. 9. — Pl. *lumi*.

Lumină, *s. f.* cierge, p. 567. — Pl. *lumini*.

Luminare, *s. f.* cierge, p. 489. 496. 512. 519. 526. 567. — Pl. *luminări*.

Luminărică, *s. f.* petit cierge, p. 512. — Pl. *luminărele*.

Lună, *s. f.* lune, p. 27. || mois, p. 497. — Pl. *luni*.

Lung, *adj.* long, p. 32. 35. 97. 409. — Fém. *lungă*; pl. *lungi*.

Lungi (a se), *v. r.* s'allonger, p. 482.

Lup, *s. m.* loup, p. 189. 207. 373. — Pl. *lupi*.

Lupu, *s. m.* Loup, nom propre, p. 189.

Lut, *s. n.* argile, terre glaise, p. 209. — Pl. *luturi*.

M

Macar, *adv.* [Mold.] tout au moins, p. 93.

Macedonia, *s. f.* Macédoine, p. 189.

Machedon, *adj.* le Macédonien, de Macédoine, p. 3. 189.

Machidon, *adj.* même sens que le précédent, p. 3.

Măcișeni, *s. pl.* Măcișeni, village, p. 62. 189.

Măciucă, *s. f.* trique, gourdin, nouveaux, p. 562. — Pl. *măciuce*.

Mad, *s. m.* Mad, localité de Hongrie, p. 189.

Măgar, *s. m.* âne, p. 422. 453. — Pl. *magari*.

Magheru, *s. m.* Magheru, nom propre. || *de când cu Magheru*, depuis longtemps, p. 190.

Măgurele, *s. pl.* Măgurele, localité. || *adio, Măgurele!* tu peux en faire ton deuil, p. 190.

Mahala, *s. f.* faubourg, p. 191. — Pl. *mahalale*.

Mahomet, *s. m.* Mahomet, p. 190.

Maî, *adv.* plus, p. 33. 48. 76. 97; passim. || encore, p. 13. 32. 38. 88. 98. 166. 215. 325. 373. 417. 456. 528. 547. 690. || plus, encore plus, p. 35. || le plus, p. 284. 429. || encore, déjà, p. 14. 23. 24. 32. 135. 309. 386. 406. 550. || encore, aussi, p. 168. || encore, de nouveau, p. 406. || en outre, par dessus le marché, p. 167. 221. 222. 441. 442. || encore un peu, un peu plus, p. 625. || *mai bine*, voyez, *bine*, | *mai mult*, voyez *mult*. || *nu ... mai ...*, ne ... plus ..., p. 22. 48. 236. 251. 256. 298. 422. 439. 461. 473. 513. || *nu mai e*, nous ne sommes plus, p. 422

- || *nu mai e*, il n'est plus, p. 439. || *mai întâi*, d'abord, il commence par, p. 581. 659. *mai întâi*, tout d'abord, p. 581. || *mai înainte*, d'abord, p. 680.
- Maică**, *s. f.* mère, p. 4.—Pl. *maice*.
- Maidan**, *s. n.* terrain vague, p. 191. 192. || *a eși la maidan*, se dévoiler (en parlant d'un chose), p. 191. || *a ajunge la maidan*, réussir, p. 192.—Pl. *maidane, maidanuri*.
- Măine**, *adv.* demain, p. 116. 314. 525.
- Mal**, *s. n.* berge, bord, rive, p. 242. 379. 380. 511.—Pl. *maluri*.
- Mălăieț**, *adj.* farineux, blet, p. 219.—Fém. *mălăieță*; pl. *mălăieți, mălăiețe*.
- Mălaiu**, *s. n.* farine de maïs, p. 4. 95. 158. 346. 664. [*Mold.*] millet, p. 95. 235. 611. || pain de farine de maïs et farine de blé, p. 538.
- Malaiu**, *s. n.* pain contenant un mélange de farine de maïs et de farine de blé, p. 95.
- Mamă**, *s. f.* mère, p. 207. 321. 322. 619. || mère (en signe de respect), p. 6. 133.—Pl. *mame*.
- Mămăligă**, *s. f.* bouillie épaisse de farine de maïs, p. 72. 161. 316. 388. 406. 434.—Pl. *mămăligi*.
- Mamu**, *s. m.* Mamu, localité, p. 192.
- Mană**, *s. f.* main, p. 25. 122. 229. 284. 304. 534. 635. 665. 680. 681. || *a face cu mână*, faire signe de la main, p. 166. || *a da cu mână*, remuer les doigts, p. 656. || *a da mână cu*, reconstruire, s'entendre avec, p. 622. || *a da pe mână*, livrer, p. 346. || *a-mână*, dans les mains, p. 346.—Pl. *măini, măini* et *mâne*.
- Mană** (a), *v.* aller, aller de l'avant, p. 323. || conduire mener, p. 400.
- Mană**, *s. f.* gain, profit, p. 121.
- Mănăstire**, *s. f.* monastère, p. 589.—Pl. *mănăstiri*.
- Mancă** (a), *v.* manger, p. 4. 48. 94. 104. 117. 134. 175. 225. 228. 230. 245. 271. 283. 306. 359. 364. 370. 373. 374. 409. 417. 418. 439. 466. 475. 476. 478. 517. 522. 523. 525. 528. 563. 564. 602. 604. manger, dévorer, p. 56. 592. || attraper, p. 466. || user, vieillir, p. 492. || *a mânca bătae*, être rossé, p. 128. || *a mânca bastoane*, recevoir des coups de bâton, p. 316. || *a'și mânca credința*, perdre sa bonne renommée, sa réputation, p. 382.
- Manca**, *s. f.* Manca, nom propre, p. 406.
- Măncăcios**, *adj.* glouton, gros mangeur, p. 134.—Fém. *măncăcioasă*; pl. *măncăcioși, măncăcioșe*.
- Măncare**, *s. f.* plat, manger, p. 138. 310. 395. || *la mâncare*, à table, pour manger, p. 163. || *măncare sârbescă*, plat composé surtout de légumes, p. 310. || *măncare țigănească*, plat ordinaire, de mauvaise qualité, p. 398.
- Manda**, *s. f.* Manda, nom propre, p. 192. 295. 333. 334.
- Măndrilă**, *s. m.* Mandrilă, nom propre, p. 192.
- Măndru**, *adj.* [*Banat*], beau, p. 164.—Fém. *mândra*; pl. *mândri, mândre*.
- Mâne**, *adv.* demain, p. 525.
- Manea**, *s. m.* Manea, nom propre, p. 164. 193. sot, imbécile, p. 193.
- Mângălă**, *s. m.* Mângălă, nom propre. || homme sale, p. 335.
- Mănie**, *s. f.* colère, fureur, p. 103. 554. 684.—Pl. *măni*.
- Măniă** (a se), *v. r.* se mettre en colère, se mettre en fureur, p. 225. 226. 306.
- Mănie**, *s. f.* colère, fureur, p. 684.—Pl. *măni*.
- Mănios**, *adj.* colère, furieux, p. 107.—Fém. *măniosă*; pl. *măniosi, măniosi*.
- Manole**, *s. m.* Emmanuel, nom propre, p. 193.
- Mântul** (a), *v.* sauver, p. 529.
- Mântul** (a se), *v. r.* [*Mold.*] se terminer, p. 482.
- Mântulăsa**, *s. f.* Mântulăsa, nom propre, p. 193. 194. || *din gardul Mântulesei*, d'où il n'y a rien, p. 194.
- Manu**, *s. m.* Minou, nom propre, p. 19. 194. 454.

Măracine, *s. n.* ronce, p. 611. — Pl. *mărdăcini*.
Marcu, *s. m.* Marc, nom propre, p. 194. 310.
Mărcuța, *s. f.* Mărcuța, maison de fous, Charenton, p. 195.
Mare, *s. f.* mer, p. 241. 263. 268. 315. 388. 633. 676. — Pl. *mări*.
Mare, *adj.* grand, p. 105. 161. 163. 450. 513. 534. 572. 573. 601. 659. || grand, important, p. 80. 94. 179. 313. 357. || grand, long, p. 162. 546. || grand, puissant, p. 641. 642. 651. || grand, haut, p. 60. || haut, p. 75. — Pl. *marți*.
Măre, *interj.* l'ami, mon cher, p. 72.
Marghiolă, *s. f.* Marie, p. 196.
Margine, *s. f.* bord, p. 129. 145. 195. — Pl. *mărgini*.
Maria, *s. f.* Marie, p. 195. — Voir *Sfânta Maria*.
Marica, *s. f.* Mariette, p. 196. 197. 198. *chef Marico*, bravo (ironiq.), p. 196. || *tronc Marico*, même sens que le précédent, p. 197. || *sic Marico*, même sens que le précédent, p. 198.
Mărica, *s. f.* Mariette, même sens que le précédent, p. 196. 197.
Marile-Negre, *s. pl.* Mer Noire, p. 198.
Marin, *s. m.* Mario, nom propre, p. 198.
Marița, *s. f.* Mariette, p. 199.
Mărită (a), *v.* marier (sa fille), p. 329.
Mărită (a se), *v. r.* se marier (en parlant d'une femme), p. 79. 192.
Mariuca, *s. f.* [*Mold.*] Mariette, p. 197. 199.
Martin, *s. f.* Martin, p. 199. || *moș Martin*, l'ours Martin, p. 199.
Mărțișor, *s. n.* médaille du 1-er Mars, etc. p. 116. — Pl. *mărțișore*.
Mărturis (a), *v.* avouer, p. 158.
Masă, *s. f.* table, p. 11. 313. 342. 343. || table, repas, dîner, p. 179. 394. 428. || festin, p. 580. || *la masă*, à table, p. 134. 428. — Pl. *meșe*.
Mă-sa, pour *mună-sa*, sa mère, p. 394. 577.
Masat, *s. n.* fusil à aiguiser, p. 567.

Măsea, *s. f.* molaire, p. 201. 244. — Pl. *măsele*.
Mă-sei, *pr.* *mună-sei*, à sa mère, p. 394.
Mă-sîi, nième sens que le précédent, p. 571.
Maț, *s. n.* boyau, p. 230. — Pl. *mațe*.
Măță, *s. f.* chatte, p. 336. — Pl. *mățe*.
Mă-ta, pour *mună-ta*, ta mère, p. 382.
Matcă, *s. f.* lit (d'une rivière), p. 240. 243. 380. — Pl. *mățci*.
Matei, *s. m.* Mathieu, p. 199. 200.
Matracucă, *s. f.* sotté, bavarde, p. 201. || *de când Matracuca*, depuis longtemps, p. 200.
Matușă, *s. f.* tante, (se dit, par respect, aux femmes plus âgées, p. 6. 79 — Pl. *matușe*.
Matusal, *s. m.* Mithusalem, p. 201.
Măzgă, *s. f.* sève, p. 378.
Mă, *pr. pers. 1-er pers. sing.* me, moi, p. 114; passim.
Mea, *pr. pos.* ma, p. 431. — Pl. *mele*.
Mea, *s. f.* agnelle, p. 277.
***Medean**, *s. n.* terrain vague, p. 191. 201. || *a avă medean*, trouver l'occasion, la possibilité de faire, p. 191.
***Meidan**, *s. n.* terrain vague, p. 191. 201. || *a eși la meidan*, être découvert, p. 191. — Pl. *meidane*.
Măduvă, *s. f.* moëlle, p. 263. 677. — Pl. *meduve*.
Mehedințen, *s. m.* habitant de Mehedinți, p. 201. — Pl. *Mehedințeni*.
Mehedinți, *s. m.* Mehedinți (département), p. 201.
Măi, *interj.* s'emploie en s'adressant aux hommes, p. 51. 104. 161. 168. 359. 374. 382.
Melinte, *s. m.* nom d'homme, p. 201.
Mer, incorrect pour *merg*, je vais, p. 46.
Măr, *s. m.* pomme, p. 141. 197. 228. 466. — Pl. *mere*.
Mercuri, *s. f.* [*Mold.*] Mercredi, p. 386.
Merge (a), *v.* aller, p. 22. 34. 36. 47. 123. 176. 269. 456. 488.

489. 491. 635. 688. || aller, marcher, p. 95. 96. 97. 230. 233. 275. 480. || *a merge înainte*, avancer, p. 233. || *îi merge gura clopot*, c'est un bavard, p. 516.
- Merica**, *s. f.* populaire pour *America*, Amérique, p. 202.
- Mesdrafa**, *s. f.* Mesdrafa, localité du Banat, p. 202.
- Meşniță**, *s. f.* sorte de plat, p. 302. 371. — Pl. *meşnițe*.
- Mestecă** (a), *v.* mâcher, p. 548. mêler, p. 392.
- Meşter**, *s. m.* maître ouvrier, p. 193. — Pl. *meşteri*.
- Meşter**, *adj.* adroit, habile, fin, p. 599. 642. 643. — Fém. *meşteră*; pl. *meşteri, meştere*.
- Meşteşug**, *s. n.* ruse, artifice, truc, p. 631. — Pl. *meşteşuguri*.
- Meşteşugar**, *s. m.* ouvrier, artisan, p. 360. — Pl. *meşteşugari*.
- Mestică** (a), *v.* mêler, remuer, p. 72.
- Măsură**, *s. f.* mesure, p. 611. — Pl. *măsură*.
- Meu**, *pr. pos.* mon, mien, p. 258. 444; passim. — Pl. *mei*.
- Mgnei**, *s. m.* Mgnei, nom propre, p. 203.
- Mi**, *pr. pos.* moi. || pour moi, pour me faire plaisir, p. 22. || *ce mî-e... ce mî-e...*, autant vaut... autant vaut, p. 25. 315. 334. *tir mî-e... tir mî-e*, autant vaut... autant vaut, p. 271. 272. 578.
- Mia**, *s. f.* agnelle, p. 277. — Pl. *miele*.
- Mic**, *adj.* petit, p. 4. 301. 302. 344. 513. 612. — Fém. *mică*; pl. *nici, mice*.
- Mie** (o), *s. f.* mille, p. 579.
- Miei**, *s. m.* Miei, nom propre, p. 203.
- Miel**, *s. m.* agneau, p. 511. 684. — Pl. *miei*.
- Mieră** a se), *vr.* [*Mold.*], s'étonner, p. 549.
- Miercuri**, *s. f.* Mercredi, p. 390.
- Miere**, *s. f.* miel, p. 199.
- Mihaî**, *s. m.* Michel, p. 203. 204. *a fi Mihaî*, être un imbécile, p. 204.
- Mihaî-Vitêzu**, *s. m.* Michel-le-Brave, p. 204.
- Mijloc**, *s. n.* milieu, p. 145. 343. 563. — Pl. *mijlocuri*.
- Milă**, *s. f.* pitié, p. 229. 327. 347. 387. 552. 668. 680. || *a prinde milă*, avoir pitié, p. 252. || *a'î fi milă*, avoir pitié, p. 594. *mila Domnului*, beaucoup, p. 552. — Pl. *mile*.
- Minclună**, *s. f.* mensonge. || *cu minclună*, en disant un mensonge, p. 359. — Pl. *mincluni*.
- Mine**, *pr. pers.* moi, p. 536; passim. || *la mine*, me, moi, de mon côté, p. 489. || *la mine*, chez moi, p. 61. | *la mine*, incorrect pour *mie*, à moi, p. 46. || *de la mine*, de ma part, p. 679.
- Minte**, *s. f.* esprit, sagesse, p. 16. 207. 208. 284. 528. || souvenir, mémoire, p. 286. || *a ține minte*, ne pas oublier, garder le souvenir de, p. 286. || *a'î lua mintea* (*mintile*), lui faire perdre l'esprit, p. 659. 660. || *cu minte*, intelligent, p. 13. 14. 24. 201. 308. 209. || *cu minte*, qui a du bon sens, un esprit rassis, p. 135. 308. 209. || *cu minte*, sage, p. 593. — Pl. *minti*.
- Minți** (a), *v.* mentir, p. 457.
- Mira**, *s. f.* Mira, nom propre, p. 205.
- Miră** (a se), *v. r.* s'étonner, p. 205. 549. 550. 557.
- Mirancea**, *s. m.* Mirancea, nom propre, p. 205.
- Mircea**, *s. m.* Mircea, nom propre, p. 205.
- Mircea-Vodă**, *s. m.* Mircea-Vodă, prince. || *de când cu Mircea-Vodă*, depuis longtemps, p. 205.
- Mirciogă**, *adj.* p. 205.
- Mirăsă**, *s. f.* mariée, épousée, p. 31. — Pl. *mirase*.
- Mirosl** (a), *v.* sentir, p. 524.
- Mirul** (a), *v.* oindre (avec les saintes huiles), p. 496.
- *Misir**, *s. m.* Egypte, p. 206.
- Miște**, *s. f.* pl. touffe de laine, méches, p. 299.
- Mi-te**, *loc. dar mi-te eă*, mais moi, p. 364.
- Mititel**, *adj.* tout petit, p. 294. — Fém. *mititică*; pl. *mitiței, mititele*.
- Mitra**, *s. f.* Mitra, nom propre, p. 205.

Mitropolis, *s. f.* métropole, p. 75.
Mnea, *s. f.* agnelle, p. 277. — Pl. *n-nele*.
Mogoș, *s. m.* Mogoș, nom propre. | *a fi mogoș*, être impertinent, hargneux, p. 206
Moise, *s. m.* Moise, p. 206.
Mojic, *s. m.* rustre, p. 240. 670. — Fém. *mojică*; pl. *mojici*, *mojice*.
Mojicesc, *adj.* d'un rustre, p. 672. — Fém. *mojicescă*; pl. *mojicesci*.
Moldova, *s. f.* Moldavie, p. 66. 79. 206. 329.
Moldovan, *s. m.* [Mold.] Moldave, n. 207. 208. — Fém. *moldovancă*.
Moldovén, *s. m.* Moldave, p. 59. 207. — Fém. *moldovencă*; pl. *moldoveni*, *moldovence*.
Moldovenesce, *adv.* à la façon des moldaves. || *a o lua moldovenesce*, mener les choses tambour battant, p. 208.
Môle, *adj.* mou, p. 36. 676. — Fém. *môle*; pl. *moî*.
Monăstire, *s. f.* monastère, p. 193. — Pl. *monastiri*.
Môra, *s. f.* moulin, p. 49. 375. 381. 401. — Pl. *moři*.
Morar, *s. m.* meunier, p. 25. — Pl. *morari*.
Mort, *s. m.* mort, p. 479. 518. 520. 523. 581. — Pl. *moři*.
Mort, *adj.* mort, p. 592. 593. — Fém. *môrtă*; pl. *moři*, *môrte*.
Mort-copt, *s. c.* à tout prix, que tu le veuilles ou non, p. 471.
Môrte, *s. f.* mort, p. 97. 285. 394. 395.
Moș, *s. m.* vieux, vieillard, p. 159. père (un tel), p. 2. 16. 110. 160. 195. 199. 226. 466. 467. 468. grand-père, p. 8. — Pl. *moși*.
Môșă, *s. m.* vieille. || mère (une telle), p. 271. — Pl. *môșe*.
Moșie, *s. f.* terre, propriété, p. 675. — Pl. *moși*.
Moșii, *s. m. pl.* Fêtes des morts, p. 209. || *a cauta cofe de Moși*, chercher à obtenir pour rien, p. 209.
Moțoc, *s. m.* Moțoc, nom propre, p. 209.
Muc, *s. m.* morve, p. 196. 409. 422. — Pl. *muči*.
Mucea, *s. m.* Mucea. Le Morveux, nom propre, p. 31. 209.

Mucenici, *s. pl.* fêtes des quarante martyrs le 9/21 Mars, p. 210.
Muchie, *s. f.* tranchant, p. 4. — Pl. *muchi*.
Muere, *s. f.* femme, p. 598. — Pl. *mueri*.
Mulere, *s. f.* femme, p. 107. 567. 574. 674. — Pl. *muieri*.
Mult, *adv.* et *adj.* beaucoup, très; passim. || abondant, p. 1. || *mai mult*, plus, p. 59. 475. 538. || *mai mult*, le plus, p. 651. || *mai multe*, plusieurs, p. 595. || *mai multe*, plus de choses, p. 321. | *forte mult*, énormément, beaucoup, p. 105. || *multe*, beaucoup, p. 286. 417. || *de multe ori*, souvent, p. 489. 491. || *cât de mult...* tot..., autant que vous voudrez... malgré tout, p. 7. — Fém. *multă*; pl. *mulți*, *multe*.
Muțămî (a), *v.* [Mold. & Trans.] remercier, p. 668.
Multime, *s. f.* foule, multitude, grand nombre, p. 451. — Pl. *multimi*.
Muțumî (a), *v.* contenter, p. 647. | remercier, p. 667.
Mumă, *s. f.* mère, p. 357. 470. 578. 595. 614. — Pl. *mume*.
Muncă, *s. f.* travail. || *muncă jido-văscă*, travail herculéen, p. 182. — Pl. *muncă*.
Munte, *s. m.* mont, montagne, p. 52. 65. 106. — Pl. *munți*.
Muntén, *s. m.* [Mold.] nom par lequel les Moldaves désignent les Valaques, p. 210. — Pl. *Munteni*.
Mureș, *s. m.* Mureș, rivière, p. 210.
Murăș, *s. m.* Mureș, rivière, p. 210.
Murg, *adj.* bai-brun, p. 382. — Fém. *murgă*; pl. *murghi*, *murge*.
Muri (a), *v.* mourir, p. 68. 79. 102. 155. 192. 323. 332. 337. 359. 382. 387. 393.
Muritoresc, *adj.* mortel, des mortels, p. 633. — Fém. *muritorăscă*; pl. *muritoresci*.
Mușat, *s. m.* Mușat, nom propre. || imbécile, p. 211.
Mușcă (a), *v.* mordre, p. 55.
Muscal, *s. m.* Moscovite, Russe, p. 211. 212. || *a ședé Muscal*, se faire entretenir par quelqu'un, p. 211. || *a fi muscal*, vivre aux crochets d'autrui, p. 211. || *de*

când Muscaliț cu codă, depuis longtemps, p. 212. || *a bê ca un Muscal*, boire comme un Polonais, p. 212. || *vin Muscaliț*, l'hiver sera rude, p. 212. || *a fi prăpăd ca la Muscal*, un grand nombre, p. 212. — Pl. *muscaliț*.
Muscălesc, *adj.* russe, de russe. *a da bătae muscălesca*, battre à mort, p. 213. — Fém. *muscălesca*; pl. *muscălesci*.

Muscel, *s. m.* Muscel, département, p. 213.
Muștea, *s. f.* marteau (de cordonnier). || *muștea lui moș Adam*, poing, p. 467.
Mut, *adj.* muet, p. 215. 378. 674. — Fém. *mută*; pl. *muți*, *mute*.
Mută (*a*, *v.* changer, p. 645. || *dé-placer*, p. 432).
Mută (*a se*, *v. r.* déménager, p. 390).

N

Na, *interj.* tiens, attrape, p. 100.
Nădăi (*a se*, *v. r.* [Ung.], p. 306).
Nădejde, *s. f.* espoir, p. 262. 423. *a trage nădejde*, espérer, p. 513. 668. || *a avé nădejde la*, espérer en, p. 641. — Pl. *nădejdi*.
Nadol, *adj.* méchant, barbare, cruel, p. 213. — Fém. *nadola*; pl. *nadoli*, *nadole*.
Naiba, *s. f.* diable, p. 164.
Naie, *s. m.* diminutif le Nicolas. *a se avé bine cu Naie*, (jeu de mots), être pauvre, p. 214.
Nainte, *adv.* avant, devant. || *mai nainte*, d'abord, p. 680. || *a eși înainte*, sortir au devant de, se présenter à, p. 566.
Nan, *s. m.* Nan, nom propre, p. 214. 215. || *a dat Nan de gavan*, il a été attrapé; il s'est rassasié, p. 215.
Nănas, *s. m.* parrain, p. 597. — Pl. *nănași*.
Năpruii, *adj.* p. 168.
Narav, *s. n.* [Mold. et Ung.] vice, défaut, habitude (mauvaise), p. 678. — Pl. *năravuri*.
Nas, *s. m.* nez, p. 87. 295. 296. 404. 430. 500. 590. || *da nas*, permettre trop de libertés, trop de familiarité à quelqu'un, p. 169. 170. — Pl. *nasuri*.
Naș, *s. m.* parrain, p. 389. — Pl. *nași*.
Nasce (*a se*), *v. r.* naître, p. 587.
Născut, *adj.* né, p. 505. — Fém. *născută*; pl. *născuți*, *născute*.
Nastase, *s. m.* Athanase, nom propre, p. 196. 216.

Nastăsă, *s. m.* Achanase, nom propre, p. 216.
Nastratin-Hogea, *s. m.* Nastratin-Hogea, nom propre, p. 216. 217. 218. 219. || *socotila lui Nastratin Hogea*, la fable de Perrette et du pot au lait, p. 217.
Nat, *s. m.* [Banat, individu, homme, p. 648. || nom propre, p. 220. — Pl. *nați*.
Nătăflieță, *s. m.* Nătăflieță, nom propre. || Gribouille, p. 219.
Nătăflite, *s. m.* même sens que le précédent, p. 219.
Natanail, *s. m.* Nathaniel, nom propre, p. 220.
Nătărău, *adj.* sot, imbécile, niais, p. 148. — Fém. *nataroica*; pl. *natarai*, *nataroice*.
Nație, *s. f.* nation, p. 220. 221. *a fi nația lui Dumnezeu*, être b n, p. 220. || *a fi nația dracului*, être méchant, p. 220.
Nazuri, *s. n. pl.* caprices, etc. *a face nazuri*, faire des façons, des difficultés, p. 378. 410.
Ne, *pr. pers. 1-er pers., dat. et acc. nous*, à nous, p. 35. 264. 297. 298. 438. 548. 641. 661.
Nea, *s. m.* pour *nenea*, terme de respect, lorsque l'on s'adresse à un frère aîné, à une personne plus âgée, etc., p. 88. 160. 162. 163. 169. 250. 253. 274. 324. 441. 442. 443.
Neacșă, *s. f.* Neacșa, nom propre, p. 221.
Neacșu, *s. m.* Neacșu, nom propre, p. 221.

Neagoe, *s. m.* Neagoe, nom propre, p. 70.

Nebotezat, *adj.* non baptisé, p. 595. — Fém. *nebotezatu*; pl. *nebotezați*, *nebotezate*.

Nebun, *adj.* fou, p. 246. 274. 275. 295. 405. 668. — Fém. *nebună*; pl. *nebuni*, *nebune*.

Necaz, *s. n.* dépit, rage, p. 581. — Pl. *necazuri*.

Nechita, *s. m.* Nechita (Nicolas), nom propre, p. 216. 221. 222. 333.

Necopoe, *s. f.* parties sexuelles, p. 222.

Ne-credincios, *adj.* incrédule, p. 405. — Fém. *necredincioasă*; pl. *necredincioși*, *necredinciose*.

Neculae, *s. m.* Nicolas, p. 222.

Nedeea, *s. f.* Nedeea, fête, p. 222.

Nedelca, *s. f.* Nedelca, nom propre, p. 222.

Nega, *s. f.* Neaga, nom propre, p. 222. 223. 224. 225. || *nega dracului*, mégère, p. 224. || *n'olua ca Nega*, ne sois pas méchante, p. 224. || *a fi Nega*, être le diable en personne, p. 225.

Nega-Rea, *s. f.* femme méchante, p. 223. 224. || *a fugi ca de Nega Rea*, fuir comme la peste, p. 223. || *nega-réua*, crampon, p. 224.

Negoe, *s. m.* Neagoe, nom propre, p. 676.

Negru, *adj.* noir, p. 7. 8. 133. 179. 210. 222. 358. 557. 558. 559. 560. 561. — Fém. *negră*; pl. *negri*, *negre*.

Negru-Vodă, *s. m.* Negru-Vodă, nom propre, p. 225. || *de când cu Negru-Vodă*, depuis longtemps, p. 225.

Negu, *s. m.* Neagu, nom propre, p. 225. 226.

Negustorie, *s. f.* commerce, p. 216. — Pl. *negustorii*.

Neica, *s. m.* moi (ton ami), bibi, p. 163. 294. 315.

Ne-Inceput, *adj.* non commencé, non entamé, frais, p. 480. 540. — Fém. *ne-incepută*; pl. *ne-incepuți*, *ne-incepute*.

Ne-Inșelător, *adj.* qui ne trompe pas, honnête, p. 24. — Fém. *ne-șelătoră*; pl. *ne-înșelători*, *ne-înșelătoare*.

Ném, *s. n.* famille, p. 313. || parent, p. 469. || race, p. 29. 80. 531. — Pl. *némuri*.

Ne-mâncat, *adj.* à jeun, p. 303. — Fém. *ne-mâncată*; pl. *ne-mâncăți*, *ne-mâncate*.

Nemerl (a), *v.* tomber juste, arriver au bon moment, p. 315. 453. 655.

Nemilostiv, *adj.* qui n'est pas pitoyable, qui ne donne pas (aux pauvres), p. 675. — Fém. *ne-milostivă*; pl. *ne-milostivi*, *ne-milostive*.

Nemț, *s. m.* Allemand, p. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 281. 375. || *a pune tot ca Nēmțu*, servir tous les plats à la fois, p. 227. || *îi Nēmț botezat forfecce*, c'est un juif, p. 228. || *spune drept ca Nēmțu*, il ne sait pas farder la vérité, p. 229. || *merge drept ca Nēmțu*, il est ivre, p. 230. || *a sta drept ca Nēmțu*, se tenir droit comme un caporal prussien, p. 230. || *de când Nēmțit cu codă*, depuis longtemps, p. 231. || *a se face Nēmț*, faire semblant de ne pas comprendre, p. 231. || *tace ca Nēmțu*, il se tait comme une carpe, p. 231. || *a păzi ca Nēmțu* surveiller avec soin, p. 231. || *a apucat luleua Nēmțului*, il s'est grisé, p. 231. — Pl. *Nemți*.

Nemțesc, *adj.* allemand, p. 232. 233. || *are cur nemțesc*, il a la diarrhée, p. 232. || *e cald nemțesc*, il fait froid, p. 232. || *tarara nemțescă*, chanson interminable, p. 233. — Fém. *nemțesca*; pl. *nemțesci*.

Nemțesce, *adv.* l'allemand, p. 232. 375.

Nēmțu, *s. m.* Nēmțu, forteresse, p. 233. || *cât cetatea Nēmțu'ui*, longtemps, p. 233.

Nenaî, tu n'as pas (argot des bohémieux), p. 263.

Nene, terme de respect, lorsque l'on s'adresse à un frère aîné, à une personne plus âgée, p. 160. 200. 488.

Nescal, *pron. ind.* quelque, certain, p. 200.

Nespălatu, *s. m.* Nespălatu, nom propre, p. 233.

Ne-spoit, *adj.* non étamé, p. 359.
— Fém. *ne-spoită*; pl. *ne-spoiti*,
ne-spoite.
Netot, *adj.* grossier personnage,
homme salé, mal élevé, etc.,
p. 233. — Fém. *netôtă*; pl. *ne-
toți*, *netôte*.
Nětoť, *adj.* même sens que le pré-
cédent, p. 33.
Nevéstă, *s. f.* femme, p. 364. 602.
— Pl. *neveste*.
Nevo! (a se), *v. r.* tenter, essayer,
s'efforcer, p. 646.
Nevoie, *s. f.* nécessité, besoin, p.
341. || peine, infortune, besoins,
p. 381. || *de voe, de nevoe*, bon
gré mal gré, p. 470. — Pl. *ne-
voi*.
Nică, *s. m.* Nică, nom propre, p.
234.
Nicăiri, *adv.* nulle part, p. 96.
Nichită, *s. m.* Nichita (Nicolas),
nom propre, p. 216. 222. 234.
Nici, *conj.* ni, ne, non plus; pas-
sim. || ni, du tout, p. 216. 222.
333. || pas même, p. 94. 99.
107. 108. 158. 171. 216. 222.
242. 428. 450. 473. 477. 572.
573. 580. 629. 649. || *nici... nici...*,
ni... ni..., p. 97. 177. 214. 368.
369. 424. 455. 526. 564. 565.
566. 567. 583. 645. || *nici un*,
pas un, aucun, p. 553. 592.
680. || *nici atăta*, encore moins,
p. 216. || *nici cum*, du tout, p.
513. || *nici odată*, jamais, p. 285.
350. 360. 494.
Nicolae, *s. m.* Nicolas, nom pro-
pre, p. 234. 235.
Nicolai, *s. m.* Nicolas, nom propre,
p. 234.
Nicovală, *s. f.* enclume, p. 365. —
Pl. *nicovale*.
Nicu, *s. m.* diminutif de Nicolas,
p. 335.
Niculae, *s. m.* Nicolas, p. 235.
Niculai, *s. m.* Nicolas, p. 235.
Nime, *pr. pers.* [Mold. et Ung.]
personne, p. 487. 636. 653. 655.
Nimene, *pr. pers.* personne, p. 509.
Nimenea, *pr. pers.* personne, p.
487. 494. 546. 592. 636.
Nimeni, *pr. pers.* personne, p. 679.
nimenul, à personne, p. 494.
Nimeri (a), *v.* trouver, atteindre,
p. 330. 437. || atteindre, p. 656.
parvenir à (auprès de), p.

388. || *a o nimeri*, toucher (tom-
ber), juste, p. 166. 171. 390.
Nimic, *adv.* rien, p. 177. 652. ||
rien, rien qui vaille, p. 526.
Nimica, *adv.* rien, p. 575.
Nimine, *pron. id.* [Mold.] personne,
p. 509.
Nimrod, *s. m.* Nemrod, p. 235.
Nimunula, *pron. pers. dat.* à per-
sonne, p. 494.
*Niscine, *pr. ind.* quelqu'un, n'im-
porte qui, p. 646.
Niță, *s. m.* Niță (Jeannot), p. 236.
Nițel, *adj. f.* un peu, p. 168. —
Fém. *nițică*; pl. *niței*, *nițele*.
Nod, *s. n.* noeud, p. 131. || *noduri*
grecesci, ennuis graves, p. 138.
|| *a da de nod*, se trouver en
présence d'une difficulté, d'un
ennui, p. 156. — Pl. *noduri*.
Nódă, *s. f.* coccyx, p. 281. — Pl.
nóde.
Noe, *s. m.* Noé, p. 236.
Noi, *pr. pers.* nous, p. 324. 432.
573.
Nojță, *s. f.* lanière de sandale,
p. 58. — Pl. *nojțe*.
Nópte, *s. f.* nuit, p. 51. 104. 162.
175. 315. 497. 517. 546. || *nópte*
bună, bonne nuit, p. 155. —
Pl. *nopti*.
Noroc, *s. n.* chance, p. 374. 395.
Nos, pour *nostru*, notre, p. 244.
Nostru, *adj. pos.* notre, p. 285.
294. 322. 346. 466. — Fém.
noastră; pl. *noștri*, *nostre*.
Noi, *adj.* neuf, nouveau, p. 288.
— Pl. *noi*.
Nouă, *adj. num. card.* neuf, p.
47. 216. 327.
Nóuă, *adj. num. card.* neuf, p. 434.
Novac, *s. m.* Novac, nom propre,
p. 236. || *a fi Novac*, être ru-
buste, travailleur, p. 236. || *a
se pune ca Novac*, s'atteler à
un travail, p. 236.
Nu, *pe nég.* non, ne... pas; pas-
sim. || *nu't*, ce n'est pas, p. 22.
644.
Numa, *adv.* seulement, p. 50. 429.
655.
Numai, *adv.* seulement, p. 72. 105.
207; passim. seulement, mais,
p. 345. 656. || cependant, p. 161.
|| seulement, seul, p. 143. 192.
634. 658. 665.
Nume, *s. m.* nom, p. 199. 200.

232. || nom, nom propre, p. 302.
— Pl. *nume*.
Număr, *s. m.* nombre, p. 447. —
— Pl. *numere*.
Numără (a), *v.* compter, p. 99.

Numit, *adj.* nonimé, qui a reçu
un nom, p. 496. — Fém. *nu-
mită*; pl. *numiți*, *numite*.
Nuntă, *s. f.* noce, p. 32. 386. 601.
604. — Pl. *nunți*.

O, *adj. num. card.* une; passim.
O, *pr. pers. fém.* la, immédiate-
ment à côté d'un verbe; *să
mă-o hrănesci*, p. 4. 22. 31;
passim.
O, pour *va*, *3-e pers. sing. fut.*, p.
107. 159. 163. 176. 242. 248.
322. 550. 601. 621. 682.
O, pour *voi*, *1-er pers. sing. fut.*,
p. 243.
O, pour *vești*, *2-e pers. sing. fut.*,
p. 48.
O, pour *a* [*Mold. et Olten.*] p.
99. 123. 244. 311. 380. 387.
412. 422.
O, *interj.* ô, p. 168.
Oancea, *s. f.* Oancea, nom pro-
pre, p. 237.
Obială, *s. f.* chiffon, servant de
bas aux paysans, p. 164. —
Pl. *obițele*.
Obiceiu, *s. n.* habitude, coutume,
p. 300. 342. — Pl. *obiceiuri*.
Oblu, *adj.* plan, droit, uni, p. 93.
— Pl. *obli*.
Obor, *s. n.* marché, p. 4. || enclos
où l'on garde les boeufs, p.
658. 659.
Obraz, *s. m.* figure. || *a da obraz*,
traiter avec considération, per-
mettre des familiarités, p. 171.
— Pl. *obrajă*, *obrază* et *obraz*.
***Oca**, *s. f.* oca, mesure de capa-
cité, p. 72. 166. — Pl. *ocale*.
Ocară, *s. f.* injure, affront. || *a a-
junge de ocară*, devenir un ob-
jet de risée, d'opprobre, p.
347. — Pl. *ocări*.
Ochelari, *s. m. pl.* lunettes, p.
134.
Ochiu, *s. m.* oeil, p. 325. 415. 429.
599. 610. 621. 633. || *cu ochi*,
regarder, le regard fixé, p.
292. || *în ochi*, en face, devant
toi, p. 289. 565. || *a'i scôte ochi*,
l'éblouir, l'empêcher de voir

autre chose, p. 415. — Pl.
ochi.
Ocna, *s. f.* Ocnele-Mari, village,
mines de sel, p. 237. — Pl.
Ocne.
Ocnenu, *s. m.* vent d'Ouest (en
Moldavie), p. 237.
Ocol, *s. n.* tour, circuit. || détour,
p. 96. || *a'i da ocol*, faire le tour,
p. 301. 302. 350. — Pl. *ocoluri*.
Ocolaș, *s. m.* paroissien, p. 514.
— Pl. *ocolași*.
Odată, une fois; passim. || une
fois, une seule fois, p. 176.
248. 249. 498. 527. || un jour,
p. 264. || jadis, p. 244. || *nici o-
dată*, jamais, p. 285. 350. 360.
494. || *câte odată*, parfois, p.
105. 567. || *vr'odată*, une fois,
jamais, p. 592.
Odor, *s. n.* trésor, p. 541. — Pl.
odóre.
Ogaș, *s. n.* [*Trans.*] ornière, p.
237.
Ôie, *s. f.* mouton. brebis, p. 176.
207. 235. 432. 560. — Pl. *oi*.
Oiște, *s. f.* timon, p. 166. 171.
315.
Oiu, pour *voi*, formant le futur,
p. 223. 289. 312.
Ôlă, *s. f.* pot, vase en terre, p.
238. 447. — Pl. *ôle*.
Olea, *s. m.* Olea, nom propre,
p. 238.
Olog, *adj.* perclus des jambes, p.
205. — Fém. *olögă*; pl. *ologi*,
olöge.
Olt, *s. m.* Aluta, rivière, p. 239.
240. 241. 242. 243. || *Oltu cu
totu*, rien, p. 241. || *ca apa Ol-
tului*, beaucoup, p. 241. *par'
că aruncă în Olt*, il mange
(boit) comme un trou, p. 242. |
îi curge Oltu în gură, ses af-
faires vont bien, p. 242 *când
s'o întörce Oltu înapo*, jamais,

- p. 242. || *te trece Oltu*, ne me fâche pas, p. 243. || *îi vine să sară în Olt*, il est très fâché, p. 243. || *a da fugă la Olt*, devenir fou, p. 243.
- Oltén**, *s. m.* habitant de l'Olténie, p. 244. — Pl. *Olteni*.
- Om**, *s. m.* créature, homme, gens, p. 93. 94. 160. 176. 186. 200. 257. 297. 299. 306. 308. 342. 354. 355. 368. 369. 372. 373. 452. 488. 544. 545. 546. 548. 554. 560. 573. 617. 634. 635. 636. 640. 642. 644. 645. 646. 647. 649. 654. 655. 657. 659. 660. 661. 677. 678. 689. — Pl. *omeni*.
- Omenesc**, *adj.* de l'homme, p. 633. 646. || d'autrui, p. 523. — Fém. *omenescă*; pl. *omenesci*.
- Omenie**, *s. f.* délicatesse, honnêteté, p. 158. || *a'și mânca omenia*, perdre sa bonne renommée, p. 362. — Pl. *omeni*.
- Omorî** (a), *v.* tuer, p. 357. 417.
- Omorî a se**, *v. r.* se tuer, p. 8.
- Onofrei**, *s. m.* Onofrei, nom propre, p. 244.
- Opincă**, *s. f.* sandale des paysans, p. 324. 400. 600. 601. — Pl. *opinci*.
- Oprî** (a se), *v. r.* s'arrêter, p. 34.
- Opt**, *adj. num. card.* huit, p. 119.
- Opt-spre-dece**, *adj. num.* dix-huit, p. 58.
- Or**, forme le futur, p. 179.
- Oră**, *s. f.* fois. || *de multe ori*, souvent, p. 489. 491. || *câte ori*, toutes les fois que, p. 489.
- Oraș**, *s. n.* ville, p. 244. 297. 301. — Pl. *orașe*.
- Orb**, *adj.* aveugle, p. 253. 330. 437. 458. — Fém. *ôrba*; pl. *orbi*, *ôrbe*.
- Orbeni**, *s. m.* Orbeni, village, p. 54. 245.
- Orbesc**, *adj.* d'aveugle, p. 674. — Fém. *orbescă*; pl. *orbesci*.
- Orbi** (a), *v.* aveugler, p. 678.
- Oréva**, *s. f.* Oreava, village. || *a trece și de Oréva*, aller très loin, p. 245.
- Orî**, *conj.* ou, ou bien, p. 221. 271. 314. 422. 459. 658. || *orî-că*, ou bien, p. 271. || *orî-ce*, n'importe quel, tout, p. 320. 500. *orî-ce*, n'importe ce que, p. 641. || *orî-cine*, n'importe qui, p. 311.
- Orîndu** (a), *v.* régler, disposer, p. 645.
- Orodel**, *s. m.* Orodel, localité. *ca la Orodel*, bravement, d'arrache pied, p. 245.
- Oropie**, *s. f.* Europe (dans le langage populaire), p. 246.
- Oriăcesc**, *adj.* fait en association, p. 397. — Fém. *ortăcesă*; pl. *ortăcesci*.
- Os**, *s. n.* os, p. 133. 324. — Pl. *ose*.
- Osman**, *s. m.* Osman, nom propre turc, p. 246.
- Osman-Pașa**, *s. m.* Osman - pașa, nom propre, p. 247.
- Ôste**, *s. f.* armée, p. 88. 89. 254. — Pl. *oșă*.
- Otravă**, *s. f.* poison, p. 371. — Pl. *otrăvuri*.
- Oû**, *s. n.* œuf, p. 216. 612. — Pl. *ouă*.
- Ou**, *s. m.* Ou, montagne, p. 247.
- Ovreică**, *s. f.* juive, p. 247. — Pl. *ovreice*.
- Ovreiu**, *s. m.* juif, p. 24. 133. 141. 247. 248. 249. || *a fi ovreu*, être sans foi ni loi; sale, p. 249.

P

- Pacală**, *s. m.* Pacală, sorte de Jocrisse, p. 250. 251.
- Păcală**, *s. m.* même sens que le précédent, p. 250. 251. 335.
- Pace**, *s. f.* paix, p. 204. — Pl. *pați*.
- Păclie**, *s. f.* long manteau, fait de peaux de moutons, et ayant les poils en dehors, p. 299. — Pl. *păclii*.
- Padină**, *s. f.* Padina, localité, p. 251.
- Păduche**, *s. m.* pou, p. 179. 350. 571. — Pl. *păduchi*.
- Pădure**, *s. f.* forêt, p. 444. — Pl. *păduri*.

Pădureț, *adj.* sauvage. || *mere pădurețe*, pommes à cidre, p. 228. — Fém. *pădureță*; pl. *pădureți, pădurețe*.

Pae (să'l), *v.* [*Vâlcea*] qu'il lui paraisse, qu'il lui semble, p. 145.

Păgân, *adj.* païen, p. 211. — Fém. *păgână*; pl. *păgâni, păgâne*.

Pagubă, *s. f.* perte, préjudice. *atâta paguba în țera Moldovei*, je m'en moque, p. 206. — Pl. *pagube*.

Pahar, *s. m.* verre (à boire), p. 313. — Pl. *pahare*.

Păi, *adv.* et puis, et alors, p. 173.

Păine, *s. f.* pain, p. 22. 345. 346. 347. 634. — Pl. *pâini*.

Pafu, *s. n.* fétu de paille, p. 283. — Pl. *paie, pae*.

Păiuș, *s. n.* fétu, tuyau de blé, p. 172. — Pl. *păiușe*.

Pajeră, *s. f.* aigle impérial; écusson. || *merge înaintea ca pajera nemțescă*, il avance sans cesse, p. 233. — Pl. *pajere*.

Pajură, *s. f.* même sens que le précédent, p. 233. — Pl. *pajure*.

Păiărie, *s. f.* chapeau, p. 159. 162. — Pl. *păiării*.

Păi a), *v.* [*Mold.*] frapper. || survenir inopinément, p. 549.

Palmă, *s. f.* paume de la main, p. 121. 150. 466. || gifle, p. 213. 432. — Pl. *palme*.

Pămînt, *s. n.* terre, p. 639. 666. 668. 675. 685. || monde, p. 269. || *pămîntul făgăduinței*, terre promise, p. 252. — Pl. *pămînturi*.

Pămîntén, *adj.* indigène, de cette terre, p. 9. — Fém. *pămîntencă*; pl. *pămînteni, pămîntence*.

Pân, *conj.* pour *până*, jusque, p. 36. 78. 164. 333. 477. || jusqu'à ce que, p. 400. || *pân'ce*, jusqu'à ce que, p. 584. || *pân'la*, jusqu'à, p. 440.

Până, *conj.* jusque, jusqu'à, p. 19. 34. 62. 133. 179; passim. || jusqu'à ce que, p. 655. 688. || jusqu'à ce que, tant que, p. 63. 164. 281. 372. 442. 446. 447. 587. || tant que, avant de, p. 176. 248. || *până ce*, jusqu'à ce que, p. 583. 584. 656. || *până la*, jusqu'à ce qu'il parvienne auprès de, p. 20.

Panait, *s. m.* Panoțote, nom propre, p. 252. *ușa Panaite*, allons, file, p. 252.

Panciova, *s. m.* Panciova, port sur le Danube, en Banat, p. 252. 439.

Pancu, *s. m.* Pancu, nom propre. || *a fi Pancu*, être un imbécile, p. 252.

Pandilă, *s. m.* Pandilă, nom propre, p. 252.

Pâne, *s. f.* pain, p. 345. 387. 635. 677. — Pl. *pâni*.

Pangrație, *s. m.* Pangrație, nom propre. || *a fi nea Pangrație*, être un sot, p. 253.

Pantelimon, *s. m.* Pantelimon, nom propre, p. 253. || hospice pour les fous, p. 253.

Papuc, *s. n.* pantoufle, p. 50. 324. 400. 591. — Pl. *papuci*.

Papuc, *s. m.* Papuc, nom propre, p. 253. || *juđecata lui Papuc*, mauvais conseil, p. 253.

Papuc-Hogea-Hogegariul, *s. comp.* bande de va-nu-pieds, p. 254.

Papură-Vodă, *s. m.* Papură-Vodă, surnom d'un prince Etienne, de Moldavie, p. 254. 255. || *de când cu Papură-Vodă*, depuis longtemps, p. 254. || *par'că'i în țera lui Papură-Vodă*, grande pauvreté, p. 255.

***Para**, *s. f.* para, centime, p. 216. — Pl. *parate*.

Pară, *s. f.* poire, p. 219. 548. — Pl. *pere*.

Părăsi (a), *v.* quitter, abandonner, p. 506.

Par'că, contract pour *pare că*, on dirait que, comme si, p. 28. 45. 55. 56. 62; passim. || il semble que, p. 67. 283. *par'că'i*, on dirait que c'est, p. 55. 165. 277. 293. || on dirait qu'il est, p. 56. 67. 255. 283. 443. 444.

Păré (a), *v.* sembler, paraître, p. 93. 97. 145. 302. 596. 682. 683.

Parolist, *adj.* qui tient sa parole, p. 309. — Fém. *parolistă*; pl. *paroliști, paroliste*.

Parparel, *s. m.* Parparel, nom propre, p. 194. 255.

Parte, *s. f.* côté, p. 426. || *a ave parte de*, avoir le bonheur d'être aidé, protégé par, p. 666.

Pas, *s. m.* p. 326. — Pl. *pași*.

Păsă (a), v. impôrter. || *nu-î pasă*, cela lui est égal, p. 595. || *nu-î pasă*, il ne craint pas, p. 214. 216. 333.

Paşa, s. m. pacha, titre turc, p. 79. 293. — Pl. *paşale*.

Pascăl, s. m. Pascal, nom propre, p. 256.

Pasce, s. f. Pâques, p. 527. 528.

Pascăl, s. pl. Pâques, p. 116. 369. 527.

Pasère, s. f. oiseau, p. 205. — Pl. *pasèri*.

Pascăică, s. m. Pâques, p. 489.

Pastolache, s. m. diminutif de A. postol, nom propre, p. 256. 267.

Pasvangiu, s. m. voleur, querelleur, p. 256. — Pl. *pasvangii*.

Pasvante, s. m. Pasvante, nom propre. || *nu mai e pe timpul lui Pasvante*. ne fais pas le malin, sinon il t'en cuira, p. 256.

Pasvantie, s. m. même sens que le précédent. || *a fi Pasvantie*. être mauvais et un peu toqué, p. 256.

Pat, s. n. lit, p. 145. 164. 292. 309 || crosse, p. 138. — Pl. *paturi*.

Păi (a), v. pâtir, endurer, p. 493. 495 || *a o păi*, être attrapé, p. 294. 378. 386. 451. || *a păi o boboteza*, être rossé, p. 495.

Păiit, adj. qui a été attrapé, qui a eu des ennuis, etc. || *e Stan Paşitu*, il a déjà été attrapé, p. 317. 320. 321.

Patoş, s. m. Patoş, nom propre, p. 155.

Patrie, s. f. patrie, p. 257. — Pl. *patrii*.

Patru, adj. num. card. quatre, p. 5. 248. 627.

Patru-şeci şi doi, adj. num. quarante deux, p. 447.

Patru-şeci şi opt, adj. num. quarante huit, p. 257.

Pătrunde (a), v. pénétrer, p. 133.

Păunica, s. f. diminutif de *Pauna*, nom propre, p. 258.

Pavél, s. m. Paul, p. 258.

Pavlu, s. m. Paul, p. 260.

Păzl (a), v. garder, préserver, p. 87. 150. 237. 656. 666. 670. 671. 672. 674. || *garder*, surveiller, p. 231. || *guetter*, p. 36.

Păzl (a se), v. r. se défilier, prendre garde, p. 260. 582.

Pe, prép. sur, p. 4. 5. 28. 33. 58 : passim. || sur, situé sur, p. 22. pour, en échange de, p. 177. 461. || par, p. 99. 101. 153. 268. 406. 601. 651. || à, au, p. 16. 27. 41. 45. 56. 325. 338. 432. 515. 581. || en, dans, p. 38. 52. 99. 109. 236. 263. 428. 435. sur, dans, p. 27. 34. 94. 153. 428. 435. || d'après, p. 648. || contre, p. 225. 226. 306. || le long de, n. 435. || dans, suivant, p. 33. 35. || du, p. 338. || formant l'accusatif, sans se traduire en français, p. 8. 32. 59 ; passim. *de pe*, d'après, p. 469. || *de pe*, du haut, de, p. 193. || *de pe vremea lui*, du temps de, p. 56. *pe la*, par, p. 271. || *pe la*, du côté de, p. 88. || *pe la*, devant, sous, p. 590. || *pe la*, à, p. 63. 110. 167. 500. || *pe departe*, de loin, p. 63.

Pă, prép. voir *pe*.

Pecat, s. n. péché, p. 94. || domage, p. 690. — Pl. *pecate*.

Pecetlul (a), v. cacheter, sceller, p. 19. 454.

Pedepsă, s. f. punition, p. 685. — Pl. *pelepeşe*.

Pedepsî (a), v. punir, p. 654.

Pedică, s. f. [*Trans.*] entrave, obstacle, p. 588. — Pl. *pedici*.

Peire, s. f. perte, p. 168. || perte, ruine, p. 183. 666.

Pele, s. f. [*Mold. & Vâlc.*] peau, p. 324. 453. — Pl. *peî*.

Pelin, s. m. absinthe, p. 328. — Pl. *pelinuri*.

Peneş, s. m. Peneş, nom propre. || *a fi Peneş Imperat*, être fier comme Artaban, p. 259.

Pentru, prép. pour, p. 482. 575. pour, à cause de, p. 466. || pour, pour suivre, p. 94. 96. || *pentru că*, car, parce que, p. 475. 637.

Pepelea, s. m. Pepelea, personnage des contes populaires. sot ; moqueur, p. 259. || *cutul lui Pepelea*, point faible, qui permet de vous causer des ennuis, p. 259.

Pept, s. n. [*Trans.*] poitrine, p. 524. — Pl. *pepturi*.

Péptenă (a se), *v. r.* [*Mold.*] se peigner, p. 301.
 Péptină (a se), *v. r.* [*Trans.*] se peigner, p. 301.
 Pér, *s. m.* cheveu, p. 87. 124. 249. 681. — Pl. *peri*.
 Perciunat, *adj.* qui porte des papillotes, comme les juifs, p. 249. — Fém. *perciunată*; pl. *perciunați*, *perciunate*.
 Perde (a), *v.* perdre, p. 81. 95. 310. 611.
 Perete, *s. m.* mur, p. 534. — Pl. *pereti*.
 Pêrete, *s. m.* mur, p. 50. — Pl. *pêeti*.
 Perl (a), *v.* périr, p. 281. 336.
 Pescărie, *s. f.* métier de pêcheur, p. 282.
 Pesce, *s. m.* poisson, p. 370. 439. 446. — Pl. *pesci*.
 Peste, *prép.* sur; passim. || par dessus, p. 263. 521. || *de peste*, de au delà de, de par-dessus, p. 32. 173. || *a da peste*, trouver, survenir, p. 63. 340. 576. 595.
 Petec, *s. n.* bout, lambeau. || *a'și da în petec*, retomber en faute, revenir à son naturel, p. 379. — Pl. *petece*.
 Petic, *s. n.* même sens que le précédent, p. 379. — Pl. *petice*.
 Pétră, *s. f.* pierre, p. 652. 688. grêle, p. 117. — Pl. *petre*.
 Petrache, *s. m.* diminutif de *Petre*, Pierre, p. 259. || *s'a însurat Petrache*, il a été bien attrapé, p. 259. || *o să ajungă la Petrache*, il ira en prison, p. 259.
 Petre, *s. m.* Pierre, nom propre, p. 260.
 Petrece (a), *v.* bien vivre, vivre heureux, p. 325.
 Piață, *s. f.* marché. || *în piață*, en ville, p. 80. 313. — Pl. *piețe*.
 Pică (a), tomber, p. 196. 219. 510. || tomber des gouttes de pluie, p. 63. || descendre, p. 509.
 Picior, *s. m.* pied, p. 98. 223. 258. 311. 417. 488. 601. 682. 683. || *din picior*, de sa hauteur, p. 193. — Pl. *picioare*.
 Piciorângă, *s. f.* bâton dont se servent les boiteux et qui vient s'appuyer sous le bras, p. 674. — Pl. *piciorânge*.

Pîdică, *s. f.* entrave, obstacle, p. 588. — Pl. *pîdici*.
 Piele, *s. f.* peau, p. 19. 258. 566. — Pl. *piei*.
 Pîept, *s. n.* poitrine, p. 524. — Pl. *pîepturi*.
 Pîeptenă (a se), *v. r.* se peigner, p. 337.
 Pîerde (a), *v.* perdre, p. 47. 92. 93. 94. 659.
 Pîerî (a), *v.* périr, p. 336. 337.
 Pîétră, *s. f.* pierre, p. 363. 494. 676. — Pl. *pîetre*.
 Pilă, *s. f.* lime, p. 387. 668. — Pl. *pile*.
 Pilat, *s. m.* Pilat, nom propre, p. 260. 477. 478. || *nu's din luna lui Pilat*, je ne suis pas un sot, p. 497.
 Pinten, *s. m.* éperon, p. 363. 461. — Pl. *pintenî*.
 Piper, *s. n.* poivre, p. 27.
 Pîră, *s. f.* accusation, p. 672. — Pl. *pire*.
 *Pîrcălab, *s. m.* perceuteur d'impôts, p. 163. 296. — Pl. *pîrcălabî*.
 Pîrêu, *s. m.* ruisseau, p. 264. 511. — Pl. *pîrêde*.
 Pîrî (a), *v.* accuser, p. 414.
 Pîrjol, *s. n.* feu, incendie, p. 80.
 Pîrle, *s. m.* Pîrle, nom propre, p. 260. 261. || *ține-te Pîrleo*, courage, p. 260. || *tunde-o, Pîrleo*, file, p. 261. || *du-te pîrlei*, allons, file, p. 261.
 Piron, *s. n.* gros clou, p. 466. — Pl. *pîrône*.
 Pîrte, *s. f.* sentier. || *a'î da în pîrte*, savoir au juste ce qui en est, p. 262.
 Pîrte, *s. f.* même sens que le précédent, p. 262.
 Pîrjotin, *s. m.* dans la loc. *a fi Pîrjotin*, bavard, homme de rien, p. 262.
 Pișă (a), *v.* pisser. || *a'l pișa*, pisser sur lui, p. 467.
 Pisc, *s. n.* pic, cime, p. 58. — Pl. *piscuri*.
 Pistol, *s. n.* pistolet, p. 415. || *îmbrăcat pistol*, nu, déguenillé, p. 230. — Pl. *pistole*.
 Pîtă, *s. f.* pain, p. 346. — Pl. *pîte*.
 Pîtescî, *s. pl.* Pîtescî, ville, p. 22. 262.
 Pîtpăduchî, *s. c.* mot qui n'a pas de sens, p. 179.

Plac, *s. n.* plaisir, gré. || *a'î face pe placu*, entre dans ses vues, faire ce qu'il désire, p. 648. || *a intra în placul cui-va*, même sens que le précédent, p. 647. — *Pl. placuri*.

Plăce (a), *v.* plaire, p. 134. 457. vouloir, plaire, p. 341.

Plăcintă, *s. f.* galette, p. 563. 564. 566. — *Pl. plăcinte*.

Plaivas, *s. n.* crayon, p. 63. 167. — *Pl. plaivasuri*.

Plan, *s. n.* plan. || *a face planul*, préparer son plan, p. 389. — *Pl. planuri*.

Plânge (a), *v.* pleurer, p. 250. 301.

Plâns, *s. m.* pleur, p. 251. — *Pl. plânsuri, plânsete*.

Plată, *s. f.* salaire, paiement. || *a lăsa în plata Domnului*, abandonner à son sort, p. 552. || *a lăsa în plata lui Dumnezeu*, même sens que le précédent, p. 686. — *Pl. plăți*.

Plăti (a), *v.* payer, p. 13. 141. 164. 177. 205. 416. || valoir, p. 59. 183. 348. 355. || récompenser, p. 652. || payer, acquitter, p. 688.

Plăti (a se), *v. r.* s'acquitter (d'une dette), p. 397.

Plecă (a), *v.* partir, p. 92. 191. 375. 461. 507. || aller, p. 303. 662. || aller chez, se diriger vers, p. 77. 348. || *a pleca la*, s'en aller à, p. 249.

Plenița, *s. f.* Plenița, village, p. 263. 265.

Plesni (a), *v.* crever, p. 621.

Plevna, *s. f.* Plevna, ville de Bulgarie, p. 263.

Plimbă (a se), *v. r.* se promener, p. 304. 305. 364. 452.

Plin, *adj.* plein, rempli, p. 244. 341.

***Plini** (a), *v.* parfaire, compléter, p. 654.

Ploesci, *s. pl.* Ploesci, ville, p. 263.

Plöie, *s. f.* pluie, p. 157. — *Pl. ploți*.

Ploiesci, *s. pl.* Ploiesci, ville, p. 22.

Plocon, *s. n.* présent (qu'un inférieur fait à son supérieur), p. 389. — *Pl. plocone*.

Plouă (a), *v.* pleuvoir.

Plug, *s. n.* charrue, p. 282. 325. 562. 596. || *a se pune în plug cu*, s'associer avec, p. 596. — *Pl. pluguri*.

Plumb, *s. n.* plomb, p. 666. — *Pl. plumburi*.

Plută, *s. f.* liège, p. 666. — *Pl. plute*.

Pod, *s. n.* grenier, p. 663. — *Pl. poduri*.

Pod, *s. n.* rue, p. 264. 265. — *Pl. poduri*.

Pod, *s. n.* pont, p. 28. 83. 156. 263. 264. 584. 589. 676. — *Pl. poduri*.

Podină, *s. f.* planche (pour plancher), plancher, p. 99. 265. — *Pl. podine*.

Podvódă, *s. f.* corvée, p. 302. — *Pl. podvóde*.

Pofti (a), *v.* désirer, avoir envie, p. 141.

Pofti (a se), *v. r.* s'inviter, p. 135.

Poftim, je vous prie, p. 373.

Poghircă, *s. m.* Poghirca, nom propre, p. 265.

Poiana, *s. f.* Poiana, localité, p. 265.

Poiană, *s. f.* clairière, p. 164. — *Pl. poiene*.

Poimăine, *loc. adv.* après demain, p. 116.

Póia, *s. f.* giron, pan d'une robe, p. 571. — *Pl. póle*.

Politică, *s. f.* politique, p. 150. — *Pl. politice*.

Políticos, *adj.* poli, courtois, p. 309. — *Fém. politică; pl. politicoși, politicoase*.

Pom, *s. m.* arbre, p. 292. 368. 369. — *Pl. pomi*.

Pómă, *s. f.* fruit, p. 676. 677. — *Pl. póme*.

Pomană, *s. f.* aumône, p. 371. 391. 392. 393. 398. 602. 603. *cu țiganu nu e pomană*, l'aumône que l'on fait à un bohémien n'a pas de valeur, p. 371. — *Pl. pomeni*.

Pomeni (a), *v.* faire l'aumône (en souvenir de quelqu'un), p. 523.

Pomeni (a se), *v. r.* se trouver inopinément, p. 438.

Ponos, *s. m.* mauvais renou (non mérité), p. 572. — *Pl. ponóse*.

Popă, *s. m.* prêtre, p. 77. 81. 98. 122. 163. 166. 171. 198. 251. 273. 275. 298. 312. 315. 326. 327. 359. 373. 379. 386. 461. 471. 472. 479. 489. 497. 514. 562. 566. 574. 579. 597. 611. 612. 675. — *Pl. popi*.

Popesci, *s. pl.* Popesci, localité, p. 266.
Popor, *s. n.* peuple, p. 267. — Pl. *popóre*.
Por, *s. m.* Porus, nom propre, p. 267.
Porc, *s. m.* porc, p. 23. 157. 292. 379. 407. — Pl. *porci*.
Porni (a), *v.* partir, p. 32. 99. 507. 686.
Poronci (a), *v.* [*Mold.*] commander, p. 645.
Port, *s. n.* costume, p. 396. — Pl. *porturi*.
Porumb, *s. m.* pigeon, p. 559. — Pl. *porumbi*.
Porumbă, *s. f.* prunelle (fruit), p. 557. 558. — Pl. *porumbe*.
Porumbea, *s. f.* même sens que le précédent, p. 559. — Pl. *porumbele*.
Porumbel, *s. m.* diminutif de *porumb*, pigeon, p. 559. — Pl. *porumbel*.
Poruncă, *s. f.* ordre, p. 674. — Pl. *porunci*.
Poște, *s. f.* poste, p. 179. 307. | *poșta satului*, colporteur de nouvelles mensongères, p. 307.
Postolache, *s. m.* Postolache, nom propre, p. 267.
Potecă, *s. f.* sentie, p. 47. 268. — Pl. *poteci*.
Potrivă, *s. f.* égalité. || *de o potrivă*, pareillement, p. 651.
Potriv (a), *v.* arranger, préparer, p. 391.
Potriv (a se), *v. r.* être la même, ressembler, s'accorder, p. 644.
Poveste, *s. f.* conte, p. 210. — Pl. *povești*.
Poznă, *s. f.* mauvaise plaisanterie, farce, p. 450. — Pl. *pozne*.
Prăftoriță, *s. f.* goupillon de forge, p. 671. — Pl. *prăftorițe*.
Prăjină, *s. f.* perche, p. 476. — Pl. *prăjine*.
Prăpăd, *s. n.* grand nombre, p. 212.
Prăpădi (a), *v.* perdre, ne plus reconnaître, p. 93.
Prăvăli (a), *v.* renverser, p. 570.
Prăvălie, *s. f.* boutique, magasin, p. 158. — Pl. *prăvălii*.
Praz, *s. m.* poireau, p. 25. 32. — Pl. *prajă*.
Prăznic, *s. m.* repas funèbre, p.

391. 625. || *la dracu în prăznic*, au diable Vauvert, p. 625. — Pl. *prăznice*.
Prăznu (a), *v.* fête, célébrer la fête de, p. 359.
Pre, *prép.* sur; passim. || formant l'accusatif, sans se traduire en français, p. 152.
Prea, *adv.* trop, p. 37. 489. 491.
Precum, *adv.* comme, p. 560. 561.
Preface (a se), *v. r.* se changer, se transformer, p. 574.
Presărat, *adj.* rempli, p. 430.
Preten, *s. m.* [*Ung.*] ami, p. 583. — Pl. *pretenti*.
Pricepe (a), *v.* comprendre, p. 226.
Pricină, *s. f.* cause, motif. || *din pricina lui*, à cause de, p. 234. — Pl. *pricini*, *pricine*.
Pricopsi (a se), *v. r.* s'enrichir, p. 459. 610. || parvenir, p. 285.
Prieten, *s. m.* ami, p. 667. — Pl. *prieteni*.
Prietenie, *s. f.* amitié, p. 417. — Pl. *prieteni*.
Prieteșug, *s. n.* amitié, p. 416.
Prietin, *s. m.* ami, p. 584. — Pl. *prietini*.
Prigon (a), *v.* persécuter, p. 189.
Primbă (a se), *v. r.* [*Mold.*] se promener, p. 283.
Primi (a), *v.* recevoir, p. 293. 658.
Prin, *prép.* par, p. 168. 191. 388. 402. || par, grâce à, p. 299. || à travers, p. 80. 191. 404. || à, p. 402. || dans, p. 665. || à l'aide de, p. 640. || *a da prin*, aller à, p. 22.
Prinde (a), *v.* attraper, p. 336. 416. 610. 682. 683. || *a prinde milă*, avoir pitié, p. 252.
Prinde (a se), *v. r.* s'obliger, s'engager, p. 162. 315.
Prisi (a se), *v. r.* se presser, se hâter, p. 396.
Prisos, *s. n.* excédent. || *de prisos*, inutile, superflu, p. 297. — Pl. *prisosuri*.
***Probajini**, *s. pl.* Transfiguration, p. 268.
***Pronie**, *s. f.* providence, p. 633. — Pl. *proni*.
Propune (a), *v.* proposer, p. 645.
Prost, *adj.* sot, imbécile, bête, p. 24. 133. 229. 440. 441. 485. 671. || mauvaise qualité, p. 346.

- Fém. *próstă*; pl. *proşti*, *próste*.
Prost, adv. mal, p. 347.
Proşti (a se), v. r. s'abêtir, p. 203. 204.
Prut, s. m. Pruthi, rivière, p. 268. 269. 270. || *slut la Prut*, cela va mal, p. 269. || *cătu'i Prutul*, jamais de la vie, p. 269. || *de când Prutul*, jamais, p. 270.
Puişor, s. m. diminutif de *puţu*, non chéri, p. 121. — Pl. *puişori*.
Pulu, s. m. petit (enfant), p. 496. 596. || petit (d'un animal), p. 235 || poulet, p. 14. — Pl. *pui*.
Pune (a), v. mettre, p. 4. 37. 122. 123. 152. 168. 229. 268. 595. 680. 681. || mettre, poser, placer, p. 227. 325. 512. 535. 623. mettre, enfoncer, p. 325. || *a se pune cu*, rivaliser, p. 596. | *a pune în plug cu*, s'associer avec, p. 396. || *a pune nume*, baptiser, dénommer, p. 189. 200. || *a pune la cale*, mettre dans le droit chemin, p. 37. 349. 350. || *a pune de*, se préparer à faire, p. 388. || engager, p. 337. || *a'l pune hotar*, le tuer, p. 152.
Pune (a se), v. r. se mettre, p. 110. 426. 566. || se mettre à, entreprendre, p. 236. || se placer, p. 393. || *a se pune cu*, entrer en lutte, p. 348. || *a se pune cruce şi punte*, donner des pieds et des mains pour, p. 534.
Pungă, s. f. bourse, p. 21. 169. 214. 436. 607. 657. || *a se face gura pungă*, la bouche se resserre, p. 436.
Punguliţă, s. f. diminutif de *pungă*, p. 164. — Pl. *punguliţe*.
Punte, s. f. pont, p. 263. 270. 534. 584. 585. 587. 588. — Pl. *punti*.
Pupăză, s. f. huppe, p. 11. || gâteau qui se donne en mémoire des morts, p. 521. || *colac peste pupăză*, par surcroît, en plus, p. 521. — Pl. *pupeze*.
Purcea, s. f. truie, p. 359. — Pl. *purcele*.
Purtă (a), v. porter, p. 291. 579. 582. || faire aller, p. 478. | avoir à supporter, p. 572.
Purtă (a se), v. r. s'habiller, p. 393. 461. || *a se purta în port*, s'habiller, se vêtir, p. 396.
Puşcă, s. f. fusil, p. 55. 138. 230. 674. 689. || *a da cu puşca*, tirer des coups de fusil, p. 582. — Pl. *puşci*.
Puşcărie, s. f. prison, p. 135. — Pl. *puşcării*.
Pusnic, s. m. ermite, p. 593. — Pl. *pusnici*.
Pustie, s. f. désert. || *la pustia*, au diable, p. 294. || *ducă-sepe pustii*, qu'il aille au diable, p. 632.
Pustiū, adj. vide, p. 159. || non habité, abandonné, p. 305. — Fém. *pustie*; pl. *pustii*, *pustie*.
Puţ, s. n. puits, p. 50. 588. — Pl. *puţuri*.
Puté (a), v. pouvoir, p. 52. 163. 282. 341. 359. 374. 400. 517. 560. 579. 580. 610. 611. 612. 642. 645. 647. 658. 659. || pouvoir, être à même de, p. 92.
Puté (a se), v. r. être possible, p. 133. 175. 263.
Puţeni, s. f. Puţeni, localité, p. 271.
Putere, s. f. puissance, p. 633. | force de résistance, p. 660. 661. — Pl. *puteri*.
Puternic, adj. fort, p. 562. || puissant, p. 642. — Fém. *puternică*; pl. *puternici*, *puternice*.
Puţin, adv. peu, p. 432. 679.
Putintă, s. f. possibilité, p. 351. | *a cu putintă*, être possible, p. 351.
Puturos, adj. puant, infect, p. 145. 230. — Fém. *puturoasă*; pl. *puturoşi*, *puturose*.

R

- Rac*, s. m. écrevisse, p. 518. — Pl. *raci*.
Răchită, s. f. [Mold.] osier, p. 368. — Pl. *răchite*.
Rada, s. f. Rada, nom propre. || *ori Rada baba*, *ori baba Rada*, bonnet blanc et blanc bonnet, p. 271. 272. || *baba Rada*, hom-

- me de rien, homme sans importance, p. 272.
- Rade (a), *v.* raser, p. 71.
- Rade (a se), *se* raser, p. 22.
- Radu, *s. m.* Rodolphe, nom propre, p. 5. 32. 272. 273. 274. || *a fi Radu veci*, être vieux comme Mathusalem, p. 273. || *Radu 'l chemă*, il a filé à l'anglaise, p. 273. || *a dat de Radu*, il lui est arrivé malheur, p. 274. || *tot nea Radu*, c'est tout un, p. 274.
- Rău, *s. n.* paradis, p. 388. 468. 563. — Pl. *răuri*.
- Rasă, *s. f.* froc, p. 566. — Pl. *rase*.
- Răstoca, *s. f.* Răstoca, localité, p. 274.
- Răță, *s. f.* canne; canard, p. 168. 219. 230. — Pl. *rațe*.
- Rătăci (a), *v.* perdre, p. 94. || *s'égarer*, p. 96.
- Rătăcitor, *adj.* errant, p. 181. — Fém. *rătăcitore*; pl. *rătăcitori*, *rătăcitore*.
- Răzoe, *s. f.* Răzoe, nom propre. || *din gardul Răzoei*, d'où il n'est pas, d'où il n'y a rien, p. 274.
- Rece, *adj.* froid, p. 50. 294. — Fém. *rece*; pl. *reci*.
- Recița, *s. f.* Reșița, localité, p. 275.
- Rechițele, *s. pl.* Rechițele, localité, p. 275.
- Rădică (a), *v.* [Mold.] lever, relever, p. 283.
- Regep, *s. m.* Regep, nom propre, p. 275.
- Rămâne (a), *v.* rester, demeurer, p. 7. 102. 205. 303. 328. 358. 387. 429. 453. 499. 517. 526. 530. 655. || rester, ne plus avoir, p. 324.
- Rășboiu, *s. n.* guerre. || *a face rășboiu*, combattre, p. 598. || *a bate Rășboiu*, même sens que le précédent, p. 562. — Pl. *rășbote*.
- Răspântie, *s. f.* carrefour, p. 588. — Pl. *răspântii*.
- Răsplăti (a), *v.* récompenser, p. 652.
- Răsturnă (a), *v.* renverser, p. 571.
- Răsturnă (a se), *v. r.* se renverser, p. 571.
- Rău, *adj.* mauvais, p. 161. 172. 343. 344. 345. 346. 511. 658. mauvais, méchant, p. 221. 567. 632. || défavorable, p. 506. 507. 516. || *inimă rea*, chagriné; méchant, p. 185. — Fém. *rea*; pl. *reți*, *rele*.
- Rău, *adv.* mal, p. 347. || beaucoup, fortement, p. 260. 306. || *e rău*, c'est mal, p. 95. *mai rău*, pire, p. 338. || *mai rău*, plus vite, p. 461.
- Rău, *s. m.* mal, p. 206. 470. 573. 667. 668. || mal, mauvais procédé, p. 285. — Pl. *răuri*.
- Ride (a), *v.* rire, p. 209. 564. 575. || rire, se moquer, p. 333. 557. 558. 559. 573.
- Ridică (a), *v.* lever, élever, p. 510.
- Rifos, *adj.* galeux, p. 132. — Fém. *rițoasă*; pl. *rițoși*, *rițose*.
- Rimni (a), *v.* [Dolj] désirer ardemment, p. 443.
- Rîmnic, *s. m.* Rîmnic, localité, p. 275.
- Rînd, *s. n.* tour. || *în rînd*, à tour de rôle, p. 99. — Pl. *rînduri*.
- Ris, *s. n.* risée. || *a se face de ris*, se rendre la risée de, p. 313. — Pl. *risuri*.
- Rit, *s. n.* [Banat] prairie marécageuse, p. 563.
- Rob, *adj.* esclave, p. 327. 475. — Fém. *robă*; pl. *robi*, *robe*.
- Rod, *s. n.* fruit, p. 547. || fruit, produit, p. 495. — Pl. *rode*.
- Rode (a), *v.* ronger, p. 58.
- Roma, *s. f.* Rome, p. 276. 277.
- Roman, *s. m.* Roman, nom propre. *parcă-î mîna lui Roman*, il reste triste et fâché, p. 277.
- Român, *s. m.* Roumain, p. 248. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 356. 374. 373. 462. || homme, p. 546. 639. || paysan, p. 670. || *cum îi șede Românu lui mai bine*, il est gris, p. 285. || *a fi Român verde*, être brave, fort, p. 287. || *a fi Român vechi*, être bohémien, p. 288. || *a fi Român nou*, être juif, p. 238. — Pl. *Români*.
- Românesc, *adj.* roumain. || *Țara Românească*, Roumanie (Valachie), p. 9. 288. 350. 551. — Fém. *românească*; pl. *românesce*.
- Românesce, *adv.* en roumain, p. 288. || comme un roumain, p.

289. || *ce, nu scîi romînesc* ? est-ce que tu es idiot, p. 288. || *a spune romînesc, în ochi*, lui dire carrément, en face, p. 289.
Romînică, s. m. bohémien, p. 289.
Roşlu, adj. rouge, p. 87. 179. 212. 263. — Fém. *roşie*; pl. *roşii, roşie*.
Rotă, s. f. roue, p. 123. 375. — Pl. *roţi*.
Rotocol, adj. en cercle, tout rond, p. 301.
Rudă, s. f. parent, p. 80. 313. — Pl. *rude*.
Rugă (a), v. prier, p. 635.
Rugă (a se), v. r. prier, solliciter, p. 200. 680.
Ruginósa, s. f. Ruginósa, localité, p. 291.
Rumînesc, adj. roumain. || *Ţeră-Rumînescă*, la Roumanie (la Valachie), p. 351. — Fém. *rumînescă, rumînescă*.
Rumpe (a'şl), v. se casser, p. 35.

Rupe (a), v. rompre, briser, p. 5. 601. || *déchirer*, p. 600.
Rupe (a se, a'şl), v. r. se rompre, p. 260. || se rompre, se briser, p. 98.
Rupt, adj. rompu, p. 264. || cueilli, p. 292 || rompu, arraché, p. 180. — Fém. *ruptă*; pl. *rupti, rupte*.
Rus, s. m. Russe, p. 207. 291. 292. || *a fi Rus*, être rouge de peau et de poil, p. 292. — Pl. *Ruşi*.
Rusalim, s. m. Jérusalem, p. 292.
Rusască, adj. f. [Mold.] russe, p. 293.
Ruscîuc, s. m. Ruscîuc, ville de Bulgarie, p. 293.
Rusesc, adj. russe. || *aghîasmă rusescă*, eau-de-vie, p. 293. || *cafea rusescă*, vin ou eau-de-vie, p. 293. — Fém. *rusescă*; pl. *rusesci*.
Rusesc, adv. à la russe. || *a'î trage rusesc*, le rosser d'importance, p. 293.
Rusia, s. f. Russie, p. 294.

S

'S, 1-e pers. ind. sing. je suis, p. 491. 497. 498. 502.
'S, 3-e pers. ind. pl. ils sont, p. 119. 227. || ce sont, p. 275. 375. 614.
S', pr. p. se, p. 8.
Sa, adj. pos. fém. sa, sienne, p. 357. — Pl. *sale*.
Sac, conj. que; passim. | que, pour que, p. 22. 35. 106. 145; passim. || pour, p. 191.
Sabar, s. m. Sabar, rivière, p. 294.
Săbărel, s. m. diminutif de Sabar, p. 294.
Sabie, s. f. sabre, p. 72. 260. 423. — Pl. *săbi*.
Săbiencea, s. m. Sabiencea, nom propre, p. 156.
Sac, s. m. p. 16. 111. 283. 526. 527. 595. 657. 663. 664. || musette, p. 416. || *a fi cu capu 'n sac*, a fi un prost, p. 283. — Pl. *saci*.
Safta, s. f. Elisabeth, p. 294.
Săftică, s. f. diminutif de Safta, p. 294.
Salbă, s. f. collier, p. 619. — Pl. *salbe*.

Salcă, s. f. [Trans.] saule, p. 369. — Pl. *salce*.
Salcîe, s. f. saule, p. 369. branche de saule, p. 489. — Pl. *sălcii*.
Salomon, s. m. Salomon, p. 295.
Şalvar, s. n. culotte très-large, (mot turc). — Pl. *şalvari*.
Samar, s. n. bât, p. 422. — Pl. *samare*.
Sămbătă, s. f. Samedi, p. 176. 248. 249.
Samson, s. m. Samson, p. 295.
Sănătate, s. f. santé, p. 285. || que tu vives, porte toi bien, p. 118. — Pl. *sănătăţi*.
Sanda, s. f. Alexandrine, nom propre, p. 295. 333.
Sânge, s. m. sang, p. 554.
Sân-Medru, s. m. Saint Démètre, p. 104.
Sân-Petru, s. m. Saint Pierre, p. 104.
Santa Maria, s. f. sainte Marie. | *Sânta Maria mare*, Assomption (15 Août), p. 179. || *Sânta Maria mică*, naissance de la Vierge, p. 179.
Sărac, adj. pauvre, p. 372. 418. 434.

441. 605. pauvre, malheureux, p. 156. 202. 203. 207. 227. 347. 434. 520.
Sărăci (a), v. appauvrir, p. 203.
Sărăcie, s. f. pauvreté, p. 161. 237. 282. — Pl. *sărăci*.
Saralie, s. f. sorte de gâteau turc; nom propre, p. 159.
Sare, s. f. sel, p. 27. 241. 268. — Pl. *săruri*.
Sări (a), v. sauter, p. 74. 243. 326. 587.
Sărindar, s. m. Sărindar, église et hospice, p. 295.
Sas, s. m. Saxon (de Transylvanie), p. 295. 296. — Pl. *sași*.
Sasca, s. f. Sasca, village du Banat, p. 296.
Sat, s. n. village, p. 32. 67. 96. 129. 149. 225. 226. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 346. 400. 441. || *sat fără câini*, cour du roi Pétaud, p. 303. || *a face sat unde-va*, s'établir quelque part, p. 306. 307. || *un sat de*, beaucoup de, p. 307. || *lipitorea satului*, usurier, exploiteur du village, p. 307. || *a fi gura satului*, colporter tous les potins du village, p. 307. || *a intrat în gura satului*, on paile de lui, p. 307. || *poșta satului*, menteur et bavard, p. 307. *a umblă în șapte sate*, rouler sa bosse de tous côtés, p. 308. *a umblă din sat în sat*, même sens que le précédent, p. 308. — Pl. *sate*.
Satana, s. m. Satana, p. 322.
Săten, s. m. villageois, p. 300. — Pl. *săteni*.
Sătul, adj. rassasié, p. 527. — Fém. *sătulă*; pl. *sătuli*, *sătule*.
Sătură (a), v. rassasier, p. 242.
Sătură (a se), v. r. se rassasier, p. 236. 393. || en avoir assez, se fatiguer, p. 595.
Său, conj. ou, ou bien, p. 297. 315.
Saul, s. m. Saul, nom propre, p. 398.
Sava, s. m. Sabba, nom propre, p. 19. 308.
Sbură (a), v. voler, p. 219.
Sburdă (a se), v. r. folâtrer, p. 563.
Sburli (a se), v. r. se dresser, p. 124.
Scăde (a), v. décroître, baisser, p. 105.

Scăldătore, s. f. baptistère, p. 614. — Pl. *scăldători*.
Scănte, s. f. [*Mold.*], étincelle, p. 384. — Pl. *scănte*.
Scănteie, s. f. [*Mold.*] étincelle, p. 381. — Pl. *scăntee*.
Scăpă (a), v. échapper, p. 576. 577. 611. 612. || éviter, p. 576. 577. || sauver, p. 284. 547. || laisser échapper, abandonner, p. 574.
Scăpără (a), v. tirer des étincelles, p. 631.
Scară, s. f. échelle, p. 263. 342. 511. 699. 640. 676. — Pl. *scări*.
Scărpină (a se), v. r. se gratter, p. 571.
Șimbă (a), v. r. changer, p. 439.
Schinteie, s. f. [*Banat*] étincelle, p. 381. — Pl. *schintei*.
Șchiop, adj. boiteux, p. 253. 674. — Fém. *șchiopă*; pl. *șchiopi*, *șchiope*.
Șchiopesc, adj. de boiteux, p. 674. — Fém. *șchiopescă*; pl. *șchiopesci*.
Sci (a), v. savoir, p. 21. 35. 92. 99. 105. 123. 160. 265. 286. 288. 299. 306. 311. 321. 371. 417. 418. 496. 513. 547. 549. 567. 594. 629. 636. 637. 663. 664. 665. || connaître, p. 328. 629. 636.
Scire, s. f. nouvelle. || *a sci de scirea cui-va*, savoir ce qu'il est devenu, p. 418. | *a'î avé de scire*, s'intéresser au sort de, p. 666. 690. — Pl. *sciri*.
Scinli (a'și), v. [*Ung.*] se fouler, p. 488.
Scobori (a), v. descendre, faire descendre, p. 508. 639.
Scóla, s. f. école, p. 633. — Pl. *scóli*.
Scóte (a), v. tirer, p. 72. 473. 538. || tirer, faire sortir, p. 99. 562. 630. || tirer hors de, chasser, faire partir, p. 579. 580. 662. | arracher, p. 429. 610. || déceler, p. 596. || faire sortir à la rencontre de, p. 164. || *a scóte dator*, trouver qu'il doit, p. 595. 596. || *a scóte puî*, faire éclore des oeufs, p. 4. || *a scóte la cale*, trouver une solution, mener à bonne fin, en finir, p. 37. || *a scóte la maidan*, dévoier, p. 191. || *a'î scóte ochiî*, l'éblouir, p. 415. || *a scóte corne*, faire le

méchant, chercher à mal faire, p. 594.
 Scrie (a), *v.* écrire, p. 249. 503. || marquer, p. 552.
 Sculpă (a), *v.* cracher, p. 299. 628.
 Sculă (a se), *v. r.* se lever, p. 163. 332. 400. 427. 447. 676.
 Scurt, *adj.* court, p. 33. 378. — Fém. *scurtă*; pl. *scurți*, *scurte*.
 Scurtă (a), *v.* raccourcir, p. 97. 378.
 Scutură* (a), *v.* secouer, p. 85. || vider, p. 21.
 Sdranță, *s. f.* [*Ung.*] guenille, hailon, p. 227. — Pl. *sdranțe*.
 Sdreli (a), *v.* érafler, p. 281.
 Sdrônță, *s. f.* [*Vâlcea*] souillon, coureuse, p. 337. — Pl. *sdrônțe*.
 Se, *pr. pos. 3-e pers.* se, soi, à soi; passim.
 Sê, *pr. pos. 3-e pers.* se, soi, à soi; passim.
 Sec, *adj.* sec. || *gură secă*, diseur de riens, p. 340. — Fém. *secă*; pl. *seci*.
 Sêc, *adj.* [*Vâlcea*] vide, p. 133. — Pl. *sêci*.
 Secera, *s. f.* moisson, p. 179. 249. — Pl. *secere*.
 Secerat, *s. n.* moisson, p. 249.
 Secure, *s. f.* cognée, p. 689. — Pl. *securi*.
 Ședé (a), *v.* rester, demeurer, p. 57. 76. 87. 159. 211. 570. 594. || demeurer, p. 574. || s'asseoir, p. 138. || rester, être assis, p. 454. 570. 571. 607. 608. 609. 610. || aller, circuler, p. 244. *a'î ședé*, lui aller, p. 285. || *a ședé Muscal*, vivre au crochets de quelqu'un, p. 211.
 Șeđut, *s. n.* derrière, p. 98. — Pl. *șeđuturi*.
 Șeieam, *s. p.* 156.
 Șemă, *s. f.* compte. || *la șema calet*, avec mesure, p. 36.
 Șemână (a), *v.* ressembler, p. 211.
 Șemână (a), *v.* semer, p. 27. 202.
 Șepte, *adj. num. card.* sept, p. 47. 152. 308. 326. 340. 348.
 Șeptelea (a), le septième, p. 639.
 Șerb, *s. m.* serbe, p. 308. 309. 310. — Pl. *șerbi*.
 Șerbă, *s. f.* serbe, p. 310. — Pl. *șerbe*.
 Șerbesc, *adj.* serbe, de serbe, p. 310. || sorte de danse, p. 311.

|| *mânzare șerbescă*, plat de légumes, p. 310. — Fém. *șerbescă*; pl. *șerbesci*.
 Șerbesce, *adv.* de serbe, p. 311.
 Șerbușcă, *s. f.* bouillie de millet broyé et de lait, p. 302.
 Șerbușcă, *s. f.* même sens que le précédent, p. 302.
 Șerpe, *s. m.* serpent, p. 106. — Pl. *șerpi*.
 Șerpe, *s. m.* [*Mold.*] serpent, p. 566. — Pl. *șerpi*.
 Servi (a), servir, p. 475.
 Șetilă, *s. m.* Soifard, personnage des contes populaires, p. 311.
 Șeu, *pr. pers.* son, p. 8. 32. 186. 236. 250. 356. 357. 381. 514. 576. 578.
 Sevastopol, *s. m.* Sebastopol, ville, p. 311.
 Șfânt, *s. m.* saint, p. 87. 359. 490. 532. 669. 671. 672. 588. — Pl. *șfinți*.
 Șfântu Gheorghe, *s. m.* Saint Georges, p. 121.
 Șfântu Nicolae, *s. m.* Saint Nicolas, p. 234.
 Șfântu Nicolai, *s. m.* Saint Nicolas, p. 234.
 Șfântu Panteleimon, *s. m.* saint Panteleimon; hospice, p. 253.
 Șfat, *s. n.* conseil, avis, p. 645. — Pl. *șfaturi*.
 Șfinți (a), *v.* se coucher, (en parlant du soleil), p. 442.
 Șfirși (a), *v.* finir, p. 662.
 Șfirșit, *s. n.* fin, p. 633. — Pl. *șfirșituri*.
 Șfredel, *s. n.* vville, forêt, p. 614. — Pl. *șfredele*.
 Șgabercea, *s. m.* nom propre, p. 311.
 Șgalđarac, *s. m.* Șgalđarac, nom propre, p. 312.
 Și, *pr. pos.* pour soi, son, sa; passim.
 Și, *conj.* et; passim. || aussi, p. 5. 6. 158. 160. 167. 176. 189. 221. 222; passim. aussi, même, p. 21. 87. 93. 94. 228. 245. 265. 462. 548. 583. 584. 595. 631. 651. || en outre, p. 119. 272. 441. 442. || seulement, p. 123. || *ca și*, comme, de même que, p. 141. 359. 393. 652. || semblable à, p. 500. || *cum... și...*, tel... tel..., p. 342. 415. || *după... și...*, tel...

tel..., p. 415. 523. || *de și*, quique, p. 211. 360. || de suite, sans retard, p. 574.

Și, *conj.* veđi și.

Sic, *interj.* zuti c'est bien fait, p. 2. 198. 407. 630.

Silă, *s. f.* force. || *cu de-a sila*, de force, p. 282.

Sil (a se), *v. r.* s'efforcer, p. 342.

Silit, *adj.* forcé, de force, p. 187. — Fém. *silită*; pl. *siliți*, *silite*.

Simion, *s. m.* Simon, nom propre, p. 312.

Sin, *s. n.* sein, giron, p. 87. 483. 494. 519. 625. 665. 685. || poitrine, p. 530. 531. 532. 573. 679. — Pl. *sinuri*.

Șindrilă, *s. f.* bardeau, échandole, p. 252. — Pl. *șindrile*.

Sine, *pr. pos.* soi, p. 557. 559.

Singur, *adj.* seul, tout seul, p. 175. 306. 347. 573. || lui-même, p. 558. — Fém. *singură*; pl. *singuri*, *singure*.

Slănină, *s. f.* lard, p. 346. 663. — Pl. *slănine*.

Slavă, *s. f.* gloire, éclat. || *a ridica în slava cerului*, louer, porter aux nues, p. 510.

Șleah, *s. n.* grand chemin. || *pe șleah*, franchement, p. 312.

Șleau, *s. n.* même sens que le précédent, p. 312.

Slugă, *s. f.* serviteur, p. 31. 176. — Pl. *slugi*.

Sluși (a), *v.* servir, p. 475. 476.

Slut, *adj.* [*Mold.*] laid, p. 299. 441. 442. || *slut la Prut*, cela va mal, p. 269. — Fém. *slută*; pl. *sluși*, *slute*.

Smaranda, *s. f.* Esmeralda, nom propre, p. 312.

Smochină, *s. f.* figue, p. 292. — Pl. *smochine*.

So, *pr. pos.* pour sêu, son, p. 377. 576. 578.

Sochitelă, *s. f.* pour *socotélă*, compte, p. 46.

Socôtă, *s. f.* [*Banat*] calcul, mesure, p. 655. — Pl. *socôte*.

Socotélă, *s. f.* calcul, p. 54. 633. || calcul, compte, p. 217. — Pl. *socoteli*.

Socru, *s. m.* beau-père, p. 615. — Pl. *socri*.

Șofran, *s. m.* safran, p. 371.

Sofu, *s. n.* race, p. 50. — Pl. *soțuri*.

Șold, *s. n.* hanche, p. 304. — Pl. *șolduri*.

Sopon, *s. n.* [*Mold.*] savon, p. 359. — Pl. *sopone*.

Șopni (a), *v.* chuchoter, p. 598.

Sor, *s. f.* sœur, p. 321. 322. — Pl. *sori*.

Sóre, *s. m.* soleil, p. 164. 442.

Șoreca, *s. m.* souris, p. 158. 244. — Pl. *șoreci*.

Șórice, *s. m.* souris, p. 478. — Pl. *șórici*.

Sotea, *s. m.* Sotea, un des noms du diable, p. 576. 578.

Sparge (a), *v.* briser, casser, p. 238. || déchirer, p. 600. 601.

Sparge (a'și), *v.* se casser, p. 35. 36. 98.

Spariă (a), *v.* [*Banat*] effrayer, p. 357.

Spart, *adj.* fêlé, p. 516. — Fém. *sparta*; pl. *sparti*, *sparte*.

Spată, *s. f.* épaule, dos, p. 166. 587. || *la spate*, derrière toi, p. 594. — Pl. *spate* et *spete*.

*Spătar, *s. m.* ancien titre de noblesse, chef de l'armée, commandable, p. 70. 149. — Pl. *spătari*.

Spělă (a), *v.* laver, p. 7. 358. 450.

Spělă (a se), *v. r.* se laver, p. 108. 210. || se laver, se débarrasser, p. 242. 268.

Speriă (a se), *v. r.* s'effrayer, p. 587.

Spěriă (a se), *v. r.* [*Trans.*] s'effrayer, p. 587.

Spin, *s. n.* ronce, épine, p. 327. 611. — Pl. *spini*.

Spinare, *s. f.* dos, p. 179. 532. — *de-a spinare*, sur le dos, p. 530. — Pl. *spinări*.

Spînzură (a), *v.* pendre, p. 356. 357. 331.

Spînzură (a se), *v. r.* se pendre, p. 609.

Spînzurat, *adj.* pendu, p. 562. — Fém. *spînzurată*; pl. *spînzurați*, *spînzurate*.

Spîțelnic, *s. n.* vrille, tarière, p. 72.

Spor, *s. n.* accroissement, profit. *a avé spor*, réussir, profiter, obtenir des avantages, p. 344. *î-a luat Avram sporul*, il a froid; il a été battu; il a de la veine; il s'est grisé, p. 17. — Pl. *sporuri*.

- Spori** (a), *v.* augmenter, p. 667. | prospérer, p. 388.
- Spovědu** (a), *v.* [*Mold.*] confesser, p. 632.
- Sprāvān** (a), *v.* renverser, p. 571.
- Spre**, *prép.* vers, p. 121. 328.
- Sprincenat**, *adj.* qui a de gros sourcils. || *cale sprincenată*, bon voyage, p. 36. — Fém. *sprincenată*; pl. *sprincenați*, *sprincenate*.
- Spumă**, *s. f.* écume, p. 630. — Pl. *spume*.
- Spune** (a), *v.* dire, p. 80. 160. 229. 289. 341. 400. 401. 468. 546. 561. || dire, avouer, p. 69. 501. || dire, conter, p. 225. 459. 460. 468. || parler, p. 598.
- Spurcă** (a se), *v. r.* être souillé, p. 108.
- Spurcat**, *adj.* impur, immonde, p. 136. 185. 220. 481. — Fém. *spurcata*; pl. *spurcați*, *spurcale*.
- Spuză**, *s. f.* cendre chaude, p. 71. — Pl. *spuze*.
- Sta** (a), *v.* rester, demeurer, p. 79. 98. 230. 277. 342. 343. 398. || demeurer, habiter, p. 375. être établi, p. 307. 343. || s'arrêter, rester en place, p. 461. s'arrêter, p. 421. 566. || se tenir, p. 485. 571. || *a sta de față*, témoigner, p. 563. 564. *a sta prost*, être dans de mauvais draps, p. 347. || *a 'i sta calea cruce*, être indécis, p. 63. *a 'i sta în drum*, se mettre à la traverse, p. 101.
- Stan**, *s. m.* Etienne, p. 80. 196. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. || *ori Stan*, *ori căpitan*, ou roi ou rien, p. 314.
- Stan-Pățitu**, *s. comp.* homme qui a eu beaucoup de déboirés et, par suite, a acquis beaucoup d'expérience, p. 317. 320. 321.
- Stana**, *s. f.* Etienne, p. 321. 322.
- Stână**, *s. f.* parc à brebis, p. 390. — Pl. *stâne*.
- Stanca**, *s. f.* Etienne, p. 322. 323. 337.
- Stancu**, *s. m.* Etienne, p. 323. || *a fi vaca Stancului*, être un imbécile, p. 323.
- Stancu**, *s. m.* Etienne, p. 324.
- Stâng**, *adj.* gauche, p. 534. — Fém. *stângă*.
- Stângaci**, *adj.* gaucher, p. 562. 674. — Fém. *stângace*; pl. *stângaci*, *stângace*.
- Stănică**, *s. m.* diminutif d'Etienne, p. 324.
- Stăpân**, *s. m.* maître, p. 31. 282. 637. — Pl. *stăpâni*.
- Stăpân** (a se), *v.* être maître de, être possédé, p. 52.
- Stârmina**, *s. f.* Stârmina, localité, p. 324.
- Stea**, *s. f.* étoile, p. 292. — Pl. *stele*.
- Stefan**, *s. m.* Etienne, p. 159.
- Stefănesci**, *s. m.* Stăfănesci, localité, p. 325.
- Ștefu**, *s. m.* Ștefu, nom propre, p. 58.
- Ștejar**, *s. m.* chêne, p. 287. — Pl. *ștejarî*.
- Ștejeriște**, *s. f.* chênaie, p. 610.
- Sterge** (a), *v.* essuyer. || enlever, prendre, chiper, p. 113. || *a o sterge*, filer, se sauver, p. 316.
- Sterge** (a se), *v. r.* se laver, p. 263.
- Stoenesci**, *s. pl.* Stoenesci, village, p. 326.
- Ștoica**, *s. m.* Ștoica, nom propre, p. 326. 327.
- Știr**, *s. m.* *amaranthus sanguineus*, p. 675.
- Știrbei**, *s. m.* Știrbey, nom propre, p. 325.
- Străin**, *adj.* étranger, p. 286. 303. 327. 328. 329. 341. 346. — Fém. *străină*.
- Straiță**, *s. f.* [*Ung.*] sac, besace, p. 657. — Pl. *straițe*.
- Strănută** (a), *v.* eternuer, p. 587.
- Strein**, *adj.* [*Mold. Ban. & Trans.*], étranger, p. 299. 327. 328. 329. 346. — Fém. *streină*; pl. *streini*, *streine*.
- Strepezi** (a), *v.* être agacé (en parlant des dents), p. 466.
- Strică** (a se), *v. r.* se tordre, p. 575. || *a se strica cu*, se brouiller avec, p. 643.
- Strigă** (a), *v.* crier, p. 106. 402. | appeler, p. 271.
- Striin**, *adj.* [*Vâlcea*] étranger, p. 347. 435. — Fém. *striină*; pl. *striini*, *striine*.
- Ștrimb**, *adj.* tortueux, qui serpente, p. 97. — Fém. *ștrimbă*; pl. *ștrimbî*, *ștrimbe*.

Stringe (a), *v.* ramasser, p. 409.
 || serrer, ne pas étaler, p. 625.
l'a strîns Dumneleu, il est mort, p. 687.
Stringe (a se), *v. r.* s'assembler, p. 392.
Stroe, *s. m.* Stroe, nom propre, p. 329.
Stup, *s. n.* ruche, p. 379. — Pl. *stupi*.
Su, *prép.* sous, p. 161.
Sub, *prép.* sous, p. 28. 161. 292. 309.
Sucîava, *s. f.* Sucîava, ville, p. 330.
Şueră (a), *v.* [*Trans.*] siffler, p. 493.
Suferi (a), *v.* souffrir, p. 105. 233. supporter, p. 286.
Suflet, *s. n.* p. 356. 393 453. 563, 605. 615. — Pl. *suflete*.
Suge (a), *v.* sucer, p. 106. || téter, p. 446.
Sul (a), *v.* faire monter, élever, p. 639. 640.

Sul (a se), *v. r.* monter, p. 169. 170. 223. 554.
Sulă, *s. f.* lance, p. 579. — Pl. *sule*.
Şulem, *s. m.* Şulem, nom propre, p. 141. 330.
Sună (a), *v.* sonner, résonner, p. 524. || sonner, tinter, p. 513. 516. || tirer, p. 515.
Sunet, *s. n.* son, p. 513. — Pl. *sunete*.
Surd, *adj.* sourd, p. 168. 674 — Fém. *surdă*; pl. *surdi*, *surde*.
Surpă (a), *v.* faire crouler, démolir, p. 488.
Sus, *adj.* haut. || *de sus*, de haut, p. 500. || *în sus*, en amont, r. 223. || *ăl de sus*, Dieu, p. 647. *cel de sus*, Dieu, p. 644.
Susplină (a), *v.* soupirer, p. 286.
Sută, *s. f.* cent, p. 580.
***Şuvaî**, *adv.* ruse, p. 55.
Svîrni (a), *v.* [*Moldav*] lancer, jeter, p. 689.

T

Ta, *adj. jos. fém.* ta, tienne, p. 168. 529.
Tabac, *s. n.* [*Mold.*] tabac à priser, p. 110.
Tăcé (a), *v.* se taire, garder le silence, p. 111. 115. 127. 231. 286. 400.
Tăchia, *s. f.* Tăchia, nom propre, p. 331.
Tăciune, *s. f.* tison, p. 458. — Pl. *tăciuni*.
Tăcut, *adj.* silencieux, p. 287. — Fém. *tăcută*; pl. *tăcuţi*, *tăcute*.
Tăia (a), *v.* couper, p. 100. 342. 566. 622. || décapiter, faire couper la tête à, p. 357. 414.
Tăiat, *adj.* coupé, p. 404. — Fém. *tăiată*; pl. *tăiaţi*, *tăiate*.
Tăină, *s. f.* secret, p. 636. — Pl. *tăine*.
Talanca, *s. f.* [*Mold.*] sonnaïlle, p. 401. || *a fi talanca tirgului*, colporter tous les potins de la ville, p. 401. — Pl. *talance*.
Talmeş-balmeş, *s. c.* talmouse, p. 154.
Tămădui (a), *v.* guérir, p. 619.
Tămăe, *s. f.* encens, p. 331. 613. — Pl. *tămăe*.

Tămăe, *s. f.* encens, p. 613. 620. — Pl. *tămăi*.
Tămăe, *s. f.* encens, p. 613. — Pl. *tămăi*.
Tămule, *s. f.* [*Ung.*] encens, p. 613. — Pl. *tămui*.
Tanase, *s. m.* Athanase, nom propre, p. 331. 332. || *a fi Tanase*, être bête, p. 331.
Tanasă, *s. m.* même sens que le précédent, p. 331. 332. 333.
Tanda, *s. f.* Tanda, nom propre, p. 333. 334. || *nu'i Tanda ci'i Manda*, c'est bonnet blanc et blanc bonnet, p. 334. || *cum Tanda, cum Manda*, ils se valent, p. 334.
Tândală, *s. m.* Tândală, personnage des contes populaires, p. 250. 335.
Tângală, *s. m.* Tângală, même sens que le précédent, p. 335.
Tapu, *s. m.* Le Bouc, nom propre, p. 335.
Tarabă, *s. f.* comptoir, p. 371. — Pl. *tarabe*.
Tarara, *s. f.* tarara, chant monotone, p. 228. 233.

Tare, *adj.* fort, solide, p. 53. 562. | puissant, p. 344.
Tare, *adv.* vite, rapidement, p. 88. 273.
Tarigrad, *s. m.* Constantinople, p. 25. 449.
Tarina, *s. f.* champ, p. 562. — *Pl. țarine.*
Tărlă, *s. f.* son, p. 574. 575. — *Pl. tărițe.*
Tarmambile, p. 165.
Tărtăcuță, *s. f.* Tartăcuță, (courage gisamon) nom propre, p. 336.
Ta-so, *s. c.* pour *tată-său*, son père, p. 377.
Tată, *s. m.* père, p. 4. 32. 133. 152. 155. 207. 236. 336. 356. 357. 359. 369. 381. 393. 488. 576. 578. — *Pl. tați.*
Tatar, *s. m.* Tartare, p. 337. 338. 339. — *Pl. tătari.*
Tătar, *s. m.* Tartare, p. 59. 323. 336. 337. 338. 339. 340. 421. *doar nu dau Tătarii*, ne te presse pas autant, p. 338. || *e de pe vremea lui Han Tătar*, il est très méchant, p. 338. || *a fi Tătar*, être méchant, cruel, p. 339. || vent d'Est (en Moldavie), p. 340. — *Pl. tătari.*
Tat-so, *s. c.* pour *tată-său*, son père, p. 576.
Tăvăliciu, *s. m.* Tăvăliciu, nom propre, p. 340.
Te, *pr. refl.* te, toi, à toi, p. 21. 22. 36; passim.
Técă, *s. f.* gousse, p. 5. 200. — *Pl. teci.*
Técă, *s. m.* Técă, nom propre. *tot de ai lui Técă*, des imbéciles, p. 340.
Teiu, *s. m.* tilleul, p. 199. 200. — *Pl. tei.*
Telegă, *s. f.* petite voiture à quatre roues, p. 223. — *Pl. telege.*
Teleleu, *s. m.* vagabond, p. 332. 341.
Teleorman, *s. m.* Teleorman, localité, p. 341. 443.
Teme (a se), *v. r.* avoir peur, p. 80. 97.
Temere, *s. f.* crainte, p. 633. — *Pl. temeri.*
Temniță, *s. f.* prison, p. 122. 125. — *Pl. temnițe.*
Temut, *adj.* craint. || *a fi de temut*, être à craindre, p. 287.

— *Fém. temută*; *pl. temuți, temute..*
Țenchiu, *s. n.* coin, frontière, p. 341. — *Pl. țenchiuiri.*
Țépă, *s. f.* trempe, espèce, p. 240. 380. — *Pl. țepe.*
Țépă, *s. f.* pal, p. 430. — *Pl. țepi.*
Țeră, *s. f.* pays, p. 37. 67. 185. 206. 255. 286. 336. 337. 338. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 357. 401. 431. 452. 662. || campagne, p. 350. || patrie, p. 67. 345. 431. | le pays, la Roumanie, p. 105. || *stăm prost cu țeră*, nous sommes à sec, p. 347. || *a plăti un colț de țeră*, valoir son pesant d'or, p. 348. || *în șapte țeri*, au loin, p. 348. || *a se pune cu țera*, entrer en lutte avec tout le monde, p. 348. || *vintură-țeră*, aventurier, p. 349. || *cap de țeră*, chose importante, p. 349. || *a pune țera la cale*, donner des conseils à tout le monde, p. 349. || *a da țerilor ocol*, parcourir l'univers, p. 350. || *a fi de la țeră*, être un rustre, p. 350. || *ho, țeră!* arête, grossier personnage, p. 350. — *Pl. țeri.*
Țeran, *s. m.* paysan, p. 364. 670. — *Pl. țerani.*
Țeră-Românească, *s. f.* Valachie, p. 9. 350. 351.
Țeră-Ungurească, *s. f.* Hongrie, p. 9.
Tereu, *adv.* beaucoup, p. 106.
Țeripaia, *s. f.* Teripaia, ville de Hongrie, p. 202. 351.
Terpenteac, *s. m.* nom propre, p. 351.
Terpentin, *s. m.* nom propre, p. 351.
Țeu, *pr. pos.* ton, tien, p. 299. 302. 346. 359. — *Fém. ta*; *pl. ței, tale.*
Țău, *s. m.* [*Banat*] lac, p. 678.
Ți, *pr. te, toi*, pour toi, p. 35. 36. 152. 594.
Tichie, *s. f.* calotte, p. 582. — *Pl. tichii.*
Țigan, *s. m.* bohémien, p. 133. 283. 285. 324. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377.

ȚIG

378. 379. 380. 381. 382. 383.
 384. 385. 386. 387. 388. 389.
 390. 391. 392. 393. 394. 395.
 396. 417. 670. 671. || *Ți-a eșit Țigan în cale*, tu as de la chance, p. 378. || *a'și da în petec ca Țiganu*, revenir à ses mauvaises habitudes, la caque sent toujours le hareng, p. 379. || *s'a innecat ca Țiganu la mal*, à la fin la culbute, p. 380. || *a face planu ca Țiganu*, compter sans son hôte, p. 389. || *a se muta ca Țiganu cu cortu*, changer constamment de domicile, p. 390. || *a nimeri ca Țiganu Miercurea la stând*, il est parti du pied gauche, p. 390. || *a murit ca și iepă Țiganului*, il est mort lorsqu'il s'était habitué à ne pas manger, p. 393. || *a arunca mórtea în Țiganî*, accuser quelqu'un injustement, p. 394. || *a cere ca un Țigan*, mendier effrontément, p. 395. — Pl. *Țiganî*.
 Țigancă, s. f. bohémienne, p. 115. 365. 395. — Pl. *Țigănci*.
 Țigănesc, adj. bohémien, de bohémien, p. 397. 398. 671. || *lucru Țigănesc*, travail mal fait, p. 397. *tocmelă Țigănescă*, marchandage sans fin, p. 397. || *traîu Țigănesc*, vivre misérable, se battre, p. 398. || *mân-care Țigănescă*, plat mal préparé, p. 398. — Fém. *Țigănescă*; pl. *Țigănesci*.
 Țigănesce, adv. comme (à la façon) des bohémiens, p. 399. || *a cere Țigănesce*, demander avec beaucoup d'insistance, p. 399. || le bohémien, la langue des bohémiens, p. 375.
 Țigăni (a), v. demander avec insistance, p. 399.
 Țigăni (a se), v. r. même sens que le précédent, p. 399.
 Țigănie, s. f. avarice, p. 399.
 Tighicén, s. m. même sens que *Codrén*, p. 59. 399. — Pl. *tighiceni*.
 Timp, s. n. temps, époque, p. 16. 422. || au temps de, p. 256. 325. — Pl. *tempuri*.
 Tină, s. f. boue, fange, p. 443. — Pl. *tine*.

ȚÎR

Tindă, s. f. antichambre, p. 378. — Pl. *tinde*.
 Tine, pr. pos. toi, p. 168. 466. 595.
 Ține (a), v. tenir, garder, p. 125. 286. 547. 571. 606. 681. || *dur-er*, p. 228. || *garder*, rester sur, ne pas quitter, p. 95. 101. 195. || *a ține calea cui-va*, attendre la venue de, sortir à la rencontre de, p. 36. || *a ține tot marginele*, être faux; ne pas se prononcer, p. 195. || *rem-plir*, contenter, p. 542. || *a ține de cald*, tenir chaud, p. 329.
 Ține (a se), v. r. se tenir, p. 562. || *se bien tenir*, p. 315. || *sere-garder* comme, se considérer, p. 176. 372. || *a se ține după*, ne pas quitter d'une semelle, p. 612. || *ține-te, pîrleo*, courage, p. 260.
 Țînér, adj. jeune, p. 596. — Fém. *ținără*; pl. *țineri, tinere*.
 Țintă, s. f. but, p. 96. — Pl. *ținte*.
 Ținut, s. n. contrée, région, p. 32. — Pl. *ținuturi*.
 Țipă (a), v. [*Țing.*] jeter, p. 479.
 Țipă (a), v. [*Țing.*] jeter, p. 651.
 Țir, conj. que, quoi, p. 271. 578.
 Țirăi (a), v. tirer, traîner, p. 223.
 Tiran, s. m. tyran, p. 669. — Pl. *țirani*.
 Țirchilescî, s. pl. Țirchilescî, localité, p. 400.
 Țîrg, s. n. ville, p. 67. 68. 92. 310. 400. 401. 402. || *marché*, p. 436. || *în țîrg și la móră*, partout, p. 401. || *a află țîrgul și*, l'univers entier, p. 401. || *a fi talanca țîrgului*, pie, bavard incorrigible, p. 401. || *a fi dat prin țîrg*, connaître le monde, p. 402. || *a o dă țîrgului*, répandre une nouvelle, p. 402. || *a'l da prin țîrg*, le punir, p. 402. — Pl. *țîrguri*.
 Țirgoviște, s. f. Țirgoviște, ville, p. 403. 404. || *gură de Țirgoviște*, bavard et impertinent, p. 403. || *avocat de Țirgoviște*, mauvais avocat, p. 404.
 Țîrgu-Cucului, s. c. marché public, p. 404.
 Țîri, conj. que, quoi, p. 399.
 Țîrlă, s. f. parc à ruoutons, p. 432. — Pl. *țîrle*.

Tirlie, *s. f.* traîneau (tout en bois), p. 159. — Pl. *tirlui*.
Tirtan, *s. m.* juif, p. 88. 404. — Pl. *tirtanî*.
Țiță, *s. f.* téton, sein, p. 122. — Pl. *țife*.
Țiutuliuc, dans l'expr. *Țiutuliuc Tanasă*, c'est un sot, p. 332.
Tobă, *s. f.* tambour, p. 48. 66. 79. 329. 579. — Pl. *tobe*.
Tóbă, *s. f.* tambour, p. 579. 580. — Pl. *tobe*.
Tocă (a), *v.* hacher, p. 622. || battre sur la *tocă* (voir vol. IV, le mot *tocă*), p. 273.
Tocat, *part. pas.* du verbe *a toca*.
pe tocat, en battant sur la *tocă*, en appelant à l'église, p. 461.
Tocmai, *adv.* juste, précisément, p. 153.
***Tocmală**, *s. f.* [*Mold.*] administration, p. 344. — Pl. *tocmeli*.
***Tocmălă**, *s. f.* même sens que le précédent, p. 343. — Pl. *tocmeli*.
Tocmălă, *s. f.* accord, arrangement, p. 397. — Pl. *tocmeli*.
Tóder, *s. m.* Théodore. || *a se face Tóder*, faire semblant de ne pas comprendre, p. 404.
Toiag, *s. n.* long bâton, longue canne, p. 226. — Pl. *toiege*.
Țol, *s. n.* couverture, p. 262. — Pl. *țole* et *țoluri*.
Toma, *s. m.* Thomas, nom propre, p. 405.
Tómnă, *s. f.* automne, p. 387. — Pl. *tómne*.
Țop, *interj.* hop! vlan! p. 196.
Țop, *s. n.* ruban, p. 446. || *numai țopi îi lipsea*, il ne lui manquait plus rien, p. 446. — Pl. *țopi*.
Topală, *s. m.* Topală, nom d'homme, p. 405.
Topana, *s. f.* Topana, nom propre, p. 406.
Topolnița, *s. f.* Topolnița, rivière, p. 406.
Topor, *s. n.* hache, p. 4. 360. — Pl. *topóre*.
Tórce (a), *v.* filer, p. 58.
Tort, *s. n.* filasse de chausse, de lin, etc., p. 188.
Tot, *adj.* et *adv.* tout, p. 96. 143. 150; *passim.* || tout, n'importe

quel, chaque, p. 364. 365. 449. 634. 635. 648. 666. || n'importe quoi, p. 567. || encore, p. 178. 274. 310. 439. 651. || malgré cela, tout de même, p. 7. 13. 107. 163. 178. 221. 243. 345. 346. 358. 359. 417. 499. 561. 594. 596. || constamment, p. 33. 117. 287. 477. 595. 662. 663. || aussi, p. 162. 427. 630. || toujours, quand même, p. 13. 163. 177. 221. 223. 351. 358. 439. 453. 499. || toujours, p. 189. 196. 274. 283. 351. 562. 596. || toujours, sans cesse, p. 21. 33. 117. 195. 210. 283. 287. 369. || tout entier, p. 306. 497. 517. 574. || *tôte*, toutes choses, p. 638. || *de tot*, tout-à-fait, p. 4. || *de tôte*, de tout, p. 667. || *în tôte*, en tout, p. 624. || *tôte căte*, tout ce que, p. 641. || *tot una*, la même chose, p. 271. 501. || *tótă lumea*, le monde entier, p. 645. — Fém. *tótă*; pl. *toți*, *tôte*.
Tot-dé-una, *adv.* toujours, p. 33. 35. 327. 342. 373. || *în tot-dé-una*, toujours, p. 590.
Tovarăș, *s. m.* associé. || *a se face tovarăș*, s'associer, p. 583. 584. — Pl. *tovarăși*.
Trage (a), *v.* tirer, p. 58. 152. 482. 513. 514. 515. 605. || battre, frapper, p. 311. || flanquer, p. 432. || se diriger vers, p. 240. 380. || souffler (en parlant du vent), p. 66. || préférer, vouloir aller, p. 578. *trage'î*, vas-y, p. 109. || *a trage nădejde*, espérer, p. 518. 668. || *a'î trage*, hoire, p. 293. || *a trage un aghios*, chanter; ronfler, p. 471. 472.
Trage (a se), *v. r.* descendre, p. 56.
Trăi (a), *v.* vivre, p. 19. 130. 192. 246. 252. 287. 373. 455. 483. 496. 552. 593. 611. 634. 635. || *să trăiească*, vivat! p. 192. 244.
Traian, *s. m.* Trajan, p. 406.
Traistă, *s. f.* besace, musette, p. 372. 591. 657. — Pl. *traiste*.
Traiu, *s. n.* vie, existence. || *traiu țiğănesc*, se quereller et se battre, p. 398. — Pl. *traisturi*.

- Tranana**, *s. m.* Tranana, nom propre, p. 408.
- Trânti** (a), *v.* lancer. || *aî trânti't'o cucóne Ióne*, tu as dis une belle sottise, p. 160.
- Trebă**, *s. f.* travail, affaire, p. 281. 320. 394. || occupation, p. 572. || chose, p. 394. || *a nu avé trebă*, n'avoir rien à faire, p. 570. || *de trebă*, comme il faut, bonnête, brave homme, p. 287. 373. — Pl. *trebi, treburî*.
- Trebul** (a), *v.* falloir, être nécessaire, p. 244. 283. 297. 298. 492. 507. 658 || *nu trebă [Ung.]*, il ne faut pas, p. 96.
- Trece** (a), *v.* passer, cesser, disparaître, p. 294. || faire passer, faire traverser, p. 106. 242. perdre, p. 446. || traverser, p. 99. 104. 243. 582. 584. 587. || passer, p. 168. 198. 243. 270. 271. 388. 514. 519. 520. 583. 584. 587. || dépasser, p. 324. || couler, p. 38. 109. || dépenser, p. 359. || *a trece de*, aller au de là, dépasser, p. 245. || *a'î trece de, a'î trece de dor*, perdre l'envie d'avoir (par le fait que l'on a obtenu ce que l'on désire), p. 50. 77. || *are să trecă*, il coulera, p. 109. || *a'l trece cu diorchîul*, se moquer de, p. 541.
- Trece** (a se), *v. r.* arriver au bonté, p. 97.
- Trecut**, *s. n.* passé, p. 177.
- Trecut**, *adj.* passé. || *a fi trecut cu dede-chîul*, devenir impertinent, p. 540. — Fém. *trecută*; pl. *trecuți, trecute*.
- Trei**, *adj. num. card.* trois, p. 38. 101. 110. 163. 175. 178. 225. 263. 306. 334. 579. 675. 676.
- Tresnea**, *s. m.* Tresnea, nom propre, p. 454.
- Tresni** (a), *v.* foudroyer, p. 454.
- Trestie**, *s. f.* roseau, p. 563. — Pl. *trestii*.
- Trifon**, *s. m.* Trifon, nom propre, p. 341. 407.
- Trimate** (a), *v.* envoyer, p. 658.
- Trist**, *adv.* tristement, avec tristesse, p. 277.
- Trócă**, *s. f.* Trócă, localité. || *a învêfat la Trócă*, il ne sait rien, p. 407.

- Trocan**, *s. m.* Trocan, nom propre. || *a fi Trocan*, être un géant, p. 408.
- Troian**, *s. m.* Trajan. || *calea lui Trojan*, voie lactée, p. 408.
- Tronc**, *interj.* patatras, p. 196. 197.
- Tropar**, *s. n.* motet, chant d'église, p. 526.
- Trosc**, *interj.* crac! p. 264.
- Trosni** (a), *v.* craquer, p. 571.
- Trufanda**, *s. m.* Trufanda, nom propre, p. 409.
- Trup**, *s. n.* corps, p. 486. — Pl. *trupuri*.
- Tu**, *pr. 2-e pers.* tu, toi, p. 5. 97. 111; passim. || la, p. 29.
- Țucă** (a), [*Banat*] embrasser, p. 641.
- Țuchi**, *s. m.* Țuchi, nom propre. || *a mâncaț Țerba lui Țuchi*, il est fou, p. 409.
- Tudorică**, *s. m.* diminutif de *Tudor*, Théodore, p. 409.
- Tudorin**, *s. m.* diminutif de *Tudor*, Théodore. || *de când cu Tudorin*, il y a longtemps, p. 409.
- Tufă**, *s. f.* buisson. || *tufă de Veneția*, rien, mensonge, p. 438. — Pl. *tufe*.
- Tufan**, *s. n.* chêne vert, yeuse, p. 234. — Pl. *tufanî*.
- Tufeanu**, *s. m.* Tufeanu, nom propre, p. 410.
- Tunde** (a), *v.* tondre. || *a o tunde*, filer, p. 261.
- Turbat**, *adj.* furieux, p. 107. — Fém. *turbată*; pl. *turbați, turbate*.
- Turc**, *s. m.* Turc, p. 207. 284. 327. 375. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. || *turcul plătesce*, l'innocent payera; paye qui veut, p. 416. || *vin Turcîi*, un grand dangereux menace, p. 420. || *păr'că'l alérgă Turcîi*, comme s'il avait le diable à ses trousses, p. 421. || *doar nu vin Turcîi*, plus lentement, rien ne presse, p. 422. || *se bat Turcîi la gura lui*, il bredouille, p. 423. *a fi Turc*, être méchant, cruel, p. 423. || *a fi cap de Turc*, intelligent, un gros personnage, p. 424. — Pl. *Turci*.

Turcesc, *adj.* turc, de turc, p. 424. 425. || *dreptate turcescă*, injustice, p. 425. || *dobândă turcescă*, de gros intérêts, p. 425. — Fém. *turcescă*; pl. *turcesci*.
Turcesce, *adv.* à la turc, comme les turcs. || le turc, p. 375. 425.
Turci (a se), *v. r.* devenir turc; se mettre à l'abri du danger, p. 426.
Turcit, *adj.* devenu turc, p. 670. 671. — Fém. *turcită*; pl. *turciți*, *turcite*.
Turcos, *adj.* méchant, brave, p. 417. — Pl. *turcoși*.

Turda, *s. f.* Turda, ville de Hongrie, p. 426.
Turlac, *adj.* hurluberlu; ivre, p. 424. — Pl. *turlaci*.
Turleac, *adj.* même sens que le précédent, p. 424. — Pl. *turleaci*.
Turn, *s. n.* tour, tourelle, p. 18. 60. 61. 489. — Pl. *turnuri*.
Turcă, *s. f.* [*Mold.*] tige (de bottes), p. 651. — Pl. *turci*.
Turcă, *s. f.* [*Mold.*] tige (de bottes), p. 651. — Pl. *turci*.
Tutur, pour tous, p. 634.
Tuturén, *adj.* p. 431.

U

Uca, *s. m.* Uca, nom propre, p. 426. 427. || *a fi Uca*, être sot, p. 427.
Ucenic, *s. m.* apprenti, p. 567. — Pl. *ucenici*.
Ucide (a), *v.* tuer, p. 537.
Udrea, *s. m.* Udrea, nom propre, p. 427.
Uită (a), *v.* oublier, p. 286. 643. 653. 688.
Uită (a se), *v. r.* regarder, p. 220. 453. 489. 570. 611. 628. || *a se uita la*, regarder, p. 620.
Uitat, *adj.* oublié. || *a fi uitat de Dumnezeu*, être très-vieux, p. 688. — Fém. *uitată*; pl. *uitați*, *uitate*.
Ulcior, *s. n.* cruche, broc, p. 72. — Pl. *ulciore*.
Uliță, *s. f.* rue, p. 428. 429. || *a bate ulițe*, battre le pavé, p. 428. 429. — Pl. *ulițe* et *uliți*.
Umblă (a), *v.* aller, p. 92. 95. 101. 342. 348. 524. 528. 530. 531. 626. || aller, marcher, p. 55. 67. 96. 152. 304. 305. 306. 308. 480. 626. || vaquer, circuler, p. 21. 33. 67. 92. 96. 146. 191. 304. 305. 308. 332. || quêter, p. 613. chercher à rencontrer, courir, p. 517. 591. 613. || porter, être vêtu de, p. 528. 530. 531. 532. circuler, p. 47. || parcourir, p. 99. 152.
Umbră, *s. f.* ombre, p. 327. 587. — Pl. *umbre*.
Umbrăresc, *s. pl.* Umbrăresc, localité, p. 129. 429.

Umăr, *s. n.* épaule, p. 458. — Pl. *umere* et *umeri*.
Umflă (a se), *v. r.* enfier, se gonfler, p. 104.
Umple (a), *v.* emplir, remplir, p. 111. 114. 496. 526. 527. 658. 659. || *mai umplut de București*, tu ne m'as rien fait de bon, p. 21. || *a'l umplé de bogdaproste*, l'ahurir; ne pas rendre à quelqu'un le service qu'il avait demandé, p. 495.
Un, *adj. num. card.* un; passim. | *d'un*, un, p. 88. || *nici un*, aucun, p. 553. || *tot una*, la même chose, p. 271. 501. || *cu una cu două*, facilement, p. 350. || *una două*, à tout moment, p. 196. — Fém. *una*; pl. *uni*, *unele*.
Und', *adv.* pour *unde*, où, à où, p. 50. 161.
Unde, *adv.* où, là où, p. 1. 21. 24. 98; passim. || dans lequel, p. 16. 347. || *pe unde*, là où, p. 601. 626.
Unde-va, *adv.* quelque part, p. 307.
Uneltă, *s. f.* instrument, p. 327. — Pl. *unele*.
Unge (a), *v.* graisser, p. 623.
Ungur, *s. m.* Hongrois, p. 150. 227. 363. 429. 430. — Pl. *Unguri*.
Ungurén, *s. m.* Hongrois et Roumain de Transylvanie, p. 431. 432. — Pl. *Ungurenți*.
Unguresc, *adj.* hongrois, de hongrois, p. 432. — Fém. *ungurască*; pl. *unguresci*.
Ungurască (Téra), *s. f.* Hongrie, p. 9.

Unsore, *s. f.* graisse, p. 623. — Pl. *unsori*.
 Ură, *s. f.* haine, p. 183. 672. — Pl. *ure*.
 Urcă (a), *v.* monter, p. 75.
 Urcior, *s. n.* cruche, p. 316. — Pl. *urciore*.
 Urdă, *s. f.* fromage blanc, p. 426.
 Ureche, *s. f.* oreille, p. 598. — Pl. *urechi*.
 Urgie, *s. f.* haine, p. 494. 672. — Pl. *urgit*.
 Uri (a), *v.* détester, p. 234.
 Uri (a se), *v. r.* détester, ne pas aimer, déplaire, p. 669.
 Urît, *s. n.* ennui. || *de urît*, par ennui, désœuvrement, p. 570.
 Urît, *adj.* laid, p. 167. 221. 442. 662. || déplaisant, désagréable, p. 675. — Fém. *urită*; pl. *urîți*, *urite*.
 Uriă (a), *v.* hurler, p. 513.
 Uriăți, *s. pl.* Uriăți, nom propre, p. 432.

Urmă, *s. f.* fin. || trace, p. 327. || *pe urmaș cu-va*, après le départ de, après le passage de, p. 515. || *din urmă*, de la fin, p. 284. || *din urmă*, de près, par derrière, p. 238. || *cel de pe urmă*, le dernier, p. 284. || *cea (mai) de pe urmă*, la dernière, celle de la fin, p. 207. 208. 284. — Pl. *urme*.
 Urs, *s. m.* ours, p. 207. — Pl. *urși*.
 Urz(a), *v.* ourdir, p. 331. || préparer, ourdir, p. 685.
 Urzica, *s. f.* hortie, p. 443. — Pl. *urzici*.
 Ușă, *s. f.* porte, p. 164. 252. 487. 588. || entrée, p. 4. — Pl. *uși*.
 Uscă (a se), *v. r.* se dessécher, p. 530. 531.
 Uscat, *adj.* sec, desséché, p. 530. || *pe uscat*, sur la terre ferme, p. 616. — Fém. *uscată*; pl. *uscați*, *uscate*.
 Ușurel, *adv.* légèrement, p. 213.

V

Va, *3-e pers. ind. sing.* du verbe *a voi*, s'emploie pour le futur; passim. || il veut, p. 32. 142. 544. 546. 548. 645. 646. 647.
 Vac, *s. n.* siècle, p. 518. — Pl. *vacuri*.
 Vacă, *s. f.* vache, p. 129. 207. 323. 400. 446. 665. || *a fi vaca Stancului*, être un imbécile, p. 323. — Pl. *vacă*.
 Văcar, *s. m.* vacher, p. 70. — Pl. *văcari*.
 Văcăresc, *s. pl.* Văcăresc, localité, p. 433.
 Vai, *interj.* hélas! p. 227. 347. || *vai de*, malheur à, p. 16. 296.
 Vai-de-ei, *s. c.* Vai-de-ei, localité, p. 434.
 Valetă (a se), *v. r.* se plaindre, p. 501. 502.
 Văită (a se), *v. r.* se plaindre, p. 501.
 Vale, *s. f.* vallée, p. 33. 35. 93. 122. 570. 571. 598. || *de vale*, en bas, p. 639. — Pl. *văi*.
 Valea-Ghinului, *s. f.* localité, p. 435.

Valea-lui-Caută, *s. f.* localité, p. 435.
 Valea-Lungă, *s. f.* localité, p. 436.
 Valea Teancului, *s. f.* localité, p. 436.
 Valma (de-a), *s. c.* en commun, ensemble, p. 387.
 *Vamă, *s. f.* droit d'entrée, p. 688. — Pl. *vămă*.
 Vără (a), *v.* passer l'été, p. 129.
 Vargă, *s. f.* baguette, p. 683. — Pl. *vergi*.
 Vărnăv, *s. m.* Vărnăv, nom propre, p. 436.
 Varză, *s. f.* chou, p. 497. — Pl. *verze*.
 Vașcoi, *s. m.* Vașcoi, localité, p. 437.
 Vasilache, *s. m.* acelaș înțeleas ca *Vasilca*. || *a fi în loc de Vasilache*, être un porc, p. 437.
 Vasile, *s. m.* Basile, p. 437.
 *Vătaf, *s. m.* directeur, p. 122. — Pl. *vătafi*.
 Vatră, *s. f.* foyer, p. 5. 243. 651. — Pl. *vetre*.
 Vătrașu, *s. m.* tisonier, fourgon, p. 4. — Pl. *vătrașe*.

Vavilon, *s. m.* Babylone, p. 437. 438. || *a fi în ale Vavilone*, être fâché, furieux, etc., p. 437. || *a vorbi în ale Vavilone*, parler en dehors du sujet, p. 438. || *a veni în ale Vavilone*, venir rapidement et fâché, p. 438.

Vavilonie, *s. f.* confusion, p. 438.

Vă, *pr. pers. 2-e pers.* vous, p. 74. 93.

Vechiu, *adj.* vieux, p. 22. || vieux, ancien, p. 97. 288. — Fém. *vechie*; pl. *vechi*.

Véc, *s. n.* siècle. || *a fi Radu veci*, être très-vieux, p. 273. — Pl. *veci*.

Vecinic, *adj.* éternel, p. 634. — Fém. *vecinică*; pl. *vecinici*, *vecinice*.

Vedé (a), *v.* voir, considérer, p. 8. 13. 14. 21. 23. 24. 32. 48. 121. 309. 310. 371. 386. 455. 518. 552. 564. 565. 566. 592. 620. 622. 638. 681. 682.

Vedé (a se), *v. r.* se voir, être vu, p. 135. 222. 244. 297. 298. 308. 356. 373. 593. || se voir, se rencontrer, p. 438. || se voir, p. 557. 559.

Veî, *3-e pers. sing.* du verbe *avoi*, forme le futur, p. 7. 35. 36. 358.

Veneția, *s. f.* Venise, p. 438. || *tufă de Veneția*, rien, p. 438.

Veni (a), venir, p. 5. 21. 89. 110. 121. 152. 157. 158. 159. 160. 179. 198. 212. 215. 251. 336. 337. 338. 380. 406. 420. 421. 427. 438. 447. 456. 462. 467. 489. 500. 507. 547. 548. 649. | *a'î veni*, avoir envie, p. 243. 292. || *'î-ai venit dracii*, il est furieux, p. 618. 619.

Veninos, *adj.* venimeux, p. 136. — Fém. *veninosă*; pl. *veninoși*, *veninoase*.

Văr, *s. m.* cousin, p. 72. — Pl. *veri*.

Verde, *adj.* vert, p. 13. 14. 23. 24. 135. 287. 288. 308. 309. || *a fi Român verde*, être brave, p. 287.

Verde, *adv.* vertement. || *a spune verde*, dire franchement, sans ambages, p. 289.

Verdeș, *s. m.* Verdeș, nom propre. || *să ne vedem la Verdeș*, la semaine des quatre jeudis, p. 438. || *până la Verdeș împărat*, au loin, p. 439.

Versat, *s. n.* petite vérole. || *cîupit de versat*, marqué de la petite vérole, p. 441.

Vêrșeț, *s. m.* Vêrșeț, localité, p. 449.

Vestit, *adj.* célèbre, p. 244. — Fém. *vestită*; pl. *vestiți*, *vestite*.

Viclén, *adj.* faux rusé, p. 186. — Fém. *viclenă*; pl. *vicleni*, *viclene*.

Vidra, *s. f.* loutre commune, p. 136. — Pl. *vidre*.

Vie, *s. f.* vigne, p. 117. 373. — Pl. *vi*.

Viță, *s. f.* vie, p. 432. — Pl. *vițe*.

Viitor, *s. n.* avenir, p. 177.

Vin, *s. n.* vin, p. 22. 74. 265. 436. 439. — Pl. *vinuri*.

Vină, *s. f.* faute, p. 69. || *a nu fi de vină*, ce n'est pas de sa faute, p. 110. — Pl. *vine*.

Vinde (a), *v.* vendre, p. 61. 216. 577. || débiter, p. 459.

Vindecă (a se), *v. r.* guérir, p. 514.

Vineri, *s. f.* Vendredi, p. 390.

Vint, *s. n.* vent, p. 75. 78. 451. — Pl. *vinturi*.

Vintură-țera, *s. m.* aventurier, p. 349.

Virt, *s. n.* sommet, p. 159. — Pl. *virfur*.

Virgil, *s. m.* Virgile, nom propre, p. 439.

Viri (a), *v.* enfoncer, p. 639. || fourrer, p. 281. 624. 625.

Viri (a se), *v. r.* se fourrer, p. 394.

Virșă, *s. f.* verveux, nasse, p. 559. Pl. *virșe*.

Vișă, *s. f.* Vișă, nom propre, p. 440.

Visită, *s. f.* visite, p. 14. — Pl. *visite*.

Viță, *s. f.* bétail, p. 121. — Pl. *vite*.

Viță, *s. f.* cep, pied de vigne, p. 123. — Pl. *vițe*.

Vițel, *s. m.* veau, p. 446. — Pl. *viței*.

Vitez, *adj.* brace, p. 204. — Pl. *viteji*.

Vlad, *s. m.* Vladislav, nom propre, p. 440. 441. 442. || *al de nea Vlad*, un imbécile, p. 442.

Vlada, *s. f.* Vlada, nom propre, p. 442. 443. || *afi Vlada*, femme grande et sotte, p. 442.

Vlăduță, *s. m.* diminutif de *Vlad*.

|| *al de nea Vlăduță*, un sot, p. 443.
Vlașca, *s. m.* Vlașca, département, p. 443.
Vlășie, *s. m.* Vlășie, nom propre, p. 444. || *ca în pădurea Vlășiei*, comme dans la forêt de Bondy, p. 444.
Voce, *s. f.* voix, p. 267.—Pl. *voce*.
***Vodă**, *s. m.* prince, p. 142. 143. 348.
Voe, *s. f.* volonté. || *de voe de ne-voe*, bon gré, malgré, p. 470. | *voe bună*, joie, partie de plaisir, p. 286. — Pl. *voi*.
Voî, *pr. pers.* vous, p. 48.
Vol (a), *v.* vouloir, p. 142. 488. 547. 669.
Voicu, *s. m.* Voicu, nom propre, p. 444.
Vole, *s.* volonté, p. 125. 545. 644. 646. || gré, permission, p. 125. || *voie la*, libre à, p. 125. || *a face pe voie*, exaucer les vœux de, p. 648. || *a face voica la*, accomplir les désirs de, p. 658.—Pl. *voi*.
Voinic, *adj.* brave, p. 145. 188. 201. 537. — Fém. *voinică*; pl. *voinicî*, *voinicice*.
Vom, *1-e pers. ind. pl.* du verbe *a voi*, forme le futur, p. 264.
Vor, *3-e pers. ind. pl.* du verbe *a voi*, forme le futur, p. 495.
Vorbă, *s. f.* parole, p. 323. || mot, 2. 392. 500.—Pl. *vorbe*.
Vorbi (a), *v.* parler, p. 54. 96. 138. 160. 232. 302. 311. 324. 425.

438. 441. 506. 596. || *a vorbi grecesce*, être gris, p. 138. || *a vorbi sîrbesce*, parler lourdement grossièrement, p. 311. || *a vorbi turcesce*, être ivre, p. 425.
***Vornic**, *s. m.* [*Mold.*] maire de village, p. 298. — Pl. *vornicî*.
Vra, *3-e pers. ind. sing.* [*Mold.*] pour *vré*, il veut, p. 142.
Vracniță, *s. f.* [*Banat*] petite porte, p. 562. — Pl. *vracnițe*.
Vraî, *2-e pers. ind. sing.* [*Mold.*] pour *vré*, tu veux, p. 342.
Vrăjmaș, *s. m.* ennemi, p. 52. — Pl. *vrăjmași*.
Vre, *pr. ind.* quelque. || *vre un*, quelque, p. 566. || *vre o dată*, parfois, jamais, p. 565. 592.
Vreme, *s. f.* temps, p. 44. 45. 173. 514. || *vreme rea*, qui apporte le mauvais temps, p. 431. || *pe vremea*, du temps de, p. 325. 338. || *de pe vremea*, du temps de, p. 56. 254. 321.—Pl. *vremi* et *vremuri*.
Vrol (a), *v.* vouloir, p. 97. 142. 163. 176. 248. 249. 283. 320. 325. 342. 364. 374. 470. 502. 523. 544. 545. 567. 644. 651. 659. 667. || *a vroi cu cine-va*, vouloir du bien à, p. 649. || *vreî nu vreî*, bon gré, malgré, p. 470. 474. || *vrai nu vraî*, bon gré, malgré, p. 470.
Vulpe, *s. f.* renard, p. 207. — Pl. *vulpi*.
Vultur, *s. m.* aigle, p. 341. — Pl. *vulturî*.

Z

Zadar (intr'un), *loc. adv.* en vain, inutilement, p. 297.
Zamă, *s. f.* [*Oltenița et Ung.*] jus, p. 235. 447. 497. 514. 515. || *a fi botezat cu zamă de varză*, être méchant, p. 447. — Pl. *zemuri*.
Zamfir, *s. m.* Zamfir, nom propre, p. 446.
Zamfirica, *s. f.* diminutif de *Zamfir*, nom propre, p. 446.
***Zapcău**, *s. m.* sous-préfet, p. 203. 204. — Pl. *zapciî*.
***Zapis**, *s. n.* contrat, p. 669.—Pl. *zapise*.

Zémă, *s. f.* jus, p. 497.—Pl. *zemuri*.
Zena, *s. f.* Zena, nom propre, p. 446.
Zevelcă, *s. f.* tablier du costume des femmes, à la campagne, p. 310. — Pl. *zevelce*.
Zgremburicea, *s. m.* Zgremburicea, nom propre, p. 31. 209. 447.
Zid, *s. n.* mur, muraille, p. 130. — Pl. *ziduri*.
Zor, *s. n.* hâte. || *a da zor*, presser, p. 501. 553.
Zorilă, *s. m.* Zorilă, nom propre, p. 447.
Zugrăvi (a), *v.* peindre, p. 560.

GLOSAR

AROMÂNNO-FRANCES

A

A, *pr. dém.* le, la, le sien, p. 433. 365. 436.

Ac, *s. n.* aiguille, p. 266.

Acățare, *v.* accrocher, attraper, p. 418. 606.

Acățare, *v.* accrocher, attraper, p. 606.

Acățare (s'), *v. r.* s'accrocher, p. 665.

Acsen, *s. m.* étranger, p. 328.

Adărare, *v.* faire. || bâtir, construire, p. 193.

Adărare (s'), *v. r.* se faire, se construire, p. 270.

Adjundzere, *v.* devenir, p. 361. 651.

Aduçere, *v.* avoir l'air de, ressembler à, p. 10.

Afirire, *v.* garder, préserver, p. 551.

Aflare, *v.* trouver, rencontrer, p. 305. 490. 506. 507. 565.

Aforă, *adv.* hors, en dehors, p. 360.

Agârșire, *v.* oublier, p. 633.

Aghiu, *s. m.* saint, p. 597.

Agîungere, *v.* devenir, p. 270.

Agîutare, *v.* aider, p. 531. 661.

Al, *adv.* de, p. 29. 69. 128. 407. || devant, p. 420. || formand l'ac-

cusatif, p. 551.

Alăgare, *v.* courir, p. 98.

Alant, *pr.* autre. || *alântuiș*, à au-

trui, p. 425.

Alăsare, *v.* laisser, p. 153. 606.

Alăvdare, *v.* louer, p. 365. 396.

Alăvdare, *v.* louer, p. 397.

Alăvdare, *s. f.* louange, p. 8.

Alédzere, *v.* choisir, séparer, p. 500.

Ăilu, *s. n.* ail, p. 137. — Pl. *ălie*, *ăli*.

Aloat, *s. n.* pâte, p. 360.

Aluat, *s. n.* pâte, p. 360.

Amânare, *v.* retarder, remettre à plus tard, p. 653.

Amare, *s. f.* mer, p. 270.

Amaxea, *s. f.* chariot, p. 418.

Amone, *s. f.* enclume, p. 361. 365.

Amoni, *s. f.* enclume, p. 360.

Anapole, *s. f.* Nauplia, localité, p. 4.

Andjurare, *v.* injurier, p. 234.

Ăngrecare, *v.* fâcher, mécon-

ter, p. 551.

Anoghi, *adv.* dessus, p. 193.

Apă, *s. f.* eau, p. 635.

Apărare, *v.* préserver, garder, p. 675.

Aprindere, *v.* allumer, p. 568.

Apróchiare, *v.* recevoir, admettre, laisser s'approcher, p. 137. 298.

Ara, *adj. f.* mauvaise, défavo-

nable, p. 506.

ARĂ

Arăba, *s. f.* voiture, char, p. 418.
 Arbines, *s. m.* Albanais, p. 8.
 Arău, *adj. s. m.* tort, mal, p. 234.
 425.
 Arhund, *s. m.* seigneur, noble, p.
 137.
 Aridere, *v.* tromper, p. 433.
 Aripidină, *s. f.* descente, pente,
 p. 98.
 Arlu, *s. m.* rivière, p. 270.
 Armân, *s. m.* Roumain, p. 10. 11.
 Armână, *s. f.* Roumaine, p. 137.
 Armănere, *v.* rester, demeurer, p.
 330.
 Arnit, *adj.* balayé, p. 69. — Fém.
arnită.
 Artisire, *v.* être de trop, p. 46.
 Artisire, *v.* être de trop, p. 46.
 Asan, *s. m.* Assan, nom propre,
 p. 419.
 Ascăpare, *v.* échapper à, éviter,

CÂR

p. 247. 597. || préserver de, p.
 670. 671.
 Asoundere, *v.* cacher, p. 598.
 Asdrare, *v.* faire, procurer, p.
 247.
 Aspardzere, *v.* briser, casser, p.
 588.
 Aspargere, *v.* casser, briser, p.
 568.
 Aspirare, *v.* effrayer, p. 247.
 Astălare, *v.* rencontrer, p. 565.
 Atuncea, *adv.* alors, p. 590.
 Aua, *adv.* ici, p. 266. 298.
 Avdzire, *v.* entendre, p. 407.
 Aviglare, *v.* veiller sur, p. 639.
 Avère, *v.* avoir. || *ai*, tu as, p. 69.
 137. 418. || *are*, il a, p. 34. 194.
 436. 538. 599. || *ari*, il a, p.
 569.
 Âvunia, *adv.* rapidement, p. 270.
 Azore, *s. n.* hâte, p. 69.

B

Băgare, *v.* mettre, p. 360. 588.
 Bănare, *v.* vivre, p. 418.
 Bari-un, *adj.* personne, aucun, p.
 547.
 Bêre, *v.* boire, p. 635.
 Besă, *s. f.* foi, bonne foi, p. 8.
 Biserică, *s. f.* église, p. 490. 588.

Bişire, *v.* péter, vesser, p. 407.
 Brăscă, *s. f.* tortue, p. 98.
 Bun, *adj.* bon, p. 125. — Fém.
bună.
 Buşa, *s. m.* Bucha, nom propre,
 p. 29.

C

Ca, *conj.* comme, p. 4. 137. 330.
 427. 433. 613. 630. || pour que,
 p. 548. || si, p. 247. 362.
 Că, *conj.* parce que, si, p. 69.
 Caçula, *s. f.* bonnet de fourrure,
 p. 128.
 Cădere, *v.* tomber, p. 10. 424.
 427.
 Căftare, *v.* chercher, p. 360. 419.
 Căftare, *v.* chercher, p. 298. 361.
 507.
 Calar (n-), *adv.* à cheval, p. 11.
 Călar (n-), *adv.* à cheval, p. 11.
 Călăuz, *s. m.* conducteur, guide,
 p. 297. 490.
 Călcare, *v.* fouler aux pieds, p.
 420.
 Calcare, *v.* marcher, mettre les
 pieds sur, p. 665.

Cale, *s. f.* route, chemin, p. 34.
 297. 565.
 Calimera, *s. c.* [du grec] bonjour,
 p. 124.
 Cama, *adv.* plus, p. 270.
 Cămărusire (s'), *v. r.* être fier, se
 pavaner, p. 153.
 Când, *adv.* lorsque, p. 34. 590.
 Căndari, *s. n.* balance, p. 569.
 Candu, *adv.* lorsque, p. 10. 569.
 691.
 Cane, *s. m.* chien, p. 303. 304.
 305. 691.
 Cantare, *v.* chanter, p. 10. 11.
 Cap, *s. m.* tête, p. 24.
 Cara, *conj.* si, p. 362.
 Caraman, *s. m.* Caraman (nom
 de chien noir), p. 48.
 Carbune, *s. m.* charbon, p. 361.

Cari, *pr. rel.* qui, celui qui, p. 270.
 Către, *v.* laisser tranquille, p. 304.
 Caș, *s. n.* fromage à la pie, p. 10.
 Casă, *s. f.* maison, p. 137. 298.
 Cât, *adv.* combien. || *di cât*, plutôt que, p. 29.
 Cathe, *pr.* chaque, p. 365. 396.
 Căthe, *conj.* autant, p. 300.
 Cathi, *pr.* chaque, p. 365.
 Căturie, *s. f.* accusation, p. 551.
 Catoghi, *prép.* sous, p. 193.
 Ce, *pr. rel. și interj.* quel, p. 69. || qui, p. 297. 397. 635. || ce que, p. 10. || quoi? que? p. 270. || *ce că*, quoique, p. 304.
 Ce, *conj.* mais, p. 547.
 Celnic, *s. m.* notable, gros propriétaire, p. 10. 361.
 Cer, *s. m.* ciel, p. 507.
 Căra, *s. f.* cire, cierge, p. 568.
 Chedică, *s. f.* embûche, p. 588. — Pl. *chedici*.
 Chidică, *s. f.* embûche, p. 588.
 Chirire, *v.* périr, être détruit, p. 266.
 Chișare, *v.* pisser, p. 691.
 Ci, *pr. relat.* qui, p. 297.
 Cîr, *s. n.* crible, tamis, p. 365. 396.

Cîubana, *s. f.* grande cueillièrre, p. 362.
 Cîumag, *s. n.* gourdin, p. 305.
 Cîumaga, *s. f.* bâton, p. 304.
 Códă, *s. f.* queue, p. 569. 606. || *dădea códă*, remuait la queue, p. 202.
 Cola, *s. m.* Nicolas, p. 234.
 Cola-mboła, p. 445.
 Cor, *s. n.* danse (ronde), p. 407.
 Córñ, *s. n.* corne, p. 599. — Pl. *córñe*.
 Cripare, *v.* crever, mourir, p. 433. 621.
 Criștin, *adj.* chrétien, p. 419. 420. 670.
 Cruce, *s. f.* croix. || signe de la croix, p. 531. 565.
 Cruçi, *s. f.* croix, p. 531.
 Csenu, *adj.* étranger, p. 136. 328. — Fém. *csená*.
 Cu, *prép.* avec, p. 8. 10. 137. 193. 330. 335. 560. 361. 362. 418. 419. 585. 599.
 Cumnicare, *s. f.* communion, p. 538.
 Cunduri, *s. m.* Cunduri, nom propre, p. 69.
 Cur, *s. n.* derrière, p. 360.
 Cușiri, *s. m.* cousin, p. 445.
 Cușuri, *s. m.* cousin, p. 445.

D

Dare, *v.* donner, p. 419. 547. 548. || *dădea códă*, remuait le queue, p. 202.
 Dare, *v.* frapper, p. 266. 433.
 Dada, *s. f.* mère, p. 137.
 Dărac, *s. m.* diable, p. 424. 592. 606. 621. 651.
 Djimie, *s. f.* mosquée, p. 691.
 Di, *prép. et conj.* de, du, de la, p. 4. 10. 24. 46. 109. 247. 360. 420. 436. 490. 531. 551. 597. 613. 661. 670. 671. 675. || à, p. 665. que, p. 261. || par, p. 606. || à cause de, p. 234. || de façon que, p. 407. || si, p. 425. || *di cât*, plutôt que, p. 29.
 Difter, *s. n.* registre, p. 592. — Pl. *difteri*.
 Discurmare (s'), *v. r.* se reposer, p. 639.
 Djug, aller dans la montagne en s'élevant, p. 10.

Djurare, *v.* jurer, prêter serment p. 433.
 Domnu, *s. m.* Dieu, p. 547. 548. 551.
 Dóre, *s. f. pl.* présents, p. 137.
 Drac, *s. m.* diable, p. 565. 568. 569. 585. 588. 590. 597. 598. 606. 613. 630.
 Duçere (s'), *v. r.* s'en aller, parvenir, p. 265. 597.
 Dumnedzëu, *s. m.* Dieu, p. 639.
 Dumnidzëu, *s. m.* Dieu, p. 551. 635. 651. 653. 661. 670. 671. 675.
 Dumnidzëu, *s. m.* Dieu, p. 665.
 Durmire, *v.* dormir, p. 11.
 Dzadă, *s. f.* bille de sapin, p. 124. 125.
 Dzenuciu, *s. n.* genou, p. 8.
 Dzirere, *v.* dire, p. 547.
 Dzuă, *s. f.* jour, p. 125.

E

E, *3-e pers. ind. sing.* du verbe
être, il est, p. 69.
Eara, *3-e pers. imp. sing.* du verbe
être, elle était, p. 137.
Easpirare (s'), *v. r.* s'effrayer, p.
109.
Eavdzire (s'), *v. r.* s'entendre, p.
266.

El, *pr. pers.* lui, p. 298. 360.
Elimp, *s. m.* Olympe, montagne,
p. 109.
Érbă, *s. f.* herbe, p. 436.
Este, *3-e pers. sing. ind.* du verbe
être, il est, p. 303. 304. 308.
Ésti, *3-e pers. sing. ind.* du verbe
être, il est, p. 424.

F

Façère, *v.* faire, p. 362. 490. 531.
588. || *façe* et *façi*, il fait;
passim.
Façère (s'), *v.* se faire, devenir,
p. 10. 128. 565. 585. 597.
s'façe et *s'façi*; passim.
Fâr, *conj.* sans. || *fâr di*, sans, p.
305.
Fără, *conj.* sans, p. 303. 304.
305.

Ferege, *s. f.* sorte de long man-
teau, p. 194.
Férică, *s. f.* fougère, p. 490.
Frati, *s. m.* frère, p. 8.
Fudzire, *v.* fuir, se sauver, p. 4.
613.
Furască, *adj. f.* de voleur, p. 424.
— Pl. *furăscă*.
Furare, *v.* voler, p. 598.

G

Gălina, *s. f.* poule, p. 635.
Gani, *s. m.* Gani, nom propre, p.
335.
Ghani, *s. m.* nom propre, p. 124.
Ghiasuli, *s. m.* nom propre, p. 46.
124.
Ghift, *s. m.* bohémien, p. 357. 360.
361. 362. 365.
Ghiffa, *s. m.* bohémienne, p. 396.
397.
Ghiffésc, *adj.* de bohémien, p. 551.
— Fém. *ghifféscă*.
Ghine, *adv.* bien. || *ma ghine*, plu-
tot, mieux vaut, p. 29.
Ghisuli, *s. m.* Ghisuli, nom propre,
p. 46.
Ginuclă, *s. n.* genou, p. 427.—Pl.
ginuclă.

Gloto, *s. m.* Gloto, nom propre, p.
125.
Glîţu, *s. m.* glace, p. 418.
Gog, *s. m.* Gog, nom propre, p.
128.
Gogă, *s. m.* Goga, nom propre, p.
128.
Gogu, *s. m.* Gogu, nom propre,
p. 128.
Grădină, *s. f.* jardin, p. 136.
Grec, *s. m.* Grec, p. 134. 137.
361.
Grécă, *s. f.* Grecque, p. 137.
Greă, *adv.* difficile, p. 661.
Gumar, *s. m.* âne, p. 136.
Gumarangă, *s. m. pl.* chardons,
p. 136.

H

Hamal, *s. m.* portefaix, p. 10.
Harisire (s'), *v. r.* être content, se
réjouir, p. 419.
Hăvră, *s. f.* fièvre, p. 433.
Hîlă, *s. f.* fille, p. 298.
Hire, *v.* être. || *s'hîbă*, qu'il soit, p.
10. 361.

Hôră, *s. f.* village, p. 297. 298.
300. 303. 304. 305. 418.
Hristou, *s. m.* Jésus Christ, p.
590.
Huriat, *s. m.* Huriat, nom propre,
p. 153.

I

I, *conj.* ou, ou bien, p. 10. 11. 424.
i, *pr.* à lui, lui, p. 194.
'i, 3 e *pers. sing. ind. pers.* il est,
 p. 8. 304. 635. 661.
Im, *prép.* à, dans, p. 361.
Imnare, *v.* aller, se promener, p.
 360.

In, *prép.* dans, p. 265. 298. 407.
 507. || à, p. 407. || sur, p. 565.
Inchisirire, *v.* partir, p. 34.
Inimă, *s. f.* coeur, p. 418.
Inturchipsit, *adj.* devenu turc, p.
 670.
In, *adv.* où, p. 137. 328. 419. 531.
 661.

L

'L, *pr. pers.* le, lui, p. 10. 137. 153.
 298.
La, *prép.* à, p. 298. 361. 418. 427.
 590. || à, pour, p. 297. || vers,
 p. 635. || chez, p. 46. 360. || au-
 près de, p. 651. || sur, p. 691.
pi la, par, sur, p. 270.
Laïu, *adj.* noir, p. 361.
Lală, *s. m.* oncle. || se dit, en signe
 de respect, à une personne
 âgée, p. 436.
Lăvdare, *v.* louer, p. 365.
Le, *pr. pers.* les, p. 194. 500.
Lemnu, *s. n.* bois, p. 531.
'Li, *pr. pers.* à lui, à elle, p. 361.

419. 425. 568. 691. || à lui, le
 sien, p. 396.
Țepure, *s. m.* lièvre, p. 418.
Lingure, *s. f.* cuillère, p. 362.
Lipsire, *v.* falloir. | manquer, p. 194.
Loare, *v.* prendre, p. 34. 547.
Loc, *s. n.* place, p. 507.
Luare, *v.* voir *loare*.
Lu, *pr.* le, lui, p. 418. 425. 565.
 606. || de, p. 234.
Lucru, *s. n.* entreprise, occupa-
 tion, p. 568. 569.
Lume, *s. f.* monde, p. 639.
Luminare, *s. f.* lumière, chandelle,
 etc., p. 419.
Lupată, *s. f.* pelle, p. 531.

M

Ma, *adv.* plus, p. 361. 420. || *ma*
ghine, mieux, p. 29. || *ma* *rău*,
 pire, p. 420.
Ma, *conj.* mais, p. 360. 490. 588.
 598. 653.
Măcare, *v.* manger, p. 10. 46. 328.
 362. 651.
Macedonia, *s. f.* Macedonia, p. 189.
Magulă, *s. f.* colline, p. 490.
Mână, *s. f.* main, p. 10. 425. —
 Pl. *mâni*.
Măncare, *v.* manger, p. 303.
Manoli, *s. m.* Emmanuel, nom
 propre, p. 193.
Mara, *adj.* *s. f.* nom propre, p. 194.
Mărat, *adj.* malheureux, pauvre,
 p. 548.
Mare, *adj.* grand, p. 597.
Mărmint, *s. n.* tombeau, p. 303.
Maș, *adv.* seulement, p. 10.
Mași, *adv.* seulement, p. 639.
'Mbola, *v.* il greffe, p. 445.
M'care, *v.* manger, p. 362.

Mă, *pr. pos.* me, p. 606.
Melona, *s. f.* Melona, nom de
 chienne, p. 202.
Mi, *pr. pos.* me, moi, p. 551.
'Mi, *pr. pos.* me, moi, p. 547. 548.
'Mî, *pr. pos.* me, moi, p. 606.
Mic, *adj.* petit, p. 597.
Mîere, *s. f.* miel, p. 362.
Mighiripsire, *v.* préparer (un plat),
 p. 202.
Minare, *v.* remuer, p. 548.
Mine, *pr.* moi, p. 305.
Minte, *s. f.* esprit, pensée, p. 361.
'Mprostu, *adj.* (sur pied) entier,
 p. 599.
'Mputare, *v.* sentir mauvais, p. 137.
Muci, *s. m.* p. 202.
Mufluzire, *v.* faire faillite, p. 592.
Mușiere, *v.* femme, p. 671.
Mult, *adj.* beaucoup, p. 551.
Murire, *v.* mourir, p. 397.
Muscă, *s. f.* mouche, p. 362.
Mutrire, *v.* regarder, p. 592. 635.

N

Ñ, prép. à, p. 11.
'N, pr. pos. ma, la mienne, p. 137.
'N, prép. à, dans, p. 266. || dans, p. 298. 490. 639.
N', adv. non, ne pas, p. 436. 438.
Nă, adj. num. card. une, p. 247.
Ñare, s. f. miel, p. 362.
Ñclîmare (s'), v. se soumettre, obéir, p. 420. 490. 590.
Ně, pr. nous, p. 420.
Ne, pr. nous, sur nous, p. 639.
Ne, conj. ni, p. 565.
Ne-arnit, adj. non balayé, p. 69.
Neçe, conj. ni, p. 588.
Něua, s. f. neige, p. 109. 247.
Ngâtşare, s. f. dispute, querelle, p. 419.
Ngatşire, v. se quereller, p. 419.

Ni, conj. ni, p. 565.
Niçi, conj. ni, p. 538.
Ninte, adv. d'abord, le premier, p. 357.
Noi, pr. pers. nous, p. 361.
Noimă, s. f. signe, p. 11.
Nóstră, pr. pos. la notre, p. 433.
'Ntribare, v. demander, p. 297. 298. || demander, s'informer, p. 265.
Nu, adv. non, ne pas, p. 10. 34. 109. 128. 137. 270. 297. 298. 303. 304. 328. 419. 420. 433. 490. 506. 531. 547. 568. 569. 588. 597. 598. 603. 653.
Nuşu, s. m. Nuşu, nom propre, p. 445.
Nvéstă, s. f. femme, p. 407.
'Nvétare, v. connaître, apprécier, p. 303. || apprendre, p. 598.

O

O, pr. pers. fém. la, elle, p. 360.
Ocna, s. f. fard, p. 330.
Om, s. m. homme, p. 265. 675.
Óră, s. f. heure, p. 506.

Órfân, adj. pauvre, p. 10.
Oû, s. n. œuf, p. 665.
Oû, s. n. Oou, montagne, p. 247.

P

Pân, prép. tant que, p. 433.
Până, prép. jusque, p. 265. || jusqu'à ce que, p. 270. 303. 585. 651.
Pâni, s. f. pain, p. 10.
Pântic, s. n. ventre, estomac, p. 599.
Pară, s. f. para, p. 29.
Păzari, s. f. place, marché, p. 361.
Pi, prép. sur, p. 507. || par, p. 270.
Pinsia, v. louer, p. 153.
Plândzere (s'), v. r. se plaindre, p. 420.
Plói, s. f. pluie, p. 361.
Poll, s. f. Constantinople (Urbs), p. 265. 266.

Pórtă, s. f. porte, p. 69.
Prett, s. m. prêtre, p. 128. 298.
Pri, prép. sur, p. 8. 665. || vers, p. 10.
Prî, prép. sur, p. 360.
Primnare (s'), v. r. se promener, p. 305.
Pristi, prép. sur, par-dessus, p. 270.
Punga, s. f. bourse, p. 29. 34.
Prota, loc. adv. d'abord, p. 34.
Punte, s. f. pont, p. 270. 585. 588.
 — *Pl. punţi & punţi.*
Puşire, v. cesser. || mourir, p. 691.
Putere, v. pouvoir, p. 420. 597.

R

Rău, adj. mal. || *ma rău*, pire, p. 420.

S

S', pr. pos. se, p. 153.
S', conj. que, p. 10. 46. 137. || pour, p. 490. || pour que, p. 568.
Ș, conj. et, p. 8. 10. 46. 137. 153. 193. 202. 234. 298. 300. 305. 330. 419. 420. 507. 531. 592. 635. 661. || aussi, p. 360.
Să, conj. que, p. 153. 270. 597.
Sănătate, s. f. santé, p. 360. 433.
San Nicola, s. f. Saint Nicolas, p. 234.
Sare, s. f. sel, p. 189.
Sbor, s. m. parole, p. 193. — Pl. *sbore*.
Sburare, v. parler, p. 490.
Scărchinare, v. gratter, p. 328.
Sclav, s. m. esclave, p. 29.
Școp, s. n. but, intention, p. 8.
Scôteire, v. tirer, faire sortir, p. 124. 125. || produire, p. 362.
Scutire, v. produire, p. 362.
Se, pr. pos. se, p. 109. 407.

Si, pr. pos. se, p. 419.
Si, conj. que, p. 506. || aussi, p. 98. 361. 362. 419. 490. 598. || même, p. 137.
Si, conj. et, p. 10. 136. 433. 551. 665.
Și, pr. pos. son, p. 357. 365. 396. 569.
Șintire, v. retarder, remettre à plus tard, p. 653.
Somn, s. n. sommeil, p. 10.
Sóri, s. m. soleil, p. 361.
Soț, adj. associé, p. 585.
Spardzire, v. gâter, détruire, p. 563.
Stihismă, s. f. pari, p. 34.
Strigare, v. crier, p. 433.
Strîmbu, adj. injuste, faux, p. 675.
Su, pr. pos. son, p. 357.
Șuirat, s. m. sifflement, p. 8.
Sulta, s. f. nom propre, p. 330.
Șutare, v. faire un détour, p. 270.

T

Tăcsire, v. promettre, p. 270. 419.
Tăllare, v. couper, faire couper la tête, p. 357.
Tămbare, s. f. sorte de manteau, p. 247.
Țani, s. m. Țani, nom propre, p. 335.
Țăruhá, s. f. opincă, p. 597. — Pl. *țărulă* et *țăruhe*.
Tată, s. m. père, p. 357.
Te, pr. par. te, toi, p. 137. 303. 506. 585.
Tă, pr. per. te, p. 397.
Thimlăma, s. f. encens, p. 613.
Thimnătorlu, s. n. encensoir, p. 500.
Thron, s. n. trône, p. 360.
Ti, pr. pos. te, toi, p. 328. 420. 490. 585. 590. 598. 651. 670. 671.
Ți, pr. pos. à toi, p. 661.
Ți, pr. pos. te, ton, le tien, pour toi, p. 531. 565. 563.

Ți, pr. pos. pour toi, p. 565.
Tine, pron. pos. toi, p. 305.
Tischirea, s. f. billet, autorisation de circuler, p. 34.
Tot, adj. tout, p. 305. 419. — Fém. *totă*; pl. *toți*.
Trădzere, v. tirer, p. 10. || peser, p. 569.
Trêçere, v. passer, p. 270. 585.
Tri, prép. pour, p. 202. 266. 538. || de, au sujet de, p. 69. 298.
Trimurare, v. trembler, p. 630.
Tricol, s. m. Tricala, ville, p. 407.
Frisu, prép. jusque, p. 407.
Tu, prép. en, dans, p. 10. 29. 98. 136. 418. 424. 435. 569. 599.
Turc, s. m. Turc, p. 418. 419. 420.
Turcesc, adj. turc, p. 424. 425. 551.
Tut, adj. tout, p. 194. 362. 500. 599. 639. — Fém. *tută*; pl. *tuți*, *tuți* et *tute*.
Tut, adv. toujours, p. 10.

U

U, *pr.* la, p. 362. 419. 565.

Ucna, *s. f.* fard, p. 330.

Ulicar, *s. m.* nom propre, p. 427.

Umplere, *v.* emplir. || combler, p. 137.

Un, *adj. num. card.* un, p. 266. 424. 531. 547.

Urut, *adj.* laid, p. 671. — Fém. *urută.*

Ușă, *s. f.* porte, p. 490.

Uspitală, *s. f.* amitié, p. 551.

Uvreu, *s. m.* juif, p. 433.

Uvridă, *s. f.* synagogue, p. 433.

V

Va, *3-e pers. sing. ind.* du verbe *vrere*, vouloir, p. 10. 11. 298. |

demandeur, p. 490. || avoir besoin de, exiger, p. 297.

Va, indique le futur, p. 128. 137. 420.

Vai, indiquer le futur, p. 10. 11. 418.

Vanghel, *s. m.* Vanghel, nom propre, p. 436.

Vasilie, *s. m.* roi, p. 357. 361.

Veciu, *adj.* vieux, p. 592.

Videre, *v.* voir, p. 297. 425. 565. 590.

Vinire, *v.* venir, avoir envie de, p. 691.

Vracă, *s. m.* Vraca, nom propre, p. 407. 445.

Vrere, *v.* vouloir, p. 10. 298. 425.

Vrușu, *s. m.* Vrușu, nom propre, p. 445.

Vurgar, *s. m.* Bulgare, p. 24. 445.

Vurgăresc, *adj.* bulgare, de bulgare, p. 24. 445.

Y

Yan, *s. m.* Jean, p. 445.

Yemene, *s. m.* Yémen, province de l'Arabie, p. 446.

Z

Zacone, *s. f.* habitude, coutume, p. 300.

Ziclar, *s. m.* mendiant, p. 10.

GLOSAR

ISTRIO-FRANCES

A

Aude, *v.* il entend, il écoute, p. 589.

B

Basaërica, *s. f.* église, p. 581.
Bate, *v.* frappe, p. 53.

Bire, *adv.* bien, p. 48.

C

Caca, *v.* il chie, p. 591.
Cadaë (va), *v.* elle tombera, p. 53.
Carle, *pr.* pour carele, qui, celui
qui, p. 48. 550.
Cargnia, *s. f.* Carniole, province,
p. 48.

Casa, *s. f.* maison, p. 581.
Che, *conj.* car, p. 53.
Crede, *v.* il croit, p. 550.
Cupu, *s. m.* montagne, p. 591.

D

De, *prép.* du, p. 575.
Qi, *s. f.* jour, p. 277.
Domnu, *s. m.* Dieu, p. 550. 551.

Dracu, *s. m.* diable, p. 575. 581.
589. 591.
Dupa, *prép.* selon, p. 551.
Dzuta, *v.* il aide, p. 550.

E

Ėn, *prép.* en, dans, p. 48. 276.
277. 550. 575. 581.

(Ė)ntrebandu, *v.* en demandant,
en s'informant, p. 276.

F

Face, *v.* il fait, p. 48. 551.
Facuta, *adj. f.* faite, p. 277.
Farira, *s. f.* farine, p. 575.
Forteza, *s. f.* forteresse, citadelle,
p. 53.

Fost, *v.* a été, p. 277.
Friul, *s. m.* Frioul, province, p.
48.

J

Jos, *adv.* bas, à terre, p. 53.

L

'L, *pr.* le, p. 48. 550.

M

Ma, *conj.* mais, p. 581.

Maëre, *v.* aller, s'en aller, p. 575.

Maï, *adv.* plus, 591. || *maï mun*, plus, p. 591.

Mare, *adj.* grand, p. 591.

Mechine, *s. f.* grua, p. 575.

Mun (maï), *adv.* plus, p. 591.

N

Nanca, *conj.* non plus, ni, p. 48.

Nu, *pr. nég.* non, ne... pas, p. 48. 277. 551. 589.

O

O, *adj. num. card.* une, p. 277.

P

Plati (va), *v.* il payera, p. 551.

Pre, *prép.* sur, p. 591.

Predichele, *s. f. art.* les prêches, p. 589.

R

Race, *s. f.* froid, froidure, p. 551.

Roba, *s. f.* habit, vêtement, p. 551.

S

Sambela, *s. f.* Samedi, p. 551.

Se, *pr. se.* || *se vire*, l'on vient, l'on arrive, p. 276.

Svetu, *s. m.* saint, p. 581.

V

Va, *v.* indique le futur, p. 53. 551.

Vire, *v.* il vient. || *se vire*, l'on vient, l'on arrive, p. 276.

ERRATA¹⁾

Pag.	8, prov.	13130, ghîus în loc de gîus.
"	" "	13132, dzinuclu în loc de dzinclu.
"	" "	13133, Arbinesluî în loc de Arbinesluî; şi: scop în loc de scop.
"	10, "	13137, s-façi în loc de s-façi.
"	" "	13138, ş-ă-aducă în loc de s-oaducă.
"	" "	13139, cându în loc de când, şi: cadă în loc de cadă.
"	11, "	13142, a se adaoga *
"	34, "	13199, stihismă în loc de stihimă.
"	49, linia	1, a se adaoga, de asupra proverbului, titlul CATABAN.
"	53, prov.	13243, jos în loc de gîos.
"	69, "	13287, pórta în loc de pórté.
"	88, "	13333, tirtan în loc de tártan.
"	89, "	13336, l-a abătut în loc de l-abătut.
"	102, linia	19, 613 în loc de 631.
"	109, prov.	13413, néua în loc de neua.
"	126, linia	23, <i>fine</i> în loc de <i>fine</i> .
"	128, "	16, 571 în loc de 175.
"	151, "	4, Nicolae în loc de Nicalae.
"	153, prov.	13533, să în loc de sl.
"	163, "	13564, pírcalab în loc de pârcalab.
"	172, "	13593, păiuş în loc de paîuş.
"	178, linia	6. la în loc de a.
"	182, "	23, Jijia în loc de Jija.
"	198, prov.	13667, Sic în loc de Sic.
"	234, linia	27, <i>andjuri</i> în loc de <i>angjuri</i> .
"	247, prov.	13841, si se va sterge; şi: néua în loc de neua.
"	" nota	¹⁾ , îşi făcea o tambară în loc de se făcea tambură.
"	249, prov.	13846, secere în loc de seceră.
"	268, linia	14, se adaoga: saû hoţ.
"	277, prov.	13943, qi în loc de zi.
"	288, "	13978, romănesce în loc de romănesci.
"	291, "	13983, chelbósa în loc de chelbólá.

1) Aceeaşi observaţie ca la cele-lalte volume.

Pag. 236,	prov. 14004,	pîrcalab în loc de pîrcalab.
" 300,	linia 22,	<i>Câthe</i> în loc de <i>Cathe</i> .
" 305,	" 9,	<i>prinnă</i> în loc de <i>prîmnă</i> .
" 328,	prov. 14108,	Csenlu în loc de Xenlu.
" " "	14110,	Acseulu în loc de Axenlu.
" 346,	linia 20,	<i>a-mână</i> în loc de <i>amână</i> .
" 362,	" 7,	<i>muscili</i> în loc de <i>muscile</i> .
" 377,	prov. 14242,	ta-so în loc de ta-s'o.
" 412,	" 14351,	Binele în loc de Bine.
" 418,	" 14369,	amaxea în loc de amaxia.
" 419,	" 14372,	tăcsea în loc de tăcea.
" 420,	" 14374,	Nē în loc de Ni.
" 438,	" 14438,	Vavilonie în loc de Vavilone.
" 445,	linia 14,	Vraca în loc de Vrace.
" " "	" 15,	Tricala în loc de Tricale.
" " "	prov. 14466,	Cola în loc de Cōla.
" 453,	" 14493,	Bedros în loc de Berdos.
" 457,	linia 33,	14490 în loc de 11490.
" 471,	prov. 14543,	aghiesmul în loc de aghesm
" 548,	" 14808,	ca în loc de ta.
" 550,	" 14812,	d'ai în loc de da'Y.
" 585,	linia 6,	<i>Fă-ti</i> în loc de <i>Fă-ŭ</i> .
" 595,	prov. 14935,	fuge în loc de fugi.
" 639,	" 15109,	două în loc de două.
" 651,	" 15144,	darașili în loc de daracli.

S C A R A

	<i>Pagina</i>
TITLU	I—VI
BIBLIOGRAFIE	VI—XXVI
SEMNE CONVENȚIONALE	XXVI
CAP. XI. PROVERBE ISTORICE.	
Țări. — Popóre. — Orașe. — Sate. —	
Localități diverse. — Nume proprii .	1—462
CAP. XII. Credințe. — Eresuri. — Obiceiuri. — Duni-
neșeu. — Drac. — Sfinți. — Preoți. —	
Eresuri și Credințe	463—691
GLOSAR ROMÂNŌ-FRANCES	693—761
GLOSAR AROMÂNŌ-FRANCES	763—770
GLOSAR ISTRIO-FRANCES	771—772
ERRATA	773—774
